ספר

בצל תומר

תולדות בית טעטש

מוכרת משמחת הנישואין
של החתן
הרב שלום יחזקאל שרגא שליט"א
עב"ג הכלה מרת מלכה גענדיל תחי'
הורוויץ
י"ב לחודש סיון תשע"ג לפ"ק

בעזהשי"ת

ספר

בצל תומר

אלה תולדות

הגאון הקדוש פרי צדיק עץ חיים, צדיק כתמר יפרח,

נודע בקדושתו וביראתו, כקש"ת

רבי **אלי' בצלאל טייטלבוים** זצ"ל

אב"ד דק"ק טעטש יצ"ו

בן רבן ומאורן של ישראל

מרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע

עם תולדות בניו אחריו

שהמשיכו את שלשלת הקודש

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

נלקט ונערך בעזה"י ע"י נכדו

יעקב שלמה ארי' הלוי רובינפעלד

שנת בצ"ל התומ"ר (תשע"ג) לפ"ק

פה ק"ק קרית יואל יצ"ו

כל הזכויות שמורות להמו"ל

יעקב שלמה ארי' הלוי רובינפעלד
13 Meron Dr. #301
Monroe NY 10950
טעל: 845-781-0138
פעקס: 845-782-4069

בקשה

בקשתינו שטותה לכל מי שיש לו הוספה או הערה הנוגע
לתולדות הרה"ק מטעטש זצ"ל וצאצאיו, שיועיל להתקשר
אלינו ויהי' חלקו בבירור מקחי צדיקים

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2024

Typography and Design by:
Hadaf Printing Inc. • 5023 14 Ave. • Brooklyn, NY 11219
Tel: 718.633.5067 • Fax: 718.879.5869

מילי דבי הילולא

יתברכו המסובים וכבוד **הע**ם הנאספים, קרובים אהובים וכל המשתתפים, שבאו לקחת חבל בשמחתנו, אשר נתן ה' באהלנו, ה"ה כלולת בתי הכלה המהוללה מרת **מלכה גענענדיל** שתחי' עב"ג החתן המפואר הרב **שלום יחזקאל שרגא הלוי הורוויץ** שליט"א, יתן ה' בעת הזמיר כי הגיע, על כולנו ישפיע, אך טוב וחסד כל הימים, עדי נזכה לתשועת עולמים.

הן נודע בישראל הא דמבואר בזוה"ק עה"פ ישמח ישראל בעושיו, שבעת שמחה באים מגן עדן אבותיו, ולכן הי' המנהג בישראל מימים הקדמונים, לילך על קברי אבות להזמינם, וכן בעת משוש המנהג להזכיר זכות אבות, לעורר זכותם הק' שיגן על הצאצאות, ואף גם קודם התקשרות התנאים, הי' מנהג בבתי הצדיקים לספר סדר יחוסיהם, כפי שמביא ק"ז בספה"ק ייטב לב פ' פנחס (ד"ה פינחס בן אלעזר) סמך על זה מדברי זוה"ק, וזה מעורר עלינו זכות הצדיקים להגן לבניהם אחרים, ויש להמליץ בזה נוסח התנאים "המגיד מראשית אחרית הוא יתן שם טוב ושארית", שע"י שמגיד סדר הדורות מראשית עד אחרית, בזכות זה נזכה לשם טוב ושארית שזכותם יעמוד לנו ויבנה בית נאמן בישראל ע"ד האבות.

והנה בעת הזאת הזמין ה' אותי להשתתף בהוצאות הספר "**בצל תומר**" אלה תולדות אדוני אבי זקני הגה"ק ר' **אלי' בצלאל טויטלבוים** זצ"ל בן מרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע, מעשה ידיו של ידידי וש"ב צנא מלא ספרא הרה"ג ר' יעקב שלמה ארי' הלוי רובינפעלד שליט"א אשר יגע ועמל ללקט ולסדר את הדברים באופן יפה אף נעים, ומאת ה' היתה זאת שהספר נגמר ויצא מבית הדפוס באלו הימים, אמרתי כי דבר בעתו מה טוב לפאר ולעטר בזה את שמחתנו לכבוד העם הנאספים, היינו משתתפי השמחה החיים אתנו לאורך ימים, ועוד העם הנאספים הם הצדיקים הק' נ"ע, עפ"י דברי הגה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע שפי' בדברי רשיז"ל (כתובות ח.) שברכת שהכל ברא לכבודו בא לכבוד העם הנאספים, שהכוונה על הצדיקים הבאים משמי רום, מלשון ויגוע ויאסף אל עמו, עבדה"ק. וזהו כבוד העם הנאספים זקני הק' וכל הצדיקים הנזכרים בספר שבאו להשתתף משמים מעל. וצרפתי ג"כ את היחוס של החתן הכלה, למען יעמוד למשמרת, לגאון ולתפארת.

בהאי עידנא דחדוותא אשא עיני אל ההורים, ואשגר ברכת מזל טוב לכבוד הורי היקרים עטרת משפחתינו, ה"ה אאמו"ר הגה"צ עומד לנס עמו כש"ת ר' **משה חיים סג"ל** שליט"א אבד"ק קראלי, אשר זכה להיות שותף

מילי דבי הילולא

לדבר מצוה זו בהוצאת הספר לאורה לתפארת ק"ז זצ"ל, ומנשים באהל תבורך אמי מורתי הצו"ח שתחי', אשר גידלו וחינכו אותי בבית שיש בה תורה ויר"ש ע"ד רבותה"ק באהבה ומסירה, וחמין ושמן שסכתנו בילדותי הן העומדים לי ובזכותם הגענו ב"ה הלום. ולכבוד מו"ח הרב החסיד המפורסם לשם ולתהלה מופלג בתורה וחסידות כש"ת ר' **אלי' גרויס** שליט"א בן הגה"צ אב"ד בערבעשט זצ"ל, ומנשים באהל תבורך חמותי הצו"ח שתחי', שגידלו וחינכו את זו' שתחי' לאהבת תורה ויר"ש, ומאז באתי לביתם נאוה תהלה עומדים לימינינו בכל מיני סעד ועזרה.

גם ברכות יעטה לכבוד מחותני אבי החתן הרה"ג מוה"ר **אברהם ברוך יוסף סג"ל הורוויץ** שליט"א ר"מ במתיבתא עץ חיים דבאבוב, ותפארת אבותיו ה"ה אביו הגה"צ מוה"ר **חיים יעקב סג"ל** שליט"א, וחמיו הגה"צ מוה"ר **יצחק יעקב סעקולא** שליט"א אב"ד סאדאווגא, יתן ה' שיזכו כולם לרוות תענוג ונחת אצל הזווג שיעלה יפה יפה, ויזכו לרוות רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות על ישראל שלום.

ואילין מיליא יהון לרקיעיא שזכות בירור מקחו של צדיק ה"ה הגה"ק מטעטש זצ"ל שזכינו להנציח שמו הק' עלי ספר, וזכות שאר הצדיקים המוזכרים בספר הזה, יעמוד להחתן והכלה שיבנו בית נאמן בישראל ויהא בנין עדי עד לתפארת אבוה"ק, ויה"ר שאזכה יחד עם נו"ב שתחי' לרוות מהם רב נחת דקדושה ומכל יוצ"ח דור ישרים ומבורך. ואתם עמם יתברכו כל המשתתפים בברכות מרובות משמי מעל, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו במהרה, ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה, אמן.

המקבל פניכם בששון ושמחה

יעקב שמשון אלי' סג"ל גאלד

אקדמות מילין

אשי"ה לא-ל עלי גומר, זה ספר תולדות "**בצל תומר**", לתת יד ושם לתפארת אבותינו, עטרת תפארת ראשינו, צדיק בן צדיק כתמר, לו דומיה תהלה דמתה לתמר, הרב הגאון הקדוש המפורסם כקש"ת רבי **אלי' בצלאל טייטלבוים** זצללה"ה האבד"ק טעטש יצ"ו, זכותו יגן בעדינו ובעד זרעינו שנזכה לילך בדרכיו לעשות רצון אבינו שבשמים, מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים, ונזכה לשמור מצותיו וחוקיו ולחסות תחת צל צדיק כתמר, מה תמר צילו למרחוק כך יגן זכותו לדור דורים.

תלי"ת זכינו בזה להופעת מחברת שלימה ומפוארה בתולדותיו של אותו צדיק, ומה רבתה בו התועלת לכל הדבקים בקדושת צדיקים הקודמים, ובפרט ליוצ"ח המתייחסים אחריו ומשתוקקים לילך בדרכיו ואומרים מתי יגיע מעשי למעשי אבותי, למען ידעו דור אחרון בנים יולדו יקימו ויספרו לבניהם, זכרם הטוב של כל הצדיקים הנזכרים בספר לא יסוף מזרעם, ואקוה שאכן יברכו עליו ברכת הנהנין והרנינו כל ישרי לב.

לדאבונינו הרב כאשר עלה הכורת על בית ישראל בימי המלחמה הנוראה, נכרתה כליל כמעט כל משפחת צאצאי ק"ז הרה"ק מטעטש זצ"ל, זקנים עם נערים הלכו שבי ביד צר ונעקדו עקד"ה ונשארו לתחי' כי אם איזה צעירים בודדים זרע צדיקים (לפי חשבונינו נעקד"ה מספר של נ"ד נפשות נקיות מטף עד זקן, ה' ינקום דמם במהרה, ונשארו ז' פליטים בחורים וגם בתולות אשר בעז"ה זכו להקים ביתם ומהם נמשך הלאה השלשלת הזהב), **ואף גם גרמה גלגל סיבות המלחמה שנאבדו המון** כת"י וספרי קודש שהיו בביתם נאוה, ודין גרמא שבמשך כל השנים אחר החורבן נשכח הרבה מתפארת אבותה"ק כיון שלא היה כמעט מי שימסור לדור הבא אהבת קדומים ולעורר זכרון צדיקים.

ולכן ראינו חובה לנפשינו לעשות נפשות לצדיקים, הכנסנו עמל מרובה וטירחא יתירה לקבץ מספרים וסופרים וגם גנוזים כל מה שקשור לתולדות ראש בית אב הרה"ק מטעטש וצאצאיו אחריו זצ"ל, וגם דלה דלינו מפי זקני שארית הפליטה ממשפחת רבינו וכן מפי שארי זקנים יוצאי העיר טעטש, כל מה שקבלו וזוכרים מבית אבותם, והעלונו הדברים ע"ג הכתב בשם אומרם, ובעז"ה יצא זאת המחברת כאשר עיניכם תחזינה מישרים, ועלה לנו בזה להציל

עכ"פ זכרונות הללו למען יעמדו לימים רבים. ואף גם עלה לנו להשיג איזה דברים מפי כתבו של רבינו זצ"ל בדבר הלכה ושמעתתא, אשר כ"ז מטעים לנו אפס קצהו מיקר תפארתו, וממנו נקח לעבוד את ה' לנו ולזרעינו והי' זה שכרינו.

והאמת ניתן להיאמר כי עבודתינו בעריכת ספר הזה התחילה בעת שעסקנו בעריכת ספר "**שארית יואל**", והם תשובות בהלכה שיצאו מתח"י זקיני הגה"ק רבי יואל וועליטשקער – אשכנזי זצ"ל האבד"ק טרעסיף, וערכנו בו גם את תולדותיו למעלה בקודש, מצד אבותיו משפחת אשכנזי, ומצד חמיו משפחת התמרים לבית טעטש, ורק במשך העבודה נתרחבו הפרקים בכמות ובאיכות, עד שראינו צורך לחלקם והיו לשני מאורות, וספר הזה קראנו לו בשם הנאה "**בצל תומר**" הרומז על שמו של רבינו "בצלאל" ושם משפחתו "תמר".

והנה בספרנו חלק ראשון "שארית יואל – טרעסיף" כבר הקדמנו אמרים בענין דברי חכז"ל (יבמות צו:) אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז, דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר. והבאנו מפי כמה ספה"ק בביאור דברי הגמרא ומישך שייכי גם בספר הזה שאנו עומדים בו, ואוסיף כאן מה שהעלתה עוד מצודתינו מספרי אבותה"ק.

בספה"ק ייטב פנים (לפ' שקלים אות כו) מבאר בטוב טעם יסוד הענין דשפתותיו דובבות בקבר, עפ"י מה שאמרו (ברכות יח.) צדיקים במיתתם קרויין חיים, וא"כ מיתתם אינו אלא כמו שינה של אדם חי, וכאשר מזכירין שמו וקורין אותו, מיד חוזר וניעור משינתו, כמו כן הצדיקים ישנים, וכשאומרים דבר שמועה משמם מזכירים אותם ובזה יתנערו מעפר וידובבו, ע"כ.

ומצינו כמה מעלות טובות בדבר הזה דשפתותיו דובבות, תחילה מש"כ בספה"ק ישמח משה (בהפטורה לפ' תולדות, וכ"ה בתהלים תפלה למשה סא, ה) וז"ל, כי כאשר הצדיק הוא בעולם העליון והולך ממדור למדור למעלה אין לו שום שייכות עם בני אדם החיים בעולם השפל, על כן בזה שאומר דבר בשם אומרו

שפתותיו של הצדיק דובבות בקבר ומעורר חיות להצדיק ונחשב להדור ויצטרף עמם, ע"כ. ועי' בהקדמת הייט"ל לשו"ת השיב משה שמציין לדברים האלה, וכתב כן גם על זקינו הישי"מ דבזכות הדפסת חידושיו יהיו שפותיות דובבות ויעמוד בין החיים. ועפ"ז פירש עוד בספה"ק ייטב פנים (דברי קהלת אות יא) **את** נוסח אב הרחמים, הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו, כלומר שלא נפרדו מאתנו כי מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רצון קונם וחפ"ץ צורם, פי' להשפיע מתורתם ויראתם לזולתם להגדיל תורה ולהאדירה כדכתיב (ישעי' מד, כא) ה' חפ"ץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר, ומכיון שאומרים התלמידים שמועה מפיהם על כן יזכרם אלהינו לטובה עם שאר צדיקי עולם החיים אתנו בדור הזה, ע"כ.

יותר מזה מבואר בדברי הר"ר יונתן זצ"ל בספה"ק יערות דבש (ח"ב דרוש ז), על הגמ' הנ"ל וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים וז"ל, כשאומרים דבר שמועה מפיו אז נשמת צדיק מתלבשת שם בלומדים ועומדת שם, ולכך כשאומרים הלכה למשה מסיני נשמת משה מתקשרת שם כנ"ל, ולכך שפיר אמרינן דדר בב' עולמות, עולם הנצחי, ובזה העולם בלומדים באומרים דבר שמועה מפיו וכו', ע"כ.

ובספה"ק דברי יואל (פ' וישב עמוד שכב) כתב עוד, דע"י שאומר שמועה מפיו זוכה ג"כ להינצל מעבירות בידו, דהנה איתא בירושלמי (מס' שקלים פ"ב ה"ה) האומר שמועה בשם אומרה יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו, והנה אמרו (סוטה לו:) נראתה לו דמות דיוקנו של אביו, ופי' עפ"י דאיתא בזוה"ק (פ' וישב דף קצ:) ויבא הביתה לעשות מלאכתו, בגין לאשתדלא באורייתא ולמעבד פקודי דאורייתא דאיהו מלאכתו דבר נש בהאי עלמא, ע"כ, ולכן יוסף הצדיק כשקרא ושנה מה שלמדו אביו צייר לנגד עיניו דמות דיוקנו של אביו, ועל ידי זה נתעורר לו זכותו של יעקב לסייע בידו לעמוד בנסיון, עכת"ד. ועי' בספר חסידים (סי' רכד) כל האומר דבר שמועה מפיהם, הם מתפללים עליו שם, ומליצים טובה עליו, ע"כ.

באופן אחר מצינו בשם ק"ז השר שלום מבעלזא זי"ע, שאמר שאם מדברים מצדיקים יש להם נייחא בעלמא דקשוט, וצדיקים אינם רוצים ליהנות נהמא דכסופא, ולכן משפיעים בחזרה פרנסה ויר"ש וכל מיני ישועות (עי' בדברינו בריש ס' שארית יואל).

נמצא מבואר לפי כל הנ"ל רב התועלת כאשר מאספים לפונדק אחד קורות ימי חיי הצדיק ופעולתו עלי ארץ, כיון דעי"ז הוא נמצא אתנו בהאי עלמא ומשפיע בעבורנו השפעות טובות, ונתעורר עלינו זכותו להינצל מנסיונות ומכשולות.

ואמנם עוד בו כי אם יעמיד לנגד עיניו כאילו בעל השמועה עומד לפניו וישתדל להתדבק בדרכיו בתורה ועבודה, בזה לבד כדאי לו לעורר עליו זכות הצדיק, ואעתיק בזה דברי ספה"ק ייטב פנים (לר"ה אות מט) וז"ל, להיות נושע בזכות אבות, צריך לילך בדרכיהם, כמ"ש חז"ל (ב"ר עו, ד) ההולך בדרכי אבות אני מתקומם עליו בזכות אבות, ביאור דבריהם, בודאי אם הי' עושה מעשיהם ממש למה לן זכות אבות, אבל האמת הוא כי מי ישוה להם ומי ידמה להם, שהם היו התחלה וראשית לקרא בשם ה' ולהודיע טבעו בעולם ונתנסו בנסיונות שונות במסי"נ ממש, וכבר אמר אם הראשונים כמלאכים וכו', לכן דקדקו ואמרו אם שאינו עושה מעשיהם ממש כ"א הולך בדרכיהם ועקבותיהם אזי מתקומם עליו וכו', ע"ד דכתיב צאי לך בעקבי הצאן ורעו וכו', ע"כ. [בענין מאמר הנ"ל שיראה כאילו בעל השמועה עומד לנגדו, ולמדו זאת מפסוק אך בצלם יתהלך איש, ראיתי בס' מקרי דרדקי (פ' בראשית) להרה"ק ר' הילל מקאלאמייע זצ"ל שכתב דתיבת אך בא למעט דדוקא במחשבתו לבד יצייר בעל השמועה כאילו נגדו אבל לא בצורת פאטרעי"ט, ועי' מש"כ עוד בזה בשו"ת פאת השדה (יו"ד סי' מד) בתשו' לתלמידו הגה"צ ר' ברוך עקפעלד זצ"ל אב"ד טשוס, ומטעם זה מנעתי גם בספר הזה מלהביא תמונות מרבינו ויוצ"ח, כידוע שבבית אבותה"ק נזהרו בזה הרבה].

וכדאי להעתיק דבר נאה מ"ש בס' שמן למנחה (להרה"ג ר' אשר אנשיל ווייס זצ"ל אב"ד נאדיפאלו, פ' עקב) וז"ל, סיפר לי מו"ח הגה"צ [רבי יעקב שיק, מח"ס ישרש יעקב] ז"ל, שהיה שב"ק פרשת עקב אצל מרן הגה"ק ייט"ב זצ"ל, ואמר עפ"י הגמרא (ביצה ד:) הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם זמנין דגזרי המלכות גזירה ואתי לקלקולי, ואמר עפ"י דרכו דרך הקודש בהתעוררות גדולה, הגם שלא הגיעו מעשינו למעשה אבותינו ואין לנו מוחין והשגות כאבותינו, וסיפר הרבה מקדושתו של זקינו הקדוש ישמח משה זצ"ל, אעפי"כ אם אנחנו עושים בידינו ורגלינו כמעשה אבותינו יש לנו גם כן כח לבטל גזירות קשות, ע"ד שאמרו חז"ל הצדיק מבטל. וזהו הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם, אם ננהג במנהג אבותינו

אפילו רק בידינ"ו ולא במוחינו, אפילו הכי יש לנו כח כזה אשר זמנין דגזרי המלכות מלך מלכי המלכים ית"ש גזירה ואתי לקלקולי, ע"ד שאמרו הקב"ה גוזר והצדיק מבטל. וזהו והיה עקב תשמעון אפילו אם רק בעקבות אבותיכם תלכו, ע"ד הנ"ל דהיינו מעשה אבותינו בידינו, מכל מקום ושמר לך את הברית ואת החסד וגו' לאבותיך. והיות כי עד עתה לא מצאתי דבר זה בספר ייטב לב או בייטב פנים ע"כ לרוב חיבת הקודש רשמתי לזכרון. ולפי החשבון נדמה לי שהיה מו"ח זצ"ל אצלו בשב"ק בימי עלילת טיסא עסלאר הידועה לשמצה וכו' [שנת תרמ"ב], ע"כ. (עי' כעין זה מבואר בס' ייט"ל ריש פ' נשא, ובס' ייט"פ אבני זכרון לר"ה אות י-נא, עי"ש, ועי"ע בדברי יואל ריש פ' תרומה).

[**והנה** באמת יש לעיין במה שכתבו חכז"ל הלשון "שאומרים דבר שמועה מפיו", אם כוונתם דוקא לדבר הלכה ושמעתתא שנקרא שמועה, וכמ"ש בגמ' חגיגה (דף יד.) בעל שמועות, פירש"י ששמע הלכות פסוקות מרבותיו ושגורות בפיו. וכעי"ז ברשב"ם ב"ב (דף קמה:). וכן מבואר במס' סנהדרין (דף צ:) א"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל מי שנאמרה "הלכה" בשמו בעוה"ז שפתותיו דובבות בקבר שנאמר דובב שפתי ישנים, וכ"ה בירושלמי (מס' שקלים סופ"ב) שמעון בן נזירא בשם ר' יצחק אמר כל ת"ח שאומרים "דבר הלכה" מפיו בעוה"ז שפתיו רוחשות עמו בקבר, ע"כ. (ובטור או"ח סי' קנ"א הצריך ליכנס לביהכ"נ לקרוא לאדם יאמר דבר שמועה ואח"כ יקראנו וכו', וכתב הב"ח דבר שמועה, פי' דבר הלכה. ובבאה"ט שם מביא מעט"ז שפי' דבר שמועה של תורה).

אמנם כיון שבגמ' שם קאי על דוד שאמר לפני הקב"ה רבש"ע יה"ר שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז, נראה לכאורה בפשטות שקאי על שירי דוד וכדו', וכן מבואר להדיא במדרש (שוח"ט ל) א"ר יוחנן בשעה שהזקן יושב ודורש ואומר כך אמר פלוני, שפתותיו רוחשות ודובבות בקבר וכו', אמר דוד אגורה באהלך עולמים, וכי חשב דוד שהוא חי לעולמים, אלא א"ר יהודה שיהו אומרים משמי בבתי כנסיות ובתי מדרשות, אמר לו הקב"ה, חייך אע"פ שאתה מת אין שמך זז מתוך ביתי לעולם, אלא על כל קרבן וקרבן "מזכירין אותך ואומרים שירים משלך" מזמור לדוד, ולא עוד אלא אמר הקב"ה הואיל ואתה חשבת לבנות ביהמ"ק אע"פ ששלמה בנך בונה אותו, על שמך אני קורא אותו ואני כותבו וכו', ע"כ. ובמדרש תנחומא (פ' תשא) משמע שגם בדברי אגדה שפתותיו דובבות, וז"ל, כיצד היה אדם גדול ועשיר בתורה למד תלמידים הרבה ורבץ

תורה ברבים ושבע מן התורה, אע"פ שהוא מת אין התלמידים שהעמיד מניחין לו לישון, אלא יושבין ועוסקין תלמידיו בתורה ובתלמוד ובהלכה "ואגדות" ואומרים תלמידיו הלכות ושמועות משמו ומזכירין שמו בכל שעה ואין מניחין אותו לישון בקבר וכו', ע"כ.

ועד"ז מצינו ג"כ לענין הגמ' דמס' קידושין (דף לא:) מכבדו במותו כיצד, היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מארי הריני כפרת משכבו וכו'. וכתב בדרכי משה ביו"ד (סי' רמ סק"ד) בשם רבינו ירוחם, דהוא הדין אם אמר מפיו שאר דברים בלא ביהמ"ד אע"פ שאינו דבר שמועה, ע"כ. הרי לן דגם במקום שאיתא הלשון "דבר שמועה" יוכל לכלול בתוכו גם דברים שאינם דבר הלכה ואף גם מילי דעלמא. וגם ברמ"א בשו"ע שם משמע שפסק כן לדינא כיון שהביא דברי מהרי"ל דאין חילוק בין אב לאם בכל זה, עי"ש ודו"ק.

והנה בהנוגע לספר דידן הכולל בתוכו עניני התנהגות ותולדות הצדיקים שאפשר ללמוד מהם מוסר והדרכה, אז בוודאי אינו שונה מדברי שיר ואגדה ויש לה כל הזכותים דשפתותיו דובבות וכנ"ל, וכבר ידוע מספה"ק גודל הענין לעסוק בשיחתן של אבות עד שכתבו שיש בזה משום ד"ת, וא"כ לפי"ז פשוט דגם בתולדות הצדיקים שייך הענין דשפתותיו דובבות וימליצו טוב בעדינו.]

בסוף הספר הצגנו מפתח גדול לשמות הצדיקים ממשפחת אבותה"ק הנזכרים בשני הספרים שארית יואל ובצל תומר, מסודר עפ"י סדר היארצייטן, והוא דבר טוב ומועיל לבני המשפחה שיהי' נגד עיניהם יום היאצ"ט של הנפטרים ויוכלו לעשות פעולה לטובת נשמתם. ועי' ברש"י מס' יבמות (קכב. ד"ה תלתא) שהביא מתשו' הגאונים, יום שמת בו אדם גדול קובעים אותו לכבודו ומדי שנה בשנה כשמגיע אותו יום מתקבצים ת"ח מכל סביביו ובאים על קברו עם שאר העם להושיב ישיבה שם, ע"כ. וראוי לציין מש"כ ק"ז בספה"ק ייטב פנים (ליוכ"פ אות לא) בשם אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל, בפי' דברי המדרש (ויק"ר כ, יב) באחד בניסן מתו בני אהרן, למה מזכיר מיתתן ביום הכיפורים, אלא מלמד כשם שיום הכיפורים מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפר, כלומר כשם

שיום הכיפורים עצומו של יום מכפר מידי שנה בשנה, כמו כן יום מיתת הצדיק מידי שנה בשנה מכפר בשביל הצער שמצטערין מזה זת"ד, ע"כ.

ואשא תפילתי לפני אדון כל שיגן עלי זכות ק"ז זצ"ל ולמעב"ק זכות כל אבותינו הק' וכל הצדיקים הנזכרים בספר הזה שאזכה לראות דורות ישרים ומבורכים, ואזכה ביחד עם נו"ב שתחי' לגדל את צאצאינו ע"ד התורה והיראה על דרכם הסלולה, ויהי ד' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו ויתן בלבנו לב טהור לעבדו באמת ובלב שלם, עדי נזכה שיקיצו וירננו שוכני עפר ולא נבוש ולא נכלם בעוה"ז ובעוה"ב, אמן ואמן.

כ"ד המתעסק בקדשים

יעקב שלמה ארי' הלוי רובינפעלד

בן האמו"ר הרה"ג רבי פנחס חיים שליט"א
חתן הרה"ח ר' אפרים פישל פריעדמאן ז"ל
חתן הגה"צ רבי יואל וועליטשקער-אשכנזי זצ"ל אבד"ק טרעסיף
חתן הגה"צ רבי משה ט"ב זצ"ל אבד"ק טעטש
בן רבינו הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל אבד"ק טעטש

באו שעריו בתודה

בשיר וקול תודה אפתח בהכרת הטוב לכבוד ידידינו ומכובדינו שהיו בעזרתינו
והודות לעזרתם הגענו ב"ה הלום בהוצאת הספר ברוב פאר והדר

אאמו"ר הרב הגאון כש"ת רבי **פנחס חיים הלוי רובינפעלד** שליט"א

גיסי הרה"ג ר' **שניאור זלמן שוואַרץ** שליט"א

גיסי הרה"ג ר' **יחזקאל יעקב יודא היילברון** שליט"א

אחי הרה"ג ר' **אלעזר הלוי רובינפעלד** שליט"א

אחי הרב ר' **יואל יודא הלוי רובינפעלד** שליט"א

נכדי רבינו

על הערותיהם המחכימות ועמדו לימינינו בעזרתם הנדיבה

הרב החסיד ר' **אלי' בצלאל טייטלבוים** שליט"א

דודי הרב ר' **יואל אהרן פריעדמאן** שליט"א

הרה"ח ר' **אברהם** בר"מ **טייטלבוים** שליט"א

נכדי רבינו

שהעמידו לפנינו כת"י וספרי קודש שהיו באוצרו של רבינו ויוצ"ח

הרה"ח ר' **דובעריש וועבער** הי"ו

הרב ר' **יואל יעקב מייזליש** שליט"א

שעמדו לימינינו בבירור סדר היוחסין, והעמידו לפנינו כתבים יקרי ערך

מוה"ר **נפתלי רייכמאן** הי"ו - מכון שמן רוקח-בעלזא מאכנווקא

הרה"ג ר' **אליעזר אבראמאוויטש** הי"ו

הרה"ח ר' **שמואל בנימין לעפלער** הי"ו

מוה"ר **יואל** בר"צ **בראך** הי"ו

שהמציאו לידינו כתבים עתיקין וגנוזים

האברך המושלם ר' **דוד ווייס** הי"ו

ש"ב מוה"ר **יואל** ברמ"י **פריעדמאן** הי"ו, נכד רבינו

מוה"ר **שמואל ישעי' טענענבוים** הי"ו

שעמדו לימינינו בעזרתם הנדיבה בכל עת ועידן

זכות רבינו וכל הצדיקים הנזכרים בספר יגן עליהם ויזכו לכל מידי דמיטב

התוכן

פרק א'

אלה תולדות

הביטו אל צור חוצבתם (יחוס סיגוט, אוהעל)..... ב
למען ייט"ב להם ולבניהם לעולם..... ה
על ברכי סבא קדישא..... יב
האיש מקדש..... טז
מגיד מראשית אחרית..... יט
מתכבד בכבוד מחותנו..... כ
סמוך על שלחן דודו הצמח צדיק..... כג

פרק ב'

שלשלת קאסוב - קאריץ

הגה"צ רבי פנחס יוסף דאכנער זצ"ל מקאסוב..... כו
שלשלת היוחסין (יחוס שפיטיווקא, דגל מחנה אפרים, בעש"ט הק')..... כז
שפת אמת תיכון..... לג
פטירת זוגתו הרבנית..... לה
עלייתו לארץ הקודש..... לח
זרע ברך ה'..... מ

פרק ג'

על גפי מרומי קרת

אבד"ק פאליאן-ריסקאווע..... מג
בעסק השו"ב..... מד
פטירת אביו מרן הייטב לב זי"ע..... מח
אבד"ק טעטש..... נג
לא החזיק טיבותא לנפשיה..... נג
לרבות אחיך הגדול..... נו

באומנות אבותיו ..... נז
עם הגה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל ..... נט

פרק ד'

קהלה נאה וחסודה

העיר טעטש והגלילות ..... סב
הגה"צ רבי יעקב קליין זצ"ל ..... סג
מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע ..... סה
בקהל חסידים ..... עא
החוט המשולש ..... עד
שפט את ישראל כארבעים שנה ..... עז
בית הכנסת הגדול ..... עז
הישיבה בטעטש ..... פו
ביקור מלך המדינה ..... פח

פרק ה'

במקום גדולתו

פועל ישועות ..... צב
רוה"ק הופיע בבית מדרשו ..... צג
ראה קראתי בשם בצלאל ..... צד
ויותר לבדו מכל בית אביו ..... צו
אחים בהספידא ..... צח
עת ספוד ..... קז
בצל החיי"ם ..... קיא

פרק ו'

בצל החכמה

תנא דבי אליה"ו ..... קכב
השיב תוך כדי דיבור ..... קכד
פותח יד בתשוב"ה ..... קכז
מבקש את הנרדף ..... קכט

במערכות אלקים חיים..... קלב
שני מכתבים הבאים כאחד..... קמב
ורפא ירפא..... קמו

פרק ז'

ביתו אחריו

פרי תמרים..... קנ
אשר יצוה את בניו..... קנד
קרב קיצו..... קנה
"איש שיבה בן פ"א שנים"..... קנה

פרק ח'

תהלה למשה

תולדות הגה"צ רבי משה טייטלבוים זצ"ל אבד"ק טעטש

כשם אבותי..... קסד
עזר כנגדו..... קסו
רגלי חסידיו ישמור..... קסו
תורה מתוך יסורים..... קסט
על כסא אביו..... קסט
משה עלה למרום..... קע

פרק ט'

שלשלת אוסטריק - נאראל

הגה"צ רבי יוסף ריינמאן זצ"ל..... קעז
שלשלת בית נאראל..... קעז
בפרק האיש מקדש..... קפד
הרבנות בק"ק אוסטריק..... קצ
יושב על מדין..... קצד
לחיי עוה"ב..... רא
דור ישרים..... רב

פרק י'

בית צדיקים

הגה"צ רבי יואל אשכנזי-וועליטשקער זצ"ל הי"ד אבד"ק טרעסיף..... רטז
הרה"צ ר' יקותיאל יהודה ז"ל הי"ד מבאניע..... רכ
הרה"צ ר' דוד טייטלבוים ז"ל הי"ד מנייטרא..... רכז
יתומים שכולים וגלמודים..... רמב
הגה"צ ר' מאיר גרינוואלד זצ"ל..... רמט
החתונה של מרת טעמא ע"ה בעיר מיהאליפאלווא..... רנח
פרשת הרבנות דק"ק בישטינא..... רס

פרק י"א

תהלות חיים

תולדות הרה"צ רבי חיים טייטלבוים זצ"ל מטעטש

מקור חיים..... רסו
הגה"צ ר' יצחק משה פאנעט זצ"ל..... רסח
הגה"צ ר' יעקב פאנעט זצ"ל אב"ד רעטיאג..... רע
פעולת צדיק לחיים..... רעה
ברכת צדיק בן צדיק..... רעח
בקרב קדושים..... רעט
ימי צער..... רפב

פרק י"ב

פרי חיים

הרה"צ ר' יעקב שמשון ז"ל הי"ד ממונקאטש..... רפה
הרה"צ ר' אברהם הלברשטאם ז"ל הי"ד מרודניק..... רפט
הרה"צ ר' ישראל אהרן אונגער ז"ל דומ"ץ קאשוי..... רצב
הרה"צ ר' פנחס יוסף ז"ל הי"ד אבד"ק בישטינא..... רצד
ר' מנחם מענדל ע"ה..... רצד
הר"ר יקותיאל יודא ע"ה..... רצה

פרק א'

אלה תולדות

רבינו רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זצ"ל, נולד לאביו הגאון הקדוש עטרת תפארת ישראל מרן רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל בעל מחבר ספה"ק "יטב לב", אשר כיהן בעת ההוא ברבנות דק"ק סטראפקוב במדינת אונגארין, ולאמו הצדיקת מרת רחל ע"ה בתו של הגה"ק המפורסם רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל אב"ד טאלטשאווא ועיה"ק צפת, ומח"ס באר שבע ותולדות אדם[א].

א. הנה בסדר תולדותיו של רבינו הרב מטעטש שנדפס עד עתה בספרים וסופרים נפלו כמה טעותים וסתירות, ואלו הן:

בס' אהלי שם שי"ל בפינסק תרע"ב, כותב שרבינו נולד בשנת תר"י בעיר סיגוט, בשנת תרל"ה נתקבל לאב"ד האייאשמעזא (פאליאן), ובשנת תר"נ לאבד"ק טעטש. על דרכו כותב בס' שם הגדולים מארץ הגר, פאקש תרע"ד, כי רבינו נתקבל בעיר פאליאן בשנת תרל"ה. - בס' שם הגדולים מארץ הגר שי"ל בשנת תרצ"ה כותב שרבינו נפטר בשנת תרע"ח, וכ"כ אח"כ בס' שם ושארית שי"ל בשנת תש"ג (בעמוד ח), ובתיקונים בסוה"ס שם כותב שי"א שרבינו נפטר בשנת תרפ"ח. ומהם חזר ונשנה הטעות בספר מאראמארוש, במאורי גאליציע, ובקובץ סיני שנת תשל"ח עמוד רעח, שכולם כתבו שחיי רבינו היו בין השנים תר"י-תרע"ח - ולאידך בס' מליצי אש (ח"ג בהשמטות, ביאצ"ט כ"ט מנחם אב) כותב "ר' אלי' בצלאל ט"ב אב"ד פאליאן וטעטש, בן הגה"ק בעל ייטב לב אב"ד סיגוט, בן פ"ג שנה תרפ"ג". וכן בס' לקורות היהדות בטראנסילוואניא (ח"א עמוד קמד) מונה את הרבנים שנסתלקו בשנת תרפ"ג, וא' מהם "הג"ר אלי' בצלאל ט"ב אב"ד פאליאן של"ח כ"ט מנ"א". ובס' תולדות הרבנים (אות 2254) כותב עליו שנולד בשנת תר"ג ונפטר כ"ט אב תרפ"ג.

ואמנם לאחר העיון בנוסח מצבתו של רבינו שהועמדה ע"י בניו הג' אחר פטירתו,

הביטו אל צור חוצבתם

מרן הייטב לב זי"ע, הלא הוא מפורסם בקרב ישראל לאדם הגדול בענקים, מאור הגולה שר התורה וגדול היראה, הרביץ תורה לאלפים והעמיד תלמידים הגונים גדולי ישראל, ועד כיום הזה רבים הולכים לאור קדושתו ותורתו. היה רב ואב"ד בק"ק סטראפקוב, אוהעל, דראהביטש, ואח"כ בעיר גדולה לאלקים "סיגוט" יע"א[ב]. השאיר אחריו ברכה חיבורים יקרים, ייטב לב עה"ת, ייטב פנים על המועדים, שו"ת אבני צדק, רב טוב עה"ת[ג].

מתברר תולדות ימי חייו על נכון, וזהו הנוסח: "...בקש"ת מו"ה אלי' בצלאל בן מרן הגה"ק מו"ה יקותיאל יודא טייטעלבוים האבד"ק סיגעט זצללה"ה, ששימש ועבד עבודתו באמונה לעדת מי מנה אב"ד ורב בק"ק פאלין שמנה עשר שנים, והרים דגל התורה והיראה בפה קהלתינו טעטש תשעה ושלשים שנים, הלך למנוחות ונפטר בש"ט א' דר"ח אלול תרפ"ב לפ"ק".

לפי נוסח זה יוצא לן ברור כי רבינו נתמנה לרב בקהילת פאליאן בשנת תרכ"ה ולא בתרל"ה, ונפטר ביום אדר"ח אלול תרפ"ב, ולפ"ז א"א שנולד בשנת תר"י, דא"כ נמצא שנתמנה בק"ק פאלין בעת היותו בחור בן ט"ו, דבר שאין לו שחר.

ואכן שאלנו את פי כמה זקנים והיודעים בטיב משפחתינו, ונודע לנו כי רבינו נולד כבר בשנת תר"א עוד בחייו של זקינו הישמ"מ, והיה בן השלישי של הייט"ל - ולא בן הרביעי כמוזכר בכמה מקומות, ואחיו הגה"צ ר' משה יוסף זצ"ל אב"ד אוהעל הבן הרביעי נולד בשנת תר"ה. ולפ"ז עולה שפיר שנתמנה ברבנות ק"ק פאלין כשהי' בן כ"ד וכיהן שם עד שנת תרמ"ג, שנת פטירת אביו הייט"ל, ואז עבר אחיו הקדושת יו"ט מטעטש לסיגוט למלא מקום הייט"ל, ורבינו נתמנה תחתיו ברבנות דק"ק טעטש ונהג את הנשיאות למשך של תשעה ושלשים שנים עד יום פטירתו ל' אב שנת תרפ"ב.

ב. בערך בשנת תקצ"ג (בן כ"ה שנים) נתמנה ברבנות דק"ק סטראפקוב, וזמן קצר אחר שנולד רבינו הרב מטעטש, כאשר נפטר הס"ק מרן הישמח משה זי"ע ביום כ"ח תמוז שנת תר"א לפ"ק, אז מילא הייט"ל את מקום זקינו הק' ונתמנה לרב בק"ק אוהעל, שם ישב עד שנת תר"ז כאשר נתקבל לרב בק"ק גארליץ, בשנת תרט"ז עבר לדראהביטש על מקומו של אביו הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל, וביום י"ח תמוז תרי"ח זרח שמשו בעיר המהוללה "סיגוט" אשר שם האריך ימים על ממלכתו הוא ובניו ועל שמה נקרא עד היום הזה (לימים חזר הרבנות דעיר סטראפקוב לביתו לזמן קצר, כאשר בנו הגה"ק ר' משה יוסף זצ"ל כיהן שם לרב).

ג. תלמידו הגה"צ ר' יצחק אייזיק פריעדמאן זצ"ל אב"ד נירעדהאז (בקונטרס עמק המשפט, נדפס בס' מלחמת מצוה) מגדיר את גדולת רבו מרן הייט"ל במילין קצרין, וז"ל, לפי דעתינו לא היה גדול הדור כמוהו לעת זקנותו, שהיה גדול בנגלה ונסתר והרביץ תורה והעמיד

אביו של הייטב לב היה הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל אב"ד דראהביטש, בנו יחידו של האי סבא קדישא מרן משה איש האלקים זי"ע אב"ד אוהעל ובעמח"ס ישמח משה, שהיה נין ונכד לרבותינו אדירי התורה בעל המפה הרמ"א זצ"ל והגאון המהרש"א זצ"ל, ועוד צדיקים וקדושים עד דוד מלך ישראל, כאשר חרט יחוסו מרן הי"מ בעצמו עלי ספר[ד].

תלמידים גדולים לרוב, ופרושתו וקדושתו, ויצא טבעו בעולם וכולם סרים למשמעתו, ולא שמענו דוגמתו בכל מדינות הללו אשר שמענו ונדעם, ע"כ. (כעי"ז הבאנו להלן פרק ג' מלשונו של תלמידו הגה"צ ר' ישראל בערגער זצ"ל אב"ד בוקארעסט, שכתב עליו "היה רב רבנן ואלפי ישראל וגדולי רבנים וצדיקים השכימו לפתחו כידוע").

וידוע מה שאמר עליו ריעו הגה"ק המהר"ם שיק זצ"ל, בעת ששאל לו תלמידו הגה"ק רבי זוסמאן סופר זצ"ל אב"ד פאקש איך התרגל לתהליכי המקום החדש "חוסט" שהוא שונה מגליל העליון (אויבערלאנד), השיב לו רבו בתוה"ד, אילו לא באתי לחוסט רק כדי שאוכל להכיר את הרב מסיגוט (שהם במחוז אחד) דיי, "אדם שלם" כמותו טרם ראיתי בחיי. עובדא זו סיפר תלמידו של המהר"ם שיק ה"ה הגה"צ רבי שאול בראך זצ"ל אב"ד קאשוי, והיה מוסיף, וזה אמר הרבי שלי שכידוע הי' גדול תלמידיו של החת"ס והחזיק את החת"ס לאיש אלקים וגדול בני דורו (שאול בחיר ה', עמוד כד. וכעי"ז במושיען ש"י ח"ב בשם מרן מסאטמאר זי"ע שסיפר כן בשם בנו של המהר"ם שיק, ובנפלאים מעשיך ח"ב בשם זקינו ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש ז"ל תלמיד מהר"ם שיק).

ד. נדפס בריש ספרו ישמח משה על נ"ך ומועדים.

והנה ידוע כי מרן הי"מ וכן בניו אחריו, התייחסו הרבה אל זקינם הרמ"א והמהרש"א, ובכל פעם כשמביאים בספריהם הק' מדברי זקיניהם הנ"ל הם כותבים "זקני הרמ"א" וכן "זקני המהרש"א".

ועי' בשו"ת השיב משה (או"ח סי' ד) שכותב בתו"ד, ידוע לי ונתברר אצלי בכמה מקומות דזקני הרמ"א ז"ל זכותו יעמוד לי, היה מדקדק מאוד בלשון, וכמה דינים ואשלי רברבי יוצאים מלשונו הזהב, ע"כ. ועי"ש סי' ו, ובחנם השיג הבאה"ט על זקני הרמ"א באו"ח סי' תקפ"א ס"ב, על מה שכתב ורבים נוהגים לאכול בער"ה קודם עלות השחר והוא ממהרי"ל עיי"ש בבאה"ט ס"ק י"ב, דמהרי"ל וזקני הרמ"א לאו קטלי קניא באגמא הויין ח"ו והיו יודעין הזוהר, אלא ודאי כמ"ש ומנהג ישראל תורה וכו' (ועי"ע מש"כ עליו באה"ע סי' סה אות ה). ועי' להלן בפרק ג' מה שהעיד הי"מ ע"ע "אנכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד" ויסודתו מזקינו הק' הרמ"א, עי"ש.

[חוקרי היחס כותבים שהי"מ היה ג"כ נכד רבי ישראל סטאריניר שהיה נכד הטו"ז והב"ח, ומקורו מס' חידושי הגרשוני (קאלאמייע תרנ"א, בסוה"ס), וכן נכד הגה"ק בעל מגלה עמוקות, ומקורו מס' עטרת פז (קאליש תרצ"ח, עמוד לב), וכבר העירו ע"ז למה הי"מ אינו מזכירם בתואר זקני, אבל כמו"כ אינו מזכיר כן את מהר"ם לובלין אע"פ שהיה נכדו.

על גודל קדושת אבותיו הקדושים דור אחר דור, העיד נכדם הגדול ה"ה מרן הק' מהר"י ט"ב מסאטמאר זי"ע, כי מקובל אצלו שאבות אבותיו עד ח"י דורות היו נוטרי ברית קודש כולם קדושים וטהורים[ה].

מציבת מרן הישמח משה זי"ע והרבנית חיה שרה ע"ה בעיר אוהעל

ולאחרונה נתגלה כתב יחוס שנכתב ע"י הגה"צ ר' יוסף אלטר עפשטיין זצ"ל מאוזיראן בעמח"ס גנזי יוסף, וכתב ג"כ שאבי הישמ"מ הי' נכד הטו"ז].

ה. אגב יש לציין לזה דברי מרן ז"ל בדרשתו הראשונה בעלותו על כס הרבנות בק"ק סאטמאר (נדפס בהקדמת המו"ל לשו"ת דברי יואל) שדרש עה"פ ויאמר מי אנכי ה' אלקים ומי ביתי כי הביאתני עד הלום, והאריך אודות זכות אבותיו הק' שהיו כמה דורות צדיקים ומנהיגי ישראל אמיתיים, עי"ש. עוד יצויין מ"ש בריש שו"ת שם הכהן בשם הרה"ג ר' אברהם עטינגער מדוקלא ז"ל, שמקובל על הגאון ר' מאיר אב"ד חירוב זצ"ל חמיו של הגאון ר' נחום מדראהביטש (חמיו של הגאון ר' אהרן מחאדרוב שהיה חמיו של הגה"ק ר' אלעזר ניסן זצ"ל) שזקיניו י"ח דורות היו גאוני הדור.

[וכענין זה מובא בס' כתבי קודש רמ"מ (מכת"י, אות תתקפו) על הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש זצ"ל בשם הבעש"ט, שעשרה דורות מלפניו היו רבנים כסדר, וי"ג דורות מלפניו היו שומרי ברית קודש, ובשם אדמ"ו מקוברין שמעתי שאמר י"ח דורות, ע"כ.

למען ייט"ב להם ולבניהם לעולם

ראש השושילתא הדין מרן הישמח משה זי"ע, זיכה רבים וזכה להעמיד לגיון של מלכים, מאן מלכי רבנן צדיקים וקדושים עצי תמרים אשר על ישראל הדרתם. ובפרט חינך וגידל על ברכיו את נכדו הגדול מרן הייטב לב, כמעט רגע לא סר השגחתו ממנו, וכמעט כל מה שקבל משה מרבותיו מסרה לנכדו החביב לו וכל רז לא אנים ליה[1].

ולא זז מלחבב את נכדו זה עד שעשה פעולה נצחית שעי"ז לא ימוש התורה מפי זרעו וזרע זרעו עד עולם, כמסופר בספה"ק ייטב לב (פ' ראה עה"פ לא תעשון), דפעם בעת שערך היש"מ סעודה שלישית, אחר שדרש דברי אלקים חיים ציוה לבנו הרה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל שיאמר גם הוא דברי תורה, ואח"כ צוה גם לנכדו הייט"ל שיאמר לפניהם ד"ת, ואמר הטעם מה שציוה כן, כי אמרו חז"ל (בבא מציעא פה.) כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, והחוט המשולש לא במהרה ינתק כדכתיב ודברי אשר שמתי בפיך ולא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך, אז אמר ה' מעתה ועד עולם, ואמרו חז"ל (תוס' כתובות סב:) דהיינו

ובס' דגל מחנה יהודה (בהקדמה) מובא בשם הרה"ק רבי יודא צבי מסטרעטין זצ"ל שהיה אומר, כי ששה עשר דורות עד אצלו היו נוטרי הברית ובעלי רוח הקודש, ע"כ.]

1. מקונטרס תהלה למשה. [עי"ש שכתב דמטעם זה כותב הייט"ל על אביו "אבא מארי" ועל זקינו הישמ"מ כותב "מורי", יען שנתגדל בעיקר בבית זקינו הק' מאז היותו בן י"ב שנים. ודבריו צ"ב דמהכ"ת יהא נפק"מ בין תיבת מארי למורי, עי' בגמ' קידושין (לא:) שיאמר על אביו "כך אמר אבא מרי", וברש"י (ד"ה ואמוריה) כתב דהוא מלשון אדון, ובשו"ע (יו"ד סי' רמ ס"ב וס"ט) נעתק הלשון "כך אמר אבא מארי", הרי דכוונתם שוה ואין שום נפק"מ ביניהם. ואולי הבין דמורי הוא מלשון רבו הלומד עמו (ודלא כרש"י הנ"ל, וכ"כ בערוה"ש סי' רמ סט"ו) ולכן נקט מארי שהוא ג"כ מלשון מאור. ובלא"ה יש להעיר דמצאנו כמ"פ בס' ייט"פ שכותב גם על אביו הלשון מורי].

ועי' בס' בית ועד לחכמים (להרה"ג ר' מרדכי ראטהשטיין זצ"ל דומ"ץ בהאלמין ומח"ס שערי פרנסה טובה, פ' תצוה) שכתב בתו"ד, כי הישמ"מ היה דרכו בקודש לדבר הרבה עם נכדו הייט"ל בעודו בבחרותו, וסיפר עמו דברים מדברים שונים בעבודת השם ובעסק התורה להמשיך לבו לעבודת השם, כאשר אנחנו שומעים כעת בעת שאנחנו זוכים להיות אצל שלחנו הטהור (של הייט"ל) שתמיד מספר ענינים שונים טהורים וקדושים מזקינו הק' הנ"ל, אשר תתענג נפשינו ומברכינן הטוב והמטיב על השמועות טובות, ע"כ.

ברואין זה את זה, ופירוש הישמ"מ דהיינו מכירין, ע"י ששומעין דברי תורה זה מזה, עכל"ק[ז].

כן היה עז חפצו של מרן הישמ"מ שבניו ירביצו תורה בקרב ישראל, ופעם גילה את רצון קדשו כי בניו אין צריכים לרכוש כסף, אלא צריכים להרביץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבני ישראל[ח].

ז. עי"ש בייטב לב שמביא את כל הדרושים שנדרשו אז, ומעתיק בתוך דבריו מה שפירשו המפרשים עה"פ (דברים ה, כו) מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי וגו' למען ייטב להם ולבניהם לעולם, דדוקא מי שעובד ה' מיראת הרוממות אז ינחילו יראתם אל בניהם לדורי דורות, משא"כ העובד ה' מיראת העונש עי"ש (גם בהקדמה לספה"ק ייט"ל מעתיק ד"ת זז, ובהדגשת תיבת ייט"ב), וסיים "ות"ל הוטב בעיניהם".

והנה בקונטרס תהלה למשה (דף ה:) הביא ג"כ עובדא זו בשם זקינו הייט"ל, וכתב דהייט"ל היה אז יניק צעיר לימים (בס' עיר חנוך, בקונטרס התולדות, כתב שהיה אז בן ז' שנים), והייט"ל אמר אז לפרש הפסוק ראה פניך לא פללתי, והוא הנדפס בס' ייט"ל פ' ויחי על פסוק הנ"ל [עי"ש שפי' שחשש יעקב שמא נשתנה תואר פניו וצלם האלקים שהיה עליו דמות דיוקנו של יעקב, וז"ש ראה פניך לא פללתי, שחשש אולי נשתנה מחמת איזה חטא ח"ו, והנה הראה אות"י אלקים, היינו את עצמי דמותי וצלמי, לא מבעי' עליך אלא גם את זרעך, עם זרעך, שגם הם יש להם דמות דיקנו של יוסף הדומה ליעקב, עי"ש], ומסיים שם "ובילדותי אמרתי פירוש זה לפני מוזלה"ה וקלסו". ועי' בס' גדולת יהושע (ח"א אות ד) בשם הרה"ק מנאסויד זצ"ל ששמע ממגידי אמת שהסתכלו אז על פניהם של הישמ"ור' אלעזר ניסן והייט"ל, והיה פניהם ותוארם דומה זה לזה ממש. ואמנם קצת עירוב פרשיות יש כאן דהרי בייט"ל בפ' ראה הנ"ל מביא ד"ת אחרת שאמר בעת ההוא ואינו כותב שהיה בילדותו, ויתכן שאירע כן ב' פעמים.

[משכ"כ שהיה תואר דומה, עי' בס' טיול בפרדס (תנינא אות ז סט"ז) שמביא בשם זקינו הגה"ק בעל קול ארי' זצ"ל שאמר בהספידו על מרן הייט"ל זצ"ל, כי הייט"ל היה לו צורת זקינו הישמ"מ, ומציין לדברי הייט"ל פ' ויחי. ובס' צדיק כתמר מובא בשם הגה"צ מהוניאד זצ"ל בשם הגה"ק משינאווא זצ"ל, שאמר שמקובל אצלו שהישמ"מ היה לו צורת זקינו בעל מהרש"א זצ"ל. ועי"ע בס' בוצינא קדישא (ח"א עמוד לז) בשם רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, שהייט"ל היה מתפאר בקלסתר פניו של בנו הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל שהוא דומה ממש לתואר פניו של אביו רבי אלעזר ניסן זי"ע. ולאידך מובא במושיען ש"י ח"א פ"ח בשם מרן דהרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל היה קלסתר פניו דומה בכל פרטיו כאביו הייט"ל].

ח. גופא דעובדא מובא בס' היטב איטיב (בהקדמת הגה"צ מנירבאטור זצ"ל), כי הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל היה לו ירושה מחותנו סכום גדול וטמן את כל הרכוש בקרקע, ואירע שהיה צריך לאיזה סכום גדול ורצה ליטלו מהטמון בקרקע, וחפרו באותו מקום ולא מצאו כלום מכל האוצר, ושלחו שליח מיוחד לאוהעל להזכיר לפני אביהם שכל רכושם נאבד, וע"ז השיב להם הישמ"מ, למה צריכים בניי להון ועושר, אינם צריכים לרכוש,

ומדור אל דור זכה נכדו חביבו מרן הייט"ל בעת חתונתו ויום שמחת לבו, להתברך בברכה מיוחדת מפי הכהן הגדול הרה"ק ר' צבי הירש מרימנוב זצ"ל, שמחלציו יצאו דורות ישרים ומבורכים עד ביאת גואל צדק.

ומעשה שהיה כך היה, בלילה שקודם נישואיו של מרן הייט"ל עם בתו

בניי צריכים להרבץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבנ"י, וכך הוי שרכוש הנ"ל נאבד לעולם.

וכתב שם שמעשה זו סיפר זקינו הגה"צ רבי יוקל מוואלאווע זצ"ל לאחד מנכדיו אשר בימי נעוריו עסק במו"מ ועלה והצליח (ה"ה הרה"צ ר' יקותיאל יודא מלאפוש זצ"ל שהיה דר אח"כ בארה"ב), ופעם אירע שהגיע שליח א' ומסר פריסת שלום לרבי יוקל מנכדו זה, ושאל לו לדעת כמתמיה אם הוא עדיין עשיר, והשליח חזר על דבריו לפני נכדו, כאשר שמע זאת הנכד נפחד משאלת זקינו ונסע אליו לשאלו על סיבת תמיהתו. וע"ז השיב לו עם סיפור הנ"ל של הייש"מ, ושאל אותו אם הבין מה שאמר לו, ובע"כ הרכין בראשו לענות אמן והבין שבודאי יתקיים בו ברכתן של אותן הצדיקים, וכן הוי שלא ארכו הימים ונתקיים בו ברכה זו שהפסיד כל רכושו, עד שהיה מוכרח לקבוע מושבו במדינה אחרת וליטול כתר מלכות על ראשו ולהתנהג ברבנות בדרכי אבותיו זי"ע, עכתו"ד.

ובס' ומשה היה רועה (ח"ג פל"ב) מסופר, כי גם הגה"ק ר' יוקל הנ"ל היה עוסק במו"מ אחר חתונתו, וחמותו הרבנית של הייט"ל התאוננה לפני בעלה "אויף דעם האב איך נאס געמאכט מיין קושן אז אונזערע קינדער זאלן זיין סוחרים?", והסוף היה שאבד את כל רכושו, עי"ש העובדא באריכות. ויש לציין לזה מש"כ מרן הייש"מ במכתב הדרכה לנכדו הרה"ק ר' שמואל מגארליץ זי"ע (נעתק בהקדמת הרב מלאפוש לשו"ת אבנ"צ, ובעוד מקומות) שכותב לו בתו"ד, ומלאכתך יהא נעשית ע"י אחרים בעלי אמונה, ע"כ.

ומענין זה עי' בס' פאר וכבוד (מונקאטש תרע"א, דף יב:) מה שסיפר הגה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבאסוב זצ"ל, כי פעם התנצל לפני אביו מרן הייט"ל מדוע יצטרך לטלטל א"ע ליסע לקבל נדבות, ואמר לו, בני, עס איז א טובה פאר דיא וועלט, בני, מיין זיידע האט מיין טאטען אויפגעצויגן אויף דיא וועלטס געלט, איך, האב ענק אויפגעצויגען ג"כ בזה האופן, און עטס וועטס אויך ענקערע קינדער אזוי מגדל זיין וכו', עי"ש.

[עי"ע במושיען ש"י ח"א פ"א, דגביר א' הפציר מאוד בהקדיו"ט לשדך את בתו עם בנו העצ"ח ובעבור זה הבטיח ליתן להחתן חלק גדול ממסחרו כדי שיוכל לישב במנוחה כל ימיו על התורה ועבודה, אבל הקדיו"ט מיאן בזה ואמר כי אף אם בנו ישב על התורה ועבודה ולא יעסוק בהמסחר, אבל יש לחוש לבניו אחריו כשידעו שיש להם חלק במסחר יתעסקו הם בזה. ובס' משנה שכיר (דרשות, לנשואין עמוד שמט) מסופר, כי הגביר ר' נפתלי האלפערט ז"ל מסיגוט רצה לשדך את בתו עם בן הייט"ל, והרבנית לא הסכימה לזה ואמרה כי בכל שידוך שעושין עבור ממון צריך להתבונן, אלמלי לא היה כאן ממון אם השידוך היה נרצה לפניו אז ראוי לעשותו, ואם בלא ממון לא היה עושה שידוך זה אז אין ראוי ליכנס בזה, עי"ש. ועי"ע בס' תולדות סופרים (עמוד קנג) מה שהשיב הייט"ל להגאון בעמח"ס שו"ת בית שערים זצ"ל אם להקדים שידוך של בעל נכסים].

של הרה"ק מטאלטשאווא זצ"ל, נערכה סעודה לעניים כנהוג מאז, והישמח משה זצ"ל נתן סכום מעות לבנו הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל, ופקד עליו לתת סכום קצוב לכל עני ועני, והיה שם עני אחד שדרש שיוסיפו לו על הסכום שקיבל, ואמר לו רבי אלעזר ניסן כי אין הכסף שלו רק של אביו היש"מ.

והלך רבי אלעזר ניסן לשאול את פי אביו כדת מה לעשות, ויצא היש"מ מחדרו לראות את פני העני אשר איננו שבע רצון מה שקיבל ככל העניים, ותיכף כאשר ראהו אמר לבנו, לזה תתן כמה שיבקש, וכן עשה, ויברך העני את החתן ואת הכלה לאמר, "שמזיווג זה יצאו דורות אשר יאירו את העולם עד ביאת המשיח". והעני הזה היה הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זצ"ל[ט].

ט. עובדא זו ידוע למכביר מפי ספרים וסופרים רבים ובשינויים דקים זה מזה.

ומסופר עוד כי ברבות הימים כאשר אבי הכלה הגה"ק מטאלטשאווא זצ"ל שם בדרך פעמיו להשתקע בא"י, ונסע לקבל ברכת פרידה מצדיקי הדור, כאשר הגיע לרימנוב אז הכיר כי הוא הוא אותו העני שבירך את חתנו ואת בתו שמחלציהם יצאו מאורות בישראל.

ועי' בס' עבודת עבודה (ח"ב, סיפורי כ"ק אדמו"ר מטאהש שליט"א) שמביא ג"כ סיפור הנ"ל בשינויים דקים כפי אשר שמעו מפי זקינו הרה"ק ר' אלימלך מטאהש זצ"ל (תלמיד הייט"ל משנת תרמ"ב), וכתב דהרבי ר' הערש בירכם והבטיח להם "שמזיווג זה יוולדו דורות נאים של צדיקים וצדקניות".

וכתב שם עוד דפע"א סיפר מעשה זו לפני מרן מסאטמאר זצ"ל כפי הנוסחא שקיבלו מפי זקינו, והוסיף ע"ז מרן מסאטמאר לספר מענין לענין, כי פע"א בימי הקיץ כאשר הייט"ל נסע לקצירת חטים למצות מצוה, עיקם את הדרך ושבת בצל הרה"ק ר"ר הערש זצ"ל, [עי' בס' מלחמת מצוה דף נ: כי הייט"ל השתדל ליקח החטים לפסח דוקא מגאליציע כיון ששם לא ימצאו שומים ובצלים בהחטים] ואמר אז הר"ר הערש זצ"ל בעת עריכת שלחן הטהור דברי תורה עה"פ בשרתי צדק בקהל רב הנה שפתי לא אכלא, ופי' כך, בשרתי צדק, יש בכחי להבטיח ולבשר צדק היינו בשורות טובות, בקהל רב, אף לקהל רב מאוד ולפעול ישועות רבות לכל בנ"י, ואם תאמרו האיך אני מובטח שיתמלאו בקשותי, הנה שפתי לא אכלא, לא אמנע שפתי מלהתפלל עוד ועוד עד שבע"כ יקיימו בקשותי מן השמים.

ויהי כאשר חזר הייט"ל אל ביתו חזר דיבור זה אל זקינו היש"מ, ונתפעל היש"מ מאוד מזה, ואמר כי בזה נתחוור לו מנהגו של הרבי ר' הערש שהיה תובע סכומים אדירים מאנשים כדי להבטיח להם ישועה, כי מי שיש בכחו להעיד על עצמו שיכול

ואכן זכה מרן הייט"ל שיצאו מחלציו שלשלת גדולה של שבעה קני מנורה, זרע קודש בנים ובנות אשר מהם יסד ופנה ענף עץ עבות כפות תמרים, משפחה שלימה של גאונים וצדיקים ששימשו ברבנות בקרב ישראל, עיני העדה ומאורי הגולה אשר בית ישראל נשען עליהם.

ואלה שמות פרי קודש הילולים יוצ"ח של הייט"ל הבנים והבנות לפי סדר ימי הולדתם:

א) הרבנית גיטל יהודית ז"ל, נפטרה ביום ר"ח אב תרע"ב, אשת הרה"ק רבי משה הורוויץ זצ"ל אבד"ק ראזוואדוב (נולד ביום ה' אייר תקפ"ה ונפטר ביום י' סיון תרנ"ד).

ב) הרבנית פעסיל ז"ל, נפטרה ביום י"ב סיון תרמ"ד, אשת הרה"ק רבי ברוך הלברשטאם זצ"ל אבד"ק רודניק וגארליץ (נולד בשנת תקפ"ט ונפטר ביום ב' דר"ח אדר תרס"ו).

לפעול ישועות לכל מבקש ולא ימנע שפתיו מלהתפלל עד שבע"כ ימלאו את בקשותיו, ודאי יש ברשותו לתבוע ממון בעבור הישועות, ע"כ.

ובס' הגה"ק בעל יש"מ (עמוד תכז) מביא בשם רביה"ק מסאטמאר זצ"ל שסיפר עובדא הנ"ל מברכת הרה"ק מרימנוב שאצל חתונת הייט"ל, וסיפר עוד שפע"א אצל שמחת נישואין של המשפחה שהיו מסובין בה הני תרי גיסי הרה"ק ר' משה מראזוואדוב זצ"ל ומרן הקדושת יו"ט זצ"ל, אמר הרה"ק מראזוואדוב להקדושת יו"ט, אני חושב שעלי כיוון, אמר לו הקדיו"ט מנין לך אולי כיוון עלי, והוסיף רבינו שבודאי כיוון על שניהם ששניהם היו מאורי עולם (ובס' מושיען ש"י ח"א פ"א, מביא בשם הרה"ג מפאיע ז"ל, שהרה"ק מראזוואדוב אמר אז בבדיחותא "הערסט שוואגער, דו קענסט זאגן אז ער האט געמיינט דיך, און איך זאג אבער אז ער האט געמיינט מיך", וסיים רבינו ואני אומר שכיוון על שניהם).

(מן הענין לציין עובדא דומה מהרבי ר' הערש זצ"ל שסיפר רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, שאיקלע לישוב לאדאני וביקש מעשיר א' ר' זאב הכהן גראס ז"ל סכום גדול מאוד, ולא גילה לו שהוא הרבי מרימנוב, וגם הייט"ל היה אז במקום ההוא ושאל העושר הנ"ל את הייט"ל מה לעשות, והלך הייט"ל לראות במו עיניו את האורח ויהי כאשר פתח את הדלת וראה את צורתו הק' מיד נרתע לאחוריו וצעק "א אש להבה, דער הייליגער רבי ר' הערש", וציוה שיתן לו את כל אשר יבקש, ובירכו אז בבנים טובים. מובא בקו' זכרון יקותיאל יודא שבסו"ס פרי הגן).

ג) הרה"ק רבי אברהם אהרן זצ"ל, אבד"ק קאלבאסוב, נולד בשנת תקצ"ד (או תקצ"א, ע' להלן בפרק ה') ונפטר ביום י"ב אלול תר"ע.

ד) הרה"ק רבי חנני' יו"ט (ליפא) זצ"ל, אבד"ק טעטש וסיגוט ומח"ס קדושת יו"ט, נולד ביום א' דחג השבועות תקצ"ו, ונפטר ביום כ"ט שבט תרס"ד.

ה) הרבנית הענדיל ז"ל, נפטרה ביום ג' אלול תרפ"ד, אשת הרה"ק רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זצ"ל אבד"ק בערבעשט גארליץ וואלאווא ומח"ס היטב איטיב (נולד בריש שנת ת"ר' ונפטר ביום ט"ו אלול תרפ"ד).

ו) הרה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל, אבד"ק פאליאן-ריסקאווע וטעטש, נולד בחודש אדר תר"א ונפטר ביום א' דר"ח אלול תרפ"ב.

ז) הרה"ק רבי משה יוסף זצ"ל, אבד"ק זבארוב סטראפקוב ואוהעל, נולד בשנת תר"ה ונפטר ביום כ"ד טבת תרנ"ז.

[תולדותיהם של אבותינו הקדושים מרן הגה"ק בעל ייטב לב זצ"ל ולמעלה בקודש, וכן הגה"ק ממאלטשאווא זצ"ל ולמעלה בקודש, כבר נאמרו ונשנו בהרבה מקומות של שבחים (ע' בס' שארית יואל, בחלק התולדות פרק ג' מה שכתבנו קצת אודות הגה"ק ממאלטשאווא זצ"ל), וכבר נודע ביהודה וגדול שמם בישראל.

ורק זאת הזכרנו איזה פרטים מתולדותיהם הנוגע לתולדות צאצאיהם אחריהם, וממנו נקח לעבוד את ה' אלקינו לתפארת אבותינו הק'. ויהי רצון שזכות אבוה"ק לבנים תזכור לזכות לילך בדרכיהם ולא ימוש מפינו ומפי זרעינו ומפי זרע זרעינו, ויקויים מאמר חז"ל (יומא פז.) אשריהם לצדיקים לא דיין שהן זוכין אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות[יא].]

י. כ"ה בס' היטב איטיב (בהקדמת נכדו הגה"צ מנירבאטור זצ"ל, ע' יב).

ומש"כ שם על זו' הרבנית הענדיל שידוע שהיתה הצעירה מבני הייט"ל, מסתמא צ"ל מבנותיו של הייט"ל.

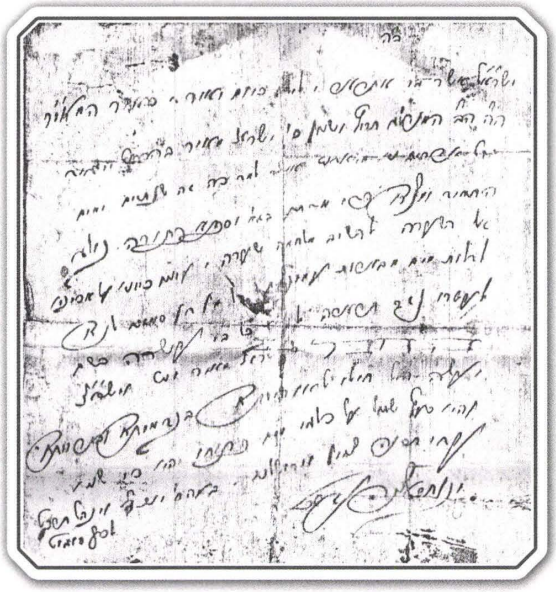
יא. כדאי להביא בענין זכות אבוה"ק שקיימת עד סוף כל הדורות, העובדא הידועה שאירע אצל מרן היש"מ בעת שהיה עדיין רחוק מדרך החסידות, והרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זצ"ל השתוקק שהיש"מ יבוא אליו לשמוע לקח מפיו

מציבת מרן הייטב לב זי״ע והרבנית רחל ע״ה בעיר סיגוט

ולקרבו לדרכי החסידות, ואמר לתלמידיו כי נשמת היש״מ היא גדולה ויקרה מאוד ונפשו אותה מאוד לראות אותו פא״פ, אך מה יעשה שאינו רוצה לבוא אליו, וגם הוא אינו יוכל לנסוע אליו. וידוע כי היש״מ התחרט כל ימיו ע״ז שלא זכה לראותו (תהלה למשה).

וסיפר מרן מסאטמאר זצ״ל, שהרה״ק מליזענסק אמר פעם, אם הרב משינאווא יבא אלי אוכל לעשות לו טובה עד סוף כל הדורות. והוסיף ע״ז מרן, גם לי היה טובה אילו היה היש״מ מבקר אצל הרבי ר׳ אלימלך. (מס׳ הגה״ק בעל יש״מ ע׳ נד, וכעי״ז בס׳ זכר צדיק לברכה ח״ד אות תתתקצא, מפיהם ומפי כתבם ח״א ע׳ רמא, ובס׳ מושיען ש״י ח״א פי״ב, מובא כי בערוב ימיו של מרן סיפר הרבה את מעשה הנ״ל, והתאונן אולי גם אנכי הייתי נהנה מהטובה שהבטיח הר״ר אלימלך אם היה היש״מ נוסע אליו).

תעודת "החבר" מאת מרן הייט"ל זי"ע לאחד מתלמידיו

על ברכי סבא קדישא

בבית קדוש זה נולד האי ינוקא קדישא אליהו בצלאל, בחודש אדר שמרבין בה בשמחה שנת תר"א לפ"ק, ונתמלא הבית אורה בהוולד הבן השלישי במספר הבנים, ונשמע קול רנה וישועה באהלי צדיקים.

ויהי ביום השמיני נכנס לבריתו של אברהם אבינו ע"ה על ברכי זקינו הק' מרן הישמח משה זי"ע, שכבר היה אז בימי הגבורות חמשה חדשים לפני הסתלקותו לחיי עולם הבא[יב]. וזכה להיות מהאחרונים שנימולו

יב. רבינו הישמח משה נפטר ביום כ"ח תמוז דההוא שתא תר"א לפ"ק, זקן ושבע ימים בן פ"א שנים. ובמכתבו של הגה"ק בעל מעגלי צדק מדעש זצ"ל שמתאר בו פטירת היש"מ (נדפס בקובץ האהל תשל"ט, ובריש ס' ים הרחב עמ"ס גיטין ח"ב), כתב שלפי עדות הרופאים

על ברכו של האי סבא קדישא שומר הברית והחסד - וכידוע דברי תלמידו הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זצ"ל, שאמר שהוא יכול להכיר על הפנים את הילדים אשר רבו הרה"ק מאוהעל היה אצלם הסנדק[יג].

בעת קריאת השם קרא זקינו הק' את שמו בישראל "אליהו בצלאל". השם בצלאל נתן לו על השם שנזכר בפרשה שקראו בשבוע ההוא, פרשת

היה עדיין בריא במזגו באבריו כבן ארבעים והיה יכול לחיות עוד כמה שנים, ובעו"ה עונותינו גרמו שהצדיק נתפס, ועי"ש שנעשה בן פ"א בחודש חשון העבר. וכעי"ז עי' בשו"ת דברי חיים (קמא חו"מ סי' א) שכתב בתו"ד על הישמ"מ, ובפרט שגלוי לכל שהגאון המנוח הנ"ל אף שהיה זקן לא כהו עיניו והיה רואה למרחוק, וקרא כתבים בלא בתי עינים שקורין בריל ממרחק, ע"כ.

והנה לא נודע לנו באיזה מקום נערך הברית מילה, אם בעיר סטראפקוב מקום מגוריו של הייט"ל, או בעיר אוהעל מקום מגוריו של הישמ"מ, ואמנם יש לציין כי איזה חדשים אח"כ סמוך ממש לפטירת הישמ"מ נתכבד בסנדקאות לדור הרביעי, ה"ה בן הנולד לנכדו הרה"צ ר' ירוחם טייטלבוים זצ"ל בן בנו של האריי דבי עילאי שהיה דר בעיר טשעטשאוויץ, ונסע אז הישמ"מ עד עיר טשעטשאוויץ להברי"מ (ואז נפל למשכב כידוע, וקצת משמע מדברי ההערכה על סדר הפטירה דלמעשה לא היה אז הסנדק), ובס' הגה"ק בעל ישמח משה (עמוד שנו) נעתק חלקים ממכתב כתי"ק של הישמ"מ שכתב לנכדו ר' ירוחם הנ"ל להודיע לו שמקבל ההזמנה לבוא על הברי"מ, וכתב שם, שאם אמנם קשה עליו הדרך עכ"ז הוא מוכן ברצו"ה להרים פעמי לנסיעתי ואין מן הצורך להביא כאן הילד כי יותר נוח לפניו ליסע לשם, עי"ש.

יג. ס' אבני שהם (דרשות לכ"ו אב, וכ"ה בס' הגה"ק בעל ישמ"מ פרק יד) ושו"ת דברי שלום (אדווארי, ח"ב סי' צה) בשם רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, וכ"כ בס' אמרי דבש (פי"ז) ששמע כן מפי מרן הברך משה בשם דודו רבינו זצ"ל.

ובס' צדיק כתמר יפרח (עמוד ג) מובא, סיפר הג' מוה"ר זאב וואלף טירנויער שליט"א משאמקוט [בעמח"ס ט"ל אורות] ששמע ממרן הגה"ק מסאטמאר שליט"א, שהגה"ק מו"ה צבי מליסקא זי"ע הכיר באיש אחד בן ל' שנים שמל אותו בעל ישמ"מ, ע"כ. וכ"ה בס' עדות ביוסף שרבינו סיפר כן כמ"פ.

ובס' אחשבה לדעת (למוה"ר אלעזר שעהנדארף ז"ל, עמוד שסג) מובא מה שאירע פעם אצל רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, שא' כיבדו בסנדקאות, ופתאום בא להברית רב אחד שהיה קרובו של בעל הברית, ושאל את הגה"ק מסאטמאר אולי יכבד את האורח בסנדקאות כדי להימנע ממחלוקת, והשיב לו מרן זצ"ל שמעשה כזו היה ג"כ אצל זקינו הישמ"מ זי"ע, ואמר הישמ"מ, כל ילד שאני סנדק שלו ניכר עליו כל ימיו השפעת הקדושה של בעל הסנדק, עי"ש (ועי"ע מזה בס' תפארת בנים על קיצוש"ע ח"א סי' קסג, וכעי"ז בשו"ת דברי שלום, אדווארי, ח"ז בהספדים עמוד רצג, וס' שיח זקנים ח"ב ע' קז).

כי תשא, ראה קראתי בשם בצלא"ל בן אורי בן חור למטה יהוד"ה י"ד, ושם אליהו לא נודע על שם מי ניתן[טו].

יד. יצויין לשון התרגום יונתן שם, חמי משה דקריית בשום "טב בצלאל" בר אורי וכו'. וכן הוא בתרגום יונתן פ' ויקהל (לה, ל). וכעי"ז איתא במדרש (שמו"ר מח, א), טוב שם משמן טוב, טוב היה שמו של בצלאל משמן הטוב, למה שפרסמו הכתוב שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל.

ובס' אגרא דכלה (פ' ויקהל) פי' את דברי המדרש הנ"ל, דהנה האדם אביו ואמו קוראין לו שם, אבל מהשי"ת יצא הדבר לקרוא אותו בשם כפי השורש שבנשמתו, ובאם האדם לא יקלקל את שמו הנה מוכן אל השלימות אשר לזה נוצר, והנה אנחנו רואים שהשי"ת אמר ראו קרא ה' בשם בצלאל, הנה להיותו מוכן לעשות צל לאל ית"ש נקרא כן, ונשאר בהכנתו לזאת יצדק מאוד להיאמר עליו טוב שם משמן הטוב וכו', ע"כ. (ואיתא בברכות נה. בצלאל על שם חכמתו נקרא. ובענין המנהג לקרוא השם לפי סדר הפרשה, עי' בס' ברית אבות על הל' מילה סי' ח אות לא).

טו. מפי הרה"ח ר' אלי' בצלאל ט"ב שליט"א מבאניע, ומפי מוה"ר יעקב שמשון גאלד הי"ו שכן שמע מפי מרן מסאטמאר זי"ע.

עי' בס' פאר וכבוד (אות כ) כי כן היה דרכו של מרן הישי"מ לתת בעצמו את השמות לנכדיו בלי שאלת פי אביהם (ובהקדמת הרה"ק משינאווא לס' אילה שלוחה, כתב אודות שם בנו נפתלי שניתן אצל זקינו באוהעל "ואחרי קראי שמו אמר זקנו ז"ל בשמחה שטוב עשיתי בקראי שמו נפתלי, שתהי' נשמתו אילה שלוחה להביא את משיח כיה"ר", משמע קצת שהיש"מ לא נתן השם בעצמו).

והנה גם אצל שאר בני מרן הייט"ל לא ברור אחרי מי נקראו. אחיו הגדול הגה"ק רבי אברהם אהרן זצ"ל, כנראה שנקרא שמו אהרן ע"ש זקינו הגאון ר' אהרן מחאדרוב זצ"ל, חמיו של הרה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל (והשם אברהם יש לשער שניתן ע"ש הרה"ק ר' אברהם מאולינוב זצ"ל רבו של רבי אלעזר ניסן, נפטר ביום ב' תשרי תקפ"ה. אבל גם הגה"ק מטאלטשאווא זצ"ל היה לו בן בשם ר' אברהם שנפטר בחיי אביו שנת תר"י, ומוזכר בצוואתו).

ואחיו הצעיר הגה"ק רבי משה יוסף זצ"ל האבד"ק אוהעל, ידוע העובדא שנקרא בשעת הברית בשם "משה" על שם מרן הישמח משה, שהייט"ל שכח לפי שעה שגם חמיו הגה"ק מטאלטשאווא זצ"ל שכבר היה דר אז בצפת נקרא בשם "משה דוד" (נשאר מכתב שכתב הייט"ל בשנה ההוא ביום ר"ח אדר תר"ה להגביר ר' צבי הירש לעהרין ז"ל, ומבקשו שיודיע לו משלום חותנו היות שארכו הימים שלא הגיע לו תמונת אות ממנו – נדפס בקובץ כרם שלמה, אלול תשמז), **וכששמעה הרבנית את שם הניתן התעלפה, שחשבה שאביה כבר אינו בין החיים ולא הודיעו לה, ואח"כ הוסיף עליו הייט"ל את השם "יוסף" לסימן טוב ואמר שלא יזיק לאריכת ימיו של חמיו הרה"ק מטאלטשאווא זצ"ל** (עי' מרש"י ח"ב עמוד שיד, ומש"כ שם שהוא בן השלישי של הייט"ל הוא ט"ס וצ"ל בן הרביעי).

ולענין שמו של מרן הקדושת יו"ט "חנני' יו"ט", הנה בס' מושיען ש"י (ח"א פ"א) מובא שהשם "יום טוב" ניתן לו כיון שנולד בעיצומו של "יום טוב" שבועות (כ"כ בס' זכרון לראשונים שנולד ביום א' דשבועות), וכן שמענו בשם הרה"ח ר' ליפא שוואראטץ ז"ל מירושלים ששמע כן מפי רביה"ק מסאטמאר זצ"ל (ועי' בס' זכר דוד, מאמר א פ"ג כי כן נהגו רבים). אמנם מפי

ויגדל הנער הלוך וגדל בבית קדוש ונשא וימלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת, באשר זוכה לקבל תורה מפי אביו הק' האי רעיא מהימנא קדישא, אשר ידוע כי מלבד טרדותיו הגדולים לנהל את עדת ה' ובאי בית מדרשו, הקדיש כחות מיוחדות לחינוך צאצאיו הק', אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', וממנו סלל לו דרך בעבודת השי"ת אשר לא זז ממנו כל ימי חייו עלי אדמות[טז].

הרב ר' ליפא ט"ב שליט"א (בן מרן הברך משה זצ"ל) שמענו דבימי בחרותו שאל פעם את דו"ז מרן מסאטמאר זי"ע בעת קידושא רבא אודות מקור שמו של הקדושת יו"ט, והשיב לו מרן דלפי ידיעתו נקרא כן על שם שנים מאבותיו הק', אחד שהיה שמו חנני' ואחד שהיה שמו יו"ט, ואינו יודע בדיוק מי הם.

ומצאנו סעד לדברים האחרונים הנ"ל בס' מאזני צדק להגה"צ מדראגמירעשט ז"ל (מחשובי תלמידי הייט"ל, במהדורא הנדמ"ח בתולדות המחבר) בהעתקה מכת"י המחבר מה שרשם על ספר הזוהר שלו, וכותב שנתן לבנו השם "חנני' יו"ט ליפא", יו"ט כשם חמי זקיני בעל תוס' יו"ט, וחנני' ליפא ע"ש מו"ר הקדושת יו"ט זצ"ל, וגם הוא נקרא על שם זקינו בעל תוס' יו"ט ז"ל, ע"כ. [עי' בס' קדיו"ט פ' בחקותי שאכן כותב "זקיני בעל התויו"ט זלה"ה". ואופן היחס עי' בריש שו"ת שם הכהן (בשם הרה"ג ר' אברהם עטינגער מדוקלא, וכ"ה בקונטרס צור חובצתם בסו"ס חיים שיש בהם על פרק"א) כי הגאון ר' מאיר אב"ד חירוב זצ"ל חמיו של הגאון ר' נחום מדראהביטש (חמיו של הגאון ר' אהרן מחאדרוב שהיה חמיו של הגה"ק ר' אלעזר ניסן זצ"ל) היה מגזע התוס' יו"ט ועי' לעיל עמוד ג' כי גם אבי היש"מ הי' נכד הטו"ז].

טז. בנוגע עבודת החינוך שהכניס מרן הייט"ל בבניו, יש לציין מש"כ הרה"ג ר' שמואל אהרן דייטש ז"ל (במכתבו הנדפס בס' טהרת יו"ט ח"א) וז"ל, כד הוינא טליא כבר תליסר שנין ביום הבר מצוה שלי, למדתי אז אצל מורי הגאון הצדיק מוה"ר משה יוסף ט"ב זי"ע אבדק"ק איהעל, ובבוקר קודם התפלה הלכתי אצלו לחדרו עם אמ"ו ז"ל, וכבואו להיכל קדשו אמר בזה הלשון "וועז איך בר מצוה געוואردען, צופריא פאר דען דאוועגען בין איך הינאיינגעאנגען ציא מיין הייליגען טאטען (הק' בעל ייט"ל), האט ער מיר געזאגט זעה אהער מיין קינד, מילא איך בין שוין פערפאללען, אבער דיא ביסט נאך א יונג קינד דיא וועסט נאך געקענט זיין איין מענטש, זעה ציא זיין א מענטש. [והוסיף הרה"ק מאוהעל] איך בין אויך שוין פערפאללען, אבער דוא ביסט נאך א יונג קינד, וועגן דיא ווילסט זיין איין מענטש קענסט דיא נאך זיין, עכלה"ק.

עוד יצויין מש"כ מוהרח"ד גולעווסקי (מבריסק, מח"ס ממקור ישראל, במכתבו הנדפס בס' אסיפות דברי יואל), ששמע מפי רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, כי בזמן שאביו הקדיו"ט היה צעיר כבן שבע עשרה, היה הוא ואחיו הגדול הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל, לומדים בליל שבועות עם אביהם הייט"ל [התרי"ג מצות] בספר המצות לרמב"ם.

(והנה עי' בדברי יואל מכתבים ח"א סי' קנ"ב בהג"ה, כי מרן הייט"ל כתב התפילין לכל יוצ"ח ע"י הסופר המצויין ר' שמואל סופר מסיגוט זצ"ל. ויש להעיר כי כולם נעשו

האיש מקדש

ויהי בימים ההם בימי עלומיו של רבי אלי' בצלאל, נסע אביו הייטב לב לקבל את פני צדיקי הדור, ונטל עמו את בנו הצעיר לחסות בצל הקדושים, ונסעו אל הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל בעל תורת חיים, שכבר היה בימים ההם ראש לשבטי ישראל גדול מרבן שמו[יז].

ויהי בראות הרה"ק מקאסוב את הצעיר המושלם מצא חן בעיניו, והציע להייטב לב שיתקשר בקשרי שידוכין עם נכדתו בת חתנו הגה"צ המפורסם רבי פנחס יוסף שפירא-דאבנער זצ"ל[יח]. אך מרן הייטב לב שמצבו היה אז

בר מצוה עוד לפני בואו לסיגוט, חוץ מבנו הצעיר הרה"ק מאוהעל זצ"ל, ואולי בימיהם הצטרכו לחלוף את הפרשיות מזמן לזמן, או שמיירי מתפילין דר"ת).

יז. כן היה דרכו של מרן הייט"ל בימים ההם ליסע מדי פעם בפעם לקבל את פני צדיקי הדור קדושי עליון ולהסתופף בצילם. ומעשה זו אירע בעת שכיהן מרן הייט"ל בק"ק גארליץ, והיינו בין השנים תר"ז-תרי"ד (שהוא שנת פטירת התורת חיים), כן שמענו בשם מרן הברך משה זצ"ל.

ולפי מקור אחר אירע זאת לפנ"ז בעת שכיהן עוד בק"ק איהעל, וסבל ממסירות ומלשינות כידוע אשר מחמתה הצריך לעזוב את מדינת אונגארין, ובעת ההוא נסע לקבל את פני כמה צדיקי הדור במדינת גאליציע ונסע אז גם לקאסוב.

(ידוע שהתפלל אז בימים הנוראים ברימנוב אצל הרה"ק הרבי ר' הערש זצ"ל, אשר שם קיבל כמה נוסחאות בתפלה. ומוזכר במכתבו של הייט"ל הנדפס בריש ס' זכות ישראל - עשר קדושות וזל"ק, וזכרוני בהיותי ק"ק רימנוב ראיתי את הרב הקדוש ר' צבי זללה"ה משם, גם בימי זקנותו היה מניח בביתו כאור הבוקר ב' זוגות תפילין ביחד בשעה שבני אדם אינם מצויים כ"כ, אח"כ היה מתפלל בביהמ"ד בתפילין של רש"י, כך ראיתי בעיני, ע"כ. ואמנם יש לציין למכתבו של הייט"ל שכתב להראה"ק באוהעל ביום כ"ט סיון שנת תר"ז, נדפס במכת"ע הצופה שנת תרע"ב, ומבואר כי בעת שנפטר הרה"ק מרימנוב זצ"ל ביום ל' חשון תר"ז, ישב עדיין בעיר אוהעל, וצ"ב).

יח. אחיו הגדולים ה"ה הרה"ק ר' אברהם אהרן אב"ד קאלבאסוב זצ"ל, והרה"ק הקדושת יו"ט זצ"ל, כבר היו בעת ההוא מקושרים ועומדים בקשרי שידוכים עב"ג, וככה היה הסדר בחצרות הצדיקים לשדך את הבנים בעודם צעירים (אחותם מרת הענדיל ע"ה נתארסה בשנת תר"י והתחתנה בשנת תרי"ד, כן הוא בהקדמת המו"ל לס' היטב איטיב).

ומסופר בענין זה (בס' זכרון לראשונים לרי"י גרוי"ן, סי' י) דכאשר התוועד מרן הייט"ל עם הרה"ק ר' מנשה מראפשיץ זצ"ל, והייט"ל רצה להשתדך עמו והראה לו את בנו בכורו הרה"ק ר' אברהם אהרן זצ"ל, ובאותו מעמד היה גם אחיו הצעיר הקדושת יו"ט, ואמר הרה"ק ר' מנשה שהוא רוצה בו, ושאלו הלא שניהם ילדים קטנים ואין מכיר, אמנם הוא אמר אם גם זה יגדל אבל הצעיר יגדול ממנו, וכן נעשה בזה הקישור ונשא למז"ט את

דחוק מאוד, לא היה מרוצה לזה באמרו שחושש שע"י שישתדך עם רב גדול בישראל עם אלפי חסידים, יתרבו עליו הוצאות הנישואין יותר מכפי יכלתו, וגם חשש שבנו לא יוכל להתרגל לרחבות ההנהגה שבחצר קאסוב.

זמן אחר זה דיברו בו נכבדות, ונשא רבי אלי' בצלאל את בת גילו בתו של הרה"צ רבי נתן שופ ז"ל מעיר בריגל במדינת פולין, ממשפחה חשובה ומיוחסת נכד הרה"ק ר' נתן מסטיטשין זצ"ל, אחי הצדיקים הקדושים הרבי ר' אלימלך מליזענסק והרבי ר' זושא מאניפאלי זי"ע.

המחותן רבי נתן היה עתיר נכסין ותורה וגדולה היו אצלו משולבות, חסיד המתחסד עם קונו והסתופף בצל הרה"ק מצאנז זי"ע, והיה מפורסם בימיו שזכה להשיא את בנותיו לתלמידי חכמים מפורסמים בניהם של צדיקי הדור[יט].

אך לא ארכו הימים אחרי ימי המשתה, ופגעה בהם יד ה' כאשר

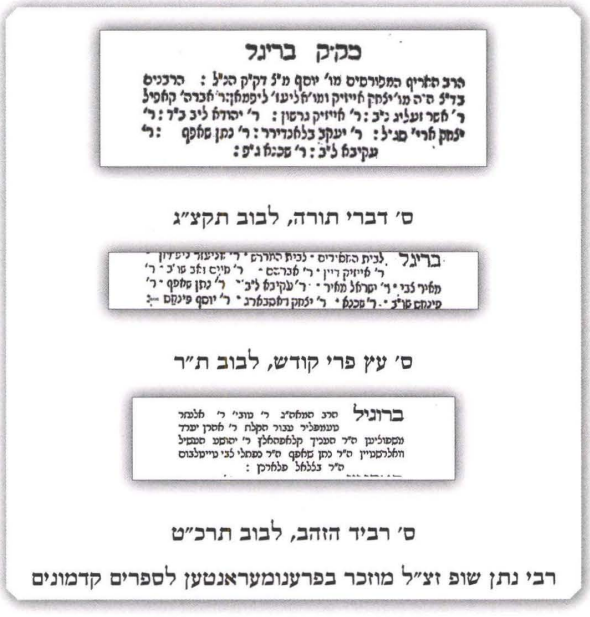
בתו, אבל לא היה לו בנים ממנה ואז לקח הקדושת יו"ט בזוו"ש את בת דודו הגה"ק מהר"י אשכנזי זצ"ל.

יט. כפי ששמענו מפי כמה מקורות חיתן ר' נתן את בנותיו עם זרע צדיקים מפורסמים, אמנם בנותיו לא האריכו ימים אח"כ ונעדרו בדם ימיהם ל"ע, ותלו הדבר בעינא בישא על השידוכים המפוארים שעשו (בשם ר' מענדל בן הרה"צ ר' חיים ט"ב מטעטש זצ"ל ובשם הגה"צ מפאיע ז"ל, ומפי הר"ר מנשה ט"ב שליט"א בשם זקינו הגה"צ מבריגל זצ"ל).

ואלה הם זיווגי בנותיו שנודע לנו: א) הגה"צ ר' מנשה טייטלבוים זצ"ל ראב"ד בריגל בן הגה"צ ר' נחום צבי מדראהביטש זצ"ל, זיווגו נפטרה לפני שנת תרל"ו ואז נשא בזוו"ש את בת הגה"צ ר' טובי' ליפשיץ זצ"ל אב"ד בריגל (מהזוו"ר נולד לו בנו הר"ר מרדכי דוד זצ"ל). ב) א' מבני הרה"ק הגוטער איד מניישטאדט זצ"ל. ג) הרה"ק ר' משה הלברשטאם זצ"ל משינאווא. [ד"ז לא מוזכר בשום מקום, אמנם כן שמענו בשם ר' מענדל מטעטש והגה"צ מפאיע ז"ל, ובזוו"ש נשא את בת הנגיד ר' מאיר צבי טענענבוים ז"ל ג"כ מבריגל, וצריך בירור. ועי' בס' י"ג אורות בערכו בענין הזוו"ש שהרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל התבטא שמי שיסלק כך וכך נדן, יחתן את בנו, והיה שם בעה"ב מעיר בריגל וסילק מיד הסכום, והרה"ק משינאווא לא רצה לחזור מדיבורו ואז נתחתן עם ר' מאיר צבי הנ"ל].

בבריגל היה דר ג"כ הר"ר ישכר דוב שופ ז"ל נכד הרה"ק ר' נתן מסטיטשין הנ"ל, וכפי הנראה היה בנו או אחיו של רבי נתן מבריגל הנ"ל, ר' ישכר דוב היה חתן הגה"צ ר' יעקב יצחק פרענקל תאומים אב"ד ציעשנוב, ב"ר יהושע העשיל מקאמארנא בן הברוך טעם. והיה חמיו של הרה"צ ר' אליעזר ירוחם מקראקא (ב"ר ישראל יצחק מראדושיץ) בזוו"ש, אשר היה בזוו"ר חתן הרה"ק מצאנז זי"ע.

הרבנית הצעירה נחלתה במחלה אנושה אשר ממנה נעדרה ל"ע, בלי שתישאר אחריה זרע של קיימא[כ].

כת"ק ברינל

הרב המפורסם מו' יוסף מ"ץ דק"ק ס"ל : הרבנית
בד"ץ ס"ה מו"ה יצחק חייזיק ומו"ה ליפמאן ר' חברה קהתי
ר' מאיר ועגיג נ"י : ר' חייזיק גרשון : ר' יהודה ליב כ"ץ : ר'
יצחק חריי סג"ל : ר' יעקב כלאכזירער : ר' נתן אפטפ : ר'
עקיבא נ"י : ר' מכ"ח ג"ע :

ס' דברי תורה, לבוב תקצ"ג

ברינל ... ר' מרדכי ... ר' מרדכי ... ר' מרדכי ...
... ר' יוסף ...

ס' עץ פרי קודש, לבוב ת"ר

ברוניל ... ר' טוביה ר' אלעזר ...
... ר' יוסף ...

ס' רביד הזהב, לבוב תרכ"ט

רבי נתן שופ זצ"ל מוזכר בפרענומעראנטען לספרים קדמונים

אז נתקיימה רצון צדיק ונתחתן רבי אלי' בצלאל שנית עם הרבנית הצדיקת בת קדושי עליון מרת מרים ע"ה, בתו של הגה"צ המפורסם רבי פנחס יוסף שפירא-דאכנער זצ"ל מקאסוב, וזוגתו הצדיקת מרת יוכבד ע"ה בת הרה"ק התורת חיים מקאסוב זצ"ל. ומזיווג זה זכה רבינו לבנות את ביתו בית נאמן בישראל לשם ולתפארת (על משפחת המחותן למעב"ק הארכנו בפרק הבא).

כ. בעת שנפטרה כבר היתה אז בימי עיבורה, ועליה המדובר בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' קלד) בתשו' הנכתב להגה"צ ר' טובי' ליפשיץ זצ"ל האב"ד בריגל, "על דבר מקרה רעה ל"ט אשר קרה בקהלתינו ר"ל באשה מעוברת שמתה ל"ע וא"א להוציא ולדה וכו'", עי"ש. (מפי הגה"צ מפאיע ז"ל בשם מרן מסאטמאר זי"ע).

[בתשו' הנדפס לא מופיע הזמן שנכתב, אמנם ר' טובי' נעשה רב בבריגל משנת תרט"ו, ולבד זאת ידוע כי התשובות בד"ח ח"ב הם בדרך כלל משנת תרי"ח ואילך.]

מגיד מראשית אחרית

מרן מהר"י ט"ב מסאטמאר זי"ע היה מרגלא בפומיה לספר עובדא הנ"ל שהתרחש סביב זיווגו של רבינו אצל הרה"ק מקאסוב, בהביעו כי למעשה הרי נשא אז ר' אלי' בצלאל את זיווגו הראשון בת הרה"צ ר' נתן שופ ז"ל, וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נישאת אז לאחד מנכדי הצדיקים, ובשניהם לא עלתה זיווגם יפה, ואמנם לאח"כ באו שניהם בקשרי החיתון ונשאו זה לזה בשעה טובה ומוצלחת.

והיה מפליא להדגיש את גדולת מדריגות הצדיקים, ועד כמה גדול כח דיבורו של צדיק אמת, שאינה חוזרת ריקם וכאשר יאמר כן יקום[א].

והנה כי כן נאה להציג בזה לשונו של הרה"ק רבי יוקל ט"ב זצ"ל אב"ד וואלאווע שכתב על חמיו מרן הייט"ל (בקונטרס תהלה למשה הנדפס בריש ס' יש"מ): "כל צדיקי דורו הללו ושבחו אותו למאוד, והיה יקר בעיניהם מאוד, ואם כי היה צעיר לימים עכ"ז באו אתו גדולי הצדיקים בקשרי שידוכין עם יוצאי חלציו היקרים יחיו", ע"כ.

א. עובדא זו סיפר מרן הברך משה מסאטמאר זצ"ל בשם דודו מרן הק' זצ"ל, וכמובא בשמו בגליון משלחן מלכים (פ' תשא ופ' חק"ב תשפ"ט), וכעי"ז מובא בשמו בס' הבית בהבנותו (עמוד שסב).

ופעם בעת שסיפר הברך משה עובדא זו (בשמחת קישור החיתון של אחי שליט"א שנערכה בביתו בקרית יואל, שנת תשנ"ה), הוסיף לספר כי בעת שדיברו עם הייט"ל אודות זיווג זה השנית, ענה הייט"ל ואמר שכיון שהרה"ק מקאסוב הביע פעם את רצון קדשו ליקח חתן זה לנכדתו, א"כ בוודאי שכן צריך להיות.

וכן מובא העובדא בס' מושיען ש"י (ח"ב פ"כ) בשם הרה"צ ר' יעקב שמעון דאכנער ז"ל מבערהאמעטה (נכד הגה"צ ר' פנחס יוסף הנ"ל), שמרן סיפר לו העובדא הנ"ל, באמרו כי זקינו הייט"ל מגודל שפלות רוחו מורא עלה על ראשו להשתדך עם הרה"ק מקאסוב, ובל"ק "דער זיידע האט געהאלטן אז ר' חיים קאסובער איז צו א גרויסער רבי פאר אים אלס מחותן", ומרן דיבר אודות גדולתו של הרה"ק מקאסוב "א ווייטער קוק פון א צדיק".

וכן מובא העובדא בס' אבן שתיה החדש (ח"א עמוד רעח) ובס' נזר החיים (פרק יט) בשם ר' מאיר טאבאק ששמעו מפי מרן זי"ע. וכן מספר כ"ק אדמו"ר מוויזניץ שליט"א ממאנסי ששמע העובדא מפי מרן זי"ע בעת שסיפרו ברבים בעת חתונתו של הרה"ח ר' אלי' בצלאל טייטלבוים שליט"א מבאניע נכד רבינו מטעטש (ואגב ע"י בשו"ת תירוש ויצהר סו"ס ריד, שמביא מעשה כעי"ז שאירע עם אבותיו).

סיפר מרן בעל ברך משה מסאטמאר זצ"ל בשם דודו רבינו הק' זצ"ל, שדיבר אודות השידוכים אצל צאצאי הייטב לב, ואמר כי השידוך הזה אצל הרב מטעמש הי' נאה ומפואר ביותר בשלשלת היחס, בהיותו נצר ממטעי ממרן הבעש"ט הק' ומן כמה מגדולי תלמידיו הק' זי"ע[כב].

מתכבד בכבוד מחותנו

מרן הייטב לב התכבד עצמו בכבוד מחותנו הרה"ק בעל תורת חיים זצ"ל, אשר היה גדול מרבן שמו בגדולתו וקדושתו, וכן ניתן לראות כי בספריו הקדושים מרבה הייטב לב להביא בשמו כמה חידושי תורה, ומזכירו בהערצה יתירה בשם התואר "מחותני הרב הקדוש מהר"ח מקאסוב זצ"ל"[כג].

ואלו הן המקומות בספרי הייט"ל שמביא בהן דברי תורה בשם מחותנו הק':

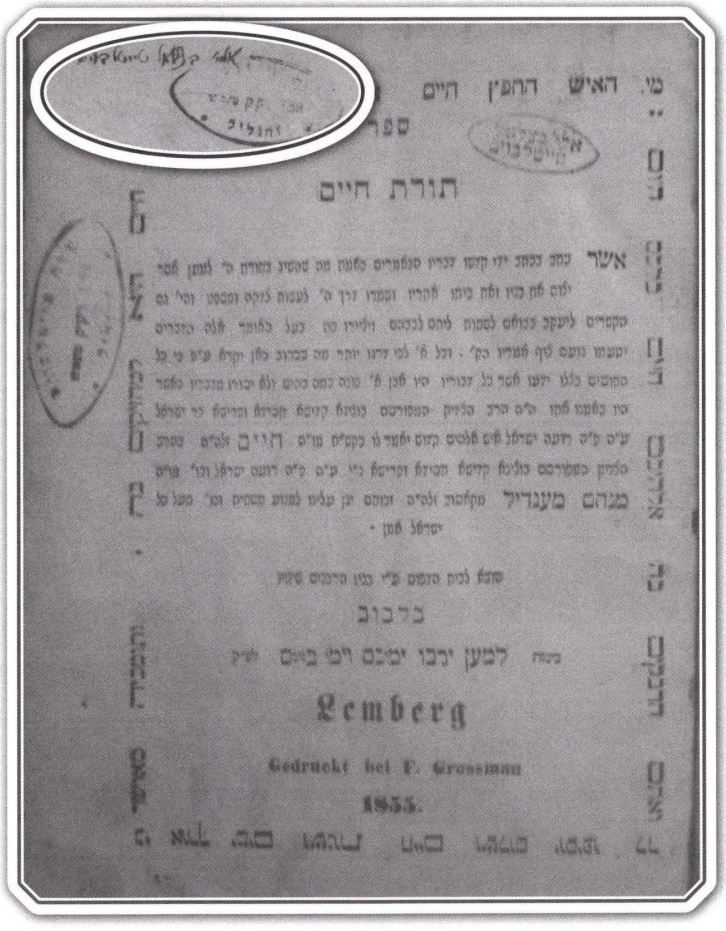
ייטב לב פ' תולדות דף סט: (בדפו"ח עמוד ריח) - **"שוב מצאתי פירוש זה בס' תורת חיים ממחותני הקדוש ר' חיים מקאסיף זצללה"ה".**

פ' ויקרא דף ג: (בדפו"ח עמוד יד) - **"וכן מצאתי בס' תורת חיים למחותני הרב הקדוש מה"ר חיים זלה"ה מקאסוב".**

כב. מפי מוה"ר אברהם בר"מ טייטלבוים הי"ו ששמעו מפיו.

כג. בס' זכור ימות עולם (ח"ג עמוד רד) מביא בשם רביה"ק מסאטמאר זצ"ל שאמר על זקינו הייט"ל, שהיה דייקן גדול גם בתוארים, וכמו שרואין בצוואתו שדייק בכל תיבה של נוסח מציבתו, ודייק רבינו גם מש"כ על התורת חיים "מחותני הקדוש" שהיה רב גדול ליהודים, עי"ש.

ונכון לציין לזה מש"כ בעצמו בספה"ק ייטב לב (פ' קדושים) וזל"ק, אנשי המוניים אם כי רבים הם לא ידעו ולא יבינו תואר קדוש הפרוש ומובדל מתאות עוה"ז באכילת ושתיה ושיחה, כמבואר בדברי רמב"ן עה"פ קדושים תהיו, ואיך ידעו לכנות לזולתם בשם "הרב הקדוש", ולזה צריך שאיש קדוש המוסמן מאיש קדוש יכנה לזולתו בשם קדוש, אזי גם למעלה נקרא קדוש, עי"ש.

מי האיש החפץ חיים
ספר
תורת חיים
אשר כתב בכתב ידו קדוש ברוך מקאמרים כשעמד עם שמשע בשורש ס' לעמן שפר
Lemberg
Gedruckt bei F. Grossman
1855.

ספר תורת חיים מהרה"ק מקאסוב זצ"ל שהי' שייך לרבינו

פ' בחוקתי דף נד: (בדפו"ח עמוד קסח) - **"וכן מפרש בס' תורת חיים על התורה".**

פ' דברים דף ג. - **"ומצאתי כן בס' תורת חיים למחותני הרב הקדוש מהר"ח מקאסוב זלה"ה".**

ייטב פנים פ' החודש אות ב - **"שוב שמעתי זה על שם מחותני הרב הקדוש מהר"ח מקאסיב זצ"ל ונהניתי"**[כד].

כמו כן מביא הייט"ל כמה פעמים מדברי אביו ה"ה הרה"ק רבי מנחם מענדל מקאסוב זצ"ל בעל אהבת שלום [עי' ייט"ל פ' בראשית בדפו"ח עמוד יז, פ' לך עמוד קיז, פ' וירא עמוד קסג, פ' נשא דף י: פ' ואתחנן דף י: פ' תבוא דף מו:, רב טוב פ' עקב דף קנג:][כה].

כד. תורה זו לא נמצאה בס' תורת חיים, ומחיבת הקודש אמרנו להעתיקו הנה כלשון הכתוב בייט"פ שם, וז"ל.

א"י על פי דנודע כי אז בצאת ישראל ממצרים לא היה בידינו זכות, זולת מה שאמר השי"ת למשה בהוציאך את העם ממצרים תעבדון וגו' (שמות ג, יב), על שם שעתידין לקבל התורה (שמו"ר פ"ג ד), וכמו שפירש הבינה לעיתים והיה לאות על ידך וגו' למען תהיה לעתיד תורת ה' בפיך (שמות יג, ט). וז"ש הפייט (מוסף לפ' החודש) והחדש אשר ישועות בו מקיפות, לשון הקפה, שהקב"ה מקיף הישועות על שם העתיד, על כן החוסים בו מתקופות להיות תקופים להגאל במהרה, אם כי אין לנו זכות על מה להשען, עם כל זה אנו בטוחים ותקופים בדעותינו כי לא יטוש ה' אותנו בקרב יגאלנו על שם העתיד כי בבוא משיח צדקינו תמלא הארץ דעה את ד', ואז נעבוד אותו באמת ובלב שלם. שוב שמעתי זה על שם מחותני הרב הקדוש מהר"ח מקאסיב זצ"ל ונהניתי, ע"כ.

כה. בפרשת לך שם מביא בשמו בזה"ל: שמעתי כי הצדיק הקדוש מהר"מ זלה"ה מקאסוב היה מרגלא בפומיה באומרו לכן בכל לב ובכל נפש ובכל מאודו נמליכו וניחדו, היה אומר אין לכן אלא שבועה (שמו"ר פ"ו ד), נשבע אני שבכל לב ובכל נפש ובכל מאודו נמליכו וניחדו, ע"כ (כאן אינו מזכיר שהוא "מחותני", ויצויין כי גם במקומות שמזכיר את החוות דעת, חו"ז של מחותנו וגיסו מהר"י אשכנזי זצ"ל, אינו כותב עליו מחותני).

אגב כדאי לציין מה שמובא דבר נפלא בס' אהבת שלום הנדמ"ח (בהקדמת המו"ל) בשם הרה"ח ר' יושע פליישמאן ז"ל מנכבדי העיר סאטמאר (בן הרה"ח ר' וואלף ז"ל מחסידי צאנז), כי מרן הדברי חיים זצ"ל אמר פעם, כי אין ללון בבית שאין בו הספר אהבת שלום. כעי"ז מובא בקובץ אז נדברו (גליון צב) בשם הרה"ח ר' חיים פליישמאן ז"ל, ששמע מפי מרן מסאטמאר זצ"ל כי הדברי חיים התאכסן פעם באיזה מקום וביקש מבעל האכסניא את הס' אהבת שלום, אבל לא הי' שם הספר בביתו, אמר ע"ז הד"ח

סמוך על שלחן דודו הצמח צדיק

אחר הנישואין ישב רבי אלי' בצלאל לזמן ממושך סמוך על שלחן דודו - אחי חמותו - ה"ה הגה"ק רבי מנחם מענדיל האגער זצ"ל בעל צמח צדיק בעיר וויזניץ, ואכל שם מזונות (קעס"ט), היות כי אבי המשפחה האי סבא קדישא הרה"ק התורת חיים מקאסוב זצ"ל כבר היה אז בעלמא דקשוט (נפטר ביום כ"ה אייר תרי"ד). וגם אמו של הכלה ה"ה הצדיקת מרת יוכבד ע"ה נפטרה עוד בשנת תרי"ג על פני אביה הק' בימי נעוריה.

מסופר כי בעת שבתו בוויזניץ אצל דודו הק', כבר התחיל להתעורר המחלוקה הידוע עם חסידי ס"ג, והיות שהרה"ק מוויזניץ היה חתן הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, ומאידך גיסא משפחת בית התמרים היו חסידים מובהקים והסתופפו בצל הרה"ק מצאנז זי"ע (ע' להלן פרק ה'), ודבר זה עורר על רבי אלי' בצלאל ריבות מצד חסידי וויזניץ וסבל שם הרבה, כך שלא היה יכול להתעכב שם זמן מרובה, ואח"כ חזר לעיר סיגוט לבית אביו מרן הייטב לב זי"ע[כו].

"א שטוב וואס עס איז נישט דא דארט קיין צמח ה' לצבי און אהבת שלום טאהר מען דארט נישט נעכטיגן" (האהבת שלום היה תלמידו של הצמח ה' לצבי).

ומסופר על מרן מסאטמאר זצ"ל, דבעת שנולד בן לחתן אחיו הרה"ח ר' שמעון לויפער ז"ל (חתן הרה"צ ר' משה הכהן ז"ל בן חורגו של הקדיו"ט), ורצה ליתן שם אחר חמיו שנפטר בצעירותו, צוה לו מרן שיוסיף את השם חיים, היות שהילד נולד ביומא דהילולא של התורת חיים זצ"ל. (מושיען ש"י ח"ד עמוד שכה).

כו. מן הענין להעתיק בזה מה שמסופר בס' אהל קדושים (ירושלים תשמ"ב, להה"צ ר' אביש קאנער ז"ל מטשחוריב), כי זקינו החסיד הנגיד ר' משה קאנער ז"ל מסאניק, גיסו של רבינו (הי' חתן הרה"צ ר' פנחס יוסף זצ"ל), היה חסיד מובהק מרביה"ק מצאנז זצ"ל, וזוגתו השתוקקה שבעלה האברך יסע פעם לשב"ק לדודה הרה"ק הצמח צדיק זי"ע. והנה חסידים הראשונים אשר כמעט כל השנה ישבו אצל רבם הי' להם כמה שבתות בשנה שבאו לביתם, וביניהם השבתות מחנוכה עד שבת שירה, באחד משבתות אלו להפצרת זוגתו נסע ר' משה לוויזניץ, דודו הרה"צ מוויזניץ כבדו וחבבו מאד ושוחח עמו ארוכות, בין השאר שאלו למעשיו בכל יו"ט ויומא דפגרא, ותשובתו היתה כי תמיד הי' בצאנז.

אז פנה אליו דודו ואמר לו "משה'לי אני רואה שתמיד אתה בצאנז, ספר גם לי משהו מצאנז", ר' משה ניסה להתחמק מזה, אולם דודו לא הרפה ממנו ואמר לו, הנה כעת אחרי חנוכה ספר לי על חנוכה בצאנז, ר' משה שראה שאינו יכול לסרב להפצרותיו

ומסופר עוד כי בעת ישבו בקאסוב-וויזניץ התרגל רבי אלי' בצלאל באיזה מנהגי המקום, כגון לתחוב את כנפי טליתו לתוך החגורה וכדומה ממנהגי קאסוב, ואולם בעת שחזר לסיגוט דאגו החסידים לכך שיתנהג כמנהגי אבותיו ומשכו את הכנפות מתוך חגורתו וכדו'.

ויהי אחר הסתלקותו של אביו מרן הק' בעל ייטב לב זי"ע, שלח דודו הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל אגרת תנחומין לו ולכל אחיו, ומן הענין להעתיקו פה כלשונו[כז]:

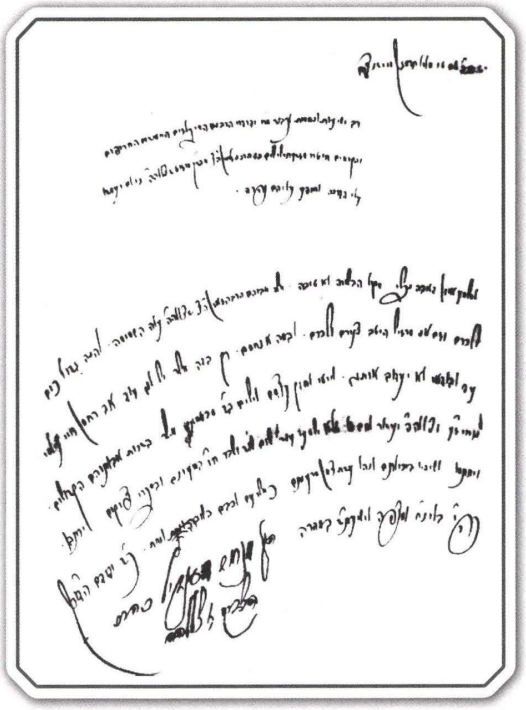
סיפר, כי מיד במוצאי יו"ט של שמחת תורה התחיל הרה"ק מצאנז זי"ע ללמד עניני חנוכה, שו"ע או"ח ס' משנת חסידים ועוד, ובכל יום ויום הי' מונה כמה ימים נשארו עוד עד חנוכה, בערב חנוכה התפללו מוקדם בבקר תפילת שחרית, וכן מנחה התפללו מוקדם ומעריב התפללו בדיוק בזמן צאת הכוכבים, ותיכף לאחר מעריב נגש הרה"ק להדלקת הנרות וההדלקה התמשכה כך וכך שעות.

לשמע הדברים ענה לו דודו הרה"ק מויזניץ זי"ע, אתה בודאי חושב שעוד לא הי' אדמו"ר כזה, טעות היא בידך, אצל כ"ק חותני הרה"ק מרוזין זי"ע היו צריכים כל יום לספר סיפורים מהגה"ק מבארדיטשוב זי"ע, ופעם אחת שמעתי שספרו על עבודה כזאת גם אצלו, ואפילו עוד יותר כי הדלקת הנרות התמשכה אצלו יותר שעות מאשר אצל רבך, ע"כ (ובס' אוצרותיהם של צדיקים, לחנוכה, מובא בשם אדמו"ר מטשערנאבל שליט"א, ששמע ג"כ מר' אביש את מעשה הנ"ל, ושם מביא כי הרה"ק מצאנז ישב שש שעות ליד הנרות, והרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל ישב שבע שעות).

(עוד מסופר שם באהל קדושים בשם זקינו רבי משה קאנער הנ"ל, שבעת המחלוקת ישב פעם הרה"ק מצאנז זי"ע ודיבר עם קהל החסידים, ובין כך התגלגלה השיחה והוזכרה המחלוקת, והרה"ק ראה על ר' משה קאנער זצ"ל שאינו משתתף בשיחה, חשב שאולי יש לו ערעור ועגמ"נ מהמחלוקת, ולכן פנה אליו ואמר, תאמין לי שאין לי שום דבר נגדם "אויב זיי וועלן אויסטיען די מאדעס, איך וועל נאך היינט פארן צי זיי", סיפור זה שמעתי כמה וכמה פעמים מא"ז מוהר"מ קאנער זצ"ל.

ואמנם זאת ידוע כי הרה"ק הצמח צדיק לא התערב בפועל במחלוקה הנ"ל, ואמר הטעם כי שמע בעצמו מפי חמיו הרה"ק מרוזין זצ"ל כי הדברי חיים הוא מבי"ד של מעלה (עי' דברי דוד - קשאנוב, ע' כג, ושו"ת פניני הים או"ח סי' טו, ועי' במקור חיים אות קלו). באופן אחר מובא (בגליון נחלת צבי, קובץ יב, בשם הרב הישיש מנאראל זצ"ל) דהצ"צ אמר הטעם שאינו רוצה להתערב, כיון שראה פעם בעת שחמיו היסב יחד עם הרה"ק מצאנז, ראה במו עיניו כאשר דיבר הרוזינער לצאנזער רב נמשך מפה קדשו אש עד אוזני הרב מצאנז, וכן להיפך כאשר דיבר הרב מצאנז אל הסב"ק מרוזין, וכי איך אומר דבר ביניהם, ע"כ.).

כז. מכתב זה היה בגנזי מרן מסאטמאר זי"ע, ונדפס בס' הגה"ק בעל ישמח משה.

"לכבוד מחותניי ידידיי הרבנים המופלגים..."

מכתב תנחומין מאת הצ"צ מוויזניץ זצ"ל על פטירת מרן הייט"ל זצ"ל

ב"ה, יום ט"ו אלול תרמ"ג לפ"ק, ווייזניצא.

רב ישועות ונחמות לכבוד מחותניי ידידיי הרבנים המופלגים החסידים החריפים ובקיאים, חוטרי מגזע תרשישים, בני הרב הגאון הצדיק אבד"ק סיגוט זצללה"ה, כולם יעמדו עלי הברכה ותופע עליהם נהרה.

למשמע אוזן דאבה נפשי, מקבל הבשורה לא טובה, אשר אביהם הרב הגאון הצדיק זצללה"ה עלה השמימה, והנה גדול כים שברם וגם אני מרגיש היטב צערם ושברם, ובמה אנחמם, רק בזה אשר יש לנו עוד אב רחמן חיי עולמי עד, ובודאי לא יעזוב אותנו.

ויראו לחזק עצמם וישים בה' מבטחונם, אשר בזכות אבותיהם הקדושים נוחי גן עדן זצללה"ה יעזור להם שלא ישמעו עוד שום שוד ושבר ח"ו במעונם, ובספרי צדיקים יכתבו ויחתמו, ושיהיו ביכולתם לנהל עדת צאן מרעיתם, כאשר עם לבבם בשובה ונחת.

כ"ד ידידם הדו"ש כל הימים בלונ"ח ומצפה לישועת ה' במהרה

הק' מנחם מענדיל
בהרב הצדיק זצללה"ה

פרק ב'

שלשלת קאסוב - קאריץ

הגה"צ רבי פנחם יוסף דאבנער זצ"ל מקאסוב

בפרק הקודם כתבנו מענין קישור החיתון שנעשו יפות אצל הגה"ק רבינו אלי' בצלאל זצ"ל עם בת גילו ה"ה הרבנית מרת מרים ע"ה, בתו של האי גאון וצדיק שלשלת היוחסין רבי פנחם יוסף דאבנער-שפירא זצ"ל מקאסוב. בפרק הזה ננסה להעריך את תולדות הרב הנ"ל עם תולדות בית אבותיו למעב"ק.

רבי פנחם יוסף נולד בעיר זאסלאוו במדינת רוסיא לאביו הרה"ק רבי ישכר בערצי שפירא זצ"ל מזאסלאוו[כח], כאשר הגיע לפרקו נשא את זוגתו הרבנית הצדיקת יוכבד ע"ה[כט], בתו של הרה"ק המפורסם רבי חיים מקאסוב זצ"ל בעל תורת חיים. ולקראת החתונה כאשר בא לגור לעיר קאסוב הוכרח מטעם החק לשנות את שם משפחתו, ומאז נקרא בשם "דאבנער".

כח. כנראה נקרא בשם פנחס ע"ש זקינו הרה"ק מקאריץ זי"ע, ובשם יוסף ע"ש אבי אמו הרה"ק רבי יוסף יוסקא שפירא משפיטיווקא זצ"ל (גם דודו הרה"ק ר' דוב בער מטלוסט ב"ר יודא מאיר זצ"ל, קרא בשמות אלו את בנו הרה"צ ר' פנחס יוסף מסלאוויטא זצ"ל).

כט. על קריאת השם יוכבד, מסופר כי פעם הלך אביה הק' התורת חיים בחוצות העיר ושמע קול בכי שבקע מאחד הבתים, חיש פנה לשם ומצא אשה גלמודה השוכבת על ערש דוי ברגעים האחרונים של חייה, כשאנחות קורעות לב בוקעת מגרונה, לשאלת התו"ח במה הוא יוכל לעזור לה, ענתה שאיננה מצטערת על מצבה אלא עיקר דאגתה הוא כי בהיותה עירית לא יהיה מי שיזכרנה לאחר הסתלקותה מהעולם, הבטיח לה התו"ח כי כאשר תוולד לו בת יקראנה על שמה ובכך לא יכרת שמה מישראל, וכן הוה בקרב הימים נולדה לו בת וקרא שמה בישראל "יוכבד" על שם האשה ההיא. (מפי הרמ"מ מונדרער שליט"א, ובס' אבן שתי' החדש העירו ע"ז כי גם אחיו הרה"ק ר' דוד מזאבלטוב היה לו בת בשם יוכבד).

שלשלת היוחסין

רבי פנחס יוסף זצ"ל היה מפורסם ברורו כיחסן גדול אשר שורשו יוצא מהררי קודש רועי החסידות המפורסמים.

אביו הרה"ק רבי ישכר בערצי שפירא מזאסלאוו זצ"ל, היה בן הרה"ק רבי יעקב שמעון מזאסלאוו זצ"ל, בן הרה"ק המפורסם איש האמת רבי פנחס מקאריץ זי"ע[ל], שהיה נכד בן אחר בן להגה"ק המפורסם רבי נתן נטע שפירא זצ"ל אבדק"ק קראקא ומח"ס מגלה עמוקות, ולמעב"ק[לא].

ל. הרה"ק מקאריץ זצ"ל התכונן בסוף ימיו לעלות לארה"ק, וכבר התחיל בנסיעתו אבל מן השמים עכבוהו ונפטר בעיר שפיטיווקא ביום י' אלול שנת תקנ"א לפ"ק, ושם מנו"כ בביה"ח הישן (המציבה העומדת כיום שם בביה"ח החדש העמדה בטעות בשנות המלחמה, ע' בס' אמרי פנחס השלם ח"ב, בתולדות המחבר ע' תעח, ובס' זכור ימות עולם ח"ד מאמר ט).

כדאי להעתיק מ"ש בס' בית דוד (טשארטקוב) בשם הרה"ק ר' דוד משה מטשארטקוב זצ"ל, שאמר להמשב"ק ר' צבי הירש ראפאפארט זצ"ל, שהיה מפחד מאד מפני הרעם, אמר לו אדמו"ר זי"ע סגולה לזכור את הבעש"ט הק' בשם אמו שרה, ואת הרה"ק רבי פנחס קאריצער זי"ע בשם אמו הנקראת שרה רחל שיינדיל, ע"כ (ומובא במדרש פנחס החדש).

לא. בס' שארית יואל בחלק התולדות פרק ג' הבאנו מ"ש בס' שמן טוב, בשם הבעש"ט הק' זי"ע, כי משפחת שפירא הוא אחד מג' משפחות נקיות דור אחר דור אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידיה ליעקב, ולזאת חיבב הבעש"ט לתלמידו הרה"ק מקאריץ זצ"ל, ועי"ש עוד.

ובס' תורת אבות (מאניסטריטש, נ"י. תרפ"ו, בהקדמה) מאריך בשבח רביה"ק ר' פנחס מקאריץ זי"ע, וכתב וז"ל, מפי נכדיו זקני משפחתינו שמעתי מספרים כי בילדותו בהיותו בן ארבע שנים היתה שריפה גדולה בעיר מגורי אביו ונשרף גם בית אביו וכל רכושו וקנינו, ועל תל האפר ישב אביו ז"ל ויקונן מאד, ויגש אליו הבן יקיר הזה וישאלהו על מה הוא מקונן, וישיבהו אביו כי לא על ביתו וקנינו הוא מקונן אשר נשרפו אך צר לו מאד כי סגולה יקרה היתה לו והיא כתב יחוס משפחתו עד אחד מבני הרא"ש ז"ל, והכתב הזה נשרף ג"כ ועל זה הוא מקונן, ויפתח הבן את פיו ויאמר אל תבך אבי כי מעתה יתחיל היחוס ממני. וראה זה פלא כי כל יוצאי חלציו עד היום הזה מתייחסים אך אליו ולא השתדלו מעולם לדעת מוצאם מהדורות שקדמו לו, ע"כ.

וכעי"ז איתא בס' אהלי צדיקים (לרבי אלטר שפירא אב"ד וויקנא, טשערנאוויץ תרצ"ו, עמוד מג), רק שכותב כי המעשה אירע עם אמו של הרה"ק רבי פנחס זצ"ל שהיא היתה בוכה עיי"ש. וכ"כ גם בסדר היחס למשפחת חאדראב (נכתב בשנת תרע"ד ע"י הר"ר בנימין דוב סופר זי"ל ב"ר שלמה אלכסנדרי מסערעט זי"ל, ונדפס בקובץ נחלת צבי, גליון ב) בשם הרה"ק רבי משה מסלאוויטא זצ"ל, וכתב שם שאמרה לבנה שאינה בוכה על הרהיטים והחפיצים שנשרפו אלא על שנשרף אגרת היוחסין שלנו עד הטור והטור מלאך היה, ושאל הבן עוד הפעם, על זה ענתה

רבי ישכר בערצי הנ"ל היה חתן ש"ב הרה"ק רבי יוסף יוסקא שפירא משפיטיווקא זצ"ל, בן הרה"ק רבי יודא מאיר משפיטיווקא זצ"ל, בנו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל, וחתן הרה"ק המפורסם רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זצ"ל[ב].

רבי יעקב שמעון מזאסלאוו הנ"ל היה חתן הרה"ק רבי ישכר בער זצ"ל אב"ד זאסלאוו, מבני היכלא קדישא דבעש"ט הק'[ג], בן הרה"ק רבי בונם זצ"ל אב"ד זאסלאוו, נכד (דור ג', כ"ה ביסוד המעלה) לרבינו המהרש"א זצ"ל.

לו שהטור היה מגזע רש"י שהתיחס למשפחת דוד המלך ע"ה, אמר לה הבן, אם כן הוא אז אל תבכי אמי על האבידה הזאת דיכול עוד להיות שהיחוס יתחיל ממני, ע"כ.

ועי"ע בס' אמרי פנחס השלם (ח"ב עמוד קט) שהביא בשם קונטרס פני הכרובים (בכת"י) נוסחא אחרת שהמעשה הנ"ל עם השריפה אירע עוד לפני לידת רבי פנחס, וניחם אותה בעלה ואמר לה, אל תבכי הרבה השי"ת יעזור לנו שהייחוס יתחיל מאתנו, וכן היה שבשנה זו נולד אצלם הרה"ק רבי פנחס זצ"ל. ובס' אהלי צדיקים (הנ"ל, בסוה"ס) כותב שהרה"ק מקאריץ היה דור י"ב לרבינו הטור בן הרא"ש (ועי"ע בס' תורת אבות שם בענין מה שצוה הרה"ק מקאריץ לזרעו אחריו להיזהר בטבילה של ערב שביעי של פסח בשביל מעשה שהיה לו אצל הבעשטה"ק ז"ע).

[בענין היחוס לבעל מגלה עמוקות, יש לציין לש"ק של החת"ס (בדרשות דף שצג, וכ"ה בתורת משה פ' ויגש) בהספד על בחור יניק וחכים, שכתב בתו"ד "היה ממשפחה רם ונשא קדושי עליונים ממשפחת מגלה עמוקות ושמו עליו", עי"ש. ויש לציין כי חמיו של החת"ס הוא הגאון רעק"א היה ג"כ נכד המגלה עמוקות, כ"כ רבי שלמה אלכסנדרי סופר ז"ל בשם אביו הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל אב"ד קראקא (במכתבו הנדפס בקובץ אוצרות הסופר גליון יד) וז"ל, מקובלני מאאמו"ר זצ"ל שזקינו רעק"א היה נכד הלבוש והמגלה עמוקות, ע"כ. ועי"ע בס' כוס ישועות (לרצ"ה, בסוה"ס בתולדות המחבר) אמר לי אחד ששמע מפי הגה"צ מהר"ח ז"ל מצאנז, שאמר אשר הוא נכד הג' מגלה עמוקות מד' צדדים, וחשב א' מצד הג' מוה"ר צבי הירש מהאלבערשטאט, ע"כ.

ומן הענין להעתיק כאן דברים כדרבונות שאמרם הכת"ס זצ"ל בתוך דרשה בעיר קראקא (נעתק בס' חוט המשולש עמוד רצט) וז"ל, אנשי פולין מתפארים מאוד בשורש יחוסם, זה מתיחס שהוא נין ונכד (אוהר-ענקעל) מן הב"ח, וזה מתיחס שהוא אוהר-ענקעל מן המגלה עמוקות, וזה מן המגיני שלמה, ואמת טוב ויפה ודבר גדול הוא, אבל הענין עם אוה"ר (מורה שעות) אם מושכים אותה והולכת תמידים כסדרן זה אחר זה יש תועלת מן האוה"ר, אבל אם נפסק השלשלת והיא עומדת, הלא שברי כלי היא ואין בה תועלת, וא"כ מה אהני לן וכו' עי"ש].

ב. הרה"ק משפיטיווקא זצ"ל נפטר ביום ג' סיון תקס"א לפ"ק, ומנו"כ בעיר טבריה ליד הרה"ק רבי נחמן מהארדענקא זצ"ל, ומקובל אצל כמה מיוצ"ח שאמר כי מי שיבוא על קברו ביום האיצ"ט לא יחזור בידים ריקנית (מפי הרה"צ ר' מנחם מונדרער שליט"א מקאסוב).

אביו היה רבי יצחק מקאטריד, ב"ר יעקב, ב"ר שמעון אב"ד סאראקא, ב"ר פנחס, בן הגה"ק המפורסם ר' שמשון מאסטרפאליא זצ"ל הי"ד, שנעקד"ה ביום ג' אב ת"ח.

ג. עלה לארה"ק יחד עם הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זצ"ל בשנת

רבי יוסף יוסקא הנ"ל היה חתן הרה"ק רבי יצחק מקאליס זצ"ל[ד], בן הרה"ק המפורסם רבי משה חיים אפרים מסדילקאב זצ"ל בעמח"ס דגל מחנה אפרים, בן הצדיקת אדל ע"ה ובעלה הרה"ק רבי יחיאל אשכנזי זצ"ל, בתו היחידה של רבינו אור שבעת הימים הבעל שם טוב הק' זי"ע[ה].

תקנ"ד-תקנ"ה, ומנו"כ בעיר טבריא בחלקת תלמידי הבעשטה"ק, ועל מצבתו נחרת "פה נטמן איש קדוש יאמר לו ישכר בער במו"ה שמחה בונם, של"ח..." (השאר נשבר).

[ד]. כן כתוב בהרבה ספרי היוחסין הנדפסים, והמקור הראשון לזה הוא בס' אהלי צדיקים (עמוד עב, טשערנאוויץ תרצו) להרה"צ ר' אלטר שפירא זצ"ל אב"ד וויקנא, נכד אחי רבי יוסף יוסקא הנ"ל, וכ"כ בקונטרס זרע קודש מחצבתה (סוליצא, אות מב) בשם כתב יוחסין הנכתב בכת"י הגה"צ רבי חיים דאכנער זצ"ל מסעריט, בן בנו של רבי פנחס יוסף זצ"ל. וכ"כ גם בס' שם ושארית.

ואמנם ממקורות אחרים מפי זקני המשפחה יוצא כי רבי יוסף יוסקא היה חתן הרה"ק רבי יעקב (יחיאל) מקאריץ זצ"ל אחיו של רבי יצחק מקאליס הנ"ל, שהיו שניהם בני הרה"ק בעל דגל מחנה אפרים זצ"ל. (מפי הר"ר חיים לייב חאניס הי"ו מארה"ק נכד הגה"צ מבערהאמעטה זצ"ל, ובשם האדמו"ר מטשערנאבל שליט"א מארה"ב נכד הגה"צ מדעלעטין זצ"ל, וכ"כ גם ש"ב ר' יהושע העשיל לאנדא בלוח הזכרון שבספו"ס צמח דוד - זאבלטוב).

אשת רבי יעקב יחיאל הנ"ל מרת דבורה רחל ע"ה, היתה בתו של הרה"ק רבי ליפא מחמעלניק זצ"ל מגדולי תלמידי הבעש"ט זי"ע (עי' עליו מאמר ארוך בקובץ נחלת צבי, גליון ו, ועי' בס' דגל מחנה אפרים פ' וארא שכותב עליו "מחותני"), נכדו של הגאון רבי שלום שכנא מלובלין זצ"ל חמיו של הרמ"א.

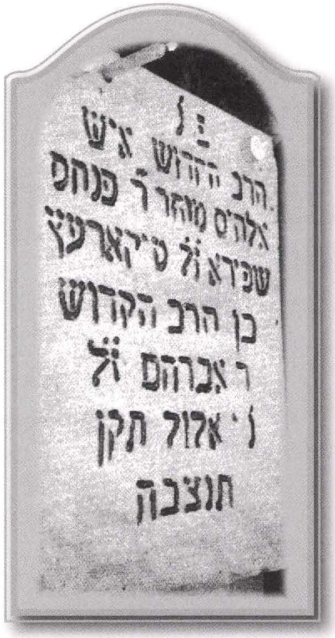
[ה]. כאן המקום להביא מ"ש בס' חיי מהר"ן (עבודת ה' אות קי, ובנדמ"ח אות תקנג) בענין גדולת הבעש"ט וצאצאיו הק', בשם הרה"ק רבי נחמן מברסלב זצ"ל וז"ל, אצ"ל איך שהפליג בקדושת מדריגת הבעש"ט ז"ל בלי שיעור וערך כלל, וכשאמר מענין שצריך איש שיהיה קדוש ופרוש גדול בבחינת קדושת ופרישות משרע"ה, אמר אז, וסמוך לימינו היה הבעש"ט ז"ל וכו', ושמעתי מהר"ר נפתלי ז"ל שפע"א סיפר מרש"י ובעלי תוספות ז"ל שרובם מנוחתם במדינת צרפת, ואמר ואנחנו זכינו שבמדינותינו מקום מנוחתו וקבורתו של הבעש"ט ז"ל, ואמר אז שהבעש"ט ז"ל הי' רבי על אלפים ורבבות עולמות, ופ"א אמר לפניו, עלינו (היינו על זרע הקודש של הבעש"ט) הכתוב אומר ופרי הארץ לגאון ולתפארת וכו' וכמבואר במק"א עוד (עי"ש בסיפורים חדשים אות יא, ובנדמ"ח אות צא). ופעם אחת הפליג במעלת קדושת הרב ר' פנחס ז"ל מקאריץ ואמר שהי' איזה זמן שהי' הרב ר' פנחס חד בדרא, ופ"א אמר אשרי העינים שראו את ר' פנחס ז"ל וכו', ואצ"ל מה שהפליג במעלת קדושת הצדיקים שהם נכדי הבעש"ט ז"ל, כגון הרב הקדוש ר"א מטיטיאב ז"ל והרב הקדוש מסדילקאב והרב הקדוש ר' ברוך ז"ל, ואין כאן מקום לבאר בפרטיות מה ששמעו ממנו ז"ל בענין כל צדיק מכל הצדיקים הנ"ל, והרוב נשכח מאתנו (ואולי יבואר עוד במק"א אי"ה), ע"כ (ועי' בס' ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' קט, שאמר שטוב מאוד להיות על קבר הבעש"ט עי"ש).

האהל הקדוש בעיר מעזיבוז כהיום הזה

והנה ידוע בשם הבעש"ט שהבטיח כי עד עשרה דורות יבא להשתתף בשמחת צאצאיו, ומובא כן בס' ברך משה (פ' נח ע' לב), וכ"כ בס' לקט הקמח החדש (סי' נג סק"כ) וז"ל, שמעתי מהצדיקת הרבנית אשת בנו של בעל דברי חיים הרה"צ ר' שלום אליעזר הי"ד, ששמעה מאביה הגה"ק ר' מאטלע זצלה"ה, כי הבעש"ט הק' הבטיח שעד עשרה דורות יקח חלק בחופה של יוצאי חלציו, ע"כ. ובס' בוצינא דנהורא הנדמ"ח (ח"ב ע' ה) מובא בשם הרה"צ ר' דוד יצחק מסקאליע זצ"ל: קבלתי מאבי הקדוש שקיבל מאביו הקדוש עד אא"ז הרה"ק הרר"ב זצוק"ל, שבעת פטירת זקיני הרה"ק הבעש"ט הק' זי"ע אמר לכל תלמיד בקיצור תיקונו העיקרי וציוה להם כמה דברים, וכשגמר דבריו ניגשה אליו בתו זקנתינו הצדיקת הרבנית מרת אדל ואמרה אבי אבי מה תהא עלי על מי אתה משאיר אותי והתחילה לבכות וצעקה, ניחם אותה אא"ז הבעש"ט הק' והבטיח לה שעד עשרה דורות יבא לצאצאיה בעת הלידה ובעת החופה ובעת יציאת נשמה, ע"כ (ידוע ג"כ בשם הגר"א שעד עשרה דורות יש לנולד קשר עם הנפטר, כיון דאח"ז הוא חלק יותר מאלף ובטל, עי' שו"ת תשובות והנהגות ח"ג סי' רצז).

מציבת הרה"ק מקאריץ זי"ע בביה"ח הישן בשפיטיווקא

(המציבה בשמאל הוא בביה"ח החדש שם שהעמדה בטעות בשנות המלחמה)

מציבת הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זי"ע בעיר טבריה

ונתעלה יחוסו של רבי פנחס יוסף, כאשר נתדבק בבת קדושים ונשא את בת דודו זקינו, ה"ה הרה"ק המפורסם רועה ישראל רבי חיים האגער זצ"ל אבד"ק קאסוב ובעמח"ס תורת חיים עה"ת, בנו של הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זצ"ל בעמח"ס אהבת שלום עה"ת, בן הרה"ק רבי יעקב קאפיל חסיד זצ"ל מקאלימויא מחבריא קדישא דבעש"ט הק'[ו].

הרה"ק רבי חיים מקאסוב הנ"ל היה חתן הרה"ק רבי יודא מאיר שפירא הנ"ל, בנו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל וחתן הרה"ק רבי יעקב

[ו] הרה"ק ר' יעקב קאפיל זי"ע נפטר ביום ט"ו אלול שנת תקמ"ז, ומנו"כ בעיר טיסמעניץ. וזוגתו מרת חי' ע"ה נפטרה ביום י"ג אייר תקל"ה, ומנו"כ בעיר קאלימייע. חתנם הי' הרה"ק רבי אורי השרף מסטרעליסק זצ"ל (נפטר כ"ג אלול תקפ"ו).

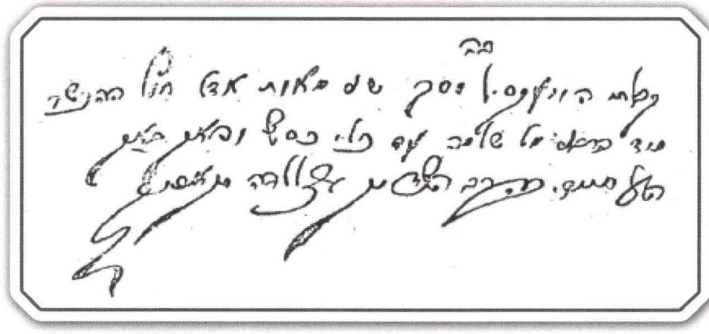
סיפר הגה"צ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל גאב"ד עיה"ק ירושלים ת"ו (חתן בזוו"ש של הגה"צ מבערהאמעטה ז"ל שהי' נכד רבי פנחס יוסף זצ"ל), כי זקינו הגה"צ מנאסויד זצ"ל הביע שמחה יתירה בעת ששידך את בתו עם נכד הגה"צ רבי פנחס יוסף זצ"ל, ה"ה הרה"ג ר' יוסף משה דאכנער ז"ל מראדנא בן הגה"צ ר' חיים אלטר ראב"ד סערעט בן הגה"צ מדעלאטין זצ"ל, באמרו שמשפחה זו הוא המשפחה היותר מיוחסת בישראל. (מפי בן גיסו הרה"ח ר' ישראל דאכנער שליט"א מקרית יואל).

כיוצא בו סיפר הגה"צ רבי ישכר בער דאכנער זצ"ל הרב מבאניא (אנטווערפען), מה ששמע אזנו מפי הצדיקת המפורסמת מרת נחמה'לע ע"ה בתו של הרה"ק מצאנז זי"ע (אשת הגה"צ ר' יצחק טובי' רובין זצ"ל מצאנז, האריכה ימים ונפטרה כ"א סיון תרצ"ד) שבאה להשתתף אצל חתונה בבית זקינו הגה"צ מבערהאמעטה זצ"ל, הרב מבערהאמעטה קיבל את פניה ביותרת הכבוד ושאל אותה למה הטריחה עצמה לבוא מרחק כה רב מגאליציע עד לבוקווינע "איי וויי, וואס האבן מיר די זכי' צו האבן דעם הייליגן רב'ס א קינד ביי אונזער חופה", וענתה שאביה מרן הק' הדברי חיים ציוה עליה שתשתדל להשתתף אצל חופה של משפחת דאכנער, היות שנמצאים שמה רוב תלמידי הבעש"ט הק' - מפי בן אחיו הרה"ח ר' ישראל הנ"ל, והרה"צ ר' מנחם מענדל מונדרער שליט"א מקאסוב.

(וסיפר עוד, כי הרבנית נחמה'לע היתה מלובש עם פעלץ ישן, ואמר לה הגה"צ מבערהאמעטה שאין זה לפי כבודה לילך עם פעלץ כזה, וענתה שפעלץ הזה הוא אצלה לחשיבות גדול כיון שקיבלה מאביה הק', ובכל עת שהיא יוצאת לדרך היא לובשת אותו לשמירה).

ובס' נזר החיים (בערכו של הרה"ק ר"מ מקאסוב זצ"ל, דף שצז) מובא בשם הרה"ג ר' אליעזר דוד פריעדמאן שליט"א, כי הרה"ק מנאסויד זצ"ל מצא פעם בעיר דעעש את הרה"ק ר' משה מקאסוב זצ"ל בעל לקט עני, ונתן לו הרה"ק מנאסויד פיתקא (קוויט"ל) שיברך את חתנו הר"ר יוסף משה הנ"ל שעדיין לא זכה לזרע של קיימא, וביקש שיתפלל שהמחותנ'שאפט שלו עם התורת חיים לא ייבטל חלילה (מה שנאמר שם כי חתנו היה נכד רבינו מטעטש, הוא ט"ס אלא שהיה נכד רבי פנחס יוסף בן אחר בן וכנ"ל).

שמשון משפיטיווקא זצ"ל (נמצא כי צאצאי רבי פנחס יוסף זצ"ל היו ג' פעמים נכדי הרה"ק מקארייץ זצ"ל, וב' פעמים נכדי הרה"ק משפיטיווקא זצ"ל).

שטר בכתי"ק הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל

ראיתי כי טוב להעתיק לכאן ממכתב שכתב הה"ק האלקי מו"ה **זאב וואלף** זללה"ה **מטשארנאוסטרא בבואו לאה"ק אל תלמידו אא"ז הרה"ק מקאסוב בעהמ"ח הק' וזה"ל אות באות.**

ב"ה בחתי עה"ח היום יום ל' שמחתמול נכנסו לת החומש קיון שיחחדש המלוכה שלו הן על עלמו וכן על כפשום ביחו שלפ זה ממנו ומכניו ובני בניו מעחה ועד עולם בכל הפעוכחם שיהי' לו בחי' מלוכה הן מה שלוך לנפשם וכן לנפשות חחת"ו שיקויים בו בכל חלקי הפנים בנכילת הגוף ומנשמה. ובחוך נכחבו ימחוך ע"ע ועל בניו ובני בניו ועל חחצ"ו גם נכחבי בחוכו וכל הנלוויס לליו יחנכלו ויחחדש לכם בכל חלקי הפנים פפע עוצם וגבכה ותיים עוגיס לעון. הק'

זאב וואלף משטארנאסטרי חיב"ק טבריא עיה"ק תובבא"א.

"שלא יזוז ממנו ומבניו ובני בניו מעתה ועד עולם בכל הצטרכותם"

מכתב מהרה"ק מטשארני אוסטרא זצ"ל אל תלמידו הרה"ק רבי מענדיל מקאסוב זצ"ל (נדפס בסו"ס תורת חיים, וסו"ס אהבת שלום תנינא)

שפת אמת תיכון

אחר חתונתו זכה רבי פנחס יוסף לישב סמוך על שלחן חותנו הק' בעיר קאסוב, והתחמם עצמו לאורו הבהיר וזכה לשהות בקירבתו עד אחרית ימיו,

שם בקאסוב עסק בתורה ובעבודה עילאה כדרך הצדיקים ההולכים לפני ה׳. במיוחד היה מעוטר ומופלג במדת האמת על דרך זקינו הרה״ק רבי פנחס מקאריץ זצ״ל[לז].

לז. קובץ בית וויזניץ (חשון תשנ״ג) בשם האדמו״ר רח״מ זצ״ל. (ידוע מה שאמר הרה״ק ר״פ מקאריץ זצ״ל, ״שלש עשרה שנה שיברתי כל אברי ועצמותי עד שיצאתי מהשקר לגמרי, אפילו תנועה קלה שלי נקיה מן השקר״ - אמרי פנחס, שער אמת ואמונה מאמר י).

ונעתיק פה סיפור נפלא בנוגע רבי פנחס יוסף זצ״ל, המובא בס׳ אהל קדושים (להה״צ ר׳ אביש קאנער ז״ל מטשחויב, עמוד מה) וז״ל, שמעתי מכ״ק אאמ״ו ההצה״ג [ר׳ יעקב שמשון מטשחויב] זי״ע שכ״ק אא״ז בעל דברי יחזקאל זי״ע הי׳ בקאסוב בשובו מארה״ק והתפלל על הציונים הק׳, והתמהמה מאוד לבוא לארוחת הצהרים שהזמינו כ״ק אא״ז הה״צ הק׳ ר׳ פנחס יוסף זי״ע, ושאל אותו מדוע איחר לבוא, והשיב לו שקשה הי׳ לו לעזוב את הציון של האהבת שלום זי״ע.

וסיפר על זה רבי פנחס יוסף זי״ע מעשה שכ״ק האהבת שלום וגיסו כ״ק הה״צ הק׳ השרף מסטרעליסק זי״ע נסעו יחדיו להרה״ק ר׳ אהרן ארי׳ מפרימישלאן זי״ע, ושאל לבנו הרה״ק ר׳ מאירל זי״ע מי מהם מצא חן בעיניו יותר, והשיב לו על השרף, ואמר לו אביו לא כן בני, מדריגת השרף גדולה מאוד שיובילו אותו אחר הסתלקותו מעולם הזה לארצה״ק, ואולם לגיסו יביאו קדושת ארץ ישראל למקום מנוחתו, ע״ז השיב הדברי יחזקאל זי״ע, ממש ממש מרגישים קדושת ארץ ישראל על הקבר, ע״כ (וכעי״ז בס׳ י״ג אורות ערך שינאווא, ובס׳ שרפי קודש-וויזניץ ע׳ רלב, ובקיצור בשו״ת אפרקסתא דעניא ח״ג סי׳ רכח ד״ה והיינו. ויצויין כי רבי פנחס יוסף היה מחותן עם הרה״ק משינאווא, כיון שנכדו הר״ר יעקב שמשון קאנער הנ״ל היה חתן הרה״ק ר׳ משה משינאווא זצ״ל).

באופן אחר קצת כתב העובדא הגה״צ רבי אלעזר שפירא זצ״ל מקיוויאשד (בקונטרס סיפורים בכת״י) כפי ששמע מפי הרב מהארינטש זצ״ל, כי הרה״ק משינאווא אמר לרבי פנחס יוסף שהרגיש אצל הציון קדושת ארץ ישראל ולא היה יכול לפרוש משם, אמר לו רבי פנחס יוסף, מי גילה לך רז זה שאין ידוע לשם אדם, רק מה שאמר לי חותני התורת חיים זצ״ל שאמר לו אביו האהבת שלום. שפעם אחת הלך הוא עם הרה״ק מסטרעליסק זצ״ל על דבר מצוה, פגעו באחד מתלמידי הבעש״ט, אמר לאנשיו ראיתם אותם ב׳ אנשים הולכים בענין אחד, ושני שיטות להם, הסטרעליסקער פעל בשמים שיובילוהו תיכף לאר״י, והקאסובער פעל שיומשך אר״י למקומו. ואמר אז רבי פנחס יוסף להרה״ק משינאווא שכיון שאתם הרגשתם זאת מעצמיכם ע״כ הנני מוחל מה שהצטרכתי להמתין עליכם (ועי׳ עוד כעי״ז בס׳ גדולת יהושע ח״א אות ד, בשם הגה״צ מנאסויד זצ״ל, ובס׳ אמרי דבש פ״ד).

ובאופן שלישי כתב הרה״ג ר׳ ישראל בערגער זצ״ל אב״ד בוקארעסט (בעשר צחצחות מהד״ת, נדפס מכת״י בגליון ה׳ הבעש״ט גליון כה) וז״ל, כתב לי ידי״נ איש האשכולות הרה״ג בנש״ק מוהר״א איטינגא שי׳ מדוקלא וז״ל, שמעתי מפי חסיד נאמן שסיפר לו הגביר ר׳ משה קאניר מסאניק, כי חותנו הרה״צ ר׳ פנחס יוסף מקאסוב חדב״נ הרה״ק ר׳ חיים סיפר לו, כי פ״א הי׳ הרה״ק משינאווא זי״ע בקאסוב, והלך להשתטח על קבר איש האלקים הרה״ק

מסופר על גודל זהירתו במידי דאכילה, כי בעת שחגג את חתונת בנו הצעיר רבי אלטר מנחם מענדל זצ"ל אב"ד בערהאמעטה שהתקיימה בשנת תר"ל, ויהי בעת הסעודה ראה גיסו הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל כי רבי פנחס יוסף אינו טועם מאומה מכל סעודת החתונה, ושאל אותו למה אינו טועם, וענה סיבת הדבר כיון דבעת שמכינין סעודה כזו לכבוד המסובין מאות המשתתפים, א"א להיות נזהר בה בכל החומרות כמו שנזהר בביתו לעצמו, ולכן לא רצה לאכול ממנו (מפי הרמ"מ מונדרער שליט"א מקאסוב).

❖ פטירת זוגתו הרבנית ❖

בשנת תרי"ג אחר שנולד להם בנם הצעיר רבי אלטר מנחם מענדל זצ"ל, נפטרה הרבנית יוכבד ע"ה בעודה בימי נעוריה. מסופר כי בעת הלויה לדרכה האחרונה, אמר לה אביה הק': "בתי, לכי בשלום, והיה כי ישאלוך מאומה, תאמר בת מי את ובל תפחדי". ותיכף בימי השבעה סיפר אביה הק' לאחד מהמשמשים שבתו הצדיקת נראתה אליו ואמרה שאין בהכרח שיקונן על נפשה עוד שכבר שבה למנוחתה[לח].

מו"ה מנחם מענדל מקאסוב ביחד עם הר' פנחס יוסף, ובדרך שובו מביה"ק אמר הרה"ק להר"ר פנחס יוסף, נפלאת היא בעיני, הן כבר הייתי על כמה ציונים מכמה קדושים, ולא הרגשתי בשום מקום כ"כ קדושה כמו שהרגשתי על קבר איש האלקים הלזה.

ואמר לו הר"ר פנחס יוסף, ששמע מפי חותנו הרה"ק ר' חיים, כי אביו הרה"ק רמ"מ הי' משתוקק כל ימיו לנסוע לאה"ק ולא אסתייע מילתא. כאשר הגיעה עת פקודתו פקודת כל האדם, אמר, הנה עתה נראה כי לא אוכל עוד לצאת ולבוא לארה"ק, ובכן אקדש את הד' אמות מן הקבר שלי בקדושת אר"י. בשמוע זאת הרה"ק משינאווא אמר, א"כ לפי זה איו שוין רעכט מה שהרגשתי קדושה כזו על קברו, ע"כ (וע' בס' ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' קט, דמקום קברות צדיקים אמיתיים הוא קדוש כקדושת א"י ממש).

לח. מס' אבן שתיה (פרק י).

אופן פטירתה מסופר בקובץ אז נדברו (ב"ב, תשרי תשמ"ב), כי בשנת תרי"ג כאשר נולד לה בנה הצעיר ר' אלטר מנחם מענדל, ותיהום כל העיר כי נולד עם שיניים בפיו, ואמה של היולדת הרבנית צפורה נכנסה מיד אל בעלה התורת חיים בבכיות כי לפי שקיבלה מבית אביה ומספרים ישנים, אם נולד בן עם שיניים יש סכנה לוולד או ליולדת (ע' ספר חסידים סי' קפו, ושו"ת תירוש ויצהר סי' לד), וביקשה את התו"ח שיעורר רחמים, וענה לה התו"ח, אל תדאגו, אני מבטיח לך שתזכו לחגוג ולהיות בחתונת הילד, ונחה קצת דעתה בזה,

לאחר פטירתה דאג הרה"ק התורת חיים לשלומם של נכדיו היתומים, וכן מזכירם בצוואתו הק' וזל"ק: "הזכרים והנקבות יקחו שוה בשוה, והבנים של בתי מרת יוכבד תקחו חלק אחת שוה בשוה, רק ישלשו המעות עד הצטרכותן... גם לנכדי מבתי יוכבד יתנו לכאו"א מהם [מאה אדומים] חוץ לחלקם".

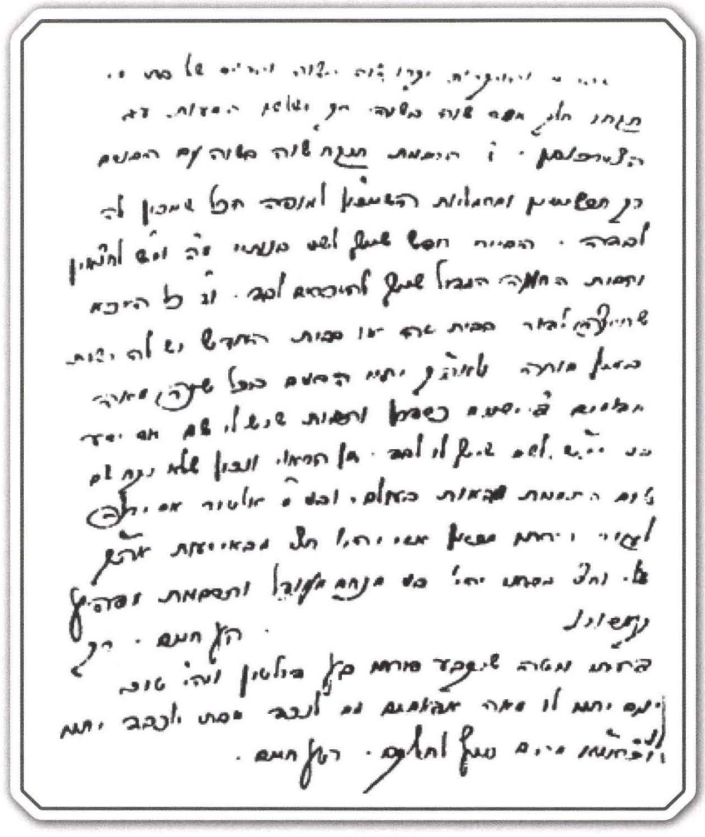
לא עבר רק כשנה תמימה (בערך) מיום פטירתה לחיי העוה"ב, ונגדע ארז בלבנון בהסתלקות אביה הרה"ק התורת חיים זי"ע, ביום כ"ה איר תרי"ד לפ"ק. מאז טיפלה אלמנותו הרבנית הצדיקת מרת צפורה ע"ה במסירות רבה עם נכדיה היתומים לגדלם ולפרנסם בדרך כבוד ולהכניסם לחופה[ס"ט].

והוסיפו להילד את השם אלטר לסגולה לאריכת ימים (נוסח אחר מפי הר"ר אליעזר חאניס הי"ו בשם אמו נכדת הגה"צ מבערהאמעטה זצ"ל, דעפ"י עצת הנשים הוציאו את השיניים מפי הילד, וכששמע זאת התו"ח צווח ואמר "מי הרג את בתי").

ויהי בהיות הילד בן כמה חדשים נחלתה אמו של הילד מרת יוכבד במחלה אנושה, (מכאן ואילך מס' אבן שתיה שם) ונכנסה אמה הרבנית להתו"ח שיתפלל עבורה, ופתח הרה"ק את ספר הזהר פ' בלק (דף רד:) וז"ל, פתח האי ינוקא ואמר מאריה דעלמא כתיב באורייתא כי יקרא קן צפור לפניך לא תקח האם על הבנים שלח תשלח את העם וכו', הוה געי ובכי ואמר מאריה דעלמא קיים מלה דא דאורייתא וכו'. ואמר בדביקות גדול, וכאשר גמר הענין אמר בזה"ל, רבש"ע, ידעתי שבאם אתעקש מעט יהא לבתי רפואה שלימה, אך אולי הוא נגד רצונך, לכן אבטל רצוני, ואולי הוא קודם גזר דין, בידך להחלימה ולרפאותה, ובאם לאו עכ"פ אחר מיתתה בל ישלטו בה ידי זרים, ועשה למענך אם לא למעננו, ע"כ.

ובס' אדמור"י בעלזא (ח"א ע' שלא) מסופר בשם הרה"צ ר' שלום מסקאהל זצ"ל, על בתו של התורת חיים שהיתה חולה במחלת הנפילה, ושלח אותה אביה להרה"ק מהר"ש מבעלזא, ונכנסה אל הרה"ק בער"ש לפני הדלקת הנרות יחד עם הרבנית מבעלזא, המהר"ש ציוה להכין עבורה כר וכסת וקרא לפניה ואמר "בת מלך הולכת", מיד נפלה על הכר והכסת שהכינו עבורה, המשיך הרה"ק ואמר "די עד כאן", מיד קמה על רגליה בריאה ושלמה ומאז לא נפלה לעולם (בס' אבן שתי' החדש, ע' קצ, מובא בשם צאצאי בית קאסוב שמעשה זו היתה כבר לאחר פטירת התו"ח ונסעה עם אמה הרבנית, ואם נכון הדבר לא אירע המעשה עם הרבנית יוכבד שנפטרה בחיי אביה הק' רק עם א' מאחותיה).

ס"ט. בשו"ת בית שלמה (יו"ד ח"ב סי' קו, בתשו' מיום בדר"ח אדר תרכ"ח) מוזכר אודות פעולותיה למען נישואי היתומים, וז"ל, ע"ד שאלתך בנידון שבעת שהיה כבוד הרב הצדיק הק' שליט"א [הצמח צדיק מוויזניץ זצ"ל] במרחץ פ"ב, נדרה אמו הרבנית הצדיקת את המרגליות שלה לצדקה, ולא פירשה לאיזה צדקה, ובבא הרה"צ לביתו שאלה אותו

"והבנים של בתי מרת יוכבד תקחו חלק אחת שוה בשוה, רק ישלשו המעות עד הצטרכותן... גם לנכדי מבתי יוכבד יתנו לכאו"א מהם חוץ לחלקם"

מתוך צוואת הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל (ס' נזר החיים, עמוד רצט)

לאיזה צדקה תתן, והשיב שחוו"ד הוא שתתנה שליש לעניי אר"י, ועדיין לא נתנה, והנה יש לה נכד יתום מאם אשר כבר הגיע לפרק נשואין ועד עתה לא נזדמן לפניו שידוך הגון לפי כבודו, ועתה נזדמן לפניו שידוך הגון אך נצרך לנדוניא עם מלבושים שלשה אלפים ריינישׁ, ויש לו שני אלפים ריינישׁ מירושת אדמו"ר זצוקללה"ה ונחסר עוד אלף ריינישׁ, ושאלה הרבנית תחי' אם מותרת ליתן מה שנדרה לסייע לנדונית נכדה הנ"ל, ע"כ תוכן השאלה עי"ש.

עלייתו לארץ הקודש

במשך השנים לאחרי פטירת זוגתו הצדיקת עלה רבי פנחם יוסף זצ"ל לארץ הקודש, שם אוה למושב לו לעבוד השי"ת בקדושה ובפרישות חיי עוה"ז, וזמן מה ישב שם בעיר הקודש צפת ת"ו.

במכתב שכתב בעת ההוא גיסו הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל אל גבאי הכולל בצפת, הוא מוסר את בקשתו שיתנו לגיסו חלוקה נכבדה במסגרת הכולל, וכותב בתוך דבריו "ידועה כי בעת שהיה ביחד עם אחותי ע"ה היה ביתו פתוח לרווחה". כמו כן ידוע כי בעת שבתו שם פעל לפשר בין הצדדים בעניני צדקת עניי ארץ ישראל שעמדה אז על הפרק (כוללי קאסוב-וויזניץ).

בשנת תר"ל (בערך) חזר לחוץ לארץ לקראת נישואי בנו הצעיר רבי אלטר מנחם מענדל זצ"ל אב"ד בערהאמעטה, ואחר איזה שנים נחלה

ומסופר כי בהגיע עת דודים של החתן הנ"ל ה"ה רבי אלטר מנחם מענדל, בנה הצעיר של בתה הרבנית יוכבד ע"ה, היתה הרבנית צפורה בשמחה עצומה, ומרוב חדוה רקדה לאחר החופה עם שלושת בניה הצדיקים מקאסוב וויזניץ וראדוויטץ זצ"ל וההתרגשות היתה גדולה מאוד (נזר החיים, ע' שיט).

וסיפר הרה"צ ר' מנחם מונדרער שליט"א, דלאחר החתונה אמרה הרבנית צפורה ע"ה, רבש"ע כל הזמן היה תפילתי שגורה בפי שאוכל לגדל את היתומים ולהשיאם, כעת אני לגמרי בידך ותוכל לעשות עמי כפי רצונך. וכעי"ז מובא בס' אבן שתיה החדש (ח"א עמוד רסט), דהרבנית פנתה לבנה הרה"ק הצמח צדיק ואמרה, כי מניחה היא את הנכדים הללו על כתפיו (לפרנסם), והיא כבר מוכנה לילך מזה העולם. וכ"ה בקובץ אז נדברו (שם), דבתום שבעת ימי המשתה הרגישה הרבנית צפורה שכבר קרב קיצה כיון שכבר נתקיימה הבטחת בעלה שתזכה להיות אצל החתונה, וביקשה מבנה הרה"ק הצמח צדיק שידאוג לטובת נכדה החתן, ואכן במשך השנים נתן לו הצמח צדיק את הרבנות דק"ק בערהאמעטה שהיתה בגלילתו, וזמן קצר אחר החתונה (חצי שנה) נפטרה הרבנית צפורה לחה"ה (ביום יט טבת תרל"א).

[בס' בית שלמה (מונקאטש, אות פט) מובא אודות הרבנית צפורה ע"ה, בשם מרן הייט"ל זצ"ל שסיפר להרה"ק ר' שלמה ממונקאטש זצ"ל בעת שבא אליו לבקרו, כי הרה"ק הרבי ר' שמעון מיערסלוב זי"ע הגיד פ"א להרה"ק הר"ר חיים מקאסוב זי"ע, כי אין חידוש שאתם רבי מפורסם כ"כ אם יש לכם מחברתכם זוגתו הצדיקת כמוהו, עי"ש. וכעי"ז מובא בס' זכרון אשר (עמוד יט) בשם הרה"ק מיערסלוב, שאמר כי קל להיות צדיק כשהרבנית מקאסוב מבשלת את המאכלים. ובס' אהלי צדיקים (עמוד סו) מובא בשם הרה"ק ר"מ מפרעמישלאן זצ"ל שאמר עליה שיש לה דיעה בשמים, עי"ש].

ועלתה נשמתו לגנזי מרומים ביום ב' דר"ח אלול שנת תרל"ד. גופו הטהור נטמן בעיר קאסוב, סמוך למקום מנוחת חמיו הרה"ק בעל תורת חיים זי"ע מצד הימין[מ].

האהלים בעיר קאסוב, מקום מנוחת האהבת שלום, מקום מנוחת האהבת שלום ומקום מנוחת התורת חיים וצאצאיו זצ"ל בעיר קאסוב

מ. מפי נכדו הרה"צ ר' מנחם מענדל מונדרער שליט"א מקאסוב. (בקו' ארץ הצבי ע' קנ"א מבואר שסמוך ממש לפני פטירתו בא עוה"פ במיוחד מא"י וזמן קצר אח"ז נפטר לחיי העוה"ב).

ובס' נזר החיים (תולדות התו"ח מקאסוב, ע' שה) נאמר כי ליד התורת חיים נטמן זוגתו הרבנית צפורה ע"ה, ובשורה שניה בנו הרה"ק ר' יעקב שמשון מקאסוב והרבנית, ובנם הרה"ק ר' משה מקאסוב זצ"ל בעמח"ס לקט עני (בס' כתר מלכות, ע' רצג, כ' באופן אחר וכנראה שיש שם ט"ס). והרה"ק האהבת שלום נטמן באהל נפרד, וידוע שיש כמה מצאצאי בית קאסוב המונעים מלהתקרב לציונו הק' של האהבת שלום, משום מעשה שהי' עם בנו התו"ח שביקש ממנו שיבוא עמו לעלמא דקשוט (עי' בכתר מלכות ונזר החיים שם).

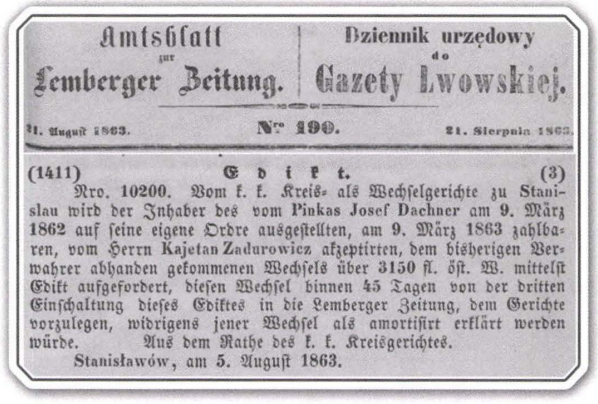
יום פטירתו של רבי פנחס יוסף כתבנו עפי"מ שנכתב ברוב ספרי תולדות הצדיקים, והיינו יום א' לחודש אלול, אמנם בזכרון עולם שבסו"ס תורת חיים (גראסווארדיין, תרפ"ז) שי"ל ע"י נכדו רבי חיים דאכנער ז"ל, נאמר שנפטר ביום ב' לירח אלול, וכ"ה בס' שם ושארית.

אגב יש לציין מה שמובא עוד בס' כתר מלכות (עמוד רצא) בשם הרה"ק בעל אהבת ישראל מוויזניץ זצ"ל, כי ביום י"ז חשון יומא דהילולא של האהבת שלום, מסוגל במיוחד להוושע בפקודת ישועה ורחמים אצל נכדיו. ובס' גבורי כח (דרשות בישיבת וויזניץ) מובא שכן אמר האהבת שלום בעצמו כי ביומא דהילולא דיליה יהי' מסוגל להוושע אצל נכדיו.

זרע ברך ה'

רבי פנחס יוסף זצ"ל וזוגתו הרבנית יוכבד ע"ה זכו להשאיר אחריהם דור ישרים יבורך של גאונים וצדיקים על ישראל הדרתם, הלא המה:

בניו: א) רבי ישראל שפירא זצ"ל[מא]. ב) רבי יעקב זצ"ל אדמו"ר בדעלאטין, נפטר בשנת תרס"ז, חתן הרה"ק ר' ישראל לאנדא מדעלאטין זצ"ל, בן בנו של הרה"ק ר' הערש לייב אליקער זצ"ל[מב]. ג) רבי אלטר

Amtsblatt zur Lemberger Zeitung. | Dziennik urzędowy do Gazety Lwowskiej.

21. August 1863. Nr 190. 21. Sierpnia 1863.

(1411) Edikt. (3)

Nro. 10200. Vom k. k. Kreis- als Wechselgerichte zu Stanislau wird der Inhaber des vom Pinkas Josef Dachner am 9. März 1862 auf seine eigene Ordre ausgestellten, am 9. März 1863 zahlbaren, vom Herrn Kajetan Zadurowicz akzeptirten, dem bisherigen Verwahrer abhanden gekommenen Wechsels über 3150 fl. öst. W. mittelst Edikt aufgefordert, diesen Wechsel binnen 45 Tagen von der dritten Einschaltung dieses Ediktes in die Lemberger Zeitung, dem Gerichte vorzulegen, widrigens jener Wechsel als amortisirt erklärt werden würde. Aus dem Rathe des k. k. Kreisgerichtes.

Stanisławów, am 5. August 1863.

הקיסרי המלכותי המחוזי ובית המשפט לעניני כספים בסטאניסלאוו מכריזים בזה כי השטר על 3150 גילדען של מטבע מזרחי, שנפק על ידי [הרב] פנחס יוסף דאכנער, שישולם ביום 9 מערץ 863', והתקבל על ידי מר. קאזעטען זאדאראוויטש, ונאבד השטר על ידי מחזיקו הקודם, מי שמחזיק את השטר עליו להציגו לבית המשפט תוך מ"ה יום מהפרסום השלישי של צו זה בלעמבערגער צייטונג, ואם לא אז תוכרז השטר כנמחקה.

מהמועצה המלכותי הקיסרי בבית המשפט המחוזי, סטאניסלאוו 5 אוגוסט 863'

מודעה במכת"ע הממשלתי בלבוב, שנת תרכ"ג, בדבר כספים ששייך לרבי פנחס יוסף זצ"ל (עם תירגום משפת אשכנז)

מא. לא נודע פרטים עליו, רק שהיה דר במדינת רוסיא ולכן נשאר עם שם משפחת אבי אביו "שפירא".

מב. כ"כ בקונטרס זרע קודש מחצבתה (סאסרענען), וכ"מ בס' אהלי שם (עמוד רסט, ועי' קובץ נחלת צבי גליון ח עמוד קנב בהערה).

מנחם מענדל זצ"ל אב"ד בערהאמעטה, נולד בשנת תרי"ג ונפטר ביום י"ח חשון תרפ"ד, חתן הרה"ק ר' טובי' ליפשיץ זצ"ל אב"ד בריגל[מג].

ושתי בנותיו: ד) הרבנית מרים, אשת רבינו אלי' בצלאל טייטלבוים זצ"ל אב"ד טעטש. ה) מרת לאה, אשת רבי משה הלוי קאנער זצ"ל מסאניק, בנו של הנגיד המפורסם רבי אביש קאנער ז"ל[מד].

יוצ"ח: א) הגה"צ ר' חיים אלטר זצ"ל אב"ד מאסיף (במארמארוש) ואח"כ בסערעט, נפטר ביום י"א טבת תרצ"א. ב) הגה"צ ר' צבי ארי' זצ"ל אב"ד וואליע, נפטר בסוף השנות תר"צ. ג) מרת צפורה ע"ה, אשת הרה"ק ר' יהושע שפירא זצ"ל מריביטיטש ובלאזוב (בזוי"ש), בעמח"ס קרן יהושע, נפטר ביום י"ב אדר א' תרצ"ב ומנו"כ ברישא (נכד הרה"ק מראזוואדוב זצ"ל חתן מרן הי"ט"ל, ונזכר בשו"ת אבני צדק יו"ד סי' קיז). ד) חתנו הגה"צ ר' אברהם יהושע העשיל טווערסקי זצ"ל מלויעב בטשודנוב בן הרה"ק ר' מרדכי מלויעב זצ"ל, נפטר ביום י"ח תמוז תרע"ד באוטוואצק. (בכמה מקומות מובא כי ראש המשפחה רבי פנחס יוסף מקאסוב הי' דר ג"כ בדעלאטין, וכנראה שטעו עם בנו רבי יעקב זצ"ל).

מג. יוצ"ח: א) הגה"צ ר' פנחס יוסף זצ"ל אב"ד איוואניטש, ואח"כ מילא מקום אביו בבערהאמעטה, נעקד"ה בן ס"ה שנים בשנת תש"ג. ב) הר"ר חיים ז"ל מגרוסוואדיין, חתן דודו הר"ר מנשה ט"ב מבריגל זצ"ל. ג) מרת יוכבד ע"ה הי"ד אשת הר"ר אליעזר לאנדא ב"ר יהושע העשיל מבוטשאטש, נסתלק בימי עלומיו. ד) מרת חנה ע"ה אשת הר"ר דוד גוטמאן ע"ה בן הרב מסקולען. ה) מרת יענטא בלומא ע"ה הי"ד אשת ש"ב הר"ר ישראל דאכנער ב"ר חיים אלטר זצ"ל מסעריט, נסתלק בימי עלומיו. (תולדות ימי חייו של הרב מבערהאמעטה נערכו בקובץ אז נדברו, ב"ב תשרי תשמ"ב).

מד. סיפר הרה"צ ר' ישכר בער דאכנער זצ"ל הרב מבאניע, כי רבי משה הנ"ל היה מפורסם לבחור מופלג מאוד בתורה וחסידות, ולפני שנתארס עם בתו של רבי פנחס יוסף זצ"ל נקרא לעיר קאסוב ונבחן שם לפני קהל ועדה כדי שיראו כולם את גודל כחו בתורה ולא יאמרו שנעשה השידוך בשביל ממון (ע"י הסיפור המלא בס' מבית אבותי ורבותי, להרה"ג ר' בערל הלברשטאם ז"ל מאנטווערפען, עמוד רעד).

עוד מתולדותיו עי' בס' אהל קדושים (ליום כה ניסן ולסיום הש"ס ועוד) ובס' י"ג אורות (ערך צאנז) ובס' אמרי דבש (עמוד קנא). רבי משה נזכר בשו"ת דברי חיים (תנינא או"ח סי' לד) בזה"ל "לכבוד ידידי האברך המפולג החריף החסיד הנגיד המפורסם כש"ת מו"ה משה סג"ל קאניר נ"י מק"ק סאניק יע"א".

הוא שידך את בניו עם גדולי הדור, ה"ה בניו: א) הנגיד הר"ר מנחם מענדל קאנער ז"ל הי"ד מסאנוק, חתן הרה"צ ר' אברהם יושע העשיל קאנצילבויגן אב"ד טלוסט, נעקד"ה. ב) הר"ר יצחק דוד ז"ל, חתן נצר למשפחת הרה"ק מטשערנוביל זצ"ל, נעקד"ה ח' ניסן תרע"ט. ג) הגה"צ ר' יעקב שמשון מטשחויב זצ"ל, חתן הרה"ק ר' משה משינאווא זצ"ל, נפטר ז' סיון תש"ב ומנו"כ בקלויזנבורג. ד) הגה"צ ר' פנחס יוסף זצ"ל הי"ד אב"ד זאגורזש, חתן הרה"ק ר' מאיר יודא שפירא מביקאווסק זצ"ל בעל אור למאיר, נולד בשנת תרל"ח. ה) הר"ר ישראל ז"ל מסאנוק, חתן הרה"ק ר' נפתלי רוקח

לסיום הפרק המקום להעתיק כאן דבר נפלא המובא בס' נזר החיים (תולדות הרה"ק ר' חיים מקאסוב, פרק יט) בשם הרה"ק בעל אהבת ישראל מוויזניץ זצ"ל, שהיה מביע התפעלות אודות מה שרואין שכל ילדיה ונכדיה של דודתו הרבנית יוכבד ע"ה הם כולם זרע ברך ה'.

דעלאטין. אהה ליום כי מר! המות האכזר נגע בהרון אפו את הרב הגדול החסיד והענו מצוין במעלות ומדות ישרות בנש"ק מוה"ר יעקב דאכנער בן בתו של הרב הצדיק האי סבא קדישא ר' חיים מקאסוב זצללה"ה בעל „תורת חיים" עה"ת. המנוח ז"ל הובל לקברות ברב כבוד כיאות לאיש מורם מעם כזה. המון רב נהר אחר מטתו הורידו כנחל דמעה על האבדה הגדולה אשר אבדה כנסת ישראל בכלל ועירנו בפרט. הרב הגדול ר' מנחם מענדל אוינ ראב"ד ומ"ץ בעירנו הספידוהו כהלכה, נחם ד' כל המתאבלים עליו ולא ישמע עוד פ"ץ וצוחה בסתנות בני ישראל. מרדכי בלאך.

פטירת הרה"ק מדעלאטין (מחזיקי הדת כא חשון תרסז)

פתח דבר

יבואו האבות ויגילו הבנים. אשר אחר עבור כמה שנים. העיר ה' את רוחי מן הבנים. לחזור להדפיס הספר הקדוש תורת חיים. אשר נמצא שכלה נשנית כ"ק אא"ז הרב הקדוש לשנים. נדפס פעמיים. ורבים פרשו שתי ידים. ורוצים ליקח את הספר תורת חיים. נחפץ בפיים. אך איני בנמצא כי קפו הגה. וביותר בעת המלחמה הנוראה הלודרים פרשו ידיהם בכתבי קודש ואבדו. אברך ה' אשר ייעצני כליותי להדפיסו אידרא. נדפס ונהדר ומקושט על נייר יפה בהסכמות ק"ע כ"ק האחים היקרים תני תרי לגהרא דדהבא הרה"ל מו"ה ישראל שליט"א ממויזניץ והרה"ל מו"ה חיים שליט"א ומטשיניץ ומקום תכיחו כי אבותי הקדושים להתגדר בו לנכות קורת רוח לכ"ק אא"ז הרה"ל הקדוש מו"ה חיים זללה"ה. קיפולי ועייכותי חולה לזכות את הרבים. והפלתי לאל חי שזכותו העומד לי. לברך על המוגמר בגוחרה. ובזכות העמל והיגיעה. בהדפסה והוצאה. תרום קרני למעלה. ואזכה לראות נחת ונחת יו"ח יחי'. ולראות דור ישרים יבורך שיהי' תפארת בנים לאבותם. ולילך בעקבי אבותיי הקדושים. הכ"ד המצפה לישועת ה'

הק' חיים בהרה"ל מו"ה מנחם מענדיל זללה"ה
אבד"ק בערהאמעטה. בהרה"ל מו"ה פנחס יוסף זללה"ה
חתנו דכי נשמתה בעהמ"ח הקדוש זי"ע ועכי"א אמן.

הקדמת בנו של הרה"צ מבערהאמעטה זצ"ל לספה"ק
תורת חיים עה"ת (דפוס גרויסוואראדיין תרפ"ז)

מנאווריא בן הרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל. ו) ובתו מרת מרים יוכבד ע"ה, אשת הגה"צ ר' אלעזר הורוויץ זצ"ל אב"ד בארוב בן הרה"ק ר' נפתלי ממעליץ זצ"ל, נעקד"ה והי"ד.

פרק ג'

על גפי מרומי קרת

אבד"ק פאליאן-ריסקאווע

בשנת תרכ"ה בעת שהיה רבינו ר' אלי' בצלאל אברך בן כ"ה שנים, נתמנה לרבנותו הראשונה, רב ואב"ד דק"ק "פאליאן", הנקרא גם בשם "פאליאן-ריסקאווע", במחוז מארמארוש, סמוך למכון שבתו של אביו מרן הייטב לב זי"ע שכבר היה שוכן אז על ישראל הדרתו בק"ק סיגוט[מה].

הרבנות דק"ק פאליאן-ריסקאווע הכילה בתוכה גם כמה כפרים ששכנו סביבות לה, וזכה רבינו להרים בהם את כח התורה והיראה כיד ה' הטובה עליו וכאשר קיבל מאבותיו הקדושים מוסדי דור ודור, ונהג את הרבנות ביד רמה משך של שמונה עשר שנה. וכן חרות על מצבתו "שימש ועבד עבודתו באמונה לעדת מי מנה אב"ד ורב בק"ק פאלין שמונה עשר שנים"[מו].

מה. בס' מצבת קודש (לרי"י גרו"ו, עמוד מט), כותב שרבינו היה הרב הראשון בעיר פאליאן-ריסקאווא, ואמנם בפרענומעראנטען על ס' כסא רחמים (אונגוואר תרכ"ח) מצאנו רב קדום בשם ר' יוסף כ"ץ, ויתכן שנפל שם ט"ס כיון שלא מצאנו אודותיו זכר במקום אחר. ודבר זה יוצא מפורש בנוסח מציבתו של רבינו דבשנת תרכ"ה כבר כיהן הוא בפאליאן. - (אין להחליפו עם הכפר פאליען-קאבילצקי הסמוך לראחוב, שהיה דר שם הרבי הידוע מפאליאן).

מו. אח"כ כאשר רבינו העתיק את מקומו לק"ק טעטש, מילא את מקומו בפאליאן-ריסקאווא הגה"צ ר' משה שטערן זצ"ל, מלפנים דומ"ץ בדראגמירעשט (נסמך להוראה ע"י מרן הייט"ל, ועי' תשו' אליו בשו"ת אבני צדק יו"ד סי' קנח), וכיהן שם עד פטירתו ביום ד' שבט תרפ"ג (בקובץ האהל, ירושלים תש"כ, נדפס תשובה מהגאון ר' יודא מודרין זצ"ל אליו מיום ב' שמות תרמ"ד ומתארו אבד"ק פאליען, זאת אומרת שזמן קצר אחר פטירת הייט"ל שנפטר באלול תרמ"ג כבר כיהן בפאליאן, וזה דלא כמש"כ בס' אהלי שם שנתמנה בדראגמירעשט בשנת תר"נ ואח"כ נתמנה בפאליאן, וכ"כ בס' שם הגדולים מארץ הגר שכבר נתמנה בדראגמירעשט בשנת תר"מ).

אחריו מילא מקומו חתנו הגה"צ ר' דוד שפערבער זצ"ל בעל שו"ת אפרקסתא

משנות רבנותו בק"ק פאליאן-ריסקאווע לא נשאר לנו ידיעות פרטיות הנוגעים לתולדות ימי חייו, ורק דבר אחד אשר אירע בימים ההם מצאנו רשום בכתובים, וזהו:

בעסק השו"ב

הנה ידוע דבימים מקדם היה כל חבל מאראמארוש מבצר חזק של חסידי קאסוב, והיתה השפעתם מרובה מאוד בכל המחוז, והיה המנהג אצל הצדיקים לבית קאסוב עוד מימי הגה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זצ"ל, למנות את השוחטים בכל העיירות בכל המחוז כולו. והוזכר מנהג זה בשו"ת דברי חיים (בהשמטות סי' לח) בתוך דבריו "והגלילות ההמה מאז ומקדם שצדיק הדור משגיח על השו"ב הגליל".

והנה כן היה גם בעיר פאליאן-ריסקאווע בימיו של רבינו, ששלח לשם דודו הרה"ק ר' יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל (בן הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל) שוחט אחד, והשוחט ההוא לא הוטב בעיני רבינו מחמת איזה סיבה ולא הסכים שישחוט בעירו, והבערה ללהב יצאה כיון שאנשי העיר שהיה בחלקם הגדול מחסידי קאסוב ראו בכך עלבון רבם הרה"ק מקאסוב זצ"ל, בשל כך התחילו לרדוף את רבינו ולא נתנו לו פרס הרבנות במשך של זמן ארוך.

בשנה ההוא שנת תרל"א נסע רבינו להסתופף בצל קדושת מרן רביה"ק מצאנז זצ"ל על חג השבועות, ושפך את שיחו לפני הרה"ק על הרדיפות שעובר עליו מאנשי עירו. הרה"ק מצאנז נכמרו עליו רחמיו וישב לצאת לישע את הנרדף, וכתב מכתב להרה"ק מקאסוב ומבקשו שיעשה למען השלום וישלח לשם שו"ב אחר יר"ש שיהא נכנע בפני הרב מרא דאתרא, ויראה לו סכינו ויעמוד אצלו על הבחינה וכו', וגם יזהיר את החסידים דשם לכבד את הרב כראוי "ובפרט שהוא בן גדולים וקדושים וירא השם".

דעניא. אח"כ כיהנו שם הרה"צ ר' ברוך האגער מסערט וויזניץ ז"ל, והרה"ג ר' אברהם ישכר אייזיקסאהן ז"ל (אבי הר"ר יחיאל יהודא ז"ל, חתן הרה"ק העצ"ח זצ"ל).

וזה תואר המכתב ככתבו וכלשונו[מז]:

ב"ה, ד' סיון תרל"א לפ"ק, צאנז.

החיים והשלום לכבוד ידידי הרב הצדיק המפורסם בוצינא קדישא חסידא ופרישא מופת הדור פאר הזמן בנש"ק כקש"ת מו"ה יעקב שמשון נ"י. גלילות יד קדשו הגיעני לנכון אודות השו"ב מיישוב פאלין, ודברתי עם

מז. נדפס בשו"ת דברי חיים (הוצאת באבוב, תשובות נוספות סי' ל), ובגליון כרם שלמה (כסליו שנת תשד"מ), ובס' תהלת חיים (מכתב טו). נעתק מכת"י ישן שנקרע באיזה מקומות, ונתקן תיבות החסרות עפ"י השערה בתוך חצאי ריבועי.

לפלא לציין כי כל מה שאירע לרבינו אירע בעת ההוא גם לאחיו הגדול הרה"ק הקדושת יו"ט זצ"ל אשר כיהן אז בעיר "טעטש", ע"י שו"ב שנתמנה לשם ע"י הרה"ק בעל צמח צדיק מוויזניץ זצ"ל אחיו של הרה"ק ר' יעקב שמשון הנ"ל. והיותר נפלא כי באותו היום שכתב מרן הדברי חיים את המכתב הלוטה פה "ד' סיון תרל"א", בו ביום כתב עוד מכתב כעי"ז אל הרה"ק מהר"ם מוויזניץ זצ"ל להגן על כבודו של הקדושת יו"ט, תוכן המכתב הוא כמעט ככל דברי המכתב הזה שכתב לעיר פאלין עם כמה שינויים קלים, ונדפסה להלן בפרק הבא.

[ידוע כי כבר זקינם הרה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל סבל אודות זה בעת היותו אב"ד בעיר סיגוט, בדבר שוחט בעיר קרעטשניף, עי' שו"ת אמרי א"ש יו"ד סי' ב, ותשו' המראה יחזקאל בריש שו"ת דרך יבחר. ועי' בשו"ת דברי חיים (השמטות סי' לח) ובס' איגרות סופרים (כתבי הכת"ס סי' כב) בענין מעשה כזה שהתרחש בעיר קאלימייע ג"כ עם חסידי ויזניץ. ועי' בשו"ת דברי חיים (ח"ב יו"ד סי' כט) שכתב בתו"ד, שמעתי מפי אדמ"ו הקדוש מראפשיץ ז"ל ושכן אמר הה"ק אדמ"ו המ"מ דקאזניץ ז"ל, שאין להשו"ב להרהר אחר הרב הממונה במקומו ואם לאו ראוי להעבירו, ע"כ. ועי' בשו"ת אבני צדק (יו"ד סו"ס צב) שכתב בתו"ד, אכן נודע כי הרב ההוא [שאינו נותן רשות לשחוט] הוא רבי במחוז ההוא, לא חכם העיר שצריך לשאול ממנו שאלות, עי"ש.

וז"ל הגאון בעל שואל ומשיב, בתשובתו הנדפס בשו"ת מר"ם יהודה (סי' ט), היום הוא חורבן כמה קהלות אשר רוצים שיהי' נתמנה השו"ב ע"י צדיקי הדור ובו תלוי, כי בזה נהרס כל יסודי תקנות העיר ה' ירחם עלינו, והשו"ב צריך להתמנות מרבנים גדולים היושבים כסאות למשפט ויודעים להעמיד על כור המבחן אם בקי בדינים ואם בקי בהשחזת הסכין, וגם יעידו עליו כי הוא מוחזק בכשרות, ע"כ (ובס' דברי שאול - יוסף דעת, יו"ד סי' לה ס"ב, כתב בתו"ד, הנה בשנת כת"ר יום ד' צו ה' ניסן, הגיע מכתב מסניאטין שהשו"ב שיש להם הנתמנה מוויזניצע שפסלתי אני, ואחרי מלאו הה"ג החסיד מצאנז והה"ג מבוטשאטש וכו', ע"כ). וכן בשו"ת מהר"י אשכנזי (יו"ד סי' ב) מתאונן על המנהג שהאדמורי"ם ממנים את השוחטים ולא המרא דאתרא עי"ש, והוא עצמו סבל מזה בעירו זלאטשוב ע"י חסידי סטרעטין, עי' בזה בתולדות המהרש"ם בריש ס' תכלת מרדכי עה"ת (אות יג), ובס' פאר יצחק (תולדות זידיטשוב, פרק טו אות טז) ועוד. ועי' מה שהאריך בבירור מנהג זה בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"א סי' מט)].

חתן אחותו הרב משם[מח], ושפך את שיחו בפני והתנצל מאד בפני, כי הוא מורדף בלי חשך מכל אנשי מקומו החסידים של כ"ק, אודות השו"ב שהוא נגד רצונו ונמנה שמה בלי הסכמתו ושאינו מרוצה לו ולא הוטב [בעיניו], ועל ידי זה חלף ועבר כל השנה שלא נתנו להרב הפרס אשר קצבו לו.

והנה אם [בלי] ספק מסתמא כ"ק אוהב נאמן להרב הנ"ל חתן אחותו וחפץ בתקנתו, עם כל זה אתפלא [על שלא] יגער כ"ק בהחסידים הסרים למשמעתו שלא ימרו בכבוד הרב חתן אחותו האב"ד שם, ולא [ידברו] נגדו בשום דבר ויהיו נכנעים אליו, [הן אמת] כי לכ"ק העוז והמשרה לשלוח לשם [שו"ב, א]בל עכ"פ מוזהר השו"ב לשמוע להרב מרא דאתרא ולהכנע מפניו עפ"י דעת תוה"ק, שלא ילך בשרירות לבו, ובפרט שהוא רחוק ממחנתו הק' ואינו יכול להשגיח עליו, ומי אדון לו אם פורק מועליו רשות הרב ואימותו.

ע"כ אבקש מאד מכ"ק, יעשה זאת למען השלום [ולמען] כבוד התורה הק' שלא יתחלל עוד בין ההמונים, ויקח משם השו"ב הזה לאיזה מקום אחר [שעומד] תחת דגל כ"ק, וישלח לשם שו"ב אחר ירא השם, ויזהירו שיהיה נכנע בפני הרב מרא דאתרא, ויראה לו סכינו, ויעמוד אצלו על הבחינה, ויהיה אימותו עליו שישמע לקולו בכל אשר יצוה עליו בעניני השו"ב והלכותיה, ולא יהיה ברשות עצמו.

וימחול גם כן כ"ק להזהיר להחסידים דשם שלא להמרות כבודו של הרב חתן אחותו, ויגדל כבודו בעיניהם, ליתן לו פרס הקצוב ולכבדו ולנשאו כראוי לרב דמתא, ובפרט שהוא בן גדולים וקדושים וירא השם, לא יפגמו בכבודו ח"ו, ואז כל אי"ש[מט] על מקומו יבא בשלום.

מח. חמותו של רבינו הרבנית יוכבד ז"ל היתה אחות הרה"ק רבי יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל.

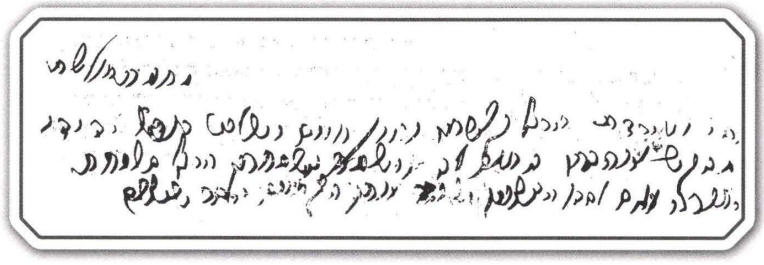
מרן הק' מצאנז העריץ מאוד את הרה"ק מקאסוב, ועי' בשו"ת דברי חיים (ח"ב אה"ע סי' ל) בתשו' שכתב להרב מקריפטש שכתב עליו וז"ל, מכתבו הגיעני והנה לולא שכתב לי שהוא מאנשי בית הרב הקדוש מקאסוב לא השבתי לו, כי תש כח אני כעת ומוטרד הרבה, אולם לירא ה' המסתופף בבית הצדיק לקחתי מועד לעיין בדבריו, ע"כ. (ועי' עוד בדברי הסכמתו לס' עבודת הגרשוני עה"ת להרה"ק ר' גרשון מקאלימייע זצ"ל חתן האהבת שלום, שכתב בתו"ד שחלילה להדפיס עוה"פ את הספר בלתי רשות "זרע קודש נכדי הרב הקדוש מוהרמ"מ זצלה"ה מקאסוב").

מט. כ"ה במקור והוא ר"ת שמו של רבינו הרב מטעטש א'ליהו, ושם הרה"ק מקאסוב י'עקב ש'משון.

ולבטחוני כי ישים מקום לשאלתי, קצרתי.

[מכאן ואילך מכתי"ק:] מחמת חולשת כחי וטירדת הרגל, קצרתי, והיה חיים ושלום, כנפש ידידו מבקש אהבתו בתום לב, וישמח בשמחת הרגל בשמחת התורה, וגם לבבי הכואב[ג] ישמח אתך.

הק' חיים הלברשטאם

שורות האחרונות ממכתבו של הרה"ק מצאנז זי"ע הנכתב בעצם כתי"ק

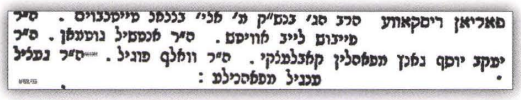
כסא רחמים,
אונגוואר תרכ"ח

הישר והטוב,
מונקאטש תר"מ

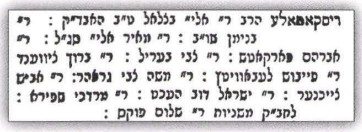
אמרי שהם, קאליימייע תר"מ

ג. תיבה זו מכתי"ק קשה מאוד לקרותו ופיענוח בהשערה.

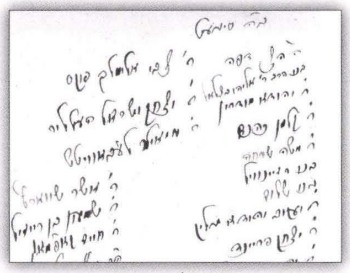
(יצויין לענין צורת הכתב, מ"ש בס' נמוקי או"ח (סי' קסא) בשם אביו הגה"צ בעל דרכי תשובה זצ"ל, כי מרן הד"ח היה דרכו בכתיבה, ליטול הקולמוס בידו למעלה רחוק ממקום הכתיבה והדיו, בפרט כשהיה אז קודם סעודת צהרים, כדי שלא ילכלך בדיו מפני שיצטרך לנט"י, וע"כ היתה כתיבתו באותיות גדולות מאוד וקשים לקרות מפני שלא הי' אוחז היטב בקולמוס למטה, ע"כ. וכ"כ בס' נפלאים מעשיך הנדמ"ח, עמוד ו, בשם הגה"צ מפאיע זי"ל הי"ד).

ארי' דבי עילאי על ה' מסכתות, פרעמישלא תר"מ

הר"א מגירמיזא, פרעמישלא תרמ"ג

פרענומעראנטען על ספה"ק הישר והטוב

שנקבצו בעיר סיגוט בשנת תר"מ בכת"י המו"ל,
מוזכר בו מרן הייט"ל ובנו רבינו (מגנזי יפ"פ)

❖ פטירת אביו מרן הייטב לב זי"ע ❖

ויהי בשנת תרמ"ג, שנתו האחרונה של מרן הייטב לב זי"ע עלי אדמות, כאשר ראה שנתקרבה עתו לחזות בנועם ה', הביע את רצון קדשו שימנו תחתיו לישב על כסא כבודו בק"ק סיגוט את בנו הגה"ק רבי חנני' יו"ט ליפא זצ"ל בעמח"ס קדושת יו"ט, וידוע שציוה לאמר בלשון קדשו "חנינא בני ישב על כסאי"[נא], וביקש ג"כ בעת ההוא כי על מקום כהונתו של

נא. גופא דעובדא מובא בס' שיח זקנים (ח"ד עמוד רצד) בשם הרה"ג ר' שמואל בראך שליט"א הרב מנאנאש ששמע מפי רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, כי פעם בסוף ימיו של

הקדושת יו"ט בק"ק טעטש, לא ישב עליו זר רק יתמנה לשם את אחיו הבא אחריו, הוא רבינו רבי אלי' בצלאל זצ"ל נב.

הייט"ל כאשר פסע את הג' פסיעות אחר תפלת שמו"ע בלחש, רמז למשמשו שיבוא אליו, ואמר לו בלשה"ק (שלא דיבר בתפילין רק בלשה"ק), לך אמור לר' משה ארי' (פריינד, הראה"ק) "חנינא בני ישב על כסאי", הוא ולא אחר. ואח"כ כאשר באו טובי העיר להייט"ל, אמר להם כי אם הקדיו"ט יהיה הרב אז סיגוט תהא סיגוט, ואם לאו לאו. אח"כ נכנס הקדיו"ט לאביו ואמר כי העיר סיגוט הוא גדולה מדי בעבורו ואינו יכול לקבלו, השיב לו אביו הק', כאשר תקרא פתקא יהא כאילו הנני קורא את הפתקא, והריני מבטיחך שכאשר תצטרך לעזרתי אעמוד מאחורי גבך, עי"ש עוד.

ומפי כ"ק אדמו"ר מהר"א ט"ב מסאטמאר שליט"א שמעתי כי בימיו האחרונים של הייט"ל לא הי' יכול עוד לדבר מחמת חולשתו, וכתב על נייר "חנינא בני ישב על כסאי". וכעי"ז סיפר הגה"צ מטענקא ז"ל (מובא בס' גדול בישראל עמוד קסט ובס' שיח זקנים ח"א), שמצאו ספר מונח על השלחן, ובו היה פתקא שכתוב עליו "חנינא בני ישב על כסאי" (או "חנינא בני אומר", כ"ה בגדול בישראל שם), ובעל כרחו קיבל עליו הרבנות. ועי' במושיען ש"י (ח"ב פ"כ) דפעם התמרמר הייט"ל על יסוריו הנוראים ואמר, הלא מכבר שמעתי כרוז משמים "חנינא בני ישב על כסאי" וכבר הגיע שעתו למלוך, ע"כ.

עוד מובא בס' מושיען ש"י (ח"א פ"א) דהייט"ל אמר אז בדרך משל, שבעל הגן הנוטע אילנות בתוך גנו ופרדסו הוא לבד יודע בטוב האילנות, ואף שכפי הנראה לעינים כל האילנות שוים במראם ובתבניתם, אבל בעל הגן יודע היטב לחלק בין אילן לאילן ומאיזה אילן יצמח ויעשה פרי לטובה, והנמשל מובן. וכעי"ז בס' זקניך ויאמרו לך (ח"ד ע' רמא) בשם הגה"צ ר' נפתלי ט"ב זצ"ל מנירבאטור, שמתחילה רצה הייט"ל למנות את בנו הגדול הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל, וההוא סירב כיון שכמעט לא היה דר באונגארין ולא ידע ההילוך החיים של יהודי אונגארין, ואז ציוה הייט"ל למנות את בנו השני הקדיו"ט באמרו כי שלו משפט הרבנות, ובעל הגן יודע ביותר את פרדסו והנני אומר שאם הוא יהיה הרב אז סיגוט יהיה סיגוט ואונגארין יהיה אונגארין, ע"כ (בשם הרה"ח ר' אהרן שעהנפעלר ע"ה שהיה משב"ק אצל הגה"צ הנ"ל).

גם במכת"ע מחזיקי הדת (העתקנו הצילום להלן) שי"ל בימים ההם, כתב הר"ר אברהם גינצלער ע"ה וז"ל, פעמים רבות בירך את בניו ובנותיו, ותרב משאת בנו הרב הגדול החריף פרי קודש הלולים צדיק נשגב שמו מהללים מו"ה חנני' יום טוב ליפא נ"י ממשאת כל בניו המאירים, כי שיכל את ימינו ויברכהו משך רגעים רבים, ויחזקהו ויאמצהו וישים מהודו עליו שימלא את מקום כסא קדשו, ויאמר לו בני יקירי הנני מוסר לך כל כחי ולא מעט הוא תלי"ת, ועתה הכל מסור לך נהוג נשיאתך ברמה כי איש חי"ל, והנני לעמוד לימינך אי"ה תמיד, אל תבטל את הישיבה וה' יהיה בעזרתך, ע"כ. ועי"ע להלן בפרק ד' בשם ס' נפלאים מעשיך. (יצויין דכעין לשון הנ"ל ציוה מרן היש"מ לקהלתו באוהעל "אלעזר בני יכהן תחתי", כ"כ בכתב הרבנות של מרן הייט"ל מאת ק"ק אוהעל).

נב. מפי הרה"ח ר' משה טייטלבוים ע"ה מבאניע, שקיבל כן מאבותיו.

מרן הייטב לב זי"ע נחלה בסוף זמן החורף תרמ"ג [נג] וסבל יסורים ומכאובים גדולים, וגברה מחלתו מיום ליום והיה רתוק למטתו עד שהגיע ליל שב"ק פ' שופטים ו' אלול שנת תרמ"ג, ביום ההוא נצחו אראלים את המציקים ועלתה נשמתו הטהורה בסערה השמים [נד]. ויהי תיכף לאחר הפטירה קיימו קהילות הקודש דעיר סיגוט וטעטש את צוואת רבם הק', קימו וקבלו עליהם את הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצ"ל לרב ואב"ד דק"ק סיגוט [נה], ואת אחיו הקטן הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל לרב ואב"ד דק"ק טעטש.

נג. עי' בתשובתו מיום ג' פ' שמיני, י"ח אד"ב תרמ"ג שהשיב אל הרה"ג ר' אלי' מארדער ז"ל מדזיקוב (נדפס בחידושי הר"ן עמ"ס ע"ז, ירושלים תרס"ג) שכתב וז"ל "ולאשר זה כמה שבועות שאיני במזג הבריאה לא אוכל לבוא אפי' בפלפלת כ"ש". וכן מובא בס' בית שלמה (תולדות השם שלמה ממונקאטש, אות פח) שרבינו הייט"ל נחלה לפני חג הפסח והשם שלמה נסע לבקרו סמוך לפני החג והוא שכב על מטתו, עי"ש. ובס' זכרון לראשונים (לרי"י גרוי"ן, ע' לד) כותב "בשנת תרמ"ג בקיץ בתחלתו הי' בעל יסורים גדולים רח"ל".

בחג השבועות דשנה ההוא עוד בא לביהמ"ד לקידוש בליל יו"ט ודרש ברבים, וזה היה הפעם האחרון שדרך על מפתן בית מדרשו (כ"כ בקו' תהלה למשה, וע' מה שהבאנו עוד אודות דרשה זו להלן פרק ו'). ואמר אז לתלמידו הג"ר דוד ליב פאללאק ז"ל מלאפאש שאינו יכול לכתוב בעצמו מכתב בענין מסוים, לאחר שאני מוטל על ערש דוי זה כמה שבועות (כ"כ במכתבו הנדפס במזכרת פאקש ח"ב ע' קמא).

וכדאי לציין מ"ש בס' מלחמת מצוה (דף נב. פרטיקול מטענת הקהל אצל מושב ב"ד) וז"ל, ידוע לכל יושבי העיר כי נתקיים בו זקני תלמידי חכמים וכו', ועד רגע אחרונה טעמו לא פג ולא כהתה עינו ושכלו היה הולך ומתגבר, ונשמע ממנו שכליות ונפלאות יותר הרבה מעת בריאתו, והיה שמח וטוב לב כמאמר הכתוב שמחים בצאתם וששים וכו', ע"כ. (וע' בייטב פנים בדיני ער"פ שחל להיות בשבת ס"א, שכ' "כך נעשה מעשה בשנה זו תרמ"ג לב"ע פה קהלתינו").

נד. הלויה התקיימה ביום א' פ' תצא, ונספד בהספד רב ע"י כל בניו הקדושים וגם ע"י גדולי המדינה שבאו לחלוק לו כבוד האחרון, וכמתואר במכת"ע מחזיקי הדת הרצו"פ "רועים רבים נאספו לתנות ולהרים קול תאניה ואניה, ומרחוק נהרו למאות לחלק לו כבודו האחרון".

(בס' פאר יוסף - תולדות הרה"ק מספינקא, עמוד מו, מובא כי הלויה נתאחר מאוד כי המתינו על הרב ר' איציק רייך ז"ל ראש הלשכה בפעסט עם שאר הרבנים, ואח"כ כאשר הספידו אותו כל בניו האריכו מאוד בלילה, עי"ש).

נה. מרן הקדושת יו"ט נתקבל למלאות את מקומו עוד ביום השב"ק איזה שעות אחר הפטירה, וכמו שמתואר במכת"ע מחזיקי הדת הרצו"פ "בשב"ק התאספו כל הקהל ויקראו לפניהם צוואת אדמו"ר לבני העיר, שיקבלו עליהם את בנו הרב חי"ל נ"י לממלא מקומו, וכולם פה אחד הסכימו להזריח שמשו של בן בעוד לא שקעה שמשו של אב

בעת ההוא עזב רבינו את העיר פאליאן-ריסקאווע אשר בה כיהן תקופה ארוכה משך של שמונה עשר שנים, ובא בקול רנה אל עיר טעטש למלאות את מקום אחיו הגדול.

עמק הבכה

דודי ירד לגנו ללקוט שושנים. חברים מקשיבים ישובים בגנים. קול מהוכל ה' נהי תמרורים ברמה קול צוחה בסבביהה בין ישובי האדמה. כי בא שמש בגבורתו. על ארז תמארת נאון יעקב וצבי עדיו עלה הבורח, הוא נהי כבוד אדוני מורי ורבי רבא דעמא מרברבא דאומתיה הגאון הצדיק קדוש ה' מכובד סבא קדישא הסידא ופרישא מופת הדור והדרו צ"ע מ"ה **יקותיאל יהודה טייטלבוים** זי"ע, אשר בנעוריו שמש בכתר הרבנות ושילא את מקום זקנו הגדיק הקדוש ר' משה טייטלבוים אבדק"ק אחהלע באונגארן ישם רנות, ובעל המחבר הספרים היקרים, ישמח משה' על התורה וס' השיב משה' תשובות מאירות עינים, ואחרי עזבו מקום אבותיו נתקבל לרב אבד בצאליץ, ושמש לדראהבישט. וזה עשרים וארבע שנה "אשר זרח אורו בק"ק סרנט בפתח מארסאראש. פשט יצאה תורתו אל סני תבל השב תשובות מתוכמות לכל שואליו דבר ה' הלכה כרוחו ויהיו קובץ תשובותיו לאלפים, ואף כי עיני אלפי ישראל היו תלואות עליו וכל מר נפש ומצוק נהרו אליו פרחוק ומקרוב בשבתות ה' ומקראי קודש וידרשו בעצתו באשר ישאל איש בדבר אלקים; בכל זאת לא חדל מהתחזק ישרכה אהובה ונאמנה. ולא מש מאהל התורה בלילה כיום האיר בחשכה באורה. וכל מעינו ומנמתו להקים שולה של תורה ולהאדירה והעשיר הרבה מאות תלמידים הגונים נהולי ארץ ושפלגים בתוהם וראתם. לבי ידע צרת כל נפש מרה ושח עינים השיע בהפלתו ועצתו הישרה. הוא היה אחר השרידים מאנשי קודש וצדיקים הזקנים בדורות שלפנינו. הר מקמאי רבני קשישאי ז"ע כלם הקדישהו ויתמכו ידיו בזרוע קדשם.

כל ימי משך מחלתו צוה לתלמידיו היודעים למשוך בשבטו סופר למהר בהעתקת ספרו שו"ת. אבני צדק' ערך ה' נאות תשובות למען יוכל להנות ממנו כל מבשול ויצא לצורף כלי. וימים אחדים ... מותו הגיע לידינו נגעי ספרו הקדוש י' ס ב ס ג ם על דרשות חלק קהתו וינשקנו בכל עבריו וסנותיו ויברך עליו ברכת שהחיינו וו. פעמים רבות ברך את בניו ובנותיו, וחרב משאת בנו הרב הגדול החריף מרי קורש הלולים צדיק נשגב שמו מהללים מרה **חנני יום טוב ליפא** ני מפשאת כל בניו הפארים כי שכל את ימינו ויברכהו משך רגעים רבים ויחזקהו ראמצהו וישם מהודו עליו שיטלא את מקום כמא קדשו ויאמר לו בני יקירי הנני מוסר לך כל כחי ולא ס ם ם הוא תלית. ועתה הכל מסור לך נהון נשראתך ברמה חזק ואמץ כי איש יחיל נרית הנני ירש ליפא; והנני לעמוד לימינך אייה תמיד אל תבטל את הישיבה וה' יהי בעזרתך.

ביום ו' עש"ק לסדר שופטים אחר הצות היום בקש חופש ספר ויקרא. ויקרא בו כל סדר הקרבנות. אח"כ התפלל תפלת מנחה וקבלת שבת ותפלת ערבית. ואחר תפלת הצבור באו בניו הרבנים בנותיו וכלותיו ואמר אליהם באו ואברככם לפני ה' בעוד כחי ומחי עמדי, וינשו אליו ויברככם ברכת כהנים והוסיף משלי הרבה ויצום לעצות אמן, אך נשלו ידיהם ויברכו ברכת המוציא לחם, והנה קול רעש נשמע הקבצו בנים! ואז יצאה נפשו הקדושה והטהורה ותשוב אל המקום אשר הי שם אהלו בתחילה, ובש"ק התאספו כל הקהל וחקראי לפניהם צוותה אדרתי לבני העיר שיקבלו עליהם את בנו וחרב יחיל ני למפלא מקומו, וכלם מה אחר המכתו להודיה ששמשו של בן בעוד לא שקעה ששמו של אב הקדוש. אשרין עיר סיעמה כי בך לן רוחה צדק זה אשר הפיץ ערע התורה. תזיהה בריאותיך. ואשרך כי הישבת חסדך האחרון לבנות את הבית הגדול והקדוש. קו והחזיק לאלקים כי תראה ישועה פני בתפארת אור רשך הנשמן. יגדל יהוה ועשׂ חיל ועניך ראות את מורך ותשמחי ותתהללי בו את עיר הצדק כי נהל בקרבך. הימים רבים נשמעו לתנות ולהרים קול תנאינה ואניה ומרחוק נהרו למאות לחלק לו בכבודו האחרון.

אויה על שכרנו אין מזר למכתנו. מלאכי שלום מר יבכיון מעי כל ירא ה' כבנו יחפיץ, אראלי שחק ישאו תאניה מוסרות הארץ יקוננו ברוסיה, בת יהודה תשב לארץ נאנחת כי שדד ומכתה ירד שוחר. מי יאספ המלעטה יהדה המאים. מי יתנה מקורי דמעה בימים הנוראים. מי יתנה בהרים ישורר עמקים. יפרץ הירח יפתר שאולות כראי מוצקים. מי ידעה את הצנון לחשכיל ולהשכיל דרך. מי יאמץ ידים רפות יקים כושל ברך. אשרי עין ראתה פני זה ששמש לפניה אשרי אזן שמעה דברות קדשו בקקיע לחזר. אשרי נפש בכל ימיו וחסות ומגל עדני תורתו לדיה שתרגל, כאיש גבור מלחמה עבד יצוד באהבה. לא גס ליחו ולא כתתה עינו עד חקנה ושיבה. חזק מתנים ואמץ כח עמד על משמרת עבודתו. יומם ולילה הקדיש לה' ותרד שנתו. וזה [כתאי השנה אשר הוכה במכאוב וחלי אשר הרטו ולא חמלו על נקי וצדיק רמת על פי ה' בשיבה טובה בשנת השבעים וארבעה לימי חיי, ואחריו נשאורו ארבעה בנים נעמנים ישבי על מדין אשר בין נחלים יתחשבו, ושלשה ותניי לוקחי בנותיו רבנים וצדיקים קדושי עליון, כלם מזהירים ככוכבי בוקר בם יתהללו כל ישרי לב, תתאנר עיר ישראל. יחבש ה' לעצבותנו וירפא את שבר הדוי כי נורא מאד, וכות תורתו וקדושתו יעמוד לנו לשמחת לב בנים על אבותם לקרוא שנת גאולה ויום [נחמה לאבלי ציון ותאנבלים עד כבוד ה' וכבוד תורתו כי ידרו שלאים. ורחיש לעמו תשועת עולמים עברו ותלמדהו הכותב בלב נשבר נמחץ מתנים ופוק ברכים. אברהם ניניעלער. הכ"מ.

"ואחריו נשארו ארבעה בנים נעמנים יושבי על מדין אשר בין גדולים יתחשבו, ושלשה חתניו לוקחי בנותיו רבנים וצדיקים קדושי עליון, כולם מזהירים ככוכבי בוקר בם יתהללו כל ישרי לב"

דברי הערכה על פטירת הייט"ל, במכ"ע מחזיקי הדת

הק'" (וידוע שהקריאו אז ג'כ השטאטוטען החדשים לטובת הארטאדאקסי שנחתמו בחתי"ק, וכמובא בס' מלחמת מצוה דף מח:, השטאטוטען האחרונים המקוימים נעשה בפקודת מרן ז"ל עפ"י דעתו ועצתו, וכתב וחתם עליהם וביקש לקבלם וציוה שיקראו הצוואה שלו בביהכ"נ, והראה"ק שלח מבית לבית לבוא לביהכ"נ לקרות הצוואה, והוכרז

ג"כ בכל ביהכ"נ וביהמ"ד בעת התפלה, ומי זה שלא בא לשמו צוואת רבם מרן זלל"ה מאור הגולה אב"ד בעיר ערך כ"ה שנה, ושבת היה והעם פנוים ממלאכתם, והיו כל אנשי העיר והביהכ"נ היה מלא על כל גדותיו וכו', וג' פעמים נשאל אם יש שם מוחה, ובקול גדול נשאל ולא היה שום מוחה, ואדרבא ענו כולם כאחד כל אשר ביקש מרן נעשה ונשמע וכו', ע"כ).

ואמנם יצויין כי כבר בחייו של הייט"ל עשה פעולות למנות את בנו הקדיו"ט על מקומו, וכבר ביום א' פ' תולדות תרמ"ג חתמו חברי הקהלה על כתב הקאנסוס, ואח"כ ביום א' פ' מסעי כ"ד תמוז (חמשה שבועות לפני הסתלקותו לחה"ה) ציוה הייט"ל לתת לו משכורת הקהלה, וביקש שיקבע את דירתו בק"ק סיגוט, כן יוצא מכתבו של הייט"ל שכתב ביום א' מסעי וזל"ק (נדפס לראשונה בקובץ כרם שלמה, ומשם בכמה מקומות):

כבוד אלופים וטובים ראשי הקהלה דפ"ק יצ"ו. הנני להציע בקשתי לפני כס כבודם, הן עוד מיום א' פ" תולדות דהאי שתא תרמ"ג לפ"ק (ולמספרם דען 5טען נאוועמבער 882) קימו וקבלו בחת"י אנשי קהלתנו יצ"ו את בני הרב הגאון וכו' מו"ה חנניא יו"ט ליפא ט"ב שליט"א לרב ואב בית דין דקהלתינו כאשר לוטה פה העתק הכתב קאנסוס - וכעת אשר אנכי אסור במטתי לא אוכל עוד לצאת ולבוא לכל הענינים הנצרכים לאנשי קהלתינו, ע"כ רצוני שבני הרב הגאון הנ"ל יקבע דירתו פה"ק ומי בעל דברים יגש אליו - אשר ע"כ יהא נא בטובם לתת פקודתם לסגן האוצר (קאססיער) לשלם משכרת הרב אשר קבלתי מקופת הקהל עד כה מהיום והלאה לבני הרב הגאון הנ"ל שליט"א. והנני בעה"ח יום א' מסעי תרמ"ג סיגוט. יקותיאל יהודא ט"ב.

וכן יוצא ג"כ ממכתב שנשלח בעת ההוא אל השר לעניני דת בעיר פעסט ע"י איזה חברי הקהל בסיגוט (נדפס במכת"ע Egyenlőség כ"ד תמוז תרמ"ג) אשר מבקשים מהשר שלא ירשה להוציא מכח אל הפועל את דבר ההתמנות, וז"ל (בתירגום משפת הגר):

אל הוד אוגוסטין טרעפארט, שר לעניני דת וחינוך, בודאפעסט.

כאשר הוד מעלתך ביקור במחוז שלנו, הזכרת לקהילות היהודים על החשיבות לשמור על תעודות המאטריקל, והיית מעודד אותם להחדיר את שפת המדינה, לכן הננו מרגישים מחוזק לבקש את התערבותך בענין הנחוץ.

הרב דפה [רבי] זלמן טייטלבוים, הוא חולה מסוכן, ועל מנת להבטיח כי ממלא מקומו יהא מישהו שדומה לו - כלומר, אדם שאינו בקי בשפת המדינה, ולא בעל שום פנים אחרת של לימוד או הישג - הוא בחר למלא מקומו את בנו שהוא כעת רב בקהל טעטש. הוא סידר ע"י חתימות בכפי', ועוקף את כל תהלוכי החוקים וסדרים הקבועים, כדי להכריחו על הקהל ביום ראשון הבא [יולי] 29, מבלי שהוא יפטר עצמו מקודם מתפקיד הרבנות.

אופן הזה הוא נגד החוק בכל המובנים, ובמיוחד לאור התקנות (שטאטוטען) החדשות של הקהילה שנשלחו להלשכה שלך ביאנואר כדי לשמוע חוות דעתך. בזמן שאנחנו מחכים לקבל האישור על התקנות, הננו מתחננים לעזרתך בענין נחוץ הזה, ומבקשים טעלעגראם רשמי שיאסור ההשתלטות על מהלך הבחירות בעירנו, כדי שנוכל להגיע להצפוית שלך בפאטריאטיזם ושטאט-מאנשאפט.

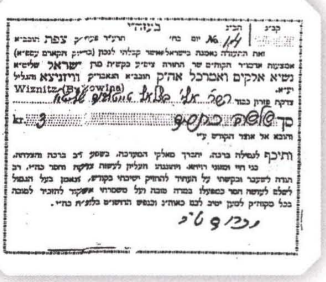
אם הזדמנות הזו תהי' נחמצת, אז התקדמות הקולטור של היהודים במחוז

אבד"ק טעטש

"טעטש" היתה נודעת מאז כעיר מלאה חכמים וסופרים חסידים ואנשי מעשה, בעלי בתים נכבדים העושים את מלאכתם עראי ותורתם קבע, ולעומתם תלמידי חכמים מופלגים העוסקים בתורה ועובדים את ה' באמת ובתמים, והיו חרדים לדבר ה' ולתורתו הק' ואוחזים בדרכי אבותם המסורה להם מדור דור.

חלק גדול של החסידים תושבי העיר והגלילות הסתופפו בצלו של מרן הייטב לב זצ"ל, שישב ברומו של עולם בעיר הגדולה סיגוט, ולאורו נסעו והלכו, אמנם כן דרו שם גם הרבה מחסידי קאסוב-וויזניץ אשר היה להם "קלויז" לעצמם, כמו שהיתה השפעתם מרובה בכל חבל מאראמארוש.

ויהי כאשר אך העלתה ההצעה למנות את רבינו לעמוד בראש העדה, כל הציבור ענו אחריו מקודש מקודש, מצד אחד חסידי סיגוט בהיות רבינו פרי קודש הילולים הממשיך בגאון ועוז את דרכי אבותיו הק', וכן גם חסידי קאסוב

קוויטינ"ג (כתב קבלה)
לרבינו על נדבת לבו לטובת
כולל מארמארוש בארה"ק
(ברוב ערי מארמארוש נגבה מעות
הכולל ע"י הרה"ק מוויזניץ זצ"ל)

מארמארוש יחזור כלפני חצי מאה. - הבקשה הצנוע שלנו הגשנו ג"כ להוד מעלת השר הפנים.

בכל הכבוד אנחנו נשארים וכו'.

נחתם על ידי ארבעה חברים בהנהגה של הקהילה

וכעי"ז עי' להלן בפרק הבא מה שהבאנו מס' פאר וכבוד, כי הקדיו"ט היה מוכרח בפקודת אביו הק' לקבל עליו הנשיאות עוד בחייו. ועי' עוד במכתב התנחומין של הרה"ק ר' משה מראזודאוב זצ"ל על פטירת חמיו מרן הייט"ל, ששואל בתו"ד "מה הנשמע שם אודות הרבנות של גיסי הרב הגדול נ"י, אם נגמר ונשאר ממלא מקומו בק"ק סיגוט" (נדפס בסו"ס הגה"ק בעל יש"מ).

ברוך יאמרו ונהנו מכך שרבינו היה מצד חמיו נצר לצדיקי בית קאסוב. כך שנתקיים אצלו מה שאמרו ז"ל (מגילה ז.) שכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו[נו].

❖ לא החזיק טיבותא לנפשיה ❖

רבינו רבי אלי' בצלאל היה נוהג את הרבנות ביד רמה, והיה אהוב וחביב על כל תושבי העיר, ביודעם ומכירם כי האמת נר לרגליו וכל מעשיו לשם שמים.

במיוחד היה רבינו מעוטר ומופלג במדת הפשטות, כל ימיו אשר חיה התנהג בהצנע לכת עם אלקיו ולא שת לבו להוויות העולם, היה ענוותן ושפל ברך מאוד ולא החזיק טיבותא לנפשיה, והחזיק במדת אבותיו הק' כאשר העיד כבר זקינו הק' מרן הישמח משה זי"ע "אנכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד"[נז].

היה דבוק בדביקות אמיתי בלתי מצרים באביו הק' רבן של ישראל. ומסופר כי אחר פטירת אחיו הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצ"ל, וכבר היה מפורסם בעולם על שם ספרו בשם "בעל הקדושת יום טוב", היה רבינו קראו דוקא בשם "סיגוט'ער רב", ואמר דיותר ניחא ליה לקרותו באותו השם שניתן לו ע"י אביו מרן הייטב לב זצ"ל, מאשר השם שנתנו לו חסידיו, כי

נו. מסופר כי בעיר טעטש הי' שורה אהבה ואחוה בין חסידי סיגוט לחסידי ווזניץ יותר מבשאר העיירות, וישבו על שלחן אחד בשלש סעודות וסעודות מרעים וכדו' (כן העיד מוה"ר עמרם גרינוואלד ע"ה מטעטש בן הגה"צ מאונגוואר זצ"ל, מפי בנו מוה"ר ישראל הי"ו).

נז. כן הביא הגה"צ ר' יוקל מוואלאווע זצ"ל בקונטרס תהלה למשה (נדפס בריש ס' יש"מ על נ"ך, דף ט) וז"ל, נהירנא כד הוינא טליא כאשר בא אדמו"ח [הייט"ל] ז"ל לק"ק דראהאביטש בחודש מרחשון שנת תרט"ו להספיד לאביו הקדוש זצללה"ה, וכאשר בתוך ההספד סיפר ומנה את שבחי אביו זצללה"ה והיה מדבר מגודל ענותנותו שהיתה ג"כ בהפלגה גדולה מאוד מאוד, ואמר שאין זה חידוש כל כך יען שהמדה הזאת ירושה מאבותינו הקדושים. כי שמע מפי זקינו מאוה"ג [היש"מ] זצללה"ה איך שפעם אחת נגזר גזירה רעה לשארית ישראל ועת צרה ליעקב (ואפשר היתה זאת בשנת תקמ"ז, כאשר תראה בהפתיחה להתשובה השיב משה סי' ס"ה, שכתב שם צרה כללית לעם לא אלמן קשה גזירותיו משל המן), ושלח שליח מיוחד לקראקא להשתטח על ציון קברו של זקינו רבינו הרמ"א ז"ל, ואמר להשליח תאמר לזקיני ז"ל, אנכי ידעתי ומכיר את טבעי בני משפחתינו שהמה בטבעם נמוכי רוח ושפלי ברך עד מאוד, וידעתי שגם הוא היה שפל בעיני עצמו, והאיש משה עניו מאוד ולא ידע את גדולתו וקדושתו, על כן אני אומר לו

השם "סיגוט'ער רב" קיבל מאת אביו בעת שבחר בו להיות ממלא מקומו בסיגוט, משא"כ השם "בעל הקדושת יום טוב" נתנו לו החסידים[נח].

שהוא הוריד תורה לישראל וה' עמו שהלכה כמותו, ובני ישראל יוצאים ביד רמ"א וכחו גדול עד מאוד, ובכח הזה היכולת בידו לבקש לעורר רחמים על אחב"י הנתונים בצרה ולבטל גזירה רעה מעל ישראל, עכ"ל, כה סיפר אדמו"ח בהספדו כנ"ל, ע"כ.

וכדאי להביא בזה לש"ק של מרן הייטב לב זי"ע שאמר לתלמידו הגה"צ ר' ישראל בערגער זצ"ל בעמח"ס זכות ישראל ועוד, בעת שקיבל את ברכתו לפני שנסע לקבל כסא רבנות, ובתוה"ד אמר לו בזה"ל (נדפס בריש ס' זכות ישראל מהדו"ת): וויא דיא קוקסט מיך אהן הייס איך היינט אין דער וועלט א רבי און א בעל מופת און מען האט מורא פאר מיר (כי אז היה רב רבנן ואלפי ישראל וגדולי רבנים וצדיקים השכימו לפתחו כידוע), און איך פיהר אויס זייער אסאך אין דער וועלט, און דער אמת בין איך א גאר נישט, אבער טאקע גאר נישט גאר נישט, נאר מיט דעם גאר נישט פיהר איך אלעס אויס, ווייל איך ווייס אז איך בין גאר נישט, איך בייג מיך אראפ פאר איטליכען.

והבליע אז בתוך דברי קדשו, ויאמר אלי מה זה בידך (שמות ד, ב), שהשי"ת שאל למשה איזה מדה וכח יש לך, והשיבו מטה, שאני יכול להטות את עצמי לפני כל אדם, ועל זה אמר לו השי"ת ואת המטה הזה תקח בידך, שתקח בידך המדה הזאת של מטה ושפלות הרוח, אשר תעשה בו במדה הזאת את האותות והמופתים וכו'. לכן קוק מיך אן דעם אלטען מיט דער ווייסער בארד, הנני מייעצך שתסבול הכל ותשתוק על הכל ותכוף ראשך נגד הכל, ואזי יהיה לך שלום ושלוה, עכד"ק (א"ה, מי שהיה רואה אז את פני קדשו היה מכיר ורואה עין בעין איך היה אז מלא שפלות הרוח כל כך, כאילו אין פחות ממנו, ודיבר הדיבורים מעומק לבבו, וחשב באמת שהוא אפס ואין). ועי"ש עוד מענין מדת ענוותנותו של מרן הייט"ל (כעין דברים הנ"ל אמר גם להרה"ג ר' יעקב פרץ פריעדמאן זצ"ל בעת שקיבל הרבנות דק"ק סערעפ ובאיאם, עי' בס' גדול בישראל ע' קסו).

וגם על אחיו הגדול של רבינו ה"ה מרן הקדושת יו"ט זי"ע, ידוע שהיה מאוד נחבא אל הכלים, ובכל השנים אשר ישב על כסא הרבנות בק"ק טעטש התנהג עצמו בהצנע לכת וישב ועסק כל היום לרבות הלילה בתורה, עד שהיה לפלא בעיני העדה שבו בחר מרן הייט"ל מכל בניו למלאות את כסא קדשו בעיר ואם בישראל סיגוט, ורק אח"כ המקום גרם שנתגלה רוב עוזו ותקפו ולחם מלחמת ה' ביד רמה, והדברים עתיקין (ועי' בזה להלן פרק ד'. ויצויין עוד דשם משפחתם תמ"ר רומז לענוה, כ"כ החיי אדם בהקדמת ספרו זכרו תורת משה, עפ"י המבואר במשנה בביכורים דתמרים הגדלים בעמק הם טובים יותר עי"ש).

נח. מס' דער הייליגער קדיו"ט (עמוד נח).

בקובץ פרי תמרים (שבט תשמ"ח) מובא שידוע כי קריאת שם הספר "קדושת יו"ט" היה עפ"י עצת תלמידו הגה"צ ר' מנחם מענדל שפירא (שווארץ) זצ"ל בעמח"ס מאזני צדק עה"ת, שכתב רוב הספר (וכ"כ בקונטרס ויתילדו על משפחותם למשפ' פר"מ מעטשעד, עמוד סב, ועי' להלן פרק ו'). ובקדיו"ט בהקדמת בני המחבר כתבו בתוך הדברים בזה"ל: "קראנוהו בשם קדושת יום טוב שמו הנאה לו, על שם קודש מחברו ופעלו".

ויצויין בזה דברי הגמ' במס' ברכות (דף מז.) חייב אדם לומר בלשון רבו. ועי' ברבינו בחיי עה"פ (בראשית כו, יט) ויקרא להם שמות כשמות אשר קרא להם אביו, עשה כן לכבוד

גם בן-אחיו מרן מסאטמאר זצ"ל הפליא את מדת פשטותו של רבינו, כי אם שהיה גדול בתורה ובמעשים וזכות אבותיו הק' מסייעהו, מ"מ לא החזיק טיבותא לנפשיה והתבטל עצמו מכל וכל, והיה איש צנוע ומעלי ענוותן ושפל ברך עד למופת.

ואמר מרן לאחד מנכדי רבינו ה"ה הרה"ח ר' משה טייטלבוים ז"ל מבאניע "דיין זיידע איז געווען א געוואלדיגער נחבא אל הכלים", וסיפר לו שבדרך כלל מצא את הרב מטעטש ביומא דהילולא של הייטב לב בעיר סיגוט, ופעם אחת רצה להכיר את כחו בתורה וחשב לומר לו דבר חידוש ועי"ז יוכל לדבר עמו בדברי תורה, וניגש אליו ואמר לו דרוש נאה, אבל כאשר גמר את הדרוש אמר לו הרב מטעטש בפשטות הלשון "זייער שיין" ותו לא מידי. והפציר בו מרן שישיב גם הוא לעומתו אימרא טבא, אך אז פתח הרב מטעטש את פיו בחכמה וחזר על כל הדרוש שנאמר לו זה עתה, ומפלפל בו בדברי טעם בונה וסותר כדרכה של תורה.

וסיים מרן מסאטמאר כי מאז השתדל תמיד ביומא דהילולא של הייט"ל למצוא את דודו כדי שיוכל לדבר עמו ולהתפלפל בדברי תורה.

לרבות אחיך הגדול

אהבה רבה ועזה היה שורה בין רבינו לבין אחיו הגדול מרן הקדושת יו"ט זצ"ל, שביהנו שניהם ברבנות בגליל מארמארוש, וטוב שכן קרוב שהוא גם אח קרוב, ורבינו היה מעריצו מאוד כערכו הרם, ומפעם לפעם אף שלח אליו אנשים אשר השכימו לפתחו על דבר ישועה ורחמים.

סיפר מו"ה ר' לייבעלע בערקאוויטש ע"ה, כי אביו ר' שלמה הי"ד שהיה דר בעיר קריווע (מגליל טעטש) היה לו מסחר מעשיית מרקחת (לעקווא"ר

אביו, ממה שהתורה הודיעה זה נראה שנחשב לו לזכות, ויש בזה התעוררות וק"ו שלא ישנה אדם מדרך אבותיו, שהרי יצחק אפילו שמות שקרא אותם אביו לא רצה לשנותו, וזה ק"ו לדרכי האבות ומנהגים ומוסר שלהם, ואולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו שאר האבות וזה מדה כנגד מדה, עכ"ל.

וכעין ענין זה מובא בס' ענף עץ אבות (למשפחת פריינד), שהגה"צ מנאסויד זצ"ל היה דרכו לקרוא את הקדושת יו"ט עם השם "[רבי] ליפא'לע" אע"פ שהיה קשיש מניה, ואמר ע"ז רביה"ק מסאטמאר זצ"ל דטעמו כיון שהיה אצלו לחשיבות לקראו עם אותו השם שקראו רבו הרה"ק מצאנז זצ"ל.

- דושע"ם), ופע"א אירע שנשאר עם הרבה סחורה ולא הי' לו קונים, כך שהיה עומד לנגד עיניו הפסד מרובה, ונכנם לרבינו להזכיר עצמו לפניו ולקבל את ברכתו, כשאמר את מבוקשו ציוה לו רבינו שילך להזכיר עצמו אל אחיו מרן הקדיו"ט זצ"ל, ואכן נסע לסיגוט ונכנם אל הקדיו"ט ואמר שהוא בא עפ"י ציווי אחיו הרב מטעטש ששלחו לכאן, והקדיו"ט נתן לו את ברכתו שיראה הצלחה במעשי ידיו ולא יארע לו שום הפסד.

ר' שלמה נסע הביתה, ויהי כאשר אך הגיע לביתו פתאום דפק על פתחו איזה פריץ גדול מעיר פעסט, ומבוקשו בפיו שרצונו לקנות הרבה לעקווא"ר לצורכו, ועשה עמו מקח על כל העקווא"ר שהיה לו, ורשם לו האדרעס בפעסט היכן שישלח את כל הסחורה ושילם לו את הכל על אתר.

לימים איתרמי שר' שלמה שהה בעיר פעסט אודות ענייניו, והלך לאותו האדרעס כדי לראות אולי יכול למכור לפריץ ההוא עוד סחורה, ויהי כאשר הגיע לשם והזכיר את שם הפריץ שמבקש, אמרו לו שמעולם לא הי' דר כאן פריץ בשם כזה, והיה הדבר לפלא.

עוד ניתן לראות גודל הערצת רבינו ובני ביתו לאחיו הגדול, כי בעת שנולד נינו הבכור, ה"ה בן הבכור של נכדו הגה"צ אבד"ק טרעסיף זצ"ל שנולד בערך בשנת תרע"ה, נקרא הילד בשם "חנני' יו"ט ליפא" על שם דודו זקינו בעל קדושת יו"ט זצ"ל, והגם שהיה בן הבכור הקדימו את שם זה לפני שקראו אחר שם אבותיהם למעב"ק (הקדושת יו"ט היה דודו גם מצד אבי הילד, כיון שהרב מטרעסיף היה נכד הגה"ק מהר"י אשכנזי זצ"ל).

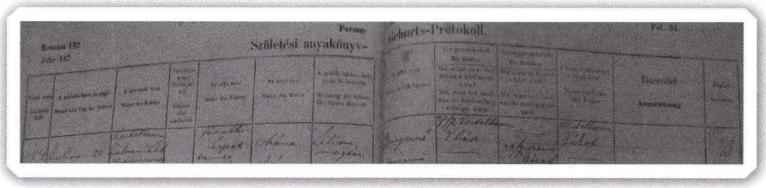
באומנות אבותיו

רבינו היה מוהל מומחה והכניס הרבה ילדי ישראל לבריתו של אברהם אבינו תחת כנפי השכינה, והיה אוחז בזה באומנות אבותיו מרן הייטב לב זצ"ל שכידוע היה ג"כ עוסק במצוה זו וחביבה היתה עליו מצוה בשעתה.

וכן ניתן לראות בכתבי המאטריקל של עיר טעטש, שחלק ניכר מהילדים שנולדו נימולו על ידו הק'[נט], בין השאר מצינו שמהל את נכדו הילד

נט. גם אביו מרן הייט"ל נתכבד בדרך כלל ע"י תושבי עיר סיגוט במוהלות, ורק

יקותיאל יודא בן בנו הגה"צ ר' משה זצ"ל שנולד בשנת תרנ"ג. וכמו כן נתכבד במוהלות ע"י אחיו הגדול הקדושת יו"ט זצ"ל אצל בנו השני הילד יקותיאל יודא ע"ה שנולד ביום ח' אב תרמ"ה[ס].

רישומי לידה של הילד יקותיאל יודא בן הקדושת יו"ט,
ונרשם בו שהרב מטעטש נתכבד במוהלות

רישומי לידה של רביה"ק מסאטמאר זצ"ל

אצל נכדיו יוצ"ח נתכבד בסנדקאות, ואחר פטירתו כשמרן הקדיו"ט מילא את מקומו בסיגוט אז נתכבד הוא בסנדקאות ולא במוהלות - כן ניתן לראות בכתבי המאטריקל בעיר סיגוט (ורק לפעמים אחדים רואין שם שגם הקדיו"ט הי' מוהל, ועי' להלן פרק י"א אצל לידתו של רבי חיים מטעטש).

[אגב, ראינו בכתבי המאטריקל כי אצל העצ"ח שנולד ביום י"א טבת שנת תמ"ר בעיר טעטש הי' המוהל דודו הגה"צ ר' יוקל מוואלאווע זצ"ל שהי' אז רב בעיר הסמוכה בערבעשט (באדפאלווא), וסנדק הי' זקינו מרן הייט"ל, ואצל רבינו מסאטמאר שנולד ביום י"ח טבת שנת תרמ"ז בעיר סיגוט הי' הסנדק הגה"צ ר' יוקל הנ"ל, ומוהל הי' הרה"צ ר' משה ארי' פריינד ז"ל פרנס העיר סיגוט, וידוע שהייט"ל ציוה לפני פטירתו ליתן את סכין המוהל שלו לר' משה ארי', עי' מוש"י ח"א – ומש"כ בכמה מקומות כי הגה"צ בעל ערוגת הבשם זצ"ל הי' המוהל של רבינו מסאטמאר, יגענו ולא מצאנו לזה מקור ברור, ובשנה ההוא הי' עוד הערוה"ב רב בק"ק הומנא או קליינווארדיין אשר הוא מרחק רב מסיגוט, ועיקר הידידות שלו עם הקדיו"ט נעשה אח"כ כשכיהן בעיר חוסט הסמוכה.].

ס. כ"ה במאטריקל הרצו"פ, ילד זה נולד להקדיו"ט בין שני האחים, ה"ה הרה"ק העצי חיים זצ"ל שנולד ביום י"ג טבת שנת תמ"ר, ורביה"ק מסאטמאר זצ"ל שנולד ביום י"ז טבת שנת תרמ"ז, וביניהם נולד ילד הנ"ל ונפטר בהיותו בן שני שנים ביום שב"ק ז' אלול תרמ"ז (סיפר רביה"ק מסאטמאר בשם אחיו העצ"ח זצ"ל, שאחר פטירתו של ילד זה, שהיה נקרא ע"ש הייט"ל, התבטא אז אביהם הקדיו"ט שזכה להיות לו את אביו בביתו לעוד איזה שנים. מפי מוה"ר יעקב עסטרייכער הי"ו מלאנדאן בשם אמו, בתו של הרה"ח ר' יעקב גליק ז"ל מסיגוט, וכ"ה בס' דער הייליגער קדיו"ט).

עם הגה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל

סיפר הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, כי אביו הגה"ק בעל דרכי תשובה זצ"ל, נסע פעם לק"ק טעטש על שמחת ברית מילה אצל אחד ממכיריו, ובעת סעודת הברית ישב שם גם רבינו המרא דאתרא, והבעל הבית כיבד את כל המסובים בכפי כסף, ואביו הדרכי תשובה לקח כף כסף אחת בידו, ואמר לרבינו שכפי שהוא רואה ישנו כף של כסף לכל המסובים כאן, ולהבעל ברית בודאי אין לו כל כך כפי כסף, ובודאי שאל את הכפות מכמה אנשים, ועל כן הוא רוצה לדעת אם לא נשתמשו בכף זו למאכלי "שטאפף" (אווזות פטומות).

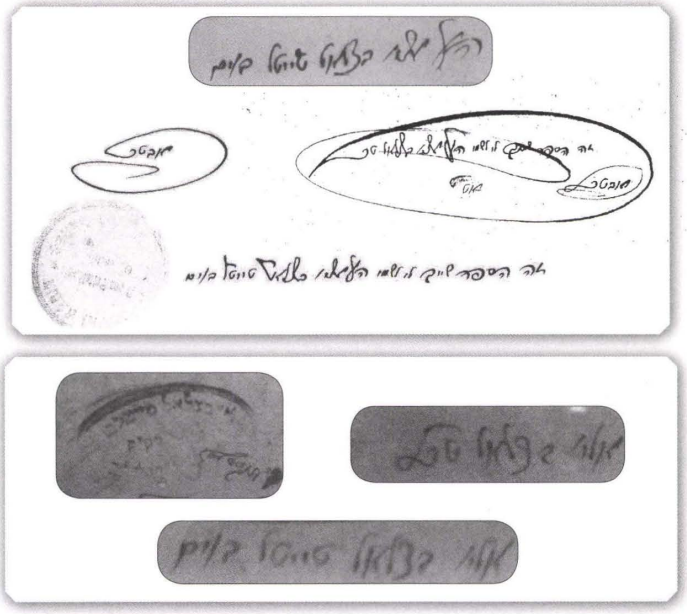
רבינו התחיל לפלפל עמו בהלכה אודות זה, וגם בנוגע לענין סתם כלי. אבל הדרכי תשובה זצ"ל החזיק בשלו ואמר, שהיות שזקינו הרה"ק בעל בני יששכר זי"ע היה מחמיר גדול בשטאפף על כן הוא מוכרח גם כן לחקור ולדרוש על זה. ואחר החקירה אכן נתברר שהיה אותו הכף נשאל מבעה"ב אחד שאכל בה שטאפף[סא].

סא. מובא בס' תפארת אשר (על סוגיות הש"ס, ברוקלין תשל"ז) להגה"צ ר' אשר אנשיל הלוי יונגרייז זצ"ל אב"ד פאביאנהאז, בתולדות המחבר. והגם שלא מפורש שם שהדבר אירע בימי כהונתו של רבינו רק סתם האב"ד טעטש, אבל מסתבר דהדבר אירע בימי כהונתו של הדרכי תשובה בק"ק מונקאטש אחר פטירתו של אביו בשנת תרנ"ג, ובמשך כל ימי כהונת הדרכי תשובה במונקאטש כיהן רבינו בק"ק טעטש.

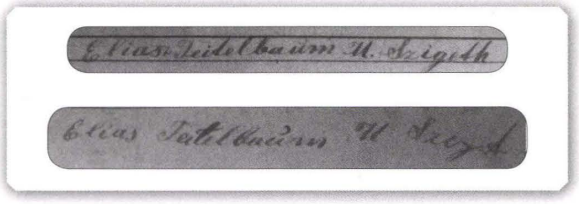
ועי"ש דהמנחת אלעזר סיפר זאת בעת שהגישו לפניו כף שהיה שייך להגה"ק בעל מנוחת אשר מטשענגער זצ"ל, ואמר אז המנח"א שכיון שהמנוחת אשר אכל רק "גלאט שטאפף", וכן כבר עבר יותר ממשים שנה שלא השתמשו בכף הזה, א"כ אין שום מקום להחמיר אף לנכד של הבנ"י, ואדרבא עוד יהא לו לכבוד לאכול עם הכף שאכל הבעל מנוחת אשר זצ"ל (ועי' בס' זכר צדיק לברכה ח"א אות תקב, בענין מעשה דומה שאירע אצל הקדושת יו"ט עם הדרכי תשובה בעיר סיגוט, ועי"ע בגליון שלחן מלכים, בשיחה דחוה"מ סוכות תש"ע).

ויש לציין לזה מ"ש בס' דרכי חיים ושלום (מנהגי מונקאטש, סי' רפו) וז"ל, היה מדקדק שלא לאכול מתבשיל שנתבשל בכלים שמבשלים בהם פעם אחרת מאווזות מפוטמים אפילו שאינם בני יומן גם בקערות וכפות כאלו, ע"כ.

ועי' בשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' צג) שכתב וז"ל, הגה"ק מהרצ"א ז"ל קורא תגר על המלעיטין בספר אגרא דכלה (סוף פ' וארא), וכבר צווח ככרוכיא על זה בהיותו במונקאטש ובישוב יולניצא, ותלמידיו קבלו עליהם דבריו, ודאי מאן ספין ומאן חשוב להתיר, ע"כ. אבל בעיר סיגוט לא מחו על המלעיטין, כ"כ הג' בעל שו"ת יג"ל יעקב בתשו' הנדפס בקובץ כרם שלמה סיון תשנ"א, וכתב עוד, וידוע שבשנים קדמניות היו כל עיירות וכפרים של מארמאראש שייכים תחת הרבנות של עיר סיגוט כידוע, וכולא

חתימות רבינו על ספריו, וחותם שמו גם בר"ת א"ב ט"ב
(כן היה דרכו של אביו מרן הייט"ל לרשום על ספריו "ייטב" וכן עשו כמה בני משפחתו)

חתימת רבינו בלע"ז "אלי' טייטלבוים מ.סיגוט"

גופא בתר רישא גריר, א"כ קרוב לומר שלא הי' בזה תקנה מפורשת לאסור או לנהוג כן, עי"ש. ועי' עוד בס' צדיק כתמר יפרח (ע' יג) בשם הקדושת יו"ט שאמר לאיש אחד שלא יאכל אווזות פטומות, מפני שמגשם מאוד, ע"כ (ועי"ע בס' דרכי תשובה סי' לג ס"ק קלא).

ספר
אבני מלואים
על ש"ע
אבן העזר
חלק שני

ש"ע אורח חיים
ספר
ברכי יוסף
והוא
חידושי דינים ופלפלת כל שהוא
על
הארבעה שלחן ערוך

פרק ד'

קהלה נאה וחסודה

העיר טעטש והגלילות

העיר המהוללה "טעטש" נמצאת במחוז מארמארוש בתחתית הרי הקארפאטין, באמצע הדרך שבין שני הערים הגדולים סיגוט-חוסט, ויושבת על גבול הנהר טיסא (מאז).

בכניסה לעיר טעטש, כפי שנקרא בשפת אוקריינא ורומעניא

כבר הקדמנו בפרק הקודם בשבחו של העיר שהיתה עיר מלאה חכמים וסופרים, תלמידי חכמים מופלגים עוסקים בתורה ועובדי ה' באמת ובתמים, ובעלי בתים נכבדים העושים מלאכתם עראי ותורתם קבע, ואף גם הסתופפו בצל הצדיקים רועי החסידות ובפרט בצל תומר מרן הייטב לב זצ"ל, אשר אור קדושתו היתה זורחת בק"ק סיגוט הסמוכה ומצודתו פרוסה על כל המדינה.

ראשית ההתיישבות היהודים בטעטש, היתה בערך בשנת תר"י ואז היתה עדיין עיר קטנה ותושביה מועטים, אמנם במשך השנים נתרבו בה התושבים מהר משנה לשנה ופורחת והולכת עד שנעשתה לעיר ואם בישראל, עד שסמוך למלחמת העולם השנית בשנת תרצ"ז כבר הגיע מספר תושבי העיר קרוב לחמש מאות ראשי בתי אב (כ"כ בס' "תפוח – תולדות קהילת טעטש" עמוד שצ, עפ"י מופקד שנעשה אז לצורך מס הקהילה).

ואמנם חוץ מהעיר טעטש עצמה, הכילה אז משרת הרבנות דטעטש גם את כל הגליל סביב לה שמנתה לערך שלשים ישובים וכפרים גדולים וקטנים, כגון: בישטינא, גאניטש, טרעסיף, קריווע, טערניווע, ועוד. חלק מאלו הישובים נתגדלו במשך השנים לערים מפורסמים ונתיישבו בתוכה הרבה משפחות מישראל עד שנחשבו לקהלות חשובות בפני עצמם[סב].

הגה"צ רבי יעקב קליין זצ"ל

רב הראשון בק"ק טעטש היה הגה"צ חסיד ועניו רבי יעקב קליין זצ"ל, בנו הגדול של הגה"ק המפורסם רבי שמואל שמעלקא קליין זצ"ל הנקרא "רבי שמעלקא סעלישער" שהי' באותן הימים רב בעיר הקרובה ק"ק חוסט[סג].

רבי יעקב ישב מספר שנים בעיר טעטש, לערך משנת תרי"ב עד שנת תר"כ-תרכ"ד, ואז כאשר אביו עזב את חוסט ונתמנה לרב דק"ק סעליש[סד],

---

סב. ואלו הן שאר הישובים והכפרים שהיו בעת ההוא תחת דגל דק"ק טעטש, כפי שנמנו בס' מארמארוש (ת"א תשמ"ג):

קאלין, בעדעוולא, בריסטור, טשעמאליף, קאלאדנע, דיבעווע, דיליוו, נערעסניצע, ווילחאוויץ, קערעקהעדי, קעניגספעלד, בילוואריץ, דראהיף, קריטשיף, לעה-לינקא, ניאגיוו, מאקרע (רוסית וגרמנית), זלאטאריף, פאדפלעשע, טערעבלע, קראסנישארע, טערישעל, איגלע, וויבאריוו, ווערמעזיף, ווינף.

סג. בס' "רבי שמעלקא" (נכתב בשנת תרע"א ע"י הרה"ג ר' שלמה זלמן קליין ז"ל אב"ד סילאדי-טשעה וי"ל בשנת תשט"ז ע' לט, כעת נדפס בסו"ס לקוטי שלמה ע' רצב) מובא דמלפנים היה הרבנות דק"ק חוסט שולט כמעט על חצי חבל מארמארוש ובתוכו ק"ק טעטש, והגה"ק רבי שמעלקא זצ"ל חלק מהגליל שלו את גליל טעטש ונתנו לבנו הגדול הנ"ל.

אביו הגה"ק רבי שמעלקא זצ"ל כותב עליו במכתב אל הגה"ק בעל מחנה חיים זצ"ל (נדפס בס' ק"ן סופר, מכתב עט) "רבות בשנים אשר בני הרב בק"ק בילקע אשר מרבין תורה לרבים בהתמדה גדולה, והוא ת"ח מופלג בתורה ויראת ה' מאוד".

סד. הרב שאחריו בק"ק חוסט היה הגה"ק המפורסם בעל מהר"ם שיק זצ"ל, והוא בא לחוסט ביום ה' פ' בה"ב שנת תרכ"א, כן מובא בס' מצבת קודש (ע' נ), אמנם יתכן כי הר"ר יעקב עזב את טעטש איזה שנים אח"כ.

הלך גם בנו רבי יעקב עמו וקיבל את הרבנות דק"ק בילקא הסמוכה לסעליש. שם נפטר בדמי ימיו בן מ"ה שנים ביום י"ב אלול שנת תרל"ג לפ"ק[סה].

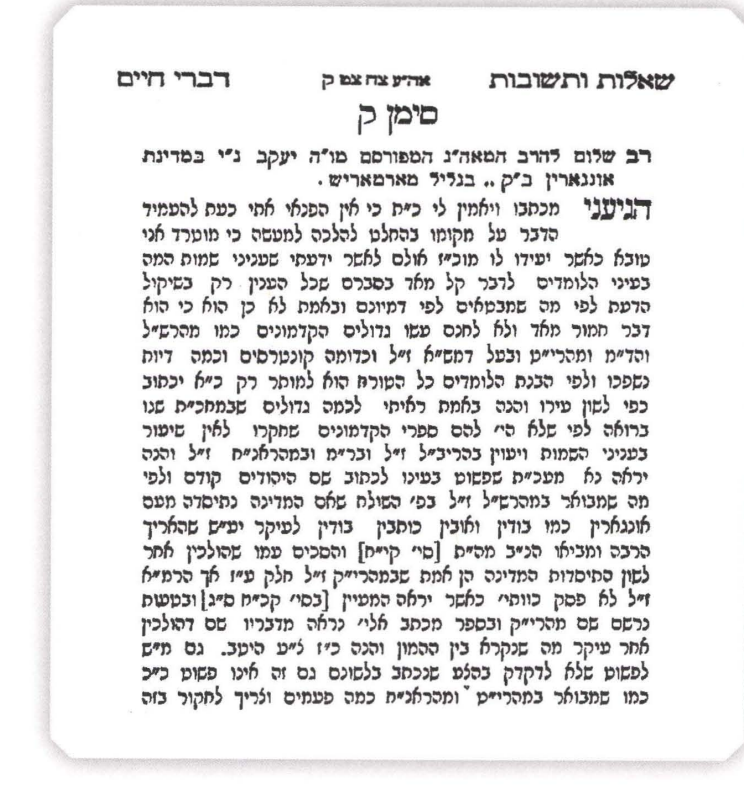
בשו"ת דברי חיים (ח"ב אה"ע סי' ק) נדפס תשובה הנכתב לרבי יעקב בענין האיך לכתוב את שם העיר "טעטש" בגיטין, והגם כי בפנים התשובה לא מוזכר במפורש שם השואל ושם העיר, רק בזה"ל "להרב המאה"ג המפורסם מו"ה יעקב נ"י במדינת אונגארין בקהל.. בגליל מארמאריש". ואמנם מתוכנו מבואר שנכתבה אליו, ממה שכתב באמצע התשובה בזה"ל: "גם מה שכתב לפשוט שלא לדקדק בהצע שנכתב בלשונם, גם זה אינו פשוט כל כך וכו', גם לפי מה ששמעתי השם מאיזה אנשים נ"ל דאינו נבטא בטי"ת לחוד רק בטי"ת שבורה אשר צריך שיקול הדעת יפה האיך לכתוב וכו'", ע"כ. ומוכח דכוונתו לעיר טעטש שהיה נקרא בלשונם "טעטשע", ועי"ש שמאריך ג"כ מענין אופן כתיבת שם הנהר טיסא "טאז" העוברת סמוך להעיר[סו].

מציבת הגה"צ רבי יעקב קליין זצ"ל בק"ק בילקא, רב הראשון בטעטש

סה. מקצת חידושיו נדפסו בסוף ס' צרור החיים על סוגיות, ובס' חיי פנחס הנדמ"ח.

סו. כן כתב להוכיח הרה"ג ר' חיים דוב גראס ז"ל (מח"ס כתיבה לחיים) בהערותיו שנדפסו בס' שם הגדולים מארץ הגר (מערכת ספרים, אות ב' סכ"ז) דכוונת הד"ח לרבי יעקב הרב הראשון דק"ק טעטש, ודלא כמש"כ בשה"ג שכוונתו להגה"צ ר' יעקב גאטליעב זצ"ל אב"ד חוסט חתן הבית היוצר. (ואגב, עי' בשו"ת אבני זכרון ח"א סי' כט, דבעיר סיגוט הי' כותבין רק שם טיסא לבד ולא בשם הנקרא בפי היהודים טאז, עי"ש).

שאלות ותשובות אה"ע צה צט ק דברי חיים

סימן ק

רב שלום להרב המאה"ג הטפורסם מו"ה יעקב נ"י במדינת אונגארין ב"ק .. בנגיל מארמאריש .

הנעני מכתבו ויתמין לי כ"ת כי לית הפלגי לתי כעת להעמיד הדבר על מקומו בהחלט להלכה למעשה כי מוטרד אני מעת כתבר יעידו לו מוכ"ז מולם לתבר ידעתי שעניני שמות המה בעיני הלומדים לדבר קל מאד בסברם שכל העניו רק בשיקול הדעת לפי מה שמבמאים לפי דמיונם ובחמת לית כן הוא כי הוא דבר תמוד מאד ולא לתפס מעט גדולים הקדמונים כמו מהרש"ל והד"מ ומהרי"ט ובעל דמצ"ת ז"ל וכדומה קונטרסים וכמה דיוק נשפכו ולפי הבנת הלומדים כל המורא הוא למומר רק כ"ת יכתוב כפי לשון מירו וכמה בחמת רחיתי לכמה גדולים שבמחכ"ת שנו ברורה לפי שלת מ' לפס שפרי הקדמונים שחקרו לתן טיטור בעניני הממות ויעון בהריב"ל ז"ל וכר"ם ובמהרחנ"ם ז"ל והמה ירחה לת מעכ"ת שפשוט בעיני לכתוב שם היסודים קודם ולפי מה שמבואר במהרש"ל ז"ל בפי השולח שחם המדינה נתיסדה מעם תומנתין כמו בודין ותוכין כותבין בודין לעיקר יע"ש שהתיך הרבה ומביאו הכ"ב מס"ת [סי' קי"ח] והסכים עמו שהולכין תחר לשון סתיסדות המדינה הן לחת שבמהרי"ק ז"ל חלק ע"ז לך הרמ"ח ז"ל לת פשק כוותי כתבר ירחה המעיין [בסי' קכ"ח ס"ג] ובטשת נרשם שם מהרי"ק ובספר מכתב חלי' נרחה מדבריו שם הולכין תחר עיקר מה שנקרת בין ההמון והמה כ"ז ל"ט היטב. גם מ"ש לפשוט שלת לדקדק בהלט שנכתב בלשונם גם זה חינו פשוט כ"כ כמו שמבואר במהרי"ט ומהרחנ"ם כמה פעמים ונריך לתקול בזה

שו"ת דברי חיים (חלק ב' אה"ע סי' ק) בענין אופן כתיבת שם העיר "טעטש"

❧ מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע ❧

אחריו בשנת תרכ"ד קבלו עליהם ראשי העדה דק"ק טעטש לרב ואב"ד את הגה"ק המפורסם רבי חנני' יו"ט ליפא טייטלבוים זצ"ל בעל מח"ס קדושת יו"ט, בנו השני של מרן הייטב לב זצ"ל האבדק"ק סיגוט. בעת ההוא כבר ישב מרן הייטב לב בק"ק סיגוט ומצודתו היתה פרוסה על כל הגליל, ועפ"י השפעתו קימו וקבלו עליהם את בנו החביב לו אשר יצא לפניהם ואשר יבוא לפניהם.

מרן הקדושת יו"ט עסק ופעל להרים את קרן העיר טעטש, בקעה מצא וגדר בה גדרים וסייגים ותקנות מועילות, ועמד על המשמר ביתר עוז על כל ענייני העיר.

מכל אותן השנים שכיהן הקדושת יו"ט בק"ק טעטש, לא נשאר חרות למשמרת כי אם איזה פרטים אחדים מפעולותיו לתורה ולתעודה, וכידוע שבטבעו היה מאוד נחבא אל הכלים ענוותן ושפל ברך, ורק לאחר הסתלקותו של אביו הק' וישב על כסאו אז נתגלה לפני כל ונוכחת הכוחות העצומות שהיו טמונים בקרבו ונעשה רבה דעמיה ומדברנא דאומתיה[סז].

דבר זה ידוע ומפורסם כי באותן השנים הרבה מקנתו בהתמדה ויגיעה עצומה, וכן מתואר בס' זכרון לראשונים (לר' יקותיאל יודא גרינוואלד ע"ה, סאטמאר תרמ"ט) וז"ל, ומי האיש אשר לא שמע מהתמדתו הנפלאה שלמד בטעטש, ומיגיעתו כל ימי היותו שמה לא שכב רק בבגדיו עליו ורגליו תלוים על הקרקע, ושאר סגופים אשר לא יאומן כי יסופר, ע"כ[סח].

וסיפר רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, כי אביו הקדושת יו"ט היה תמיד מתגעגע על אותה התקופה שהיה דר בטעטש, כיון שלא היה לו שם

סז. מאותן הימים שכיהן ברבנות העיר טעטש, מצאנו את שמו חתום על איזה כרוזים, ואלו הן: א) קול קורא של גדולי מדינת אונגארין על תקנות דחבורת שומרי הדת שנעשו בעיר מיהאלאוויץ בשנת תרכ"ו. ב) קול קורא נגד סעמינאר לרבנים, נכתב בחוסט יום ג' פ' מטות מסעי תרל"ו. (נדפס בס' חתן סופר על או"ח בפתיחה, ובסו"ס שו"ת שאול שאל, וכעת בס' זכור ימות עולם ח"א). ג) קול קורא לחבורת מחזיקי הדת בלבוב, על חומר הדבר למנות פושעים בראשות הקהילה, יחד עם מ"ח רבני אונגארין (נדפס במכתי"ע מחזיקי הדת סוף שנת תרמ"ב, וחזר ונדפס בס' זכור ימות עולם ח"ב). ד) קול קורא להגן על כבודו של מרן הגה"ק מצאנז זי"ע, אסרו חג שבועות שנת תרכ"ט (נדפס בס' ילקוט הרועים).

סח. כן הוא גם בס' אלף כתב (אות תתקמג, לרבי יצחק ווייס זצ"ל אב"ד קאדלבורג, בהספדו על הקדושת יו"ט), שכתב בתו"ד, כי מרן הקדושת יו"ט ישב ט"ו שנים במים קרים בלילה בעסק התוה"ק.

ובס' צדיק כתמר יפרח (עמוד י) מסופר, כי פעם בליל שישי נסע הייט"ל לטעטש כדי לראות היאך בנו עורך את הלילה, ובא פתאום לביתו ופתח הדלת, ומצא את הקדיו"ט שלומד אצל לעמפיל קטן ורגליו היו בחבית מים קרים, ואמר לאביו איזה פתחון פה ע"ז, ע"כ.

טירחא דציבורא כל כך כמו שהיה לו אח"כ בעיר הגדולה סיגוט, והיה ביכלתו ללמוד שם בהתמדה נפלאה בלי עיכובים[סט].

וכדברים האלה דרש מרן מסאטמאר זצ"ל בדרשתו בעיר טעטש בעת ביקורו שם בשב"ק פרשת משפטים שנת תרצ"ט (והיא לו נדפסה בס' דברי יואל פ' משפטים, עמוד קיג) וזה לשונו:

הנה זכות הצדיק הולך עמו בכל מקום ועושה רושם במקום ההוא לעולם, ואף ביציאת צדיק מן העיר נשאר רישומו, ובפרט כאן שהרבה פעמים היה

סט. כעי"ז כתב הגה"ק רבי שאול בראך זצ"ל בספרו בהיות הבוקר (קהלת אות תקטז) וז"ל, שמעתי מפ"ק של מרן הגאון הצדיק בעל קדושת יו"ט זצ"ל, שהתאונן והתמרמר לפני על שאביו הגאון הקדוש בעל ייטב לב שם על שכמו להיות לרב אב"ד בקהלה גדולה כסיגוט, שהיה לפי דעתו למעלה מכוחו, אעפ"י שבעיני ראיתי כמה פעמים שדבריו היו נשמעים במרום ונשאו פנים לדורו עבורו כבימי הראשונים, בכל זה היה שפל בעיני עצמו, ע"כ.

ובחידו"ת מהר"ם ט"ב (פ' תצוה תשמ"ב) מובא, שמעתי מזקני החסידים בסיגוט אשר זכרו את זקיני הק' עוד בימי קדם כשהיה רב בטעטש, וסיפרו שהיה דרכו בקודש בלילה שהכין לעצמו כלי עם מים קרים, וכשנפל עליו עייפות היה משים רגליו בהכלי כדי שלא יאחזנו התרדמה, וכך ישב ולמד כל הלילה, ואח"כ כשהיה כבר מלך ישראל בסיגוט היה רגיל לומר שמתגעגע אחר הלילות של טעטש, ע"כ.

ועי' גם בס' פאר וכבוד (מונקאטש תרנא, דף יב:) בשם אחיו הגדול ה"ה הגה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבאסוב זצ"ל, כי אביו הייט"ל ציוה להקדושת יו"ט עוד בחייו שישב על כסאו ויאמר דברי תורה, והקדושת יו"ט מיאן בזה וא"ל למה לי הרדיפות והמחלוקת, טוב פת חריבה ביישבי בטעטש, ואביו זל"ה אמר לו, הנני גוזר עליך בגזירת כיבוד אב כי תציית לדברי ויהיה לך טובה בזה ובבא, קינדער איהר מיינט נאר אייך, פון מיינעט וועגען ווילט איהר נישט האבן קיין מסירת נפש, אז איך האב מתפלל געוועהן בעד איזה איש האב איך אן געכאפט דעם שורש פון דער ישועה דאס דער יוד זאל געהאלפין ווערן, און אצינדערט וויל קיינער מיר קיין טובה נישט טוהן, והיה מוכרח לקבל עליו הנשיאות עוד בחיי אביו זלה"ה, ע"כ.

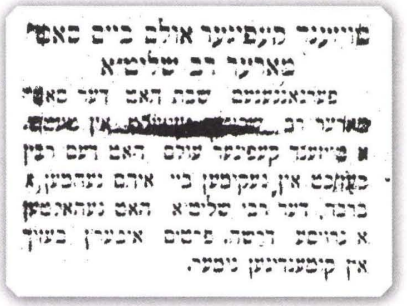
ובס' ומשה היה רועה (ח"א פ"א) מסופר בשם הגה"צ מראחוב זצ"ל, כי בעת זקנתו של הייט"ל קרא פעם את הקדושת יו"ט שיבוא לפניו מטעטש לסיגוט, ומסר לו את רצון קדשו שאחר מוע"ש יכהן הוא תחתיו ברבנות העיר סיגוט, אמנם הקדיו"ט ביקש את אביו שהוא מאוד מרוצה מהרבנות בטעטש ומוטב שהרבנות בסיגוט יתן לאחד מאחיו, לאחר דין ודברים אמר לו הייט"ל שרצונו דוקא שהוא יתמנה, כיון שרוצה שהרבנות יתקיים עד ביאת הגואל, ואצל שאר בניו אינו רואה שהרבנות יהיה לו קיום, עי"ש. וכעי"ז מסופר בס' גדול בישראל (סיפורי הגה"צ מטענקא ד"ל, עמוד קסט) כי הייט"ל אמר פעם להקדיו"ט, שאם יטול עליו את כתר הרבנות ימשיכו הרבנות אצל זרעו עד ימות המשיח, ע"כ.

מתגעגע אאמו"ר זי"ע הקדושת יו"ט על הימים שהיה בטעטש, ובודאי גם זכותו נשאר פה, ע"כ ע.

במכתב שכתב הקדושת יו"ט אל הגה"צ רבי מרדכי יהודא לעוו זצ"ל אב"ד אינטערדאם (נדפס בשו"ת בני שמעיה סי' לה, וכן בשו"ת דברי יואל סי' קעד, ובלקוטי תוספות יו"ט סי' ה) הוא מזכיר בעצמו בתוך דבריו מפעולותיו בעיר טעטש בענין כשרות הבשר. וז"ל:

בענין התרנגולין הנלעטין וכו', גם אני כשהייתי בטעטש בדקתי בעצמי הוושטין מהתרנגולים כמה שנים, ולא מצאתי בהם שום ריעותא וכו', עי"ש.

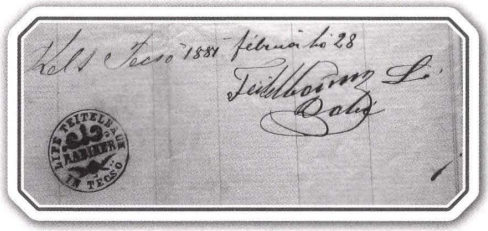

מודעות אודות ביקוריו של מרן מסאטמאר זי"ע בטעטש

ע. מרן מסאטמאר זי"ע הרבה לבקר ולעשות את השבת בעיר טעטש, ובפרט בימי ההילולא של אביו מרן הקדושת יו"ט שנסע לסיגוט להשתטח על ציונו הק', היה רגיל כמ"פ לשבות על שב"ק בעיר טעטש הסמוכה, ועי' להלן בפרקין שהעתקנו מדרשתו שדרש שם בפ' וישלח שנת תרצ"ו, ובס' טיב לבב פ' בהעלותך נדפס דרשתו שדרש שם בשנת ת"ש.

[ברשימותיו של הרה"ג ר' מענדל פריעדמאן ז"ל (נדפס בקו' זכרון מנחם ח"ב) מסופר, כי בשנת תש"א כמדומה בפ' תרומה היה מרן בטעטש על ש"ק, ושאלתי אותו ביום ו' אחר התפלה מה שיאמר הדרשה, וענה שאינו יודע עוד וכו' [ובש"ק דרש דרשה נפלאה], והי' שם רב גאון זקן א' כמדומה לי שהי' הרב מהארינטש, ותפס עצמו בשתי אזניו ואמר, אני כבר זקן ושמעתי הרבה ושונות, אבל מעולם לא שמעתי נפלאות כזאת – וזה הי' בלי פארגעזעהן, ע"כ. ובס' תולדות ר' צבי סופר (ע' פג) מסופר כי בשנת תש"ב שבת מרן בטעטש בשב"ק פ' תרומה, ודרש מענין פרשת השבוע בסוגיא דמנורה ותירץ ט"ז קושיות חמורות. ועי' בס' מושיען ש"י ח"ו עמוד שכא וח"ז עמוד תקו אודות השבת בטעטש בשנת תש"ד, ובס' זכר צדיק לברכה ח"ג סי' תתרפ"ז, ועי"ע בס' שארית יואל, בחלק התוולדות פרק ח'].

חתימת מרן הקדיו"ט
על כתבי המאטריקל
בעיר טעטש בשנת
תרמ"א "טייטלבוים
ל. ראבין"

בס' צדיק כתמר יפרח (עמוד יד) מסופר בשם הר"ר חיים יודא לעווי ז"ל (מסאטמאר), דבעת שהקדושת יו"ט היה רב בטעטש, דלג ממקום גבוה והלך לחנות של ישראל שהיה פתוח בשבת, ונתן לו ב' הכאות על פניו. ואמר אביו מרן הגה"ק בעל ייט"ל זי"ע, כיון שבנו הוא בעל מסירת נפש גדול כל כך צריך הוא למלאות מקומו בסיגוט. וגם אמר שמפני זה ראוי בנו למלאות מקומו מפני שנתנסה בכל עשרה נסיונות כמו וכו' ובפרט בעיר טעטש[א], ע"כ.

דבר משה שאלה צ מהדורא תנינא

שו"ת צ

את פלוס לחי לני ענקים כנוד סרב הסיב החריף ונקי פלוס ודע בפלפול וקנדל יפה. קולב של הפעדם : שלפלה הימום והמעלה כסיס מוה' **יצחק** מסופים כי' מנדיק בפתעין ילי"ו :

בזו הפעדם מכר לי המופלג מוהרי"ם כי' מקסיק שפלפי עיר עבוזה מפחיק שפחודע שפם בעלה בפדינות הגר ניסוב למודם ע"פ הבנינ שכשלם מהרי"ב יהיו ליפל ע"פ תפד"ק בעכם ובד"ל דסס ומויד הגנ"ע כי נסכ"ת עוק' בעכם ליסוב הכל לים פ' מלחמי ופחמי בעת שנגנרם עליו מולין ומחמתו בגוקר פשחקל מלכוי מחמת מולין ומת וקנר סס והל היה יכול לכוום כלום קוס מוהו ומחמם שני חיבים שהיה בעת בהרם המם הגידו כרלו בו בימיי קיים מוכחו שקוע ומדם ניציני נקוחתו נס בדקו בחפילו שכ הכשכר קיים לו בעק וכוולו בין החפלים ומחכדר ניכל וסס כתב שמו דוד קופר מכלחעין וכי' הכ"ל בחוכחו ומחכר כל מלכוטיו ומחפלים ליד הדב מוכחכם וסלם סכל לכבלחעין ובמח"ת

גביית עדות שנשלח ע"י הקדיו"ט ובית דינו בטעטש
(שו"ת דבר משה מהד"ת סי' צ)

סיפר מוה"ר ברוך בערקאוויטש הי"ר (יליד קריוזוע הסמוך לטעטש), שהוא זוכר כי פעם בעת שביקר מרן מסאטמאר זי"ע בעיר טעטש והתאכסן בבית הרה"ח ר' אברהם הילמאן ע"ה, הראה אז מרן על הבית שסמוך לו שהיה דר בו אביו הקדושת יו"ט, ואמר "כאן בבית זה השלים עצמו אבי בעבודת השי"ת" (תפארת יואל ח"ג).

עא. כלשון הזה כתב גם הגה"צ רבי משה דוד טייטלבוים זצ"ל אב"ד לאפוש, במכתבו לרביה"ק מסאטמאר זצ"ל הנדפס בריש ס' תהלים דברי יואל הנדמ"ח, וז"ל, שמעתי ממורי זקיני [הייטב לב] זלה"ה, אשר אמר על אביו דודי הגה"ק [הקדושת יו"ט] זלל"ה, כי הוא איש חי"ל, ונתנסה כמעט בנסיונות יותר מאברהם אבינו ע"ה, ועכ"ז עוד זכור אזכרהו אשר תמיד היתה צהלתו בפניו וכו', ע"כ.

הקדושת יו"ט ישב בטעטש משך של י"ט שנים, עד הסתלקותו של אביו הק' בשלהי שנת תרמ"ג. וכן חרות על מצבתו: "והוא שפט את ישראל ארבעים שנה, בעיר טעטש תשעה עשר שנים, ופה (סיגוט) אחד ועשרים שנים". בעודו ישב בעיר טעטש זכה להוליד את בנו הבכור מרן הגה"ק רבי חיים צבי טייטלבוים זצ"ל בעל מח"ס עצי חיים, ביום י"ג לחודש טבת תר"מ לפ"ק.

Schewęß Achim.

שֶׁבֶת אַחִים.

Nr. 18. 9-ter Jahrgang. פעטש. ה'תרל"ט ד' בשלח. Budapest, 5. Feber 5639.

הוסם.

אלו דברים שאין להם שיעור.

. . . . . ולחת תמת]

אין בין פאה נקלה שבעניני' שבתורה לשמחת שבת אחת שבכל השנה כולה. כשהוא שבת שיש בתוכו יו"ט, שאין בו אלא אכילה ושתיה, שהרי אפילו מלאכת מחשבת אסורה בו, אינו אלא מענג עצמו בדברים המותרים לו, ואינו נהנה אלא מדבר שהוא שלו, שנאמר ואכלת לפני ה' אלקיך וגו' אשר יבחר ה' לשכן שמו שם, ואין לו בו חלק אלא מה שהוא שלו, שנאמר ואכלת מעשר דגנך תירושך ויצהרך וגו'. אבל שבת שיש בתוכו יו"ט, שהוא מענג עצמו בדברים שאינם שלו, שנאמר והלכת אשר יבחר ה' אלקיך בו, ואין לו בו חלק אלא מה שהוא שלו, שנאמר ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' ואכלת שם לפני ה' אלקיך ושמחת אתה וביתך, הרי שמחה בדברים שאינם שלו. ומה שלו יש בו, שנאמר ונתת הכסף בידך והלכת אל המקום וגו'. ואין לך שמחה גדולה מזו, שהרי הקב"ה משרה שכינתו בתוך ביתו של אדם, שנאמר ושמחת אתה וביתך, ואומר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו'. ואין לך שמחה גדולה מזו, שהרי הקב"ה משרה שכינתו בתוך ביתו של אדם, שנאמר ושמחת אתה וביתך, ואומר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו'. ואין לך שמחה גדולה מזו, שהרי הקב"ה משרה שכינתו בתוך ביתו של אדם, שנאמר ושמחת אתה וביתך, ואומר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו'.

אבערזיכט.

תיאור ההספדים לפני מיטתו של הגה"ק המהר"ם שיק זצ"ל בק"ק חוסט, בראשות מרן הייט"ל והרבנים הגאונים בניהם הקדושת יו"ט כשהי' אב"ד טעטש והרה"ק ר' יוקל מוואלאוו כשהי' אב"ד בערבעטש

בקהל חסידים

כאמור למעלה בפרק הקודם, כי בעיר טעטש והגלילות דרו הרבה אנשים חסידים שהסתופפו בחצרות שונות, ובפרט עדת חסידי קאסוב-וויזניץ, שהיה להם השפעה מרובה בכל חבל מאראמארוש. ובעת שכיהן שם מרן הקדושת יו"ט זי"ע היה ידו תקופה על כל בני העיר ונערץ ומכובד על כולם.

עובדא ידענא מביקור אחד שעשה הרה"ק בעל צמח צדיק מוויזניץ זצ"ל בעיר טעטש אצל עדת חסידיו, ואחר שסיים את ביקורו יצא מרן הקדושת יו"ט ללוותו בכבוד עד לעיר בידעוולא שבגליל טעטש[עב].

בין השאר דרו שם גם מספר חסידים שהסתופפו בצל הרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל, ומסופר כי פעם בעת שנסעו לרבם לבעלזא, שאל אותם אם הם חולקים כבוד להרב מרא דאתרא, וציוה להם שידקדקו לילך בכל ליל שבת לברך את הרב בברכת "גוט שבת"[עג].

עב. כן מצאנו בס' יביע אומר (עודנו בכת"י, להגה"צ ר' יהונתן בנימין שאלאמאן ז"ל דומ"ץ מיטעל-אפשא, תלמיד הייט"ל) שכתב וז"ל, שמעתי מאמ"ו הגאון הצדיק מרן חנני' יו"ט זצלה"ה, שאמר בשם הצדיק המאוה"ג מרן מנחם מויזניצא זצלה"ה, כשיצא לקראתו מטעטש ללוותו לבידעוולא, ושאל אותו והקשה לו על אותו משנה (ברכות נד.) הנכנס לכרך מתפלל שתים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו, הלא כשנכנס אינו מתפלל כי אם אחת ומה זה שאמר הנכנס מתפלל שתים. והשיב לו הצדיק מוויזניץ, דתלמיד חכם צריך שיהיה לו שמינית שבשמינית (סוטה ה.), וכרך הוא בגימטריא ר"ם שהוא בגימטריא עמל"ק, וזה שמסיים אחת בכניסתו ואחת ביציאתו, דאפילו כשיצטרך להשתמש במדה זו, אבל רק במשהו ובמהירות ולא לשהות בזה כלל [והיינו שיתפלל תיכף על יציאתו], ע"כ שמעתי מפיו הק' (הד"ח נדפס בס' צמח צדיק פ' בא).

ויצויין מ"ש בס' אבן שתיה (בערך הצ"צ, פ"ח) דפעם היה הרה"ק רבי צבי הירש מליסקא זצ"ל אצל הצמח צדיק כשהיה בבידעוולא, וכתב מיד משם לחתניו שיבואו תיכף לקבל פני צדיק הזה, כי לאו בכל יומא אתרחיש להכיר צדיק נפלא כזה, ע"כ.

אגב מסופר דבר צחות, כי פעם בעת שערך מרן הקדיו"ט את שלחנו בפורים, עלה על השלחן החסיד המפורסם ר' משה ראזענפעלד ע"ה מגדולי חסידי וויזניץ (היה דר אח"כ בחוסט ונקרא בשם ר' משה טעטשער) כשהיה בגילופין, והשתטח על השלחן כשרגליו אל מול פני הקדיו"ט, ואמר הנני מקיים עתה מאמר חז"ל חייב אדם להקביל פני רבו ברגל (נפלאים מעשיך ח"א ע' עט, בשם מו"ה לייבעלע בערקאוויטש ע"ה יליד טעטש).

עג. מפי כ"ק אדמו"ר מהר"א ט"ב מסאטמאר שליט"א.

סיפר מוה"ר דוד צבי שטאהל (פרוכטער) ע"ה שזקינו הרה"ח ר' זוסא ארי' שטאהל

במשך שנות כהונתו של הקדושת יו"ט, אירע מעשה בעיר בידעוולא בגליל טעטש, ששלח לשם הרה"ק בעל צמח צדיק מוויזניץ זצ"ל שוחט מאנשי שלומו, כפי שהיה בחזקתו מבית אבותיו למנות השוחטים בסביבה ההוא (ע' לעיל בפרק הקודם), ואמנם השוחט לא היה מרוצה בעיני המרא דאתרא מרן הקדושת יו"ט ואסר את שחיטתו.

אנשי העיר בידעוולא שהיו בעיקר חסידי ווזניץ, קמו נגד הרב והציקו אותו על פעולתו נגד השוחט, ויהי בימים ההם שלח רביה"ק מצאנז מכתב עוז אל הרה"ק מוויזניץ ובו מבקשו שישלח לשם שוחט אחר יר"ש אשר ישמע לקול המרא דאתרא, וכותב על הקדושת יו"ט שאין דעתו נוחה מכל המחלוקת "והוא חפץ לישב בשלוה ולעסוק בתורה מבלי טרדות, ושלא יהיה מחלוקת שם". ומוסיף לבקשו שיזהיר את חסידיו "שיזהרו בכבוד הרב דשם, וחלילה להם לפגום בכבודו כי הוא גדול בתורה ויראה, ויזהרו שלא יכוו בגחלת אבותיו הקדושים".

וזה תואר המכתב ככתבו וכלשונו עד:

ז"ל מטעטש שהי' תלמיד מהייט"ל, הי' בא בכל יום ראשון לעשות מו"מ בעיר סיגוט, ואחר התפלה הי' דרכו לילך להייט"ל ולומר לו את הד"ת שאמר בנו הקדיו"ט אתמול בסעודה שלישית, והי' פע"א שקראוהו להצטרף לאיזה מנין אחר בס"ג, וביום ראשון שאל אותו הייט"ל נו מה אתה אומר, השיב שבשבוע זו לא התפלל אצל בנו הרב, נתן לו הייט"ל פעטשיל ואמר לו שמהיום והלאה לא יתפלל במק"א רק אצל בנו המרא דאתרא (מפי בנו מוה"ר ישעי' אלעזר הי"ו).

בין הרבנים גדולי הדור שבאו ממרחק לעשות את השבת בעיר טעטש, ידוע לן על הרה"ק משינאווא זצ"ל, וכן הרה"ק מדאלינא זצ"ל ועוד, כמובא בס' פאר יוסף (תולדות האמרי יוסף מספינקא זצ"ל, דף מה) דבשבתות האלו היה דרכו של הרה"ק מספינקא זצ"ל לבוא לטעטש כדי להסתופף בצלם הק', והתאכסן בביתו של המרא דאתרא מרן הקדושת יו"ט זי"ע, עי"ש. (ובס' אגרות לחם שלמה עמוד שצב, מוזכר הביקור בטעטש בשנת תר"ע ע"י הגה"צ ר' נפתלי ראבין זצ"ל אב"ד ווישניצא חתן הרה"ק משינאווא זצ"ל).

עד. נדפס בשו"ת דברי חיים (הוצאת באבוב, תשובות נוספות סי' ה), וכן בס' ילקוט אגרות קודש (עטרת חיים ח"ב, מכתב מט), ובס' עיר חנוך ח"א (בקונטרס התולדות עמוד קד).

כבר הערנו למעלה (בפרק ג) דבר נפלא, כי באותו היום שכתב מרן הדברי חיים את המכתב הלוטה פה "ד' סיון תרל"א" אל הרה"ק הצמח צדיק זצ"ל, בו ביום כתב עוד מכתב בנוסח דומה מאוד אל אחיו הרה"ק ר' יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל להגן על כבודו של רבינו ר' אלי' בצלאל זצ"ל בעיר רבנותו פאלין, עי"ש.

ב"ה ד' סיון תרל"א לפ"ק, צאנז.

שלום לכבוד ידידי הרב הצדיק המפורסם בו"ק חו"פ מופ"ה פאר הזמן בנש"ק כקש"ת מו"ה מנחם מענדל נ"י האבד"ק ויזניצא.

הגיעני מכתב מאנשי באידעוולא השופכים בוז על הרב דק' טעטש ופורקים מעליהם עול, אודות השו"ב מ' אברהם יהושע שנתקבל שם נגד רצון הרב הנ"ל, וכ"ק שלח אותו אליהם כדרכם בקודש בחזקת אבותיו הקדושים זלה"ה.

ודברתי עם הרב הנ"ל בהיותו פה מזה, וענה ואמר כי הוא לא ימרה ח"ו עיני כבודו לגרע חזקתו בזה חלילה, וגם הוא חפץ בשו"ב אשר ישלח כ"ק לשם, רק השו"ב הנ"ל אסרו מחמת שנתקבל לכתחלה שלא ברצונו מאיזה טעמים שפסלו, וכאשר באמת שו"ב שאינו נכנע בפני הרב שבמקומו ושוחט שלא ברצונו שחיטתו אסורה עפ"י דת תוה"ק, אבל אם יתן כ"ק לשם שו"ב ירא השם וכשר ויראה סכינו להרב דשם וישמע לקולו בכל אשר יצוה עליו הרב מרא דאתרא בעניני השחיטה, אזי הוא מרוצה מאוד כי כבוד מעכ"ת גדול מאד בעיני הרב מהר"ל הנ"ל, והוא חפץ לישב בשלוה ולעסוק בתורה מבלי טרדות ושלא יהיה מחלוקת שם.

לזאת הנני לבקש מאד מכ"ק, כאשר ידעתי כי גם הוא חפץ בשלום ושלא ירבו מחלוקת ח"ו, ימחל נא ליקח את השו"ב דשם לאיזה מקום שהוא תחת דגל ומשלת כ"ק אם הוא ישר בעיניו, וישלח ליישוב הנ"ל שו"ב אחר ירא השם וכשר, ויזהירו שיהי' כפוף ונכנע בפני הרב הנ"ל ויסור למשמעתו בכל עניני השו"ב כאשר ראוי ונכון עפ"י דת תוה"ק, ויראה לו סכינו ויעמוד בפניו על הבחינה.

וימחול ג"כ מע"כ לכתוב להחסידים דשם שיזהרו בכבוד הרב דשם, וחלילה להם לפגום בכבודו כי הוא גדול בתורה ויראה, ויזהרו שלא יכוו בגחלת אבותיו הקדושים, ויתנו לו די סיפוקו אשר התחייבו א"ע ליתן לו ושיהיה לו פרנסה ויהי' שלום על ישראל, וכל אחד על מקומו יבא בשלום. ומחמת בטחוני בטובו שיעשה זאת למען השלום ושלא יתחלל ח"ו כבוד התוה"ק ע"י מחלוקת קצרתי.

ועיקר למען הרבות שלום בעולם ויהי' מצוי אהבה בין ת"ח, וד' הטוב ישפות שלום בינינו אהבה אמיתית. כנפש הנדכה דוש"ת

הק' חיים הלבר שטאם

החוט המשולש

אחרי פטירת מרן הייטב לב זי"ע בשנת תרמ"ג, ועלה מרן הקדושת יו"ט לכהן פאר בק"ק סיגוט, נתקבל על מקומו בטעטש אחיו הצעיר הוא רבינו הגה"ק רבי אליהו בצלאל זצ"ל.

מאז שנתמנה רבינו ונטל על שכמו את משרת הרבנות בק"ק טעטש, לא נח ולא שקט להרים את קרן התורה והיראה בעיר והרבה בפעולות עצומות, ואם שמטבעו היה ענוותן והצנע לכת ולא החזיק טיבותא לנפשיה, אבל לצורך הנהגת העיר עמד כצור חלמיש שלא לסור כלום מדרכי המסורה והקדושה.

לצדו של רבינו עמדו חשובי העיר וראשי הקהלה שנצבו ליד ימינו בפעולות גדולות למען טובת העיר והרמת קרן אורה, ותחת חסותו היה פעול כמה חבורות קדושות אשר בה נטלו חלק תושבי העיר חסידים ואנשי מעשה ועשו פועלים בתורה ועבודה ובגמילות חסדים[עה].

עה. בין התלמידי חכמים שדרו בטעטש יש להזכיר את הרה"ג ר' יוסף מרדכי כהנא זצ"ל, מח"ס דברי צדיקים (סיגוט תרל"ד), אחיו של הגאון בעל דברי גאונים, בשם הגדולים מארץ הגר (מע' י אות צט) הוא מוזכר בתואר "דומ"ץ טעטש", נפטר ביום י"ב סיון תרנ"ו ומנו"כ בסיגוט.

בס' זכרון צדיקים (יום י"ב סיון) מובא משמו, שסיפר שלפני שהו"ל את ספרו "דברי צדיקים" היה בסעליש אצל הגה"ק ר' שמואל שמעלקא ז"ל, ושאלו הרה"ק הכוונה בספרו אם לשם רווח ממון או לזכות הרבים, והשיב שכוונתו לשניהם, והוטב לו ונתן לו הסכמה, והסביר שרק לש"ש הוא דבר קשה, ורק לשם ממון ג"כ מכוער ובפרט לבעל מחבר, עכד"ה (ועי' בס' מרפא לנפש ח"ד סי' ע ס"ג בשם מרן מסאטמאר זצ"ל).

אחריו נתמנה לדיין ומו"ץ הרה"ג ר' מאיר וויים זצ"ל (עי' מש"כ עליו בס' שארית יואל, בחלק התולדות פרק ה'). נפטר ביום ח' סיון תרצ"ג ומנו"כ בטעטש, על מצבתו נחרת "הורה הוראה בקהלתינו יותר מארבעים שנה". את מקומו מילא אחריו בנו הרה"ג ר' חיים זצ"ל שנעקד"ה בשנת תש"ד הי"ד.

גם כדאי להזכיר את השו"ב הוותיק הרה"ח המפורסם ר' דוד יצחק ווערצבערגער ז"ל בן הרה"ח ר' שלמה מאינטערדאם ז"ל, תלמיד הייט"ל ומחסידי הרה"ק משינאווא זצ"ל, הוא כיהן שם שנים רבות כשו"ב וגם היה הש"ץ בשבתות ומועדים בביהכ"נ הגדול. בימים נוראים היה מתפלל לפני העמוד בעיר הסמוכה בישטינא, והחזיק בזה במשך של חמשים שנה ללא הפסק (מפי נכדו הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווצ"ב ז"ל). נעקד"ה בשנת תש"ד הי"ד.

כאן המקום לחקוק למשמרת איזה שמות מחשובי תושבי העיר שנודע לנו שעמדו לימינו של רבינו במשך השנים שכיהן בעיר טעטש:

מזמן לזמן עמד רבינו לפני עדת צאן מרעיתו בבית הכנסת הגדול, ודרש לפניהם כדי לעוררם על כל דבר הצריך תיקון, ובפרט החזיק במנהג אבותיו הק' והרים את קולו בימים הנוראים לעורר את העם בדרשות נלהבות לתשובה ולתיקון המעשים ע. גם כיבד את ה' מגרונו והי' שליח הציבור בימים הנוראים ויומי דפגרא כדרך בית אבותיו להתפלל לפני התיבה עז.

הרה"ח ר' יצחק הכהן כ"ץ ז"ל, היה ראה"ק בטעטש רבות בשנים, ועפ"י יוזמתו הוקם ביהכ"נ החדש והמקוה, השפעתו הי' מרובה מאוד אצל כל תושבי העיר ועמד על המשמר שיצייתו כולם לדברי המרא דאתרא לטובת הרמת קרן הדת (מפי נכד חורגו הרה"ג ר' שמואל דייטעל שליט"א מירושלים).

הרה"ח ר' מאיר מענדל ווידער ז"ל, היה משב"ק וגבאי נאמן אצל רבינו בעיר טעטש (כ"ה במכת"ע דער איד פ' תשא תשמ"ה), נולד בשנת תר"ל ונשא את בתו של הר"ר יצחק זוסמאן ז"ל תלמיד הייט"ל, בימי מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד העתיק את מושבו לעיר הערמנשטאט, ובשנת תרצ"ה עלה לא"י ונפטר שם ביום ג' טבת תשי"ב ומנו"כ בהר המנוחות (נכדו הוא מוה"ר ברוך מיכל ווידער ע"ה).

הנגיד ר' שמואל דייטעל ז"ל הי"ד מראה"ק בטעטש, בימי בחרותו למד אצל הקדושת יו"ט, ומעת שנתמנה רבינו לרב העיר הסתופף תמיד בצילו והחזיק ביד רחבה את ביתו ואת כל בית סיגוט. (מפי בנו הישיש ר' משה דוד דייטעל ע"ה מב"פ יליד טעטש, שזכה עוד בילדותו להכיר את רבינו).

הנגיד ר' חיים אלטר טעסלער ז"ל מדעעש, נולד בכפר לעה הסמוך לטעטש ובימי בחרותו למד אצל רבינו, וכל ימיו היה תומך כביר בהחזקת ביתו אחריו. בנו היה הנגיד המפורסם ר' ירמי' טעסלער ע"ה מעיר קלויזנבורג שידיו רב לו בהצלת רביה"ק מסאטמאר זצ"ל בימי המלחמה (מפי' בנו ר' שמואל הי"ו מירושלים).

עו. עי' בספה"ק ייטב פנים (שירת דודי אות ט) שכתב בתו"ד, מנהג אבותינו להעמיד אנשים צדיקים חכמים ונבונים לדרוש ולחקור ולבקר על מעשה בני אדם להוכיחם בשבט מוסר באלו הימים שקודם ראש השנה, למען יבושו ויכלמו מעונותיהם, עי"ש.

רבינו לא מנע עצמו מלהוכיח אם ראה איזה עולה אצל בני העיר, סיפר איש א' מתושבי טעטש, שפעם בשב"ק בבוקר כאשר הגיע לביהכ"נ להתפלל, ורבינו עמד אז אצל חלון הביהכ"נ וראוהו שבא תיכף מדירתו לביהכ"נ ולא הלך למקוה, וכאשר נכנס קרא לו רבינו ועורר אותו היתכן לאברך להתפלל בלי מקוה (מפי נכדו הרה"ח ר' אלי' בצלאל ט"ב שליט"א מבאניע בשם בעל העובדא).

עז. כן מבואר בשו"ת עצי חיים (או"ח סי' לט) בתשובה לשאלת ק"ק טעטש אם בנו הרה"צ ר' חיימ"ל זצ"ל מותר להתפלל לפני התיבה בתוך שנת האבל על אביו, וכתב בתו"ד "דהוי כאילו הוחזק להתפלל, מכח חזקת אבהתא וכמבואר בתשו' הרשב"א [שבנו קודם למנות תחת האב] הובא במג"א סו"ס נ"ג עיי"ש" (העתקנו התשו' להלן בפרק י"א), מבואר מזה שאביו התפלל לפני התיבה.

ועי' בשו"ע (או"ח סי' נג ס"ה) שיבחרו הטוב שבצבור בחכמה ובמעשים טובים, וכתב

בלילי שבתות בסעודתא דחקל תפוחין קדישין התקבצו בביתו תושבי העיר חסידים ואנשי מעשה סביב לשלחנו, וערכו את השב"ק בהתרוממות ובזמירות שירות ותשבחות לקל חי עה.

מכתב ממרן הקדושת יו"ט זצ"ל אל הנגיד ר' שמואל דייטל ז"ל מטעטש

שם בלקט הקמח החדש, דכן המנהג אצל הרבה צדיקים שהיו שליח ציבור בשבתות ובימים טובים, כגון בצאנז סיגוט בעלזא וויזניץ וכו'.

(גם הי' הש"ץ ובעל תוקע בביהכ"נ בטעטש הרה"ג החסיד ר' הערש ווייס ז"ל, חתן הגאון ר' יוסף אלטר עפשטיין אב"ד אוזיראן ומח"ס גנזי יוסף, נפטר י"א חשון תרצ"ז – כ"ה בס' בית יוסף להבה לר"י ווייס, ע' שעד).

עח. ידוע כי הייט"ל ציוה בחג השבועות האחרון לחייו לשני בניו שהסתופפו אז בצילו, ה"ה בנו הקדושת יו"ט וחתנו הגה"צ ר' ישראל יעקב יוקל זצ"ל אב"ד וואלאווא,

שפט את ישראל כארבעים שנה

רבינו רבי אלי׳ בצלאל היה רב השלישי מאז התמנות הרבנות והתייסדות הקהילה בעיר טעטש, וזכה להחזיק מעמד בעוז ותעצומות ולעבוד עבודת אב״ד עד זקנה ושיבה. תקופת כהונתו היתה הארוכה מכולם, משך של שלשים ותשעה שנה כולן שוין לטובה, עד יום פטירתו בשנת תרפ״ב.

וכך חקוק על מציבתו: ״והרים דגל התורה והיראה בפה קהלתינו טעטש תשעה ושלשים שנים״.

בית הכנסת הגדול

בשנת תרנ״ה, בימי כהונתו של רבינו, נבנה ונגמר ה״בית הכנסת״ הגדול והמפואר בטעטש, אחרי שבית הכנסת הישן כבר היה קטן מדי ונעשה צר מהכיל את ציבור המתפללים. בשב״ק פ׳ תולדות נתחנך הבית הכנסת החדש, לקראת המאורע בא רב הקודם מרן הקדושת יו״ט במיוחד מסיגוט לטעטש על שב״ק כדי להשתתף עם שמחת בני העיר ודרש דרוש ארוך לרגל חנוכת הבית.

שיתחילו לנהוג בעריכת שולחנות בשבת ויו״ט, ושיאמרו ד״ת ברבים בעת עריכת השלחן (זמירות דבר״י, אות סח, בשם רביה״ק מסאטמאר זצ״ל).

וכעי״ז מובא בס׳ היטב איטיב (בהקדמת הגה״צ מנירבאטור ז״ל), דבחג השבועות האחרון של הייט״ל הסתופפו אז בצלו הק׳ בנו הקדושת יו״ט זצ״ל וחתנו הגה״צ מוואלאווא זצ״ל, וציוה להם שילכו לביהמ״ד לעריכת השלחן לפני עם הרב, וציוה לבנו הקדיו״ט שהוא יאמר תורה אצל השלחן ביום א׳, ואל הרב מוואלאווא שהוא יאמר תורה ביום ב׳, עי״ש. ועי׳ להלן בפרק ו׳ בענין מה שציוה אז הייט״ל לבניו אחריו שישפיעו ברכות לבנ״י ע״י אמירת ד״ת.

[עי׳ בגליון משלחן מלכים (פ׳ בשלח תש״ע) כי גם הרה״ק ר׳ משה יוסף זצ״ל היה אז בסיגוט והתפלל לפני התיבה בביהמ״ד, עי״ש דבר נפלא. ובס׳ נפלאים מעשיך (ח״ב עמוד פא) מובא בשם הגה״צ מפאיע זצ״ל הי״ד, שקודם הסתלקות הייט״ל עמדו בניו הק׳ סביב למיטתו, וציוה שבנו הקדיו״ט ימלא את מקומו, ולבנו הרה״ק ר׳ משה יוסף זצ״ל ציוה שלא יערוך שלחן וכדו׳ ולא יתנהג באדמורו״ת].

הדרוש נדפס במילואו בספרו "קדושת יו"ט" ריש פרשת תולדות, ונעתיק פה חלק זעיר מדברות קדשו עט:

כבר דרשו חז"ל (מגילה כט.) על הפסוק (ישעיהו יח, טז) ונהי להם למקדש מעט, אלו בתי כנסיות כו'. גם אנו נאמר בענין הנ"ל פה בעת אשר זכינו להעמיד בית הכנסת בעיר על תילה לפאר ולתפארת, ולהיות למקדש מעט לכל אלו אשר יבוא בתוכו לשפוך שיח לפני ה', ולבקש רחמים עליכם לרומם קרנכם למעלה, ותהיו בזכות בנינו בנתם השדה, וימת קרן ישועתכם במהרה לאחרי ההפסד בעוה"ר פ.

ותקחו לכם רמיה מבית המקדש גופא כפי המאמר לעיל, וגם מבית הכנסת היינו אשר התפללו בו רבות בשנים והיה מקום מקדש לתפלת ישראל זמן רב. אף כי בעת לכאורה נראה כי ירד מקדושתו והניחו אותו לאחרי בנות המקדש, אמנם גם על זה נוכל לומר כי היינה גרמה והיתה הכנה להחדשה, בזכות בנין בית שלישי שהיתה לה הכנה מהרהמשומות כנ"ל.

אמנם העיקר שירהה כל אחד לטהר את לבבו, ולעשותו דירה נאה ומקום מקדש, כמאמר הכתוב (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכ"ס, בעת שפוך שיח תחנונים לפני ה', ובטח ישמע ה' לקול תפלתכם וכו' פא.

עט. בס' דברי יואל (פ' וישלח, עמוד קסא) בדרשתו של רביה"ק מסאטמאר זצ"ל בעיר טעטש בפ' וישלח שנת תרצ"ו, כתב בתו"ד, באתי להתפלל במקום שהתפללו בו אבותי הק', דכירנא כד הוינא טליא, זה כארבעים שנה, דרש אבא מארי זלה"ה פה דרוש על חינוך בית הכנסת הזה, והנהו נדפס בספרו קדושת יו"ט פ' תולדות וכו', ע"כ (ועי' עוד אודות דרשה זו ממרן מסאטמאר, במחזור דברי יואל לר"ה דף שכד).

פ. כפי הנראה אירע בעת ההוא הפסד גדול בעיר כשריפה וכדו'.

פא. סיפר ש"ב הגה"צ רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל אב"ד מעלבארן, שזכה להיות בעת ביקורו של מרן מסאטמאר בעיר טעטש בשנת תרצ"ה, ובתוך הדרשה אמר מרן, כי מי שרוצה לראות את מצב ירידת הדורות (ווי די דורות האבן זיך נעדרוקט) יטול את ספר "קדושת יו"ט" ויראה שם שני דרשות שנאמרו לחינוך בית הכנסת, אחת בעיר טעטש ואחת בעיר אוהעל, ואם יראה החילוק בין הדיבורים שנאמרו במקום זה ובמקום זה, יבין לראות איך שהדורות נתדרדרו זה מזה. (א"ה, יתכן שכוונת מרן הי' על חילוק בין המקומות ולא על הזמנים, היות שהחילוק בין שני הדרשות הי' רק ארבעה שנים, הדרשה באוהעל נאמרה בשנת תרנ"א והדרשה בטעטש בשנת תרנ"ה).

וכדאי להעתיק כאן מהדברי מוסר שדרש הקדושת יו"ט בחנוכת הבית בעיר אוהעל, ונדפסה בקדושת יו"ט פ' מטות, וז"ל:

הנה מנהג ישראל תורה מאז בעת יבנו מקדש מעט זו בית ה׳ לתפלה ולתלמוד תורה, בונים לו שם גם עזרת נשים מקום אשר יבואו גם הנשים על האנשים לשפוך שיח תפלתם לה׳, דבאמת קיי״ל דגם הנשים חייבות בתפלה דרחמי נינהו כדאיתא בש״ס (ברכות כ:) ובשו״ע הלכות תפלה (סי׳ קו ס״ב), אם כן בודאי נאמר גם בהם כל הקובע מקום לתפלתו וכו׳, ונכון מאוד שיהיה להם גם כן מקום מוכן לתפלה כאנשים.

אמנם זה לאלה אשר הולכים כמנהג בנות ישראל הצנועות במעשיהן ובלבושיהן על פי התורה ועל פי חז״ל, להם נאה ויפה לבחור להם בית ה׳ להתפלל בתוכו לפני שומע תפלת כל פה, אולם אלה אשר פרצו הגדר הצנועות וסרו מהר מדרך בנות ישראל הכשרות, עשו יעשו להם מלבושים שלא כדת של תורה, הן מצד איסור כלי גבר על אשה הן מצד איסור בחקותיהם לא תלכו בפריצות יתירה דאית בהו להתדמות לאלה אשר לא נוכל להשוות, ועל ראשם פארי המגבעות חדשים מקרוב באו אשר לא שערום אבותינו, בודאי לאלה העושות ככה יותר טוב היה להם להיות בביתם ולהֶחָבות על כל פנים בחדריהם פנימה מבלי לצאת חוצה במלבושים כאלה לעבור על דת יהודית בפרסום, ובפרט לבא בכאלה לחצרות ה׳ אל מקום הקודש הייטב בעיני ה׳, ועל זה נאמר (ישעי׳ א יב) כי תבאו לראות פני מי ביקש זאת מידכם ח״ו וכו׳.

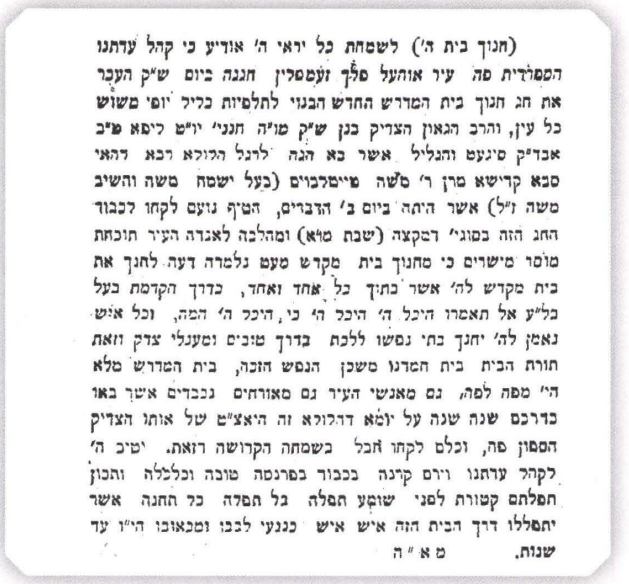
ויען כי כבר העידו חז״ל (קידושין פ:) נשים דעתן קלות, ויחשבו כי אין בידם און ואינם רואים בפעולתם רע כלל, לכן בזה החיוב מוטל על האנשים להוכיח אותם על פניהם ולהזהירם מכל דבר אשר שלא כתורה, ויפרשו מדרכיהם ומעלליהם הלא טובים. ואל ישעו בדברי שקר לאמר כי לא ישמעו להם, כי זאת לפנים בישראל להיות כל איש שורר בביתו בכל אשר יצוה להם המה יסורו למשמעתו, ויקשיבו אזנם לקול בעליהן ככל אשר יורום לעשות.

...כן הוא בבנין מקדש מעט זו בית הכנסת ובית המדרש לא סגי באם מפאר ומרומם בית ה׳ מעצים ומאבנים, והעיקר הוא לבנות בית ה׳ בתוך לבבו ברוח טהורה ונפש נכונה, ובפרטות בעת חינוך בית הכנסת ובית המדרש מוטל על כל אחד לחשוב עם נפשו לקדש אבריו וגידיו ולחנך עצמו לעבודת ה׳ דהיא העיקר, וכל בנין הבית הכנסת ובית המדרש הוא רק הכנה וכלי מוכשר לזה, כמו במקדש דרצון ה׳ היה לקדושת ישראל בעצמם, כמו שאמר הכתוב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם דייקא, שיהיו ראוים לשכון כבודו בקרבם.

ובכן אחי יראה כל אחד לקבל עליו פקודי ה׳, ולהזהר מדברים אשר צוה שלא לעשותם, ובפרטות לשמור את השב״ק מחללו ח״ו, הן במעשה הן בדיבור על ידי אמירה לנכרי שאסרו חז״ל (או״ח סי׳ שכה), ולדעת מקצת פוסקים (עי׳ ב״י סו״ס רמד בשם הסמ״ג) הוא מן התורה, ועכ״פ יש לו אסמכתא בקרא דלא יעשה (שמות יב, טז) כמובא בפוסקים. ובעוה״ר גדלה המכשלה מאוד שאינם נזהרים באיסור שבות אמירה לעכו״ם, בחשבם כי המה בעצמם יקיימו למען ינוחו, וידיהם אינם עושות מלאכה רק העכו״ם.

ויש לרמוז זאת בקרא בדרך צחות (בראשית כז, כב) הקול קול יעקב, הוא שמצוה לעשות, והידים ידי עשו, העושות המלאכה, ולא הכירו, ר״ל שלא הבדיל כלל בין אם עושה בעצמו או על ידי אינו ישראל, ע״ד (דברים כא יז) כי את הבכור וכו׳ יכיר, ר״ל הפרשה, כי היו ידיו של ישראל המצוה על המלאכה כידי עשו ממש, והוא חילול שב״ק ח״ו.

ורבים נכשלים באם הנכרי ממשרתי ביתו עושה לו עבודה לצורכו לדעתו ולהנאתו, ולא ישימו על לב גודל האיסור חילול שב״ק דשקול ככל התורה כמאמר חז״ל, ובעוה״ר

(חנוך בית ה') לשמחת כל יראי ה' אודיע כי קהל עדתנו הספרדית פה עיר אוהעל סלך זעפסרין חגגה ביום ש"ק העבר את חג חנוך בית המדרש החדש הבנוי לתלפיות כליל יופי משוש כל עין, והרב הגאון הצדיק בנן של"ה מוה"ח חננ' יו"ט ליפא ש"ב אבד"ק סיגעט והגליל אשר בא הנה לרגל הסוכא רבא דהאי סבא קדישא מרן ר' משה טייטלבוים (בעל ישמח משה והשיב משה ז"ל) אשר היתה ביום ב' הדברים, הט"ף נוצם לקחו לכבוד החג הזה בסוג' דבקצה (שבת מוא) ומהלבה לאגדה העיר תוכחת מוסר מישרים כי מחנוך בית מקדש מעט נלמדה דעה לחנך את בית מקדש לה' אשר בתוך כל אחד ואחד, בדרך הקדמת בעל בל"ע אל תאמרו היכל ה' היכל ה' כי היכל ה' המה, וכל איש נאמן לה' יחנך בתי נפשו ללכת בדוך טובים ומעגלי צדק וזאת תורת הבית בית המדרש משכן הנפש הזכה, בית המדרש מלא ה' מפה לפה, גם מאנשי העיר גם מאורחים נכבדים אשר באו בדרכם שנה שנה על יומא דהלולא זה היאצ"ט של אותו הצדיק הספון פה, וכלם לקחו חבל בשמחה הקדושה רואת. יטיב ה' לקהל עדתנו וירם קרנה בכבוד בפרנסה טובה וכלכלה וחנון תפלתם קטורת לפני שומע תפלה גל תפלה כל החנה אשר יתפללו דרך הבית הזה איש איש כנגעי לבבו ומכאובו הי"ו עד שנות. מ א "ה

תיאור חנוכת בית הכנסת בעיר אוהעל (מכת"ע מחזיקי הדת ג' אב תרנ"א)

פשתה המספחת אפילו אצל יראים וכשרים כי יתקנו בביתם משרתי אינו ישראל את המנעלים בשב"ק, וידמו בנפשותם כי המה לא אמרו להם לעשות, והמשרתים אינם מצווים ועושים, ובאמת כיון דהגוי עושה המלאכה לצורך ישראל אפילו בלי צווי אסור לישראל להנות מאותו מלאכה עד מוצאי שב"ק בכדי שיעשה באיסור תורה, ולכן משיחת מנעלים שקורין וויקסי"ן דאיסור תורה הוא מלאכת ממרח, אז אסור ישראל להנות ממנו ואסור ללבוש המנעלים שמשחו בשבת על ידי אינו ישראל עד מוצאי שב"ק בכדי שיעשה [וכן איתא בספר תפ"י בפתיחתו להלכות שבת], ואף דלכאורה משמע מדברי המגן אברהם (סי' רנב סקי"ג) כיון דבלאו הכי ראוי ללבוש מותר להנות ממנו ע"ש, זה דוקא באם הנכרי לא עשה הדבר לדעת ישראל, משא"כ באם עשאו לדעת ישראל בודאי אסור בכהאי גונא, ועיין בפרי מגדים (או"ח סי' רנג סקי"ב) דמבואר כן להדיא, ובלאו הכי חילוק גדול משם כמובן, ובזה רבים נכשלים במצות קלות שאדם דש בעקבי"ו, על ידי שלובש מנעלים האסורים לו בשבת, ועושה איסור עם כל פסיעה ופסיעה שדורך בעקבותיו. ועל זה נאמר (קהלת ד, יז) שמור רגלי"ך כאשר תלך אל בית אלהי"ם.

לזאת יראה כל איש להסיר המכשלה הזאת מתחת ידו ולא יהיה לפוקה ח"ו, ולפקוח על ביתו ורשותו שלא יבואו ח"ו לידי חילול שבת, ועל ידי זה יזכה בקדושה והיה מחנהו קדוש להיות שוכן שם שם ה', ויתחנך עצמו לעבודתו והיה לבער מקרבו כל רע, וזה כל פרי מגמת עם ה' בהבנות בית ה' כאמור, ע"כ דברי המוסר.

קדושת תולדות יום טוב

דרוש לחנוך בית הכנסת בעיר טעטש
בשק פ' תולדות

בס' ויומ"ל. ויאמר יעקב מכרה כיום את נכורתך לי ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה. ומנוקד במשכני תורה לקדושים בארקלי קורס הלו. ומהו שכתוב בפי' כיוס עפרקי". ובחמורה עשו ניכר ליל כוונתו בזה:

ובמדרש חי' עשיו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכורה ויאמר יעקב השבעה לי היום ויאמר לו ומנוקד למה לי אין כתוב כאן אלא למה זה לי ללמד שכפר בזה הלי. ותיאר דקדוקי ותיו כי מה ענין כפ"ה בפי' לכאן אלא מכירת הבכורה:

ובבר לדקדוק מיל עסיס ותפי' לסס מקדם מעמ אלו בפי' בכתיות כי גם אלו כאמר בענין אביל פם בעמ אמר זכיתם לשעמיד בשכיים בפי' על הילה לפאל ולחפאתם ולפיות למקדם מעמ לכל אים אמר יבוא בתוכו לפאתך אים לפני פ' ולבקש כמעים עליכם לרומם קרכבם למעלה ותפי' בצמי רבנה בלוות הקדש ולמה קרן ישועתכם בשמכם אמכי ההפאל בשוביל ומקומו לכם רפי' מבהמיק גופת כפי האמור לעיל וגם מבהכיל פיבה אמר אפאללו בו כבות בפיים ופי' מקום מקדש לאפלת יפריס זהן כג אף כי בעם לבלוי בללאם כי יכל מקדושתו ובכיתו בלוחו אמרי בעת אמלש. אמיכם גם עין בוכל לומר כי פיבה בשמש ופיפה אבבה לאמקדש בצמי בעין בית אליפי אפיפה לם אבבה אבכלשונות בכיל. אמבה העיקר שילאם כיל לעשר אח לבצו ולעשותו

מדרשתו של הקדושת יו"ט אצל חנוכת הביהכ"נ בטעטש

בס' "תפוח – תולדות קהילת טעטש" (עמוד שצה) מוסר המחבר ר' יצחק קעפעטש - גרשוני נ"י יליד העיר טעטש, תיאור מלא מתבנית בנין ה"בית הכנסת" וסדר התפלות והשיעורים שהתקיימו בין כותלי הביהכ"נ. ונעתיקו הנה ככתבו וכלשונו, היות שתיאור הזה מפיץ אור על כל חיי הקהלה בעיר טעטש בימים ההם:

"בנין בית הכנסת הגדול נמצא ברחוב הראשי של טעטש. הבנין בנוי מאבנים, ובו אולם גדול וגבוה אשר בשטחו ניתן לשים 200 מקומות ישיבה לא בצפיפות, האולם הזה נקרא "בית הכנסת הגדול" ובו התפללו בשבתות ובחגים מרבית אנשי הקהילה, האב"ד, הדומ"צ, השוחטים, ומרבית חברי הנהלת הקהילה. בימי החול התפללו בו בבוקר רק מניינים בודדים, ואילו בערב התפללו בו כמעט כל אנשי הקהילה.

ליד האולם הגדול הנ"ל היו שני אולמות קטנים בהרבה ממנו, אחד מהאולמות האלה נקרא "בית הכנסת הקטן" או "בית המדרש", בביהכ"נ הקטן התפללו בימי החול מנין אחרי מנין החל מהשעה שהיה מותר להתעטף בטלית ותפילין ועד השעה 10 לפנה"צ. בשבתות ובחגים התפללו בביהכ"נ הקטן בעיקר חסידי סיגוט ובראשם האדמו"ר מטעטש הר"ר חיים טייטלבוים. האולם הקטן השני שימש בשבתות ובחגים כ"עזרת נשים" לביהכ"נ הקטן, ובימי החול שימש כמשרד של הנהלת הקהילה וכאולם ישיבות להנהלת ולמועצת הקהילה.

מעל לשני האולמות הקטנים, בקומה השניה, היה אולם גדול אשר שימש כ"עזרת נשים" לביהכ"נ הגדול. בין ביהכ"נ הגדול ובין ביהכ"נ הקטן ועזרת נשים שלו, היה פרוזדור הנקרא "פאליש". בצדו הדרומה של הפרוזדור ישנו שער הכניסה הראשית לבנין. גם בצד הצפוני של הפרוזדור היה שער ודרכו יצאו לחצר ביהכ"נ...

בנוסף לתפלה בציבור היו מתקיימים שיעורי תורה בבנין הביהכ"נ במסגרת חבורות ויחידים, הן בביהכ"נ הגדול והן בביהכ"נ הקטן. חברה המשניות הראשונה קיימה את הלימודים בציבור בביהכ"נ הקטן בין תפילת מנחה וערבית, מגיד השיעור בשנים האחרונות לפני החורבן היה ר' יודא ארי' לייב ווייס, חברה משניות השניה קיימה את הלימודים בציבור בביהכ"נ הגדול לאחר תפילת ערבית בימי החורף ולפני תפילת מנחה בימי הקיץ, כי בביהכ"נ הגדול התפללו תפילת ערבית מיד לאחר תפילת מנחה ללא הפסקה ביניהן. מגיד השיעור בשנים האחרונות שלפני החורבן היה האב"ד מוהר"ר מאיר גרינוואלד, לאחר גיוסו של האב"ד למחנות עבודה היה המגיד שיעור מו"ר ר' משה סטרולאוויטש.

חברת ש"ס קיימה את הלימודים בציבור בביהכ"נ הקטן לאחר תפלת ערבית בכל ימות השנה, מגיד השיעור בשנים האחרונות שלפני החורבן היה האב"ד מוהר"ר מאיר גרינוואלד, לאחר גיוסו של האב"ד למחנות עבודה היה המגיד שיעור הדומ"ץ מוהר"ר חיים ווייס.

כל החבורות האלה קיימו כל אחד לחוד סעודת מצוה לפחות פעם בשנה לרגל סיום ששה סדר משנה ולרגל סיום מסכת בש"ס, סעודות מצוה אלה נערכו בדרך כלל בביהכ"נ הקטן, ואליהן הוזמנו כל הציבור ולא רק החברים בחבורות אלה.

שיעור לימודים בגמרא היה מתקיים בימי ראשון אחה"צ במשרד של הנהלת הקהילה, ובו השתתפו סוחרים ופקידים במשרדי הממשלה והעיר

אשר באותו יום היו פנויים מעיסקיהם, מגיד השיעור היה דודי מו"ר ר' מנחם זאב ציק (קויפמאן). שיעור בשלחן ערוך היה כל בוקר לפני תפילת שחרית בביהכ"נ הקטן ובו השתתפו המשכימים לבוא לביהכ"נ לתפילת ותיקין, מגיד השיעור היה ר' יודא ארי' לייב ווייס. במקביל לשיעור זה היו גם באותו זמן ובאותו מקום אומרי תהלים בציבור, והש"ץ של אומרי תהלים היה תמיד ר' טובי' פעסטינגער.

בביהכ"נ הקטן היה אוצר הספרים ובה מאות ספרי קודש אשר עמדה לרשות הלומדים בשיעורים הנ"ל, וגם לכל מי שחיפש ספר ללימוד או לעיון, רכישת הספרים והחזקתם במצב שיהיו ראויים לשימוש נעשו ע"י חברה קנין ספרים דבחורים..."

להלן הוא מתאר את חצר הקהילה שהיתה סמוך לבנין בית הכנסת, וכנם בתוכו כמה בנינים שעמדו לצורך שירות הציבור בטעטש:

"מול ביהכ"נ הגדול, בצד הדרומי של הרחוב הראשי בטעטש, היה "חצר הקהילה", בכניסה מצד צפון היתה דירת השו"ב הזקן ר' דוד יצחק ווערצבערגער, הבית היה בנוי מעצים ומחומר בסגנון הבתים הראשונים שנבנו בטעטש. אחרי בנין זה היה מגרש גדול ריק שהיה מיועד להקמת בנינים נוספים של הקהילה.

הבנין השני היה במרכז החצר והוא היה בנוי מאבנים ומבטון, הוא היה בנין ארוך ובו מספר חניות (ה' או ו') אשר שימשו כאטליזים כשרים. אחרי החניות האלה היה קיר מעץ ומעבר לקיר היתה דירת חדר, בדירה זו גר מו"ר ר' חיים הילל הילער השו"ב מדעפאליע, אשר היה ממלא מקום השו"ב מטעטש שגוייס למחנות עבודה.

בצד הדרומי של בנין זה היה בית השחיטה לעופות (בית השחיטה לבהמות היה מחוץ לעיר בכיוון הישוב קערעקהעדי). שחיטת העופות נעשתה תמורת אגורה שנקראה "גאבעלע", את כרטיסי הגאבעלע אפשר היה לרכוש אצל מי שזכה במכירת הכרטיסים האלה...

בצד הדרומי של חצר הקהילה היה מבנה גדול אשר נבנה כנראה בכמה שלבים, ושימש כמקוה טהרה, בבנין היה חדר הדוד אשר בו היו גם כל המכשירים הדרושים להפעלת המקוה, המקוה הישן, המקוה החדש, ג'

חדרי אמבטיות, אולם עם מקלחות ומזרחץ זיעה. וכמו"כ היה שם דירת שירות לבלן..."

עוד תיאור מצורת הבית הכנסת הגדול, מצאנו במכתב שאלה שכתב הרב האחרון ה"ה הגה"צ רבי מאיר גרינוואלד זצ"ל, אל הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל אב"ד חוסט, בענין אם מותר לשנות את המושבות בבית הכנסת, וז"ל (מתוכן המכתב נראה שנכתב בשנת תרצ"ג, נדפס בקובץ דבר התאחדות-דושינסקיא, תשרי תשמ"ה):

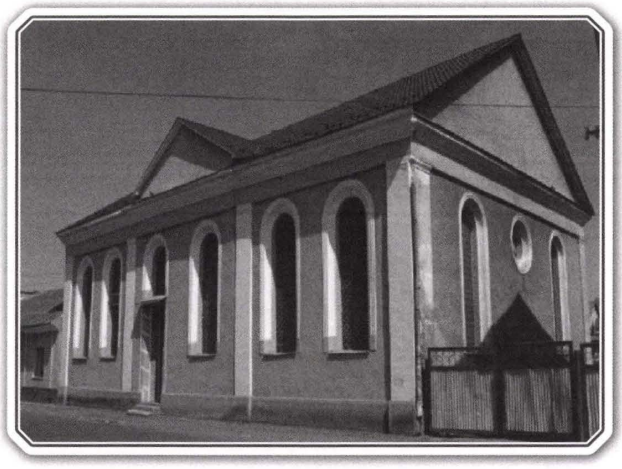
"ע"ד השאלה שבא לפני, מנהיגי הקהל דעירנו רוצים לשנות מקומות מושבות של ביהכ"נ מכפי שהיה עד עתה, אשר נעשו המושבות שורה אחת על פני כל המזרח ושורה אחרת על כל פני כותל הצפוני ושורה אחת על כל פני הדרומי, ואח"כ באמצע, שורה לפני שורה, ופי השורה אחורי שורה של פני' כלפי המזרח.

ועתה רוצים לשנות ולעשות ספסלים חדשים כנהוג בכתי כנסיות החדשים, שלא יהיה על פני כותל צפוני ודרומי שום ספסל רק פני כל העם כלפי הקודש דהיינו לצד מזרח, חוץ לצד מזרח יהיה השורה פניהם כלפי העם[פב].

וכן רוצים להמשיך העזרת נשים לתוך אויר ביהכ"נ בצד דרום וצפון, באופן שיהיה העזרת נשים לג' רוחות דרום צפון ומערב, ע"י שיעשו גאלערי באויר ביהכ"נ, ומחיצה גבוה עם סריגות לצד ביהכ"נ עד למעלה שיהיה מחוברת לגג הביהכ"נ, שלא יהיו יכולים להציץ ממטה למעלה. וכן רוצים לקצר את הבימה כדי להוסיף עי"ז שורה חדשה של ספסלים בין הבימה וארון הקודש.

פב. יש לציין כי מרן הקדושת יו"ט זי"ע צווח ככרוכיא נגד תיקון זה, וכמש"כ בתשובה להגה"צ ר' שאול בראך זצ"ל (נדפס בשו"ת דברי יואל סי' קעז, ובלקוטי תוספות יום טוב הוצאת עצי תמרים) וז"ל, כמה מקהלות ישראל אותה נפשם למנהג החדש ההוא לשנות מקומות המושבות בבתי כנסיותם ולהפכם כלפי מזרח כולו, ואני מחיתי בידם בכל מאמצי כחי, מאחר כי מנהג זה נובע ממקור משחת חדשות אשר לא שערו אבותינו וכו', עי"ש. וכ"כ בנו בשו"ת עצי חיים (או"ח סי' יא), שמעתי מכ"ק אאמו"ר הגה"ק זללה"ה אשר הזהיר כמה פעמים, לבל יעשו חדשות בארץ בענין ישיבת המקומות בבית הכנסת, ע"כ. ומשיג שם עמש"כ בשו"ת תשורת ש"י (קמא סי' קכה) להקל בזה. ועי"ע בשו"ת דברי יואל (סי' י אות ח) שמשיג ג"כ על התשורת ש"י עי"ש. (ועי' אריכות בנידון זה בשו"ת מהרשד"ה או"ח מסי' יז עד סי' כא).

ועתה נפשם בשאלתם אם רשאין לשנות כל הנ"ל באופן זה, לפי שבכמה קהילות יראים נעשה מעשה כיו"ב ואין פוצה פה ומצפצף, והם בעלי חוב גדולים ואין להם מבוא אחרת לשלם החובות רק באופן זה, כי מזה יהיה הכנסה גדולה לקופת הקהל ממכירת המקומות שיתוספו, ואם לא ישלמו החובות יש לחוש שיסגרו להם המקוה בעד החוב, וגם כי ישנם הרבה בעה"ב שאין להם מקומות בביהכ"נ והם צועקין ג"כ תנו לנו מקום להתפלל וכו'..."

בנין בית הכנסת הגדול בטעטש (צילום משנת תשע"ב)

צילום ישן מבנין הביהכ"נ

כותלי ביהכ"נ מצד צפון (צילום משנת תשע"ב)

❧ הישיבה בטעטש ❧

רבינו היה לו בטעטש ישיבה קטנה לבחורים, אשר שם הרבין תורה לתלמידים מקשיבים, והלך בזה בדרכי אבותיו הק' אשר מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם. כפי האמור בס' תפוח – תולדות קהילת טעטש (עמוד שסז), בשם יוצאי טעטש, נוסדה ישיבה זו כבר בעת שכיהן שם מרן הקדושת יו"ט זצ"ל בחיי אביו מרן הייט"ל זצ"ל, ולמד עם בחורים צעירים תושבי העיר ומסביב לה.

בסוף שו"ת הרא"ם (לבוב תרנ"ז-ח) אצל הפרענומעראנטען דעיר טעטש, מצאנו את השם "הב' אברהם יוסף גרינוואלד, עבור חברה דתיקון ספרים דבחורים". והוא כנראה בנו של הגה"ק המפורסם רבי משה גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט בעל שו"ת ערוגת הבשם. זאת אומרת כי הערוגת הבשם אשר עמד בראש ישיבה מפוארה בעיר חוסט, שלח את בנו הגדול, הנולד לו בשנת תרל"ח-תר"מ, לקיים הוי גולה למקום תורה לישיבתו של רבינו בעיר טעטש[פג].

על ישיבה זו בטעטש נשאר לנו לעד ולמשמרת "כתב הורמנא" אשר נתן רבינו לאחד מתלמידיו שיצקו מים על ידו, הלא הוא הר"ר יודא כהנא ע"ה בן הנגיד המפורסם ר' שמואל זאנוויל ב"ר יוסף מרדכי כהנא ע"ה מדראגמירעשט, אשר מחמת צוק העתים בימים ההם הצריך ליסע לארה"ב, וכדי

(מעטש) מרס"נ נכס"ק ר' אלי' נללמ עייפעלנויס.
ר' ילמק כ"ל ענוי מרמקים דנסמ"ל .
ר' אנרהס מנענוויים . סב' אנרהס יוסף גריכוואלד
ענוי מרמקים דנמוריס :

פג. הגה"צ רבי אברהם יוסף זצ"ל נתמנה בשנת תרס"ו לרב דק"ק מאקאוועע, ואח"כ בשנת תר"ע מילא את מקום אביו בק"ק חוסט, ובשנת תר"פ עבר לכהן בק"ק אונגוואר עד פטירתו ביום ט"ו טבת תרפ"ח. לימים נתחתן עם רבינו כאשר בנו הגה"צ רבי מאיר זצ"ל נשא את נכדת רבינו, וברוב הימים נתמנה לישב על מקומו בק"ק טעטש, כמסופר להלן פרק י' בערכו.

שיהא לו רשות כניסה היה צריך למכתב תעודה שראוי הוא לאיצטלא דרבנן ולשמש ברבנות באחת הקהילות בארה"ב.

וז"ל הכתב תעודה אשר נכתבה על דרוק-סארט של רבינו וחתום בחותמו כשבוע אחת לפני פטירתו לחיי העוה"ב[פד]:

ב"ה

בא לפני מע"כ תלמידי הב' החריף ובקי זך הרעיון מורג חריץ ירא ושלם ממשפחת יראים וחסידים מוה"ר יהודא כהנא נ"י מישוב דראגמירעשט, ושחרנו לעטרו בהורמנא וסמיכת חכמים.

והנה תהיתי על קנקנו והשתעשעתי עמו הרבה בהלכות איסור והיתר וכו', וראיתי כי ידיו לו רב לפלפל ולהורות לאסיקו שמעתתא אליבא דהלכתא, ומאז עוד בהיות יוצק מים על ידי בבית מדרשי ראיתי כי ברכה בו וכי יתעבד בעזה"י לאילנא רברבא, ומאז ועד עתה שקד על דלתי תורה והצליח ב"ה.

על כן כל מן דין סמיכא לנא יור"ה יור"ה ידי"ן ידי"ן כדת של תורה, ותקותי חזקה שלא יצא מכשול מתח"י בעזה"י כי הוא ראוי לאותה איצטלא, עד כי יבוא מורה לצדקה בב"א.

הכ"ד הכותב לכבוד התורה ולומדיה.

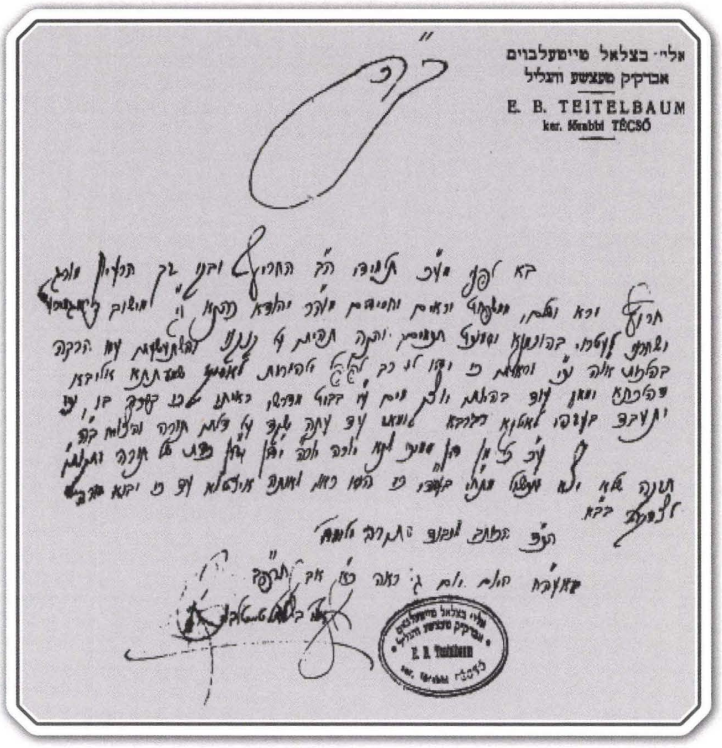
באעה"ח היום יום ג' ראה כ"א אב תרפ"ב.

הק' אלי' בצלאל טייטלבוים

ויצויין שלא מצאנו שום סמוכים אחרים לאותו הזמן שלמד בטעטש, וכנראה היה שם רק לזמן קצר. ועי' בצוואת הערוגת הבשם לבניו (קונטרס הכנה דרבה אות טז) שמזהיר אותם דכל זמן שאפשר להם לקיים בעצמם מצות ושננתם, לא ישלחו בניהם ללמוד בריחוק מקום כי אינו דומה השגחת האבות על הבנים כשהוא בסמוך להם ממה שהם מופלג מעמהם, עי"ש (עיע"ש בשו"ת הרא"ם שנזכר שמו גם אצל העיר חוסט ושם קנה את הס' לעצמו).

פד. המכתב הזה קבלנו מאת נכדו הי"ו, ותשוח"ח לו.

המעיין בכתבים האחרים של רבינו ובחתי"ק יראה היטב דהכת"י הזה לא נכתבה ע"י רבינו בעצמו, ויתכן שנכתבה ע"י העומד בבית רבינו וגם חתמו ע"ש רבינו, לטובת הב' שהיה צריך לצאת לארה"ב (ומשום הכי נכתב ג"כ בצדו זמן הכתיבה למספרם), וגם היה אז שבוע לפני הסתלקותו של רבינו לחה"ה ולא היה הזמן גרמא שיחתום בעצמו.

כתב הורמנא לתלמיד

הישיבה בטעטש החזיקה מעמד עד שנות מלחמת העולם הראשונה בשנת תרע"ד, ואז מחמת צוק העתים לא היה באפשר להמשיך וננעלו דלתי הישיבה. ואולם קדושה ראשונה קידשה לעתיד לבוא ולאחר רבות בשנים בשנות כהונת הגה"צ רבי מאיר גרינוואלד זצ"ל, נפתחה הישיבה מחדש ביתר שאת, וכאשר יסופר להלן על מקומו.

ביקור מלך המדינה

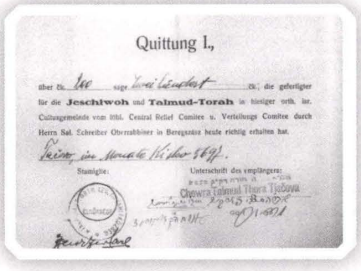
בין תושבי העיר טעטש היתה לזכרון מעמד נהדר שהתקיימה בראשותו של רבינו, והוא ביקור המלכות שערך בשנת תרע"ז הקיסר קארל שמשל

על ממלכת עסטרייך, תיכף אחר שירש את כסא המלוכה מן הקיסר פראנץ יוזעף הראשון, המלך נסע אז לביקור מלכות עם רכבת מיוחדת לאורך כל מדינת אונגארין כולל ערי מארמארוש, והתעכב בכל תחנות כדי להכיר ולדבר עם התושבים הרבים שתחת מלכותו.

בכל מקום שהמלך מגיע יצאו העם להמוניהם ובראשם ראשי העיר לתחנת הרכבת לקבל את פני המלך ברוב פאר וכבוד, ולהבדיל יצאו גם קהלות היהדות ובראשם הרבנים ואנשים החשובים כדי ליתן כבוד למלכות.

ויהי כאשר עברה מסע המלכות לתחנת הרכבת של עיר טעטש יצאו גם שם כל בני העיר וראשי העיר והכומרים למיניהם, ולהבדיל גם קהל עדתנו וראשי הקהילה ובראשם רבינו רב העיר. המלך ופמליתו ירדו מן הרכבת והתחיל בשיחה עם מכובדי העיר.

והיה לפלא בעיני כל המשתתפים גודל ההערצה שהראה המלך בעת שיחתו עם רבינו שעוררה התרגשות רב בין הנוכחים, המלך שאל אותו על אודות תושבי היהודים אשר בטעטש ועל אהבתם למלכות והתייצבותם לצבא. לפי המסופר לא השליט רבינו כראוי בשפה האונגארית ולכן דיבר עמו הקיסר בגרמנית ורבינו השיב באידיש-דייטש, ביקור זה השאיר רושם כביר על בני העיר והיתה לשיחה בפיהם לזמן רב[פה].

Quittung I,

über Zl. 100 ung. Kron. Leuchtet, die gefertigter für die **Jeschiwoh** und **Talmud-Torah** in hiesiger orth. isr. Cultusgemeinde vom löbl. Central Relief Comitee u. Verteilungs Comitee durch Herrn Sal. Schreiber Oberrabbiner in Beregszasz heute richtig erhalten hat.

Beregszasz, am Monate Nissan 5682.

Stempel: Unterschrift des Empfängers:

Chewra Talmud Tora Tudova

כתב קבלה (קוויטינג) לתמיכה לחברת עזרת תורה בנ.י. עם חתימת הנהלת הת"ת

6 טעטשער יודען וועהלען 6

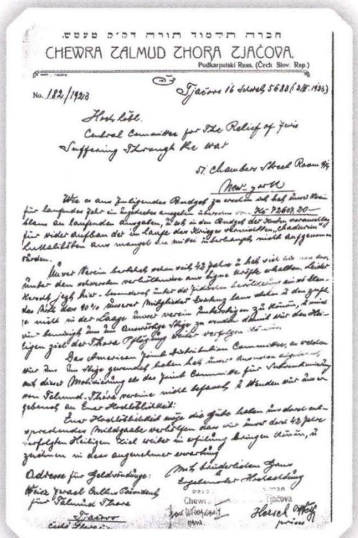
6 ליסטע נומער 6

מודעה אודות הבחירות לנציגי הממשלה בטעטש

פה. מספר זכרונות (אורנשטין, ירושלים תשלח). עי"ש כי אנשי שלומו של רבינו סיפרו נפלאות משיחה זו שבין רבינו עם הקיסר.

חברה תלמוד תורה דק"ק טעטש

ב"ה, טעטש, ט"ז שבט תרפ"ג

חברה תלמוד תורה דק"ק טעטש.
CHEWRA ZALMUD ZHORA ZJAĆOVA.
Podkarpatská Rusa. (Čech. Slov. Rep.)
No. 182/1923
Hoch Löbl.
Central Committee for the Relief of Jews
Suffering Through the War
21 Chaudon Street Room 9
Dear Sir!
Sincere Members
Yours Obediently
Chewra

מכתב בקשה להחזקת הת"ת בטעטש משנת תרפ"ג

הנשלח לחברת סענטריל רעליף בנ.י.

רום מועלת "סענטראל קאמיטע" להצלת יהודים הסובלים בעת המלחמה.

כפי הניתן לראות בחשבון הרצוף פה, נשאר לחבורת הת"ת הוצאות עבור שנה זו של Kc. 72607.20. ולא נכללו בחשבון זה ההוצאות היוצאת מן הכלל וכן ההוצאות על שיקום החדרים שנהרסו באמצע המלחמה.

חבורת הת"ת קיימת כבר מ"ב שנה והצליחה עד עתה לעמוד על כוח משלו אפילו בזמנים הקשים ביותר, ולדאבוננו כעת נתקשה כאן המצב באופן נורא, בפרט בקרב אחב"י, כי תשעים אחוז מחברי קהלתינו נשארו ללא כלום וכתוצאה מכך אין ביכולתם לתמוך בחבורת הת"ת, ואנחנו נאלצים לפנות לחוץ לעזרה כדי שנוכל להמשיך לקיים מוטרתינו הקדושה של קיום התורה.

"די אמעריקען זשוינט דיסטריביטישן קאמיטע" שאליו פנינו לעזרה, דחה את בקשתינו עם הטענה כי הזשוינט קאמיטע אין מוטרתה לסייע להחזקת תלמוד תורה, ולכן הננו פונים אל הוד מעלתכם: הוד מעלתכם נא לעשות עמנו טוב ולעזור לנו עם תרומה הוגנת, כדי שנוכל להמשיך לקיים את המטרה הקדושה שזכינו למלא במשך של מ"ב שנים.

החותמים עם תקוה רבה ובברכת אחים ורוב כבוד.

יצחק ראפאפארט, מנהל

הערש ווייס, נשיא

האדרעססע:

ישראל [ב"ר צבי הנ"ל] ווייס, נשיא לחברת התלמוד תורה

טעטש, טשעכ-סלאוואקיע

תרגום מהמכתב הנ"ל לסענטריל רעליף

צילומים קדומים מהעיר טעטש

פרק ה'

במקום גדולתו

פועל ישועות

אנשים רבים מכל סביבות ערי מארמארוש, ביודעם את רום ערכו של רבינו, נהרו אל מקום משכנו כדי לקבל ממנו עצה ותושיה ולהתברך מפיו להפקד על דבר ישועה ורחמים, ולמותר לתאר כי תפלותיו הק' של רבינו עשתה רושם לטובה ורבים נושעו בזכות תפילת צדיק בן צדיק.

ובפרט מיום שנסתלק אחיו הגדול מרן הקדושת יו"ט זצ"ל לחיי העולם הבא ביום כ"ט שבת תרס"ד, אשר היה מדברנא דאומתיה וצדיק יסוד עולם, והסתלקותו השאירה את תושבי המדינה כיתומים בלי אב, בזמן הזה נשאר רבינו לנצר היחידי פרי קודש הילולים של מרן הייט"ל בכל המחוז, ומאז נתרבו הבאים בצל קורתו בפתקא ופדיון.

אחת מני רבות מסופר על הגה"צ רבי חיים מאיר יחיאל הורוויץ זצ"ל מריינזוב, וזוגתו הרבנית העסא בתו של מרן הקדושת יו"ט זצ"ל, אשר סבלו ל"ע רבות מצער גידול בנים, וכבר עברה הרבה שנים מיום חתונתם ועדיין לא נושעו בבנים.

בצר להם פנו לדודם הוא רבינו להתברך מפיו, רבינו שמע את שברת לבם וציוה את ברכתו בהבטחה מלאה כי ישועתם קרובה לבוא ואין להם על מה לדאוג, וכך הוי שאחר זמן קצר נולדה להם בתם היחידה בשנת הכ"ב לנישואם, הוא הרבנית חנה ע"ה אשת הרה"צ ר' מנחם מענדל רובין זצ"ל אב"ד מוזשאי[פו].

פו. מפי הרה"ח ר' אלי' בצלאל ט"ב שליט"א מבאניע ששמעו מפי הרבנית ממוזשאי

רוה"ק הופיע בבית מדרשו

סיפר לנו הרה"ח ר' יקותיאל הערש ווערצבערגער ז"ל: פעם כשנסע אמי לטעטש כדי לבקר את אבותיה ה"ה הרה"ח המפורסם ר' דוד יצחק ווערצבערגער ז"ל שו"ב בטעטש, ואבי הר"ר יחזקאל ע"ה שהיה שוחט במיהאליפאלווא נשאר בביתו שלא היה יכול להשאיר את בני העיר בלי שוחט, אמי נתעכבה איזה זמן בטעטש, ויהי כשרצתה לחזור הביתה נכנסה לרבינו כדי לקבל ממנו ברכת פרידה, שאל אותה רבינו למה היא ממהרת כ"כ לנסוע הביתה, ואמרה שבעלה ממתנה עליה בבית, ציוה לה רבינו ואמר שעוד יש לה פנאי ואינה צריכה למהר כ"כ.

אמי היתה גדולה במדת אמונת צדיקים וכיון שרבינו אמר לה דברים הללו החליטה שלא לנסוע באותו היום ולהישאר עוד קצת זמן בטעטש, והנה לא עברה זמן מרובה והגיעה שמועה מחרידה כי אותו הרכבת שהיתה בדעתה לנסוע עמו יצא באמצע הדרך מהשינע"ס ונתהפכה והיו הרבה הרוגים ל"ע.

אמי ע"ה היתה רגילה לספר לנו את המעשה כדי להראות לנו וללמדנו לקח איך שרוח הקודש הופיע בביתו מדרשו של הרב מטעטש, ובזכות אמונת צדיקים שלה ניצלה בעז"ה.

גם מרן מסאטמאר זצ"ל דיבר פעם אודות מדריגת דודו הקדוש שהיה לו הרגשת הצדיקים וצופה למרחוק, וסיפר כי בעת שנולד להרב מטעטש

ע"ה. (הרבנית חנה ע"ה נולדה בשנת תרפ"ד, ונפטרה ביום י"ז אלול שנת תשס"ד ומנו"כ בביה"ח בעיר טבריה, על מציבתה נחרת בתוך הדברים "העסא בת הגה"ק הקדושת יום טוב בדרך מופת הולידה בזקנותה, בת יחידה מצויינת חביבה". ויצויין דמה שמובא בכמ"ק שהיה לו להרב מריינזוב עוד בת בשם שפרה, אשת הר"ר משה שפירא הי"ד בן הרה"צ ר' מרדכי מבערטש זצ"ל הי"ד, זה הי' לו מזוו"ר ולא מזיווג הנ"ל).

עוד מסופר על הרבנית העסא ע"ה, כי בימי ילדותה היתה מסבבת פעם במשחק הדריידל בימי החנוכה, ובשום פעם לא עלתה לה כהוגן, ואמר לה אביה מרן הקדיו"ט שהוא יסבוב עבורה ואז עלתה יפה, ואמר אז בלש"ק "איינס האב איך געפועלט פאר דיר". ואח"כ כשנולדה לה בתה היחידה נזכרו במאמר אביה שלא חזר ריקם (בשם מרן הברך משה זצ"ל, ועי' בזקינך ויאמרו לך ח"ג עמוד קנג, ובס' הרה"ק הקדיו"ט פ"ז).

אחד מנכדיו והכניסו לפניו את הרך הצעיר אחר לידתו כדי לקבל את ברכת קדשו, ויהי כאשר אך הביט עליו אחזתו רעדה ואמר "עם כאפט מיר א ציטער". ונכד זה לא עלתה לו יפה וסבל במשך ימי חייו מיגון ואנחה ולא היה לו יומא טבא בחייו רח"ל, ואת כל זאת ראה רבינו ברוח קדשו[פז].

והמקום כאן לציין מה שהעיד א' מתושבי העיר טעטש ה"ה מוה"ר יקותיאל דייטל ז"ל (בן מוה"ר שמואל ז"ל ממקורבי רבינו), כי יותר ממה שהי' רבינו מכהן בתור רב מרא דאתרא, הי' ג"כ רבי, שהי' מפורסם בכל הסביבה לעובד ה' ובעל מופת גדול, וראו ממש כי השכינה שורה על פניו[פח].

דומה לזה העיד הרה"ח ר' וואלף ברוך לאיש ז"ל שו"ב באוהעל שזכר היטב את רבינו, והיה לו הדרת פנים וצורת קדשו הבהיק אור כראות פני מלאך אלקים[פט].

ראה קראתי בשם בצלאל

כבר הזכרנו למעלה איזה ענינים שבו הראה מרן מסאטמאר זצ"ל את גודל הערצתו כלפי דודו הרב מטעטש, כמו כן עובדות ידענו מפי כמה נכדי רבינו שציוה להם מרן בעת לידת בניהם, שיקראו את שם הנולד אחר שם זקנם הוא רבינו[צ].

פז. מפי הרה"ג ר' משה חיים גאלד שליט"א הרב מקראלי, נכד רבינו, בשם הרה"ח ר' שלמה בראוער ע"ה ששמעו מפי מרן זצ"ל.

פח. מפי בנו הרה"ג ר' שלמה דייטעל שליט"א מעיה"ק ירושלים ת"ו.

פט. מפי הרב ר' יואל אהרן פריעדמאן שליט"א ששמעו מפיו.

(עי' שו"ת מחנה חיים ח"ב חו"מ סי' לא, דזיו אדם הוא החשיבות יקר נפשו ונשמתו, אשר הוא נותן לאדם הדר והוד מאור וקלסתר כפי שלימות מעלותיו ומדותיו, עי"ש).

צ. יצויין כי בשנת תרפ"ג זמן קצר אחר פטירת רבינו נולד בן להגה"צ ר' שמואל גרויס זצ"ל (לימים אב"ד קראלי) נכד הגה"צ ר' יוקל ט"ב זצ"ל אב"ד וואלאווע וחתן הרה"ק ר' ישעי' מקערעסטיר זצ"ל, הברית מילה התקיימה בעיר קערעסטיר על ברכי רביה"ק מסאטמאר זצ"ל ובנוכחת הרה"ק מקערעסטיר זצ"ל (עי' בס' מופת הדור), ונקרא שמו בישראל אחר שם דודו זקינו, והוא מו"ה אלי' בצלאל גרויס הי"ו מעיה"ק ירושלים ת"ו.

ויסופר כי פעם נכנס אליו אחד מנכבדי רבינו אשר נולד לו בן בל"ג בעומר, ואמר למרן כי חשב ליתן את השם "שמעון" אחר בעל ההילולא התנא האלקי ר' שמעון בן יוחאי, שאל לו מרן, וכי אין לך די שמות ליתן מבית אבותיך[צא], ומנה ההוא כמה שמות ממשפחתו לבית אבותיו, וציוה לו מרן שיתן אחר זקינו הרב מטעטש.

הלה הבין שכוונת מרן היה שבנוסף לשם שמעון בעל ההילולא יתן גם את שם זה, ולכן שאל אם יתן את השם שמעון בראש או בסוף, אמר לו מרן: השם "אלי' בצלאל" כדאי הוא לעצמו ואינך צריך להוסיף עליו, הרי היה ערליכער איד, וגם האריך ימים עד זקנה ושיבה.

והנה לימים כאשר נתגדל הילד הזה והי' לאיש ונתקשר בקשר השידוכין, אז הוברר הדבר כי שם חותנו הוא "שמעון", ויהי לפלא. (מפי מוה"ר וואלף רעמעק הי"ו דבדידיה הוי עובדא)[צב]

צא. עי' בס' הדרת קודש (נאסויד) בשם מרן הד"ח זצ"ל, שסגולה לאריכות ימים לקרא את הולד הנולד אחר אבותיו ואבי אבותיו ומשפחתו ולא אחר זר, ע"כ. וכ"כ בנו הרה"ק משינאווא זצ"ל בב' מכתבים (נדפס בס' דברי יחזקאל החדש) ששמע בשם הרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל שמסוגל לאריכות ימים ליתן שם מהמשפחה של אב או אם, ע"כ. וכבר מבואר במדרש (ב"ר לז, ז) אנו שאין אנו משתמשין ברוח הקודש אנו מוציאין לשם אבותינו, עי"ש (ועי' בס' שיח זקנים ח"ו ע' שנ בשם הגה"צ מנאסויד זצ"ל).

והגה"ק בעל מחנה חיים זצ"ל כתב (במכתבו הנעתק בשו"ת משנה הלכות ח"ו סי' רנח, וסי' רנב) שיש טעמים ונימוקים ויסודות גדולים ליתן השם דוקא ורק אחר המשפחה, וכתב רק עכשיו זכיתי לירד לסוף דעתו של אמ"ו החת"ס ז"ל שלא נתן לאחד מבניו שמו של רבו המובהק ר' נתן אדלער אע"פ שלא נשארו לו בנים, ע"כ (עי' מה שהערנו בזה בס' סופר המלך, פאר הסופר עמוד נח ורי"ט). ועי' בס' חת"ס (סו"פ בא דף סד) שכתב בתו"ד, מי שנקרא בשם הצדיק מסוגל שיהיה טוב ומוטב "ומכש"כ אם יהיה גם ממשפחתו", עי"ש.

צב. עובדא דומה מספר דודי מוה"ר ניסן משה ראטענבערג הי"ו, שבעת שעשה שידוך עם א' מיוצ"ח, נאמר לו מפי המחותן באחת השיחות כי הוא מקפיד מאוד בעניני שמות, פתאום נזכר דודי כי בעת שנולד לו בן הזה, נכנס אז למרן ואמר שרוצה לקרוא שמו ע"ש זקינו הגה"צ ר' יואל מטרעסיף זצ"ל, ושאל איזה שם יוסיף כיון שנעקד"ה בעת המלחמה, אמר לו מרן שיוסיף את שם יקותיאל ע"ש הייט"ל, ושאל אם יתן גם יהודה, אמר מרן שאינו צריך, וכעת נשתדך עם המחותן ששמו יהודה אליעזר.

ויותר לבדו מכל בית אביו

רבינו זכה לאריכת ימים ושנים עד זקנה ושיבה טובה, והיה האחרון מכל בניו של הייט"ל אשר הארץ האירה מכבודם ויכלו ליהנות מאורם, אחרי שאחיו הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל נפטר ביום י"ב אלול תר"ע (בן ע"ז שנים), הרה"ק הקדושת יו"ט מסיגוט זצ"ל נפטר ביום כ"ט שבט תרס"ד (בן ס"ח שנים), ואחיו הצעיר הרה"ק רמ"י מאוהעל זצ"ל נפטר ביום כ"ד טבת תרנ"ז (בן נ"ב שנים).

בהיותו הבן היחידי של מאור הגולה מרן הייט"ל אשר עודנו בחיים, רכש רבינו הערצה מרובה ושמעו הטוב הולך עד למרחק, ובפרט במחוז מאראמארוש אשר השפעתו של הגה"ק הייט"ל היתה רבה מאוד והיה ראש ומנהיג המדינה, וחלקם הגדול מהרבנים היו מתלמידיו ותלמידי תלמידיו, התחשבו שם הרבה עם דעת תורתו ויראתו של רבינו.

הרבה שנים היה רבינו פאר הרבנים ועטרת המשפחה הרוממה אשר על פיו ישק דבר, בפרט נתכבד מאוד ביומא דהילולא של אביו מרן הייט"ל כאשר בא יבוא לעיר סיגוט להשתטח על ציון המצוינת.

מסופר כי פעם בעת שחל היומא דהילולא בשב"ק שבת על שב"ק בעיר סיגוט, ומסר לו בן אחיו הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל את הכיבודים והתפלל לפני העמוד. כמו"כ העלה אותו על ראש שמחותיו בעת שמחת צאצאיו, ובעת שמחת הנישואין של אחת מבנותיו של העצ"ח נתכבד בסידור הקידושין[צג].

סיפר כ"ק מרן הברך משה מסאטמאר זצ"ל, כי בעת שנפטרה אחותו הרבנית דבורה לאה ע"ה אשת הגה"צ ר' חיים יצחק אייזיק הלברשטאם זצ"ל אב"ד סלאטפינא, ביום ג' טבת תרפ"ב, ואביו הרה"ק העצי חיים זצ"ל רוצה להחזיקו בביתו ולהשיא לו בתו הצעירה, ואמנם מרת העסא ע"ה שהיתה אז בת ט"ז שנים, ואמנם היו כאלה שחששו מחמת צוואת רבי

צג. מפי הרה"ג רבי חיים צבי מייזליש שליט"א ראש ישיבת מהרי"ט בני ברק, בשם זקינו כ"ק מרן הברך משה מסאטמאר זצ"ל.

יהודה החסיד (סי' כב) שלא ישא אשה ששם החתן כשם חמיו, ובפרט כאן שכבר איתרע מילתא בפטירת אשת נעוריו[צד].

והלך אז העצ"ח לשאול בעצת דודו הוא רבינו כדת מה לעשות על

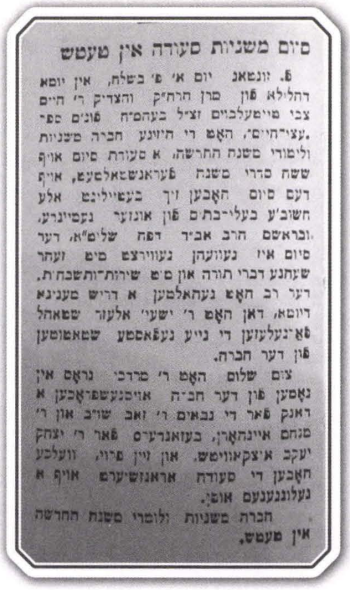
צד. ידוע כי אצל אבוה"ק הקפידו הרבה בעניני צוואת ריה"ח, כיון שהם מנכדי המהרש"א שהתייחס אחר רבינו יהודה החסיד (עי' שו"ת נודע ביהודה מהד"ת אה"ע סי' עט ושו"ת אמרי א"ש יו"ד סי' ס ועוד, שלא נאמרו דברי הצוואה רק לזרעו של ריה"ח).

אבל לאידך גיסא כיון דבנידון הזה היה להם עוד שמות, ידוע מש"כ בשו"ת השיב משה (סי' סט) וז"ל, קבלתי וכו' בשם שאירי הגה"צ מו"ה ארי' ליב זצוק"ל אבדק"ק קראקא, בנידון שידוך שהיה א' מהמחותנים נקרא בשני שמות ושם אחד מהשנים היה כשם מחותנו הרוצה לשדך עמו, והשיב דכל כי האי מילתא הוא הבו דלא לוסיף עלה, וכל שיש איזה שינוי ממה שנאמר בהצואה הולכין להקל, ע"כ. ובשו"ת אבני צדק (אה"ע סי' י-יא) כתב דמקובלני בענינים כאלו אם יסכימו דעת ג' רבנים להתיר אין להקפיד. וביו"ד סי' קמ"ב כתב הלשון "שלשה גדולי הדור" (ובשו"ת דברי יואל אה"ע סי' קט"ו, כתב הלשון בזה, ג' רבנים גדולים ת"ח חשובים וירא ה', ועי' בשו"ת מקדשי השם ח"ב סי' נה ס"ב, בביאור טעם הדבר שמהני לשאול).

ובשו"ת דברי יציב (אה"ע סי' יב) מזכיר את הנידון הזה בזה"ל, דכירנא אצל מו"ח בעל עצי חיים זלל"ה שלקח את גיסי להבחל"ח הרה"ג הק' מסלאטפינא הי"ד ששמותיהן היו שוין, וגם כשנפטרה בתו בקוצר ימים ל"ע השיא לו בתו האחרת, וכיון דאיתרע מילתא הגם שהיה לו עוד שם הרהרתי בזה, אך מו"ח לא חשש לזה כלל, ע"כ (מה שמשמע מלשונו שכבר הי' אז בביתו של העצ"ח, מסתבר יותר שהרב מסלאטפינא נתארס בזוו"ש עוד לפני נישואי האדמו"ר מקלוז'ב, שהי' ביום ז' אד"ב תרפ"ד, ונשואי הרב מסלאטפינא בזוו"ש הי' רק זמן קצר אח"ז ביום ח"י סיון תרפ"ד).

ויש להעיר דבאמת שייך בנידון הזה עוד צוואה מר' יהודה החסיד, שכתב (בסי' כו) שלא ישא אדם שתי אחיות זו אחר זו. ועי' בשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' קמב) שכתב על זה, דע שקבלה בידינו מצדיקים דכל כה"ג אם שלשה גדולי הדור מתירים משום מצוה לחוס על הבנים שפיר דמי, וכן אנו נוהגין להורות, ע"כ אני המתחיל להתיר ואם יש עוד שני רבנים גדולים יסכימו עמדי ישא אותה בלי פחד, וכן אחי הרב אבד"ק גארלין אחר ששתו של"ח נשא אחותה ע"ד זה, וכן השבותי כעת לק"ק סטראפקוב על שאלה כזאת, ע"כ. וז"ל הרה"ק ר' אשר מראפשין זצ"ל (במכתבו הנדפס בס' אור ישע), בעיני ראיתי ושמעתי מהשלשה רועים קדושי עליונים נב"מ שנאספו יחד, ה"ה קדוש אלקים המגיד ז"ל, וקדוש אלקים הרב ממעזביז ז"ל וקדוש אלקים מהרמ"מ ז"ל מרימינאב שנאספו במכוון על דבר זה להתיר, והמגיד ז"ל הי' ראש המדברים שהמה מתירין ושלא יזיק להזוג ולא יהי' שום מכשול ח"ו, ואנחנו מה להתדמות לצדיקים אלו ז"ל, אך על כוונותיהם בעקבותיהם לילך לטובת יתומים קטנים, וזכותם יגן עלינו ועל כל ישראל ועל ענין שידוך זה שיהי' לטובה ולברכה בשעה מוצלחת, וכאשר יסכים כן על דבר זה ועוד ת"ח אמיתי יסכים גם אני בהצטרף עמהם שנהי' שלשה מחמת שכ"ת דרש כזאת ממני, ע"כ.

דבר השידוך, ומגודל חשקו שיוכל להחזיק את חתנו זה בביתו שהיה כלי מפואר ברום המעלה, ביקש אז מרבינו שבל יורה לו את חוות דעתו רק באופן שדעתו יהיה להיתר, אבל אם לא יוכל להסכים אז מוטב שלא ישיב כלל. ואכן יצא אז השידוך הזה לפועל ונעשה החיתון יפות בין הרב מסלאטפינא עם הרבנית העסא ז"ל, ואחר זמן נערכה החתונה ביום ח"י סיון תרפ"ד למז"ט, כבר לאחר פטירת רבינו, והזווג עלה יפה.

סיום משניות סעודה אין טעטש

ב. זונטאג יום א' ב' בשלח, אין יומא דהילולא פון מרן הרחיק והצדיק ר' חיים צבי מויסעלבוים זצוק"ל בעהסיח פוים פפ' עציי"חים", האָט ר' חיינע חבריה מצניות וליפודי משנת התרשה, א סעודת סיום אויף ששה סדרי משנה פערענשטאלטעט, אויף דעם סיום האָבען זיך בעשיילונג אלע חשוב'ע בעלי־בתים פון אונזער נעמיינדע, ובראשם הרב אביד דפת שלים"א, דער סיום איז נעווען נעווירצט מים זעהר שיתנע דברי תורה און מים שיחות־התשבחת. דער רב האָט נעהאלטען א דריש מעניגא דיומא, דאן האָט ר' ישעי' אלטר ששאהל פאַ־נעלעזען די נייע נעפאסטע שאשופען פון דער חברה.

צום שלום האָט ר' מרדכי נראָס אין נאָמען פון דער חב"ת אויסגעשפראָכען א דאנק פאַר די נבחים ר' זאב שוב און ר' מנחם איינהאָרן, בעזונדערס פאַר ר' יצחק יעקב א"צקאוויטש. און זיין פרוי, וועלכע האָבען די סעודה אראנזשירט אויף א נעלונגענעם אופן.

חברת משניות ולומדי משנת התרשה אין מעטש.

סיום משניות בטעטש לרגל הילולת הרה"ק העצי חיים זי"ע

(יידישע צייטונג – מונקאטש, פ' יתרו תרצ"ח)

נשאר למשמרת מתקופה ההוא "מכתב גלוי" שנכתבה ע"י הגאונים הצדיקים צאצאי קודש מרן הייטב לב זי"ע, אשר כולם כבר כיהנו בקהלות גדולות בישראל, ויצאו למען הגנת כבודו של רב א' מבני משפחתם, ושמו של רבינו מופיע שם בראש החותמים בהיותו זקן החבורה, וכפי שנעתקה להלן פרק ו'.

אחים בהספידא

כאמור היה רבינו השריד האחרון מבני מרן הייטב לב אשר חיו עלי ארץ והאריך ימים על פני אחיו, ובשל כך זכה ג"כ לשאת מספדי תמרורים לפני מיטתם ואחי"ם בהספידא דהתם קאימנא, וכפי אשר מצינו רשום בכתבי העתים של ימים ההם[צח].

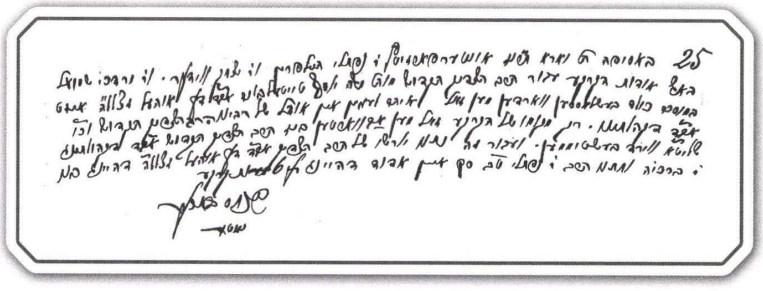
צח. עי' לעיל פרק ג' אודות דרשות ההספדים שנערכו בעת פטירת מרן הייטב לב זי"ע.

ביום כ"ד טבת שנת תרנ"ז נפטר אחיו הצעיר ממנו, הוא הגה"ק המפורסם רבי משה יוסף זצ"ל האבד"ק אוהעל, בעת היותו עובר אורח בעיר בעקא-טשאבא. והובילו את ארון הקודש לקהילתו באוהעל, שם הספידו אותו הרבנים הגה"ק רבי משה גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט מח"ס שו"ת ערוגת הבשם[צו], הגה"צ רבי ישעי' עהרענפעלד זצ"ל אב"ד פאטאק, והגה"צ רבי שלמה סופר זצ"ל אב"ד בערעגסאם בן הכת"ס. ככלות ההספדים נסע הארון למקום קברות אבותיו בעיר סיגוט[צז].

מסע הלויה הגיע לסיגוט בחשכת הלילה, ושם נשא רבינו את דברי הספדו בין שאר קרובי המשפחה על הסדר דלהלן: בנו הגה"צ ר' ברכיה זצ"ל, בנו החתן הר"ר ניסן זצ"ל (חתן מרן הקדושת יו"ט ונפטר בצעירתו, על מצבתו נחרת שמו "אברהם ניסן"), אחיו מרן הקדושת יו"ט, אחיו רבינו הרב מטעטש, חתנו וב"א הגה"צ ר' נפתלי טיטלבוים זצ"ל אב"ד ניר-באטור, הגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף (חתן אחיו הרה"ק מקאלאסוב זצ"ל), הגה"צ ר' רפאל גרוים זצ"ל אב"ד בערבעשט (חתן גיסו הרה"ק מוואלאווע זצ"ל).

צו. הגאון הנ"ל מזכיר את ההספד הזה בספרו ערוגת הבשם עה"ת (פ' וארא) וז"ל, הספד על הרב הגה"צ מו"ה משה יוסף ט"ב ז"ל שהיה אב"ד דקהל חסידים בק"ק אוהעל יע"א, ונפטר בפתע פתאום ל"ע באם הדרך בעיר טשאבא והביאוהו לק"ק אוהעל ומשם לק"ק סיגוט למשכן אבותיו ז"ל, והספדתיו בביהמ"ד דק"ק אוהעל בקיבוץ גדול שבאו לגמול חסד עם הרב ז"ל, ע"כ. (וע' בס' תולדות ערוגת הבשם ח"ב ע' קסה אודות גודל הידידות שהי' שורה ביניהם)

צז. הגה"ק מאוהעל זצ"ל נקבר בתוך האהל של אביו הייט"ל – מאחורי השורה שנקבר שם אח"כ אחיו הקדושת יו"ט, ונזכר הדבר בפרטיקול דחברה קדישא בעיר סיגוט מאסיפה שהתקיימה ביום הקבורה ה' פ' וארא תרנ"ז: "אודות הקרקע עבור הרב הצדיק הקדוש מו"ה משה יוסף טייטעלבוים אב"ד דק' אוהעל זצלל"ה, איז במוסכם כולם בעשלאסטען ווארדען מען זאל איהם לעגין אין אוהל של רבינו הרב הצדיק הקדוש וכו' אב"ד דקהלתינו, רק מקומו של הקרקע זאל מען אבווארטען ביז הרב הצדיק הקדוש אב"ד דקהלתינו שליט"א [הקדושת יו"ט] ווירד בעשטיממען". [יצויין כי מתחילה בעת פטירת הייט"ל נבנה רק אהל קטן ואח"כ הוסיפו על האהל, כנראה בערך בשנת תרנ"ד, עי' בפרטיקול דהחברה קדישא מאסיפה מיום ב' דחוהמ"פ תרנ"ד אודות הצעת הגבאים "דען צוויא פאן אוהל מהרב הצדיק זצלל"ה" - ומש"כ בס' ומשה הי' רועה ח"ו ע' תל"ב שהוסיפו על האהל לאחר פטירת הקדיו"ט, הוא כנראה טעות המעתיק דהרי כבר בשנת תרנ"ז נקבר ר' משה יוסף ג"כ בהאהל].

החלטת החה"ק דעיר סיגוט ע"ד מקום קבורת הגה"ק מאוהעל זצ"ל – פראטאקאל מפנקס החה"ק דעיר סיגוט

אבל ככר

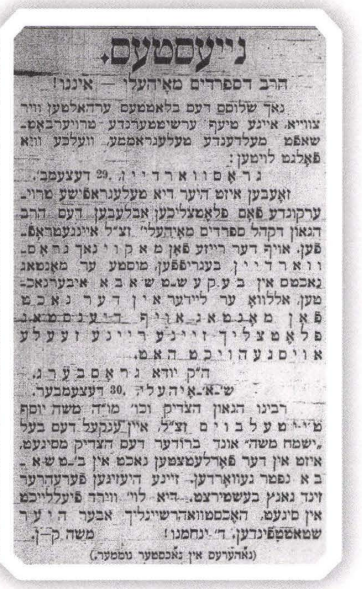
אוי נא לנו תאבר עדת היראים בעיר אוהעל כי אבר כלי המדה ישראל הרב המאוה"ג צדיק נשגב קדוש ה' מכובד בנשיק"ק מוה"ר משה יוסף טיטשלבוים זלי"ה אשר שבק לן חיים ביום נ' העבר בפיתה מתאומית כשור משד' באה. — בחדש העבר נקרא לעיר מאקאוע על סיום השי"ס בחבורה ש"ס שגם הוא היה "חבר הכבוד" אליה, ובדרך שובו לביתו עכבוהו עדת אחינו בעיר בעקעש משאבא ללון שם הלילה כי אין התחברות למסע רכבי ברזל בלילה, ויעשו לכבודו משתה גדול אשר הוזל בשמיו חד"ת נפלאים. וככלותו דבריו פתח שנית בדברי הנ' רגלוהו דבר נש אינון ערבין בי' לאחר דסתבעי חמן מוכילין יתי', ואמר: בשת יש לי דבר נחוץ לעשות פה רק שאיבני יודע מה, כי אינני בעל רוח הקודש, אך יהי רצון שיהי' לשובה, שומעי אמריו פחרו, וישאלוהו: למה ידבר אדוננו כדברים האלה? ויהזור סדבריו ויאמר "הלא רק דברתי" בהצות הלילה עלה לשכוב ולנוח מעט ויקם בשעה 4 ויכין א"ע לדרכו כי דעתו היתה לנסוע משם ובשובו לביתו ויהאונן כי אש צרבת בלבו, ואחרי אשר עשינו לו רשיה של הזרת הטוב לו מעט וישב על משתו, ופתאום נפל ממטתו ולשוא נסו הרופאים להחיותו: כי אחרי נגיהא קלה יצאה נשמתו הקדושה בטהרה, מהרנו להודיע לקהל עדתנו באוהעל, ובאפסתם נמרו אומר להוביל את גויתו לעיר סיגעט מקום קבר אביו הקדוש זל"ה בעל "יישב לב" כי אין מקומו של נוסף הקדוש בעיר אוהעל בכה"ח התדש. וההח"ק באוהעל הסכימו שאם יסכימו ראשי העיר לקברו בכה"ח הישן מקום קברת זקנו הקדוש בעל ישמח משה גם מאתם ויבוא הארון לאוהעל להה"ד אשר שם ביתו שם ספדוהו הה"ג ד"ק הוסטן, מאשאק, ברנשאס, וראשי הח"ק הרחוקים מצדקה וקדושה עשו כל אשר בכחם להניח שכן בדרך וביאו עליגו עלילות דברים ב"נ הארונות ולקברו בלי טהרה ורחיצה וכהכה רבות ותואנות הראויות לעדת חנף ולא לח"ק בישראל, בשעה 5 ביום ה' העבר נסע הארון מאוהל ויבא לסיגעט בשעה 1 בלילה ואין מספר לעם אשר נסעו אתו ואשר חכו בחצר הנחיטות בסיגעט ובידם כסה מאות אבוקות להאיר את הלילה, שם נתן בארון עץ הנעשה משלחן למודו בכמ"ד באוהעל, ואחרי אשר הספידוהו בנו הרב ר' בריכיה, ואחריו בנו ההתן כמו"ה אלעזר ניסן. ואחריו אחיו ההצה"ק מסיגעט, ואחריו הה"ג אחיו מטעפש וחתנו הה"ג מבאשאר הה"ג מקרעפשענב, הה"ג מבערבעשט, הובל ארונו בשעה 4 לסנות בוקר להה"ח בכבוד גדול באהל מר אביו מרן הקדוש בעל "יישב לב", ושלש ליוית גדולות נעשו לו, כמשאבא באוהעל ובסיגעט, ושרם נסע הארון מאוהעל הסכימה עדת קהלתנו החסידים שיקבלו במקומו את אחד מבניו השלשה, לא נודע עוד איזה מהם.

"אחרי אשר הספידוהו... ואחריו אחיו הה"ג מטעטש"

פטירת הגה"ק ר' משה יוסף זצ"ל, במכ"ע מחזיקי הדת שבט תרנ"ז

בס"א אוהעלי באונגארן נוע וימת בליל ג' פ' וארא הרב הגאון הצדיק והקדוש מו"ה משה יוסף טיטעלבוים הנודע לשם ולתהלה ורבים הלכו לאורו. כן ס"א שנה הי' בטוהו, וכבר ספד האבל אשר יתאבלו עליו אלפים בישראל בני אונגארן, הנצב"ה.

פטירת הגה"ק ר' משה יוסף זצ"ל, במכ"ע החבצלת בירושלים

נייעסטעס.

הרב דספרדים מאיהעלן — אינגו!

נאך שלוסם דעם בלאטטעם ערהאלטען ווער צווייא. איינע טיף ערשיטערנדע טרויערבאט־ שאפט טעלדענדע טעלעגראפטע. וועלכע ווייא פאלגט לויטען:

נ ר א ס ו ו א ר ד י ו ן, 29. דעצעמבר.

זאבען איוט היער דיא טעלעגראפישע טרויר־ ערקונדע פאם פלאטצלינג אבלעבען דעם הרב הגאון הקדל ספרדים מאיהעל' וצ"ל אויננעטראפ־ פען. אויף דער רייזע פאן מ א ק ו י נאך נ ה א ם־ ו ו א ר ד י ן בעגריפען, טוסטע ער מאנאט נאכטם אין ב ע ק ע ש־ט ש א ב א איבערנאכ־ טען. אללווא ער ליידער א י ן ד ע ר נ א כ ט פאן מ א נ ט א נ א ר י ף ד י ע נ י ם ט א נ פלא ט צ ל י ך זיינע ריינע זעעלע אויסגעהויבט האט.

ה"ק יודא נ ר א ס ב ע ר ג.

ש־א־איהעלי, 30. דעצעמבער.

רבינו הגאון הצדיק וכו' מו"ה משה יוסף מ־ט ע ל ב ו י ם וצ"ל, איז ענקעל דעם בעל ,ישמח משה־ אונד ברודער דעם הצדיק מסיגעט. איוט אין דער פאלעטטינען נאכט אין כ־ט ש־א־ ב א נאטער נעווארדען. זיינע היעזינען פערעהרער זינד נאנץ בעשטירצט. היא לוי, ווירד פיעללייכט אין סיגעט. האבטפוואהרשיינליך אבער ה ו ע ר שטאטפינדען. ד' ינחמנו! משה ק־ן.

(נאהערעס אין נאכטמער נומטער.)

פטירת הגה"ק ר' משה יוסף זצ"ל, במכ"ע אלגעמיינע אידישע צייטונג בפעסט

מציבת הגה"ק ר' משה יוסף זצ"ל, בעיר סיגוט יצ"ו

ביום כ"ט שבט שנת תרס"ד גלה כבוד מישראל ונפטר אחיו הגדול הוא מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצ"ל האבד"ק סיגוט, ונתאספו אלפי ישראל ובראשם הרבנים הגאונים ראשי המדינה ללוות את ארון הקודש, תחילה הספידו אותו שני בניו הרה"ק בעל עצי חיים ובעל דברי יואל זי"ע, ואח"כ נערך מעמד הספדים רבתי בשדה בוכים, ונפתחה שורת ההספדים ע"י אחיו ה"ה רבינו הרב מטעטש, שספד את אחיו בקול בוכים כדת וכהלכה.

אחריו עלו על הבימה הרבנים הגה"צ רבי שמואל גינצלער זצ"ל אב"ד אויבערווישא מח"ס משיב נפש[צח], הגה"ק רבי משה גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט מח"ס שו"ת ערוגת הבשם[צט], הגה"ק רבי יהודא גרינוואלד זצ"ל אב"ד סאטמאר מח"ס שו"ת זכרון יהודה[ק], הגה"צ רבי שלמה סופר זצ"ל אב"ד בערעגסאם בן הכת"ס, הגה"ק רבי צבי הירש שפירא זצ"ל אב"ד מונקאטש מח"ס דרכי תשובה[קא], ולאחרונה ספדו אותו בני אחותו ה"ה הגה"צ רבי משה

צח. הגאון הנ"ל מזכיר את ההספד במכתב שכתב לנכד אחותו הגאון בעל שו"ת לחם שלמה משימלוא זצ"ל (נדפס בס' איגרי דבי הילולי ח"א, ברוקלין תשנ"ז) וז"ל, אחדשה"ט וש"ת כמשפט, עתה באתי לביתי מסיגוט מהספידא דהאי גברא רבא הגה"ק האב"ד זצלה"ה זי"ע, ועדיין ידי מרתתין ולבבי בל עמי, אך חשבתי להשיב למע"כ וכו', והכתב תעיד עלי כי ידי מרתתן לזאת אקצר וכו', ע"כ (ועי"ע דברי הספדו של הגאון משימלוא בס' אבן שלמה פ' ברכה).

צט. הגאון הנ"ל מזכיר את ההספד הזה בספרו ערוגת הבשם עה"ת (סו"פ תצוה) בדרשת הספד ביום ז' אדר, וז"ל, ואחרון הכביד הגה"צ פאר הדור מה"ו חנניא יו"ט ליפא טייטעלבוים זצ"ל אבדק"ק סיגוט יע"א, דנח נפשיה ביום ער"ח אדר תרס"ד לפ"ק, והספדתיו באשכבתא דיליה בפניו, בפני קיבוץ אלפי ישראל, ובז' אדר במקהלות קיבוץ גדול פהק"ק חוסט יע"א. (עי"ע בשו"ת יד חנוך בריש הס' שמוזכר שם דברי הספד מהרה"ק מקרעצקי זצ"ל חתן הקדיו"ט).

ק. כתב בס' אמרי יצחק (לרי"מ שווארץ ז"ל, ח"ג דף ל) וז"ל, שמעתי מהגאוה"צ מו"ה יהודה גרינוואלד זל"ה שהיה אבדק"ק סאקמער יע"א, בהספדו על אדמו"ר בעל קדושת יו"ט זל"ה, לפרש מה שכתוב בפ' ברכה (דברים לד ז) ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו וגו', ר"ל דכל המאה ועשרים שנה היה במותו במסירות הנפש כאילו היה מת, עכדה"ק (ועי' ס' שאריית יוסף לר"י אשכנזי, פ' ויחי).

קא. כאשר הגיע הדרכי תשובה זצ"ל למעמד הלויה הי' באמצע הספד שהספידו אחד מן הגדולים, ומרוב התרגשותו התחיל לצעוק באמצע דרכו למקום הארון הקודש

דוד ט"ב זצ"ל אב"ד לאפאש, והגה"צ רבי נפתלי ט"ב זצ"ל אב"ד ניר-באטור (אביהם הרה"ק מוואלאווץ זצ"ל לא הספיד מאיזה סיבה לא ידועה).

"געוואלד" על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים, דאחר חורבן ביהמ"ק שגרשו אותנו לבין אומות העולם בגלות המר הזה חשש הקב"ה שמא ילמדו בנ"י ממעשיהם של אוה"ע כמו שנאמר ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, הפקיד השי"ת שומרים הדומים למלאכים אשר הם הצדיקים שבדור לשמור על כלל ישראל שילכו בדרך התוה"ק ושלא ילכדו ברשת היצה"ר, ועכשיו אבדנו את הקדושת יו"ט זי"ע אשר הוא היה שומר ישראל, וצעק "געוואלד" עם מי נשארנו, ע"כ. - מפי הגה"צ מראחוב זצ"ל שנכח אצל מעמד הלויה (מובא בקובץ אוצרות ירושלים חלק רנט, שנת תשמ, בדרשת הגה"צ רמ"א פריינד זצ"ל נאב"ד ירושלים)

עוד אמר אז הדרכי תשובה, כי כשנפטר הגה"ק משינאווא זצ"ל האמיר אנגעוואריין דעם טאטן, און יעצט האמיר פארלוירן די מאמען (מפי הרה"ח ר' חיים בער גרינפעלד ע"ה משב"ק במונקאטש, מפיהם ומפי כתבם ח"א). ועי' בס' שיחות יקרים (אות פט) דאח"כ בבוא הדרכי תשובה להאכסניא חלק לאנ"ש לקח ויי"ש, ואמר שכן היה המנהג מימי קדם כשחוזרין מלויה, עי"ש טעם הדבר.

אבל גדול לידודים!

ברוח נבאה המשברת נים הגנו לעורר אבל ולמרר בבבי בחדש אשר נחפך לאבותינו לישעון ולשמחה. על הערד הרב הגאון הצדיק קדוש עליון מלידותו מוה"ר חננ"י יו"ט ליפא ט"ב אבדק"ק סינעט, אשר לקחו אלהים ביום א' שבוע העב"ב בן סז שנים אחרי מחלה ממושכה אשר אכלה בלבו. השמיעה הסרה הזאת התאחדה לבוא אלינו, הרזוקק במקום. ונם בבואה אך מפי השמיעה שמענוה. אולי באין איש מחותמי המחזה בעיר הזאת, או מסבה אחרת... אשר ימצא נכון וישר להציב להגאון הצדיק הזה מצבת זכרון במכתב; אולם אנחנו מאשר ידענו ושמענו את פרשת נדולה הגאון הזה כי היה אור ליהודים נזר עמו ונאדיר הדור. חלה עליגו החובה לספוד לצדה ולבכותה כי אמנם שבר נדול השבירה בנסת ישראל בכלל בנפול כוכב אחד הילל בן שחר משמי היהדות. ולאחינו בי במדינת אונגארן בפרט. המנוח הזה עבר למופת לכל בני עמנו באדץ הזאת. טלם לקחו תורה מפיו וישאבו כמים בששון ממעיני הישועה. הוא נשאר מיתי העגקים אשר נלחמו מלחמת ה' נגד מחבלים כרמה. הוא היה נאזר בגבורה ועטור בתפארה בכל עת לעמוד בפרצה לבלתי תת המשחית לבוא בהיכל ה'. וכל דבר הקשה אשר הביא המון את אחינו לידי נסיון הביאו אליו והוא הקהיל קהלות ויאסוף את מהנה תופשי המלחמה. הרבנים הגאונים ובעיב הירואים את ה', ועצתו היתה כדבר האורים לכל אחינו אלה. ועלימו תסוך מלתו ולא שנו אחרי דבריו. הוא היה הבריח התיכון לתורה לעבודה ולמעשים טובים. כי עם כי רבו שרדותיו כמילי דשמיא לקבל פני עדר עם ה' אשר באו לדרוש המלתו בערם איש אישׁ בנגעי לבבו ומכאובו, וכמילי דמתא אשר הושלו עליו. לא פסקה נם ישיבה מבית מדרשו. וכל איש יא ה' ודואג על הנוך בניו שישארו נאמנים לאלקים ותורתו וישלחם לצקת מים על יד הרועה הנאמן הזה וביבמה כי לא יכשלו בישיבה שאין בה סכיבה. ועתה, אויה! נשארו יתומים באניה בלב ים סוער ורב התבל אין!

ועוד שאלות באלה שאין פתרון להם. – כברק נורא נפוצה השמיעה בכל המדינה, וכעל עב קל התאספו המון נדול מאלפי אנשים אשר יכלו להגיע שמה ביום ב', בנו הכבור הרב ר' חיים צבי ואחיו האברך ר' יואל. הספידו עליו מספר תמימים ובבית מדרשו עשו לו הקפות. אחיי ארנו נהרו אלפים אחדים ממכבדיו וממעריציו הרבים, ובתוך ההמון נשאו נם ראש המחזו אבעריגעשפאן ומפלא מקומו (וויינינגעשי) ראש אודחי העיר ועוד משרי העיר הנכבדים כי נדול ונכבד ונשוא פנים היה המנוח לכל יודעי שמו. בחצר מות קשרין עליו מספר אחי החזן ר' אלי אבדק"ק מעשענא, ואחיהו הרבנים הגאונים ריש נינגלער מאוברווישנא, הרבנים מחותם, מאמאר, בערנאם, מונקאטש, לאפאש, וניר באמאר, כלם הרימו על נס, מלבד תורתו צדקתו ועבות רוחה, את אומין רוחו במלחמת ה' בנבורים, ויחד דברו על לב העדה הקי להמליך אחריו את בנו הרב העומד ומשמש בהוראה מוהי חיים צבי נ"י. ועוד רבנים נדולים וחבים באו לחלק לו כבודו האחרון אך לא הספיקה העת שיספידוהו כי כבר השה הלויה בנשף לילה בשעה 10. יהי רצון מלפני השוכן בסתר עליון כי יעמוד למליץ יושר לפני כסא שמים בער עמו אשר עוב בספינה בלי קרבנטה, בער אלמנתו ובנו' היקרים, ובער הקהלה הקדושה והנאמנה, ולא ישמע עוד סרין ועזוזה בישראל. יחיו נא המנהיגים השרידים בעם ירבו ימים ויאריכו שנים, ואנחנו נברעה ונשתחוה לפני אלהי המשפט, ונאמר לפניו, ה' נתן וה' לקח, יהי שם ה' מבורך.

"בחצר מות קשרו עליו מספד אחיו
הה"ג ר' אלי' אבד"ק טעטשא"
פטירת הקדושת יו"ט, במכ"ע
מחזיקי הדת (אדר תרס"ד)

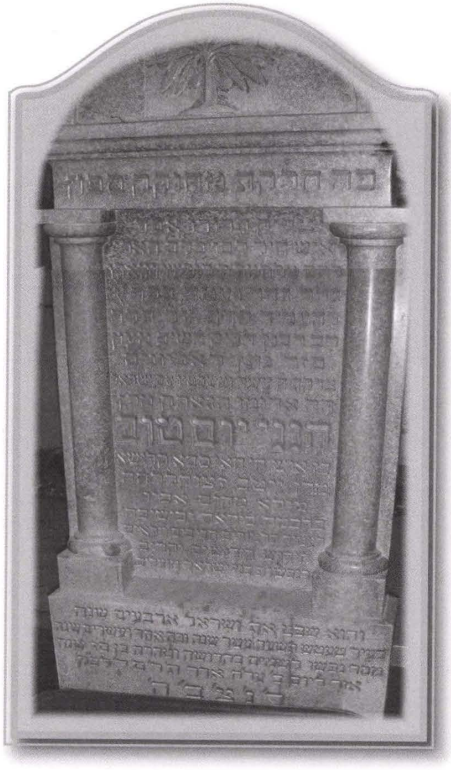
ערוגת הספר הבשם

דרוש לפורים

להספדו של צדיקים היה דגה"צ מופה"ד מרה מ"ד מאמיל בעה"ס חיבור לטהרה ושרת עמק שאלה והגה"צ הק' מרה אדרן האלבערשטאם אבדק"ק צאנז והגה"צ מהיו משה האלבערשטאם אבדק"ק בארדיוב. ואח"ן הכביד הגה"צ פאר הדור מהיו חנניא יו"ט ליפא מיטעלבוים זצ"ל אבדק"ק סיגעט יע"א דנח נפשי' ביום ער"ח אדר תרס"ד לפ"ק והספדתיו באשכבתא דילי' בפניו-בפני קיבוץ אלפי ישראל ובו' אדר בטקהלות קיבוץ גדול פה"ק חוסט יע"א.

ואתה תצוה את בני' ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד כתוס"מ מפרש עד בוקר לפני ה' תוקת עולם לדורותם

"והספדתיו באשכבתא דילי" בפניו בפני קיבוץ אלפי ישראל"
דברי הספד על הקדושת יו"ט בס' ערוגת הבשם

מציבת מרן הקדושת יו"ט זצ"ל, בעיר סיגוט יצ"ו

ויהי בשנת תר"ע נפטר עליו אחיו הגדול הוא הגה"ק המפורסם רבי אברהם אהרן זצ"ל האבד"ק קאלבאסוב, אחר שסבל צער רב ומכאובים, ויצא נשמתו בעיר קאלבאסוב בן ע"ו שנים[קב] באור ליום ו' עש"ק פ' כי תצא י"ב אלול תר"ע.

אחר שעשו הטהרה הובילו את המטה לביהכנ"ס, ונתאספו שם כל בני העיר הקטנים עם הגדולים לחלוק לו את כבודו האחרון, ונספד תמרורים ע"י בניו, ה"ה ממלא מקומו הגה"צ ר' יחיאל זצ"ל[קג], והגה"צ ר' דוד זצ"ל אב"ד עטשעד, אחריהם נשא הספדו אחיו הוא רבינו, ואחריו נכדו הוא הגה"צ ר' אלעזר ריינמאן זצ"ל דומ"ץ בגלאגוב (בן חתנו הגה"צ ר' צבי הירש זצ"ל אב"ד קרעטשניף)[קד].

"אונד הרב הג' דק"ק טעטשא... דעם פערעוינטן הספדים היעלטען"
פטירת הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל, במכת"ע יידישעם בלאט (סיגוט)

קב. כן הוא עפ"י הידוע שהי' קשיש מאחיו הקדיו"ט בב' שנים, אבל בהמכת"ע הרצו"פ נכתב שהי' בן ע"ט, וכן שמענו בשם נכדו הרה"ח ר' לייבוש פרענקל ע"ה.

קג. דברי הספדו הדפיס אח"כ בקונטרס "הספד מר" (לבוב תרע"א).

קד. אורך הדרך בין טעטש לקאלבאסוב הי' בימים ההם ערך של י' שעות, ולכן מסתבר שרבינו כבר בא לקאלבאסוב עוד בחיים חיותו של אחיו ששכב על ערש דוי במשך של כמה ימים כמתואר בקונטרס הנ"ל "הספד מר", וכך עלה בידו להיות אצל הלויה ולהספידו בפניו.

הבל על הבדין

קאלבישוב. נת' פרט בשורה כיום תכיר. פרני פיני יורדה פרט של שבר יובני שרייבו. תכדה נחלב מבדמו בכלב. ומספר מר לכל פרט בפרנס בהלקח ד' בשמיעה שנורם רחמיעו. כני הפתיחה. כרכ"ל שבחי מי יעלו הפיך ושניו שהלב. לין נומרין שלו שהלב. בקשיח מרוס לברהם לחרן פייספלברם בנו של אחוו נירק קדוש ושטר כרב כהחן שגדול בחפיפרסם בחבדיהו שיקרים בכל קלני לחן בקשיח משיר יקוחיאל יהודה פייספלברם ונתקבלה בהבדיק סיגעט. אחר ניחם ד' לגדול וכל יקחלל יקחעו דרשל שבכיחם בחשך וחשלה יגחע הפלגיחם חת החתחוחים. יגחם בחחתו בקדושה וכשטרה. אחי נח נמ! שבחרנו כלי שורה ובני מנכיו כיחושים נלחחדים. גחל כיח שבחרנו מי ישפל למו? שחחשחו לין לשפה". יחחנו לין לספר שם ניהות בימים בחורה דיקדוק של פרקחת דחסחנת. שפחשפ הפעיבה בזחת עשחה לה בשפט בכל ספיר ושביכוחי. כיום ר' שניק בשפה רבינים נשנרו בל הסביות וחסחפשו של ספיר בקשן בגדול לבורת בשחתו בשטורה לחשוק לו בכחדו שחחנרון בריחיר לנבר נשנה ויקר שרך בחוטו. שלנו לחוב בשקוה וחשיב טוליבו לביבכבים ושבו הקשות וספיריה בט שבכיר כרב בחריף חשוטבר בחשביר דרש בקניח שניש יחחל פייספלברם שליטיא בלב כשבר ובדבה. בל בשם נשו בכבי וחשחוריבו בדברי שופר לחשובה. וחיב בספרלו בנו שבר ברב בחריף בחשיך ירבה שניש דוד פייספלברם שליטיא לחביק שעשים כחדינת בנו. ובחחרונה שספרו בכדו בריבינו בחשיך ירבה שניש שליטיא ריימחן שליטיא דומיל דקיק נלחנוב. ושם טוביעתו דוך כיבשיר לחור בית בספרים חבל של בחבדיו ולח שבחבחין. בשנח ג'יל חלה בחחלה חטשם וכבידם בשנה חנישם ושבל שוניש בשים. וכבין לח שששפר שלחו לף קנח שנחש רק בקל בכל בלחבה. בן שיש שנים בי בשנה. ד' יקנה בחשוחים לבל בחחשלנים עליו. ושמחו בשטרים חחלץ בשנינו עלה שששפ בנעלנו בום שוד ושבר חנליש. חשת שנחשנ שבריש בריש יחלים ד' ושם. ובכלשפ בבל בחרף בשחשבן וכי בקניח שניש יחיחל שליטיא בלחי נחחנו לנחלנה לחלנות שקוחו ולו שששפ בשבורם לקנח בחשניר שחח של שבחו חד ביחת נחעל שחוטים. ולבל יבין בום שם זה לשחוד נגדו ולשבוך על ליקוי בשנת נשול בדחוטים. דברי החדבר בלב שבר וחבכ.

פטירת הרה"ק מקאלבאסוב
זצ"ל, במכת"ע מחזיקי הדת

ספד מר

על כ"ק אדמו"ר הרב הצדיק הקדוש מהוך

אברהם אהרן ט"ב

האבד"ק קאלבסוב יצו"ץ צצל"ה

בן לאחרו צדיק נאון וקדוש מרן

יקותיאל יהודא מיטלבוים

האבד"ק סניט וצצל"ה

בשבמיע מי' ייע"ב לב ויוע"ב פניט ובב חניח לחני לחכי לוק

אשר נשא עליו בנו מחליר

יחזאל מיטלבוים שליטיא

האבד"ק קאלבסוב יצו"ץ.

לבוב תרצא.

בדפוס א. פאלפר ואחבניאם 15.

דברי הספד על הרה"ק מקאלבאסוב
זצ"ל ע"י בנו מ"מ זצ"ל

מציבת הגה"ק ר' אברהם אהרן
זצ"ל, בעיר קאלבאסוב יצ"ו
(צילום ישן מלפני המלחמה)

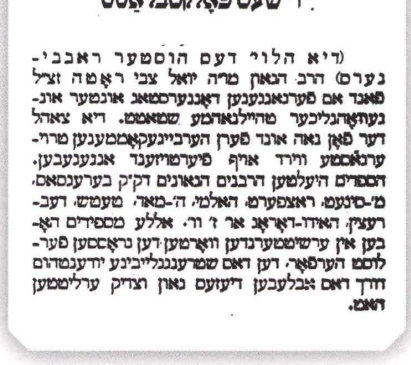
מציבה החדשה
שהוקמה לאחרונה

עת ספוד

גם ידוע נדע על עוד דרשות הספד שנשא רבינו לפני מיטתם של גדולי ומאורי הדור זי"ע, כפי שרשום בכתבי העתים שנשארו מימים ימימה.

ביום י"א כסליו שנת תרנ"ג נפטר הגה"ק רבי יואל צבי ראטה זצ"ל אבד"ק חוסט, ומח"ס שו"ת בית היוצר. וגדולי ישראל באו והתקבצו וספדו אותו כראוי לכבודו. בין המספידים היו רבינו זצ"ל, ואחיו הגדול מרן הקדושת יו"ט זצ"ל.

שאר המספידים היו: הגה"צ רבי שלמה סופר זצ"ל אב"ד בערעגסאז, הגה"צ רבי הירצקא מראצפערט זצ"ל, הגה"צ ר' אליהו קליין זצ"ל אב"ד האלמין, הגה"צ רבי נפתלי שוואריץ זצ"ל אב"ד מאד ומח"ס שו"ת בית נפתלי[קה], הגה"צ רבי אליעזר זוסמאן סופר זצ"ל אב"ד דעברעצין (אח"כ רב דחברה ש"ס בפעסט), הגה"צ רבי זאב וואלף ציטראן זצ"ל אב"ד דראגג, ועוד.

יידישעס פאלקסבלאטט

(דיא הלוי דעם הוסטער ראבבי-
נערס) הרב הגאון מריה יואל צבי ראטה זצ"ל
פאנד אם פערנאנענען דאנערסטאג אונטער אונ-
נעזאגליכער טהיילנאהמע שמאטט. דיא צאהל
דער פאן נאה אונד פערן הערבינגקאמענען טרוי-
עראסטע וירד אוף פיערזוינגנד אנגענבען.
הספרים היעלטען הרבנים הגאונים דק"ק בערגנאס,
מ-סינעס, ראצפערט, האלמי, ה-מאד, טעטש, דעב-
רעצין, האידו-דראג אר ד' וד. אללע מספידים הא-
בען אין ערשטערנדען וואדטען דען נראסטען פער-
לוסט הערפאר, דען דאס שטרענגליבינע יהדענטדום
חדך דאס אבלעבען דיעזעס נאון וצדיק ערלישטען
האט.

הלוי של בעל שו"ת בית היוצר, ממכ"ע יידישעס פאלקסבלאט
(פעסט, י"ח כסליו תרנ"ג)

קה. עי' בריש ס' נפתלי שבע רצון (גרוו"ד תרצ"ו), מש"כ אודות מעמד הלויה הזו, כי רבנים גדולים הספידו והרימו את קולם והאריכו תאניה ואניה, ומש"כ אודות דברי ההספד שנשא הגאון הנ"ל ז"ל (ועי"ע דברי ההספד הנדפס בספרו בית נפתלי פ' ויצא).

ביום ז' לחודש אב שנת תר"ע כאשר נפטר הגה"ק רבי משה גרינוואלד זצ"ל האבד"ק חוסט, בעל שו"ת ערוגת הבשם, נסע רבינו גם אז לעיר חוסט כדי לבכות מרה על האי גדול הדור, אשר הסתופף רבות בצל אביו הק' מרן הייטב לב זצ"ל, וכן היה ידיד נאמן לבניו אחריו, ה"ה מרן הקדושת יו"ט זצ"ל כידוע גודל הידידות ביניהם, וכן לרבינו, כפי הנראה ממה ששלח את בנו הגדול רבי אברהם יוסף זצ"ל ללמוד בישיבתו בעיר טעטש, וכנזכר לעיל בפרק ד'.

מעמד הלויה התקיימה בערב שב"ק ולא היה פנאי להאריך בדברי קינה והספד, ולכן קראו להספיד לפני המיטה רק את בני המנוח זצ"ל, ואחריהם את רבינו הרב מטעטש זצ"ל, והאחים הרבנים הגאונים רבי פנחס חיים קליין זצ"ל מסעליש, ורבי אליהו קליין מהאלמין זצ"ל קו.

אבל כבד לידודים.

הצדיק אבד ! הגאבדיק מחוסט אינו !

לא חיים כשהוא תכלי היום, כי תכידה גדולה תכדתה תכידה בתורתה. תכדה תרן תוגדית בפרט, וכלל ישראל בכלל. תחרי שכבל יהודים נדולים בעדך שכה . תה ; לכל כבד ליהודים. כבי רב ומשפר. על כתרו בלבנון. רוח הפרט. תורינו ומתורינו, תבר תתדבו בללו נתלונן ומרי, ולבעה תור תורתו ונדקתו לנו. ממתק קבס שפתיו נוסף: נקח : תדעיר הנתון הנדול שתמתי נדיק יסד עולם. תתור בנולה. רבן של ישראל תרן משה גרינוואלד תבדיק תוסט [כהבה"ל ר' פרחים גרוי, כהבה"ל ר' יוסף גרדיי תבדיק שטעטשקוויטן, תכבדי הנתון פרים תפרוחו] הכבר הנדול כפל בנולה. תתעלה תבדתו עד לב השמים. ניח נפשי דדקיבו תקדוש בשנת ניח ניסי תיו. בתים שפלתי תבר כל בית ישראל נשפך שלוו. תבר תפרי שתו רנוו ותלו כל תנשי תמדינה וזתוב לה תינוו! זה שנה תתימה תבר ניניו ופל נשבבה כל לב שלתה בתן רשל כי תשתובה עשתה לה בנשים בכל תפרי ותמדינה. והרבו בתפלות ותתנונים. לכל בשוטיו נתקיים בו דברי הבכיה בנם כי תשפ ותשוב שתם תפלתו! וכשוטיו עלה בשתיעה בי, לחודש תר שפיע בתשוטת הבוקר.

ויהי בתבר בשתע השתועה לה טובה. כי בכה תור שולם. ולה קמה בתיט בל דוח. בללים בתם שפלה, שתוח בלי בת. בל פנים קבלו פתרור. וכל עין תדמע על תבר הנועל בותת. תכל פיעות בתרן קול בכי בשתע נסי תתרבים. בשותן כרשם תיום. תבר יתרד בל לב ויתר בתקומו. כי עלה בבורת ונדע לתר. תדיר רם בתקומה. תיער בלבנון. תבשף בתרם בשתעלוך ולבול נפילתו רבה בתרץ בתקומה. ושתידי תבל בתפלנון, פור בתטוררה בתרן. תוב התטופה בתבל. שתם ויית קדרו וככיית תספד עשתם. בל תרן תוענתן יתחזתו רשד. רתת וחלחלה בכל תתביט. בתם בל לב ורפו בל ידיט. ונכרו בתה וכתה תלפים תכיט לנתול תבד של בתת. ושתתו בספרים בספה. כרתשוה עלה בכתתה בנו בכורו תרב בנתון בתרץ תוסט «אברהם יוסף גרינוואלד» ניו «תבר בשתר לתלות בתקום תכיו» תבדיק «שקווש». ושורר לת בשם של תבדיק הבדולה שתבדיו. בתלי דתשה שלנו תכל תיש. ולת נותר בשם בל בשתה. בתרין תרביע בתטוטשם תריש «פנחס חיים קליין תבדיק «שלשש». ותחיו תרביע בתטוטשם תוסט «אלי» קליין תבדיק האלמין (בני יתיש תבד בשביק תריש «שמואל שטקלבא תבדיק «שלשש». תרביע בדיק תוסט «אלי» בצלאל מייטשלבים תבדיק «טשש» בשביק תבר תרן יייביב תבדיק פרנש. ותחתת קדושת בית. תכלו שתר רבנים של בשתפט ובספרו! תחריטם רק בבי תרן תקדוש זי"ל. בתו תרביע בתתו תריש יעקב נרניזו תבדיק ליקווא. תתנו תרביע בתטוי תריש «אהרן ולביש» ניו. בתו תרביע תריש «יקותיאל יהודא נרייו ניו תבדיק יורק. «ובתורי יתרבל הלבו תחרי בתטוב ויניט בית תדושים. יותר תתרבשים ותשוב קולי נדולים תדושים. של בית ותבוטות. ופסית תדושים וכו' וכו'.» וכולם כתחד שוללו תת בשם של תבדיק בדולה. בי שתוטיהו נרתה עד שלבת תתתנו תרב בתיוזד שבתדרו תבר תתרבו בלבו תתי. תי יגדול נדר ויתעוד בשרן. לבתתיד בדת של תלם ולתוטו תלתתות ד' בנשבו ותתולדו בתו בבשיק ול תבר לבבו בי תר בל בשם ותלוש בתוך ולבשם ולבשם ויבתיות לבותך תליבם בבל יבולע לתו תך בשתיתם בל שבו בעתר תתין בי תתיד לנתוש תלתות ד' ובתרים בדת של תלם, לבנר תותתים תל ביבותות תבר יסדו בתבתנים, ובשת יתותים בייט ותין תב. תוב שפה לשתות תורה! תך בותת בתתתנו בי בניה תתניו בנים נדולי יתרבל בית. ותבויו בשפלנים בשים יתיש בי ותתתן בתיך לשיך. תקתני תלתידיו. בשביש בשים יתיש בי ותתתן בתיך לשיך. יקותיאל יהודא גרינוואלד.

אבל כבד לידודים.

לא חיים כשהוא תכלי היום, כי תכידה גדולה תכדתה תכידה בתורתה. תכדה תרן תוגדית בפרט, וכלל ישראל בכלל. תחרי שכבל יהודים נדולים בעדך שכה . תה ; לכל כבד ליהודים. כבי רב ומשפר. על כתרו בלבנון. רוח הפרט. תורינו ומתורינו, תבר תתדבו בללו נתלונן ומרי, ולבעה תור תורתו ונדקתו לנו. ממתק קבס שפתיו נוסף: נקח : תדעיר הנתון הנדול שתמתי נדיק יסד עולם. תתור בנולה. רבן של ישראל תרן משה גרינוואלד תבדיק תוסט [כהבה"ל ר' פרחים גרוי, כהבה"ל ר' יוסף גרדיי תבדיק שטעטשקוויטן, תכבדי הנתון פרים תפרוחו] הכבר הנדול כפל בנולה. תתעלה תבדתו עד לב השמים. ניח נפשי דדקיבו תקדוש בשנת ניח ניסי תיו. בתים שפלתי תבר כל בית ישראל נשפך שלוו. תבר תפרי שתו רנוו ותלו כל תנשי תמדינה וזתוב לה תינוו! זה שנה תתימה תבר ניניו ופל נשבבה כל לב שלתה בתן רשל כי תשתובה עשתה לה בנשים בכל תפרי ותמדינה. והרבו בתפלות ותתנונים. לכל בשוטיו נתקיים בו דברי הבכיה בנם כי תשפ ותשוב שתם תפלתו! וכשוטיו עלה בשתיעה בי, לחודש תר שפיע בתשוטת הבוקר.

ויהי בתבר בשתע השתועה לה טובה. כי בכה תור שולם. ולה קמה בתיט בל דוח. בללים בתם שפלה, שתוח בלי בת. בל פנים קבלו פתרור. וכל עין תדמע על תבר הנועל בותת. תכל פיעות בתרן קול בכי בשתע נסי תתרבים. בשותן כרשם תיום. תבר יתרד בל לב ויתר בתקומו. כי עלה בבורת ונדע לתר. תדיר רם בתקומה. תיער בלבנון. תבשף בתרם בשתעלוך ולבול נפילתו רבה בתרץ בתקומה. ושתידי תבל בתפלנון, פור בתטוררה בתרן. תוב התטופה בתבל. שתם ויית קדרו וככיית תספד עשתם. בל תרן תוענתן יתחזתו רשד. רתת וחלחלה בכל תתביט. בתם בל לב ורפו בל ידיט. ונכרו בתה וכתה תלפים תכיט לנתול תבד של בתת. ושתתו בספרים בספה. כרתשוה עלה בכתתה בנו בכורו תרב בנתון בתרץ תוסט «אברהם יוסף גרינוואלד» ניו «תבר בשתר לתלות בתקום תכיו» תבדיק «שקווש». ותחיו תרביע בתטוטשם תריש «פנחס חיים קליין תבדיק «שלשש». ותחיו תרביע בתטוטשם תוסט «אלי» קליין תבדיק האלמין (בני יתיש תבד בשביק תריש «שמואל שטקלבא תבדיק «שלשש». תרביע בדיק תוסט «אלי» בצלאל מייטשלבים תבדיק «טשש» בשביק תבר תרן יייביב תבדיק פרנש. ותחתת קדושת בית. תכלו שתר רבנים של בשתפט ובספרו! תחריטם רק בבי תרן תקדוש זי"ל. בתו תרביע בתתו תריש יעקב נרניזו תבדיק ליקווא. תתנו תרביע בתטוי תריש «אהרן ולביש» ניו. בתו תרביע תריש «יקותיאל יהודא נרייו ניו תבדיק יורק. «ובתורי יתרבל הלבו תחרי בתטוב ויניט בית תדושים. יותר תתרבשים ותשוב קולי נדולים תדושים. של בית ותבוטות. ופסית תדושים וכו' וכו'.» וכולם כתחד שוללו תת בשם של תבדיק בדולה. בי שתוטיהו נרתה עד שלבת תתתנו תרב בתיוזד שבתדרו תבר תתרבו בלבו תתי. תי יגדול נדר ויתעוד בשרן. לבתתיד בדת של תלם ולתוטו תלתתות ד' בנשבו ותתולדו בתו בבשיק ול תבר לבבו בי תר בל בשם ותלוש בתוך ולבשם ולבשם ויבתיות לבותך תליבם בבל יבולע לתו תך בשתיתם בל שבו בעתר תתין בי תתיד לנתוש תלתות ד' ובתרים בדת של תלם, לבנר תותתים תל ביבותות תבר יסדו בתבתנים, ובשת יתותים בייט ותין תב. תוב שפה לשתות תורה! תך בותת בתתתנו בי בניה תתניו בנים נדולי יתרבל בית. ותבויו בשפלנים בשים יתיש בי ותתתן בתיך לשיך. תקתני תלתידיו. בשביש בשים יתיש בי ותתתן בתיך לשיך. יקותיאל יהודא גרינוואלד.

פטירת הערוגת הבשם, במכ"ע מחזיקי הדת

קו. בסוף שו"ת קרן לדוד (וכן בסו"ס קרן לדוד על מועדים הנדמ"ח) נדפס הספדו של הקרן לדוד אשר נשא על אחיו הגדול הערוגת הבשם ביום השלשים וביום הקמת המציבה, ובתו"ד מתאונן שלא זכה להיות באשכבתיה דמר ולהספידו לפני מטתו.

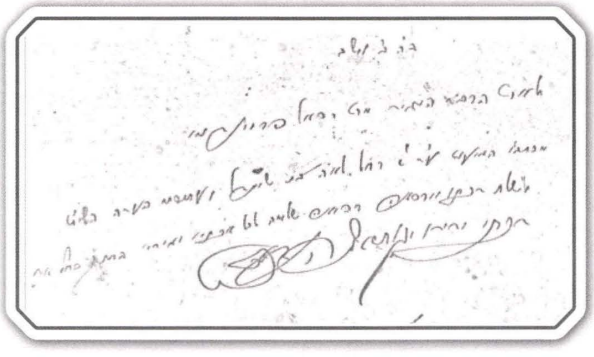
ביום י״ז לחודש אדר ב׳ שנת תרס״ב נפטר הצדיק הגביר רבי משה ארי׳ פריינד ז״ל, פרנס הציבור ואיש על העדה בק״ק סיגוט, שהיה איש אמוניו של מרן הייטב לב זצ״ל רבות בשנים, והוא הגבר הוקם עולה של תורה ויראה בעיר הגדולה לאלקים לשם ולתהלה[קז].

יצויין כי לאחר שנים התחתן רבינו עם נכד הערוה״ב, כאשר נכדו הגה״צ ר׳ מאיר גרינוואלד זצ״ל נשא את בת בנו הגה״צ רבי משה זצ״ל אב״ד טעטש.

[קז]. בניו היו הגה״צ המפורסם רבי אברהם יהושע פריינד זצ״ל אב״ד נאסויד, הר״ר רפאל ז״ל ממיהליפאלווא ובסוף ימיו בירושלים, הר״ר חיים ז״ל ראה״ק בסאטמאר, הר״ר יצחק מסיגוט, הר״ר שלום, והר״ר יוסף שמואל, וכמה בנות.

כאן המקום לציין מה שסיפר הגה״צ רבי משה ארי׳ פריינד זצ״ל גאב״ד עיה״ק ירושלים, כי דודו הרה״ח ר׳ רפאל פריינד ז״ל בעת שנפטרה עליו זוגתו, ונשא בזוו״ש את בתו של הר״ר נפתלי טייטלבוים ז״ל מבריגל בן הרה״ק ר׳ שמואל מגארליץ זצ״ל, ומרן הקדיו״ט היה אז השדכן, ויהי בעת קישור השידוכין בירך הקדיו״ט לר׳ רפאל שיהא לו עמו קירבת משפחה, דהיינו שיראה ממנה דורות וכך יהי׳ קירבת משפחה בין הקדיו״ט עם צאצאיו. וכל ימיו השתוקק ר׳ רפאל שיהי׳ לו זש״ק מזיוגו השנית כדי שיקוים בכך ברכתו של הקדיו״ט אבל למעשה לא זכה לזה.

ופעם כאשר סיפר זאת הגאב״ד, העיר לו א׳ ממקורביו דבימינו כבר נולד קירבות משפחה בין ר׳ רפאל להקדיו״ט, כיון שנכדו הר״ר מרדכי לייב פריינד ע״ה שידך את בתו ע״ה עם מוה״ר ליפא פריעדמאן ני״ו (בן א״ז הר״ר פישל ז״ל) שהוא נכד הייט״ל, כאשר שמע זאת הגאב״ד הפליא מאוד הדבר איך שדיבור של צדיק אמת אינו חוזרת ריקם (מפי מו״ה שמעי׳ פריינד הי״ו נכד ר׳ רפאל הנ״ל).

מכתב ברכה ממרן הייט״ל אל הרה״ח ר׳ רפאל פריינד ז״ל

בעת הלויה הספידו אותו המרא דאתרא ה"ה הגה"ק מרן הקדושת יו"ט זצ"ל[קח], אחיו הוא רבינו הרב מטעטש זצ"ל, הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל, הגה"צ ר' שמואל בראך זצ"ל אב"ד נירמאדא, והגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף.

רבי משה ארי' זצ"ל זכה לבוא אל מנוחתו סמוך וצמוד אצל האהל הקדוש של רבו מרן בעל ייטב לב זצ"ל, ונבנה ג"כ אהל מיוחד על קברו[קט], ולאחר זמן נקבר באהלו גם הגאון הדומ"ץ בעל ערך ש"י זצ"ל.

(סינעט) בלב קרוע ומרתח הנני להשפיע הבשורה המעציב, ממות הרבני הגדיד החסיד הספרדים ר' משה ארי' פריינד אשר' שליח ביום ט"ז לחדש בשנת העי"ז לחיי העבר. הוא היה אבי כל רודפי צדקה וחסד חסיד וענו בעירינו, נשיא עדת הארשאדקים כעשרים שנה, נבאי דח"ק ריח"ח ת"ח ח' סנדקאות וח' משניות, ברבור אחד צבי פאר עדתנו ועטרת כל יראי ה'. כמעט כל אנשי העיר מקצה נהרו אחרי מטתו ויחלוקו לו כבודו הראוי לו, ואחרי השבלה גויתו במקוה ועשות הקפות בבה"ב הספ"דוהו הרבנים הנאונים מרא דאתרא, טעטש, הוסט, נירמאדא וקרעטשנף. המנוח זיל הניח ברכה במותו, לח"ק מאה כתרים, ל"ח משניות מאה מאה, ושישים ל"ח ת"ת, ומאה ושישים לעניי אה"ק, יהי זכר צדיק לברכה ונפשו צרורה "צרור החיים.

פטירת ר' משה ארי' ז"ל, במכ"ע מחזיקי הדת

קח. מרן הקדיו"ט אמר אז בתוך דבריו שבעולם האמת מכבדים את האדם באותו דרך שהלך בעולם הזה, וכמו"כ ר' משה ארי' שהיה עוסק בפדיון שבוים בעוה"ז, גם בעולם האמת מתעסק במצוה זו (כ"ה בדברי הספד של הגה"צ רמ"א פריינד זצ"ל גאב"ד ירושלים על רביה"ק מסאטמאר זי"ע, ששמע כן מפי מרן מסאטמאר בהספידו על בתו הרבנית רחל ע"ה. נדפס בשעתו בגליון העדה תשל"ט).

ובס' דברי יואל (מהד"ת, פ' תבא עמוד שפח) מביא כבחינה זו בשם הקדיו"ט בזה"ל "שמעתי מאבא מארי זצ"ל במילי דהספידא על אדם כשר שהיה משתדל במצות פדיון שבוים שהלך לעולמו בפרשת חיי שרה" (עי"ש שפי' בזה מדרש בפ' חיי, ואמנם ר' משה ארי' לא נפטר בפ' חיי).

קט. מה שזכה למקום נכבד זה, הוא עפ"י עובדא שראה את רבו הייט"ל אחר פטירתו בהקיץ בשמח"ת בעת ההקפות, והייט"ל ציוה לפני הסתלקותו שמי שיראהו אחר פטירתו יקברוהו סמוך לו, ובעת שנפטר ר' משה ארי' אמר הקדויו"ט דאם שבאמת צריכים להניחו בתוך האוהל אמנם דא עקא שהדורות הבאים יחשבו שכך הוא המנהג להניח את הראש הקהל אצל הרב, ולכן אמר להניחו מחוץ להאוהל נוכח קברו של הייטב לב וחלון יהיה פתוח מעל קברו לתוך האוהל הקדוש, וזה יהא נחשב כמו שמונח אצל הייט"ל (מס' גדולת יהושע ח"ב ע' פז, וס' אלה מסעי).

ויצויין מה שמצינו רשום ב"פנקס החברה קדישא דעיר סיגוט" כי בעת שהיה המדובר בענין בניית אהל זה הביע אז רבינו הרב מטעטש איזה חשש, והחברה קדישא דאגו לכך להבטיח שלא יוזק עי"ז הקברים שמסביב לו. וזה הלשון שם:

"על גענזוך של הרב אב"ד דק' טעטש אודות אוהל של ראש החבורה ר' משה ארי' פריינד ז"ל, וואדע בעשלאסעסען דאס לויט אויסער ארדענטליבען בעשלוס אונטער נומער 57 איז עומד בתקפו, אונד החבורה קדושה האט דאפיר געזארגט געגען דיא אנדערע קברים און יעדיר בעציהונגען".

בצל החיי"ם

ידוע ומפורסם למכביר כי מרן הקדוש בעל ייטב לב זי"ע היה ידיד דבוק למחותנו מאורן של ישראל מרן רבינו הק' בעל דברי חיים מצאנז זי"ע, והיו כתרין ריעין אהובין דלא מתפרשין, ואף נשתדכו ביניהם פעמים מספר ענבי הגפן בענבי הגפן[קי].

עצם ידידותם הכנה הכתה שורש עוד בהיותם שניהם אברכים צעירים בשנים, כפי הידוע שזכו בעודם צעירים ליכנס להחבריא קדישא של גדולי זקני

קי. מרן הייט"ל שידך את שנים מצאצאיו עם צאצאי מרן הקדוש מצאנז, כי הרה"ק ר' ברוך מגארליץ זצ"ל בן הד"ח הי' חתן הייט"ל, והרה"ק ר' משה יוסף מאוהעל בן הייט"ל, הי' חתן הרה"ק ר' דוד מקשאנוב זצ"ל בן הד"ח. ובדורות הבאים אחריהם נתשדכו נכדי סיגוט וצאנז פעמים רבות (וכבר הרה"ק משינאווא זי"ע נשא בתו של הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זצ"ל חתן מרן הישי"מ זי"ע).

ומסופר בס' מקור חיים (תולדות צאנז, אות תיח), שהיה דרכו של הדברי חיים להשתמט מלהזכיר שמות עיירות, היות שהרבה עיירות נקראים על שם ע"ז, ורק היה עושה סימן להם, כמו על עיר סיגוט היה אומר "עיר שדר בה מחותני", וכן על שאר עיירות היה קוראם על שם אדם מפורסם שגר שם, ע"כ (בס' כתבי קודש - עטרת יהושע בהגהותיו על ס' הדרת קודש, כתב שכן הקפיד הגאון בעל שואל ומשיב, וכן נהגו נכדי החכ"צ, עי"ש).

ועי' בשו"ת דברי חיים (ח"ב אה"ע סי' נח) בתשובתו להייט"ל שיוצא מהרגלו וכותב עליו תוארים גדולים ורמים בזה"ל, "לידידי מחותני הרב הגאון הצדיק המפורסם ע"ה [עמוד הימיני] נ"י [נר ישראל] בו"ק [בוצינא קדישא] חו"פ [חסידא ופרישא] פאר הזמן כקש"ת מו"ה יקותיאל יהודא נ"י ט"ב האבד"ק סיגאט יצ"ו" (וכעי"ד עי"ש באו"ח סי' ג, ועי"ש שאינו מתחיל כדרכו בכל התשובות "הגיעני מכתבו" וכדר', רק זל"ק "נתתי אל לבי לברר מה שיש מחמירים אם ניקב קצת מהבתים וכו' ולזה אמרתי אשיחה וירווח לי", וכנראה דהייט"ל לא שאל אותו על הדבר אלא שהדב"ח שלח אליו הבירור הלכה שיעיין בו).

פראטאקאל מפנקס החברה קדישא דעיר סיגוט – בענין בניית
אוהל על קברו של הרה"צ ר' משה ארי' פריינד ז"ל

הדור, בעת אסיפת חכמים שהתכנסו בעיר רימנוב על היאצ"ט של הרה"ק ר"ר מענדלע זי"ע[קיא], ומאז החזיקו בידידותם במשך אורך ימי חייהם, ואף כאשר הייט"ל כבר היה רב וגדול בישראל ואלפים הסתופפו תחת צילו הק', עכ"ז היה לפעמים נוסע ובא על שבתות להסתופף בצל הרה"ק מצאנז[קיב].

קיא. ידוע כי ביום ל"ד בעומר ביומא דהילולא של הרה"ק הרבי ר' מענדלע מרימנוב זי"ע, נתאספו מנהיגי הדור מדי שנה בשנה לאסיפת חכמים, בראשות הרה"ק ר' אשר מראפשיץ זי"ע, הרה"ק ר' הערש מרימנוב זי"ע, הרה"ק ר' יודא צבי מראזלא זי"ע ועוד. ובאותו מעמד עשו הצדיקים התקשרות הנשמות ביניהם שיהיו בחבורה אחת בענינים שונים העומדים ברומו של עולם.

וסיפר מרן רביה"ק מסאטמאר זי"ע דבעת ההוא היו עוד מרן הייט"ל והד"ח אברכים צעירים ועמדו בחוץ, ועמד זקן החבורה הרה"ק רבי שמעון מיערוסלוב זי"ע והורה באצבע על הדברי חיים והייטב לב והרה"ק ר' שלום מקאמינקא זי"ע ואמר שבאם יעמידו האברכים הללו שתי קדירות מי דבש (מעי"ד) ינתן להם רשות להתקבל בתוך החבורה, וכן עשו. (עי' בזה דברי יואל מהד"ת, ו' אלול תשכ"ו, חידו"ת מהר"א ט"ב פ' תצא תשס"ב, ומוש"י ח"ב).

(ובהקדמת הגה"צ מנירבאטור זצ"ל לס' היטב איטיב, כתב בנוסח אחר כי הרבי ר' הערש זי"ע הוא אשר הכניסם לתוך החבורה, ועי' בס' הדרת קודש בשם הרה"ק מנאסוויד זצ"ל שמביא המעשה בנוסח אחר לגמרי. ויצויין כי מרן הייט"ל מזכיר את אסיפת חכמים הנ"ל בשו"ת אבני צדק או"ח סי' כב, כד, נז, ובאזהרות לפסח שנדפסו בהגדת מראה יחזקאל, ועי"ע מענין השתתפות הייט"ל בהאסיפה בס' תפלת מרדכי (וויליגער, מזמור פה), ובס' פאר וכבוד דף י:).

קיב. עי' בס' מקור חיים (אות קצא) אודות שבת אחת ששבת הייט"ל בצאנז. ובס' לקוטי מהרי"ח (סדר ר"ח) מובא שהיה אצלו על סעודת ר"ח, עי"ש. ובס' זכרנו לחיים (צאנז, אות לו) מובא דפעם נסע אליו על חג השבועות, והי' רפש גדול וטיט וכבר הגיע ערב יו"ט ועוד מרחק רב הי' עד צאנז, והבעל עגלה אמר כי א"א בדרך הטבע להגיע לצאנז בעוד יום, אבל הייט"ל ציוה שיסעו, ולבסוף הגיעו לצאנז בעוד היום גדול, ובעת שהד"ח נתן לו שלום אמר לו "אבל היה למחותני קפיצת הדרך", ע"כ.

באחת השבתים שהיה בצאנז נתכבד ע"י הדברי חיים לומר דברי תורה, אחר הד"ת עלתה בת צחוק על שפתיו של הרה"ק מצאנז, ונענע הייט"ל ואמר, יודע אני סיבת הצחוק והוא בגלל שהיתה זאת תורה מוכנה, אלא שמחותני צריך לידע כי במדינתינו מוטל על הרב לדרוש בתדירות לפני הציבור, ואיננו יכול להמתין עד שיפול איזה חידוש בדעתי מבלי הכנה, כי מה אעשה אם לא ישפיעו עלי מן השמים (מפי הגה"צ ר' משה ארי' פריינד זצ"ל גאב"ד ירושלים ת"ו, זמירות עטרת יהושע, צדיק מה פעל אות פה).

[עי' להלן ריש פרק ו' מ"ש מס' פאר וכבוד, וידוע מש"כ מענין זה בס' דברי יחזקאל (פ' מטות) וז"ל, האומר תורה לבנ"י כדרך הצדיקים תלמידי הבעש"ט ז"ל צריך ג"כ שיהיה אך שליח הבוית"ש, היינו שלא יכין לעצמו ד"ת מקודם מה שיאמר, רק מה שנשלח לו

ומסופר כי פעם לעת זקנתו כאשר חזר הייט"ל משבתו בצאנז, התבטא אז בענותנותו ובגודל שפלות רוחו, "בימי הנעורים היינו (הייט"ל והד"ח) הולכים ומתעלים במדריגות יחד בשוה, וכעת אני רואה שהוא התקדם ונתעלה במדריגות רמות הרבה יותר ממני"[קיג]. אחרי פטירתו של הרה"ק

מן השמים, ושיכוון באמירתו לכבוד השי"ת לבד ללמד לבנ"י דעה בינה והשכל בעבודתו ית"ש ולא לכבוד עצמו ידרוש, וז"ש (חגיגה טו:) אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, אם הרב דומה לשליח הבוית"ש שעושה שליחותו שנשתלח ואינו יודע לאיזה שליחות ישתלח, כמו כן הוא לא הכין לו מקודם ד"ת ואינו חושב א"ע רק ידרוש לכבוד השי"ת לבד אזי תורה יבקשו מפיהו, ואם לאו שאינו במדריגה הזאת אל יבקשו מפיהו וכו', עי"ש.

ובס' תולדות ערוגת הבשם (ומשם בס' דברי יחזקאל החדש) מובא, כי פע"א אמר הרה"ק משינאווא זצ"ל בסעודת ליל ש"ק, הייתי יכול להשמיע חידושי תורה נפלאים, אבל מה אעשה שאיני מרגיש עצמי בבחינה זו לאפשר לי לומר, וישבו אז אצל שלחנו הגה"צ הערוגת הבשם זצ"ל והגה"צ ר' משה יוסף ט"ב זצ"ל אב"ד אוהעל, וכשיצאו הדברים הללו מפה קדשו הסתכלו איש ברעהו והערוגת הבשם הפליט ואמר, אם כן לא שבק מר חיי לכל בריה, ונשמע הדברים להרה"ק משינאווא. ולמחרתו השיב הרה"ק משינאווא להערוגת הבשם, שמעתי מה שאמרתם ובודאי כוונת הדר"ג היתה דלפי זה אי אפשר לרב היושב על כסא הרבנות להוכיח בני קהלתו, ועל זה אומר למע"כ, שאני דרשות הנאמרים לפשוטי עם שמעוררין בהן על שמירת שב"ק והרחקה ממאכלות אסורות וכדומה זהירות בשמירת התוה"ק ומצותיה, זה קל מאד לומר, אבל לעורר על חסידות ופנימיות לאנשים הבאים אלי כמעכ"ת זה קשה מאד, שכן צריכין להדגיש בעצמו אותן הדברים שאומרים להשומעים, ע"כ (ומובא העובדא בקיצור בס' ערוגת הבשם עה"ת פ' תצוה בהספדו על הרה"ק משינאווא זצ"ל, ועי"ע בס' אבנים מאירות להגה"צ ר' מאיר גרו"ו מטעטש זצ"ל, ערך דרשה, ובקדושת יו"ט הנדמ"ח בלקוטי תוס' יו"ט פ' ראה).]

קיג. כעי"ז מובא גם בס' מקור חיים (תולדות צאנז, אות קיא). ועי' בגליון משלחן מלכים (פ' דברים תש"ע), דמעשה זו אירע בחורף שנת תרל"ו בשנתו האחרונה של הד"ח עלי אדמות, והייט"ל נסע אז לצאנז לרגל נישואי נכדו הגה"צ מלאפוש זצ"ל עם נכדת הרה"ק מצאנז זצ"ל, ואחרי מעשה זו לא רצה הייט"ל ליקח פתקאות (קוויטלעך) עד אחר פטירת הד"ח (ואמנם בס' קצה המטה סי' תריט סי"א מבואר שהרב מלאפוש נתחתן עוד לפני ר"ה שנת תרל"ו, עי"ש ודו"ק).

ובס' שערי ישועה (להרה"ג ר' אהרן זאב כ"ץ זצ"ל, תלמיד הייט"ל) כתב וז"ל, פעם אחת והי' ביום ו' עש"ק ועמדתי אצל אדומו"ר הקדוש [הייט"ל] זצ"ל בבית המדרש שלו, ובאו אז שני אנשים ממרחק רב מארץ הגר על שבת קודש, וכאשר באו לאדומו"ר הקדוש לקבל ממנו שלום כדרך וכנהוג, שאל אותם אדומו"ר מאין אתם, והשיבו מעיר פלוני, ואח"כ שאל אותם אדומו"ר זצ"ל לאיזה צדיק הייתם נוסעים עד עכשיו (כי הי' אז פעם ראשונה שהיו באים לאדומו"ר זצ"ל) ואמרו שהיו נוסעים לסאנץ, וכשאמרו שהיו נוסעים לסאנץ הי' מתאנח מאוד ואמר, אתם הייתם נוסעים לסאנץ ועכשיו באתם אלי, ואמר להם למי

מצאנו נגע הדבר מאוד ללבו של מרן הייטב לב כ"כ עד שלא היה יכול להספידו ברבים מרוב צער ועגמת נפש, ורק כמה חדשים אח"כ בער"ח אלול קרא עליו דברי הספד בק"ק סיגוט ובכה מרה על אבידת צדיק הדור ומגינו קיד.

אתם באתם עכשיו, והי' מתאנח מאוד, והי' תמה על מה ולמה באים אצלו, זאת ראיתי בעיני, ע"כ.

ובס' ויצא פרח (להרה"ג ר' אברהם חיים ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף, נכד הייט"ל, על פרק"א דף קב:) מביא בשם החסיד המפורסם ר' יוסף לייב כהנא מסיגוט ז"ל, שהיה מחסידי הרה"ק מצאנז זצ"ל, ואחר פטירת הרה"ק אמר שהוא יודע שכל המדרגות הגדולות שהיו להגה"ק מצאנז נתנו כעת אחר פטירתו להגה"ק הייט"ל אב"ד שלנו, ואמר שהוא ידע בזה בלילה כשנתנו לו המדרגות, ולפלא בעיניו תיכף בבוקר הלך אצלו ולא הכיר בו שום השתנות מחמת גודל המדרגות שקיבל, רק הכל כמקדם ולא נשתנה כלום, והיינו שלא גילה את מדרגותיו אלא קיים והצנע לכת עם אלקיך, ע"כ (ובמושיען ש"י ח"ב עמוד ש"י מובא דהייט"ל אמר בעת הספידו על ר' יוסף לייב הנ"ל שזכה לראות את הד"ח אף לאחר פטירתו לחה"ע, עי"ש).

ומופלא ביותר לשון קדשו של מרן הייט"ל על הד"ח במכתב שכתב לתלמידו הרה"ג ר' ישראל בערגער זצ"ל בעמח"ס זכות ישראל (נדפס בריש ס' זכות ישראל מהד"ת, מכתב ב) וז"ל, ע"ד המכתב עבורו הוא אך למותר, כי הכרת פניו ענתה בו לקבלו בפנים יפות, בשגם לאו אורח ארעא הכי לבוא בדברים כאלו לקדוש ה' מכובד, כי הנה ידעתיו כי הוא מכיר האיש ומראהו מהותו ואיכותו ומגיד לאדם מה שיחהו, ע"כ. ולהלן שם (במכתב ה) כתב עליו "האי סבא קדישא אשר קטנו עבה ממתני" (גם בהספדו על המהר"ם שיק, צעק הייט"ל בקול כמה פעמים קטנו עבה ממתני, כי בכל אשר נזדמנתי עמו ראיתי גודל בקיאותו בש"ס ופוסקים וכו', כן מובא בס' עיר חנוך להה"ק מקערעצקי זצ"ל, בתולדות הייט"ל). ובס' הדרת קודש מובא בשם הרה"ק מנאסוידז זצ"ל שאמר קודם פטירתו בשם הייט"ל, שהד"ח הוא כל יכול, ע"כ.

קיד. מס' פי צדיק (ציעשנוב, עמוד רפה, ומוש"י ח"ב פי"ח) בשם רביה"ק מסאטמאר זי"ע. הדרוש במלואו נדפס בס' ייטב פנים (שירת דודי מאמר א) בעילום שמות הצדיקים הנספדים, עי"ש.

בס' מקור חיים (אות שצד) מובא דהייט"ל פי' אז הכתוב (ש"ב א) ללמד בית יהודה קש"ת, שהוא ר"ת תקיעה שברים תרועה, שבהיות הצדיק הזה בחיים היה ממתיק הדינים בשופר, ועכשיו צריכים אנו ללמוד כיצד תוקעין קש"ת למתק הגבורות, והספד הזה אמר עליו בחודש אלול, כן שמעתי מאיש אחד שהיה שם, ע"כ. וכן מביא רביה"ק מסאטמאר זצ"ל בס' דברי יואל (פ' בא עמוד רפו, ולר"ה אות לג).

עוד כתב שם בס' מקור חיים, דהייט"ל אמר אז בעת הספדו כי מימות הגה"ק מבארדיטשוב בעל קדושת לוי לא היה גאון קדוש עובד בכח גדול והתלהבות כזה להשי"ת כמוהו (ואמר עליו שבענין הבקיאות בחלק אה"ע היה גדול כהנודע ביהודה

ההערצה הזאת להרה"ק מצאנז הוריש מרן הייט"ל גם לבניו אחריו במדה מרובה, והיה שולח את בניו הגאונים הצדיקים שיסעו להסתופף בצל הקודש לחזות בנועמו ולבקר בהיכלו כדי לקנות דרך בעבודת ה', ואכן ידוע שבני מרן הייט"ל נסעו בקביעות לצאנז וישבו שם זמנים טובא לשאוב ממקור מים חיים ממעיינו של הדברי חיים[קטז].

ז"ל), ע"כ. וכ"כ גם בס' תפארת בית לוי (תולדות הרה"ק מבארדיטשוב, יאסי תר"ע) בשם הרה"ג ר' חיים דוב גראס ז"ל אב"ד פעטריווא (מח"ס כתיבה לחיים).

(בס' פי צדיק שם מובא דבסוף ההספד ציוה הייט"ל לנסוע לבניו של הד"ח, ואמר, זקיני הי"מ בא אחר פטירתו לביתו וכן הד"ח. וכ"כ במושיען ש"י ח"ב פ"כ בשם רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, דהייט"ל הפליט אז שלא בכוונה דהיש"מ היה רגיל לחזור לביתו אחרי מותו, כמו שמצינו אצל רבי בכתובות דף ק"ג, וכ"ה בזכר צדיק לברכה ח"א אות שפא, עי"ש)

קטז. ידוע על הקדיו"ט זצ"ל שהי' דרכו ליסע לצאנז בקביעות, ובמשך השנים הי' בכל יום מימות השנה בסירוגין בצל רבו בצאנז (ס' צדיק כתמר יפרח, עמוד יג, בשם ר' חיים יודא לעווי ע"ה מסאטמאר). ועוד בימי בחרותו כשהיה דר אצל אביו בגארליץ הלך הרבה פעמים ברגליו לצאנז (שיח יצחק, פשעווארסק, פ"ט, עי"ש). וכל פעם שבת שם לכה"פ על שתי שבתות (מוש"י ח"ב פי"ט, עי"ש). וסיפר רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, כי פעם כאשר אביו הקדיו"ט שם לדרך פעמיו ליסע לצאנז, שאלו אותו על סיבת נסיעתו כעת, ענה ואמר שראה בחשבונו שכבר הי' בכל יום מימות השנה בצאנז ולא נחסר לו רק יום אחד שעדיין לא הי' בו בצל רבו, וכעת הוא נוסע להשלים חסרונו (שם ח"ב פי"ח).

[יצויין דכענין הזה כותב הגה"צ מנירבאטור ז"ל בהקדמתו לס' היטב איטיב, על זקינו הגה"צ ר' ישראל יעקב יוקל זצ"ל מוואלאווע, חתנו של הייט"ל, שמקובל אצלו שלא היה יום אחד מהשנה שלא יהי' בצאנז במשך ימי חיי הדב"ח. ובס' גדולת יהושע (ח"ב סט"ו) כתב כן על החסיד ר' יעקב יוחנן גראס ז"ל מאירבע, כי זכה להסתופף בצל הד"ח בכל ימות השנה].

עוד סיפר רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, כי זקינו הייט"ל הסתיר את גדולת מעלותיו מבניו, כדי שירבו לנסוע לצאנז. ואכן אחר פטירת הרה"ק מצאנז כאשר הקדושת יו"ט הסתופף בצל אביו הק', התאונן אז שאילמלי היה יודע את גדולת אביו הק' עוד בחייו של הד"ח, היה מסתופף גם בצל קדשו במועדים וזמנים לטובה.

והנה מצאנו אמנם איך שרבי משה יוסף זצ"ל בעת שישב בצאנז כתב בקשה לאחיו הקדושת יו"ט שיזכירו לפני אביו הייט"ל לפרנסה, והוא בשולי מכתבו המפורסם של הד"ח להקדושת יו"ט (מיום א' ויקהל תר"ל) שבו מברכו לזש"ק וכותב "ובצפייתנו צפינו שלא ימנע מכם פרי בטן". על מכתב זה מוסיף רבי משה יוסף בזה"ל, "הנה עשיתי בקשתו ועמדתי יין עבורו בשעת הסעודה גדולה, והשיב לי הרב הקדוש בזה הלשון: איך הבען הערשט אין זינגעהאט. והנה גם ממך אבקש לשלם שכר טרחתי להזכרני לפני כבוד אבי

וכמים פנים אל פנים קירב הדברי חיים את כל בניו של הייטב לב ביתר שאת, והראה להם אותות אהבה וחיבה יתירה באופן יוצא מן הכלל. אחד מן הדברים שבלט את עוז חיבתם, הוא מה שציוה בכל פעם להביא להם מים אמצעיים בעת עריכת השלחן, כדי שיוכלו להחזיק במנהגם ליטול את ידיהם בין דגים לבשר, הגם שהרה"ק מצאנז לעצמו לא היה נוהג ליטול ידין קטז.

הרב הקדוש שיברכני בממון וד"ל", ע"כ (נדפס צילום מכתי"ק בס' בוצינא קדישא ח"א עמוד כג, ומוש"י ח"א עמוד לו, ונעתק גם בס' ילקוט אגרות קודש צאנז, סי' מב).

קטז. כן סיפר רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, כי פ"א ישב אצל הרה"ק מצאנז זצ"ל אחד מהחסידים וביקש מים אמצעיים ולא היה, ועשה רעש מזה, אמר מרן הד"ח מה כל הרעש, לא יאכל בשר, אולם כשבא הקדושת יו"ט או אחד משאר נכדי היש"מ ציוה הד"ח להביא להם מים אמצעיים, היות שהם מקפידים במנהג זה (קובץ אליהו לרח"א שטערנבערג ז"ל, אות שלו, ומובא גם בזמירות דבר"י לשבת אות נו). ובס' עדות ביוסף (מנהגי וסיפורי רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, עמוד רצא) מובא דבעת שהיה הייט"ל בצאנז ציוה הד"ח אחר אכילת הדגים "ברענגט אריין וואסער פארן מחותן צו וואשן די הענט" (וכ"ה בס' אוצר ישראל ע' רכא, ובענין אם שייך בזה לא תתגודדו, עי' בס' כמו השחר מע' א אות יח).

טעם הקפידא אצל רבותה"ק לנטילת מים אמצעיים, מובא בס' דברי יואל (פ' וישלח עמוד קנז) וז"ל, עובדא ידענא ששמעתי מפי אדוני אבי זלה"ה ששמע מק"ז הייטב לב זלה"ה, טעם על שהיה נזהר כ"כ בנטילת ידים בין דגים לבשר, עפ"י מעשה שאירע עם דודו של ק"ז הישמח משה זלה"ה שהי' אדם גדול וצדיק בימי ש"ץ שר"ש, ופעם עלה במחשבתו שמא הצדק עם ש"ץ שר"ש, כי מתחלה הי' מקום לטעות בו והרהר במחשבה שמא הדין עמו, ואמרה לו זוגתו הרבנית מה זאת שאני רואה אותך מקיל בדברים שהיית נוהג בהם חומרא עד עכשיו, אמר לה מה הן הדברים, השיבה לו שהפסקת ליטול את ידך בין דגים לבשר, הרהר בדעתו איך הגיע לידו כזאת, הגם שאינה חובה אבל כיון שנהג בה חומרא עד עכשיו מה הוא הסיבה שהתחיל להקל בה, והתחיל לפשפש במעשיו, ומצא שהסיבה היא מה שטעה בהש"ץ והוא ענין של מינות, אז אסף את כל בני העיר והתודה לפניהם ברבים שטעה בהש"ץ ומינות פוגם גם במחשבה, ואיתא בגמ' (ע"ז יז.) כל הפורש ממינות מיית, והוא סימן שנתקבלה תשובתו אם מת באותו תשובה, ובזאת ידע שנתקבלה תשובתו אם ימות מיד, וכן הי' שבאותו מעמד בעת הדרשה נסתלק מיד. על כן אמר אא"ז זלה"ה כיון שבאחד מבני משפחתו קרה דבר גדול כזה ע"כ החזיק בדבר זה טובא והיה זהיר בה, ע"כ (מובא לשון קדשו בקונטרס דברות קודש, ס"ג וישלח תשי"ז).

ועי' בס' ויצא פרח (להרה"ג ר' אברהם חיים ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף, נכד הייט"ל, על פרק"א פ"ד, בשם ר' משה שמחה כהנא) שהביא מעשה הנ"ל באריכות שאירע אצל א' מגדולי הדור, וכתב כי הרה"ק משינאווא זצ"ל סיפר זאת בעת המחלוקה הידועה בעיר סיגוט, ואמר שהיות שמתחילה עמד קצת לצד הספרדים ויצא מזה חילול השם וזאת ביטל אותו מתורה ועבודה, ע"כ הוא מוכרח לחזור בו ולכתוב מכתב אחר

בכללם היה גם הבן השלישי הוא רבינו רבי אלי' בצלאל, שנסע בתמידות לצאנז יחד עם כל בית אביו ונתקשר בקשר אמיץ בכל נימי נפשו באילן החיי"ם, והרבה להסתופף בצל הקודש במועדים וזמנים תכופות.

22 תפארת חיים

ק"ה) הגה"ל ר' מנחם בנלחל ע"ג מנ"ל טעמם שהיה בן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע ותתן הרה"ק ר' פנחס יוסף שהיה תמן הרה"ק ר' חיים ונקחקוק זי"ע. ועבד ה' נמק"י ונהתלהבות גדול, הי' זקן ושבע ימים כפעד מ' מכול תרע"ח.

רבינו נמנה בין הרבנים שהסתופפו בצל הרה"ק מצאנז זי"ע
(תפארת חיים, גרוו"ד תש"א, נדפס בטעות "אברהם" בצלאל)

בשנת תרכ"ט עוד בהיות רבינו בראשית מלכותו בקהילת פאליאן-ריסקאווא, נסע על חג השבועות להסתופף בצל הקודש בעיר צאנז, והנה כידוע דעל חג השבועות נסעו ובאו הרבה רבנים גאונים וצדיקים לשבות בצאנז, ובפרט בשנה ההוא באו על יו"ט לשהות בצילא דמהימנותא מאות רבנים מרחוק ומקרוב[קיז].

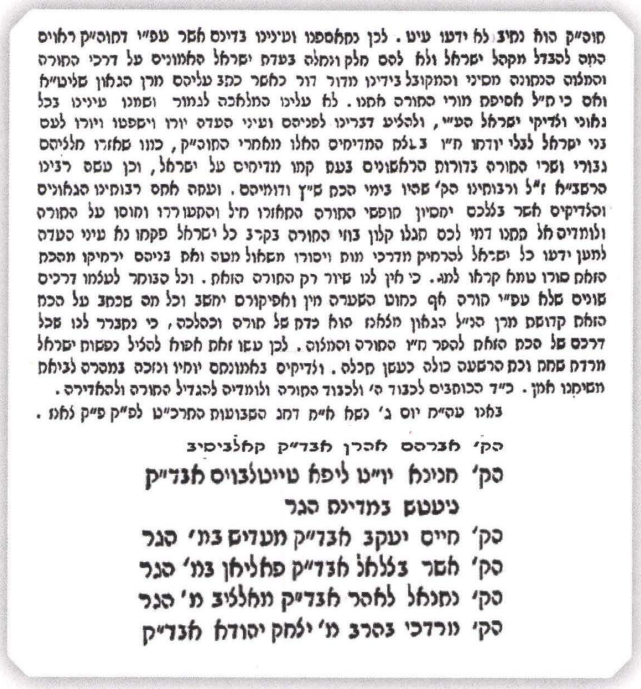
לעמוד לימין הארטדאקסין, עי"ש. ועי' עוד העובדא באריכות בס' אוצר ישראל שם, בשם הרה"ח ר' זלמן בריזל ז"ל ששמע מפי א' ששמעו מפי הייט"ל זי"ע.

[הנה באוצר ישראל שם כותב דהמעשה אירע עם הגה"ק ר' הירץ מלבוב זצ"ל שהיה זקינו של הישי"מ, וכ"כ בס' לפיד האש (ח"א עמוד שלט) ובשפע טוב (עמוד שח), ולעומת זה בס' טהרת יו"ט (ח"ב עמוד צח) כותב דהמעשה אירע עם הגה"ק ר' יוסף סג"ל אב"ד פרעמיסלא אביו של הגאון ר' יקותיאל זלמן לאנדא אב"ד דראהביטש זצ"ל, חו"ז של הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל, ור' יוסף היה בן הגאון ר' משה חריף זצ"ל אב"ד לבוב ופולנאה שהיה זקינו של הישי"מ, וא"כ היה ר' יוסף זקינו של הייט"ל ודודו של הישי"מ. ברם מש"כ כי ר' משה חריף היה זקינו של הישי"מ, במגילת יוחסין של הישי"מ (הנדפס בישי"מ ריש סדר ויקרא) מבואר שאינו נכד ר' משה רק נכד אביו הגאון ר' שלמה חריף אב"ד לבוב, ולפ"ז היה ר' משה חריף דודו של הישי"מ.]

קיז. בס' מקור חיים (אות שצג) מביא מקונטרס ילקוט הרועים, דבשבועות שנת תרכ"ט היה על חג השבועות ערך של מאה רבנים. ועי' בס' מראה אש (אות לד) שכתב, בשנת תרל"ד בחג שבועות זכיתי לקבל פני הה"ק מצאנז, והיה אז קיבוץ גדול מארבע פינות העולם, והיה שם יותר משלש מאות רבנים צדיקים קדושים.

ואגב יש לציין מה שמצאנו מכתב מתלמיד הייט"ל ה"ה הרה"ג ר' דוד ליב פאללאק ז"ל מלאפאש (בן הגה"ק ר' זעקיל זצ"ל תלמיד החת"ס) שמתאר את חג השבועות בצל רבו הייט"ל,

למחרתו באסרו חג ישבו הרבנים הגאונים וקבעו אסיפה לדון בענין מחלוקה הידוע שהרהיבו אז איזה קלים בארץ ישראל לחרף את מערכת אלקים חיי"ם, והרבנים המשתתפים אשר הגיע מספרם קרוב למאה הוציאו כרוז חמור וגילוי דעת תורה בענין העומד על הפרק.

שמו של רבינו חתום על הכרוז הנדפס בקונטרס ילקוט הרועים (אדעסא תר"ל)
(נדפס בטעות "אשר" בצלאל)

וז"ל, הייתי על החג אצל אדמ"ו הגאון הקדוש שליט"א מסיגוט, והיה שם כמה מאות אנשים מכמה מדינות ובתוכם כמה רבנים גדולי ישראל כדרכם בקודש לקבל פני צדיק הדור ברגל, ע"כ (נדפס בס' מזכרת פאקש ח"ג עמוד קמ, ולפי תוכן המכתב מבואר שנכתב אחר חג השבועות שנת תרמ"ג, עי' גם בתולדות הליקוטי סופר הנדפס בס' ליקוטי סופר על תרי"ג מצות ח"ב הנדמ"ח). וכן בשו"ת מהרא"ף (סי' ג) כתב בתו"ד, בכל שנה ינהרו ויסעו אלפים אנשים לסיגוט לקבל פני הצדיק. ועי"ע להלן ריש פרק ו' אודות חג השבועות אצל הייט"ל בשנתו האחרונה שנת תרמ"ג.

בין הרבנים החותמים למען כבודו של הדברי חיים זי"ע, נמצא ג"כ שמו של רבינו, יחד עם ב' אחיו הגדולים ממנו ה"ה הגה"ק ר' אברהם אהרן זצ"ל אב"ד קאלבאסוב, והגה"ק מרן חנני' יו"ט זצ"ל בעמח"ס קדושת יו"ט, וכן דודו אחי אביו הגה"ק ר' שמואל זצ"ל אב"ד גארליץ, וגיסו הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל ט"ב זצ"ל אב"ד וואלאווע[קיח].

גם בחג השבועות שנת תרל"א נודע לנו כי רבינו הסתופף בצל הרה"ק מצאנז זי"ע, כן מבואר ממכתב עוז חביון שכתב מרן מצאנז ביום ד' סיון אל הרה"ק רבי יעקב שמשון מקאסוב זצ"ל, בכתבו "ודברתי עם חתן אחותו הרב משם", ומבקש ממנו שיזהיר את חסידיו תושבי העיר פאליאן-ריסקאווא שיכבדו את הרב כראוי "ובפרט שהוא בן גדולים וקדושים וירא השם" (נדפס במלואו לעיל בפרק ג').

בסוף שנותיו של מרן הדברי חיים (בין השנים תרל"ד-תרל"ו) **אירע פעם כי** בנו הצעיר של רבינו, הוא הרה"צ ר' חיים זי"ל, בעודו תינוק קטן נפל מן החלון ונפגע קשות ברגליו, ונסע אז אביו אל רביה"ק מצאנז זי"ע להזכיר את בנו הקטן לדבר ישועה ורחמים, ואמר להרה"ק כי בדעתו לנסוע לעיר וויען כדי לעסוק שם בעניני רפואות אצל הרופאים הגדולים, וביקש את ברכת צדיק שיצליח בפעולת הרפואה.

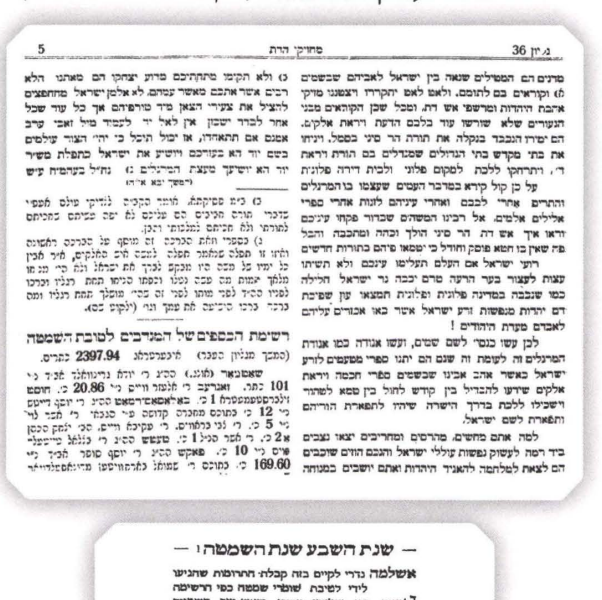
כשקרא הרה"ק את הפתקא וראה את השם "חיים בן מרים", אמר, הרי גם שמי הוא "חיים בן מרים", והרי גם אני סובל על רגלי ועכ"ז אינני

קיח. הגם דבכרוז נדפס "הק' אשר בצלאל אבד"ק פאליאן במדינת הגר", פשוט דהכוונה לרבינו והוא טעות הדפוס וצ"ל "אלי' בצלאל".

והנה הגיע לידינו מאמר מלבלר א' שהקשה על הנחה זו עפ"י הנאמר בהרבה מקומות שרבינו לא היה אז עדיין אב"ד פאליאן והתמנה רק בשנת תרל"ה, ועוד מגיע הלבלר למסקנא דאם אכן הכוונה לרבינו א"כ נמצא שעל החרם חתמו צעירים בני עשרים. ואמנם כבר ביררנו לעיל בריש פרק א' כי באמת בשנת תרכ"ט בזמן חתימת החרם, כבר הי' רבינו רב בפאליאן, וכבר הי' אז בן כ"ט שנים, והוא הוא מי שחתם שמו על החרם.

חשוב לציין כי חתימתו של רבינו נושא משמעות מיוחדת, כיון שהיה נכד לבית קאסוב וכידוע שלא התערבו בהמחלוקת (אחיו הצעיר רבי משה יוסף האב"ד אוהעל הנולד בשנת תר"ה, הי' אז רק כבן כ"ד שנים ולא כיהן עדיין ברבנות ולכן לא נמצא שמו בין החותמים).

הולך לרופא. כששמע רבינו את דברי הרה"ק לא רצה עוד לנסוע לוויען, וחזר מיד לביתו מבלי לעסוק בהרפואות (ואכן סבל ר' חיים כל ימיו על הגליון) קיט.

ג' יין 36 סחיקן הדת 5

מרים הם המטילים שנאה בין ישראל לאביהם שבשמים
ג) ולא הקימו מתחתיהם פרנס יצחקן הם מאהבו הלא
רבים אשר אהבם מאשר עמהם. לא אלמן ישראל שתחפצים
להצל את צעירי הצאן מיד טורפיהם אך כל עוד שכל
אחר לבדך יסבון אין לאל יד לכסוך מול ואב קרב
אמנם אם תתאחדו, או יכול הוכל כי יהי הצור עולמים
בשם יוד הא בצדיקם ויושיע את ישראל כתפלת משיר
יוד הא ישתבח מקצת המבקשים ג) נחיל בעתמיה עיש
(ישעי' נא א-ה)

ג) כיצ מפקקת. תוכר הקפיק לזוכיר עולם תפקיי
צדקה תורם תכיסם הם שלים גם יפה שלימם מחכתם
למרומי וגם תכיתם למלכותי וכן.

ג) כספרי תחת שכרכם זה מוסף של שכרכם תשמוש
ותהיו זו תפלה שמתמר תפלה לשכח תרע מחלקים, תיל תכין
כל ימיו כל מכם כיו מוקק לכרך תת יבחלו גלח כי מב תו
מלוך יעמוד מם עכם נעלו ונפתו שיהא תחת רגליו ובכרכו
נפיהו סכיל לפר מהו לפר זה שכר שובלך תחת רגליו ומם
כרכך נרכו שכיהם תת שתך הוי (ילקוט שם).

רשימת הכספים של המידבים לטובת השמטה

(מתוך מגילון הסכנ) מינצרסלמ **2397.94** כסריט.

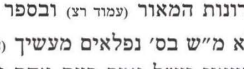
שאנגאר (Шанхай) סכיג כי יהלו נייטשלער אלטיי כי **101** יהב. ואברעק כי אלטמר וויים כי **20.86** כ: חוסם וילכרסטעמפעלטיג **1** כ: באלאשאדשאם שכיג כי יוסף דייטש כי **12** כ: כתוכם מתכרים קדוסה פיי אנגלי כי תבר לר **5** כ: כי נני כתלים כי קרקע ויים. סכי נתק כסטן **2** כ: כי תכר סכיל **1** כ: **פעשם** סכיג כי בלומ כי כרייטלי **169.60** כ: כתוכם כי שמחל כתרתוויסטן מיינסמלרייהר

— שנת השבע שנת השמטה! —

אשלמה נדרי לקיים בזה קבלה התירומות שהגיעו לידי לשיבה שופטי שפטה כפי הרשימה
[1]למטה. וכן יאושרו פסוקן וראש ועד השמטה בירושלים תוא ניהו כבוד ראשון הגדול הצדיק

20 ק. הרהיב מיי מיזען קיסר כי (קונדרע) 16 ק.
הרהיב מוי מכס ליב נעגעל כי (שלעזילר) 30 ק.—
הרהיב מוי אלעזר וויים כי (לעלוס) 20 ק.—
הרהיב מוי מוחל נייעזן קיסר כי (זעגעשקע) 18 ק.
הרהיב מוי בצלאל ווייטשלעדים כי (עטעש) 10 ק.
הרהיב מיי לעזל שטיעלער כי (קירכהלדן) 30 ק.—
הרהיב מוי יוסף ניימלן כי (זצחוצקעכב) 12 ק.—
הרהיב מיי עקב שלום קליין הויזן (גרשקוולדיין) 10 ק. הרהיב מוי שמוחל נכיאין יוסנריש (פלעק) 34 ק. הרהיב מוי מנחם יצחק קיסר כי (יצחריכ)

רבינו נמנה בין הרבנים הגאונים שתרמו למען שומרי שמיטה בארה"ק
(במכ"ע מחזיקי הדת, ובגליון וילקט יוסף)

קיט. מפי הרה"צ ר' ישראל אהרן אונגער ז"ל דומ"ץ בקאשוי. חתנו של הרה"צ ר' חיים זצ"ל. וכן מובא בס' זכרונות המאור (עמוד רצ) ובספר מראמארוש.

מן הענין להביא דבר נפלא מ"ש בס' נפלאים מעשיך (הנדמ"ח, ח"א עמוד נה) בשם הגה"צ מפאיע ז"ל הי"ד, שהרה"ק מצאנז זצ"ל אמר פעם אחת שתיבות מ'כלכל ח'יים ב'חסד ר"ת ח'יים ב"ן מ'רים, ומי שיכוון את זאת בתפילה יכיר לו טובה, ע"כ.

פרק ו'

בצל החכמה

תנא דבי אליה"ו

מחידושי תורתו של רבינו כמעט שלא נשאר בידינו כלום, ואין אתנו ידיעה אם היה דרכו לכתוב חידושים בהלכה ואגדה, ואמנם מן המיעוטא דמיעוטא הנמצא אתנו יעיד על הכלל כי ידיו היה רב לו בחידושים ובבירור דברי הפוסקים, כראוי לבנו של שר התורה מרן הייטב לב זי"ע אשר כבודו מלא עולם בחידושיו הנפלאים בכל מקצועות התורה.

סיפר הרה"צ ר' ישראל אהרן אונגער ז"ל רב דעדת יראים במאנטריאל, חתן הרה"צ ר' חיים זצ"ל בן רבינו, כי בהיותו שוכן בבית חמיו ראה את כרכי הש"ס שהיו שייכים לרבינו, ורוב דפי הש"ס היו מעוטרין בהגהות והערות נפלאות אשר עלו על רעיונו באמצע לימודו. וחבל על דאבדין בימי המלחמה הנוראה[קיט].

קיט. מפי הרה"ח ר' יואל אהרן פריעדמאן הי"ו ששמעו מפיו.

וידועים דברי מרן הישמ"מ משכ"כ לבנו אחר חתונתו וז"ל, ולמען השי"ת תראה לחדש מדי שבת בשבתו חידו"ת, דהיינו ביום ו' ערש"ק תלמד איזה ענין קטן בגמרא ותוספות ומהרש"א ותיגע בו מאד לחדש בו, ותכתוב לי מה שתחדש, ותקיים בו מצוות כיבוד אב על אופן המעולה והשלם שבשלימות, כי אין לי נחת רוח ותענוג עולם כמו בשמעי מחידו"ת היוצאים ממעייני חכמתך, ע"כ.

אגב יצויין כי אחר פטירת מרן הייט"ל זי"ע נפל בחלקו של רבינו הרבה ספרים מעזבונו של אביו הק', ובתוכם ספרים מעזבון אבותיו למעב"ק ה"ה רבי אלעזר ניסן והישמח משה זי"ע. בין הדברים שהגיעו לו מעזבון הישמ"מ, נודע שהיה לו שני נרות עשיים מנחושת (לייכטער), וכן בעקיטשע ומטפחת (טאש-טיכל) — הבעקיטשע והמטפחת נתנם רבינו לפני פטירתו במתנה להנגיד ר' שמואל דייטעל הי"ד מראה"ק בטעטש שהיה ממחזיקי ביתו (וסיפרו בניו שבעת שנלקח ר' שמואל לגיא ההריגה באושוויץ לבש עליו המלבושים הנ"ל לשמירה).

וגם במילי דאגדה, הרי זאת ידוע מפורסם כי כן ציוה הייטב לב לבניו אחריו לפני מותו, שלא יניחו ממנהג אבותם הק', ובכל עת ועונה בשבתות ובמועדי השנה יאמרו דברי תורה על השלחן, ויוכיחו בשער להגיד לעם ה' דרך ה' לעורר אחב"י לתשובה ומה' מענה לשון[קכ].

קכ. כ"כ בקונטרס תהלה למשה (הנדפס בריש ס' ישמח משה על נ"ך), כי מרן הייט"ל זצ"ל בחג השבועות קודם פטירתו אשר כבר היה חולה מסוכן ר"ל, ודרש דרש בפעם האחרון בבית מדרשו אחר קידוש בליל א' של חג לפני הבאים להסתופף בצלו, ענה ואמר בדרוש שנדפס בספרו ייטב פנים (ח"ב מאמר זמן מתן תורתינו אות נג), ובתוך הדרוש אמר, הן זכיתי אשר קדושת מוזלל"ה סמך את ידיו עלי ומסר לי הכח להורות ולדרוש לעם ה' תוכחת מוסר ולעוררם לתשובה, הכח הזה הנני מוסר לבני אחרי אשר לא יניחו ממנהג אבותינו הק', אך ורק ילכו בדרך אבותם, ויתקיים עליהם זכות אבות אשר דבריהם יעשו פרי למעלה ושורש למטה, ובכל עת ועונה בשבתות ומועדי השנה יוכיחו בשער להגיד לעם ה' דרך ה' לעורר אחב"י לתשובה ומה' מענה לשון. וסיים לפרש בברכת כהנים כאשר יראה הרואה שם בהדרוש, ובזה נפטר לשלום מאת אנשי שלומו אשר באו להסתופף בצלו צל הקודש, כי לא דרך עוד מני אז על מפתן בית מדרשו, ע"כ.

ובס' נפש יהונתן (להגה"צ ר' יונתן בנימין דומ"ץ סעליש, פ' אמור) מביא ג"כ עובדא הנ"ל בתור עד ראיה, בזה"ל, הנה דכירנא עת אשר זכיתי ליהנות מאור צח ומצוחצח אור שבעת הימים רבינו הגה"ק בעהמ"ח ספה"ק ייט"ל זלה"ה, והייתי שם בחג השבועות האחרון קודם פטירתו, והוא בעונינו כבר חלה אז את חליו אשר על ידה נסתלק לשמים ביסורים קשים ומרים אשר לא יאומן כי יסופר וכמאה"כ את חליינו הוא נשא, ולא בא להביהמ"ד להתפלל ולעשות הסעודות של יו"ט, רק בליל א' של יו"ט בא לביהמ"ד לעשות קידוש, וקודם הקידוש אמר תורה, וצער ופחד גדול נפל עלינו ואברינו דא לדא נקשן, ופתח פיו הק' ואמר, כתיב לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדותה בנו לאמר וכו', ואמר הנה יש צדיקים בעולם שאין אומרים דברי תורה על השולחן, ויש שאומרים, ואלו ואלו כוונתם לשמים, אותן שאין אומרים הואיל שהם יראים שלא יבא במחשבתם איזה פניות וגיאות ח"ו שהוא בחי' טומאה ר"ל, ואותן האומרים תורה ג"כ כוונתן לשמים כמובן, ועל חשש פניות וגיאות יש סגולה להיות בעיניו שפל וקטן ובזה ינצל, והנה זקיני הגה"ק בעהמח"ס יש"מ צוה עלי לאמר דברי תורה, וכן אני מצוה לבניי וכו', עי"ש שמעתיק מה שפי' אז. ועי"ע בס' לקוטי צבי (פ' משות) שהביא בשם אביו הרב הנ"ל מה שפי' עוד הייט"ל בעת ההוא.

ובס' ברך משה (חלק בראשית, בהקדמה) כתב, דהייט"ל סיים אז לפרש הכתוב בברכת כהנים (במדבר ו, כג) כה תברכו את בני ישראל להשפיע להם כל טוב, אמו"ר להם, ע"י אמירת דברי תורה, ע"כ. ובזמירות דבר"ר (אות סח) ובס' מושיען ש"י (ח"ג פכ"ו) מובא בשם רביה"ק מסאטמאר זצ"ל שהייט"ל אמר בזה"ל, ישנם האומרים תורה וישנם שאינם אומרים תורה, ואלו שאין אומרים פועלים ישועות לבנ"י כמו אלו שאומרים, אבל את בניי אחרי אני מצוה שיאמרו תורה, ע"כ (משכ"כ שם דהדברים נאמרו כשכבר נכנס לחדרו להמשיך הסעודה, הנה ממקורות הנ"ל מפורש יוצא שנאמרו ברבים בביהמ"ד קודם קידוש או אחריו). ועי' לעיל בפרק ד' מה שהבאנו דבעת ההוא ציוה להם הייט"ל ג"כ להעריך שולחנות.

ומרן הייט"ל ג"כ למד עמהם את אופן הדרוש האיך לדרוש דברי תוכחה ומוסר לעם ה', ושלח להם על גבי הכתב חידושיו באגדה ומוסר כדי שילמדו לעשות כמתכונתו. כן כתב במכתבו לתלמידו הרה"ג ר' ישראל בערגער זצ"ל (נדפס בריש ס' זכות ישראל – עשר קדושות מהד"ת) וז"ל, ידוע ידע כי מה' מענה לשון מרפא לתחלואי נפשות, ואני בעצמי אינני זוכר קישור דברי תוכחה ומוסר בלשון שאמרתי בעמדי במקהלות, ועיקר הנכתב בייטב פנים הוא פירושי הפסוקים, ואשר אמרתי ששלחתי לאחד מבניי, היינו תוך השנה דרוש פירושי הפסוקים ללמוד לעשות כמתכונתו, אבל קישור דברי מוסר ותוכחה לימים הקדושים מעודי לא שלחתי מטעם האמור, עכל"ק[קכא].

❧ השיב תוך כדי דיבור ❧

הכל תלוי במזל אפילו ספר תורה שבהיכל, ולעת כזאת הגיע לידינו דבר אחד נחמד מה שנאמר ונדפס בשמו בספר **מאזני צדק** על התורה (פרשת תזריע) להגה"צ ר' מנחם מענדל שפירא (שוואריץ) זצ"ל אבד"ק דראגמירעשט, מחשובי תלמידי מרן הייט"ל[קכב], וזה תוארו:

קכא. כפי הנראה ביקש הרב הנ"ל מאת רבו מרן הייט"ל שישלח לו דברי תוכחתו מה שדרש בימים הנוראים, והשיב לו רבו שאינו זוכר הדברי מוסר ואין דרכו להעלהו ע"ג הכתב, ומה שנדפס בייט"פ הוא פירושי הפסוקים שנתחדשו לו בתוך השנה, או דברי דרוש שהעלה ע"ג הכתב כדאי ללמד את בניו האיך לדרוש בשער בת רבים.

ועי' בס' פאר וכבוד (בסיפורי הייט"ל אות יז), דפעם כאשר ישב הייט"ל במסיבה עם בניו הק', אמר לבנו הגדול הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל שיאמר חידושי תורה, ואמר, איך האב מיר נישט פאגעזעהן, אמר לו "פארזעהן דארף מען נישט, עס שטייט זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר, ופירש"י, אין לך רשות להרהר אחריה, דאין לומר רק אשר נשתלח לו מן השמים.

ומסופר דכעי"ז ציוה ג"כ הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זצ"ל להקדושת יו"ט בעת שהסתופף בצילו, שלעולם לא יכין לעצמו קודם אמירת ד"ת, ויאמר רק מה שיושפע לו מן השמים בשעת אמירתם. (עי' בקדושת יו"ט הנדמ"ח עם לקוטי תוספות יו"ט, ערך דרשות, וכעי"ז במושיען ש"י ח"ב פי"ט, ועי"ע מה שהבאנו לעיל סוף פרק ה' מזמירות עטרת יהושע ועוד).

קכב. הגאון בעל מאזני צדק נולד ביום י"ט אייר תרכ"ד, למד כמה זמנים אצל מרן הייט"ל, ואחר פטירתו המשיך להסתופף בצל בנו מרן הקדיו"ט והעצ"ח זצ"ל, מקובל אצל יוצ"ח שזכה להסתופף ביו"ט ר"ה בחצר סיגוט במשך של מ"ב שנה ברציפות. נשא אשה מק"ק דראגמירעשט, ובשנת תר"ע נתקבל שם לרב ומורה, עד יום פטירתו ער"ח אייר ת"ש.

בברכות (נח.) מ"ר זירא נעוס יסרמל המחירו על עצמן שמפילו רוחות טיפא דס כחרדל יוסבא עליה שבעה נקיים. ויש לדקדק במיבות "על עצמן", דנרחין יותרת הלשון. ומפשר עפי"מ דמ"ר כהנא (בנדרים פח:) משה שמחרה הנחת תשמישי עליך כופה מוחה ומשמשו דמשועבדת ליה וכו', ולכאורה קשה גם כאן הלין יכולים נעוס יסרמל להחמיר על בעליהן הא משועבדת להן ולין מפקיעין עצמן מרשות בעליהן ליפב ז' נקיים וכו'.

וכשהרציתי הדברים הנ"ל לפני ידידי הרה"ג החסיד מוהר"ר **אלי' בצלאל טייטלבוים האבדק"ק טעטש שליט"א**, השיב לי תוך כדי דיבור, דיש לומר דמיירי שקבלו הן על עצמן להחמיר עוד בהיותן פניות (דמז ג"כ שייך ליסור, כמבואר בשו"ע יו"ד סי' קפ"ג דליסור נדה שייך אף בפניה, או לענין טהרות), ומז לא שייך שום שיעבוד, ומל עליה הליסור עצמה, ושוב לאחר הנשואין לא פקע הליסור כיון דכך קבלו עליהם כוונ מומרת זו מדעתא דהכי נשאת.

ובזה אתי שפיר הדקדוק לשון "נעוס" יסרמל המחירו, ולא נפי יסרמל המחירו על עצמן, דבא להורות נעוס יסרמל המחירו רוצה לומר דעוד נעוריה היא אניה קבלו הן על עצמן לייקע מומרת זו, ולא שייך שום שיעבוד, ודברי פי חכם חן קכג.

(בקובץ פרי תמרים, שבט תשמ"ח, כתבו עליו שידוע כי רוב תורות של ס' קדושת יו"ט נרשמו על ידו. לעומת זה כותב הה"ג רצ"ה פר"מ מסאבראנץ ז"ל בריש ס' אפסי ארץ ח"ג (מונקאטש תרע"ב) וכן בסו"ס צבי חמד - חלקינו בתורתינו (נ.י. תשי"א) שרוב התורות זכה הוא להעלותם על הכתב, ועיע"ש בפ' ויחי שמביא ד"ת מהקדיו"ט שרשמם אחר ש"ק ומה שהעיר ע"ז לרבו הנ"ל. ובס' קדושת יו"ט עצמו בסוף הספר נרשם ברכת תודה להרה"ג ר' מאיר דוד גרין ז"ל מאויברווישווא שהעתיק וסידר הכתבי קודש. ועי' בחידו"ת מהר"ם ט"ב (פ' תצוה תשמ"ב) שמביא בשם דודו מרן זצ"ל שגם הוא כתב הרבה חידו"ת מאביו הק' משנותיו האחרונים, וכ"ה בס' בוצינא קדישא ח"א עמוד שפד).

קכג. עי' בשו"ת בית שערים (יו"ד סי' רלט) שכוון ג"כ לתירוץ זה, וכתב בתו"ד על קושיא הנ"ל, י"ל דכאן אינו דן בנשואות, אלא ר' זירא קאי לפרש דהפנויות החמירו על עצמן לענין טהרות, והבעל כשנשאה אדעתא דהכי נשאה שתחזיק בחומרא זו, ואם כן לא מישעבדא ליה כלל בזמן ההוא, ואתי שפיר הלשון "בנות ישראל" ולא נשי ישראל, ע"כ. ועי' שו"ת חת"ס (יו"ד סי' קסה) שמיישב באופן אחר "דקדוק עצום מה ראה ר' זירא לתלות החומרא בבנות ישראל שהחמירו על עצמן".

ספר מאזני צדק עה"ת, להגה"צ מדראגמירעשט זצ"ל

מאזני צדק
תזריע
צדק
מב

אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דוחה תמת. כגון (בבכורות ל"ט) תמר כד אילת בטח ובחזרו של עמון בתחילה טיפה דם מבדיל ושבח עלי בשבט נקיים. ויש לתקנן בהיטות ביל. עמוק העלון יורדים מלבון ולתבור נמוכים ולמדר כל בטנה (בכורים פ"ג ג"ה) תמם בתחתם בתחת תמנשט עלך עשם תחסם ותשמשתה ותשבעתה ל"י. בתחת המשוכך עלי יפ. שפך מתחילין לתרום דבר מלאכה ל'. ולעולמים תקנה גם כמן מלך יהוין בטח ובחזרו להתפיר כל בעליהן כל תשעשרות לבן ולך מפקיעין שמון מנשות בתליהן ניתב אין נקיים. לטב דיין ר"י בשלן תכמים מרשת בטח ובחזרו בתחתיו כל שמון. דיוקא. ורבי מקנחן מדי שיפעבר בעליהן לפי שאין מתחילין לתרום דבר מלאכה ל'.

ורבוז ותיכב. מתחים (בטלה ליום) גר שלא ניכל קנים. ל"ל קנים. ל"ל קנים תנות תנינה לתרבים סיום. ל"ל שמלא לך תרבים שהי. ותכנת בר נקים. לתחפך שהי בי"ל שמת. ל"ל ומת לי דלתמתעון נמי. ל"ט נמוי מדי כל שילחת. דלמר ר' אילי בטח ובחזרו לבן שתחתיו של שמון (בכלן יש טוב טפח תני בין). שלחני ולחת עיך בתרלך ותבנה עלי זיין קנים. ל"ב מם שיהים יש דהקל נלבלב פשוקה. זלה לשהדל דבר לקנם. ולבלל ותמלר שמון תחב דלבלחים קנם תם בשבע לי ומת לי דלתמעני למר לבמת היה מתחר. וכל מתני תיהי ולמעלה דלקבלים בתנת תלק רבינא עלי דבר לקנם. ל"ב לין מתחילין לתרום דבר מלאכה ל'. ב"ב ל"ב לית נמר מתי בכל דרי בטח ובחזרו כן תתחתיו של שמון. תקנה כביל. ל"ל דכיון שתחתיו של שמון ולין מתחילין לתרום דבר מלאכה ל'. וכיון כך וכיון למי שהתחתיו מיי זב ומתמנו בטהרי. ותמנים לשהדל דלה ולתלמתם בתרלך.

עוד נלמד נמרת מהכל בתחתיו מוחר: משלי כ"ה (כ"ה ג') רבון תמר לתמתת תמים.

וכשהרציתי הדברים הנ"ל לפני ידידי הרה"ג החסיד מוהר"ר אלי' בצלאל טייטלבוים האבדק"ק טעטש שליט"א, השיב לי תוך כדי דיבור..."

פותח יד בתשוב"ה

מאידך בחלק אסוקי שמעתתא אליבא דהילכתא, הגיע לידינו תשובה שלימה שיצא מתח"י על אודות שוחט אחד בעיר סענדזשארץ שרינגו אחריו שאבד את כח ההרגשה, והגה"צ המפורסם רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבד"ק נאסויד אסר את שחיטתו, והבערה ללהב יצאה במחלוקת עצומה שנתערבו בה הרבה רבנים.

בשורי

ת חשער לרי. צדיקים יבאו בו.

מלחמת חובה.

עם

כתב יושר דברי אמת

בשלחמה חובה שיבת שבחות. טובב הלך בשיבות ישות שיחות. סובר סלתות ושבחות הלבי קלקלי. ארחות. הקדשים והחשבים להשר מדרי תורתינו. ולהרחם הקות קדושינו. הטוקע בשלל לכל בני בריתינו. ובערם לקידוש הבולינו. בעגין שוב שבתם נחלים. ומי מבתם. לזבות יבחים. ולשבאות פקידתם. בערק פגולותם. ובחנים יד לפושעים נר אדוניע מורינו וידינו הגאן אמתי נור ישראל וקדושי שלישא אבדר-דקק אינטערדאם נשבאר והגלולות יצבי.

ובשתב דשר דברי אשת. אריש מובת יחבינו. מסרען ורבנן יעטן בשיבת. מורני מסולה ישרה. משיבי מלחמת שערה. ברוח משפט ובריח בארה. מלשת ידידם לחשאר. לחרים קרן האשת שערת תשארת. לדור ודרים למשמרת.

יצא לאור מאת אסרדם של קיק אינטערדאם נשאר ראשע וסטמשארץ יצוי.

בדשום המשובת המשאר של ביה חיים סאטמעלר נ"י.

סאטמאר-איזואר שנת עתיד למשק.

f.b.

DRUCK v. H. SCHÖNFELD, SZAMOSÚJVÁR

תשובתו של רבינו הנכתב להגה"צ מנאסויד זצ"ל, נדפסה בשעתו בקונטרס "מלחמת חובה - כתב יושר דברי אמת" (סאמאש אויוואר תר"ע) יחד עם תשובות של יותר משלשים רבנים גדולי אונגארין אשר עמדו לצידו של הגה"צ מנאסויד זצ"ל, וביניהם האחים הקדושים מרנן העצי חיים זצ"ל ורביה"ק מסאטמאר זצ"ל קכד.

וזהו תשובתו של רבינו:

ב"ה

בין המניס יזכם מור ליסריס, קנן המורה ויסרמל נכבוד יוסף, ובמוכס כבוד ידידי ה"ה הרב המאוה"ג המריף ובקי, המסיד ועניו ירלמו על פניו בקס"ת מו"ה **אברהם יהושע פריינד** סליט"א, המצ"ל דק"ק **אינטערדאם** והגליל יל"ו.

קכד. לעומת זה נדפס בעת ההוא קונטרס בשם "משפט לעשוקים" עם תשובות של רבני גאליציע שעמדו לצדו של השוחט.

(בס' השוחט והשחיטה בספרות הרבנות, בעריכת הרי"י גרו"ן, מביא רשימה מכל תשובות הרבנים שנדפסו בשני קונטרסים הנ"ל, ובטעות נשמט שם שמו של רבינו.)

אחדשה"ט ומלוס מורמו כמשפט, מכמנו לנכון הגיענו בלירוף הקונטרס אשר כתב מעכת"ה בנידון השו"ב מו"ה אברהם חיים מסעוזשארן אשר מעכת"ה אשר את שמיטתו.

הנה לית דין נריך בושם שכדת של תורה הורה, וכן מבואר היטיב בתשובות מהרי"ט [הלוי ח"ח] סי' פ"ח, וז"ל שם בסוף התשובה, ועכ"פ הדין גופא פשוט ומבואר בכמה דוכתי שהו"ב שהוליך סכין ממתת ידו בחזקת בדוק ונמלא פגום מעבירין תומו, ומכל שכן בנידן דידן שהעידו עליו שהיה כן הרבה פעמים, עכ"ל לענייננו.

וזה פשוט שאין ביד שוס רב ומורה להתיר את שחיטתו בלתי הסכמתו, כמבואר בשו"ת בר ליווחי חיו"ד סי' ס', וז"ל בסוף כלל ס', ס"ב ממילא יצא לנו הדין שחכם שאסר את השו"ב אפילו טעה בשיקול הדעת, אין תביבו רשאי להתירו אפילו גדול ממנו בחכמה ובמנין, זולת הסכמת החכם המוסר, עכ"ל. ומבואר בתשובה הנ"ל כלל ג' שאפילו נתקבל העדות שלא בפניו נמי מהני בכהאי גוונא, וכן מבואר בשו"ת דברי חיים בכמה מקומות.

ופוק חזי מס"ב בשו"ת מאמר מרדכי היכן המובא בפירוש בשו"ת שבות יעקב סימן טו"ב, בשעשה שחירע לו שנתן קבלה לשו"ב שנאסר אפי גדול אחד מרע לאחרע מאחת אסרון הרגשה, ואזר בו אס"כ ואסרו, והתנגל לפני הרב הזה כי לא ידע מאומה שנאסר אפיו, ואעפה אוזר אהיתרו אכל וכל ונטל ממנו הכתב קבלה שלו, ועיי"ש.

וכבר הוטב אשר ליבר בענין הזה בשו"ת טוב טעם ודעת תלמיי חיו"ד סימן ל"ג, שכתב דלא כימים הראשונים שנתנו עתה בזמן הזה, דבימים הראשונים שהיה רוב העולם ירא ד' ומבקשים האמת היה אקוש להקל בשו"ת ע"י תשובה וקבלות דברי תבירות, אף שיתכן שעושה כן כדי שלא יקופח פרנסתו, מ"מ היה מועיל כיון שהיה עליו גס מורא בי"ד אולי ימצאו עוד בו רעה ולא יבוא לו עזר

להועיל, אלא עמה כי בעוה"ר פעמה הארץ רח"ל וד' הטוב יכפר, וכל שומע אפילו קל שבקלים מוצא לו עזרה ממשפחתו או שאר אנשים אוהבי שקר שעומדים לימינו, ועל כן אין להשו"ב מורא כי"ד, כי הוא בבטחון תמיד שכמה דרכים ימצאו לו לעזרה, לכן בזמן הזה צריכין לראות שיהיה השו"ב ירא ד' מרבים ובאיזה דבר קל שיהיה עליו יהיה מה שיהיה רואי לדמותו, עכ"ד יעי"ש באורך.

וכל שכן בנידון דידן שהשו"ב הזה גזרו הבי"ד עוד מכבר שלריך השגחה ביותר, ועמה שומע בלי שום השגחה ונגד רצון מרא דאתריה בוודאי שחיטתו אסורה, וממילא מובן שרשות לכל עו"ב לשחוט במקומו ואין בזה משום השגת גבול כלל. ולפי המבואר בהקונטרס של מעכת"ה אות ד' ואות ח' מה שעשה עבור מתן דמים לאחד הפסד דמים, הדמים מודיעים שהוא לרדיף ולא לשחוטה.

והעושה שלוס במרומיו הוא יעשה שלוס עלינו, ובמהרה יבא מיד גיאל שלוס להפוך הימים המלה לששון ולשמחה.

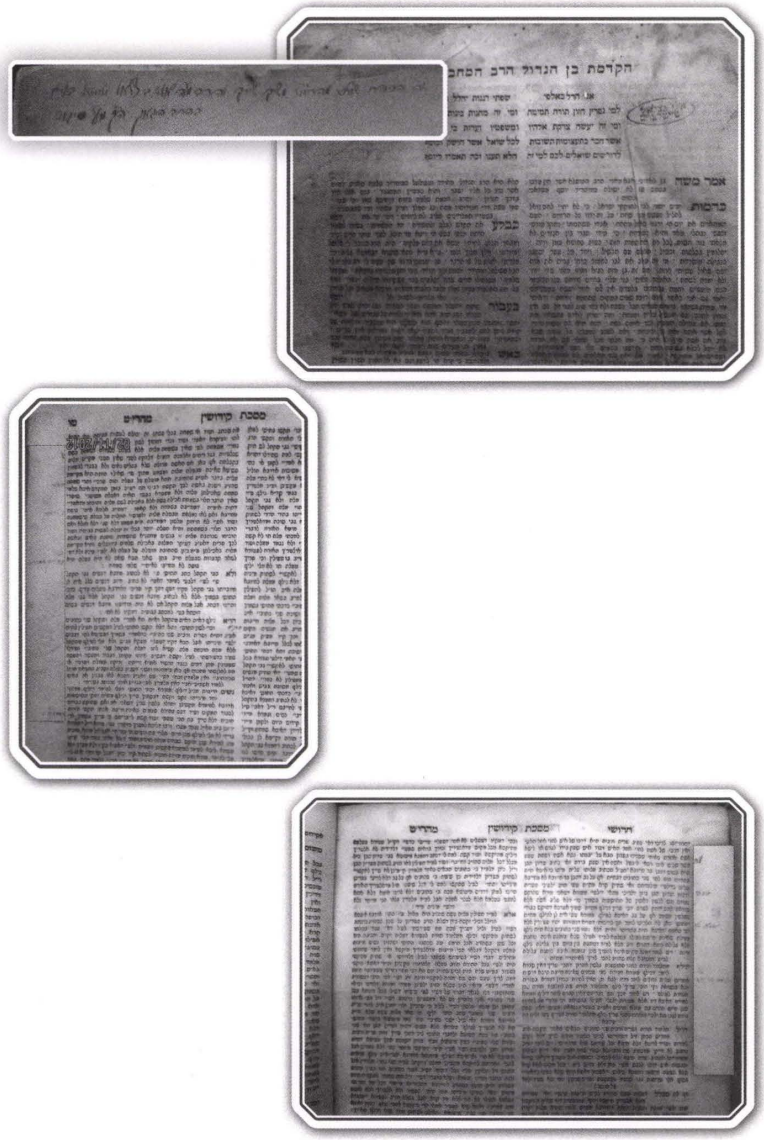
ידידו דוש"ת

הק' אלי' בצלאל טייטלבוים

אב"ד דק"ק הנ"ל והגליל

מבקש את הנרדף

בעיר אחת שישב בה רב ת"ח ממשפחתו הקרוב אליו נצר לאבותיו הק', אשר מחמת סיבות נתעורר עליו מחלוקה עזה מצד ראשי הקהילה ורדפוהו ברדיפות שונות, יצא גם אז רבינו יחד עם הגאונים הצדיקים גדולי משפחתו הרוממה לבקש את טובת הנרדף, וכתבו ביחד מכתב גלוי לראשי הקהלה ההוא להזהירם שיחוסו על כבודו ועל כבוד אבותיו הק', ואם יש להם איזה טענה עליהם להציע הדברים בד"ת ויקוב הדין את ההר.

שו"ת מהרי"ט עם חי' מהרי"ט על מס' קידושין שהי' שייך
לרבינו, עם הגהות ותקוני טעיות בכתי"ק

וזה לשון המכתב גלוי שנכתבה ע"י משפחת התמרים צאצאי מרן היטב לב זי"ע, ובראשם רבינו (נדפסה בשעתו במכתב גלוי, בערך בשנת תרע"ב):

אל כבוד הרבנים

הנגידים המופלגים בתורה ובחסידות קהל ספרדים דק' יע"א ובראשם הראשים ומנהיגים אקרוים דקהל הגל כ"א בשמו יבורך.

שמועה שמענו שמועה מבהלת ומעצבת רוח איך קמתם לעשות דבר נגד הדת והישר והצדק ונימוס אנשי לעשוק את כסא הרבנות של שי"ב הרב הג' מוה"ר שליט"א אשר כבר נתקבל אצליכם מכבר להחזיק ברבנות באהבה וחיבה אצליכם. ואיך בפתע פתאום נהפכתם לאויבים לו להדפו ולרדפו מגדולתו ומכבודו, ומועלין בקודש ואין מורידין אמרו חכז"ל, ואם יש לכם איזה טענות נגדו הלא יש דין בישראל לעמוד אתו לד"ת, והדין יקוב את ההר ביניכם. והיתכן קהלה נאה וחסידה כמוכם יעשו דבר בלי יגישו טענותיהם לפני ב"ד...

רבינו מופיע בראש החותמים בכרוז שי"ל ע"י הגאונים הצדיקים בני משפחתו זי"ע

אל כבוד הרבנים הנגידים המופלגים בתורה ובחסידות קהל.. יע"א ובראשם הראשים ומנהיגים אקרו"ט דקהל הנ"ל, כ"א בשמו יבורך.

שמועה שמענו שמועה מבהלת ומעצבת רוח איך קמתם לעשות דבר נגד הד"ת והיושר והצדק ונימוס אנושי, לעשוק את כסא הרבנות של ש"ב הרב הג' מו"ה.. שליט"א אשר כבר נתקבל אצליכם מכבר להחזיק ברבנות באהבה וחיבה אצליכם, ואיך בפתע פתאום נהפכתם לאויבים לו להדפו ולרדפו מגדולתו ומכבודו, ומועלין בקודש ואין מורידין אמרו חכז"ל, ואם יש לכם איזה טענות נגדו הלא יש דין בישראל לעמוד אתו לד"ת והדין יקוב את ההר ביניכם, והיתכן קהלה נאה וחסידה כמוכם יעשו דבר בלי יגישו טענותיהם לפני ב"ד...

ע"כ אליכם אוהבי וידידי בית אבותינו הקדושים נ"ע אליכם נרים קולנו, חדלו מדרך הזה לא זו הדרך להרים קרן התורה ויראה בקהלתכם, כי

דבר זה תגרום ח"ו חילול ה' ומצה מריבה ואש המחלוקת, כי אנחנו לא נוכל לישב מרחוק ולידום ולראות את העושקין את ש"ב שליט"א כי עצמנו ובשרנו הוא, ולא נוכל להניחו הפקר למורות בכבודו ולרחוץ בדמו... ואנחנו גואליו וקרוביו לא נוכל לחרוש וחוב קדוש מוטל עלינו לעמוד על ימינו בכל מה שיש ביכולתנו, ונשים פנינו גם אל שארי הרבנים גדולים דמדינה, ובטח כי כולם יעמדו לימינינו להציל עשוק מיד עושקו...

על כן הנני מבקשים ומזהירים שתחוסו על כבודנו וכבוד משפחתנו היקרה אשר ידענו כי כבודם יקר היה בעיני אבותיכם ובעיניכם עד עתה, לבלי להצית אש המחלוקה ולהיות לשיחה בפי הבריות, רק קודם כל דבר תעמדו לד"ת אשר דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ונבטח מבטח עוז כי תתנו מקום לדברינו אלה הנאמרים בצדק ודורשים שלומכם וטובתכם לבל יתחלל ח"ו שם שמים על ידכם, ולבל תשפכו דם נקי בחנם על לא דבר, ובודאי שארית ישראל לא יעשו עולה ויונעם לכם, ותבא עליכם ברכת טוב להכתב ולהחתם בספר חיים טובים בספרן של צדיקים.

הק' אלי' בצלאל טייטלבוים, אבד"ק טעטש

הק' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים, אבד"ק וואלאווע והגליל

הק' חיים צבי טייטלבוים, אבד"ק סיגוט יצ"ו

הק' יואל טייטלבוים, אבד"ק אורשאווע

הק' משה דוד טייטלבוים, אבד"ק מ. לאפאש

הק' נפתלי טייטלבוים, אבד"ק ניר-באטור

במערכות אלקים חיים

עם רב גדלו במדת הפשטות והברחת כל מיני כבוד ושררה, וכמעט שלא נמצא את שמו מופיע בשער בת רבים, בכל זאת לפעמים אחדים

כאשר היה נצרך לטובת הדת יצא רבינו ובא לעזרת ה' בגבורים ללחום מלחמת ה', וכאשר היתה באמנה אתו מבית אבא מרן הייטב לב זי"ע, אשר היה מראשי הלוחמים בימיו נגד מפירי הדת עוזבי תורה.

בכמה מערכות אלקים חיים שנהייתה במשך ימי חייו עלי ארץ, מצינו את שמו של רבינו חתום על הכרוזים יחד עם גדולי הזמן, ונעתיקו הנה כפי סדר השנים.

בשנת **תרמ"ט** חתם את שמו על גילוי דעת הנכתב בלשון לע"ז (שנשלח להממשלה) יחד עם עוד ר"מ רבנים, ביניהם אחיו הגה"ק מסיגוט ואוהעל וגיסו הגה"ק מוואלאוויע זצ"ל, כדי לחזק את ענין ה"טיילונג" שנעשתה ע"י גדולי הדור בשנת תרכ"ט, ולאסור איסור לחבר קהלות הארטאדאקסי עם כת הנעלאגאן.

וזה תואר הגילוי דעת, כפי אשר נעתקה ללשה"ק בם' זכור ימות עולם (ח"ב, מאמר מט):

...היות והנעאלאגען נקטו שוב אותן האמצעים שהשתמשו בהם בתקופה שלפני הקאנגרעס וכו', שוב משמיעים את אחדות של כל יהודי המדינה, בכדי שיוכלו לכפות רצונם על הארטאדאקסים כמו בתקופה שלפני הקאנגרעס וכו'.

לכן לשמירת דתינו הקדושה וגם בכדי לשמור על צרכי הדת של קהלותינו אשר אנחנו מזמונים על שמירתם, לכן אנחנו מצהירים שהארטאדאקסים והנעאלאגים מהוים שתי דתות נפרדות לגמרי. כמו שהוצהר הרבה פעמים על ידי גדולי הרבנים שנאמני שתי דתות יהודיות הנפרדות לא יכולים להיות בשותפות לא במתכונת קהלתי ולא בצורה דתית, וגם אסור להיות יחדיו.

חברי קהלותינו אסור להם להשתמש להזדקק למוסדות של הנעאלאגען ובית תפלתם, וכן אסור להשתמש עם רבניהם שוחטיהם ומוריהם וכו', וכן לשלם מס להחזקת מוסדותיהם, כל זה אסור על פי התורה,

וכל פקודה מצד הממשלה שיבוא להכריח על כל זה הנו כפיה דתית הכי גדולה...

נחתם בעיר הבירה פעסט בחודש אדר א' שנת תרמ"ט

Teitelbaum L. főrabbi M.-Sziget.
Teitelbaum M. J. főrabbi Sztropkó.
Teitelbaum Jakab főrabbi Bártfalva.
Teitelbaum Eliás rabbi M.-Técsö.
Teitelbaum M. D. rabbi Magyar-Lápos.

(חלק מהחתימות בכתב לע"ז)

בשנת תר"ם יצא חק מטעם הממשלה לאסור על המוהלים לעשות פעולת "מציצה בפה" על רך הנמול, באמרם כי בזמן האחרון נגרמו כמה מחלות להנמולים ע"י המציצה בפה, והביאו ראיה מהמתחדשים שכבר בטלו המציצה בפה זה יותר מעשרים שנה, ועוד רצו לשנות איזה דברים באופן עשיית המילה.

ונתכנסו הרבנים גדולי אונגארין ביום ר"ח סיון בשנה ההוא לדון כדת מה לעשות כדי להעביר את רוע הגזירה, והוחלט לשלוח "גילוי דעת" בלשון לע"ז אל הממשלה בו יסבירו גודל החיוב שיתקיים המציצה ע"י פה דוקא, וחלילה לנו לשנות אופן עשיית המצוה כפי אשר קבלנו מאבות אבותינו מדור דור, וחפץ ה' בידם הצליח לבטל הפקודה מכל וכל. על גילוי דעת זה חתם רבינו את שמו בתוך עוד רכ"ה גדולי הרבנים מכל מדינת אונגארין.

בסוף כל דברי האגרת חתמו הרבנים על דברים האלה, כפי אשר נעתקה ללשה"ק בם' שדי חמד (ח"ו במלואים לקונטרס המציצה, במכתבו של הר"ר ארי' לייבוש ליפשיץ ז"ל ראש הלשכה בבודאפעסט. - בכמה דפוסי השד"ח נשמט קונטרס המלואים).

אנחנו בני ישראל המחזיקים בתורת ד' בכל דקדוקיה ופרטיה וכל המנהגים הקדושים אשר נהגו בהם אבותינו הדבקים במצות ד', אנחנו

בעזהי

העתקת תוכן הגלוי דעת (ערקלערונג) בדבר המציצה
מרבנים אורתודוקסים בסדינתנו.

אדרי הסקדמה והמחלת גודל ויקרת ערך מעוז מילה בכלל, וגזלו לומר ע"פ לתות מפוקים ומצוצת תאר כל גלויים וידועים לפני מעכ"ת כי המציצה דסייט המילה סמסונה תלנו וכלל תפוקות יבראל זה תלפים שנה סיח "דוקא בפה" יוד שהרחשונים המקילים המילה רק בתופן זה המסוג ע"ש יזפירו לתפה כמו שממלת בת' מהרחשון שברחשונים תופן עשיית המילה רק בתופן זה במחזור ויטרי:

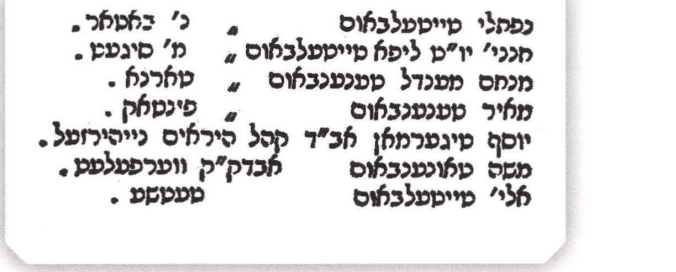
והיות שהדבר מבואר לעיתר הוא לבאר עוד יותר שכל מי שמכחל המילה לו יעמע לעשותה בתופן המסוג דוקא מכחל חלק מהמוהל הגדולה הזחת תעוז מילה שנכרתו עליה ע"ג בריתות. ושוד מדברים על ליזה פרטי הפקדם מהממלה סטנם למקי הסקיין דשמיעפקדיין שבתופן המפקד מוגע ח"י לחילול ש"ק, ומוחמים גדברים לתו:

אנחנו רופי יבראל המחזיקים בשורת ה' בכל דקדוקיה ופרטיותיה וכל המתנגים הת' תאר נהנו בפה לעטיתו, סדבקים בתוהת ה', תנחנו תאר מחוייבים לעמוד על המפה ולהשגיח בעיניו פקיחת לבל יגרע מעבודתנו הת' דבר, תאתו תאר עליהו לבחל לתן קדשים על מבואי הסוילה וחילולה, ותאר עליהו לעמור לבל יפו מדרך עץ החיים וממלמה השולה בית תל סכבושה מדור דור ע"י מלוריהו ושוריהו הת', רוחים ושוקטים כי הגיע השה ושעונה להריים כשופר קולנו, להמית בריכים ובפרסום רב בהסכמה ת' ודעה ת' כי המילה תופן עשיית בפה דוקא בקבלה מבואתיהו וקבות תבואתיהו הת' היא חלק מחלקי המוהל ומחוייבים תנחנו לעמור ולעשות תופה בתופן זה, וח"ל לעשות תופן עשיית, וכלו על החתום [הרבנים הנלו הנקובים בעמותם]:

בודאפעשט בחודש סיון 5660

אשר מחוייבים לעמוד על המצוה ולהשגיח בעינא פקיחא לבל יגרע מעבודתנו הקדושה דבר, אנחנו אשר עלינו לנהל צאן קדשים על מבועי התורה והיראה ואשר עלינו לשמור לבל יטו מדרך עץ החיים וממסילה העולה בית אל הכבושה מדור דור על ידי מאורינו ומורינו הק'. רואים וחושבים כי הגיע העת והעונה להרים כשופר קולנו להשמיע ברבים ובפירסום רב בהסכמה אחת ודעה אחד, כי המציצה אופן עשייתה בפה דוקא בקבלה מאבותינו ואבות אבותינו הק' היא חלק מחלקי המצוה, ומחוייבים אנחנו לשמור ולעשות אותה באופן זה וח"ו לשנות אופן עשייתה.

ובאו על החתום בודאפעשט בחודש סיון תר"ס

נפתלי מייטעלבאום " כ' בתמוז.
מנחם מענדל מענעדבאום " מ' סיגעט.
מנחם מענדל מענעדבאום " מחרנא.
מחיר מענעדבאום " פינסק.
יוסף מיגעדמאן תב"ד קהל הירלים נייהירזעל.
מנחם מחומענדבאום תבדק"ק ווערפעלסע.
חלי' מייטעלבאום מעטסע.

בשנת תרם״ד התחילה כת המזרחי לעשות פעולות להחדיר את תנועת הציונית במדינת אונגארין, מיד קמו אנשי חיל גדולי הדור ויצאו בקול רעש גדול, לבלתי תת המשחית לבוא ולהתפשט ברחבי המדינה, באשר כל יסודם ומגמתם היא רעיון של מינות וכפירה בה׳ ובתורתו.

בראש וראשון יצא הגה״צ רבי משה גרינוואלד זצ״ל אב״ד חוסט בעל שו״ת ערוגת הבשם, יחד עם הגה״צ רבי שמואל ראזענבערג זצ״ל אב״ד אונסדארף, והוציאו קול קורא אל שלומי אמוני ישראל לאמר השמרו לכם מלהלכד ברשת זו הטמונה, ואחריהם צירפו שאר גדולי המדינה את חתימתם נגד רעיון טומאת הציונות, במשך זמן ההוא התפרסם הקול קורא כמה פעמים בין קובצי ״תל תלפיות״, בכל פעם עם הוספות של רבנים חשובים אשר הצטרפו בחתימתם[קבה].

גם רבינו נתן את חתימתו לצרף עצמו בצירופא דרבנן לקול הקורא אשר זה תוארו:

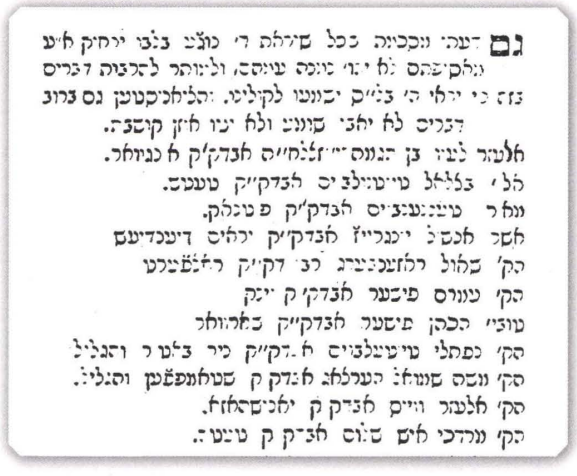
קול קורא

אל שלומי אמוני ישראל נשים מדברתנו, ונרים קול אזהרתנו בזה.

הן עד כה היתה מדינתנו נקיה וזכה ממספחת תנועה הציונית, אולם כעת למשמע אוזן דאבה נפשות כל יראי השם וחושבי שמו, כי המשולחת הזאת תפרוש מוטות כנפיה גם עד כאן, וכבר קראו עצרה אל אחת מקהילות שבמדינתנו, ומאוד הומה לבנו ותשוח עלינו נפשנו פן הארס והרעל הזה יפלס לו נתיב באין מבין עד היכן הדברים מגיעים, ע״כ למען ציון לא נחשה ולמען תוה״ק לא נשקוט בזעקה, לקרא בקל קרנא משרוקיתא, לאמור השמרו לכם מלהלכד ברשת זו טמונה לרגלי האמונה הנאמנה המסורה לנו מסיני, כי כנודע למשגיב וניכר לעין כל רואה כי עיקר איכותה ומהותה של תנועה הציונית אינה כ״א תנועה קולטורית, אשר על אדני המינות וכפירות יסודתה, ומגמתה להשקות את עדר צאן קדשים מים המארירים מבורות נשברין אשר חצבו להם בשיטת ההשכלה הנכזבה.

קבה. לאחר זמן נדפס הקול קורא עם כל החתימות גם במכתב עת ״הפלס״ שי״ל בבערלין, וכעת הוא נדפס בס׳ משכנות הרועים (ח״ג עמוד א׳שיח).

ע"כ אחב"י השלמים עם אמונה האמיתית צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב, אל תלכו בדרך אתם מנעו רגלכם מנתיבתם, כי בעמקי שאול קרואיהם וכל בואיהם לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים, ושומע לנו ישכון בטח ושאנן ובצל כנפי חסד עליון יתלונן עד יצמח צמח צדק לפני שמש שמו ינון ושערי ציון יבנה ויכונן. כעתירת לונ"פ המחכה לבנין ההר הטוב והלבנון.

בשנת תרם"ח נרעשה העולם על מה שהמציאו איזה רע-בנים במדינת פאריז המצאה חדשה לתועלת העגונות, שבשעת הקידושין יאמר הבעל שמקדש את האשה על תנאי שאם תתגרש האשה ע"י הערכאות, אז יהיה בכחו של המורה להתיר את האשה בלי גירושין כדת ישראל.

מכל העולם נשלחו דברי מחאה ואזהרה להאנשים אשר ידם במעל הזה, וכולם בפה אחד כתבו לאמר שיחזרו מזממם הרע בעוד מועד, ביותר בולט המחאה גלויה ששלחו רבני מדינת אונגארין בקול חוצב להבות אש עם חתימות של מאה רבנים גדולי התורה, וביניהם צירף גם רבינו את חתימתו עבור קדושתן של ישראל (המחאה של גדולי אונגארין נדפם בקובץ תל תלפיות, חצי חשון תרם"ח, ואח"כ נאספו כל כתבי המחאות שהגיע מכל קצוי העולם ונדפסו בקונטרס "אין תנאי בנישואין", ועי"ע אריכות בענין הזה בקובץ ישורון חלק ח-י).

קול שאון מזיר הבירה פאריז שמענו ותצלינה אזינו וכלימה תכסה פנינו, כי עלתה בימינו כזאת נעשתה גבלה בישראל, ביום ל' סיון שנה העברה נאספו שמה כמה רבנים והחליטו להמציא אמצעים להתיר אשת איש בלי גט פטורין ושומרת יבם בלי חליצה, שבשעת קדושין יאמרו שמוקדשת על תנאי שאם שופטי ערכאות של המדינה יבטלו מסירות האישות בין הזוג ע"פ חקי המדינה ונמוסיה ולא יאבה הבעל אח"כ ליתן גט פטור לאשתו כדת תוה"ק, יהיה בכחו של המורה דת להתיר האשה מכבלי העיגון, או אם ימות בלא בנים תהי' פטורה מחליצה...

לכן באנו בזה להגיד לכם דבר אמת, שאין כח חלילה למורי הדת יהי' מי שיהי' להפקיע קדושין למפרע ולעשות הבעילות ב"ז ר"ל, ועי' חת"ס חאהע"ז סי' ק"ח, וכל אשה אשר תצא מבעלה רק ע"פ הפסק משופטי ארץ לפי חוקי ונמוסי המדינה בלי קבלת גט פטורין כדתוה"ק, עדיין היא אשת איש גמורה לפי תוה"ק, ובניה מבעל אחר המה ממזרים גמורים...

הי"ק יעקב קאפל מהגמורה יחזקאל דייך
אבד"ק בודאפעסט
הק' משה נרינואלד
אבדק"ק הוסט
הי"ק ישעי' זילבערשטיין בהג"ח ר"ל וצ"ל
אבדקה"ק וואיצען

הי"ק משה צבי פוקס
אבד"ק גראסוארדיין
הי"ק אלעזר לאזן בהגאון מורה יחזקי' וצ"ל
אבדק"ק אונגוואר
הי"ק פנחס בהגאון מוהריש"ש וצ"ל
אבדק"ק מאלאש

דראבבינער קאמיטע דמדינה אונגארן

ס"ק אלי' בצלאל מישעלבוים
רב ושעטש והגליל
ס"ק יודא ליכטענשטיין
רב דבעשלען והגליל
ס"ק שמעון פאלאק
רב דבעלגיעש

ס"ק אהרן מאנדעלבוים
רב דוואשארהעל
ס"ק משה וואלף ליכטענשטיין
רב דאורמעני
ס"ק יהודא הירשל פריעד
אבד"ק קאמאש

אין מוקדם בתורה קמא קמא דמטא לידי הקדמתי

בשנת תר"ע חתם רבינו על קול קורא בדבר כשרות היין שרף על חג הפסח, שלא לשתות מאותן היין שרף שאין לבעליהן נאמנות גם אם יש להם הכשרים מרבנים גדולים.

וזה לשון הקול קורא (נתפרסם בשעתו, וכן במכ"ע מחזיקי הדת כ"ח אב תר"ע, וחזר ונדפס בם' דרכי חיים ושלום ועוד):

אזהרה

רב שלום וכ"ט למוע"כ הדרגנ"י!

לאשר זה כמה רבה השערוריה והמכשלה וחו"ה בדבר השליוואוויצען של פסח בהפאבריקען מערי הגויים הרחוקות אשר אין לבעליהם נאמנות על כשרות, ועל משענת קנה רצוץ של המשגיח אין לסמוך באיסור כרת ר"ל כאשר כבר הזהרנו באזהרות, ועוד החזיקו בגדר זה גדולי וצדיקי גאליציען נ"י.

ועכשיו נודע הדבר ביותר בקלא דלא פסיק וע"י ראיות ובירורים מהבקיאים בזה כי בע"כ לפעמים נעשה זיופים בהיי"ש בלאט ובסתר מבלי ידיעתו של המשגיח וכיוצא, ונכשלים אלפים מישראל בחמץ ר"ל[קכו], ע"כ באנו ולהזהיר ולהודיע לכל מי שיראת אלקים נוגע בלבבו וירא לנפשו

קכו. כדי להבין כלפי מה דברים אמורים כדאי להביא מ"ש בס' לקורות היהדות בטראנסילוואניא (ח"א עמוד צה), כי בשנת תרע"א היה רעש במדינה ע"י השליוואויץ של פסח הנעשה בלוגאש שנעשה בהכשר, ולבסוף נודע שלפירמא קיממעל היה לה צינור מיוחד בסתר אשר הוביל יין שרף חמץ לתוך היורה, ע"כ.

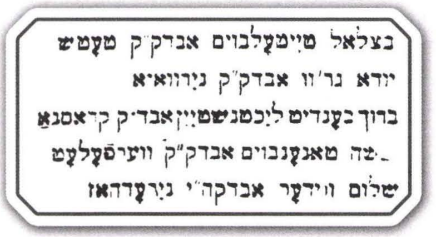
ובס' דברי שמחה (להרה"ק מצעיעשנוב זצ"ל, מכתב לג) כתב אל הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל, וז"ל, גם יודעינו נא מהקולות שהיה בדבר השליוואויץ מטעמישוואר, אשר נודע כי היה רח"ל חמץ גמור וכו', והדבר לפלא שהייתי אצל כ"ק אאמו"ר [משינאווא] זצ"ל ד' שבועות קודם פטירתו, ואמרתי לו אז שאולי היה נכון להדפיס אודות היין על פסח, והשיב לי אני לא אדפיס עוד אתם תדפסו, ואמרתי לו מי ישמע לי ומה אנכי שאדפיס, והשיב לי תוכל להדפיס בלא חתימה, עי"ש עוד.

ובס' שלשלת קאמרנא (תולדות יצחק, כתבי שם) מובא מה שאירע אצל הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זצ"ל, דהנה מנהגו היה שלא לשתות שליוואויץ של פסח, ולעת זקנותו באו חסידיו הסמוכים לבערזאן אחר פורים וסיפרו לו איך שבבערזאן עושים שליוואויץ בהכשר גדול בהשגחת הה"צ ר' פייבוש הלפרין זצ"ל אבדק"ק דשם, ושאלו אותו אם ישתה מזה השליוואויץ ישלחו לו לכבוד יו"ט, והשיב להם הגם שלא שתה עד עתה אולם בימים האלו צריך אותו לשתות, באופן כשהה"ק ר' פייבוש ז"ל בעצמו יכתוב לו שהוא תחת השגחתו אזי ישתה. ואחר איזה ימים בא מכתב ארוך מהה"ק הנ"ל שהשליוואויץ הוא מתחת השגחתו ונעשה באופן היותר מועיל בלי שום חשש ופקפוק ח"ו, והוא שכ"ר על חג הפסח אפילו למהדרין מן המהדרין, וכאשר קרא את המכתב השיב להם שהוא רוצה שליוואויץ "כשר" לשתות אבל לא שכ"ר, ואחר שבוע אחת יצא

מאיסור חמץ הלז, כי לא ישתה מהיי"ש כאלו שאין לבעליהן נאמנות גם אם יש להם הכשרים מרבנים גדולים אפילו כגובה ארזים גובהו[קכז].

ע"כ באנו נקצרה להודיע לאפרושי מאיסורא רבה שלא לשתות ושלא לשהות בבית מאותן יי"ש הנזכרים בימי פסח, ולהזהיר ששום רב לא יתן הכשר להפאבריקען הנ"ל כיון שמוערבין שפריט של חמץ, וה' ישמרנו ומשהו מחמוצת ונחוג חג הקדוש בדיצות ועינינו תחזינה בבנין ציון וירושלים ב"ב.

הבאעה"ח פרשת בלק עת"ר לפ"ק.

(חלק מהחתימות)

הה"ק הנ"ל בקולות וברקים על כל המכתבי עתים שידעו שהשליוואויץ הנעשה תחת השגחתו זייפו אותו האומנים והוא חמץ גמור ר"ל, ע"כ.

קכז. עי' בשו"ת דברי חיים (לקוטים והשמטות, סי' מ) שכתב וז"ל, אודות היין מאונגארין, הנה לסמוך על הכשר אינו ראוי אפילו על הרבנים הכשרים למאוד, כאשר בעוה"ר כמה מכשולים באים עי"ז כמו שנכשלו כמה עיירות בייי"ש של פסח עפ"י כתב הכשר מיראים וחסידים, כי כמה פעמים שיוכל בקל לבוא לידי מכשול, ואך זה עיקר הדבר שלא לשתות יין רק מאיש כשר שבעצמו קנהו באונגארין וקנהו שם מאיש כשר אשר עשהו בעצמו וטהרו בעצמו, או ע"י משולחיו נאמנים וידועים להאיש הקונה שמפולין, ע"כ.

ועי"ע בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' מו, בתשו' משנת תרסח) שכתב בתו"ד וז"ל, נתברר לי ועיני ראו ולא זר כי כל אלו הפאבריקאנטען (חוץ מי שהוא ישראל נאמן) מבקש כל תחבולות שיוכל לערב בו שפירטוס וכו', ועובדא ידענא שפע"א נתתי הכשר לפאבריקאנט א' על שליוואוויטץ והעמדתי שם שני משגיחים וכאשר ראה שלא יוכל לזייף כתב לי שאחקור אולי יש בנמצא שפירטוס כשר לפסח, ויבוקש הדבר אם יש איזה פאבריק שעושים שפירטוס מתפוחי אדמה בלא תערובות קמח ולא נמצא, ולשנה האחרת לא רצה עוד לעשות שליוואוויטץ של פסח כי אמר שאינו רוצה בהשגחה כזו וכו', אשר ע"כ וודאי רוה"ק הופיע בבית מדרשו של מרן הקדוש בעל דברי חיים וה"ה בשליוואוויטץ וכו', ע"כ.

עוד יש להביא מ"ש בשו"ת מאור יהושע (להגה"צ מנאסויד זצ"ל, סי' יב) במכתב לחמיו הגה"צ מאינטערדאם זצ"ל, וז"ל, הנה נדרשתי מכ"ק אדמו"ר הגה"ק דפ"ק [הייט"ל] שליט"א לשאול את פי מו"ח נ"י אודות חביות יי"ש שהביא לו ר' צבי געווירץ נ"י

Budapest, 16. November 1898. Erscheint täglich Elfter Jahrgang Nr. 230

Allgemeine Jüdische Zeitung

אלגעמיינע יידישע צייטונג

A mozgolódó szélső orthodoxia.

Es megjelent a kitüzött napon, a kitüzött helyen a 346 orthodox rabbi közül *negyvenhat*: a nyirbogáti, a tisza-löki, az erdő-szent-györgyi, a kemecsei, a vértesi, a magyar-láposi, a szabolcs-berczeli, a pétervásári, a fehérgyarmati, a büd-szent-mihályi, a szabolcs-tasi, a nyir-megyesi, a nyir-mádai, a földesi, az udvari-i, a hajdu-böszörményi, a técsői, a nagy-magyari, a szamos-ujvári, a szent-péteri, a borsod-csabai, a mező-kászonyi, a margittai, a király-helmeczi, a szabad-szállási, a nyir-bátori (ottani kicsiny orthodox hitközségi), a székely-udvarhelyi, a bilkei, a jankovácz, a monostori, a mis-kolczi (az ottani kicsiny széfárd hitközségi), a jánosii, a sámsoni, a deési, a szabolcs-vajai, a krecselei (karácsonyfalvai) és a gyülés nagyjai: a máramaros-szigeti, a huszti és a nagy-szőllősi rabbi.

רבינו בין משתתפי האסיפה במיהאליפאלווא בשנת תרנ"ט בענין הנהלת הקאנצעלייי, בראשות אחיו מרן הקדושת יו"ט זצ"ל (על פרטי האסיפה עי' בס' זכור ימות עולם ח"ב)

רשימה ממשתתפי האסיפה בממכ"ע בשפת הגר

לדורן, והנה אדמו"ר הק' שליט"א אינו שותה ממה שמביאים לו ממק"א, רק אם היה נודע לו ממו"ח נ"י שיוכל לשתות ממנו אזי ישתה ממנו, אבל זולת זה לבו נקפו. וסיפר לי שהרבה מכשולות יש בעוה"ר בזה"ז שקרה פה מעשה בגלילות הללו שטחו היורה שמבשלים בה היי"ש בבצק, גם הביאו הפלאמע"ן בשקים של קמח, והנה אם מו"ח נ"י יודע [שמבושלים] בכלים חדשים ושהשגיח היטב על צד היותר טוב שלא יהיה שום משהו שומצא ושומצא דשומצא מחומצא ובר חומצא ח"ו אזי יעלה על שלחן המלך אדמו"ר הגה"ק שליט"א וכו', ע"כ. (וע"ע בשו"ת מהרי"ץ ח"א סי' לה, ושו"ת אבני שהם (להגה"צ ר' אברהם יוסף גרו"ז) סי' יט, שו"ת לבושי מרדכי תנינא סי' קמה, בענין אם שפיריטוס הוא ג"כ בכלל התקנה הנ"ל שלא לקנות יי"ש רק מנאמן).

שני מכתבים הבאים כאחד

מן הכתבים שיצאו מתח"י רבינו, הגיעו לידינו שני מכתבי ברכה קצרים שכתבם אל ידידו החסיד המפורסם הנגיד ר' יעקב ציממערמאן ז"ל מעיר סענפעטער, מגדולי המקורבים אצל אביו מרן הייטב לב זי"ע[קכח], המכתב הראשון נכתב כולו בכתב יד קדשו, וזל"ק:

ב"ה

יום ה' במדבר מ"ז למוב"י, תרס"ז לפ"ק, טעטש.

כבוד ה"ה הרב החריף ובקי הנגיד החסיד המפורסם[קכט] כש"ת מו"ה יעקב נ"י.

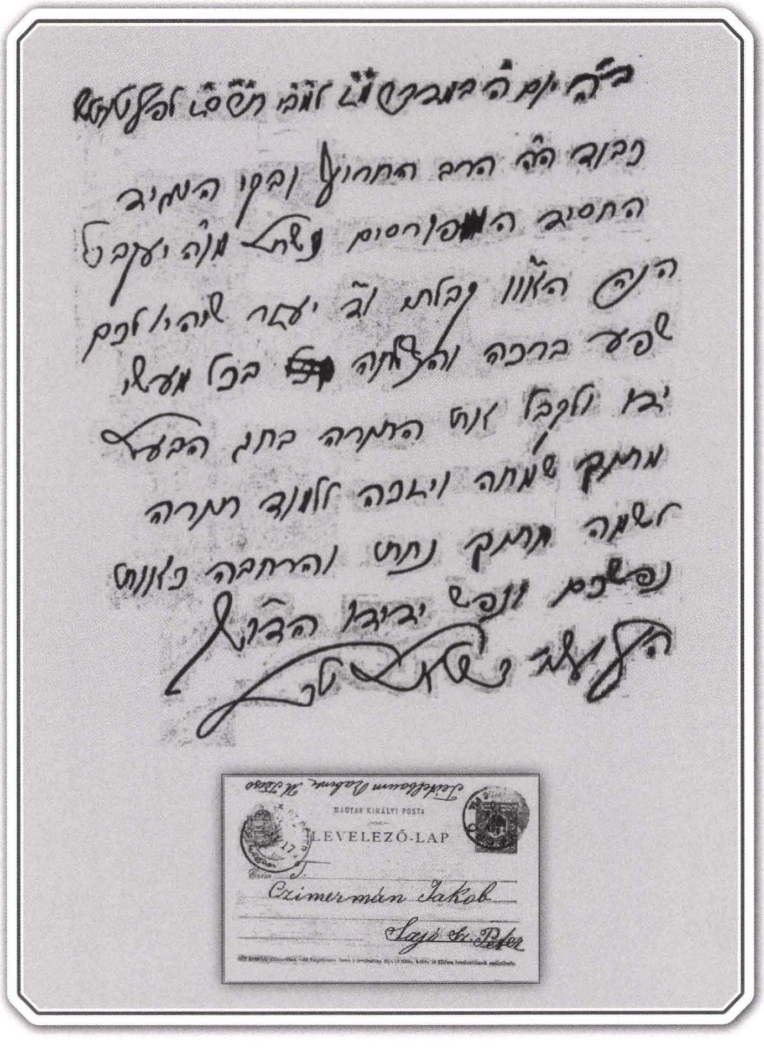
הנה האנווייזונג [שטר טשע"ק בלע"ז] קבלתי, וד' יעזור שיהיה לכם שפע ברכה והצלחה בכל מעשי ידו, ולקבל את התורה בחג הבע"ל מתוך שמחה, ויזכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחבה.

כאות נפשכם, ונפש ידידו הדו"ש.

הק' אלי' בצלאל ט"ב

קכח. הנגיד החסיד ר' יעקב ציממערמאן ז"ל נודע בשערים שזכה לשני שלחנות, מצד אחד היה תלמיד חכם גדול חריף ושנון, ומצד השני הצליח במעשי ידיו ונתעשר. ועי' בשו"ת אבני צדק (או"ח סי' כ) תשובה שהשיב לו רבו הייט"ל, וכן בשו"ת עצי חיים (או"ח סי' מ, וחו"מ סי' י), כמו"כ הוא מוזכר גם בשו"ת נהרי אפרסמון (אה"ע סי' ז) ובשו"ת חינוך בית יצחק (יו"ד סי' כו) בתוך התשובה, ועי' מכתבים אליו בס' קדושת יו"ט הנדמ"ח (בלקוטי תוספות יו"ט מכ' פב, פה). ועי' בס' צדיק כתמר יפרח (לרמ"מ גאלדשטיין, עמוד ח) בענין אופן התקרבותו של ר' יעקב אל מרן הייט"ל.

קכט. ידוע שכן רואין הרבה בכתבי הצדיקים שכתבו "המפורסים" עם יו"ד יתירא, ובאופן זה נחקק ג"כ על מציבת מרן הייט"ל, וי"א שהוא כדי ליתן ריוח בין הס' והמ' (ועי' בשו"ת השיב משה שכתב ג"כ כמ"פ המפורסים עם י').

מכתב א' מרבינו אל הרה"ח ר' יעקב ציממערמאן ז"ל

נכתב כולו בכת"ק

והא לך מכתב השני שנכתב טופסו ע"י נכדו הבכור ובן ביתו ה"ה הגאון הצדיק רבי יואל וועליטשקער-אשכנזי זצ"ל האבד"ק טרעסיף, ונחתם בחתימת יד קדשו של רבינו. וזל"ק:

ב"ה

יום א' י"ג ניסן [תרע"ו], טעטש יע"א.

בין גאולה לגאולה, שיאו יעלה מעלה מעלה, כבוד ידידי וידיד בית משפחתינו, כבוד הרב החריף ובקי הנגיד המפורסם לשבח ולתהלה, איש תבונה, כש"ת מוה' יעקב ציממערמאן נ"י.

האנווייזונג הגענו, ואען ואומר, גבוה מעל גבוהים, יראני נפלאות בכל עתים ורגעים, וירחיב את גבולו ככל משאלות לבבו לטובה בכל הענינים, וירוה רב עונג ונחת מכל יו"ח, ושלש אלה יעשה לו בני חיי ומזוני רויחי.

כאוות נפשו ונפש המוברכו שיחוג חג הבע"ל בכשרות ודיצות, ושיזהר ממשהו חמוץ.

הק' אלי' בצלאל ט"ב

קול תודה

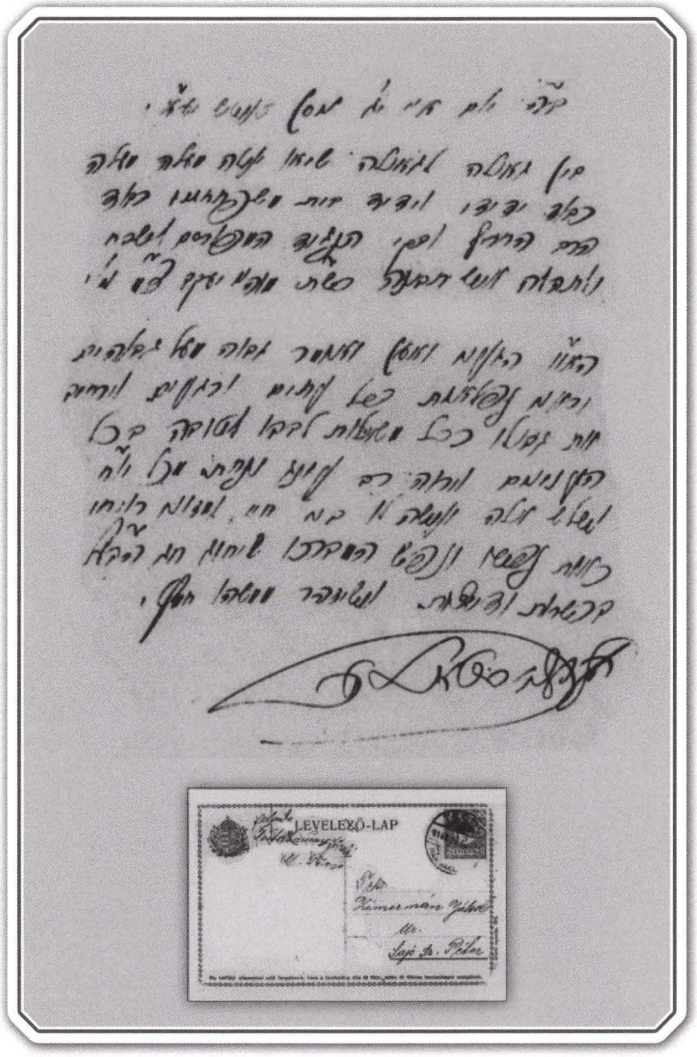
במדרש רות פרשה ס' ר"ב וכ"י דמקמון כשם ר"ל בשפבר תרם שושה מעוה והכניסו כוחבה ופבעזו כשחוש שושה מעוה מי כוחבה לגיסו חכחבה ומלך כמעשת והקביש חוחם על ירושם. כשיר לו מכבו יעלו כ' ניש על רשהו ויקבא ד' ושמע ויכחב ספר זכרון לפניו ליעלי כ' ולחושבי שמו [מוכיח כחתו פרשביו"ש ס' חקפ"ו] לשלשה שמעוה לפרשה השעה מעוה] פ"ב כתי להאיר פה למזבת . לחד חוים למחמרת . לשם ולחפלרת . כמחחרבים כשם לפניו להולחת השושם :

ה"ה כרב הגביר החסיד המשומים בשם ולחהלה . איש המעלה תמים כמעשיו . רודף צדקה ומבר איש חמדות מוה' **משה אריי' פרייגר** נ"י מיקירי קהלתנו דקיק סיגוע .

ה"ה כרב הגביר המשומר בכל כל יקר רוח ושם מבוחות חסיד ושושה חבר רחים ושוקד לכבן שמו בודע בשפרים מוה' **נפתלי הירשלפרש** נ"י פרשם ושמכיר עודם קבל יהודים דקיק סיגוע .

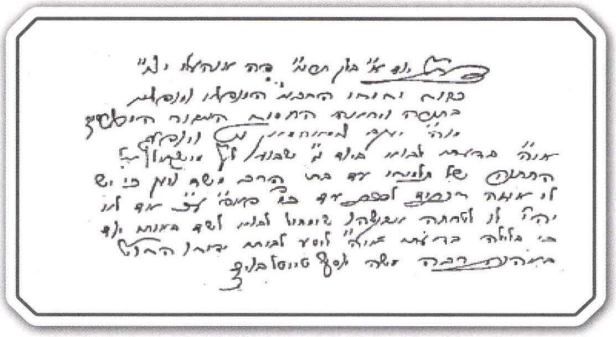
ה"ה כרב המופלג כחורה חריף ובקן החסיד המשומר הגביר מוה' **יעקב ציממערמאן** נ"י מק' סיש פפפעבר .

ברכת תודה בריש שו"ת אבני צדק, לר' יעקב ציממערמאן ז"ל

מכתב ב' מרבינו אל הרה"ח ר' יעקב ציממערמאן ז"ל

טופס המכתב נכתב ע"י הגה"צ מטרעסיף זצ"ל נכד רבינו

מכתב מהגה"ק רבי משה יוסף ט"ב זצ"ל אל ר' יעקב ציממערמאן ז"ל

ורפא ירפא

עוד מכתב אחד מרבינו שנשארה לפליטה, הוא כתב המלצה שנתן לר' משה איסר פרייליך, מעיר מעליץ ואח"כ בלבוב, רופא שעלה בידו המצאה מיוחדת לרפאות חולי השבר (בראך) בלי עשיית ניתוח, וזכה עי"ז לעזור ולרפא הרבה חולי ישראל, והרבה רבנים גדולי דורו נתנו לו כתבי המלצה להעיד על עבודתו לטובת החולים והוא פירסמם בכתבי העתים. בתוכם גם רבינו יצא להעיד איך שהציל מלמד א' בגלילותיו בעיר טרעסיף, וז"ל (נדפס במכ"ע מחזיקי הדת, י"ב אד"ב תרנ"א) קלֿ:

ב"ה

הנה ידעתי איך שהמכ"ז ה"ה משה איסר פרייליך מויר מועליץ, היה אצל איש אחד מלמד בישוב טרעסיף, והוא היה מסוכן למאוד ר"ל ונתיאש על פי הרופאים, והש"י שלח לו רפואה ע"י מוכ"ז הנ"ל...

באתי על החתום היום יום ב' משפטים תר"ן לפ"ק, טעטש.

הק' אלי' בצלאל טייטלבוים, אבד"ק טעטש והגליל

קלֿ. בין הרבנים שכתבו בעדו מכתב המלצה, ה"ה הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא, הרה"ק בעל עטרת ישועה מדזיקוב, והרה"ק ר' נפתלי מליזענסק זצ"ל, ועוד.

יצויין כי אחר כמה שנים בשנת תרנ"ח נתפרסם עוה"פ מכתב המלצה הנ"ל של רבינו במכ"ע המליץ (פעטערבורג, ב' ניסן), ושם כבר נעשו כמה שינויים בלשון המכתב, כפי שיראה עיני הקורא בצילום הרצו"פ (וכן נדפס ג"כ בפאלקסקאלענדער, שנת תרנ"ו).

שנעללע אונד זיכערע הייזונג סיר **ברוכלייִדעזדע**
איך מאכע דיעסיס בעקאנגט, דאס־עס סיר גלזנזען אזס, איינע

נייַע ארט היילמעטהאדע
אונד ברוכבענרעד צו ערפינדען

וואזורך דער נעפערליכסטע ברוכלייִדענדע אין דער צייט מאן 3 ביז 6 מאנאטען פאלשטענדיג שפערצלאז נעהיילט ווירד, דאס־יט ער נימאלס איינען ברוכבאנד צו טראגען דירפטע.

צור שטייער דער וואהרהיים דאס דורך מ״ינע בעהאנדלונג אונד ברוכבענדער דער לייִדענדע נענצליך קוריִרט ווירד, בעזיטצע הונדערטע ערצטל׳כע צייגנ׳ססע אונד דאנק־זאגונגען מאן פ־יעלען נעהיילטען סערזאנען, וועלכע בעווייזען דאס אין דער עפ־נדער דיעזען נייַען ברוכבענדער ין. אויך פערלאנגען צייגע אין איינעם יעדען מ״ינע אבגע־נאנטען דאקומענטען.

אדרעסס :

מאזעס פרייליך
קאָנצעסס־אָנירטער־באָנדאזסט אוים סעליץ

יעצם אין לעסצרע קאזיטיר־נאסטע נומער 3 „האָטעל ציפפער״ 1. שטאק. מהיער 1

ב״ה

הנה ידעתי איך שהמכ״ז ה״ה משה איסר פרייליך סעיר מעליץ הי׳ אצל איש אחד סלמד ביושב מרעסיף והוא הי׳ מסוכן למאוד ר״ל ונתיגש על פי הרופאים והש״י שלח לו רפואה ע״י סוכ״ן הג״ל . . . .

כאתי על החתום היום יום ב׳ משפטים תר״ן לפ״ק מעטש

הק׳ **אלי׳ בצלאל טיטעלבוים**
אבד״ק מעטש והגליל

מכתב המלצה מרבינו הנדפס במכ״ע מחזיקי הדת (י״ב אד״ב תרנ״א)

להתודע ולהנלות

איך שהרופא המומחה הנודע לשם ולתהלה ח׳ מ. פרייליך נ״י שפעציאליסט מלבוב הגר ברחוב שפיטאלנאסטע 4, רפא את אחד החולים מיכזירי איש נכבד מישוב טרעסיף באונגריא, אשר היה מסוכן מאד וכל הרופאים אמרו כבר נואש לחייו, ובעזרת ה׳ פרייליך שלח לו ד׳ רפואתו וישב כלו לאיתנו. ע״ז באתי עה״ח יום ב׳ משפטים 1097 2—1

הק׳ אלי׳ בצלאל טיטעלבוים אבד״ק מעטש והגליל.

כגון דא מצוה לפרסם.

האמת לא אוכל לבחר כי נתברר לי היטב שהאדון הנכבד ה׳ מ. פרייליך הגר בלבוב שפיטאלנאסטע נו׳ 4 הנהו ריפא מוטחה מאד לרפא את מחלת השבר שקורין ברוכליידענר, והוא רפא את הרב הגביר ר׳ מרדכי גארליצער טק״ק ראדמישלא הסמוך למארגאוו, אחרי אשר הפרופיסורים מקראקא החליטו פה אחד כי בלי אפעראציע אי אפשר לו להתרפאות, וה׳ פרייליך הנ״ל השיבהו בע״ה לאיתנו בלי כל אפעראציע ויסורין כלל, אי לזאת מצוה לפרסם הדבר הזה לתועלת בני ישראל. 1096 - 2—1

ע״ז באעה״ח דברי הקטן נפתלי הורוויץ אבד״ק טיעליץ.

המלצה הנ״ל בשינויים קלים במכ״ע המליץ שנת תרנ״ח

חידושים על מס' חולין המיוחס להגה"ק מטעטש זצ"ל

(מגנזי נכדו הרה"ח ר' מרדכי זאב הלברשטאם שליט"א)

חידושים על מס׳ חולין המיוחס להגה״ק מטעטש זצ״ל

(מגנזי נכדו הרה״ח ר׳ מרדכי זאב הלברשטאם שליט״א)

פרק ז'

ביתו אחריו

❧ פרי תמרים ❧

רבינו נתברך עם זרע ברך ה' שני בנים סביב לשלחנו, ה"ה בנו הגה"צ רבי **משה** זצ"ל אשר מילא אחריו מקומו אבד"ק טעטש, ובנו הרה"צ רבי **חיים** זצ"ל אשר עמד בראש החסידישע ביהמ"ד בעיר. תולדות ימי חיי אחים הללו מבוארים בפרטית להלן בפרקים הבאים, ומהם הסתעפה צאצאי בית טעטש דורות ישרים ומבורכים הנמשכים עד כיום הזה.

גם נתברך עם בת תחילה יחידה ומושלמת, ה"ה מרת **יוכבד** ע"ה, נולדה בשנת תרכ"ה ונקראה על שם זקינתה זוגתו של הגה"צ רבי פנחס יוסף דאבנער זצ"ל, בת הרה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל[קלא].

כאשר הגיעה לפרקה נישאת עב"ג הגה"צ ר' אשר ישעי' אייכנשטיין זצ"ל (לימים אב"ד פראבניק), בן הרה"ק ר' ישכר בעריש מזידיטשוב זצ"ל אב"ד ווערעצקי, בעמח"ס מלבוש לשבת ויו"ט (חתן הרה"ק ר' מנשה מראפשיץ זצ"ל), בן הרה"ק ר' סענדר ליפא בן הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע[קלב].

קלא. כפי הנראה לא הקפידו שלא לתת שם אחר מי שנפטר בקוצר ימים, דהרי הרבנית יוכבד ע"ה נפטרה עוד בחיי אביה הרה"ק בעל תורת חיים זצ"ל בשנת תרי"ג בהיותה צעירה לימים (עי' לעיל פרק ב'), ואעפ"כ קרא רבינו את בתו על שמה. ויתכן דשאני בשמות אבותיו שיש בזה משום מצות כיבוד או"א, ושומר מצוה לא ידע דבר רע. (עי' מש"כ בענין הזה בשו"ת ויברך דוד על הל' כיבוד אב ואם סי' עו, ומה שהאריך עוד בזה בקובץ פרי תמרים סיון תשמ"ט).

קלב. פרט זה שהר"ר אשר ישעי' היה בזוו"ר חתן בטעטש לא נזכר בשום מקום, אבל כן שמענו בשם הרה"צ ר' שלום מפראבניק זצ"ל בנו של הר"ר אשר ישעי' זצ"ל (מפי נכדו הרב ר' יוסף מאיר אייכענשטיין שליט"א ממאנסי, ומפי הר"ר יואל אהרן פריעדמאן שליט"א), וכן בשם ר' מענדל בן הרה"צ ר' חיים מטעטש זצ"ל (מפי מוה"ר יונה לאנדא שליט"א). וכעי"ז שמע הרה"צ ר' חיים מאיר שנעבאלג שליט"א מזידיטשוב ב"ב מפי זקינו ר' שלום הנ"ל, כי אביו רבי אשר ישעי' אכל קעסט אצל מרן הייט"ל.

סיפר הרה״ג ר׳ מרדכי וויליגער ז״ל מח״ס פרדס מרדכי (מחשובי תלמידי העצ״ח), כי סמוך לזמן החתונה שלח הייט״ל אל המחותן הרה״ק מוועראצקי זצ״ל שישלח את חלקו לצורך החתונה, וענה הרה״ק שאין לו, וציוה לו הייט״ל, הלא מע״כ הוא ״רבי״ א״כ בידו לילך ולקבץ מעות, לאחר זמן שלח הרה״ק מוועראצקי שעשה כן ועדיין אין הקומץ משביע, והייט״ל התאונן ע״ז בצחות לשונו, הוא רבי, ורצונו שאני אשלם כבעה״ב (מפי הר״ר יוסף מאיר הנ״ל).

(הרה״ק מוועראצקי זצ״ל מוזכר בשו״ת אבני צדק יו״ד סי׳ מז, בענין שאלה שהיה לו אם מותר לחזור לדירתו הראשונה שיצא ממנו לפני שעברו ז׳ שנים, ומתאר אותו ״מחותני״, ועי׳ בס׳ ייט״ל שמזכיר כמ״פ את הרה״ק מהרי״א מזידיטשוב זי״ע בתואר מחותני, ואמנם מכבר היה מחותנו כיון שנכדו הרה״ק ר׳ יצחק מסטיטשין ב״ר משה מראזוודוב היה חתן הרה״ק ר׳ מענדל מזידיטשוב זצ״ל. אגב ידוע כי מרן מסאטמאר זי״ע היה מקרב ליוצ״ח של הרב מפראכניק, כיון שהיו נכדיו של הרה״ק ר׳ מנשה מראפשיץ זצ״ל שהיה חותן אביו הקדושת יו״ט בזוו״ר).

כאשר נתאלמן רבי אשר ישעי׳ נתחתן בזוו״ש עם בתו של הגה״צ רבי יחיאל העשיל מקרילאוויץ זצ״ל (בן הרה״ק ר׳ זושא מזונקיב זצ״ל נכד הרה״ק בעל אוהב ישראל זצ״ל) חתן הרה״ק מהר״י מבעלזא זצ״ל, וישב סמוך על שולחן חו״ז בבעלזא משך של עשר שנים (בשנת תרמ״ד כבר ישב בבעלזא, כ״ה בפרענומעראנטען על ס׳ כנפי יונה), ונשא חן בעיניו ובחר בו להיות בעל קורא קבוע בבית מדרשו, הרה״ק אמר עליו פעם שקריאה כזאת לא שמע מעולם, בימי שהותו בבעלזא למד בחברותא עם דודו הרה״ק מהרי״ד זצ״ל, ועם גיסו הרה״ק ר׳ ישעי׳ מטשחויב זצ״ל.

בשנת תרנ״ד נתמנה לאבד״ק פראכניק, ובשנת תר״ע קבע את מושבו בעיר בוברקא, ובסוף ימיו עבר לבאלחוב, ונפטר ביום ב׳ דחנוכה שנת תרפ״ז (תולדותיו נערכו בארוכה בגליון אור הצפון, קובץ ז).

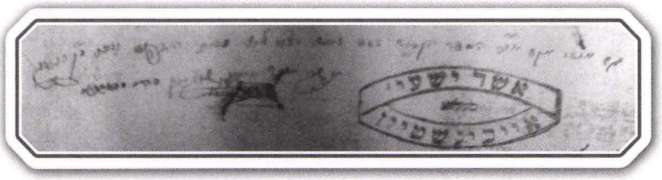

(פראכניק) בשולי ישרים תרום קרת וכמוצר צרק רבת התפארת, אתרי אשר עבר ערך וערים באין רב ונשוא פנים בעיתנו פחד פתנו על בסקרה טרבית עיר נאליצץ הוי׳ עירנו אשר כי יפקד מקום הרב אין איש שם על לב להושיב את כסא הרבנות ולכלאות את מחמוד הפרק, אוכן המפם שגנגו ברואה אנשי עירנו אשר הלל הדגם ככלם יראה ד׳ חסידים ואנשי קדשה ראו והבירו את גודל ההכרת להושיב את כסא הרבנות בוב גדול בתורה ויראה ה׳, ושלחו את מקום הלבנון בעזרא הקירה ולקחו משם ראש יונקותיו יפה עקר האצרך הרב החריף ובקי מפגתנו זך ונקי מוכ מרוץ נר התכמים סנוץ הרשישים בנן של קדושים בר אורין וכר אבהן מוהריר ה׳ אשר ישעי׳ אריכעשטיין נכר הה״צ מזידיטשוב ובקל נכד מרן הה״צ מבעלזא זצוקל זיע. וישתלו אותו בעירנו ויעפרותו בתור הכוסים בכתר הרכנות כצבי התפארת.

קוראים יקרים שוגני הפעם ואשמיטן דברי אתכם, כי מי יעצור כח בעד תוקף ועצם השוקה האדם אשר יכסוף להוריע לזולתו את אשר יראה ויתבונן, לבל יפוקץ את הנכזה, עוד עומדת לנגדי תמונת הסראה הנהדר אשר ראתה עיני בשי״ם ס׳ תרומה בעת אשר עלה הנכחתה (סובל סהרבנים הגאונים דקק נעסרוב תוכנוב רובעגק) הרב החריף ובקי מוהריר אשר ישעי׳ אריכענגשטיין נ״ע, ובשפתותיו אשר חוצק חן החל לדרוש ועוד בפרס יצא הדבור הראשון מפיו צחלי פני העם והביטו אליו כל העם מקצה כפו תפצו לגלות לו כפו רעב את אתכתם אליו מקרב לב דומפת השקט שורה בכל קצות המלכ, ויה׳ בעת כלות הדרשה ברכו אותו כל העם בברכת מלם וירעשו אמות הספים מקול הקוראים, והבהיל נתחלא אורה מויו עמרת כתר הרבנות אשר הלפתו כי הבתיקה נגתה, ועתה אזתי עירי, ואשובי הגה הרב שילמיא פתיחלך בתובינו, ולנו אך לפור למשעתו ככל אשר יורינו ובלעדיו לא נרום רגלינו וידינו עד אשר יבנה ציון במהרה בימינו, ואני פרם אכלה לדבר אברך על המובחר כי יתן ה׳ תנו ודקיו בעיני כל רואיו בעתה ועד עולם, ותיתה ראשיתו מצעיר ואחריתו ישגא מאוד, עיני יאירו באור תורת ועבעסיו יישוע נתנו, יגהל בתבונה, בפיו עיה ה׳ וכבודו ירום ונשא ונבה מאוד, כמאו בששש ישיר נגדו הוא ובניו בקרב כל ישראל, שוכות אמותיו סמיעתו ומצדקתו קומרת לעד. ארי׳ ליב פעלדמאן

התמנותו של רבי אשר ישעי׳ בק״ק פראכניק (קול מחזיקי הדת, ח׳ אדר א׳ תרנ״ד)

אחר חתונתם אכלו את ארוחתם אצל זקנים מרן הייטב לב זי"ע בעיר סיגוט, ואמנם לא ארכו הימים וזמן קצר לאחר החתונה כשכבר היתה בימי עיבורה, נפטרה כשהיא אך בת י"ח שנה לדאבון לב כל משפחתה, ביום ז' אדר ב' שנת תרמ"ג, ומנו"כ בעיר סיגוט סמוך למקום מנוחת זקינה הק' מרן הייט"ל זי"ע, ומצבתה צמוד לכותלי האהל מבחוץ (מאחורי האוהל של הרה"צ ר' משה ארי' פריינד ז"ל) קלג.

"גם אנכי אקח אי"ה הספר הקדוש הזה כאשר יצא לאור מבית הדפוס,
ונתתי מ"ק כנהוג, אשר ישעי' אייבענשטיין בהרב מוועראצקיא"
חתימת הרב מפראכניק על ס' מעשה רוקח עה"ת, בעת יושבו בבעלזא (פ' נח תרנ"א)

סימן לא.

ב"ה אור ליום ג' חיי תרס"ח לפ"ק.

ע"ד חמר שלגי הרב המחבר ס"ג המפיק מ' חמר כי חבר"ק פרלאכניק, כדברי רש"י פרישכון (פ"ו פ"ל) במשנה דהמניח כיתו וכלך לנטות בעיר אחרים דאחר יפרלל ואחר נכרי אוסר ופרש"י דקסבר דירים בלע בפלים שמה דירה והוא עגד גמ' מפורשת בפרישכון (פ"ב פ"כ) דפריך מאי קסבר לי קסבר דירה בלע בפלים שמה דירה לפיכך אפילו נכרי מי ואי ל"ש דירה אפילו יפרלל ממי לע ומשמי לעולם קסבר ל"ש דירה ויפרלל דכי אימי' אסור כי לימי' ממי נזרו בה רבנן נכרי דכי לימת ממי לע אסור בלע מעוט שמת ילמוד ממשמ"ז כי לימת ל"נ בה רבנן ופריך מבת דהמניח כיתו דגם נכרי אוסר ומשמי דאמי ביומי' ישו"ב הרי להדי"ת דדירה בלע בפלים ל"ש דירה והלוך פירש רש"י להיפך מדברי הגמ', ומשלה נדולה שלל ואמר לי שכבר הניע זה לפני לומדים מוכחים ולע שמו אותו דכך, והסם אמנם שים לדמוק קלת דכותת רש"י דדירה בלע בפלים שמה דירה לאסור אבל פיקר הטעם מעוט נדירה לך כ"ו לינו שום לי דמאי שכי לי' לרש"י לפרש כלעון הנמרא:

קושיא גדולה מהרב מפראכניק "שהציע לפני לומדים מובהקים ולא ענו אותו דבר"
(שו"ת אהל יהושע, באמבאך, ח"ב סי' לא)

קלג. ידוע שמקום מנוחת הייט"ל ושאר קדושיו עמו הוא רחוק הרבה מהחלקת הרבנים שהיה עד אז בביה"ח, וכיון שהניחו במקום הזה את נכדתו מרת יוכבד ע"ה עוד חצי שנה לפני פטירת הייט"ל, כנראה שכבר מאז נקבעה שטח זה למקום מנוחת קדשו לאחר אריכת ימיו (במשך השנים אח"כ נקברו סמוך לאהל זה כמה צאצאי עצי תמרים).

מרן הייט"ל החשיב מאוד את נכדו רבי אשר ישעי' זצ"ל, ומסופר כי בעת הלוויית נכדתו הנ"ל התאונן רבות על מה שניטל ממנו כעת בעלה האברך המפואר שהיה מפורסם לעילוי ומוכשר גדול, ונגע הדבר ללבו הטהור, ויהי בעת ההוא נחלה מרן הייט"ל במחלתו האנושה ואחר חצי שנה נסתלק לחיי העולם הבא[קלד].

וזה נוסח המציבה שהניחו על ראשה[קלה]:

מציבת מרת יוכבד ע"ה בעיר סיגוט

מצד ימין ניכר כותלי האוהל הק'

קלד. מפי מוה"ר יוסף מאיר אייכענשטיין שליט"א ומוה"ר יונה לאנדא שליט"א בשם הנ"ל (עי' לעיל בפרק ג' שתיארנו קצת סדר ימי חליו ופטירתו של הייט"ל לחה"ה).

מסופר כי בעת חליה של מרת יוכבד ע"ה סמוך לפטירתה עשתה חשבון לעצמה כמה כסף שנשאר לה מדמי הנדן, והביעה רצונה שאחר פטירתה יקנו בו נרות ולהדליקן לטובת נשמתה (מפי מרת ט"ב שתחי' אשת הר"ר אלי' בצלאל שליט"א, בשם אמה הרבנית מסטריזוב ע"ה).

קלה. מה שלא חרות על המציבה את שם בעלה, כן ראינו גם אצל כמה צדקניות ממשפחתה שנפטרו בצעירותן ל"ע ומנו"כ בביה"ח בסיגוט, כגון הרבנית דבורה לאה

חוץ מאלו נודע לנו (ע"י כתבי המאטריקל) שהיה לו עוד בת אחת שנפטרה בינקותה ל"ע. ה"ה הילדה **צפורה** ע"ה, נולדה בסיגוט ביום כ"ט סיון שנת תרל"ו, נקראה על שם וקנתה הרבנית הצדיקת אשת הרה"ק התורת חיים מקאסוב זצ"ל. ונפטרה ביום כ"ז אלול שנת תרל"ו.

❖ אשר יצוה את בניו ❖

בניו של רבינו נתגדלו ונתחנכו משחר טל ילדותם תחת כנפי אביהם, אשר הכנים בהם אהבת תורה והריחם ביראת ה' טהורה, ומסר להם מלוא חפנים דרך הקודש שקיבל מאבותיו הק' דור אחר דור, וגם אחר נישואם ישבו ולמדו רבות בשנים סמוך על שלחן אביהם הק' בעיר טעטש, עד שנתגדלו לאילני רברבי ויצא שמם לשם ולתהלה.

בשנת תרע"א כאשר בנו הגדול רבי משה זצ"ל השיא את בתו הגדולה מרת רחל, עם החתן המושלם אשר יצא שמו לתהלה ה"ה הגאון הצדיק רבי יואל וועליטשקער-אשכנזי זצ"ל, מצא בו רבינו את שאהבה נפשו, וכל מה שקיבל מבית אבותיו מסר לו, ובפרט למד עמו פרק בהלכות רבנות וצירף אותו בעניני הנהגת הקהלה, היות כי בנו הגדול הגה"צ ר' משה זצ"ל היה איש חלוש ויודע מכאובים, וראה בנכדו זה כלי ראוי ומוכשר (ע' לעיל בפרק ו' שהיה כותב ג"כ מכתבים שיצאו מתחת יד זקינו הרב מטעטש).

אחר חתונתו שהתקיימה בעיר טעטש פתח רבי יואל את ביתו והרבץ בה תורה לתלמידים מקשיבים, כמסופר בארוכה בס' "שארית יואל-טרעסיף". וברבות השנים מסר רבינו לנכדו זה את הרבנות דק"ק טרעסיף שהיתה עד

ע"ה בת העצ"ח ועוד, וכ"ה במציבת הרבנית חוה ע"ה אשת מרן מסאטמאר זי"ע בזוו"ר שמנו"כ בעיר סאטמאר (ובמציבת הרבנית רחל ע"ה אשת מוהרי"י מסיגוט זצ"ל מוזכר את שם בעלה).

וכן מה שנחרתו השבחים על המציבה באופן של חרוזים ומליצות, ובהתחלת האותיות של שמה, הוא דבר שלא הי' נפוץ כ"כ בעת ההוא ובפרט אצל ציוני אבותה"ק (ויתכן שהוא מעשי ידי זקינה מרן הייט"ל זי"ע שכידוע הי' דרכו לכתוב במליצות, ומובא שהוא כתב את נוסח המציבה של הרה"ק ר' שמואל קאמאדער מדאראג זצ"ל שנכתבה ג"כ בחרוזים ובר"ת, נפטר ביום ט"ו חשון תרמ"ב. וגם מציבת מרת דבורה לאה ע"ה הנ"ל נכתבה בחרוזים, וכן מציבת העצ"ח).

אז תחת הגליל דק"ק טעטש כדי להכשירו לגדולות, כך זכה רבינו לראות בחייו את נכדו הבכור יושב על כסא הרבנות ומרביץ תורה בקרב ישראל.

קרב קיצו

בסוף ימיו כאשר הגיע רבינו לשנות הגבורות נחלה ל"ע במחלה האיומה על הבני מעיים, ובמשך הזמן גברה עליו מחלתו עד שנחלש מאוד.

כאשר קרב קיצו בלילה האחרונה לפני פטירתו, הגיע אליו אורח נכבד ה"ה בן אחיו מרן הק' מסאטמאר זצ"ל שהיה אז אב"ד ק"ק אורשיווא, שבא אליו לביקור חולים ונתקבל בכבוד גדול, מרן הזכיר עצמו אצל דודו עם קוויטל, והרב מטעטש אמר שבאמת היה הוא צריך לתת קוויטל למרן. בעת שיצא רצה הרב מטעטש לרדת מן המטה וללות את מרן החוצה, ובני משפחתו הצריכו בכל כחם למנוע בעדו שלא ירד מהמטה מחמת חולשתו[קלו].

וסיפר מרן מסאטמאר זצ"ל, כי בעת שנכנס לבית דודו נתבהל הרב מטעטש ושאל אותו האם מצבו הוא כה חמור עד שראה צורך לבוא דרך ארוכה כדי לבקרו, והשיב לו מרן דלא כן הדבר אלא שהיה עכשיו בק"ק סיגוט ובאמצע הדרך כיוון את דרכו לבקר בהיכלו.

אחר הביקור נסע משם מרן הלאה אל עבר ביתו לעיר אורשיווא, ויהי באמצע דרכו כאשר אך עבר דרך עיר סעליש כבר הגיע אליו טעלעגרא"ם עם הבשורה המרה כי דודו שבק לן חיים, ונסע בחזרה את כל הדרך כדי להשתתף אצל הלויה והספידו במעמד קהל רב[קלז].

"איש שיבה בן פ"א שנים"

כאמור גברה עליו מחלתו עד שהגיע זמנו ליפטר מן העולם, ויהי

קלו. מפי מוה"ר יונה לאנדא שליט"א ששמעו מפי ר' מענדל בן הרה"צ ר' חיים מטעטש ז"ל.

קלז. מפי הרה"ח ר' אלי' בצלאל ט"ב שליט"א מבאניע שכן סיפר לו מרן מסאטמאר זי"ע.

ביום ה' פרשת שופטים, א' דר"ח אלול (ל' אב) שנת תרפ"ב, יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה לחיי העולם הבא[קלח].

רבינו זכה לאריכות ימים עד זקנה ושיבה בן פ"א שנים, וזכה בכך להגיע לימי חיי אבותיו הלא הוא ריש השושילתא מרן הישמח משה זי"ע שהיה ג"כ בן פ"א שנים במותו (וכן חרות על מצבתו "איש שיבה בן פ"א שנים") [קלט].

ק"ק טעטש בכתה מרה על רבם ומאורם שעוזבם לאנחות וערכו עליו מספד רב בהשתתפות של גדולי הרבנים מכל הסביבה, לא נשאר בידינו רשימת המספידים, אבל זאת מקובל שבין המספידים היו בני אחיו ה"ה הגה"ק בעל עצי חיים זצ"ל אב"ד סיגוט והגה"ק בעל דברי יואל זצ"ל שהיה אז אב"ד אורשיווא, וכן הגה"צ רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל שהיה אז אב"ד חוסט (הסמוכה לטעטש).

בפטירתו של רבינו אבד לדור אחד מזקני רבניה, נפסקה עבודת אב"ד של חמשים ושבע שנה בק"ק פאליאן ובק"ק טעטש אשר עבד עבודתו

קלח. כדאי לציין כי רבינו נפטר בערב יומא דהילולא של חמיו הרה"ק רבי פנחס יוסף דאכנער-שפירא זצ"ל, שחל ביום ב' דר"ח אלול (והוא גם יומא דהילולא של ק"ז הרה"ק הלב שמח מאלעסק זצ"ל).

קלט. בס' פאר וכבוד מובא כי הייט"ל אמר קודם פטירתו לבניו, דבאמת היה לו לחיות ג"כ פ"א שנים כמו זקינו הישי"מ, רק שהתעצם יותר מדאי על ביאת המשיח, עי"ש.

בענין שנות החיים של אבוה"ק, התבטא פעם רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע תחת אחת השיחים עם ב"א מרן בעל ברך משה זי"ע, כי המשפחה למעב"ק זכו לאריכות ימים "די משפחה האט מאריך ימים געווען" (ולא פירש דבריו, הגם שכידוע לא כולם זכו להגיע לשיבה). מפי כ"ק אדמו"ר מהר"א ט"ב מסאטמאר שליט"א.

[ימי חייו של הרה"ק ר' אלעזר ניסן הי' שבעים שנה, מרן הייט"ל ע"ה שנים, הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל ע"ו (או ע"ט) שנים. וכמו"כ אחותו הרבנית הענדיל ז"ל (ענף האחרון מצאצאי הייט"ל עלי אדמות) אשת הגה"צ ר' יוקל מוואלאווא זצ"ל, הי' יותר מפ' שנים ונפטרה ביום ג' אלול תרפ"ד, וב' שבועות אח"כ ביום ט"ו אלול תרפ"ד נפטר בעלה הרב מוואלאווא בהיותו זקן בן פ"ד שנים. בימי זקנותם זכו עוד להשתתף אצל חתונה של נכדם בן רבעים, וכשחזרו לביתם אירע איזה דבר ותלו אותו בעין הרע. ובס' תפארת משולם (עמוד תתט) מסופר בשם הגה"צ רחי"ל מנירבאטור זצ"ל, שרבי יוקל היה תולה את אריכת ימיו בעבור שויתר על הרבנות בגארליץ, עי' מזה להלן בפרק ט', ועי' בגליון משלחן מלכים סוכות ופ' נח תשע"ב.]

באמונה לעדת מי מנה[קמ]. גם נסתיימה תקופה נהדרה בהסתלק בנו האחרון של מרן הייט"ל עלי אדמות, שריד דור הישן אשר זכה עוד לימול על ברכי זקינו הקדוש בעל יש"מ זי"ע, ואשר דלה והשקה מתורתו של אביו בעל ייט"ל זי"ע.

סיפר הרה"ח ר' ברוך בערקאוויטש הי"ו מק"ק קריוועץ (מגלילות טעטש), מה שמונח בזכרונו מגירסא דינקותא, כי ביום פטירתו של רבינו היה גשם

קמ. על מצבתו נחרת "ששימש ועבד עבודתו באמונה לעדת מי מנה אב"ד ורב בק"ק פאלין שמונה עשר שנים, והרים דגל התורה והיראה בפה קהלתינו טעטש תשעה ושלשים שנים".

מן הפלא לציין כי כזה ראינו אצל כל המצבות של אבוה"ק לבית סיגוט, שנחרת בו בדיוק את מספר השנים שכיהנו ברבנות, אף אם לא נחרת כלל שאר פרטים ודברי שבח. החל ממציבת מרן היש"מ שכתוב בו "אב"ד פה"ק זה ל"ג שנה", וכן על מציבת הייט"ל כתוב "שמש פה ק"ק בכתר הרבנות חמשה ועשרים שנה", ועל מציבת זוגתו הרבנית רחל נאמר על אביה הרה"ק מטאלטשווא זצ"ל "אשר שפט את ישראל מ' שנה בק"ק טאלטשווט ומשם נתעלה לעה"ק צפת ושימש שם בכתר הרבנות י"ג שנים", ועל מציבת הקדיו"ט נאמר "והוא שפט את ישראל ארבעים שנה, בעיר טעטש תשעה עשר שנים, ופה אחד ועשרים שנים". [וכעי"ז חקוק גם על מציבת מרן הד"ח מצאנז זצ"ל. ועי' בצוואת ק"ז הגה"ק רבי ארי' לייביש הורוויץ זצ"ל אב"ד סטאניסלאוו (אבי בעל שו"ת בר ליוואי, נדפס בס' כתבי הגאונים דף מד:) שכתב שעל מצבתו לא יכתבו שום תואר שבח רק "הרב שהיה כך וכך שנים פה קהלתינו והגליל לאב"ד ומורה צדק". ויותר מזה עי' בצוואת הערוגת הבשם (הכנה דרכה אות לב) שציוה שיכתבו גם את שם החודש "שהיה אב"ד ור"מ דפה ק"ק יע"א מחודש סיון שנת תרנ"ג עד חודש... שנת..." עי"ש].

מציבת הגה"צ מוואלאוויע זצ"ל וזו' הרבנית הענדיל בת הייט"ל זי"ע

חזק שוטף מאוד, ואשה זקינה אמרה לילדי החדר בקריווע, תדעו שנפטר היום צדיק גדול הוא הרב מטעטש, וסימנך שהיא באה עכשיו מהלויה וכמעט שאי אפשר לילך בחוץ מחמת גבורות הגשם. וכן אמרו חז"ל (סנהדרין מז.) שהיו גשמים מזלפין על מטתו זהו סימן יפה למת.

רבינו נקבר בבית החיים בעיר טעטש, סמוך לקברו של זוגתו הרבנית הצדיקת ע"ה, ולאחר זמן הקימו מציבה על קברו וכן בנו מעליהם אהל צדיקים כנהוג בבית אבותיו הק'. וזהו נוסח המציבה:

וזה נוסח המציבה שהקימו על קברת זוגתו הרבנית:

פ' נ'

הרבנית הצדקת המפורסמת
בכשרון מעשיה ובענות צדקה

מרת **מרים** ז"ל

בת האי חסידא ופרישא הרב
מו"ה **פנחס יוסף** זצ"ל,
חתנא דבי נשיאה הרב חקדוש
רבן של ישראל מרנא ורבנא
מו"ה חיים מקאסוב זצללה"ה,
ונכד להרב הקדוש בעל דגל מחנה אפרים
זצלה"ה, שהי' נכד הבעש"ט זצללה"ה.
אשת הרב הגה"צ מו"ה **אלי'**
בצלאל האב"ד דפה שליט"א
נפטרה ט' ימים לחדש אלול
שנת תרס"ט לפ"ק. תנצב"ה

צורת האהל
בטעטש עם
ארבעה מציבות:
רבינו ר' אלי'
בצלאל זצ"ל,
זוגתו הרבנית
מרים ע"ה, בנו
הגה"צ ר' משה
זצ"ל, נכדו החתן
יצחק משולם ע"ה

(טעטש) הכ״ג ר׳ חלני בגלגל תב״ד. ס״ג ר׳ חיזיק עניר . ר׳ חברכס חנים בערמלן . ר׳ חברכס דוד קאוולנער. סכ״ל כמ״ח . ר׳ חיים חלינזר כ״ן . ר׳ מסס סילמן . ר׳ מסס מעיין. ס׳ ר׳ כפתלי סירקן סטייטמען.ס׳ ר׳ כמען סטייטמען . ס׳ ר׳ יוסף מרדכי :

(מסקס) ס׳ ר׳ מסס יודל סטרוסיניר :

(טיסקס) ס׳ ר׳ יצחק חיזיק ליבערמלן ס׳ ר׳ חיים גן נחלדה פלעטזיר :

(מסחמים) ס׳ ר׳ מסה יוסף נריסהאר :

(טעיריעץ) ר׳ חפריס פיסל לעצחוויטש . ר׳ מסס חלינזר סטייטמען . ר׳ מסס לעצחוויטש. ר׳ קיצמן גר׳ חברכס יודל:

אופן הגלגלים, לבוב תרמ״ט

טעטש הסי״ג ר׳ חלני בגלגל טייטילבוים תב״ד . ר׳ כמען סטייטמען . ר׳ חיזיק עזור וויים . ר׳ יעזי׳ וויים . ר׳ חברכס גרוך סחקסקס . ר׳ בני וויים . ר׳ דוד וויים. ר׳ יוסף מרדכי סטייטמען. ר׳ חיים חלינזר כ״ן :

צפנת פענח החדש, לבוב תר״נ

טעטש

ר׳ בגלגל סיב ל׳ בני סיום ויים. ר׳ ליב ווייס. ל׳ מסס סטייטמען. ל׳ מרדכי ווייס. ל׳ יחזקאל סטייטמען. ל׳ עזרי׳ דוד לעמן בא״ל סיב. ל׳ חברכס דוד קאוולנער. ל׳ בנימין יחזקאל שיב סחאליקאן ס׳ מרדכי בגלגלסטרן שכיב.

שו״ת ריב״ם שניטוך, דראהביטש תרנ״א

(טעטש) חכהס״ג בכס״ק ר׳ חלני בגלגל טייטעלבוים. ר׳ יצחק כ״ל ענור חלחקים דנסמ״ל . ר׳ חברכס טענזוויים . סב׳ חברכס יוסף נריסוואלד ענור חלחקים דנמרים :

שו״ת הרא״ם, לבוב תרנ״ז–ח

טעטש

סרב סמחוס״ג בכס״ק ר׳ חלני בגלגל טייטעלבוים. ר׳ בני חיים מנוד. הכ׳ סייווד מסענל כ״ן לנסמ״ך :

ערך ש״י על שו״ע חו״מ, שנת תרנ״ב

דברי חיים עה״ת (תוצאות חיים), תרנ״ט

טעטש

סרב סמחוס״ג מויס חלני בגלגל ט״ב , מויס כמען סטייטמען, מויס טעג עניר דויזענבערג, בנוסער וויים, מויס חברכס דוב קאוולנער, מויס מסס סילבערמן, מויס חברכס גרוך סחקסקס, מויס יוסף מרדכי סטייטמען, מויס ליב סטייטמען, מויס וויים, מויס מסס לעצחוויטש, הב׳ סלוים לעצחוויטש, הב׳ חברכס יצחק פיקס, הב׳ חלני בליק מיטטעל, הב׳ שמואל בני מחכדמ״ך .

שורש ישי, תרנ״א

טעטש

סרב סמחוס״ג בכס״ק ר׳ חלני בגלגל טייטעלבוים. ר׳ בני חיים ס״כ חב״ד . ר׳ חיזיק עניר וויים . ר׳ יוסף מרדכי סטייטמען . ר׳ יצחק מרדכי סטייטמען . ר׳ דוד וחמיו ר׳ יעזי׳ וויים . ר׳ כמען סטייטמען . ר׳ דוד וחמיו ר׳ יעזי׳ וויים . ר׳ מסס סילמן . ר׳ מנחס רוביצטיין . ר׳ חיי׳ יסכר טילסרין . ר׳ חברכס סכור וויים . ר׳ שלמה דוד דהב מסטחרדם :

מאה קשוטה, מונקאטש תרנ״ב

טעטש

סרב סמחוס״ג וכו׳ מויס חלני ט״ב
שלישל חב״ד דסס
חיים מסס הטלמען
" ליזיק עצבר
" יחזל ליב וויים
" נחמן סטייטמען
" דוד יצחק נחויים שכיב ט״ב

מראה יחזקאל, דעש תרנ״ד

טעטש

הס״ג וכו׳ מויס חלינזר בגלגל ט״ב שלישל ר׳ חיים מנוד חברכס קיס עניר הנחלי סב׳ יעקב ר״ב

ערך ש״י על שו״ע יו״ד, שנת תרנ״ז

טעטש

ר׳ בגלגל סיב ל׳ בני סיום ויים. ר׳ ליב ווייס. ל׳ מסס סטייטמען. ל׳ מרדכי ווייס. ל׳ יחזקאל סטייטמען. ל׳ חברכס דוב קאוולנער. ל׳ בנימין יחזקאל שיב סחאליקאן ס׳ מרדכי בגלגלסטרן שכיב.

שו״ת ריב״ם שניטוך, דראהביטש תרנ״א

טעטש

סרב סמחוס״ג וכו׳ מויס חלני בגלגל ט״ב כמו כרב ר׳ מסס ר׳ יוסף מרדכי סטייטמען תמיו הנגיד ר׳ כמען סטייטמען
ר׳ חיזיק עניר וויים סחמים ר׳ דוד ור׳ יעזי׳ וויים ר׳ עניר סטייטמען :

ערך ש״י על שו״ע חו״מ, שנת תרנ״ב

דברי חיים עה״ת (תוצאות חיים), תרנ״ט

טעטש

סרב סמחוס״ג מויס חלני בגלגל ט״ב , מויס כמען סטייטמען, מויס עניר דויזענבערג, בנוסער וויים, מויס חברכס דוב קאוולנער, מויס מסס סילבערמן, מויס חברכס גרוך סחקסקס, מויס יוסף מרדכי סטייטמען, מויס ליב סטייטמען, מויס וויים, מויס מסס לעצחוויטש, הב׳ סלוים לעצחוויטש, הב׳ חברכס יצחק פיקס, הב׳ חלני בליק מיטטעל, הב׳ שמואל בני מחכדמ״ך .

שורש ישי, תרנ״א

טעטש

מחו הגס"ל מי ג"י בלגל ג"ש ל תצ"ל
גנו ניסי הכ מרס מיס ע"ב
" מחי הכנ כי מקס ני"ב
ג"ל הני יעקב שמעון ני"ב ככל המח'
מרס מיס לני קגי"ל מחגיל
הני לוי ילחק מחגיל קגי"ל.

שמות הרבנים ודייניים:

הכ מאלן מברסס מדכי ריחלכ לפברלמי"ל
" מברסס גריכנוב קמעפלק
" מברסס ל. מדוסלמר ס. קמלעפב
" " מלי"י ריימעלבריס מ. טעטעפב
" " מלימאי דייקם צחכיכלר

שושן עדות, פאקש תרס"ג

טעטש

הדא וכו' מדה אלי' בצלאל ט"ב אביד הצלל, בנ ר' חיים ט"ב עקיר חכורה קנין ספרים, ר' אריק עביד ויים, ר' יצחק הבזק, ר' לב ויים, מחי' ר' צבי מציר

שו"ת תשורת ש"י, סיגוט תרס"ה

שארית יעקב, קליינוואַרדיין תרע"ז

תיידיל. (טעטש) מסיב ר' חלים בלגלל תציר ג"ש ר' תצרסס עציר ויי"ם ר' חיים רלטש ר' יעקב קעפטעניצים ר' ילחק כין ר' ליפם רלוזענפעלר ג"ש ר' מיכל שעיימענץ מכול לחבדה ומכמים ר' מלויר חלים קרקמויר ר' מקס קלמן ג"ש ר' ג"ב ויי"ם ג"ש ר' מחגן שמיימענץ ר' לבי חיים מגיה. (טעטש) מסיב ר' יחזקלל תציר ר' צרוק פרישדמלן ר' יחזקלל

תהלים אמרות טהורות, סיגוט תר"ס

טעטש. הכ הגלון הקדוש מליע"ל. ר' ילמק דוד קגי"ל מרי"ב. מבכה קכן קפריס. ר' מקס קלמן. ר' יחיאל מיכל מעיימעץ. ר' לבי מגיד חיים מעיימעץ. דוד לבי מעטפל. ר' ילמק כי"ץ. ר' עקיבל דייטש. ר' שמואל טרויב כי"ץ. ר' מקס לבי מילבער. ר' אפריס חיטל מחקבלק. ר' מיכל כי"ץ ר' מברסס ילמק פוקס.

כולם אהובים, סיגוט תרס"ו

טעטש הסגס"ל מרי"ם מלי' בצלאל מיינעלבוים מליע"ל ככל המחבר. ר' ילמק פוקס. ר' ילמק כי"ץ. ר' מלי' לענצווינס. ר' מקס לחכן כלמס. מבכה קכן קפריס עני' הב' מלי'. ליימים קלמן. הב' מקס כי"ץ הטמקלוינס. ר' זכל מלי' מעטפל. ר' נכיגן שמילוויטים. ר' מברסס לחיים. הב' יוקב זימעלן. ר' דוב לבי מעטפל. ר' מלי' מענדל ווילענ. ר' דוד ילמק שרב. ר' סעמס מגיד. ר' מוני' גלילמסיגן מגלחסיגן. ר' מכלכי ווי"ם. ר' שמואל דייטל. ר' מיכל שעיימענץ. ר' לבי לחווילוויטים מעטעמפ"ק. ר' קמיחל שרב מקס. ר' הצבל ליינפחכן מקס.

ישמח משה, סיגוט תרס"ח

פרענומעראַנטען שנזכר בו רבינו בעיר טעטש

V. b. b.

JÜDISCHE PRESSE

(„JÜDISCHE KORRESPONDENZ")

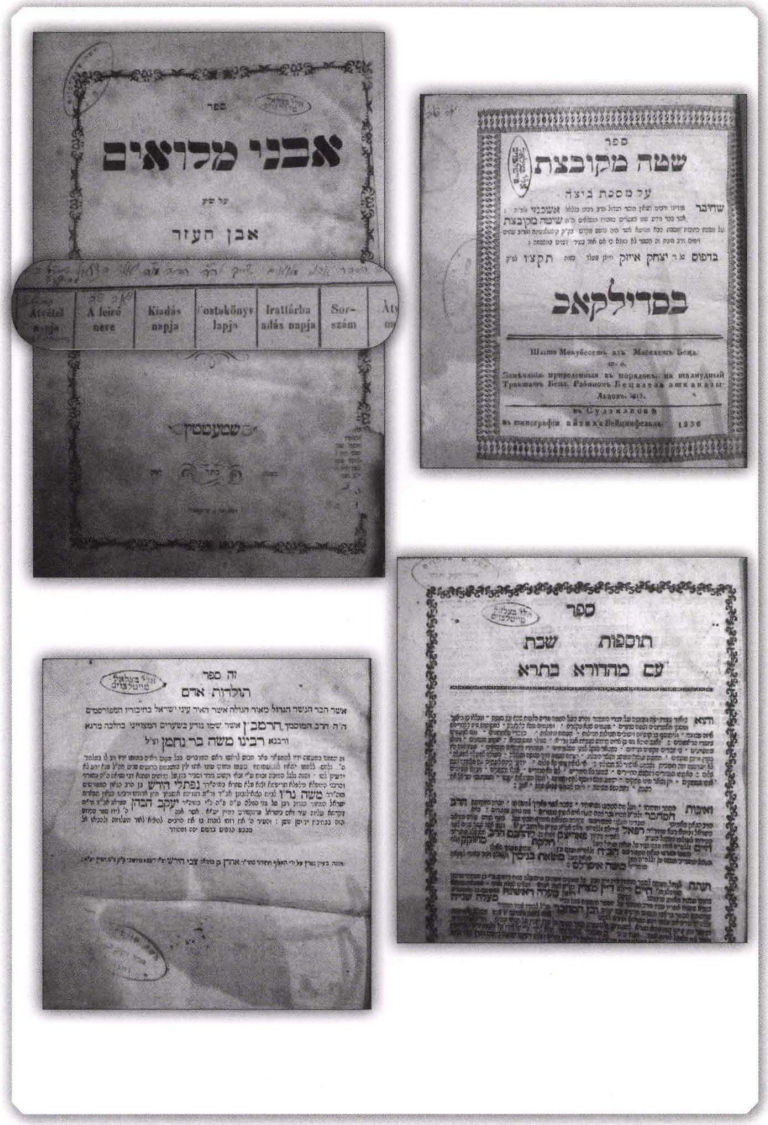
ORGAN FÜR DIE INTERESSEN DES ORTHODOXEN JUDENTUMS.

Nr. 9 | Wien-Breitensee, 3. März 1922 | 5. Jahrg.

Deutschösterreich.

Am 7. Adar hielt Sr. Ehrwürden Herr Oberrabbiner S. Fürst in der großen Synagoge der Adaß Jisroel eine Gedenkrede nach den in diesem Jahre verstorbenen großen Gaonim. Nebst den in unserer vorigen Nummer aufgezählten Rabbonim erwähnte er Rabbi Jisroel Chaim Friedmann, Raho, Rabbi Moses Stern, Havasmesö, und Rabbi Elijohu Bezaliel Teitelbaum, Tecsö. Die Gedenkrede klang in einer ernsten Mahnung aus, in erhöhtem Maße für Limud-Hathora und die großen Klall-Interessen des Judentums zu arbeiten.

מודעה אודות דברי הספד שנאמרו על רבינו – בדרשת ז' אדר של הגה"צ ר' ישעי' פירסט זצ"ל אב"ד עדת ישראל (שיף שוהל) בעיר וויען

צילומי שערי ספרים שהי' שייכים לרבי אלי' בצלאל זצ"ל,
ועברו אח"כ בירושה לבנו מ"מ רבי משה זצ"ל

צילומי שערי ספרים שהי׳ שייכים לרבי אלי׳ בצלאל זצ״ל,
ועברו אח״כ בירושה לבנו מ״מ רבי משה זצ״ל

פרק ח'

תהלה למשה

הגה"צ רבי **משה טייטלבוים** זצ"ל
אבד"ק **טעטש**

כשם אבותי

ביום ג' שבט שנת תרכ"ח, נולד בן זכר לרבינו הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל ולזוגתו הרבנית הצדיקת מרת מרים ע"ה, בעיר המהוללה סיגוט[קמא], ויהי ביום השמיני נימול על ברכי זקינו מרן הייטב לב זי"ע (המוהל היה הגביר הנודע ר' קלמן כהנא ז"ל מראשי הקהילה בסיגוט), ונקרא שמו בישראל "משה" על שם זקינו האי סבא קדישא מרן הישמח משה זי"ע[קמב].

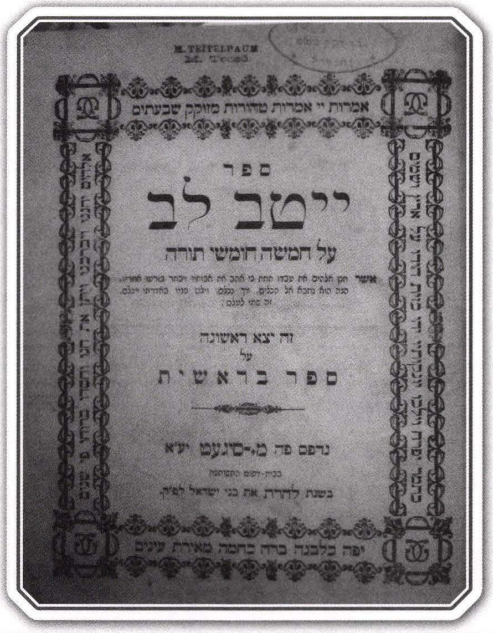
הילד משה נתחנך על ברכי אביו וכבר ראו עליו בצעירתו כי לגדולת נוצר ועדיו לגאון ולתפארת, עלה ונתעלה על בני גילו במדות ובמעלות שמנו חכמים, נפשו דבקה בתורה ובעבודת השי"ת לתפארת אבותיו הקדושים. כפי המובן זכה בימי בחרותו לשהות במחיצת זקינו הק' מרן הייטב לב זצ"ל, לקבל משפע הקודש ולשאוב ממעיינו הזך, זקינו הק' נפטר בעת היותו בחור בן ט"ו שנים.

היות כי שנות ימי חייו של רבי משה זצ"ל היו מועטות, וזמן קצר אחר פטירת אביו הק' נפטר גם הוא לחיי העולם הבא, דין גרמא שלא נודע לנו

קמא. רבי אלי' בצלאל זצ"ל כבר הי' אז אב"ד בק"ק פאלין ריסקאווא, אבל כפי הרשום בכתבי המאטריקל נולדו בניו בעיר סיגוט.

קמב. כפי הנראה היה הוא הראשון מנכדי הישמח משה אשר נקרא כשמו ושם משפחתו "משה טייטלבוים", ועי' לעיל בפרק א' אודות שמו של הגה"ק רבי משה יוסף זצ"ל אבד"ק אוהעל (ועי' בס' ומשה היה רועה ח"א פ"ב).

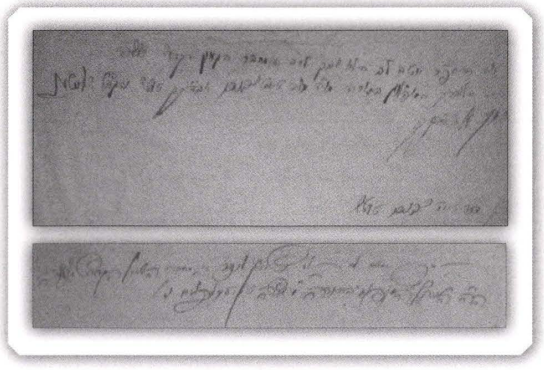
רק פרטים אחדים על תולדות ימי חייו, ולא נשאר לדור רק זכרונות מועטות ומה שמצאנו רשום בכתובים.

ספר
ייטב לב
על חמשה חומשי תורה

זה יצא ראשונה
על
ספר בראשית

נדפס פה מ-סיגעט יצ"א

ספר ייטב לב שהי' שייך להגה"צ ר' משה טייטלבוים זצ"ל אב"ד טעטש

"הספר ייטב לב הלז שייך לנכד המחבר הגאון הקדוש זללה"ה ה"ה
האברך המופלג בתורה מו"ה ר' משה טייטלבוים נ"י"

עזר כנגדו

כאשר הגיע לפרקו שלח לו ה' את עזרו מקודש ונשא את בת גילו, ה"ה הרבנית מרת דבורה דוואשא ע"ה (נולדה בשנת תרכ"ט) [קמג], בתו של הגאון הגדול צדיק מפורסם רבי יוסף ריינמאן זצ"ל האבד"ק אוסטריק, בן הגה"צ המפורסם רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל אבד"ק נאראל. עליו ועל משפחתו למעלה בקודש נאריך בפרק הבא [קמד].

אחרי נישואיו חזר רבי משה זצ"ל לבית אביו בק"ק טעטש, ודר שם סמוך על שלחן אבוהו במשך כל השנים, יחד עם אחיו יחידו ה"ה הרה"צ רבי חיים זצ"ל, ובניו כשתילי זתים סביב לשלחנו.

רגלי חסידיו ישמור

בהיותו דר בק"ק טעטש הסמוך לעיר סיגוט, זכה רבי משה להיות דבוק לדודו הרה"ק בעל קדושת יו"ט זי"ע והיה חשוב ויקר מאוד בעיניו.

רבי משה היה מספר לצאצאיו עובדא נפלאה, מה שראה במו עיניו אצל הקדושת יו"ט איך שהקב"ה רגלי חסידיו ישמור שלא יכשלו זרעו בחשש סתם יינם. וגופא דעובדא הכי הוה.

קמג. השם דבורה דוואשא ניתן לה על שם זקנתה הצ' ע"ה אשת הרה"ק רבי דוב בעריש ניימארק זצ"ל מהורבישוב.

(סיפר מוה"ר משה טייטלבוים ז"ל מבאניע, כי בעת שרצה לקרוא את בתו על שם זקנתו הרבנית דבורה דוואשא, וכיון שנפטרה בצעירותה רצה להוסיף השם חנה, ושאל את מרן מסאטמאר זי"ע אם יתן "חנה דבורה דוואשא", והשיב לו מרן כי דוואשא הוא רק כינוי לדבורה ודי ליתן "חנה דבורה". מפי בנו מוה"ר אברהם הי"ו).

קמד. בעת ההוא כבר היה הרב מנאראל זצ"ל מחותן עם בית סיגוט, באשר בנו הגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף היה חתן הגה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים זצ"ל אב"ד קאלבאסוב בנו בכורו של הייט"ל.

ויצויין כי בשנים אח"כ השתדכו עוד ב' פעמים, א) הרה"צ ר' זלמן לייב מבאניע ב"ר משה מטעטש, היה חתן הרה"צ ר' מאיר שלמה לייפער זצ"ל ממאנאשטור, חתן הר"ר צבי הירש הנ"ל. ב) הרה"צ ר' יעקב שמשון ט"ב ב"ר חיים מטעטש, היה חתן הגה"צ ר' צבי ריינמאן אב"ד נאראל ב"ר שלום אב"ד נאראל, ב"ר יצחק משולם זלמן זצ"ל.

פעם נסע רבי משה דרך ארוכה למדינת גאליציע, וביקש אותו דודו בעל קדושת יו"ט זצ"ל, היות שהוא נוסע דרך עיר טארנא על כן יטול עמו יין משובח על שב"ק לבנו האברך בעל עצי חיים זצ"ל, שהיה דר בעת ההוא אצל חמיו הרה"ק רבי שלום אליעזר הלברשטאם זצ"ל (בשנה הראשונה לחתונתו שנת תרנ"ו), וצוה הקדושת יו"ט לסוחר היינות בסיגוט שיתן לרבי משה צלוחית יין משובח שיקחהו עמו לטארנא.

ויהי באמצע הדרך על מסילת הברזל נשברה הכלי והתחיל לזלוף היין לחוץ, ורבי משה חשש על היין שהולך לאיבוד, ואמר להאנשים הנוסעים אתו בואו ומלאו גרונכם יין משובח ששולח כ"ק דודי מסיגוט לבנו האברך ר' חיים הערשלי, ושם על מסילת הברזל היה סוחר אחד שהיה מבין ביינות, וכאשר לקח קצת יין לטעום, הכריז שמרגיש לפי ריחו וטעמו שיין זה בא מאיטאליע ויש בזה חשש סתם יינם[קמה], ומי שחש לנפשו אל יטעום מהיין.

רבי משה זצ"ל נבהל מאוד מדבריו, ואח"כ כאשר חזר לסיגוט סיפר להקדושת יו"ט זצ"ל מה שאמר לו הסוחר, ושלח הקדושת יו"ט לקרוא את סוחר היינות וחקר אותו איזה יין נתן ממרתפו לשלוח לבנו לטארנא, ודיבר אליו קשות עד שהודה הסוחר שעירבב קצת מסתם יין הבאה מאיטאליע כדי להשביח היין, והיה לו היתר לזה מפי רב מובהק באופן של ביטול.

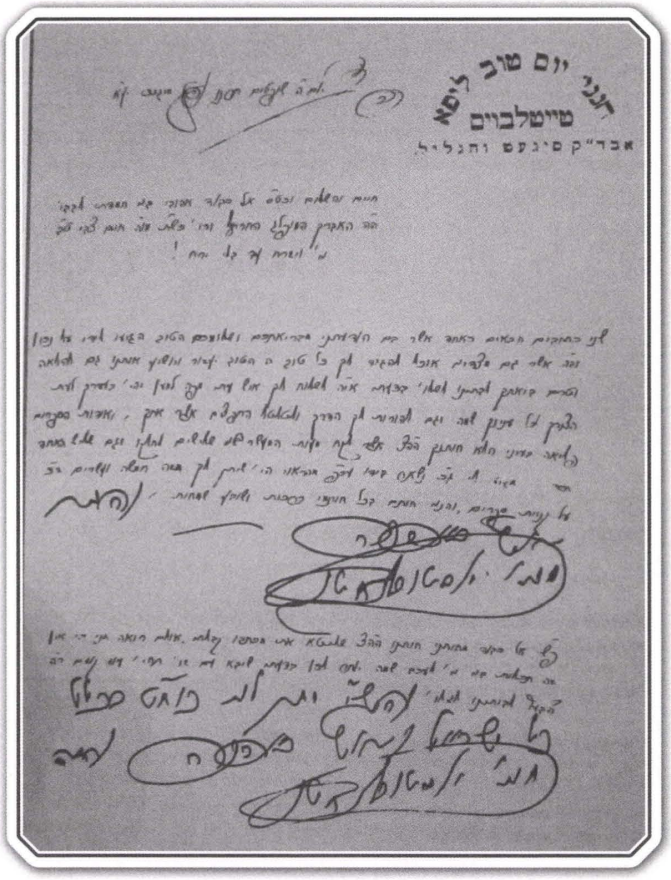
ואמנם הקדושת יו"ט לא היה נח דעתיה בזה כי רצה דוקא ביין מהודר ביותר בלי שום עירוב סתם יינם, ואמר אז דכפי הנראה שמרו את בנו העצ"ח מן השמים שלא יכשל בזה ואת רגלי חסידיו ישמור, ואין הקב"ה מביא תקלה לידם[קמו].

עוד מסופר כי בעת ההוא כבר רצה העצ"ח להעתיק את משכנו עם בני ביתו לסיגוט להיות סמוך אצל שלחן אבוהו הק', ואמנם מחמת מורא

קמה. הרה"ק הקדושת יו"ט זצ"ל הרבה לעורר בענין כשרות היינות, והתקין בענין זה תקנות מועילות, עי' בלקוטי תוספות יו"ט (המצורף לס' קדושת יו"ט הוצאת עצי תמרים) בשו"ת סי' טז, ובתו"ד כתב כי כל יין היוצא מפיאומע (איטאליע) אינו בחזקת כשר זולתי אם יהי' עליו הכשר, עי"ש.

קמו. מפי הרה"ח ר' משה טייטלבוים ז"ל מבאניע (וכעי"ז נדפס במושיען ש"י ח"ב).

אב לא הרהיב עוז להציע בעצמו את מבוקשו לפני אביו, וביקש את ש"ב רבי משה שהוא יכנס אל אביו הקדושת יו"ט להציע לפניו את כל הענין ולדבר על לבבו שיסכים שיעתיק לשם את משכנו, וכן היה שהקדיו"ט הסכים לדבר ואז חזר העצ"ח לעיר סיגוט[קמז].

מכתב מהקדושת יו"ט אל בנו העצי חיים בענין העתקת משכנו לעיר סיגוט

קמז. מפי הרה"ח ר' אלי' בצלאל טייטלבוים שליט"א מבאניע.

תורה מתוך יסורים

רבי משה יגע נפשו בתורה ויצא שמו לשם ולתהלה לתלמיד חכם גדול וירא אלקים, ואמנם יחד עם זאת היה חלוש המזג וכל ימי חייו היה יודע חולי, ובפרט סבל רבות מחולי על הריאה.

סיפר כ"ק אדמו"ר הברך משה מסאטמאר זצ"ל שהוא זוכר מימי ילדותו בעת שבא רבי משה לביקור אצל אביו הרה"ק בעל עצי חיים זי"ע, וכבר היה אז מצבו קשה והעצי חיים ציוה לו שישב על הדיוואן (סאפע) להקל עליו קמח.

גם סבל הרבה מצער גידול בנים, כאשר כמה מבניו ובנותיו נפטרו בימי נעוריהם. ובשנת תרפ"א נוסף עליו מכאוב כאשר נפטרה אם הבנים ועקרת הבית היא זוגתו הרבנית מרת דבורה דוואשא ע"ה, ביום כ"ב אלול, כשהיא אך בת נ"ב שנה, ונקברה בעיר טעטש על יד אהל הצדיקים.

על כסא אביו

ויהי בשלהי שנת תרפ"ב כאשר נפטר אביו הגה"ק רבינו אלי' בצלאל זצ"ל, נמנו וגמרו אנשי הקהלה בק"ק טעטש, לתת את כתר הרבנות לבנו הגדול הוא הגה"צ רבי משה זצ"ל, כי למרות חולשת כוחותיו בגוף, ידעו והבינו את מעלותיו הנשגבות בנפש, וכי הוא ראוי לאותו איצטלא לישב על כסא אביו ולהמשיך השלשלת הקודש.

ואכן מיום שנתמנה רבי משה זצ"ל הכנים את כל אונו ומרצו כדי להרים את קרן הקהילה, ולא הביט על מצבו הקשה בגופו החלש, רק עסק בעבודת הקודש במסירות נפש למעלה מכוחותיו. ואמנם בני העיר לא זכו ליהנות מאורו זמן רב, כי לא עברה רק מעט יותר משנה מעת שקיבל עליו הנהגת הקהלה, ונאסף לעמיו לדאבון לב כל תושבי העיר.

קמח. מפי מוה"ר יעקב שמשון הלוי גאלד הי"ו.

חותמותיו של רבי משה זצ"ל בלשה"ק ובלע"ז בהיותו אב"ד בק"ק טעטש

משה עלה למרום

בסוף ימיו נסע הרב מטעטש עפ"י עצת הרופאים לעיר אבאציע שבמדינת "איטאליע", כדי לשאוב מן האויר הצלול שבמקום ההוא ושיהיה לבריאת גופו[קמט]. ואחר ששהה שם זמן קצר של איזה חדשים הגיע ל"ע הבשורה המרה כי שקעה חמה שלא בעונתה, וימת שם משה עבד ה' בשנת נ"ו לחייו, ביום כ"ו חשון שנת תרפ"ד לפ"ק[קנ].

כיון שנפטר במדינה אחרת רחוק ממקום קהילתו, הוצטרכו לשתדלנות מיוחדת אצל השלטונות שיוכלו להביא את גופו הטהור לביתו ושיורשו להוביל דרך גבולי המדינות בשלום, ש"ב מרן מסאטמאר זי"ע (שהיה אז אב"ד אורשיווא) הכנים עצמו בעובי הקורה והשתדל בזה הרבה כדי להביאו לקברות אבותיו הק' בעיר טעטש בכבוד הראוי, ורק לאחר השתדלנות מרובה נתאפשר הדבר בעז"ה.

בעת שהגיע ארון הקודש לטעטש ערכו עליו מספד רב, ונקבר בתוך האהל סמוך לאבותיו הק', ויבכו כל בני העיר על הרב שנפטר שלא בעונתו אחר שנתייסר ביסורים, ולא זכו ליהנות מאורו רק זמן מועט, והשאיר אחריו משפחה שבורה של יתומים ויתומות שכולים ה"י, תנצב"ה.

קמט. עיר אבאציע (אבאזיע) היתה מקום מרפא ידועה סמוך לחוף היום והי' שם אויר טוב, והרבה אנשים באו שם לצורך רפואה, ביניהם מצאנו ששהה שם הרה"ק ר' משה משינאווא זצ"ל, עי' הסכמתו על ס' דברי דוד עה"ת, וכן הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל כמתואר בס' שנה האחרונה, ועוד.

קנ. באותו יום חל גם היאצ"ט של דודו (אחי חמיו) הגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף, חתן הגה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבסוב זצ"ל, שנפטר בשנת תרע"ט.

וזה נוסח המציבה אשר הקימו על קברו:

פ נ
הרב החסיד המאה"ג חו"כ
חו"פ בנש"ק כש"ת מו"ה
משה
טייטלבוים ז"ל
אב"ד דפה
כהרב הגה"צ מו"ה אלי'
בצלאל זצ"ל אב"ד דפה
ומעלה בקודש
נפטר כ"ו חשון תרפ"ד
ת' נ' צ' ב' ה'

זכרון **מרחשון** צדיקים

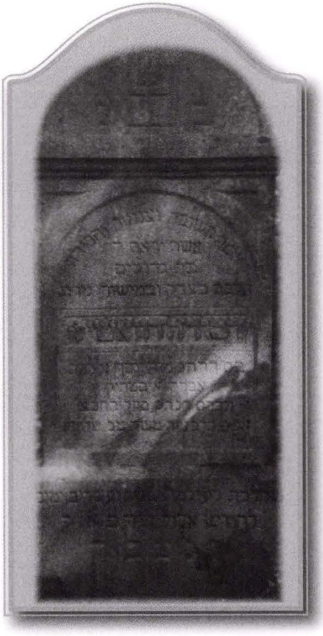
כ"ו מרחשון

הנסטיק ר' **צבי** הנסיר יצחק משולם רייזמען מתן הנסיל ר'מסרן ס"ב מקח'נסוב ז"ל נכד נכמל סייטב נב מכיר קרסקסצניף ס' תרפ"ם.

הנסיל ר' **משה** הנסיר ר' מליסו בנלחל ס"ב מכיר מסקס נכד להנסיק נכמל סייטב נב ז"ל ס' תרפ"ד.

רשימת יארצייטן בס' זכרון צדיקים (קלוז"ב תרצ"ו)

וזה נוסח המציבה אשר הקימו על קבר הרבנית ע"ה:

פ' נ'

אשה חשובה וצנועה וחסידה אשה

יראת ה'

כת נדולים

הלכה בצדק ובמישור, מרת

דבורה דוואשי ע"ה

בת הרה"ג מו"ה יוסף זללה"ה

אבד"ק אימטריק

ונכדת הגה"ק בעל החכ"צ

אשת הרב מו"ה **משה ט"ב** שליט"א

שהלכה לעולמה שנים ועשרים ימים

לחודש אלול, תרפ"א לפ"ק

ת' נ' צ' ב' ח'

JÜDISCHE PRESSE

(„JÜDISCHE KORRESPONDENZ")

ORGAN FÜR DIE INTERESSEN DES ORTHODOXEN JUDENTUMS.

Nr. 46 Wien-Brüssel/ers, 16. November 1923 כ"ו חשון תרפ"ד 6. Jahrg.

Teczer Rebbe. זצ"ל.

Fiume. In Abbazia ist nach langem schweren Leiden der Teeser Rebbe Teitelbaum, ein Enkel des Szigeter Rebben, gestorben. Er kam vor einigen Monaten aus seinem Wohnorte nach Abbazia, um an der linden Luft Heilung zu finden. Nun hat ihn השי"ת nach seinem ganzen Dulden zu sich genommen. Wir, die nur kurz die Schije gehabt haben, ihn bei uns zu sehen, beklagen den Heimgang dieses Zadiks aus tiefem Herzen.

האדמו"ר מטעטש זצ"ל

פיומע. אחר סבל ארוך של יסורים קשים נפטר האדמו"ר מטעטש הרב טייטלבוים נכדו של האדמו"ר מזסיגעט. רק לפני כמה חדשים יצא מביתו לאבאציע למצוא תרופה באוירה הבריא בצל האילנות. עכשיו אסף אותו השי"ת אליו אחר כל הסבל שסבל באמונה. אנחנו שלא זכינו להכירו רק זמן קצר מבכים מעומק הלב את פטירתו של צדיק זה.

מודעה אודות פטירת הגה"צ ר' משה מטעטש זצ"ל

(יידישע פרעסע, ווין–פרעשבורג ה' כסליו תרפ"ד, תירגום משפת דייטש)

ספורי נפלאות מגדולי ישראל

פיפור רמ"ט.

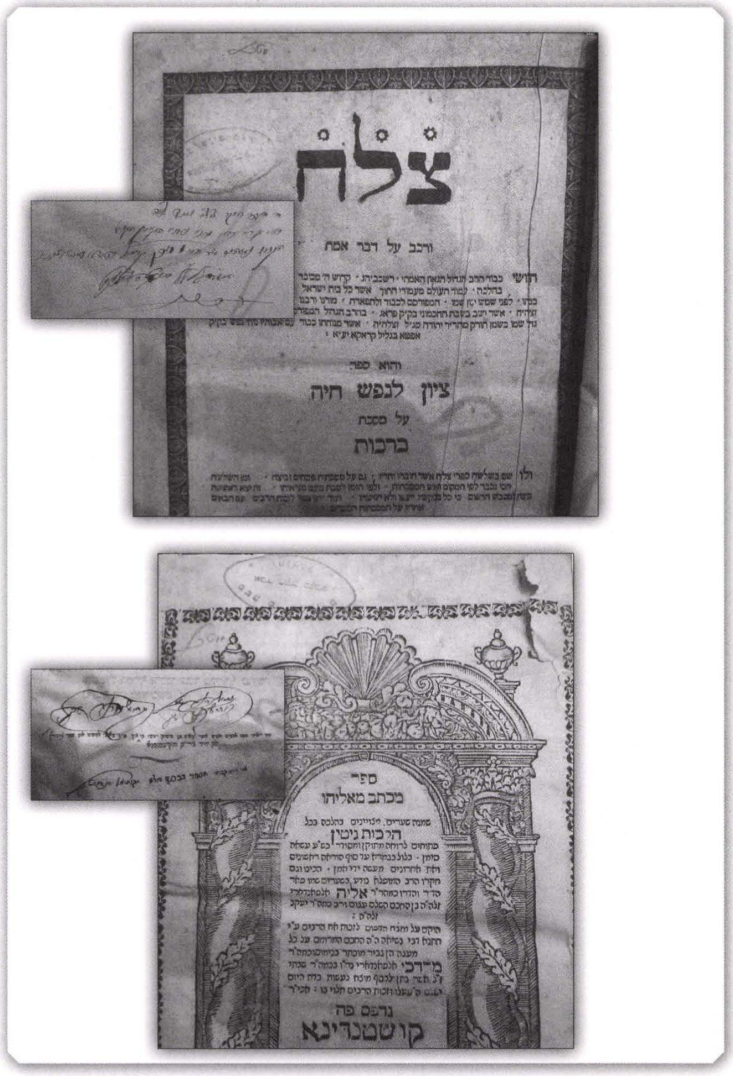
מהרה"ק ר' חיים זצ"ל מסאנדז.

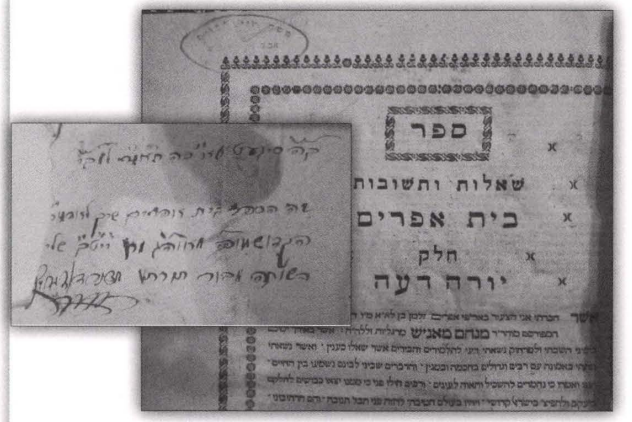
שמעתי מהג"ל. ששמע מהרב מעיר טעיטש באונגארן. נכד הרה"ק בעהמח"ס ייט"ל. זצ"ל. כי הרה"ק ר' משה זצ"ל מראזווידוב. הי' מסתופף בצל קדושת הרה"ק מסאנדז והרה"ק מגארליטץ בנו של הרב הי' טבעו שהי' מתלוצץ מהאדמורים (מזהרבילך) שבאו אל אביו הק', והרב ר' משה התנהג עצמו ג"כ ברבנות. והתלוצץ ג"כ ממנו. והי' אומר. פנו דרך להרבי מראזווידוב! תנו מקום להרבי מראזווידוב ובדומה. והרב מראזווידוב הי' סובל ממנו הרבה. עד שכמעט החליט בדעתו שלא ליסע עוד לסאנדז. אולם כשעבר איזה זמן. הרגיש בלבו חשק גדול לנסוע אל הרב. והתיישב בדעתו שלא ליסע בתור רבי. רק כאיש פשוט. ולבש מלבושים פשוטים. ושטריימעל פשוט כדי שלא יכירו אותו. ונסע לסאנדז עַל ש"ק. וקיבל שלום בין החסידים. ולא הכירו אותו מי הוא. וקנה לו שתי חלות. וישב לו אחורי התנור על הספסל. וחשב לצאת בקידוש של הרב. ואח"כ ירחץ ידיו ידיו לאכילה ויאכל שם סעודת שבת וישמע משם את דברי התורה מהרב. ובלילֿ ש"ק בא הרה"ק אל השלחן והתחיל להגיד שלום עליכם בהתלהבות כדרכו בקדש. וכשהגיע לאתקינו סעודתא. ואמר את החרוז. קריבו שושבינין. עבידו תיקונין. וכו' למעבד נשמתין. ורוחין חדתין. הניח את ידו הקדושה עַל לבו. ואמר אוי! קריבו שושבינין. עבידו תיקונין. אוי! למעבד נשמתין. ורוחין חדתין. ואמר כך הרבה פעמים. והביט סביבותיו. כמו שמחפש איזה איש. עד שלבסוף הלך בעצמו לחפש. עד שבא אחורי התנור. וכשראה את הרב ר' משה יושב שם. אחז אותו בבגדו לפניו כמו שתופסים גנב. וכך משך אותו אל השלחן. ואמר אי! קריבו שושבינין. עבידו תיקונין. אי! למעבד נשמתין. ורוחין חדתין. והושיבו אצלו עַל יד השלחן בשמחה גדולה מאוד. כמוצא שלל רב. ורצו כולם לראות מי הוא הגנב הזה! והכירו בו את הרב ר' משה מראזווידוב. וכשראה הרב מגארליץ את גודל מעלתו של הרב ר' משה בעיני אביו הק', הרפה ממנו. ולא התלוצץ עוד ממנו. וינהוג בו כבוד גדול. זי"ע. ועכי"א.

סיפור מהרה"ק מצאנז זי"ע בשם "הרב מעיר טעטש נכד הייט"ל זצ"ל"

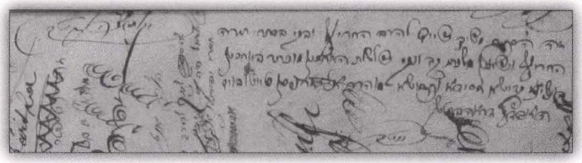
נשמע מפי החסיד הישיש ר' יעקב כ"ץ ז"ל מאונגארן ונדפס בס' ספורי נפלאות מגדולי ישראל (ת"א תשכ"ט, ועי' כעין סיפור זו בס' מגן אבות, באבוב, ע' תרמח)

לפנינו כמה ספרים שהיה שייך למרן הייט"ל זי"ע ורשם את שמו בר"ת "ייטב", ועברה בירושה לבנו רבי אלי' בצלאל זצ"ל, וממנו לבנו רבי משה זצ"ל.

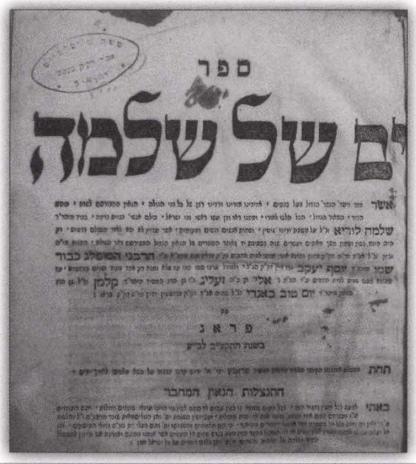

תלמידו של הייט"ל מוה"ר מאיר דוד גרין ז"ל מאויבער–ווישווא רושם על הס' ששייך לרבו הק' (ר' מאיר דוד מוזכר לטובה בסו"ס קדושת יו"ט שסידר את הכתבים)

רשומות על ס' הנ"ל עוד מימי הגה"ק רבי אלעזר ניסן זצ"ל אב"ד דראהביטש

סדר
תפלות בכל השנה
עם פי' נוסח האר"י ז"ל
חלק ראשון
ברדימשוב

ספר
אור המאיר

סידור האריז"ל, וספה"ק אור המאיר, שהיה שייך לרבי משה מטעטש זצ"ל

פרק ט'

שלשלת אוסטריק - נאראל

הגה"צ רבי יוסף ריינמאן זצ"ל

כאמור נשא הגאון הצדיק רבי משה טייטלבוים זצ"ל האבד"ק טעטש, את בת גילו הרבנית מרת דבורה דוואשא ע"ה, בתו של הגאון הגדול צדיק מפורסם רבי יוסף ריינמאן זצ"ל האבד"ק אוסטריק.

הרב מאוסטריק זצ"ל, אם כי היה רב מובהק יושב על מדין ורב גובריה, אמנם לא נערך עדיין כלל סדרי תולדותיו בספרי תולדות צדיקי וגדולי הדורות, ולכן אמרנו להקדיש כאן פרק מיוחד לתולדותיו, את אשר דלינו זעיר שם זעיר שם, כדי לעשות לו שם וזכרון טוב וזכר צדיק לברכה.

שלשלת בית נאראל

הרב מאוסטריק זצ"ל נולד בראשית השנים של שנות ה'ת"ר בערך[קנא], לאביו הגה"צ המפורסם רבי יצחק משולם זלמן ריינמאן זצ"ל אבד"ק נאראל, בן הרה"ק רבי דוב בעריש ניימארק מהורבישוב (נפטר בן נ' שנה ביום י"ז אלול שנת תקצ"ט), תלמיד מהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, ומצאצאי הגה"ק רבי משולם זלמן מירילם ניימארק אב"ד אה"ו (חמיו של החכם צבי זצ"ל), ומגזע גאוני עולם הב"ח התבואות שור ומהר"ל מפראג ורבי נפתלי כ"ץ בעל סמיכת חכמים[קנב].

קנא. בס' אהלי שם כותב שנולד בשנת תרי"ט, וכן מובא בשמו בס' מאורי גאליציע, ואמנם זה טעות כי בשנת תרכ"ו כבר מצאנו את שמו מוזכר בפרענומעראנטען (בס' שרף פרי עץ חיים) בעיר לינסק מקום חתונתו. וגם בתו הרבנית מטעטש מרת דבורה דוואשא ע"ה נולדה כבר בשנת תרכ"ט.

קנב. כן חקוק על מצבתו של הגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף בנו של רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל, בזה"ל: "מגזע רבותינו הב"ח והתבואות שור ומהר"ל

זוגתו של רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל, הרבנית מרת ריקל ריזל ע"ה, היתה בת הרה"ק רבי אברהם ריינמאן זצ"ל אב"ד נאראל[קנג], בן הרב המפורסם מגדולי ממשיכי דרך הבעש"ט הרה"ק רבי יעקב מנאראל זצ"ל (אשר קיבל את דרך החסידות מאת רבותינו הק' המגיד מסקאהל והרה"ק מרימנוב זי"ע)[קנד], בנו של רבי מרדכי זצ"ל מעיר סקאהל (זוגתו היתה

מפראג, ורבי ר' נפתלי כ"ץ, והגאון ר' זלמן מירילס חותנו של חכ"צ, ונכד קדושי רבני ק"ק נאראל זצ"ל". גם היה הר"ר בעריש הנ"ל נכד אחיו (או אחותו) של הרה"ק הרבי ר' בער המגיד ממעזריטש זצ"ל, ועל שמו נקרא בשם דוב בעריש (מפי נכדו הגה"צ מנאראל שליט"א).

אשת רבי דוב בעריש זצ"ל היתה הרבנית דבורה (דוואשא) ע"ה ב"ר יעקב איידלשטיין, נפטרה בת ע"ב שנה ביום י"ד תמוז תרכ"א (מכתבי המאטריקל בהורבישוב).

קנג. נפטר ביום כ"ג חשון שנת תר"ב בעיר לבוב ושם מנו"כ.

היה חתן הגאון רבי ישראל משה מבוטשאטש זצ"ל תלמיד חבר להרה"ק בעל דעת קדושים מבוטשאטש זצ"ל (נזכר בספריו: אשל אברהם תנינא על שו"ע או"ח סי' תרלט ס"ז, מילי דחסידותא על ס' חסידים סי' קכט, תהלה לדוד על תהלים עמוד תקמו), בן בתו של הגאון ר' שלמה מבוטשאטש אב"ד בילקאמין, חתן הגאון ר' יוסף יוסקא אב"ד פודקאמין בעמח"ס אהל יוסף, בן הגאון ר' ישראל אב"ד זלאזין בעמח"ס הלכה אדם מישראל, ולמעלה בקודש דורות גאונים וצדיקים כמפורט בשער הספר אהל יוסף הרצו"פ. (כ"ה בריש ס' בינת הלב, בילגורייא תרצ"ח, אמנם בס' דברי חיים, לר' חיים ירוחם מבוטשאטש (ע' סג-סד), שהוא בן בנו של ר' ישראל משה הנ"ל, כתב על רבי אברהם מנאראל "שמעתי מבן דודי" או "בן דודי זקיני", וצ"ב).

קנד. תלמיד הרה"ק הרבי ר' הערש מזידיטשוב זצ"ל והרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זצ"ל. נפטר בן מ"ו שנים ביום ד' תמוז שנת תקע"ד, כשהוא אך בן ל"ו שנים, ומנו"כ בעיר נאראל.

על קבר איש אלקים קדוש יבואו להשתטח בכל שנה ושנה המון אנשים מכל הסביבות (כ"כ בהקדמת המו"ל לקונטרס עין דמעה). וסיפר הרה"ק ר' איציקל מפשעווארסק זצ"ל, כי הרה"ק רבי שמחה ישכר בער מציעשנוב זצ"ל ביקשו פעם בשנותיו האחרונות שיסע עבורו על הציון בנאראל (שהוא סמוכה לציעשנוב) ביום היארצייט, יען שהיה חולה במחלת הלעמונג רח"ל (מובא בס' זכות אבות - פשעווארסק, לחודש תשרי, ובס' מפיהם ומפי כתבם ח"א ע' עב).

רבי יעקב מנאראל היה חתן הגה"ק רבי ארי' לייבוש יפה וואלערשטיין זצ"ל אב"ד האלישיץ, מגדולי תלמידי הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זצ"ל, ונפטר בשנת תקס"ח. [הגהותיו על סדר השו"ע נדפסו בשו"ע חו"מ (מהדורת לבוב תקפט-תר). כמו"כ נדפס ממנו תשובה ארוכה בשו"ת השיב משה אה"ע סי' סג, והיש"מ מתייחס אליו בהערצה נפלאה בזה"ל "פתחתי וקריתי ושניתי ושלשתי דברי קדשו דמר ונתמלא כל הבית כולה אורה ותעלוזנה כליותי, וראיתי בעלי תריסין מנגחין זה לזה בהלכה וקול ענות מלחמה במלחמתה של תורה שמעתי במחנה העברים, ויראתי לגשת כי מי אנכי לעמוד במקום גדולים הורים ומורים וכו'". ועי"ע הסכמתו לס' בחינות עולם ע"פ ויפרש משה].

אחות הרה"ק רבי שלמה לוצקער זצ"ל המגיד מסקאהל), והיה נין ונצר לרבני נאראל דורות רבים - י"ג או י"ד דורות.

הרב מנאראל רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל נולד בשנת תקע"ז, קיבל לקח של תורה והסתופף בצל הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע[קנה], היה מפורסם

הרה"ק מנאראל היה מפורסם לאחד מגדולי ממשיכי דרך הבעש"ט בדורות הקודמים, וכמה צדיקים וקדושים הסתופפו בצלו הק' וקבלו ממנו לקח בעבודת ה'. בתוכם יש לציין מה שסיפר הרה"ק מצאנז זצ"ל להגה"צ רבי יוסף זצ"ל מאוסטריק, כי בצעירתו זכה לילך ברגליו ארבעה פעמים עד עיר נאראל (כנראה ממקום לידתו טארניגראד) כדי להסתופף בצל זקינו הרה"ק ר' יעקב (כן כתוב במאמר העיר נאראל וגדוליה, ובס' מאורי גאליציע כותב "ג' או ד' פעמים". ועי' בס' שיח זקנים ח"ב שכותב בטעות שזה היה כבר אצל בנו הרה"ק רבי אברהם מנאראל זצ"ל). ועי' דבר תורה בשמו בס' אזור אליהו פ' בהעלותך.

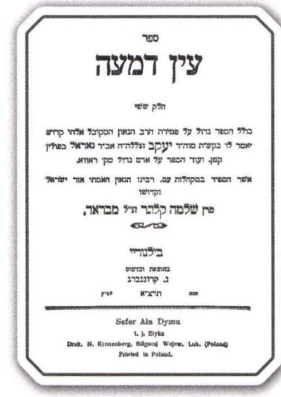
הגה"ק רבי יחזקאל פאנעט זצ"ל בעל מראה יחזקאל, מזכיר לשבח את הרה"ק מנאראל יחד עם חמיו הק' בתוך תשובתו המפורסמת שכתב לאביו בשנת תקס"ה כדי להגן על דרך החסידות של רבו הגה"ק ר"ר מענדל מרימינוב זצ"ל ולהראות לפניו שיש ביניהם גדולי תורה (נדפס בשו"ת מראה יחזקאל סי' קד, ושוב בסו"ס עטרת יעקב וישראל ובעוד כמה מקומות), וז"ל בתוך דבריו:

מה טוב כי יאחז צדיק דרכו אל מקום אשר רוח ד' ללכת וחפץ ד' יצליח ביד אאמ"ו לפנות עצמו מכל עסקיו ולבא בכבודו ובעצמו לק"ק פריסטעק בצותא חדא אתו עמו וכו', ואף אם לא יעשה כולו יעשה מקצתו כי כמו כן הגאבדק"ק האלשיץ שהוא זקן ונכבד ועשיר ומופלג בתורה, שהייתי עמו במלון אחד בק"ק פריסטעק והרבה חידושי תורה פשטים וחילוקים שמעתי מפיו, והוא חותנו ורבו של הרב הגדול היניק האברך המופלג אבדק"ק ראדיחוב [הוא הרה"ק רבי יעקב מנאראל זצ"ל], וסיפר לי שזה ימים לא כביר שנתחבר לחבורתא קדישתא הדין, ע"כ.

[תשו' הנ"ל נעתק ג"כ בריש ס' דרך יבחר, בתולדותיו של הרה"ק המראה יחזקאל זצ"ל, ומסופר שם בשם הרה"ג ר' דוד יצחק [קופטייל] נ"י מורה הוראה בק"ק ביסטריץ, שפעם אחת בא ביום ל"ד בעומר בהיכל קדשו של הגאון וצדיק מצאנז בעה"מ שו"ת דברי חיים, ומצאו יושב על כסאו וספר מראה יחזקאל היה פתוח לפניו ועיניו זלגו דמעות, והיה מעיין בתשובה הנ"ל, והיום ההוא הוא יום היא"צ של הצדיק מוהר"ם מרימנוב זי"ע, ע"כ. והנה צ"ל שמעשה הזאת אירע בשנתו האחרונה של הד"ח בשנת תרל"ה (נפטר ביום כ"ה ניסן תרל"ו) שבשנה זו יצא לאור השו"ת מראה יחזקאל, או אולי צ"ל שהיה לו להד"ח העתקה מתשובה הנ"ל ולא עיין בפנים הספר, והכותב לא דק. וכבר העיר בזה בתולדות הנ"ל הנדפס מחדש בריש ס' ים הרחב עמ"ס גיטין, ועי"ע בקונטרס זכרון חיים הנדפס בריש ס' תפוחי חיים עה"ת ח"ב].

קנה. מסופר כי הרה"ק השר שלום זצ"ל הציע לו להשתדך עמו, שיתן את בתו לנכדו בן הרה"ק ר' משה מקאריב זצ"ל, אמנם איש אחד שהתלוה אז עם הגה"צ מנאראל זצ"ל לא הניחו להוציא הדבר מכח אל הפועל, והרב מנאראל התחרט לבסוף

לגדול בתורה וכחו רב בפלפולי אורייתא, נשא ונתן בדבר הלכה עם הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע בהלכות החמורות דהתרת עגונה ושמות גיטין, ובתשובתו אליו כותב "ידידי הרב הה"ג החריף ובקי כש"ת מ' יצחק משולם זלמן נ"י האבד"ק נאראל יע"א, יקרת מכתבו הגיעני והנה ראיתי ידיו רב לו בפלפול וסברא וכו'" (עי' שו"ת דברי חיים ח"א אה"ע סי' פב, וח"ב אה"ע סי' קנה) קנו.

ספר
עין דמעה
חלק שני
בלל הטבר נדול על אמרה וצב הנאון המקובל אלהי קדוש
יאמר לו בקשה מהרר יעקב נצלחה אבדר נאראל בשלין
קטן ועוד הטבר על אדם נדול מהן ראשונ.
אשר הטפיר בשקלות שם. רבינו הנאון האמתי אור ישראל
וקדוש
פרן שלמה קלוגר זצ"ל מבראד.
בילגוריי
בשנת וברוש
נ. קירזנבוים
תרצ"א
Sefer Ain Dymu
t. j. Dyka
Druk. S. Kirszenberg, Siłgrod Wojew. Lub. (Poland)
Printed in Poland.

דברי הספד שנשא
הגה"ק רבי שלמה קלוגער זצ"ל
על הרה"ק מנאראל זצ"ל

על מה שלא קיבל ההצעה, כיון שבתו וכן נכדו של הרה"ק מבעלזא זצ"ל, מתו שניהם בגיל צעיר, וראה בכך אות מן השמים (מאמר העיר נאראל וגדוליה).

אולם ברוב הימים ימצאהו, כאשר נכדו של הרה"ק מבעלזא זצ"ל, הוא הגה"צ ר' יואל מטרעסיף זצ"ל נכד הרה"ק הלב שמח מאלעסק זצ"ל, נשא את נכדתו, ה"ה בתו של הגה"צ ר' משה טייטלבוים זצ"ל אב"ד טעטש.

אגב כדאי להביא מ"ש בס' שיח זקנים (ח"ב עמוד קצב) בשם הגה"צ הישיש מנאראל ז"ל, שפעם בעת ילדותו כשנכנס להגה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל, ואמרו לפני הרה"ק כי הוא נכד הרב מראדיחוב והרב מנאראל, שאל אותו הרה"ק: "האם הנך כתבא רבא, זקיניך היו כתבא רבא'ס, איננו אומר חלילה שתלך ללמוד מלאכת הכתיבה, אלא האם יש לך זאת בטבע".

עוד מובא שם (עמוד קלד) בשם הנ"ל, כי פעם כאשר רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל היה אצל הרה"ק רבי מאיר מפרעמישלאן זצ"ל, יעץ לו הרה"ק שיעזוב את הרבנות בנאראל ויקבע את מושבו בעיר לבוב ושם יתפרסם לרבי גדול ויפעול ישועות עבור בנ"י. וכאשר שאל הרב מנאראל את רבו הרה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל אם יעשה כן, נתרגז עליו הרה"ק ואמר "למה יניח כבודו את מקום אבותיו".

קנו. עי' גם בשו"ת שם עולם (ח"ב סי' קנד) למחותנו הגאון המפורסם רבי שמואל אהרן ראבין זצ"ל אב"ד קארטשין, שמעתיק תשובה ממנו בדין חזקת האראנדא מש"כ לעיר א' במדינת פולין. ועי' בשו"ת ברכת רצ"ה (סי' קי) תשובה אליו בדין חזקת רבנות.

ספר

אהל יוסף

זה

יאסקא ר"ל אב"ד ק"ק פודקאמין מחבר ומגיה לספר פודקאמין ואסף כל כתבי אביו ז"ל ושמו יקר הרב שמעון יזקק

בעזה"י חלק בשיטת נשר אבילי כולל חדש יחיה משמו ונזכה לראות בנחמת ציון וירושלים

הבא לטהר מבשלת אוזמו והוחזק הגרול והנורא החכם יזקק משארשטיסק מפאלניק למעזיסק מפאראמבו לאנצי ירחה

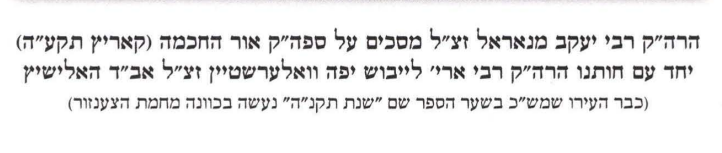
כרמים תיש אשר הזקק והטהר לפאר ולתהלה: ע"י המזוקק צבי הירש במחודר אריהליבוש

לפרס ג' מק תהא לו מעלה נכוי מילה: הירש שב נאם מחבר הספר: מ"ל

מספר פה קק אלעקסניץ

תחת מבשלת אוזמו והוחזק הגרול והנורא החכם יזקק משארשטיסק מפאלניק למעזיסק מפאראמבו לאנצי ירחה

כרמים תיש אשר הזקק והטהר לפאר ולתהלה: ע"י המזוקק צבי הירש במחודר אריהליבוש

הסכמת מרב מסגיר"ג תשיש מכ"ד דק"ק קריטנין וכעת לימון עשטבו בק"ק רחוב:

והסכמת כבוד הרב המפורסם מו"ה אריי ליב מכ"ד דק"ק האלשיץ:

וחתנו המפלפל מפיקחי תלמידי מוהר"ר יעקב מכ"ד דק"ק תל"ג-תלמידים של מעלת מאסכמ"ת מסג"ג המפורסם מו"ה אריי ליב מכ"ד דק"ק שינאוויא:

והסכמת הרב המפלג"ג מכ"ד דק"ק טארטיקוב:

מהם נתקשתי ואין בלבי ללפרס שימתם • ומפלרות יהיריהם • ומרוב אלמות מהשם • כ"ג לא מפקינא כלומר וסגנתוסי • ושנוט פה בקלרה • ותשע עליהם נסרה:

הרה"ק רבי יעקב מנאראל זצ"ל מסכים על ספה"ק אור החכמה (קאריץ תקע"ה)
יחד עם חותנו הרה"ק רבי ארי' לייבוש יפה וואלערשטיין זצ"ל אב"ד האלישיץ
(כבר העירו שמש"כ בשער הספר שם "שנת תקנ"ה" נעשה בכוונה מחמת הצענזור)

מדרש הגדול הצדיק מיוהר"ר
אברהם אבר"ק נאראל

אהובי לחדי ורעיי קמנו עלמי למחלקת[קומת מחנכת
מקדש ע"ל כבוד מדמיר"ם הקדוש ונבדלי
זכות נדול יהיה למחקיים בדבר עלום כזה לחולית מורת
חמם מכח מ"ל שמועל וכן מעמתי מן כבוד מדמיר"ם
הקדוש מי אבר"ם יהושיע השיש וצלה"ה מרלם מ"ל
מדמיר"ם הממחבר לחיים קיימתקים בשנת הממם ושלר
מאור שמחים נחלים כך חין לוכך למבין זה כך למבין
צידעו מם יקר ערך זה ממיבור למחניב נמורת חמם
מממתי בוהלי לחוי לכל יהי מקום למחמתן בכל יכולתי
נם מכי מקום קפר לחבר לריים כפי מקצר חכות נעשמים
מקדוש יעמוד לבי ולכל יקראל למחנם מורם חמם
ומנדרש סמי:

דעדי מדבר לכבוד מחורים ולעמדי למחמם מק' **אברהם**
במהרא מ' **יעקב** צללמים:

הסכמת הרה"ק רבי אברהם מנאראל זצ"ל על ספה"ק פרי קודש הילולים להרבי ר' הערש מזידיטשוב זצ"ל (לבוב תרכ"ה)

שבעה שנים לפני פטירתו נחלה הרב מנאראל במחלת השיתוק וסבל יסורים קשים, ויהי ביום ד' דחוה"מ סוכות שנת תרמ"ז נפטר לחיי עולם הבא, ומנו"כ בעיר נאראל.

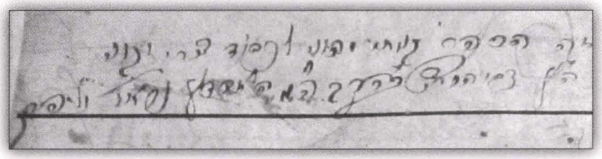
מסופר כי סמוך לפטירתו התחננה בפניו זוגתו הרבנית מרת ריקל רייזל ע"ה לבל ישאירנה לבדה בזה העולם, ואכן כעבור כ"א ימים ביום י"א חשון נפטרה אף היא בשם טוב מן העולם. ובעת שהספיד אותה בנה רבי יוסף אבד"ק אוסטריק קרא עליה "מזמור לאסף א"ך טוב לישראל", שכאשר נאסף הצדיק הרי זה כפרה לעם ישראל, כמאמר חז"ל (מו"ק כח.) מיתתן של צדיקים מכפרת על ישראל, והנה כאשר נאספה היא בא"ך עשרים ואחד יום אחרי מיתת בעלה האב הקדוש ודאי יצמח מזה טוב לישראל.

חמשה צאצאים היה לו להרב מנאראל: א) הגה"צ רבי יוסף אב"ד אוסטריק זצ"ל, שעליו נאריך בפרק הזה. ב) הגה"צ רבי צבי הירש זצ"ל אב"ד קרעטשניף, חתן הרה"ק רבי אברהם אהרן טייטלבוים זצ"ל אב"ד קאלבאסוב (נולד בשנת תר"י). ג) הגה"צ רבי שלום זצ"ל אב"ד נאראל, חתן הגאון ר' שמואל אהרן ראבין זצ"ל אב"ד קארטשין, ד) בתו אשת הגה"צ רבי אברהם מרדכי רימאלט זצ"ל אב"ד דאבראמיל (השני), ה) ובתו מרת מלכה אשת הגה"צ רבי יוסף פרישמאן זצ"ל מטומאשוב, נכד הרה"ק רבי יוסף מטומאשוב זצ"ל.

יתר תולדותיו של הרב מנאראל, ותולדותיהם של אבותיו הצדיקים לבית "נאראל", כבר כתובים המה באריכות במאמר "העיר נאראל וגדוליה" הנדפס בסוף שו"ת נחלת מאיר (וכמו"כ נדפס בקובץ נחלת צבי - גליוני ד-ו, ובקונטרס "בית אבות" בסוף ספר לב איש - לעיקוואד תשס"א).

מציבת הגה"צ רבי צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף, וזוגתו הרבנית ע"ה

"הק' צבי הירש בהרב הג' האבד"ק נראל וליפסק"

"צבי הירש בהרב האבד"ק נראל שליט"א"

בפרק האיש מקדש

כאשר הגיע רבי יוסף לפרקו נשא את הרבנית חיה שרה ע"ה, בתו של הרבני המופלג ת"ח ובר אוריין מגזע קדושים רבי דוד אפטייקער ז"ל מעיר לינסק[קנז], בן הגאון המפורסם ר' מרדכי זצ"ל אב"ד אוסציא, ב"ר דוד

קנז. הנה שם הרבנית אשת הרב מאוסטריק ושם משפחת בית אביה, נשכח במשך הדורות ולא היה נודע כלל במשפחתינו, ורק זאת שמענו מאת ש"ב הגה"צ הישיש מנאראל זצ"ל, שמונח בזכרונו כי היא היתה ממשפחת הגאון רבי משולם ישכר הלוי הורוויץ זצ"ל אבד"ק סטאניסלאוו בעל שו"ת בר ליווי, וממשפחת הלוים "דים" בעיר לינסק. כמו"כ נודע לנו ע"י כמה פרענומעראנטען בספרים ישינים כי למשך זמן אחר חתונתו היה דר בעיר לינסק, וכנעתק להלן. וחוץ מזה נודע לנו ג"כ שהיתה נכדת החכם צבי זצ"ל, כי כן חרות על מציבת בתה הרבנית מטעטש מרת דבורה דוואשא ע"ה.

והנה אחר כמה חקירות ודרישות עלה בידינו בס"ד לגלות את מחצבת בית חמיו על הסדר שהעתקנוה למעלה. ונציע כאן לפני עין הקורא את אופן מחקרינו ועל מה אדניו הוטבעו.

מצאנו בכתבי המאטריקל דעיר לינסק, תעודת פטירה של האשה מרת טעמא ע"ה אשת רבי דוד אפטייקער ז"ל, בת רבי משה [ישראל] ורחל דים ז"ל, שנפטרה בשנת תרס"ח בת פ"א שנה.

הנה שני שמות הללו "דוד וטעמא" נראין מאוד מתאימים למשפחתינו, כי זקנינו האב"ד טעטש זצ"ל היה לו בן בשם ר' דוד ובת בשם מרת טעמא, שמות הללו לא מצינו אצל שאר צדדי המשפחה ולא נודע לנו עד כה על שם מי נקראו.

רבי דוד אפטייקער הנ"ל היה ממשפחת הבר ליווי, כן יוצא לן משו"ת בר ליווי (אה"ע סי' לג) שכתב תשובה "לשארי ה"ה הרבני המופלא השנון כש"ת מו"ה דוד אפטייקר נ"י בק"ק ליסקא", וחותם "אלה דברי דודך וכו'". כמו"כ נכדו של הבר ליווי בעל שו"ת הרי בשמים כתב אליו תשובה (תנינא סי' יב, בשנת תרמ"ו) בתואר ש"ב. ונמצא כי שם זה מתאים גם עם עדות הרב מנאראל ז"ל.

אמנם לא ידענו איך היה הבר ליווי דודו של ר' דוד, עד שמצאנו בס' נזיר השם וסמיכות משה (לבוב תרכ"ט) אצל הפרענומעראנטען דעיר לינסק "ר' דוד בהרב מאוסצי". והעלינו כי אלו תרי ר' דוד הם אדם אחד בנו של הגאון רבי מרדכי אב"ד אוסציא, כי רבי מרדכי מאוסציא הי' שם משפחתו "אפטייקער" (כ"כ בס' ברכה משולשת דף נז, על בנו שנקרא בשם ר' יצחק שאול אפטייקר מצאנו, ושוב נודענו על מגילת יוחסין מכת"י של ר' אלעזר אפטייקער בנו של ר' יצחק שאול שכתב ג"כ את סדר יחוסו עד רבי משה משדה לבן הנ"ל). וא"כ לא רחוק לומר שר' דוד אפטייקער מלינסק הוא בנו וקרא אותו על שם אביו ר' דוד האב"ד לעשנוב. והנה רבי מרדכי מאוסציא היה חתן רבי ארי' לייביש הלוי הורוויץ זצ"ל אב"ד סטאניסלאוו, אביו של הבר ליווי, וא"כ שפיר היה ר' דוד אפטייקער בן אחותו של הבר ליווי.

אב"ד לעשנוב, בן הג"ר משה משדה לבן, גיסו של הרה"ק המפורסם צים"ע רבי מרדכי מנעשכיז זצ"ל קנח.

ברצו"ה הגיע לידינו צילום מציבה מעיר אוסטריק (הביה"ח שם נחרבה כמעט כלול וכעת נשארו רק ט"ו מצבות בשלימותם) אשר אחרי יגיעה הצלחנו בעז"ה לפענח משם תיבות אלו: "פ"נ הרבנית - האשה צעירה ורכה בשנים ורבה במעשים טובים הצנועה המיוחסת, נכדות הגאון בעל חכם צבי והגאון ר' איציק ז"ל מהאמבורג, מרת חיה שרה ע"ה בת הרב ר' דוד נ"י, נפטרה א' ר' סיון שנ' תרמ.. תנצב"ה".

והנה נראה כמעט ברור דמציבה הזו הוא מהרבנית מאוסטריק אשת זקנינו רבי יוסף זצ"ל: ראשונה מש"כ בתחילתה "הרבנית" שקאי כמובן על אשת הרב. גם מש"כ שם שהיתה נכדת בעל חכ"צ, זאת כבר ידוע לנו ממציבת בתה הרבנית מטעטש וכנ"ל (ושם חרתו דוקא את שם זה, כידוע ממרן הד"ח שציוה לחרות על מציבת בנו הרה"ק ר' מאיר נתן זצ"ל שהוא נכד החכ"צ). גם מש"כ שהיתה נכדת ר' איציקל מהאמבורג, מתאים עם הנ"ל כי אביה ר' דוד היה בן בתו של רבי ארי' לייביש נכדו של רבי איציקל זצ"ל. וגם מה שנקראה בשם "חיה שרה" הוא ע"ש זקינתה אמו של רבי מרדכי מאוסציא (ע' בהערה הבא).

ונבנה לנו לפי כל זה מגדל נאה עם הרבה פרטים אשר כל אחד עולה יפות עפ"י כמה מקורות. שמה חיה שרה ע"ש זקינתה, שם אביה ר' דוד אפטייקער מלינסק, שם אמה מרת טעמא ממשפחת דים, והיתה נכדת החכ"צ ורבי איציקל מהאמבורג וממשפחת הבר ליוואי. [ולפ"ז נודע לנו אחרי מי קרא הגה"צ מטרעסיף זצ"ל לבתו בשם "דבורה טעמא" (כמובן להלן ריש פרק י), דבורה ע"ש חמותו הרבנית מטעטש ע"ה, והרבנית מטעטש נפטרה בצעירתה ולכן הוסיף גם את שם אם אמה טעמא, ולא הוסיף חיה שרה כיון שגם היא נפטרה בצעירתה].

אחרי כל אלה הגיע לידינו ס' הים התלמוד שהי' שייך להרב מאוסטריק זצ"ל, ומצאנו בסוף הספר על נייר החלק נרשם "זה הספר שייך למוה"ר דוד אפטייקער", דבר זה נותן לנו יתר תוקף על כל הבירור הנ"ל.

קנח. כ"כ בס' ברכה משולשת (דף נז), ולא נודע לנו איך היה גיסו. ויתכן שגם הוא היה חתן הנגיד ר' יוסף קאנצילענבויגן מעיר לעשנוב, חמיו של הרה"ק מנעשכיז אשר תחילת רבונתו הי' בק"ק לעשנוב, ונמצא כי בן גיסו ישב על כסאו בלעשנוב, עי' בס' רשפי אש החדש בסדר הדורות. (כדאי לציין מ"ש בס' רשפי אש החדש, בהקדמה בשם הגה"צ מנאראל ז"ל, כי הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זצ"ל אמר על הרה"ק מנעשכיז, שהיה משיח בדורו, והיה נחשב אצלו כגדול שביוחסין, ע"כ).

רבי דוד אב"ד לעשנוב כיהן בסוף ימיו דומ"ץ בעיר בראדי, ונפטר שם ביום א' ב' דר"ח אלול תקפ"ו ושם מנו"כ (בשו"ת פני אריה למחותנו האב"ד סטאניסלאוו, הנדפס בסוף שו"ת בר ליוואי, נדפסו שתי תשובות אליו). שם זוגתו מרת חיה שרה ע"ה (בברכה משולשת שם כתוב "שם אשתו היה שרה" וכן כותב אחריו בס' מאורי גאליציע, אמנם אחר העיון בצורת האות ובסגנון הלשון שם נראה שצ"ל "חיה שרה"), בתו של הר"ר שאול חלפן ומרת אסתר ע"ה, לעת זקנתם עלו ר' שאול וזוגתו לאר"י ומנו"כ בעיר צפת.

זוגתו של רבי מרדכי מאוסציא זצ"ל מרת רויזא ע"ה, היתה בתו של הגה"ק רבי ארי' לייביש הורוויץ זצ"ל אב"ד סטאניסלאוו ומח"ס פני אריה[קנט], בן הגאון רבי אלעזר הורוויץ זצ"ל אב"ד זלאזיץ, שהיה בן הגה"ק המפורסם רבי יצחק הלוי איש הורוויץ זצ"ל אב"ד אה"ו ומח"ס מטעמי יצחק, הנקרא בשם רבי איציקל האמבורגער זצ"ל (עי' אודותיו בס' שארית יואל - טרעסיף פרק א), וחתן הגה"ק המפורסם רבי שאול מאמסטרדאם זצ"ל בעל בנין אריאל, בן הגאון ר' ארי' לייב מאמסטערדאם, חתנא דבי נשיאה החכם צבי זצ"ל (עי' מש"כ אודותיו בס' הנ"ל פרק ג').

ספר

פני אריה

חדושים על התורה

ספר

שאלות ותשובות

בר ליואי

חלק ראשון

כולל

שני חלקים מארבע חלקי השלחן ערוך

הקצה הסמ

אורח חיים ויורה דעה

שו"ת בר ליואי שהי' שייך למרן הייט"ל זי"ע

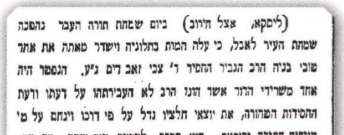
קנט. חתן דודו הנגיד ר' ישכר בער שטערן ז"ל מיארטשוב, חתנו של הגה"ק בעל בנין אריאל.

זוגתו של רבי דוד אפטייקער מלינסק, מרת טעמא ע"ה, היתה בתו של הנגיד ר' משה ישראל הלוי דים וזוגתו מרת רחל ע"ה, ממשפחת דים המפורסמת לתהלה בעיר לינסק, אשר עולה יחוסם למעלה בקודש בן אחר בן עד לשל"ה הק' זי"ע קפ.

אחר חתונתו ישב רבי יוסף סמוך על שלחן חמיו "במקום תורה ויראה ק"ק לינסק אשר מליאה סופרים" (לשון שו"ת השיב משה סי' מח), ועלה ונתעלה במעלות רמות, שם ישב על התורה ועל העבודה במשך של כמה שנים, לערך בין שנות תרכ"ז-תרמ"ב, עד שהרים ה' את קרנו ונתעטר בכתר הרבנות בעיר הסמוך ק"ק "אוסטריק" קפא.

רבי ארי' לייביש הוא אביו של הגאון המפורסם בעל שו"ת בר ליוואי זצ"ל. תולדותיו נערכו בארוכה בס' כתבי הגאונים (דף מא: עם העתק צוואתו) ובריש שו"ת בר ליוואי. נפטר ביום ה' דחנוכה ער"ח טבת שנת תר"ד (ועי' מה שהביא משמו בשו"ת אבנ"צ אה"ע סי' מ).

קם. כ"כ בקונטרס "לזכרון עולם" (בסו"ס שנות חיים על הל' רביות, שנת תש"ס) שכן מקובל במשפחתם שמשפחת דים בלינסק היו צאצאים בן אחר בן להשלה"ק, וכן מצאו חרות על מציבה ישינה מבני המשפחה. עוד כתוב שם שהמשמעות של השם "דים" הוא ר"ת דיין ומליץ, כלומר שאבות המשפחה היו דיינים, וי"א שהוא ר"ת דיינים מומחים.

(ליסקא, אצל חיכוך) ביום שבתה תורה העבר נהפכה שמחת העיר לאבל, כי עלה השוח בחלוציה וישדר מאתה את אחד שובי בניה הרב הגביר החסיד ר' צבי זאב דים ניע. הנספר היה אחד משרידי הדור אשר הניו הרב לא העביותו על דעתו ודעת התסידות השהורה, את יוצאי חלציו נדל על פי דרכו ויגחם על פי מנחות התורה והיראה. הוא הרבה לעשות טוב וחסר עד יומו האחרון, וכל יודעיו יאבלו עליו אבל יחיד. תנצב"ה.

הערכה על פטירת ר' צבי זאב דים ז"ל
(מכת"ע קול מחזיקי הדת, כח תשרי תרנט)

בנו של ר' משה ישראל הנ"ל היה הגביר הנכבד ר' צבי זאב דים ז"ל בלינסק, נפטר בשנת תרנ"ח בן ע"ו שנים, ואחיו ר' יוסף דים שנפטר ג"כ באותו שנה בן ס"ו שנים (כ"ה במאטריקל).

על משפחתו של רבי דוד אפטייקער, נודע לנו על בן אחד בשם ר' משה ישראל אפטייקער ז"ל שנקרא ע"ש זקינו הנ"ל, ונפטר בלינסק שנת תרס"ט בן ל"ה שנים.

קפא. מספר השנים הנ"ל יוצא לנו ממה שמצאנו את שמו של הרב מאוסטריק בפרענומאראנטען על הספרים:

בעיר לינסק - בשנת תרכ"ו (שרף פרי עץ חיים, שם כתוב בטעות "ר' יוסף ב"ר יעקב דוב בהרב מנוראל"), תרכ"ט (רביד הזהב, וגם בנזיר השם וסמיכות משה), תרל"ג (זכרון צבי מנחם), תרל"ד (שו"ת ארי' דבי עילאי), תרל"ט (דרש משה), תר"מ (ארי' דבי עילאי על ש"ס), תרמ"ב (תולדות אברהם).

בעיר אוסטריק - בשנת תרמ"ג (מנורה הטהורה), תרמ"ד (ספר הפליאה), תרמ"ח (עמודיה שבעה). כמו"כ מצאנו מכתביו מעת היותו אב"ד אוסטריק, בשנת תרנ"ה (דרישת הזאב) ובשנת תרע"ב (תשובה כהלכה).

פ. נ.

הרבנית

האשה צעירה ורכה בשנים ורבה

במעשים טובים הצנועה המיוחסת,

נכדות הגאון בעל חכם צבי

והגאון ר' איציק ז"ל מהאמבורג,

מרת חיה שרה ע"ה

בת הרב ר' דוד נ"י,

נפטרה א' ר' סיון ... שנ' תרמ..

תנצב"ה

מציבת הרבנית חיה שרה ע"ה בעיר אוסטריק

בית הכנסת בעיר לינסק

לינסק

שרף פרי עץ חיים,
טשערנאוויץ תרכ״ו

ליסקא

רביד הזהב, לבוב תרכ״ט

תולדות אברהם, פרעמישלא תרמ״ב

ליסקא

נזיר השם וסמיכות
משה, לבוב תרכ״ט

ליסקא

שו״ת ארי׳ דבי עילאי,
פרעמישלא תרל״ד

ליסקא

ארי׳ דבי עילאי

פרענומעראנטען שנזכר בו רבי יוסף ריינמאן
בעיר לינסק אחר חתונתו

הרבנות בק"ק אוסטריק

ק"ק אוסטריק היתה עיר מלאה מיהודים חרדים לדבר ה', חסידים ואנשי מעשה אשר חלקם הגדול הסתופפו בחצרות הצדיקים הקדושים לבית צאנז ובעלזא[קסב], ובכלל היו היהודים חלק הרוב של העיר.

קסב. בס' דרכי חיים (מנהגי צאנז) מסופר מעשה נורא שאירע אצל הרה"ק מצאנז זצ"ל עם אנשי העיר אוסטריק, וז"ל, בעיר אוסטריק חלה פעם הבחור המשמש של הקלויז בחולי טיפוס ל"ע וחייו היו בסכנה, אחר זמן ממושך חזר לבריאותו והחלים, אבל ניטל ממנו כח הדיבור לחלוטין ונעשה אלם גמור, ומעשה היה בערב חג השבועות כאשר אלפים רבים צבאו על פתח בית רבינו לקבל שלום, נדחק בתוכם גם הבחור האלם, ומכיון שלא היה יכול לפתוח פיו ולדבר פרץ לעיני רבינו בבכי מר ובצעקה גדולה. רביה"ק ראה בצערו של הבחור פנה אל הבחור ואמר לו, אמור נא "רבי, צפרא טבא", הבחור לא אמר מאומה רק המשיך לבכות מאד.

אותו החזיון נשנה בשני ימי חג השבועות, הבחור נכנס אל הקודש פנימה, רבינו אמר לו לדבר ופיו משותק. עברו ימי חג השבועות, ואנשי אוסטריק נכנסו לקבל מאת רבינו ברכת הפרידה ולנסוע בחזרה לעירם, נענה רבינו ואמר לאחד מחסידי אוסטריק המפורסמים ורבי נחמן שמו, שלדעתו ישהו אנשי אוסטריק בצאנז עוד יום אחד ואח"כ יסעו כולם לשלום לבתיהם, וכך הוה.

למחרת באו כל חסידי אוסטריק והבחור בתוכם, קיבלו כל אחד ואחד את ברכתו ויסעו יחד לדרכם. והעיר אוסטריק רועשת, כי הבחור האילם חידש את מילולו, והריהו בריא ככל אדם, ובש"ק עלה לתורה ובירך הגומל.

וכשבא אחד מאוסטריק לצאנז וסיפר את המופת בחצר רבינו, אמר רביה"ק לאמר: אצל חסידי זמנינו יכול זה להיות מופת, שאלם התחיל לדבר, אבל אין הדבר כן, כי הלא הבחור היה תמיד מדבר והיו לו כלי הדיבור אך פתאום בא לו כח עקשנות שלא היה יכול לדבר, והוצרכו רק להוציא ממנו כח העקשנות הזה שידבר הלאה, וכיום זה נחשב למופת אצל החסידים.

ובעבור שנים ובליל ש"ק כאשר רביה"ק הלך מביתו לביהמ"ד לקידוש, והקהל הגדול הצטופף מזה ומזה משני עברי המסילה העולה בית אל, ורבינו היה רגיל לשאול את האורחים מאין המה, עמד בתוכם הבחור האלם מאוסטריק שהיה אז כבר נשוי, ושאל גם אותו רביה"ק מאין אתה, והשיב אני הוא האלם מאוסטריק. געו בו רבינו ואמר: כבר אתה מדבר יותר מדי...

ומרגלא בפומיה דרביה"ק: אתם החסידים אינכם צריכים למופתים, בלא מופת אתם יודעים שיש בורא עולם, אבל כשבא איזה דייטש ממרחקים ונוסע לביתו עם מופת אז נתפרסם גם בין הדייטשין שיש צדיק ויש בורא בעולם, מופת כזה טוב להראות, ע"כ. (ועי' העובדא באופן אחר קצת בס' חמדה גנוזה, צאנז אות עא. ועי"ע במכתבו של הרה"ק מצאנז אל הרה"צ הצ"צ מוויזניץ הנדפס בקונטרס ילקוט הרועים, שמזכיר עיר הלזה).

הרב הראשון אשר כיהן באוסטריק היה הגה"ק המפורסם רבי יחזקאל פאנעט זצ"ל בעל מחבר ספה"ק מראה יחזקאל עה"ת ושו"ת[קסג], שנתמנה לשם בשנת תקס"ז, ובשנת תקע"ג העתיק את מושבו לעיר טערצאל, מאז כיהנו באוסטריק במשך של שנים רבות הגאונים הצדיקים לבית בעער, החל מהגה"צ רבי שמואל זאנוויל בעער זצ"ל מליטווויסק ואוסטריק, ובנו הגה"צ רבי ישכר דוב זצ"ל מליטווויסק ואוסטריק, את מקומו בליטווויסק מילא בנו הגה"צ רבי נפתלי זצ"ל ובניו אחריו, ואת מקומו באוסטריק מילא בנו הגה"צ רבי משה אבא זצ"ל, אחריו כיהן באוסטריק גיסו הגה"צ רבי ישעי' זלמן קאלעך זצ"ל שעלה לאר"י בסוף ימיו ושם נפטר לערך בשנת תרמ"ב[קסד].

קסג. היה חתן הנגיד ר' משה העניג ז"ל מעיר לינסק, ומשם עלה לגדולה ברבנותו הראשונה בעיר אוסטריק הסמוכה. וכדבר הזה היה גם אצל רבינו שנתחתן בלינסק ואח"ז נתקבל בק"ק אוסטריק.

קסד. עי' תשובה אליו בשו"ת דברי חיים (ח"ב חו"מ סי' סג) בדבר חרם שעשו אנשי העיר אוסטריק אודות הארענדע מדעת כולם ומדעת הרב הקדוש חותנו זלה"ה, ולכן בוודאי אין להתירה וכו', עי"ש (ועי"ע בזה בשו"ת רמ"ץ, בהשמטות סי' א).

יצויין כי באוסטריק היה ג"כ רב מיוחד לחסידי סאדיגורא שבעיר, והוא הרה"ג ר' חיים דוד בראנדעס ז"ל (עי' שו"ת אמרי יושר ח"א סי' מג, מו, נ, סז, מנחת פתים חו"מ סי' שי, וכנראה גם מש"כ שם בסי' שטו ס"א תשו' להרב מאוסטריק הכוונה להנ"ל), ואחריו כיהן כראב"ד הר"ר ישראל לייטער ז"ל הי"ד (עי' שו"ת ציון לנפש חיה סי' עד, שו"ת בית דוד סי' קפח, ואולי גם מ"ש בס' חידושי מהרי"ו, או"ח סי' קנג ס"ז, הכוונה ג"כ להנ"ל). עי' זכרון ליבא"י עמוד קצד.

והנה בגליון צפונות (גליון יב) כתוב כי אחרי ר' משה אבא בעער הנ"ל כיהן באוסטריק חתנו הגה"צ ר' יהודא לייביש דאמיניץ זצ"ל שהיה מחסידי סאדיגורא, ואת מקומו מילא אחריו הרה"ג ר' אליעזר אייזין מח"ס ארבעה טורים אבן, ועד"ז כתוב בס' מאורי גאליציע (בערכו של ר' משה אבא בעער ובערכו של ר' יהודא לייביש ועוד, ועיע"ש בערכו של ר' ישעי' זלמן קאלעך שכותב שהוא היה הרב מצד חסידי צאנז ובעלז שהיו הרוב במקום), ואמנם לא מצאנו מקור לדבריו אלו, ואדרבא עי' בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' ד) שמכנה את ר' יהודא לייביש בשנת תרל"ח בתואר מו"ץ אוסטריק, והוא נפטר בזמן קצר לאח"ז ביום י"ט תמוז תרמ"א, וכמו"כ עי' בפרענומעראנטען הרצו"פ וכן בס' ארבעה טורים אבן הנ"ל שבכ"מ מתואר ר' אלעזר בתואר מו"ץ אוסטריק.

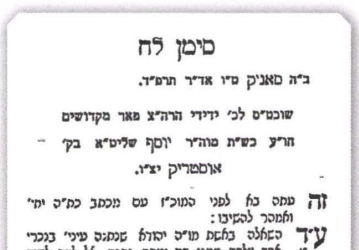
עוד מצאנו בשו"ת אבני נזר (חו"מ סי' לד) יש תשובה אחת הנכתב בשנת

ויהי בשנת תרמ"ג נמנו וגמרו אנשי העיר וקיבלו עליהם לרב ומרא דאתרא את הגאון הצדיק רבי יוסף ריינמאן זצ"ל, רבינו קיבל עליו את ההתמנות והעתיק את משכנו לק"ק אוסטריק ברוב פאר וכבוד, וישב שם משך של שנים רבות, כולן שוין לטובה.

מן העיר אוסטריק יצא שמו לתלמיד חכם גדול ופוסק מובהק, רב חילו לאורייתא במדה גדושה, ושמעו הטוב הולך ברחבי המדינה בגדולת תורתו וצדקתו. הרב מאוסטריק פעל הרבה במשך ימי חייו לתורה ולתעודה ולמען הרמת כבוד שמים, ובפרט הרים את קרן העיר אוסטריק למופת.

תרמ"ו להרב המאה"ג בעל קרנים מנגח ימה וצפונה מו"ה דוב בער האב"ד אוסטריק, ולא ידענא מי הוא זה כי רבי ישכר דוב בעער הנ"ל כבר נפטר ביום ה' תמוז תרי"ט, כ"כ בס' מליצי אש ח"ג בהשמטות סוף שבט. ועי"ע בשו"ת מהרש"ם ח"ז סי' סב, תשו' משנת תרנ"ד לרבי יעקב גרינבערג מו"ץ דק"ק אוסטריק.

והנה מה שציין בס' מאורי גאליציע בערכו של רבינו, לתשובה הנדפסה בשו"ת אור המאיר (מהגאון ר' מאיר שפירא ז"ל, סי' לח), זה טעות ולא מיירי שם מהרב מאוסטריק, כיון שתשו' ההוא נכתבה בשנת תרפ"ד, ורבינו כבר נפטר עשר שנים מקודם, וגם אינו נראה מסגנון התשובה שנכתב למי שקשיש ממנו הרבה. ובאמת התשובה הזאת שנכתבה אל "הה"צ ר' יוסף בק' אוסטריק" כוונתו להרה"צ ר' יוסף מאשקאוויטש ז"ל שנהג באדמורו"ת בעיר אוסטריק (כנראה שהוא חתן רבי נחום יאלעס מחירוב, עי' בס' שארית יואל בחלק התולדות פרק א'), עי' עליו במאורי גאליציע ח"ג (עמוד 764), ועי"ש עוד (בעמוד 774) כי בנו ר' משה אפרים למד אצל רבי מאיר שפירא, וא"כ פשוט שהתשובה הנ"ל אכן נכתבה אליו (וכן מה שמצויין שם במאורי גאליציע לס' חי בן מקין, גם זה כוונתו לר' יוסף הנ"ל, עי"ש בפנים).

סימן לח

ב"ה פאנ"ק ס"ו אד"ר תרפ"ד.

שכבו"ס לכ' ידידי הרה"צ מאור מקדושים
הר"ר כש"ת מוהר"ר יוסף שליט"א בק'
אוסטריק יצ"ו.

זה עמה כת לפני המוכ"ז עם מכתב כת"ב ימי ועתה להשיבו:
עד כשלה בחצר מו"ח יהודע שכתם מיני בעכרי ני לחר וילוה ממנו בת ועתה נתנה לל לבה לעזוב לדרכי סיבות ותומרת שכעכרי עמה לה לחזר כיקוף שבדבקה בו וכבעל ומבשתמו מהלים שיחיו לחזקה לכבעל כי מובטח לעת כשיגדלו לחזקה תמיר מ"ו ע"כ:

התשו' בשו"ת אור המאיר, הנכתב אל הרה"צ ר' יוסף מאשקאוויטש ז"ל

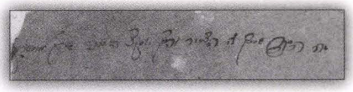
ביהכ"נ הישן בעיר אוסטריק

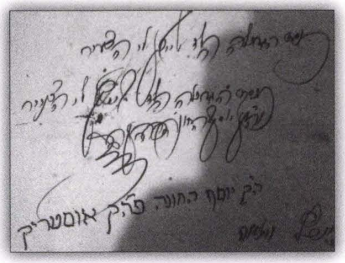
ביהכ"נ החדש בעיר אוסטריק

"זה הספר שייך לי הצעיר הק' יוסף בהרב הג' האבד"ק נראל"

"זה הספר שייך לי הצעיר והק' יוסף החונה פה"ק אוסטריק"

"כנסת הגדולה הלז שייך לי הצעיר והק' יוסף החונה פהק' אוסטריק"

יושב על מדין

חותמת רבי יוסף ריינמאן אבד"ק אוסטריק

הרב מאוסטריק היה פקיע שמיה כיחיד מומחה לדון ולהורות בין איש לרעהו בדברי ריבות בשערים, והיה נקרא לפעמים ממקומות רחוקים לישב במושב בי"ד יחד עם הרבנים הגאונים אדירי התורה, וכסאו מוטל בין גדולי התקופה לדון בדברי ריבות הקהילות כדת של תורה.

הדין תורה היותר מפורסם שניהל הרב מאוסטריק, הוא בדבר הרבנות דק"ק "גארליץ". בשנת תרמ"ט אחר פטירת הגה"ק רבי שמואל טייטלבוים

זצ"ל האבד"ק גארליץ, נתעורר סכסוך על חזקת הרבנות, בין בנו של הרב הקודם הגה"צ רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זצ"ל שהיה אב"ד בערבעשט, ובין הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם זצ"ל שהיה אב"ד רודניק, שניהם היו חתני מרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע.

כעת אשר אנכי כותב השורים האלה הגיעה אלי השמועה המדאבת, כי נאסף אל עמיו בעירנו הרב הישיש כש"ת מוהר"ר שמואל בן מוהר"ר אליעזר ניסן טייטלבוים, אב"ד דק"ק נאראליסץ. אבידה גדולה אבדה בת ישראל בכלל ועדת נאראליסץ בפרט, כי הנעדר הזה היה רב סעדים ושם לו על פני חוץ בכשרונו הנפלא בתורה וחכמה. הרב המנוח ז"ל היה נין ונכד להגאון ר' משה טייטלבוים, בעל "והשיב משה", ואחי הרב הגאון מוהר"ר זלמן ליב טייטלבוים, בעמח"ס "ישיב לב" "וישמח משה". החוצות תהיינה עתה מאדם רב אשר באו לגמול חסד עם הרב המנוח. לפני חצר בית הכנסת של הרמ"א ז"ל ישא עליו הה"ג מוהר"ר עקיבא קארניצער נ"י קינה וגהי, ואחריו יבא בן הרב הנעדר ויספדהו כהלכה. מקום מנוחתו יהיה אצל הרב הה"ג ר' חיים יחיאל עפשטין ז"ל אב"ד אוזידעוו אשר נוע בעירנו זה שבועות אחדים. עזריאל נינציג.

פטירת הגה"ק רבי שמואל מגארליץ זצ"ל בעיר קראקא

צדו של הרב מבערבעשט מינו לבורר שלהם את הרב מאוסטריק, וצדו של הרב מרודניק מינו לבורר שלהם את הגאון המפורסם רבי שמואל ענגיל זצ"ל אב"ד ראדאמישלא (שהיה מלפנים דומ"ץ ברודניק), ושליש המכריע היה הגה"ק רבי משה גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט בעמח"ס ערוגת הבשם (שהיה אז אב"ד קליינוואר דיין) קסה.

והנה אחר שישבו כסאות למשפט הוציאו הדיינים "פסק בי"ד"

קסה. ידוע כי הרה"ק משינאווא זי"ע עסק רבות בענין ד"ת הלז, והוא אשר ביקש מאת הגה"ק הערוגת הבשם שיטול עליו לדון בזה. ועי' מכתב קדשו להערוה"ב בענין הד"ת בס' עטרת חיים (ח"ב ילקוט אג"ק מכתב קלו, ובדברי יחזקאל החדש מכתב מו), ומובא שם כי אחר הוצאת הפס"ד אמר הרה"ק משינאווא "הלכה כמשה, ואין לנו אלא דברי בן עמרם". ועי"ע בס' י"ג אורות (ערך גארליץ פ"ב).

ובשו"ת משנה שכיר (חו"מ סי' ג ד"ה ועוד) כתב, עובדא ידענא במחלוקת שהיה בגארליץ בין הגה"ק מרן ר' ברוך בנו של רבינו מצאנז, עם גיסו הגה"ק ר' שמואל טייטלבוים חתן רבינו בעל ייטב לב בדבר הרבנות דשם, ביקש רבינו משינאווא בעל דברי יחזקאל ז"ל זי"ע את הגה"צ ר' פישל סופר אבדק"ק נאנאש שיהיה דיין במשפט הזה ולא קיבל, וכשבא לשינאווא שאל רבינו ז"ל מדוע סירב לקבל הדיינות בזה, והשיב אמרו חז"ל (אבות

חותמת הגה"צ רבי יוקל ט"ב זצ"ל בעת היותו אב"ד גארליץ

הנחתם ביום ה' פ' במדבר שנת תרנ"א בעירה מעזילאבריץ (בסלאוואקי, סמוך לגבולות גאליציע), הפסק בי"ד היה נוטה לצדו של הרב מבערבעשט, ונחתם ע"י הרב מאוסטריק והשליש הרב מקלייוואדיין בעל ערוגת הבשם זצ"ל קסו.

והא לך נוסח הפסק דין שאנה ה' לידינו מכרוז שנתפרסם בעת ההוא:

פסק דין אשר יצא מאתנו חתומי מטה הנבררים עפ"י שטרי ברורין ובקגא"ס מהרבנים הגדולים אשר בק"ק גארליץ יע"א, ה"ה הרב הג' מרידניק וה"ה הרב הג' מבערבעשט, וסמכו עלינו לאשר ולציית כאשר יצא מאתנו חו"ד עפ"י דתוה"ק בדבר חזרת הרבנות למי הוא בעיר הנ"ל... [כאן האריכו בטענות שני הצדדים]

ועל זה יצא מאתנו הנבררים חו"ד עפ"י דתוה"ק, ע"ד הפסק דין מלבוב

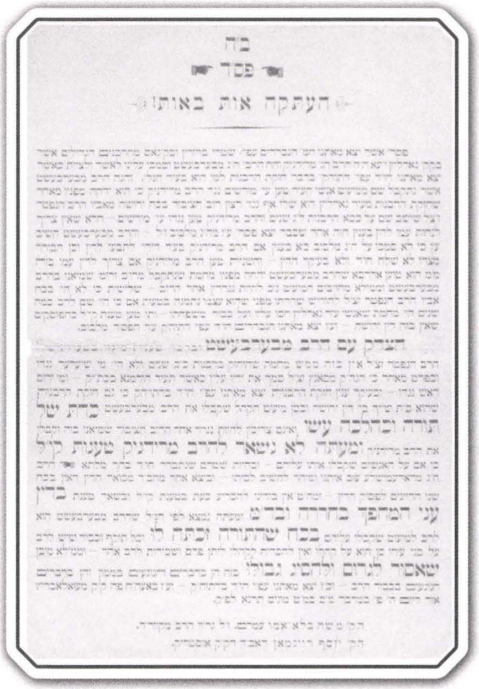
פ"א ח) וכשעומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים, ואני איני יכול לעשות את בני הקדושים הנ"ל אפילו על שעה אחת לרשעים, ע"כ (וכעי"ז מובא בקונטרס כח מכתבי קודש).

והגה"צ מפאפא זצ"ל סיפר בשם זקינו הערוגת הבשם, דלכן הזדקק לנהל את הד"ת בין שני חתניו של הייט"ל, משום הכרת הטוב להייט"ל שעל ידו זכה להתקרב לחסידות, כידוע שנתקרב לחסידות ע"י הספה"ק ייטב לב (מושיען ש"י ח"ב עמוד שמז).

[עי"ע בענין הד"ת הזה, בס' ארז בלבנון - פריימאן, עמוד שכז ועמוד שנא, ס' זכרונות המאור עמוד קפז, ס' תולדות ערוגת הבשם עמוד רטו, גליון משלחן מלכים פ' וישלח תש"ע ותשע"ג, ס' שיח זקנים ח"ה עמוד עז וח"ו עמוד שכז. ועי"ע איזה מכתבים בזה בס' צבי חמד, ח"ד קונטרס כח מכתבי קודש. ובס' "מקערעסטיר עד אמעריקא" פי"ט מאריך בזה וכותב בטעות דהבורר מצד הגה"ק ר"ב מגארליץ היה בן אחיו הרה"ק רבי אברהם שלום מסטראפקוב זצ"ל.]

קסו. מסופר כי לפני הוצאת הפסק דין הנ"ל אמר אחד מהנוכחים כי רביה"ק מצאנז זי"ע נצב כאן בעת שיוציאו פסק אודות הרבנות של בנו, ענה ע"ז הערוגת הבשם דא"כ יפתחו את הדלת בכדי שכל אחד יראה איך שמקיימין לא תגורו מפני איש (גליון משלחן מלכים פ' דברים תשס"ט, ופ' ויגש תשע"ב). וממקור אחר שמעתי שענה ע"ז, הרי הרבש"ע בעצמו ניצב כאן כנאמר והאלקים ניצב בעדת קל.

והנה ידוע כי לבסוף נתמנה רבי יוקל ברבנות דק"ק וואלאווע והגלילות, ואז נסע מגארליץ ונסתיימה הפרשה ואכמ"ל, וברוב הימים נסע לשם בנו הגה"צ ר' שלמה טייטלבוים זצ"ל הי"ד ונתמנה לדיין ועמד בראש הביהמ"ד דחסידי בערבעשט.

הצדק עם הרב מבערבעשט, ובדבר טענת מינוי בטעות של הרב הנפטר זצ"ל, אין בזה ממש מחמת שהוחזק ברבנות כ"ב שנים ולא היה מי שיערער נגדו, ובפרט מאחר כי הגה"ק מסאנץ זצ"ל סמך את ידיו עליו כאשר תעיד הורמנא בכתי"ק, ומי ירום ראש נגדו.

ובעיקר ענין חזקת הרבנות יצא מאתנו עפ"י חו"ד בדתוה"ק, כי גם חזקת הרבנות שהוא כתר תורה שייך ביה דין ירושה, ובכן מיעוט הקהל שקבלו את הרב מבערבעשט, כדת של תורה וכהלכה עשו ואינם צריכים להיות נגרר אחר הרוב הציבור שמיאנו בזה... ומעתה נמצא לפי הנ"ל שהרב מבערבעשט הוא לרב למיעוט שקבלו עליהם בכח שהתורה זכתה לו, וכל תוקף וכבוד שיש לרב על בני עירו כן הוא על קהלו, ואין להכריח לקהלו ליתן פרס ושכירות לרב אחר, ומזילא מובן שאסור לגרום ולהסיג גבולו בזה, הן בדברים הנוגעים במזמון והן בדברים הנוגעים בכבוד הרב. וכל זה יצא מאתנו עפ"י חו"ד בדתוה"ק.

וע"ז באעה"ח פה ק"ק מעזאלאבריץ, אור ליום ה' פ' במדבר מ"ב במ"ט מונים תרנ"א לפ"ק.

הק' משה בלאאמו"ו עמרם ז"ל גר"וו
הרב מקלייווארדיין

הק' יוסף ריינמאן
האב"ד דק"ק אוסטריק

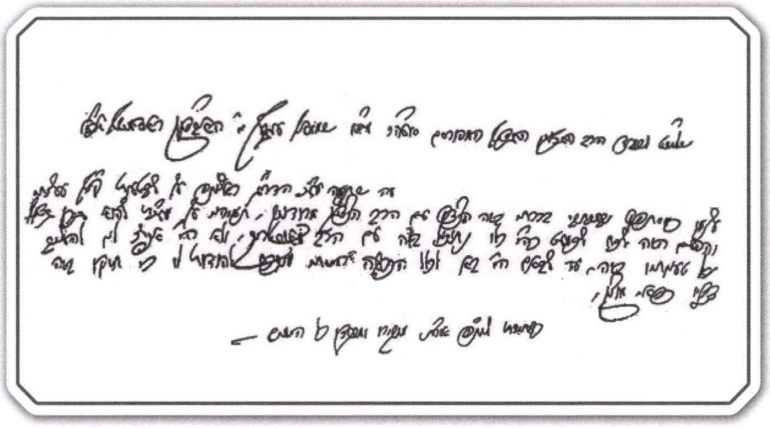
פסק דין של הגאונים בעל ערוגת הבשם והרב מאוסטריק
זצ"ל בענין הרבנות בעיר גארליץ

הגיע לידינו מכתב עוז מעצם כתי"ק של הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל שכתב אל מהר"ש ענגיל זצ"ל מענין נידון הזה, ובתוך דבריו מעלה על נס את רב חיליה וגבורתיה של הרב מאוסטריק שהתווכח עם הגאון מראדאמישלא זצ"ל בשעת דין תורה, וכותב שחזקו דבריו של הרב מאוסטריק כראי מוצק (ודבר זה מורה על גודל כח תורתו של הרב מאוסטריק, דהרי כידוע היה הגאון מראדאמישלא זצ"ל בימיו שר התורה וכל גדולי דורו השכימו לפתחו). ונעתיק פה חלק קטן מתוך המכתב הנוגע לענייננו:

"שלוכ"ט לכבוד הרב הגאון הגדול המפורסם סועה"ר מה"ו שמואל ענגיל נ"י האבדק"ק ראדמישל יע"א.

גיה"ר לנכון הגיעני... מה שתמה מע"כ הדר"ג על שבטענת קים לי עשיתי עצמי כמסתפק וכו', [הלא] כמעט כל היום כולו נתוכח בזה עם הרב מאוסטריק, ולא היה אפשר לנו להשיב על טענותיו בזה, עד שבאם היה בא לכלל הכרעה הייתי מוכרח להודות לו כי חזקו בזה דבריו כראי מוצק...

כעתירת לינ"פ אוה"נ מוקירו ומכבדו כל הימים"

חלק ממכתב הנ"ל של הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל

לבד דין תורה הנ"ל, נודע לנו ג"כ על דין תורה נוספת בק"ק "באהוש", שנתעורר שם מחלוקה בדבר משרת הרבנות וזכות מינוי השחיטה, מצד אחד עמד הרה"ג ר' שמשון אהרן דערבארמדיקער ז"ל (תלמיד מרן הקדיו"ט, ע' בדברי ההספד עליו בס' כרם צבי ע' קמה), ומצד השני הרה"ג ר' בן ציון ראללער ז"ל (אחי הגאון המפורסם מניאמין זצ"ל). וישב אז רבינו ובית דינו בכסאות למשפט והוציאו פסק דין כדת של תורה.

הגיע לידינו מכתב גלוי שכתב הרב מאוסטריק בשנת תרס"ו בענין איסור על אחד מהשוחטים בעיר הנ"ל, ובתוך דבריו הוא מזכיר מענין הפסק דין "הפסק אשר יצא מאתנו הנברדים להיות יושבי מדין בדברי הריבות אשר בעיר באהוש על דבר השובי"ם והרבנים", וזה לשונו (נתפרסם במכת"ע חבצלת, ירושלים, אלול תרס"ו) קסז:

> אחרי רואי במכתב מהרב ר' בן ציון בעיר באהוש, איך שהצד של הרב ר' שמשון אהרן נ"י קבלו וקיימו כפי הפסק אשר יצא מאתנו הנברדים להיות יושבי מדין בדברי הריבית אשר בעיר באהוש, ע"ד השובי"ם והרבנים, יצא אז מאתנו איך שכאשר יסלקו הצד של הרב ר' שמשון אהרן הנ"ל הסך שבעה מאות וחמשים פראנק, אזי שחיטת השו"ב אפרים הירש זילבערשטיין אשר הביאו ר' בן ציון וכל כת דיליה אסור איסור עולמית בעיר באהוש הנ"ל.
>
> והצד של הרב ר' שמשון אהרן שלחו להה"ר בן ציון הנ"ל את הסך שבעה מאות וחמשים פראנק ע"י צירים נאמנים, כאשר כתב ר' בן ציון הנ"ל בעצמו אליו והיא דחה אותם בדברי רוח אשר לא ניתן להאמר, איך שהשיב לינו פה הלילה בוקר ויודע מה שהבע"ב הצד שלו יאמרו ע"ז.
>
> והצד של הרב ר' שמשון אהרן נ"י שלחו אלי קובלנא איך שהשו"ב הנ"ל עודנו עומד ושוחט בעיר באהוש והצד הנ"ל ישבעו בטנם מבשר שחיטתו, ואף אחר שהתרה בהם הרב המוי"ץ מעיר סטאניסלאוו ה"ה

קסז. עי' בשו"ת לבושי מכלול (סי' יא-יב) צרור מכתבים מרבנים בענין דיון זה משנת תרס"ג-תרס"ד. ועי' עוד בגליון צפונות (גליון י), ובס' דרשות ואגרות בעל הרי בשמים (מכתב לו).

מו"ה אלטר יחיאל נעבענצאהל נ"י שיסלקו את השו"ב הנ"ל עד שמנה ימים מיום כתבו מכתבו אליהם, והצד הנ"ל לא הטו אוזן קשבת לקול התראתו ומפגלים את נפשם מבשר פיגול. ואשר לא אתן אומן למכתבי הצד של הרב ר' שמשון אהרן נ"י בכתבם כי גם ר' בן ציון עודנו אוכל משחיטתו, אשר לא ניתן להאמין כי איך לא חש לנפשו שיעמדו עליו גדולי ארץ ויחישו להוראתו.

אך זאת להוי גלוי וידוע לכל, כי שחיטת השו"ב אפרים הירש זילבערשטיין אסור כנבלה וטריפה בעיר באהוש, ואם יהין עוד מהיום והלאה לאחוז במאכלת לשחוט דבר מה בעיר באהוש, אז אקוה כי אאסוף הוראות גדולי רבני גאליציע אי"ה לאסור שחיטתו על כל ישראל בכל בקומות מושבותיהם, אחר אשר כבר הכשיל את הרבים מאנשי עיר באהוש בשחיטתו. כי נראה בעליל איך שהצד של הרב ר' שמשון אהרן נ"י קיימו כפי המוטל עליהם כד"ת עפ"י הפסק אשר יצא מאתנו הנ"ל, והצד שכנגדו המה המסרבים לדין.

והיה עוד מאז שחיטתו אסורה מעת אשר שלחו את הסך הנ"ל, אך כל עוד שלא ניתן התראה היה עומד עדיין בחזקת כשרות לשאר ערי ישראל, אמנם עתה שכבר מותרה הוא ולא יציית, דינו כדין מסרב ומפגל את הרבים בשאט נפש, ודינו כי אסורה שחיטתו לכל ישראל.

ועל זה באתי על החתום היום יום ה' לסדר ותמרו את פי ה' שנת תרס"ו, פה אוסטריק.

הק' יוסף ריינמאן
אבד"ק אוסטריק

כמו כן נשאר למשמרת עמודתו של הרב מאוסטריק בעת שהתעורר חילוקי דעות בענין צדקת רבי מאיר בעל הנס, בין כולל גאליציע עם כולל וויזניץ אנטיניע וקאסוב שנכנסו לתחומי גאליציע לגבות כספים לטובת הכולל שלהם, וכתב אז הרב מאוסטריק מכתב עוז אל הרה"ג המפורסם רבי אברהם חיים דוד סופר זצ"ל מדראהביטש (בנו של הרה"ג ר' יצחק לייב זצ"ל) נשיא כולל גאליציע, ובו מצטרף עם הרבנים הגאונים זצ"ל לעמוד לימין הכולל ולסמכו.

וזה תואר המכתב שנדפס בקונטרס תשובה כהלכה (דראהביטש תרע"ב, דף י):

ב"ה, יום ד' לסדר שמעתי את נאקת בני ישראל תרע"ב לפ"ק, אוסטריק.

שוכן מעונה שלום וכט"ס יענה לכבוד ידיד ד' וידיד נפש כל חי, ה"ה הרב הגאון המפורסים על פני ארץ לתהלה ולתפארת, גפן אדרת על ישראל תפארתו והדרתו, גביר מפואר הוד והדר ממקור קודש נהדר, ראש גולת אריאל נשיא ישראל הארז אשר בלבנון אליו כל ישראל פונין, כבוד קדושת שמו משבחים ומפארים מו"ה אברהם חיים דוד סופר נ"י ויהל עבה"ג, נשיא ארץ הקדושה תובב"א.

גי"ק היום לנכון הגיעני ע"י הגבאי ממעות אה"ק ה"ה הרב החריף מו"ה יעקב בוימאן נ"י מפה, והנה צעקת בני אחינו היושבים בארה"ק באה אלי עוד בשבוע העברה, צעקת שוד ושבר וחמס אשר עלה מעל ג' הכוללים, אמנם מה חילי ומה כחי כי יחלו להיות להם לעזרה, אך עתה כאשר הגיעני מכתב ידו הרמה אשר כבר קמו רבנים וגאונים וצדיקים אדירי ארץ ועומדים בפרץ, בטח הנני להצטרופי בהדם וגם אני בין הנמנין לעמוד נגדם, אם יש את נפש כבוד הדרת תורתו הרמה לכבדני בזה, ומאפס דברים בזה אקצר אומר שלום רב יהי' לו ולתורתו ולכל אשר לו, והתורה והגדולה ישכנו באהלו ובהיכלו כבוד אומר כלו.

כנפשו הטהורה ונפש הדו"ש עבדא דסגידנא מקמי דמייקרי אורייתא.

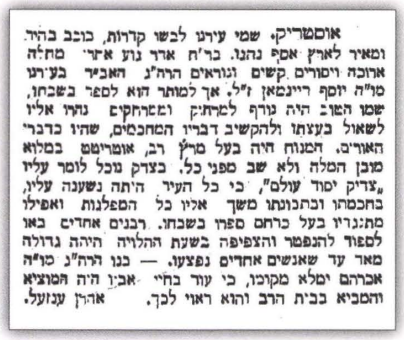
הק' יוסף החונה פה"ק הנ"ל

לחיי עוה"ב

כאשר הגיע הרב מאוסטריק זצ"ל לימי הזקנה סבל מיסורים קשים רח"ל, ואחר זמן נסתלק לחיי העולם הבא, ביום ר"ח אדר שנת תרע"ד לפ"ק.

במכתב עת "המצפה" שיצא בעיר קראקא (ביום י"ד אדר תרע"ד), מצינו דברי הערכה שנכתב עליו תיכף לאחר פטירתו, בזה"ל:

אוסטריק. שמי עירנו לבשו קדרות, כוכב בהיר ומאיר לארץ אסף נגהו, בר"ח אדר גוע אחרי מחלה ארוכה ויסורים קשים ונוראים הרה"ג האב"ד בעירנו מו"ה יוסף ריינמאן ז"ל.

אוסטרריק, שמי עירנו לבשו קדרות, כוכב בהיר ומאיר לארץ אפף נהנו. בר״ח ארך נוע א״ר מחלה ארוכה ויסורים קשים וגוראים הרה״נ האניר בע״רנו מו״ה יוסף ריינמאן זי״ל. אך למותר הוא לספר בשבחו, שמו השוב היה נודף למרחוק ומזרחקים נהרו אליו לשאול בעצתו ולהקשיב דבריו המחכמים, שהיו כדברי האורים. המנוח היה בעל מרץ רב, אוטריטעט במלוא מובן המלה ולא שב מפני כל. בצדק נוכל לומר עליו „צדיק יסוד עולם", כי כל העיר היתה נשענה עליו, בחכמתו ובתכונתו משך אליו כל המפלגות ואפילו מתנגדיו בעל כרחם ספרו בשבחו. רבנים אחדים באו לספוד להנפטר והצפיפה בשעת ההלויה היתה גדולה מאד עד שאנשים אחדים נפצעו. — בנו הרה״נ מו״ה אברהם ימלא מקומו, כי עוד בחיי אביו היה המוציא והמביא בבית הרב והוא ראוי לכך. אהרן ענזעל.

אך למותר לספר בשבחו, שמו הטוב היה נודף למרחוק, ומזרחקים נהרו אליו לשאול בעצתו ולהקשיב דבריו המחכמים, שהיו כדברי האורים. המנוח היה בעל מרץ רב, אוטריטעט במלוא מובן המלה ולא שב מפני כל. בצדק נוכל לומר עליו "צדיק יסוד עולם", כי כל העיר היתה נשענה עליו, בחכמתו ובתכונתו משך אליו כל המפלגות, ואפילו מתנגדיו בעל כרחם ספרו בשבחו.

רבנים אחדים באו לספוד להנפטר, והצפיפה בשעת ההלויה היתה גדולה מאד עד שאנשים אחדים נפצעו. – בנו הרה"ג מו"ה אברהם ימלא מקומו, כי עוד בחיי אביו היה המוציא והמביא בבית הרב והוא ראוי לכך.

דור ישרים

הרב מאוסטריק זצ"ל הניח אחריו דור ישרים ומבורך בית נאמן בישראל, הלא המה בניו: א) הגה"צ רבי אברהם ריינמאן זצ"ל, שמילא את מקום אביו באוסטריק עד ימי המלחמה, ונעקד"ה הי"ד קפח. ב) הרה"ג ר' דוב בעריש ז"ל מבארדיוב, נפטר בלי זש"ק ביום כ' אייר תש"ב קפט, זוגתו מרת

קפח. נדפס ממנו תשובה בפלפולי תורה בס' בית פנחס עמ"ס תמורה (ח"ב סי' טו), ועי' עוד שם (בח"א מס' תמורה פ"ג, ובקונטרס שגיאות מי יבין, ובח"ב סי' א, סוף סי' ג, ובסי' טז) שהמחבר נושא ונותן בדבריו. עוד חידו"ת ממנו נדפס בגליון אהל מועד (שבט-אדר תרפז, סי' קכ). ועי' תשובות אליו בשו"ת צור יעקב (סי' לא-לב, ה' מקץ תר"צ), ובס' אילת אהבים על אה"ע (בילגורייא תר"ץ, בתשובות שבסוה"ס סי' ב, ט' שבט תרע"ו).

בפרענומעראנטען מצאנו את שמו של ר' אברהם בעת שהי' דר בעיר אוסטריק, בשנת תר"נ (צפנת פענח החדש), ובשנת תרנ"ה (זכרון יהודה). ובס' בית פנחס הנ"ל, תיאר את רבי אברהם כאב"ד אוסטריק החל משנת תרע"ה. ובשנת תרס"ד (כוס הישועות) מצאנו אותו בעיר אושפיצין, בתואר "בן הרב מאוסטריק".

קפט. היה נודע לת"ח ופיקח גדול והיה טוען ובורר בדיני תורה, הרב מבארדיוב

צירל טילא ע"ה בת הגביר בנש"ק ר' שמואל הערציג ז"ל מבארדיוב (נישאו בשנת תרם"ז) קע.

ובנותיו: ג) זקנתינו הרבנית דבורה דוואשא ע"ה (נולדה בשנת תרכ"ט), אשת חבר הגה"צ רבי משה טייטלבוים זצ"ל אב"ד טעטש. ד) הרבנית לאה ע"ה, אשת הרה"צ ר' אלטר אליעזר הורוויץ ז"ל בן הגה"צ ר' אהרן זצ"ל אב"ד בייטש בן הרה"ק בעל אמרי נועם מדזיקוב וחתן מרן הדברי חיים מצאנז זצ"ל (נולדה בשנת תרל"ט ונישאו בשנת תרם"ה) קעא. ה) מרת מרים ע"ה, אשת הר"ר

הרבה להתייעץ אתו בעניני ד"ת שהתקיימו אצלו, והתפלפל עמו בפלפולי אורייתא. ביקר הרבה אצל חתן אחותו הגה"צ מטרעסיף זצ"ל (מפי בתו זקנתינו ע"ה). ועי' איזה מעשיות נפלאות אודות גודל פקחתו בס' "מבית אבותי ורבותי" (להרה"ג ר' בערל הלברשטאם ד"ל מאנטוערפען, עמוד מז-נט). נפטר ימים אחדים לפני הגירוש בבארדיוב, ומסופר כי בעת חליו לפני פטירתו צוה בצחות לשונו שינקשו לו על קברו להודיע לו העת כאשר הצורר היטלער ימ"ש קיבל את מפלתו.

מציבת הרה"ג ר' בעריש ריינמאן ז"ל בעיר בארדיוב

על מצבתו נחרת: "פ"נ איש גבר חכם בעוז, ה"ה הה"ג חרוץ בעל פיפיות הי חסיד יו"ש ענף עץ אבות מו"ה דוב בעריש ע"ה, בהג' מו' יוסף אב"ד איסטריק יצ"ו, נ' בעת צרה כ' אייר תש"ב"

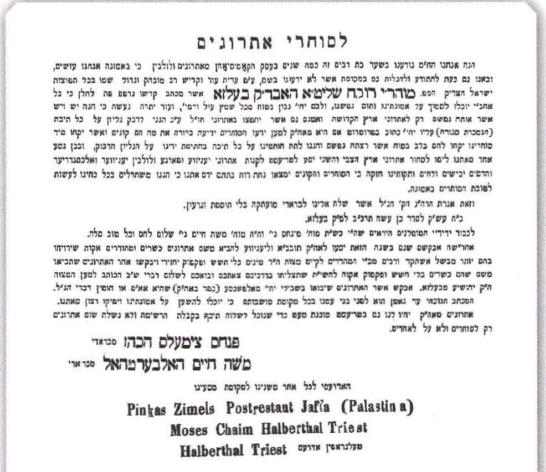
קע. בנו של הגאון ר' נפתלי מנחם אב"ד וויעלקאטש, חתן הגה"צ ר' צבי הירש הכהן גלאנץ אב"ד שינאווא וזוגתו מרת צירל טילא, בתו של הרה"ק האריי' דבי עילאי זצ"ל חתן מרן הישמ"מ. ור' שמואל היה חתן הר"ר ישראל אלימלך ווערטהיימער ז"ל מזבארוב.

קעא. נולד להם ג' בנות, מרת חי' אשת ר' דוד קליינבערגער מצאנז (עם בנם הילד אלטר אליעזר), מרת רבקה אשת ר' שמחה ב"ר מאיר גראס מבייטש (עם בנם הילד), והבתולה בילא ריזל, כולם נעקד"ה הי"ד (רבי אלטר אליעזר הי' בזוו"ר חתן הרה"ק ר' משה לייב מסטריזוב זצ"ל וממנה נולד לו בן יחיד הרה"צ ר' חיים שלמה ז"ל מזאליזשא סטריזוב בעמח"ס דרכי נועם. במאורי גאליציע ח"ב וח"ד נפלו בזה כמה טעיות).

ישראל האלבערטאהל הי"ד (נישאו בשנת תרס"ה) קעב. ו) אשת הרב בראנדוויין מאוסטריק, נכד הרה"ק מסטרעטין זצ"ל קעג.

כמעט כל משפחתו של הרב מאוסטריק אנשים ונשים בנים ובני בנים, נהרגו על קדושת שמו ית' בשנות המלחמה הנוראה, הי"ד במהרה, ולפי הנראה נשאר לו שארית כהיום הזה רק ע"י צאצאי בתו הרבנית דבורה דוואשא ממעטש ע"ה.

קעב בנו של החסיד ר' משה חיים האלבערטאהל מחשובי חסידי בעלזא בבראדי (חמיו של ש"ב ר' שלמה ב"ר ישראל אשכנזי זצ"ל מסעריט), בן בנו של רמ"ח זצ"ל אב"ד חראסקוב, וחתנו של החסיד ר' אפרים זלמן רוקח מבראדי ז"ל נכד המעשה רוקח.

לסוחרי אתרוגים

הנה אנחנו חתומים בשטר כת דבים זה כמה שנים בקנק הקמ"ס[קען הקטן] מאתרוגים ולולבין כי באמונה אנחנו עושים, ובאמונ נם בקנה להתחדש ולחגלות נם בסכסוח אשר לא ירפנו בשנם, עם עיריה עיר וקדיש רב מוכתח וגוזד שמו בכל המוצות ישראל הצדיק הקס. **מוהרי רוכח שליטא האברך בעלזא** אשר מכתב קדשו נרשם פה לתהן כי כל אתרוגי יכולי למשך עד אסנתינו ותוס נשיעו, ולכם יהי נגון בשות שכך שטין עיל ויס", ועוד יהיה נעשה כי תנה יש ויש אשר אותה נשיאם רק לאותרוגי אריץ הקדושה ואשנם נם אשר יהצאו באתרוגי תולל ע"י הגני דהקן נדיון על כל הוכה (הנסכת סנורה) עליו יהי' כתוב בשרושרום שם הוא סאחוק למען ירעו הסתרים יודעיה ביורה את סה הם קנים ואשר יקחו סיד סותיהו יקחו להם בלב בשות אשר רצתה נפשם ותנהו להת תותשינו על כל חיכה בתחשת ירחנו על הגליון תרכוק, ובכן נשע אתר סאתנו ליסר לסחור אתרוגי **אריץ** דצבי והשני יסע לסי"עקס לקנות אתרוגי יצ'יוונע ומצוינע ולולבין יצ'יוונע ואלכסנדריער והרסים יבישים וחדים ותקוחנו חוקה כי הסוחרים ותקונים יסצאנו נתת רוח נתחם דם אתנו כי הנני ששתרלים בכל כתינו לעשות לשובה הסותרים באסונה.

ונאה אנחת הרחב"ן דק' הגל אשר שלה אביני לבראני סוקפה בלי הוספת וגרעון.

כ"ח עש"ק לפרי כן עשה תרפ"ב לפק בעלזא.

לכבוד יהידיי המסכנים הראים שתאי כשיק סוי סיתם כי' וחיה סוי' משה חיים נ"י שלום לחם ובל סוב סלה.

אחרישאר אבקשם שנם בשנה הזאת יכנו לאחוק חובבא ולינעווע להביא משם אתרוגים כשרים ומהודרים אקות שיהודמו בהם יותר מכשל אישתקר וחכים סבני החסדרים לקיים כמות חיר שינים כלי חשיש ופקנוק יתירי דבקשו אחר האתרוגים שתביאו משם שהם כשרים כרי חשיש ופקנוק אקות לחשיית שתצליחו בדרכיכם צאתכם ובואכם לשלום רבני שיב הכותב למען הצווה חק יתקיים מבקלתא. אנקש אשר האתרוגים שיכוצו בשבילי יתי' מאלשאנסקע (כפר באתין) שהא אאיש או חסדן דבני הגלי.

המכתב הנדפס עד נאמן הוא לתני בני עמנו בכל מקומות מושבותם כי יוכלו להשען על אמונתינו ויסיקו דמן סאתנו.

אתרוגים סאולק יתיו נמו בם כשרעקסא מונגת מקם נרי שנוכל לישיות תיקק בקבלה הרשימה ולא נשלה שום אתרוגים רק למוחרים ולא על לאוחרים.

פנחס צימעלס הכהן מבראדי

משה חיים האלבערטראל מבני ארי

האדרעסי לכל אחי משינו למקומת מסעינו

Pinkas Zimels Postrestaut Jaffa (Palastina)

Moses Chaim Halberthal Triest

Halberthal Triest מעלנראשען אדרעסא

מכתב מהרה"ק מהר"י מבעלזא זצ"ל אל הר"ר משה חיים האלבערטאהל ז"ל

(מכת"ע מחזיקי הדת ב' אלול תרנ"ב)

קעג. כ"כ במאורי גאליציע בשם הרב הישיש מנאראל ז"ל, ואולי הוא ר' יודא צבי בראנדוויין הי"ד מאוסטריק המוזכר בפרענומאראנטען לס' חי בן מקיץ (פרעמישלא תרפ"ה) ובס' הכנת לב לתפילה (בילגוריי תרפ"ז), ושם זוגתו מרת רבקה הי"ד (כ"ה בס' יזכור לקדושי אוסטריק). [ויתכן שהוא בנו של ר' חיים בראנדוויין מאוסטריק מו"ל ס' דגל מחנה יהודה בשנת תרע"ב (חתן ר' שמריי וועניג מאוסטריק), בנו של הגה"צ ר' יוסף ז"ל אב"ד סאהל, בן הגה"צ ר' שמואל זאנוויל ז"ל מסטרעטין, בן הרה"ק ר' יודא צבי ז"ל מסטרעטין].

ברכת מז"ט

אברך בברכת מז"ט את ניסי המופלא היקר מוה' משה חיים האלבערשטאהל נ"י מבראדי ליום שמחת לבו וחתונת בנו המהולל עם בתו המהוללה של הרב הגאון החריף בשי"ת מוה' יוסף ריינמאן אבדק"ק אוסטריק אשר היתה ביום ה' ש"ן. יתן ד' וישבע עונג בלי מצרים, מהזוג הזה ויראה סרס דור ישרים.

מנחם מענדיל מארגאשיש

ברכות מז"ט

ברנשי לב אניש את ברכתי בברכה משולשת ליקר מחו' ההו"ג המפורסם בשי"ת וכו' מוהר"י ריינמאן שליט"א אבד"ק אוסטריק לכלילת בתו תחי' עם ב"נ האברך החריף בנשי"ק בן ההו"ג הצ' המפורסם כשי"ת מוהר"ר אהרן הורוויטץ אבד"ק בריטש שליט"א בהה"ג הצדיק המפורסם בקשי"ת מוהר"ם הלוי"ט מדזיקוב ולה"ה ותתן ההו"צ וה"ק יהמפורסם בקשי"ת מוהר"ה הלברשטם מצאנז זי"ע ועכוי"ו. יהיר שיהי' בנין עדי עד.

מחו' המברכו צבי הלבערטהאל לאפאטין

ברכת מזט מקר מגש לשמך אהב דביק מאח חיב מר דוב בעריש ריינהאן מאסטריק, לבואך במסורת ברית האירוסין את בת הרב הגביר היהגן מר שמואל הערצאג אחד מיקירי קרתא בארטפעלר יהיר שיהי' לך לנדא טבא כחפץ איהבך

יהושע מנחם לאנדעסמאן – איסטריק.

אבוע ברכת מזט לידידי המופלא בחוב מויה בעריש רעמאן בהרב דסה לבואו בברות התנאים עם בת הגביר היתזין מויה שמואל הערציג מבארטפעלר.

יצחק קאנארעק, מאיסטרעק.

בשם חברת קנין ספרים אביע במזט לשורנו העלוי מר דובערישרייזהאן בהרב דסה לנשיאותו.

הנבאי: חיים סאליק, איספריך.

מקירות לבי הנני מברך את רעי חביבי מר בעריש ריינמאן מאסטריק לבואו בברית הארוסין עם בת הגביר ר' שמואל הערציג מבארטפעלר. מיבל מיליגנגער.

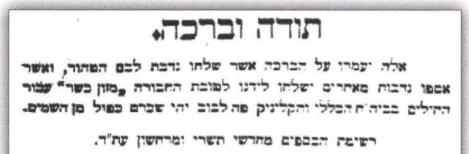
במז"ט לידידי מר דוב ריינמאן בהרב אבד"ק להתונתו עם מרת צירל טילא בת הגי מר"ה שמואל חיים סאליק – איסטריק.

ממעמקי לבבי הנני מביע במז"ט למר בעריש ריינמאן מאסטריק לכלילתו עם בת הגי מר שמואל הערציג מבארטפֶעלר. מעכיל מיללינגער—רבניא.

באהבה ורנשי ששון אניש במזט לידידי מחמד נפשי חדוץ ושנון חופש משוש בים התלמוד מר דוב העריש ריינמאן ניי להתונתו. וסברכתי יבורך גם כבוד אביו הרהג האבדק אוסטריק שליט"א.

יהושע מנחם לאנדעסמאן. טאקרע.

ברכות מז"ט במכתבי עתים לרגל שמחות בבית הגה"צ מאוסטריק זצ"ל

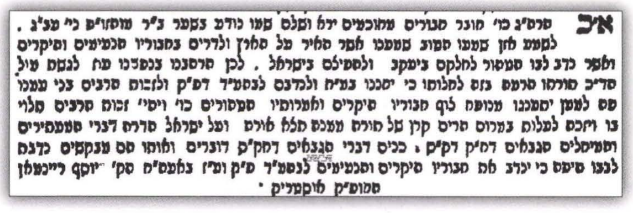
תודה וברכה.

אלה יעמדו על הברכה אשר שלחו נדבת לבם הטהור, ואשר אספו נדבות מאחרים ישלחו לידנו למטבת התבורה „מתן בשר" עבור החולים בבוב"ח הבללי והקלינק פה לבוב יהי שברם כפול מן השמים.

רשימת הבספים מחדשי תשרי ומרחשון עת"ר.

אימטריק סמ"ג מכ"ד מ' יוסף ריינמאן מ' 4.57 כתריס
מ' יצחק מחיר ריז מ' 2.43 כ': אלעבק מ' יוסף נעלנפרנ
מ' 3 כ': אלפון סמ"ג מכ"ד מ' מרדכי דוד סוכוויז מ'
2.10 כ': באלינראד מ' ליפמ מיזמלם מ' 2 כ': באלעכוב

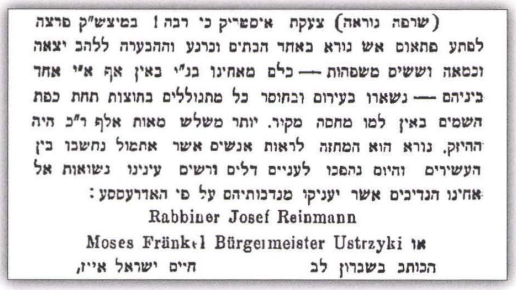
הרב מאוסטריק בין התורמים לחבורת מזון כשר
עבור החולים בלבוב. במכ"ע מחזיקי הדת
מכת"ע מחזיקי הדת, טבת תרס"ה

אכ" סרס"נ כי' מוכר סבוריס שמוכעים ירמ ומלם שמו כודש בשמר נ"ר מוסקו"פ כי' מע"נ . לשמש מן שמשו שמוש שמשו שמר שחיר על שלין ולדרים נשבויו שכמיעים ומיקרים ושמר כדב לנו שמשור לחלקם ניעקב ולשמיעם ניקרחל . לכן סרשנמו ינשבדנו שת לנשם עיל סד"ב סורמו סרעם נוש לשלומו כי יסכנו נמי"ח ולכדשם לנשמיד דש"ק ולזכום סרנים צני שמנו שם לשמן יסמכנו מכוסם לק מבוריו מיקרים ומעכוריו שמסוריס כי ויסי' זכום סרנים שלוי בו ושכם לשלום שכוס סריס קין על מוכם שמכם שלח מוכם ושל יקרחל סרים דבני שמשמיעים ומשיכלים שגנשים דש"ק דק"ש . ככיס דבני שגנשים דשק"ש דוברים ומוסו שם שנקשים כלנם לנשנו סיעם כי יכיב שם שבוריו מיקרים ושבשיעים לנשמ"ך מ"ק ומ"ז נשמשם שק' יוסף ליינשמן שמוש"ק לוקמניק .

המלצת הרב מאוסטריק שנדפס בריש ס' דרישת הזאב, לבוב תרנ"ה

[המחבר היה חתן הר"ר נחום צבי מדראהביטש, אחיו של מרן הייט"ל. ידוע שהייט"ל חזר מהסכמתו על ספרו, עי' בס' הגה"ק בעל יש"מ עמוד קע]

(שרפה נוראה) צעקת אוסטריק כי רבה! במיצוי"ק סרצה לסתע סתאום אש נורא באחד הבתים וברגע וההבעדה ללהב יצאה וכמאה ושלשים משפחות — כלים מאחינו בנ"י באין אף אי' אחד ביניהם — נשארו בעירום ובתוסר כל מתנוללים בחוצות תחת כפת השמים באין למו מחסה מקור. יותר משלש מאות אלף ר"ב היה ההיזק, נורא הוא המחזה לראות אנשים אשר אתמול נחשבו בין העשירים והיום נהפכו לעניים דלים ורשים עינינו נשואות אל אחינו הנדיבים אשר יעניקו מנדבותיהם על פי האדרעסעס:

Rabbiner Josef Reinmann

או Moses Fränkel Bürgermeister Ustrzyki

הכותב בשבחון לב חיים ישראל אייז,

בקשת עזרה על שריפה באוסטריק, ולשלוח נדבות אל רב העיר

(במכת"ע קול מחזיקי הדת, ר"ח כסליו תר"ס, נכתב ע"י העסקן הידוע ר' חיים ישראל אייז, יליד אוסטריק)

שאלה שרופה באש

ענגה הרת תונה וינן חונה עתה על שמי עירינו כי ביום
א׳ דחג הסוכות העבר בעת אשר אחינו התאספו בבית ד׳ לשמוע
אל הרינה ואל התפלה סרצה הבערה בפרוד עירנו והבעירה ללהב
יצאה ותאכל על ימין ותגזור על שמאל וכרגע והרבה בתים ה׳
לברות למהלעות האש אשר כולם בתי עניים ואביונים ולא ה׳
מובמהם כאש בחברת האחריות. אין להאר גודל השבר אשר
השבירו כי לא הצילו אף דבר קטן מתוכו ועד שרוך נעל והרבה
בתים נשרפו בעודם מסוגרים על מסגר ואלפים משפחות נשארו
פשוטים ומסודרים על פני השדה ועל מצע הבן ירסדו יצועם.
ואף בנדי חול אין למו לכסות מערומיהם כי נשארו רק בבגדי יוט
אשר היו עליהם. כל עין יחוה את הפחוה יתר לבו ויחפלין ממקומו
כי האומללים האלה אשר גם עד עתה התערה בביתם המחסור
באורח רענן ומגוותיהם ה׳ קשה בקריזם נשארו בעירום ובחוסר
כל תחת כפת השמים-אנשי עירנו הרימו מכם ונתנו למעות תוצאות
אשר התודה יאתה להדהב הנאון האביד דשה ולהנבירים הנכבדים
הריצ הענינ ובנו הנכבד הריז הענינ כי בשביק סנרו כל הבתי
התפלות, וכל אנשי עירנו התאספו יחד ושם בבהביע השמינו על
השוקלים לבנות את ההרוסה אולם מה כחם לבנות את הנשמה
הלא אין הקומץ משביע את כו׳ לזאת תפול נא תתנחנו והעדב
נא עתיתנו למני כל איש אשר לו לב רגש ונפש מחפלה, אנא
חוסו נא המולו נא ההעוורו נא ועזרו ביסין צדקתם לתשוך בידי
נפשות המתעמפות ברעב ברהובות ברא, החיו נא נפשות. עוללים
ויונקים השואלים לחם ופורש אין להם וברכות העניים האובדים
תחול עליכם. —

חיים ישראל אייז

האדרעסע למשלות הכפף עיש הרהיג האביר

Herrn Rabbiner Josef Reimann in Ustrzyki dolne.

בקשת עזרה על שריפה באוסטריק, ולשלוח נדבות אל רב העיר

(במכת״ע קול מחזיקי הדת, כ״ט תשרי תרנ״ו)

בקשת עזרה על שריפה באוסטריק, משנת תרל״ז

(עם חתימות ר׳ שלמה זאב... ר׳ יונה שינבאך ראה״ק, ר׳ נחמן רוטה גבאי)

חוסו נא על נפש אומלל!

אנכי האשה הנעצבה הצעבה פה הנני בשפל התינתי לפני אחכי"ם בכל מקום שהם אשר יאבו נא בסופם למען גודל מצות הדרת עגונה להודיעני אם לא נודע להם מכעלי ואלף אנשמאן פפרוצפישל אשר זה כשבונה שנים שנשתגע, וודכו הי' לסכב בעירם והנה זה כחשעה חדשים לא נשמע ממנו דבר, אנה הוא. וכבן אליכם אחכי"ם אקרא בקול עניה כטוערה אולי היה בעלי הי'ל בפקוסכם ומת שם או אולי הניהו עוד שם בחיים חיותו הוא"ל נא והודיעני נא על פי כתוכת הרב הגאון האב"ד דפ"ק שלים"א הרשומה פשם, ואלה פ'פני בעלי: שנותיו כבן שלשים, קומתו ממוצעה, שערות וקנו צחוכות (כלאנד) ושערות ראשו ואאותיו שחורות, באמצע פניתו פשפל לעיניו שוטח. — דברי האשה אשר בעינן קודר התהלך

שיינדיל בריינדיל בה הרה"ג ר' אהרי' ליבוש דאמשינסקי
כתובת הרה"ג דפה היא:

Rabbiner Josef Reinman, Ustrzyki doine.

מצבת זכרון עולמים

הנני להציב פה למשפחתי היקרה ולבני עירי, אוסטריק, שנפלו על קידוש השם בימי הועם ע"י הרשעים הצוררים ימ"ש, בין בכא לעשור שנת תש"ב, במחנות ואלאו ובלזין). — נרשמו ע"י בניהם הנמצאים במאראנצמא, שמם הטוב יגן לעד!).

הרב ר' אברהם בהרב ר' יוסף ריינמאן וב"ב
אכרי"ם אוסטריק.

הרב ר' ישראל ליימער וב"ב
ראבר"ק אוסטריק.

אדמ"ר הרב ר' יוסף מאשקאוויץ

בקשה להצלת עגונה מאוסטריק, ולשלוח הודעה אל רב העיר

(במכת"ע מחזיקי הדת, ה' כסליו תר"ס)

מצבת זכרון לרבני העיר אוסטריק, בס' יסודי ישורון ח"ב

מוקדש ומוקטר חלק שני מספרי

„יסודי ישרון"

לזכרון עולם לקדושי עיר מולדתי

„אוסטריק ורגליל"[1]

העיר אשר בה בליתי ימי נעורי וקבלתי חינוכי
קהלה חשובה ומפוארת היתה „אוסטריק",
דבר ד' נשמע ברחובותי' ובחוצותיה.
פעלה הרבה בשדי התורה ויהדות.
צלצל קול התורה בבתי מדרש וישיבה.
רוח ד' פעם בלב יושביה ואורחיה.
הדריכו בניה רבני העיר וראשי ישיבה.
אבל נטבע גורלה בגורל יתר הקהלות.
ונשמדה עיר בת עבר היסטוריה מזהיר.
נמחקה ונעלמה ממפת תפוצת הגולה.
מבתיניה ויושביה הלכו שבי לפני צר[2].
נהרגו במיתות משונות לא שערום אנוש.
זכור ד' לתושביה חסדם אהבתם ואמונתם.
להרבנים הגאונים חכמת תורתן אשר השפיעו[3].
לראשי ישיבה ותלמידיהם אשר הרביצו תורה[4].
יאירו נשמותיהם הטהורות כספירים בשמי מרום.
זכרונם יהא חרות על לב עמנו הקיים לנצח.
תהא חלקם עם שאר צדיקי עולם.
נקום ונקמת דמם השפוך על קידוש שמך.
ותהא נפשם צרורה בצרור החיים.
ושמם הטוב יגן לעד.

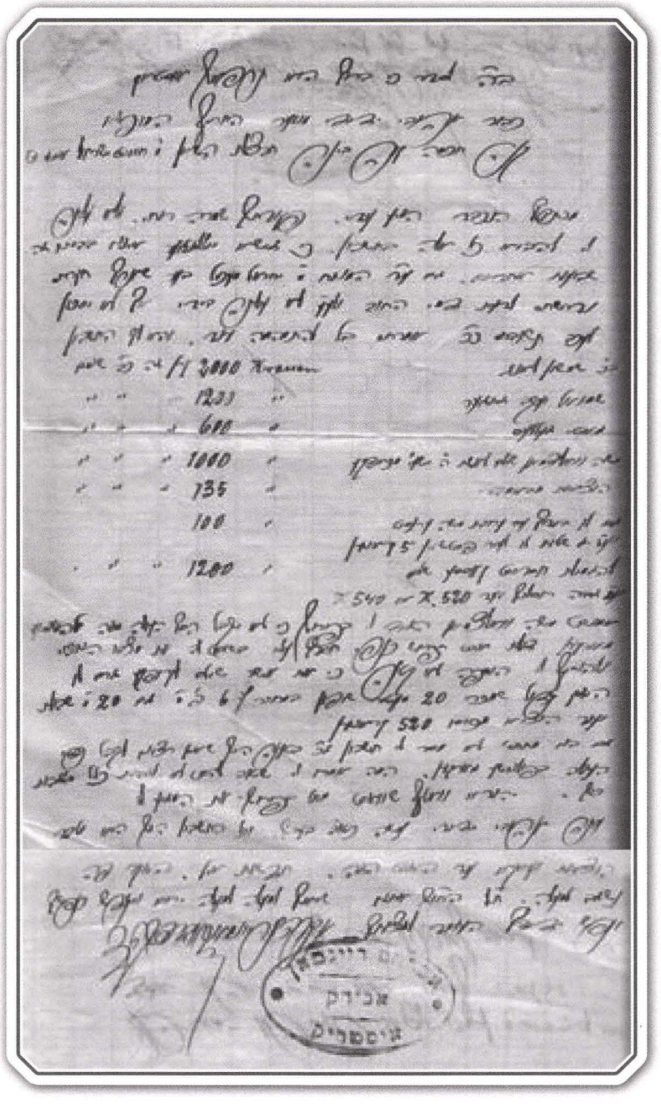
1) „אוסטריק" היתה קהלה בת חמש מאות משפחות באמצע הדרך בין השני קהלות חשובות, משפמישל וסאנוק, והיה בה בתי מדרש וישיבה, בית יעקב לנערות, וכל ספלנות לאומיות פעלו בה. הרבה מבני העיר היו מפונהיני פוסדות נכבדים.

2) מסר לי ידידי מנדור דוב שיינער נ"י אשר רצה בעני בני עירו ובמסרי ד' נצל, כי תושבי העיר נשלחו ע"י הנאצים המנאצים ימ"ש, בין בכא לעשור בשנת תש"ב למחנות ואאלאנד הבלזין ושם נשמדו כולם באופן אכזרי אשר לא שערום אנוש. הי"ר.

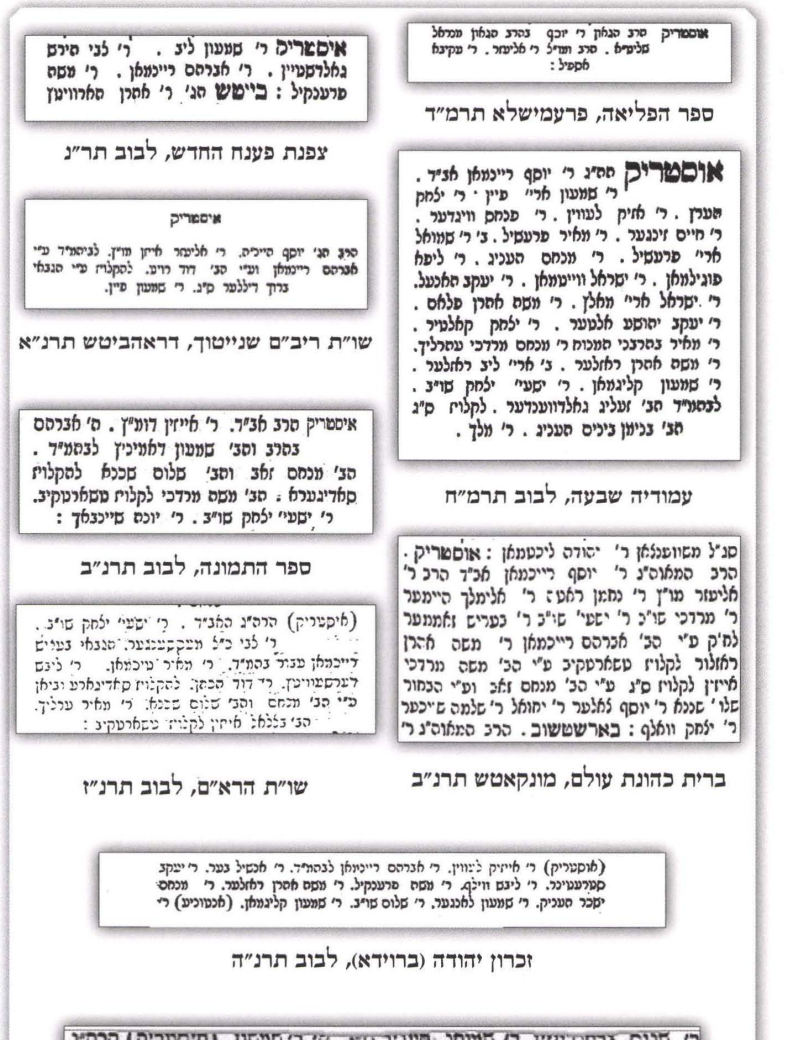
3) הרבנים הגאונים אשר ישבו על כסא הרבנות בימי, היו הרב ר' אברהם ריינמאן, הרב ר' ישראל ליימער. הי"ר.

4) ישיבת „בנה ישראל" נוסדה באוסטריק בשנת תרצ"ד ע"י בעלי בתים נכבדים מופלגי תורה אשר ההנהלה היתה בידם, לראש הישיבה נבחר מורי הרב ר' זאב בער הי"ד, תלמיד להאר באון ר' מאיר שפירא זי"ל, אביו ורייס יחי"ל בלובלין, ואחריו מוריר הרב ר' מאיר קעדמסקי הי"ד, תלמיד מובהק להגאון ר' אברהם יעקב הלוי הורוויץ זי"ל אביב דפראבוזנא, בעמי"ס צור יעקב. יריר של ועד הישיבה היה הרב ר' משה אפרים מאשקאוויץ שנבחר אחי"כ להיות אביד דק"ק יאזאורנא ובמקומו נבחר אחיו הרב ר' אורי מאשקאוויץ מגזע תרה"ג ר' אורי מסאמבאר זצ"ל אשר יחד עם חברו לדעה הרב ר' אפרים ישעטניק נהלו את הישיבה ונתמכו ונתחזקו ע"י חבל בעלי בתים חשובים מופלגי תורה, כולם עם תלמידיהם שהיו חברי לדעה נסמו בימי הנוסף.

מציבת זכרון לקהילת אוסטריק, בס' יסודי ישורון ח"ב

מכתב מהגה"צ ר' אברהם ריינמאן זצ"ל אב"ד אוסטריק,
אל העסקן המפורסם ר' חיים ישראל אייז ז"ל

אוסטריק סרב הגהת ר' יוסף בהגהת מהרא"ל פלע"פ . סרב ותי"ל ר' מלישאר . ר' מקיצור מפוסקי :

ספר הפליאה, פרעמישלא תרמ"ד

אוסטריק חסי"ג ר' יוסף ריימאן חצ"ר . ר' שמעון חלי"ו פיין . ר' יצחק הענרן . ר' חיים זינגער . ר' פנחס ווינגעער . ר' חיים זינגער . ר' מחיר פרעמיל . ג' ר' שמואל חלו' פרעמיל . ר' מנחם הענינ . ר' ליפא פוגיליאן . ר' יצחאל ווייטמאן . ר' יעקב האכטעל . ר' יצחאל חלו' מחלן . ר' משה חכהן פלאס . ר' יעקב יהושע חלטער . ר' יצחק קאלניץ . ר' מחיר בהרבני חמכום ר' מנחם מנדלי עשכלוך . ר' משה חכהן לחזלער . ג' חלי' ליב לחזלער . ר' שמעון קלינמאן . ר' יצחי' יצחק סרי"ב . לקלוט ס"ג חצ' ג"ש ג"ש הענינ . ר' מלך .

עמודיה שבעה, לבוב תרמ"ח

סנ"ל משוטצמאן ר' יהודה ליבטמאן : **אוסטריק** . הרב המחו"ס ר' יוסף ריימאן חכ"ר הרב ר' מליעזר מרן ר' נחמן לחצ"ר ר' חלימלך היימער ר' מרדכי סו"כ ר' יצחי' סו"כ ר' בערים זצחמער לס"ק ע"י הצ' מברהם ריימאן ר' משה חכהן רחזלוב לקלוט עפחרקיק ע"י הכ' משה מרדכי מיזין לקלוט ס"ג ע"י הכ' מנחם זצ"ל ופ"י הכחור שלו' שנעל ר' יוסף לחלטר ר' יחזקל ר' שלמה סיכפר ר' יצחק ווחלף : **בארשטשוב** . הרב המחו"ס ר'

ברית כהונת עולם, מונקאטש תרנ"ב

איסטריק ר' שמעון ליב . ר' לבי סיגם גחלדשטיין . ר' חנרהם ריימאן . ר' משה פרענקיל : **ביישש** הג' ר' חהרן שחרווינץ

צפנת פענח החדש, לבוב תר"נ

איסטריק

פרע הצ' יוסף סיכיס. ר' חלימלך מיזין מזיק. לביהמ"ד עי' חברהם ריימאן ועי' הכ' דוד בריס. לחקלוט עי' הגנחי ברוך דילנער ס"ג. ר' שמעון מיין.

שו"ת ריב"ם שניטוך, דראהביטש תרנ"א

איסטריק סרב חצ"ר. ר' חייזין דוע"ן . ס' חנרהם סרב וסב' שמעון דחמיכין לבחמ"ד . הצ' מנחם זצ"ל וסב' סלום סככע לחקלוט סחלישנעע : הצ' יצחי' יצחק סרי"ב . ר' יוכח סייכפלך :

ספר התמונה, לבוב תרנ"ב

(מיקטריק) הרה"ג המגיד . ר' יצחי' יצחק סרי"ב . ר' לבי כ"ל מעקשענעצער. מגנחי בעזים לייזמאן מעיר בהמ"ד. ר' מחיר מיכמאן. ר' ליפא לעקסטוינין. ר' דוד סכהן. לחקלוט עי' חלישנעע וביאן עי' הצ' מנחם וסב' סלום סככע. ר' מחיר עליך. הצ' בללל מיזין לקלוט עפחרקיק :

שו"ת הרא"ם, לבוב תרנ"ז

(מיקטריק) ר' מיזיק לבוזין. ר' חנרהם ריימאן לבחמ"ד. ר' חנביל בעל. ר' יצקב סמלעטיכ. ר' ליפא זיכק. ר' משה פרענקיל. ר' משה חכהן רחזלער. ר' מנחם יסכך הענינ. ר' שמעון לחנגער. ר' סלום סרי"ב. ר' שמעון קלינמאן. (מיקטריק) ר'

זכרון יהודה (ברוידא), לבוב תרנ"ה

ר' סלום בחכהזיין ר' שמואל הענינ ס"ג ר' שמעון. (מיקטריק) הרה"ג ר' יוסף חצ"ר סלי"ט הרה"ג ר' חיים דוד ר' חהרן משה לחזלער ר' חלימלך היימער ר' מיזיק ליעזער ר' חנרהם ר' זעליג גחלדווענדער ר' חיים גרחכדזיין ר' יחיאל מיכל גחרוך ר' יצחק סירק

תהלים אמרות טהורות, סיגוט תר"ס

היות שלא נשאר בידינו כלום מתורתו של הגה"צ רבי יוסף רייגמאן זצ"ל אב"ד אוסטריק, הצגנו כאן מהגהותיו שכתב על גליון הספר "הים התלמוד" על מס' בבא קמא

(נתחבר ע"י הגאון ר' משה יהושע העשיל זצ"ל אב"ד טארניגראד, עם מפרשי הים, של הגאונים רבי מרדכי זאב איטינגא זצ"ל ורבי יוסף שאול נאטנזאהן זצ"ל מק"ק לבוב)

הים התלמוד ב"ק נז, מפרשי הים סק"ז:

דלכאורה קשה טובא המיך קמאר הש"ס (ב"מ לד:) מדרבה לשטוה בש"ס שכן משלם תשלומי כפל בטוען טענת גנב, הא מינה לענין גבייה יהיה חמור ש"ס מש"ס אבל לענין מציאה לאין בו כפל כנודע, ל"ב בזה יהיה חמור ש"ס מש"ס, ומהמימא על המפרשים שלא העירו בזה.

עיין בפני יהושע על תוד"ה לא אם אומרת. [וז"ל, אלא שיש לדקדק המינח בגבייה שייך לומר ליפוך מינח, אבל במציאה ליבא כפל ל"ב אין שפשר לומר דפרשה לשטוה מיירי בשומר שכר ופטורין ליה במציאה ובשומר חנם הקל למייב, אלא דבאמת במציאה גופא לא כתיב בתוריימא לפטורא בפרשה לשטוה, ואף לפי האמת ל"ע ואין כאן מקומו, ע"כ].

הים התלמוד ב"ק עא.

הרמב"ם ז"ל פ"ג מהלכות גניבה כתב שם הלכה ו', עשה שליח לשמוט לו והלך השליח ושמט לו בשבת הרי הגנב חייב בתשלומי דו"ה, שהרי זה הגנב לא עשה עון מיתות ב"ד וכו', וכתב הרב בעל משנה למלך, מדקדוק דברי רבינו ז"ל נראה דדוקא כשעשאו שליח שמט לשמוט לו והלך השליח ושמט בשבת, אז הוא דחייב הגנב בתשלומי דו"ה, אבל אם עשאו שליח לשמוט לו בשבת פטור מתשלומי דו"ה, וטעמיה משום דאם שנתחייב הגנב בשמיטת השליח מידום הוא וכו' וכיון דמידום הוא אין לנו אלא ל"ב כשלא נעטרף איסור אחר בהדיה כו', ולאיה לזה מש"ס רבינו בהלכות מעילה וכו', ורמיתי בטור חו"מ סי' ש"ג שכתב עשה שליח לשמוט לו בשבת והשליח שמט בשבת כתב הרמב"ם ז"ל שהוא חייב, והנראה שדעתו דדברי רבינו ז"ל אינן מדוקדקים, ובאמת דברי רבינו ז"ל מדוקדקים בתכלית הדיקדוק, עכ"ל.

וקשה לי לפ"ז ע"כ מיירי כאן כשלא ניחוה הגזבר לשחטו בשבת, דאל"כ אין שליח לדבר עבירה אף בטביחה לשיטת הרמב"ם הנ"ל דהא נתערב בו ליקוי אחר, ומ"כ ע"כ מיירי שהגזבר ניחוה לשחוט בשתם והוא מעלמו שחטו בשבת, ומ"כ מאי פריך הש"ס לקמן בסוגיא למ"ד מעשה שבת דרבנן, מ"ט דרבנן דפטרו, הא ניחוה דמעשה שבת אינו אלא מדרבנן מ"מ כי דשלים שינה דעת משלחו דהרי עכ"פ אסור הוא מדרבנן ושינה בשליחות ומ"כ השליחות בטל, ולכך פטרו רבנן דהוה כאילו אחר שחטו ולא שלחו, אבל לר"מ דס"ל בזמיד יאכל ולא שינה כלום מדעת משלחו, דהא למ"ש מותר הוא בהכילה ולכך חייב משום"כ לרבנן דס"ל דבמזיד אסור לעולם, אם כן שפיר הוה שינוי בשליחות ולכך פטרו רבנן, אלא ודאי מכאן רמיזה ברורה לשיטת הטור בדברי רבינו ז"ל דאף בעשאו שליח לשחוט גם שליח לדבר עבירה והוא סתירה גדולה להבנת הרב בעל משנה למלך בכוונת דברי הרמב"ם ז"ל.

עי' בשו"ת תפארת צבי תשו' ו' או"ח ד"ה אמנם בחידושי העליתי וכו'. [שכתב וז"ל, והא דפריך הש"ס מ"ט דרבנן דפטרי, דע"כ בריית מיירי שלחו לשחוט כמו שילכה אף בשבת, דאל"כ מ"ט דר"מ דפטור, ע"כ. הרי שמר לו ליכול לעשות כרצונו, ומ"כ לא שייך כזה סברת המשל"מ, וגם לא שינה מדעת משלחו].

הים התלמוד ב"ק עו, מפרשי הים סק"ז:

הנה הרמב"ם שם בהלכות שבועות (פ"ה) כתב דהתרעת ספק לא שמיה התרעה אלא ג"כ היה לזו שבו מפורש בתורה, וכתב שם הכ"מ דלישנו יודע ליסור דבר זה, ועיין בלח"מ שם.

אמנם הגרעק"א בשעתו ליסור דבריו הוא, דהיכא דמשכחת לפעמים שיעבור על הלאו מבלי שיהיה התרעת ספק כלל, כגון שנשבע על עץ שהוא דמשכחת לה שיהיה התרעת ולאו, כגון שנשבע שלא יעשו כן שפיר הוה התרעת ספק גבן וכדומה, ולכך כשנשבע שאחרים יעשו כן אינו לוקין על לאו זה, משא"כ בסנהדרין שפשר שאחרים יעשו כן ואין לוקין על לאו זה, והא דפ' י"ו שם בניטלו ולא ניטלו שפיר כתב דשם עבר על לאו שניתק לעשה והתרו בו ואמרו לו אל תעשה דבר זה שאם תעשנה ולא תקייס

העשה שבו תלקה, ועבר ולא קיים העשה הרי"ז לוקה, אע"פ שהתרתה בספק הוא שמא יקיים יפטר, התרתת ספק התרתה הוא, והיינו משום דשם אי אפשר לשמכיחי שיעבור על הלאו שניתק לעשה מבלי שיהיה התרתת ספק שמע יקיים העשה, ולכך תמרינן דזה שפיר דהתרתת ספק שמיה התרתה כיון דהלאו שלו מפורש בתורה להתרתת ספק, ולכך הוה התרתת ספק התרתה שם כיון דאי אפשר לשמכוחי שיהיה התרתת ודאי בלאו זה וכו', וז"ב מאוד לדעתינו והוא נקודה נפלאה בכוונת רבינו ז"ל והתרכנו בזה בכמה סוגיות ותכ"מ.

ועיין בנודע ביהודה מהד"ת חלק אה"ע סי' ע"ז, ושם תמצא סברא זו.

הים התלמוד ב"ק קב:

אמר ר' אבא לא כל המקדים נכסיו אין דעתו על כסות אשתו וכניו, וקשה דהא לתמרינן בכתובות דף נ"ד גלמנה רב אחא שמין מה שעליה ושמואל אמר אין שמין מה שעליה, אמר ר"נ אע"ג דתנא במתניתין כותיה דשמואל הלכתא כותיה דרב, דתנן אחד המקדים ואחד המעריך את עצמו אין לו בכסות אשתו ולא בכסות בניו וכו', אמר ליה לכאורה כשמואל ריסטע כי מעיינת בה הלכתא כותיה דרב, מ"ט כי אקנה לה אדעתיה למיקס קמיה אדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה, וקשה אמאי לא מצני לה הש"ס אם כמו דמצני הכא כל המקדים נכסיו אין דעתו על כסות אשתו וכניו.

עיין בשיטה מקובצת ב"ק על זה סוף ד"ה א"ר אבוהו, ולפי תירץ השיטה מקובצת אינם מובנים דברי התירוץ שלו, כי כאשר נאמר כי לב ב"ד מתנה, א"כ בזה באמת קנה החפץ לשומרו מטעם תקנת חכמים.

שו"ת מפרשי הים דף סג:, בתשו' אל הגאון רבי מרדכי בנעט זצ"ל סק"א:

אמנם בגוף קושייתו על הרב הנ"ל נראה דסובר מעכת"ה דלף בפסיק רישא נמי מותר בכלאים אם אינו מתכוין לר"ש,

ומנחו בעניינו נראה לנו לדעתנו דבפסיק ריפע לף כלחיס מודה ר"ס לחסור, וכן כתבו התוס' בשבת (דף כ"ט) למוכרי כסות למוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים וכו', וכתבו דמיירי בעניין ללא הוה פסיק ריפע כגון שהוא לבוש מלבושים מחריס להגן עליו מפני החמה ומפני הלינה וכו', הרי דבלבישה של כלחיס נמי בפסיק ריפע מחור לף לר"ס.

עיין בר"ן פ' גיד הנשה (חולין לב. מדפי הרי"ף) **שכתב להדיא דאף בפסיק רישא מותר.**

שו"ת מפרשי הים דף עה:, בתשו' אל הגאון החת"ם זצ"ל:

ב"ז כתבנו לפולפולא והרחינו פנים לכאן ולכאן, אך לדינא הנחנו שם רחיה ברורה ונאמת לחיכא ברחק השנה משום שמחת יו"ט, מהא לחמרינן בחולין (דף פג.) דרחק השנה הוא אחד מהד' פרקים בשנה שהמוכר צריך להודיע לחמה מכרתי היום בתה מכרתי היום ומשחיטין את הטבח בעל כרחו, להעמידהו על ד"ת, לאף לנו מצד קנה בחעות לבד, ועל כרחך משום דברחק השנה חיכא משום שמחת יו"ט, ועיין ברש"י ותוס' בע"ז דף ה' מבואר להדיא שם דיו"ט הוא ואוכלין בשר ע"ג, וברמב"ם הרי להדיא לחיכא שמחת יו"ט, ומכ"ש לחין מלוה בעחים בר"ה, וזהו רחיה שחין עליו משובה, מול דעת הפוסקים שהביא הרח"ם מסכת ר"ה דמלוה להתעחת בר"ה, והתרכנו בזה הרבה שם ומכ"מ. וכשאר הועלנו הרחיה הזו לפני מר כבוד דודנו הגאון רשכב"ה מוהר"י נ"י [בעמח"ס ישועות יעקב] המב"ד דקהלתינו, נתייצב הרבה בדבר ולא פרכיה, והסכים על ידינו שזהו רחיה נכחת ועליו להשיב.

ראיה זו נובע ממקור נאמן, רבינו הגר"א בביאורו לשו"ע סי' תקצ"ו, ובהגהות השואל ומשיב ירושלמי פ"ח נדרים נדחה ראיתו מכח דמשחיטין הטבח לצורך הלילה. [הג"ה זו מינו מכת"י רבינו, וכנרחה שנרשם ע"י ג' ממשפחתו. - ועי' בפני יהושע מס' כתובות תוד"ה אלא מעתה דמשחיטין לצורך הלילה, שהעיר כעין הנ"ל].

משנת
תשכ״ב

משנת
תש״ע)

צילום הביה״ח בעיר אוסטריק

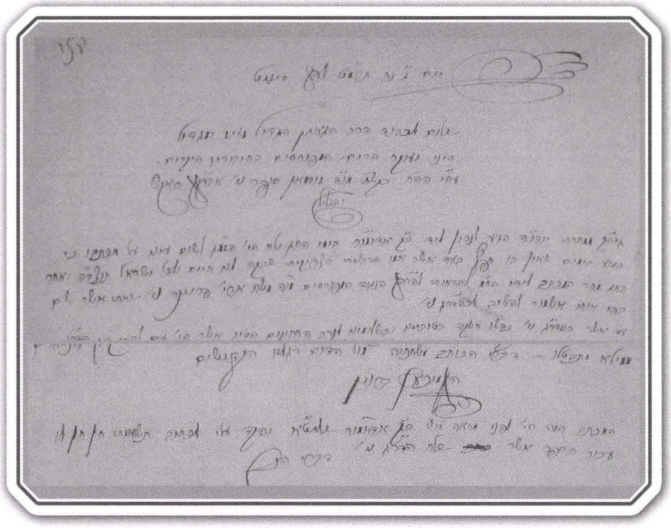
הביה״ח בעיר נאראל עם גדר החדש שנבנה כעת
(אחר שנחרבה בימי המלחמה)

פרק י'

בית צדיקים

הגה"צ רבי משה טייטלבוים זצ"ל האבר"ק טעטש, זכה להעמיד בית נאמן בישראל לשם ולתפארת, ויולד בנים ובנות.

א) בתו הבכירה הרבנית רחל נולדה ביום השב"ק ג' תמוז תר"נ, ונקראה על שם זקינתה הרבנית הצדיקת מרת רחל ע"ה אשת חבר מרן הייטב לב זי"ע שנפטרה אשתקד ביום ד' דחוה"מ סוכות תרמ"ט.

"גיה"ק ממחרת יוהכ"פ הגיע לנכון ליד כ"ק אדומו"ר בימי החג, ולא הי' הזמ"ג לשום עינו על מכתבו כי הגיע בימים שאין בו חפץ בעת אשר אמו הרבנית הצדיקת שבקה לנו חיים ולכל ישראל תנצב"ה"

מכתב בשם מרן הקדושת יו"ט זי"ע אל הגה"ק מפאקש זצ"ל, ומוזכר בו פטירת אמו הרבנית רחל ע"ה

כשהגיעה לפרקה נישאת עב"ג הגאון הצדיק כקש"ת רבי יואל וועליטשקער - אשכנזי זצ"ל הי"ד אבד"ק וור"מ טרעסיף, בן הרה"ק רבי יצחק זצ"ל האדמו"ר מאלעסק-סטאניסלאוו, שהיה חתן הרה"ק רבי אשר אנשיל אשכנזי זצ"ל מאלעסק-סטאניסלאוו (בן הגה"ק רבי יואל אשכנזי זצ"ל אב"ד ולאטשוב, בנו של הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל אב"ד מאלטשאווא וצפת), חתן הרה"ק הלב שמח מאלעסק זי"ע, חדב"נ הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע.

32 JA HRGANG. שנת השלשים ושתים

מחזיקי הדת

MACHSIKE HADAS

Zeitung für das wahre Judentum

Organ des Vereines „Machsike Hadas"

Lemberg, den 18. Februar 1910. Nr. 28

מקרב גבי מכתב כמוה"ר לרבי מתתן מהו"ל המובלט יו"ם כקש"ק כמר זיידמ' נ"י בן הרה"ג מוה"ר יצחק וועליטשקער נ"י מפה לאחרונה עם בת הרב המפורסם כמה"ק מו"ס מפה נ"י בן הגה"ק מוה"ר חלי טייטעלבוים שליט"א מהכד"ק טעפע יה"ל מחמת כאטום ולקבר אמין

המערכת צבי נהן מאנעהל סטאניסלאב

ברכת מז"ט לרגל אירוסי הגה"ק מטרעסיף זצ"ל (במכ"ע מחזיקי הדת ט' אדר א' תר"ע, בצעירתו הי' נקרא בכינוי זיידא)

אחר חתונתם התיישבו בעיר טעפטש, ונתחבב מאוד על זקינו הרה"ק זצ"ל שסמך ידו עליו לעמוד על ימינו בעניני הנהגת העיר, ובמשך הימים מסר לו את הרבנות דק"ק טרעסיף וגלילותיה שהיתה עד אז תחת הגליל דק"ק טעפטש (ע' לעיל פרק ז').

הרב מטרעסיף זצ"ל נסמך להוראה ע"י גאוני הדור שרי התורה, ה"ה רבו הגאון בעל שו"ת הרי בשמים זצ"ל אב"ד סטאניסלאוו, והגאון מהרש"ם מבערזאן זצ"ל, והיה מופלג ומושלם בתורה וביראה, בפרט היתה לשם דבר התמדתו הנפלאה וחריפתו ובקיאותו בכל חדרי תורה, בעת יושבו בק"ק טרעסיף נתפרסם בכחו הגדול לדון בדיני ממונות וישב על מדין בדיני תורה יחד עם גאוני דורו.

הרביץ תורה לתלמידים מקשיבים בק"ק טעטש ובק"ק טרעסיף, אשר כמה מהם יצאו להוראה ונעשו לגדולי תורה מפורסמים. והיה לפאר ולתפארת משפחת בית חמיו אשר הרימו אותו על נס והתפארו עמו כערכו הרם. - שארית חידושיו של הרב מטרעסיף יוצא לאור כעת בשם שו"ת "שארית יואל", ועמו נספח קונטרס נכבד מסדר תולדותיו וקורות ימי חייו יחד עם תולדות אבותיו למעלה בקודש, וקורות כל משפחתו הרוממה.

העמידו בית נאמן של בנים ובנות זרע ברך ה', ואלו שמותם: א) הרה"ג ר' חנני' יו"ט ליפא ז"ל מקרעניץ (חתן הגה"צ רבי אברהם חיים טייטלבוים זצ"ל אב"ד קרעניץ), נעקד"ה בגאליציע בערך בשנת תש"ב הוא וזוגתו מרת חנה עלקא ושתי ילדותיו הי"ד. ב) הב' החתן יוסף הי"ד. ג) הב' משה אליהו בצלאל הי"ד (נקרא ע"ש זקיניו לבית טעטש, רבי משה נפטר צעיר לימים והוסיפו גם שם אביו הק'), ד) הב' שלום ישכר הי"ד, ה) הב' יקותיאל יודא הי"ד.

מציבת קדושים לכל משפחת הגה"ק מטרעסיף זצ"ל הנעמד במקום קבורת בתו מרת מרים ע"ה

והבתולות: ו) בילא ע"ה, נפטרה באובה בימי ילדותה. ז) דבורה טעמא הי"ד (נקראה ע"ש זקינתה הרבנית אשת רבי משה מטעטש שנפטרה בצעירתה, והוסיפו גם שם אמה מרת טעמא אפטיקער ע"ה), ח) מלכה פרידא הי"ד, ט) חיה הי"ד. נעקדו כולם על קדושת שמו ית' יחד עם הוריהם הק' ביום המר כ"ח אייר תש"ד הי"ד במהרה.

נשארה לפליטה רק בת יחידה ה"ה זקנתינו הצנועה והחסידה מרת מרים ע"ה (נקראה ע"ש זקינתה הרבנית מטעטש אשת רבי אלי' בצלאל זצ"ל), ויהי אחרי ימי הזעם נישאת עב"ג א"ז הרב החסיד המופלג משרידי דור הישן ר' אפרים פישל פריעדמאן ז"ל מעיר סעליש, נתיישבו בעיה"ק ירושלים ובשנת תש"כ העתיקו את מושבם לארה"ב.

ר' אפרים פישל נלב"ע זקן ושבע ימים בן צ"ה שנים ביום י"ב אלול תשע"א לפ"ק, וזו' מרת מרים ע"ה נפטרה בת פ"ט שנים ביום ז"ך מבת

תשע"ג לפ"ק, ומנו"כ בביה"ח בקרית יואל יצ"ו, והשאירו אחריהם דורות ישרים ומבורכים קעד.

פ"ג

אבינו מורינו עטרת ראשנו, הרה"ח ירא ושלם בש"ת

מוה"ר **אפרים פישל** ז"ל

בן החסיד המפורסם מוה"ר **אהרן** ז"ל הי"ד

מעיר טעליש יצ"ו

פריעדמאן

אבי חסיד מן הארץ הזהם נר משפחתינו עטרת תפארתנו
פאר המעלות והמדות איש אמונים הולך בדרך ישרה
ר אה וסבי חמשת שנות ערב בימי ועם ועבדיה
ל יום ויום התחזק באמונה ובמסירו"נ הניח חפלין בתיריה
מ מעמקים לא זזה שמירת תורה ומצות בעוז ובגבורה
פ יש לו בהתלהבות ודקה, תשים והעריב בליטוף תחורה
ל נו ודיש תמיד מבואריו שלא לזוז מדרכי אבות הטמורה
ש מש באמונת בעלי עיבור, וקו ונטוח מנים בהתרה
ל סך וחכך בדבריה"ק ור"מ מנוחיו ולמדיקי סעם מקשרה
בן אהרן אהב שלום ורודף שלום באהבה ברורה
זכות צדקותיו יעלי למרומים, ויהיה בעינינו מלין ישרה
ל יה"ר ואשמעה בת קדושים, עדי יקים לתחיה בהרה

נפטר יקר ושבע ימים בשנת ע"ה לחייו
ביום ד' לחודש **אלול** שנת **תשע"א** פ"ק
ת' נ' צ' ב' ה'

עם אמו חנה ז"ל ע"ה

פ"נ

אשה יראת ה' תתנצנה והחשובה
בת גדולים וקדושים

מרת **מרים** ע"ה

בת הגה"ק רבי **יואל** וועלוטשקער-אשכנזי יצ"ו
אבד"ק טרעסיף יצ"ו
בן הגה"ק רבי **יצחק** זצ"ל אדמו"ר מאלעסק בסטאניסלאוו

אמה הרבנית **רחל** ע"ה
בת הגה"ק רבי **משה** ש"ב וצ"ל אבד"ק טעטש
בן הגה"ק רבי **אלי' בצלאל** זצ"ל טעטש
בן מרן הגה"ק בעל **ייטב לב** זצ"ל

ולמע"ח מנוח חיסמח מסת, לב שמח מאלעסק, סר שלום מבעלזא,
תורת חיים ואהבת שלום מקאמיב, רבי יעקב מטאראל, רבי פנחס
מקאריץ, רבי יעקב שמעון מטפיטיווקא, וגל מיטה אפרים,
בעטשניץ, מהר"י אשכנזי מלאשטוב, תולדות אדם מטאלטשאוא,
יוות דעת, חכם צבי, מהר"י מאמבורג, תבואת שור,
מגלה עמוקות, ש"ך, ב"ח, ש"ז, מהרש"ל, ושה, ושעלי'

אשת ח"ל עטרת בעלה

הרה"ח המפו' ר' **אפרים פישל** ז"ל

פריעדמאן

מדוחיה הנצלות ועוזו יראת ה' אין די לבארה
ר בות דעות מבלה ונשארה יחידה מכל משפחתה המפוארה
ל סוריה הבלימה בדמיי והתאוררה בגבורה באמונה טהורה
מ לסה נפשה לגד' נאמנה בתר"ר ע"ד אבות"ק המפוארה

נפטרה בשם טוב בת פ"ט שנה
ביום **ז'ך** לחודש **טבת** שנת **תשע"ב** לפ"ק
ת' נ' צ' ב' ה'

מציבת הרה"ח ר' פישל פריעדמאן ז"ל — מציבת זו' מרת מרים ע"ה

קעד. זקנינו ר' אפרים פישל ז"ל זכה לקירבא מאת מרן רביה"ק מסאטמאר זצ"ל בהיותו שאר משפחתו, כאשר כתבנו מזה בס' שארית יואל - טרעסיף, ובעת שהשיא את בתו הגדולה א"מ בשנת תשכ"ז זכה שמרן עלה להשתתף אצל סעודת השבע ברכות שנערכה בביתו.

סיפר זקנינו כי לפני אירוסת בתו ביקש כמ"פ מרבינו את ברכתו שיזכה לשידוך הגון, ופעם אחת שאל לו רבינו, אמור לי איזה סוג בחור אתה מבקש, אמר הוא שהוא רוצה בבחור שמתאים לנכד של הייטב לב, כששמע זאת רבינו התלהב ואמר בקול איזה פעמים: "אזאנס איז נישט דא, אזאנס איז נישט דא". זקינינו היה אומר ע"ע שהתחרט על אתר אלף פעמים על הלשון שהוציא מפיו. (אח"כ כאשר נדבר השידוך עם אמ"ו שליט"א זירז מרן מאוד את הדבר, וכשנכנס אביו הוא זקינינו הרה"ח ר' נפתלי הלוי רובינפעלד ז"ל לשאול בעצת קדשו, ושאל "וואס זאגט דער רבי צום שידוך", השיב לו רבינו בצהלת פנים "מיר ווערן קרובים...").

ב) ביום ט"ו שבט תרנ"ב, נולד בנו הראשון למז"ט, ונקרא שמו בשם **יצחק משולם**, ע"ש זקינו הגה"צ רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל אב"ד נאראל, כפי הנכתב במאטריקל נמול ביום השמיני, על ברכי זקינו הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל, במוהלות נתכבד דודו וש"ב הגה"צ ר' צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף (בן הגה"ק מנאראל זצ"ל וחתן הגה"ק מקאלבאסוב זצ"ל).

הב' יצחק משולם הגיע לעונת ימי הבחרות ועלה ונתעלה במעלות התורה ויראה, ואף זכה עוד להתקשר בקשרי השידוכין, אבל לגודל הצער לא הספיק לחוג את החתונה ונפטר בבחרותו ביום ח' טבת תרע"ה, תנצב"ה, מנו"כ בעיר טעטש בתוך האהל של אבותיו הק'.

הרה"צ ר' יקותיאל יהודה ז"ל הי"ד מבאניע

ג) רבי יקותיאל יהודה נולד ביום י"ט שבט תרנ"ג לפ"ק, נמול ע"י זקינו הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל האבד"ק טעטש, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו רביה"ק מרן הייטב לב זי"ע (על ברכי הנגיד החסיד ר' משה הילמאן ז"ל מראה"ק).

כאשר הגיע לפרקו נשא את מרת חיה רחל ע"ה בתו של ש"ב הרה"צ ר' מאיר שלמה לייפער זצ"ל מעיר מאנאשטור-באניע, שהיה בן הרה"ק ר' משה מנאדבורנא זצ"ל, בן הרה"ק רבי אהרן ארי' לייב מנאדבורנא זצ"ל בעמח"ס יד אהרן (אחיו של הרה"ק המפורסם רבי מרדכי מנאדבורנא זצ"ל) ולמעב"ק, וחתן הגה"צ רבי צבי הירש ריינמאן זצ"ל אב"ד קרעטשניף (בן הגה"צ ר' יצחק משולם זלמן אב"ד נאראל, ע' אודותיו לעיל פרק ט), חתן הרה"ק רבי אברהם אהרן מקאלבאסוב זצ"ל בנו הגדול של מרן הייט"ל.

החתונה התקיימה במעונו של אבי הכלה בעיר מאנאשטור, וזמן מה אח"כ העתיק הרה"צ רבי מאיר שלמה את משכנו לעיר הסמוכה באניע יחד עם כל בני משפחתו, ופתח בה בית מדרש לתורה ותפלה, והיה נקרא בפי כל על שם משכנו הראשון "הרבי ממאנאשטור".

הה השער לר' צדיקים יכואר בו

ספר

ד אהרן

אשר הגיח אחרי בינת הרב הצדיק הקדוש והשנור כרוך חיים הכה חרשים מגוע הרשעים ציץ הפארים מרן אחרן אריה ליב נלללה בחב הקדוש איש אלקים מהר' ר' בעדכר מנאבורנא נלללה ק הגי מכא קדושא מהר' פיה מהר' יצחק מקאלישי נלללה אחי הקדוש משה הדור מרה מאור מנאבורנא נלללה

ובן יגור אב אשר פרה ורבע לבחור הרב יצחק הכי משה שלמה אשר פלא מקט אביו הלק נלללה בנאבורנא

לעמבערג

בית הדפוס המשוכח משה הלה ר' חיים ראזענבלים נר"י

בשנה והנה פרה משה אהרן לעין

JADARON

Verlag des Herrn Moses Leibe Rabbiner in Nadwerna

Druckerei Ch Bobatyn in Lemberg 1899

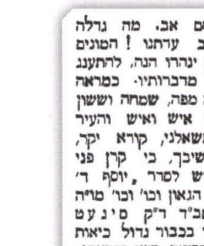
גם חתנו רבי יקותיאל יודא נתקבל בעיר באניע בכבוד הראוי לו, ובמשך הזמן נתמנה לעמוד בראש ה"חסידישע ביהמ"ד" שבו התפללו חסידים ואנשי מעשה רובם מחסידי סיגוט וסאטמאר, והיה אהוב וחביב על כל תושבי העיר והשפעתו היה רב מאוד.

רבי יקותיאל יודא היה בידידות רב עם הרב מרא דאתרא דק"ק באניע הלא הוא הגה"צ רבי משה אהרן קרויס זצ"ל, והרב מסר לו בתשואת חן איזה חזקות של הרבנות כדי שיהא לו במה לפרנס את בני ביתו, כגון זכויות המכירת חמץ ומכירת האתרוגים שהיו בדרך כלל מחזקת המרא דאתרא. וגם אחרי שנפטר אביו הגה"צ האבד"ק טעטש זצ"ל, השתדל הרב מבאניע אצל רבי יקותיאל יהודה שלא יעזוב מקום מגוריו בבאניע, באמרו שצריך הוא לעזרתו היות שהשפעתו מרובה אצל עדת החסידים קעה.

קעה. רביה"ק מסאטמאר זי"ע בא כמ"פ בימי הקיץ להקור-ארט בבאניע, ובכל פעם ערך ביקורי נימוסין אצל ש"ב רבי זלמן לייב זצ"ל. ועי' בשו"ת דברי יואל (סי' קמ) תשובה שהשיב מרן בעת יושבו בבאניע אל המרא דאתרא דשם הרה"ג ר' משה אהרן קרויס זצ"ל. וגם מרן הייט"ל בא לשם בקיץ שנת תרל"ז, וכמתואר במכת"ע הרצו"פ (עי' ייט"ל פ' מסעי ד"ה מדרש תנחומא, שמזכיר שם מרן מה שפירוש "בשבתי במרחץ שהוא בקצה מדבר מאין אדם, ובימי הקיץ לפרקים יאספו שמה אנשים לומדים ומתפללים ועובדים את ה' במקום ההוא").

[ואגב מסופר כי פעם בעת ששהה מרן הדבר"י בבאניע אמר לפניו זקן א' מתלמידי הייט"ל שפעם לפני שנים הרבה היה כאן הייט"ל והלך בתוך היער להתפלל מנחה, והוא זוכר עדיין את המקום בדיוק, ורבינו נסע עמו להתפלל תפלת מנחה באותו יער

סיפר כ"ק מרן הברך משה מסאטמאר זצ"ל (בדב"ק ליל ד' דחנוכה תשנ"ה לפ"ק, בדברו מגדולת אביו הגה"ק העצי חיים ז"ע, וסיפר מגדולתו, שהיה לו כעין שתי מוחות ובאותו העת שהיה מדבר עם בנ"א היה מחשבתו ג"כ דבוק בלימודו) **מה ששמע מפי רבי יקותיאל יודא זצ"ל, וז"ל: "עם האט מיר דערציילט דער טעטשער רב'ס זון, אז ער האט מיט אים געדעדט [מיטן עצ"ח] וועגן זיינע זאכן עם איז געווען דעמאלטס פאליטישע ענינים און טעטש, און דער טאטע האט געשריבן, האט ער אויפגעהערט צו רעדן. זאגט אים דער טאטע פארוואס זאגסטו נישט ווייטער, ענטפערט ער דער רבי שרייבט דאך, זאגט דער טאטע נו איך היים דיר דאך וועגן דעם זאגן. אים האט עם הפנים אויסגעפעלט, אז מען וועט צו אים רעדן וועט אים בעסער ארבעטן דער מוח" קעו.**

ערדי בעניא (אונאר) מעתם אב. מה גדלה השמחה אשר שורדת בעת בקרב עדתנו ! המונים המונים מבני ישראל מקריב ומרחוק ינהרו הנה, להתענג מצוף דבש אמרי התורה ומטעם מרבריותיו. כמראה הבזק יריצו אלה מפה ואלה ואלה מפה, שמחה וששון גיל ורחוה מרחפת על תואר פני איש ואיש והעיר בעניא צהלה ושמחה ! ואם תשאלני, קורא יקר, לשמחה זו מה עושה ? על זה אשיבך, כי קרן פני רביגו להתעורר בתוכנו על שבת קדש לסרר, יוסף ד' עליכם ככם אלף פעמים " הוא הרב הגאון וכו' וכו' מוהר יקותיאל יהודא טייטלבוים ניי אב"ד ד"ק סיגעט מארמאראש, וכל בני העדה כבודתו בכבוד גדול כיאות לאיש רם הערך כמותו. מרכבות מרקדות חשו לקראתו, אנשים אלופים ראשי העדה מתאמצים בראשונה לקבל הדר נאונו, והיות מרואי פניו, ומכל חבורתא דישראל התאספו אליגו על שבת הזה להראות לו כבוד ויקר ולחסות בצלו. והיום הזה ישאר רושם ואות לכל עולד זכרון נצח עד עולם. — מטרת נסיעתו היא לשאוב מים בששון ממעיני הרהצה אשר קרוב מפה רק חצי שעה, ואולי יתקע אהלו על זמן טובא בעירנו, וכבודו איהל כתוכנו לשמחת לבבנו, ובכל יום ויום יסע בליות מנהיגיו שפה לחזק נפשי. ואנחנו תפילה, אשר ממרום ישלח לו עזר מקודש ותרופה למכאובי, וישוב לבריאתו ולאיתנו במקום:

ביקורו של מרן הייט"ל זי"ע
בעיר באניע בקיץ תרל"ז

והראה לרבינו בדיוק המקום אשר עמד שם הייט"ל נשען בין שני אילנות, ורבינו התייצב שם והתפלל תפלת מנחה שעה ארוכה בדביקות נפלאה, ואח"כ הי' בשמחה רבה שזכה להתפלל במקום שהתפללו בו אבותיו הק'. (מוש"י ח"ב, בשם הרה"ח ר' יקותיאל צבי ווערצבערגער ז"ל)

קעו. לשון זה של מרן הברך משה זצ"ל נעתק גם בס' ומשה היה רועה (ח"א פ"ג). וסיפר מוה"ר אברהם טייטלבוים הי"ו ששמע מפי הברך משה כי אביו העצ"ח היה כותב אז תשובה בהלכה.

ועי' בשו"ת עצי חיים בהקדמת בן המחבר הגה"צ ר' יקותיאל יודא ט"ב זצ"ל שכתב ג"כ כעי"ז על אביו הק', וז"ל, גם זאת היתה לפלא כי כאשר באו לפניו לשאול ממנו עצה ותושיה כאשר ישאל איש בדבר אלקים חיים, היה העט והקולמוס בידו האחת וכתב בה פרי עשתנותיו בפלפול וסברא, ובידו השני הראה במחוג את חוות דעתו הזכה והטהורה בדבר שנשאל ממנו, ולהרואה היה נראה כאילו משתמש בשני חושים, בחוש האחד השיב בדברי תורה ובחוש השני היה שפתותיו ברור מללו על דבר העצה שנשאל עליו, עי"ש עוד. ועי"ע בס' שיח זקנים (ח"א ע' קיז) בשם תלמיד העצ"ח הרה"ג ר' מרדכי

יוצ"ח של רבי יקותיאל יודא זצ"ל קעז: א) בתו הגדולה מרת מרים ע"ה, אשת הרב ר' חיים הלברשטאם ז"ל בן הגה"צ ר' משולם זושא יצחק ז"ל מראצפערט (חתן הגה"צ ר' נפתלי טייטלבוים זצ"ל אב"ד נירבאטור) בנו של הרה"ק רבי שלום אליעזר זצ"ל בן הרה"ק מצאנז זי"ע. נעקדו עקד"ה ביום כ"ג אייר תש"ד, הי"ד.

יערב נא ברכתי מז"ט לכבוד הה"צ בנש"ק מו"ה יקותיאל יודא טייטעלבוים שליט"א מסה לארוסת בתו תחי' עם הבח' החו"ב בנש"ק מו"ה חיים נ"י בן הה"צ מו"ה זישא נ"י ונכד אדמו"ר הנה"ק מרן שלום אליעזר שליט"א יהי' שיהי' קשר של קיימא ויזכו לדור ישרים יבורך. יוסף מנחם כ"ץ נ' כאניא נ"א אבוא בברכת מז"ט לכבוד הרה"צ שושילתא דיחוסא מו"ה יקותיאל יודא טייטעלבוים נ"י מסה לארוסי בתי הי' ענבי נסן בנסן. שיאם יעלה סעלה פעלה. שלמה נסן נ' כאניא.

ברכת מז"ט להה"צ ר' יקותיאל יודא ז"ל לרגל אירוסי בתו
(בקובץ לקט ששנה, סאטמאר שנת תש"א)

ווילינגער ז"ל, שכמ"פ אירע באמצע דיבורו עם אנשים שהפסיק, כיון שרצה לכתוב את חידושיו שנפל ברעיונו באמצע הדיבור.

[יש להעיר ע"ד ממש"כ בכלי יקר (שמות יט, ט) דלעולם אין האדם יכול להשתמש בב' חושים בשוה כאחד לראות ולשמוע כאחד. אמנם מצאנו באברבנאל (פ' וירא) שכתב בתו"ד, והנה נמצא דומה לזה בכחות הנפש שימצא אדם שיראה וישמע ביחד אלא שזה בשני חושים, וכן אינו רחוק ששכל אדם שלם יפעל שתי פעולות, להיותו יותר מעולה מהכחות והגשמיות, כ"ש בהיות שתי הפעליות בלתי מנגדות זו לזו עם היותה מתחלפות, ע"כ. ויש להביא בזה לשון הראב"ד (הל' פרה אדומה פ"ז ה"ג) שכתב וז"ל, כללו של דבר אין אדם יכול לכוון דעתו לב' דברים כאחד, או לשני אדם כאחד נפרדים במעשיהם, וא"א בלי היסח הדעת, ע"כ.

ועי' בס' יפה עינים על ש"ס (לר' ארי' לייב יעלין, בהקדמה למס' שבת) שכתב, כל באי שערי עירי הרואים אותי כותב חידושים ומסביב יאפפוני המון טרדות מענינים שונים, המה ראו כן תמהו על הדבר שאני מקשיב הענינים להשיבם דבר לאשורו ואני כותב על הספר בדיו חידו"ת, ותודה לקל מקום יש בראש להניח שני ענינים ממינים שונים, וכאילו נעשה עליית קיר קטנה במוח למשכן מחשבת ח"ת אשר שם לא תבוא רגל הטרידה, גם בעיני יפלא, רב תודות לאלקי מרום, ע"כ. וכעי"ז עי"ע בס' חוט המשולש החדש (עמוד קכד) שהחת"ס אמר הרבה פעמים בזה"ל, הקב"ה נתן לי ג' חושים, אני מדבר עם בני אדם, ובתוך כך אני חושב ג"כ באיזה שו"ת, ומסדר לי ג"כ השיעור לבני הישיבה או איזו דרשה בדברי אגדה, ע"כ.]

קעז. חוץ מאלו הנמנו למעלה היה להם עוד שני בנים שנפטרו בקטנותם, וא' בשם צבי ע"ה.

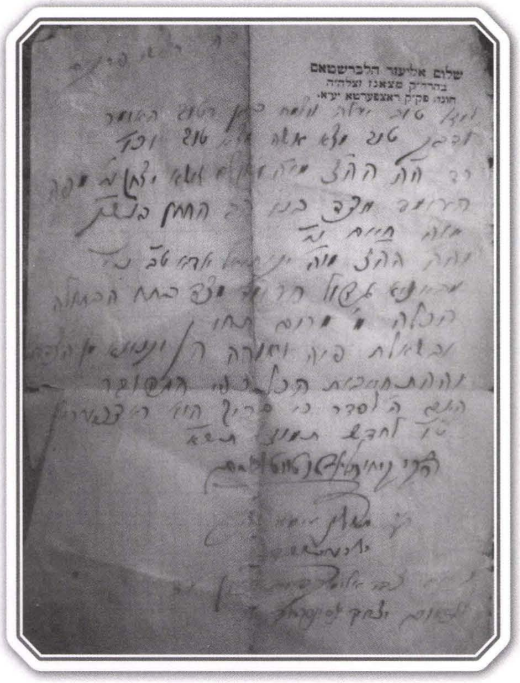
שלום אליעזר הלברשטאם
בהרה"ק מצאנז זצלה"ה
חונה פק"ק ראצפערטא יע"א

ב"ה, ראשי פרקים

למזל טוב יעלה ויצמח כגן רטוב האומר לדבק טוב מצא אשה מצא טוב וכו'. ר"ד [ראשית דבר] ה"ה הה"צ מו"ה משולם זושא יצחק נ"י מופה העומד מצד בנו הב' החתן בנש"ק מו"ה חיים נ"י, וה"ה הה"צ מו"ה יקותיאל יודא ט"ב נ"י מבאניא גדול, העומד מצד בתו הבתולה הכלה מ' מורים תחי'. ובשאלת פיה ואמרה הן, וקנינא מן הצדדים וההתחייבות הכל כפי המדובר.

היום ה' לסדר כי ברוך הוא, ראצפערטא, ט"ו לחדש תמוז תש"א.

הק' יקותיאל יודא טייטלבוים
הק' משלם זוסא יצחק הלברשטאם
נאם צבי אלימולך דים הכהן עד
ונאום יצחק גרינפעלד

"ראשי פרקים" בשמחת אירוסת בתו של הרה"צ ר' יקותיאל יודא ז"ל שנכתבה בבית הרה"ק מראצפערט זצ"ל

(מגנזי נכדו מוה"ר אברהם טייטלבוים הי"ו)

ב) בנו הרה"ח ר' משה טייטלבוים ז"ל, נולד בבאניע בחודש טבת תרפ"ד איזה חדשים אחרי פטירת זקינו אבי אביו הגה"צ רבי משה מטעטש זצ"ל ונקרא על שמו. ונימול על ברכי הגה"ק העצי חיים זצ"ל קעח. בימי בחרותו למד בהישיבות בק"ק סיגוט וסאטמאר.

זכה להינצל בימי המלחמה ובנה את ביתו עם זוגתו להבל"ח שתחי' בתו של הרב החסיד ר' אברהם וואלדמאן ז"ל, תלמיד ממרן הקדושת יו"ט זצ"ל ושו"ב בק"ק סאטמאר (חתן הרה"ח ר' ניסן פריעדמאן ז"ל מסטאמאר, נכד הצדיקת הינדא ע"ה אחות מרן הישמח משה זי"ע), אצל החתונה עמד כמחותן מצד החתן ש"ב מרן הברך משה מסאטמאר זצ"ל.

ר' משה הי' דר בעיר ווילִיאמסבורג יצ"ו וזכה להעמיד דור ישרים ומבורך, נפטר בן פ"ד שנים ביום כ' איר שנת תשס"ח לפ"ק, ומנו"כ בביה"ח בקרית יואל יצ"ו קעט.

קעח. מסופר כי בעת סעודת הברית כאשר הביאו להעצ"ח בשר לאכול, לאטעם מהבשר משום איזה סיבה, ולכבוד המסובין עשה עצמו כאילו אוכל וחילק ממנו שיריים, אח"כ כאשר הגיע לבית היולדות ביקש העצ"ח שיביאו לו קאוו"ע עם חלב לשתות, ואז נודע להם שלא טעם כלל מהבשר.

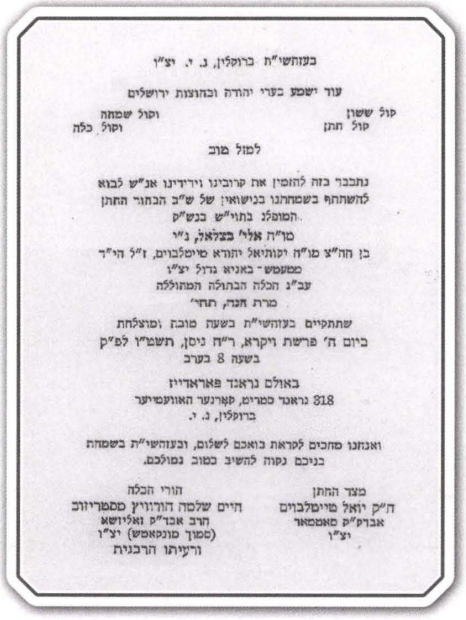
קעט. אגב יצויין דכאשר הכניס ר' משה את בנו לעוה"מ והניח תפילין אצל מרן מסאטמאר זי"ע, ציוה לו מרן שלא יעשה צורת שי"ן על הקיבורת, כיון שכן נהג זקינו הייט"ל, ומה שאביו הקדיו"ט עשה שי"ן הוא עפ"י מנהג רבו הרה"ק צאנז (וכן ציוה מרן בדרך כלל לעשות שי"ן עכ"פ לכשיגדלו). ואח"כ שאל את מרן אם יניח תפילין בחוה"מ, ענה לו שיעשה כמנהג זקינו הייט"ל ולא יניח תפילין בחוה"מ (הגם שבדרך כלל ציוה לבחורים השואלים שיניחו בצינעא). - מפי בנו מוה"ר אברהם טייטלבוים הי"ו ממאנסי. ויצויין לזה מ"ש בשו"ת מנחת אלעזר ח"ו סי' ו וז"ל, שמעתי ברור כי גם מרן הק' בעל דברי חיים זי"ע, גם לנכדיו הבחורים אותן שהיו גם מזרע קודש שאר הצדיקים זי"ע כמו נכדי רבו הה"ק זקיני מראפשיץ זי"ע, לא צוה להניחם כלל בחוה"מ, ע"כ.

ג) להבל"ח הרה"ח ר' אלי' בצלאל טייטלבוים שליט"א, נולד בטעטש בשנת תרפ"ו, בילדותו למד בחדר בעיר לאפאש (והתאכסן בבית המרא דאתרא הגה"צ ר' משה דוד ט"ב זצ"ל) ושוב בעיירות שאמקוט ודעעש.

אחר המלחמה זכה להיות בן בית אצל מרן מסאטמאר זי"ע ולשהות בקרבתו, כשהגיע לפרקו בנה את ביתו עם זוגתו החשובה שתחי' בת הגה"צ ר' חיים שלמה הורוויץ זצ"ל האדמו"ר מסטריזוב, מלפנים אב"ד זאלישא ומח"ס דרכי נועם וחשק

ברכת מזל טוב

בברכת מזל טוב מקרב לב עמוק
מקדמים אנחנו את פני כ"ק מו"ח הרב
הגאון הצדיק נצר גאונים וקדושים
חיים שלמה הורוויץ שליט"א
האדמו"ר מסטריזוב
(מ' הרב אב"ד דק"ק זאלישא סמוך מונקאטש)
לרגל ההתארסות בתו הבתולה הכלה
המושלמת בכל המדות המצוינות
מרת **ח נ ה תחי'**
עב"ג הבחור המופלג בתובי"ש בנש"ק
כש"ת מו"ה **אלי' בצלאל** שליט"א
בן הרב המפורסם מו"ח זלמן ליב
טייטלבוים ז"ל הי"ד מטעטש-באניא גדול
יהא רעוא מן קדם רבון כל העשמים
שהקשר הזה יהי' קשר של קימא וההיתן
יפות יעשו להצליח בכל אשר יפנו
לאוי"ט לשמחת הוריהם עכב"צ.
בשם קהל אמרי נועם
זאלף פרידמן : נשיא
משה עזריאל קליין : סגן נשיא
יצחק שוארץ : אברהם פרידמן : גבאים

בעזהשי"ת ברוקלין, נ. י. יצ"ו

עוד ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים

קול ששון וקול שמחה
קול חתן וקול כלה

למזל טוב

נתכבד בזה להזמין את קרובינו וידידינו אנ"ש לבוא
לחשתתף בשמחתנו בנישואין של ש"ב הבחור החתן
המופלג בתוי"ש בנש"ק
מו"ה אלי' בצלאל, נ"י
בן הה"צ מו"ה יקותיאל יהודא טייטלבוים, ז"ל הי"ד
ממעטש - באניא גדול יצ"ו
עב"ג הכלה הבתולה המתולללה
מרת **חנה, תחי'**
שתתקיים בעזהשי"ת בשעה טובה ומוצלחת
ביום ה' פרשת ויקרא, ר"ח ניסן, תשמ"ץ לפ"ק
בשעה 8 בערב

באולם גראנד פאראדייז
318 גראנד סטריט, קארנער האוועמיירר
ברוקלין, נ. י.

ואנחנו מחכים לקראת כואכם לשלום, ובעזהשי"ת בשמחת
בניכם נקוה להשיב כמוב גמולכם.

מצד החתן
ח"ק יואל טייטלבוים
אבד"ק מאטמאר
יצ"ו

הורי הכלה
חיים שלמה הורוויץ מסטריזוב
הרב אב"ד זאלישא
(סמוך מונקאטש) יצ"ו
והעיותו הרבנית

מרן מסאטמאר זצ"ל עומד כמחותן אצל נישואי נכדו של הרה"ק מטעטש זצ"ל

שלמה. אצל חתונתו עמד כמחותן מצד החתן ש"ב רבינו הק' מסאטמאר זצ"ל וישב בראש המסובים. יה"ר שיזכה לראות נחת מיוצ"ח לאורך ימים טובים.

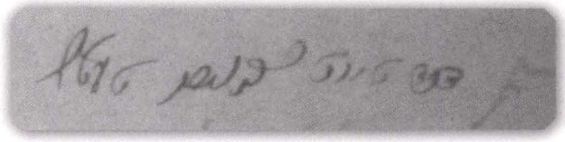
ד) הב' חנני' יו"ט ליפא הי"ד.

בימי הר"ם עולם נהרג רבי יקותיאל יהודה עקד"ה ביום ט"ז סיון שנת תש"ד, יחד עם זוגתו הרבנית ע"ה, ועם בנו הב' חנני' יו"ט ליפא, וכן גם חותנו הרה"צ רבי מאיר שלמה זצ"ל. הי"ד ותנצב"ה.

❖ הרה"צ ר' דוד טייטלבוים ז"ל הי"ד מנייטרא ❖

ד) רבי דוד נולד ביום ב' חשון שנת תרס"ט לפ"ק, ונקרא שמו ע"ש זקינו הר"ר דוד אפטייקער ז"ל מעיר לינסק (חמיו של הרב מאוסטריק זצ"ל).

בימי בחרותו נתייתם מאביו ומאמו, ונסע ללמוד בישיבה הק' בעיר סיגוט, ועלה במעלות רמות על כל בני גילו בחריפות ובקיאות, והיה שמו מפורסם ככלי מפואר מלא ברכת ה', ועדיו לגאון ולתפארת אבותיו הק'.

חתימת הר"ר דוד טייטלבוים הי"ד בצעירתו בעיר טעטש

את גודל חשיבתו ניתן לראות מלשון קדשו של ש"ב רביה"ק מסאטמאר זצ"ל במכתב שכתב אל המיול"ח הגה"צ מליטוויסק זצ"ל (נעתק בשלימות להלן בסוף הפרק) שמפליג עליו בתוארים מופלגים יותר מהרגילו לבחור צעיר בשנים, וז"ל "הב' החשוב והנחמד בתורתו ויראתו כלי מפואר מוה"ר דוד נ"י", ובמקום אחר כתב (במכתבו הנעתק להלן בסמוך) וז"ל: "הב' החשוב מו"ה

דוד נ"י עלה ונתעלה בכל ענינו, הן בלימוד התוה"ק והן במדותיו ויראת חטאו, והמכירים אותו יודעים כי בזמן קצר יהי' ראוי לישב על כסא הוראה בעזהי"ת".

בעודו בימי בחרותו נכבדות מדובר בו שיעלה וישב על מקום אביו ברבנות ק"ק טעטש, וכן היה רצון קדשו של ש"ב רביה"ק מסאטמאר זצ"ל כדי שלא יפסק חבל נחלת אבותיו הק', ואמנם אח"כ כאשר אחותו מרת ריקל ריזל הי"ד התחתנה עב"ג הגה"צ רבי מאיר גרינוואלד זצ"ל שהיה מוכשר לרבנות, הוסכם אז שרבי מאיר יכהן ברבנות ק"ק טעטש, והב' דוד יכהן ברבנות ק"ק בישטינא, שהיתה עד אז חלק מהרבנות דטעטש. למעשה מחמת סיבה בלתי ידוע לא יצא הדבר מכח אל הפועל, ובבישטנא נתמנה גיסו השני ה"ה הגה"צ ר' פנחס יוסף טייטלבוים זצ"ל בן הרה"צ ר' חיים מטעטש זצ"ל, עי' להלן בסוף פרקין.

נעתיק כאן לשונו של רביה"ק מסאטמאר זצ"ל מתוך מכתב שכתב בעת ההוא לראשי הקהילה בטעטש (מתפרסם כאן לראשונה מכתי"ק), ואורייתא קא מרתחא ליה לשמור על נחלת הרבנות דק"ק טעטש, שלא יתקפח ירושת הרבנות ועל הכסא לא ישב זר, וזל"ק:

...בעיקר הרבנות של מקום טעטש, יגיד אל אנשי הקהל בשמי כי עפ"י דת תוה"ק הוא שייך להבן יקיר הב' החשוב מו"ה דוד נ"י, כי אף שבתחלה לא דברנו מזמנו יען שהי' עדיין צעיר לימים, ולא הכרנו בו עוד אם הוא ראוי לאותו איצטלא, אבל אחר שנמשך הדבר כל כך, הנה ימים ידברו, והב' החשוב מו"ה דוד נ"י עלה ונתעלה בכל ענינו, הן בלימוד התוה"ק והן במדותיו ויראת חטאו, והמכירים אותו יודעים כי בזמן קצר יהי' ראוי לישב על כסא הוראה בעזהי"ת.

ומעתה הנה שורת הדין וההלכה כי הבן הוא הראוי לישב על כסא אביו, ולזה כל מי שישתדל ליתן כסא הרבנות הזה לאיש אחר יהי' מי שיהי', הוא גוזל ומשיג גבול הבן שזכה לזה מדתוה"ק. ואם יתעקש

איזה מתעקש בטענות שונות כדרך המתעקשים, הנה יש דין בישראל ויובא הדבר לפני איזה ביד"צ, אבל אם נעשה איזה מעשה בזה להשיג גבול הבן טרם שבא הדבר לפני איזה ביד"צ, אין זה אלא גזילה ורציחה ואין בו ממש כחרס הנשבר.

ואם יצייתו אנשי הקהל לילך בדרך התוה"ק כפי שורת הדין וההלכה, בוודאי יהי' לטובה לכל בני העיר, אבל אם ח"ו לא יצייתו וילכו נגד שורת הדין וההלכה, אין ספק שיתחרטו, כמאמר הכתוב למה זה אתם עוברים את פי ה' והוא לא תצלח.

ולגודל בטחוני כי יצייתו לקול התוה"ק, אסיים בברכת כוח"ט לכל בני העיר, השי"ת יכתבם ויחתמם לאלתר לחיים ולרוב שלום, וירומם קרנם ומזלם בכל עניניהם... קפ

כשהגיע הב' דוד לפרקו (בערך בשנות תר"צ) נשא את עזרו מקודש מרת מרים, בתו הצעירה של כ"ק הגה"צ רבי ישכר בעריש בעער זצ"ל אבד"ק ליטוויסק, שהיה דר בעיר נייטרא (מעת מלחמת העולם הראשון) ונקרא בשם "הרבי מליטוויסק", נפטר ביום כ"ו כסלו תש"ב ושם מנו"כ.

קפ. מרן מסאטמאר עסק ופעל הרבה לטובת יתומים ועמד כצור חלמיש שלא יקח איש זר את נחלת הרבנות, ובפרט אצל משפחת בית אבותיו הק' הרבה פעלים בזה, ונראה מלש"ק שבאופן זה יותר בטוח שיהא נשאר השפעת רב הקודם למען חיזוק הדת. ועי' לעיל פרק ו' העתקת קול קורא שחתם עליו מרן בין שאר גדולי משפחתו אודות פרשת הרבנות דק"ק אוהעל.

וכן בק"ק נירבאטור בעת שנפטר האב"ד ש"ב הגה"צ רבי נפתלי טייטלבוים זצ"ל, ולא הניח אחריו בנים רק בנות, כתב אז מרן מכתב עוז וזל"ק (נדפס בס' אגרות מהרי"ט סי' לג): הנני כותב איזה שורות בכלל למען האמת והשלום ולמען טובת בית כ"ק ב"ד הגה"צ המנוח זלה"ה, שהי' רועה נאמן לעדתכם מתחילת התייסדה עד שנעשיתם לשם ולתפארת, ומהראוי שלא יבוש המעיין ולא יקצץ האילן ח"ו וישאר מביתו כחו והשפעתו ואיש זר לא יגזול את נחלתו וכו'. אשר ע"כ העצה היעוצה שתבחרו בבנו של כבוד ב"ד הגה"צ האבדק"ק וואלאווא שהוא יהי' מלוקחי נכדיו של הרב הגה"צ המנוח האב"ד זלה"ה ולא יפסק החבל, ונהירנא כד ראיתיו איזה שנים שהי' אז צעיר לימים והוטב מאוד בעיני וכו', ע"כ (עי' פרטי הענינים שהתרחש אז בס' נפלאים מעשיך ח"ב עמוד תנז).

מתוך מכתב מרן מסאטמאר זי"ע בענין הרבנות דק"ק
טעטש, ובשבחו של רבי דוד טייטלבוים ז"ל הי"ד

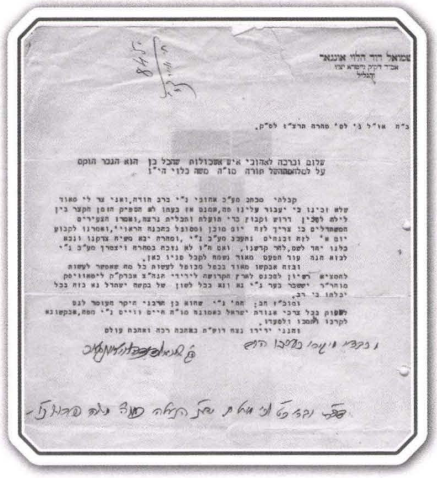
מציבת הגה״צ מליטווּיסק זצ״ל בעיר נייטרא

הרב מליטווּיסק היה בנו של הגה״צ רבי נפתלי בעער מליטווּיסק זצ״ל, נכד הרה״ק רבי שמואל זאנוויל מליטווּיסק זצ״ל ונכד הרה״ק ר״ר אלימלך מליזענסק זי״ע. והיה חתן הגה״צ רבי יעקב מרדכי ליבערמאן אב״ד טאפארוב, שהיה חתן הר״ר צבי ממארנא ז״ל (חמיו של מרן הדברי חיים זצ״ל) בן הגה״ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצ״ל קפא.

קפא. כדאי להעתיק כאן דבר נפלא בשם הרב מליטווּיסק זצ״ל המובא בס׳ משנה שכיר (דרשות, עניני נישואין ע׳ שנז) וז״ל, שמעתי מהרב הצדיק ר׳ ישכר בעריש רב דק״ק ליטעווּיסק המתגורר בנייטרא, שבעת שנפטר זקנו אבי אביו ז״ל שהיה מצדיקי הדור ורצה אביו למלא מקומו והיו מתנגדים לזה, ואביו היה מקורב גדול אצל רבינו מצאנז והיה רגיל להיות בביתו בכל עת, והיה אצלו על שבת והיה אומר לו דו וועסט זיין ליטעווּיסקער רב בכל אופן.

ואמר אז, מצינו אצל אליעזר שאמר בעת שמצא את רבקה (בראשית כד, כז) ויאמר ברוך ה׳ אשר לא עזב חסדו ואמיתו מעם אדני כו׳, הרי שכבר בירך ברכת הודאה על חסדי ה׳ שהזמין לו את רבקה, וגם בעת שסיפר הדברים ללבן ובתואל כתיב (שם מח) ואקוד ואשתחוה לה׳ ואברך את ה׳ אלקי אדוני אברהם אשר הנחני בדרך אמת לקחת את בת אחי אדני לבנו, הרי שאמר להם שכבר בירך את ה׳ על לקחת בתם ליצחק, ושוב חזר ושאל (שם מט) ועתה אם ישכם עושים חסד ואמת את אדוני הגידו לי ואם לא הגידו לי ואפנה על ימין או על שמאל, ונראה כמסתפק עוד בדבר, וקשה כיון דעוד נסתפק בזה איך מילא לבו בתחלה והלא יהיה ברכה לבטלה, וגם למה סיפר להם שכבר בירך ע״ז כאילו כבר היה בטוח ע״ז כיון דבהם תלוי הדבר כאשר ביקש מהם להודיעו דעתם בזה.

ואמר רבינו ז״ל דבאמת כבר היה בטוח שרבקה יהיה אשתו של יצחק ולא ישונה, על כן כבר בירך ברכת הודאה ע״ז, אך אמר להם שאם יסכימו ע״ז ברצון טוב אז יעורר עליהם מדת ימין שהוא חסד, ואם לא היינו שירצה לעכב בדבר אזי יפנה אל מדת הדין שהוא שמאל ויכוף אותם במדת הדין, כאשר היה באמת בבתואל שהיה רוצה לעכב ובא מלאך והמיתו כאשר פירש רש״י שם (שם נה), ועל כן סיפר להם שכבר בירך וברכתו לא יהיה לבטלה, שבכל אופן כן יהיה אף אם לא יסכימו, רק אם יסכימו יפנה לימין ואם לא יפנה לשמאל.

הגה"צ מנייטרא זצ"ל משתדל לטובת הגה"צ מליטוויסק זצ"ל שיוכל ליכנס לא"י

ר' דוד בנה את ביתו עם עזרתו מקודש בעיר נייטרא, והקדיש את כל עתותיו לתורה ולעבודת ה', עלה ונתעלה במעלות רמות ונשגבות, עד ששמו הטוב הלך לפניו בכל העיר כי האברך החדש השוכן בתוכם הוא תלמיד חכם גדול מאוד נעלה. בין השאר היה ידוע כבקי ומומחה גדול לעניני ניקור. בעיר נייטרא שכל תושביה היו אשכנזים מובהקים ע"ד החת"ס בלט ר' דוד בדרכי החסידות שנהג, והיה מהמיוחדים בעיר שחבשו על ראשם בשב"ק פאר השטריימל קפב.

כך היה אומר רבינו במסיבת השלחן, ובאותה שעה ישב שם ג"כ הרב הקדוש ר' יוסלי ניישטאטער בן רבינו בעל מאור ושמש, והיה אומר אפשר קען מען דאס מאכין בדרך השלום, ענה רבינו ניא וועלען מיר פרובען בדרך השלום, ושלח לשם את הרב הגאון ר' בנימין וואלף מזמיגרוד, ופעל בדרך השלום שנתקבל אביו לרב דשם בדרך השלום, ע"כ ששמעתי ממנו וק"ל, ע"כ (עי' שם מה שסיפר עוד בשם הרה"ק מצאנז, ושם אצל עניני שבת ע' ג מביא ד"ת בשם "הרב בו"ק ר' בעריש הרב מליטעוויסק המתגורר כעת בנייטרא", ובמשנה שכיר עה"ת סו"פ דברים מה שאמר בשם הגאון מהארדענקא זצ"ל בעל שו"ת דבר משה. ועי' בס' זכרון בספר, נ.י. תרפב, ב' מכתבים ממנו למוסד עזרת תורה).

קפב. סיפר לנו מרת שווארץ ע"ה אשת הר"ר משה ז"ל ממאנט קיסקא יצ"ו (ילידת נייטרא) שמונח בזכרונה איך שאמה אמרה פעם ליוצ"ח כי היא מצפה לה' שתזכה לחתן

במשך השנים נתברך ר' דוד עם משפחה גדולה של חמשה נפשות בנים ובנות, ביניהם בן אחד בשם נפתלי ובת אחת בשם דבורה. כך שהצריך להביא פרנסה לתוך ביתו שנתברכה ונתגדלה, ועסק עם מסחר הוואלוט"ע, והיה איש מצליח בפרנסה רחבה. מקום תפלתו בנייטרא היה בבית מדרשו של הרה"צ ר' יקותיאל יודא הלברשטאם זצ"ל שהיה נקרא "הרבי מבארדיוב".

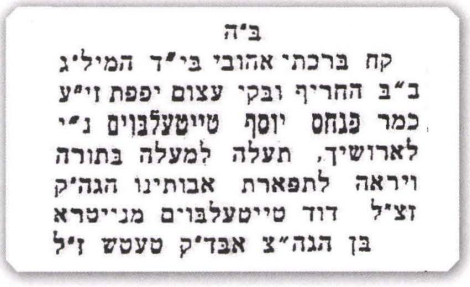
בעת המלחמה כאשר המצב בסלאוואקיי נעשה קשה מנשוא, הוגלה ר' דוד יחד עם כל משפחתו ועם חמותו האלמנה לאונגארין, מתחילה התעכב איזה שבועות בעיר באניע אצל אחיו רבי זלמן לייב, אבל מכיון שדרו שם איזה פריצים מראשי הצבא לא היה ביכלתו להתעכב שם יותר, ולכן נסע הלאה לעיר דעברעצין, שם היה דר במשך של שנה תמימה. ר' דוד היה מחזק את הציבור באותן זמנים הקשים שלא להתייאש ח"ו ורק לחשוב תמיד כי "חיי שעה איז אויך געלעבט", ולעשות כל מה שאפשר להאריך את החיים אף על יום אחד[קפג].

בחודש איר תש"ד הגיע ידיעה כי הדייטשען בדעתם לקבץ את כל היהודים לתוך געטא, אז קם ר' דוד ובנה במו ידיו מקום מחבוא (בונקע"ר) מתחת לביתו של הרה"צ ר' נפתלי גרוים זצ"ל מקערעסטיר-בערבעשט, ונתחבאו שם י"ד אנשים, ובתוכם ר' דוד יחד עם בנו הילד נפתלי הי"ד (ר' דוד הביא שם למחבוא גם את מי שהיתה מיועדת להינשא לבן אחותו, ה"ה הכלה מרת מלכה ריזל פרענקל-וואלדמאן ע"ה, שהיתה משודכת להחתן הרב יוסף וועליטשקער הי"ד בן הגה"צ מטרעסיף זצ"ל, ע' אודותה בס' שארית יואל בחלק התולדות פרק י').

כמו האברך ר' דוד, ושאלו אותה בניה הלא ר' דוד הולך עם שטריימל, והם היו אשכנזים מובהקים אשר מלבוש השטריימל הי' אצלם בבל יראה, והשיבה דכדאי לזכות לחתן חשוב כמוהו היא מוותרת גם על זה.

וסיפר מרן הברך משה זצ"ל כי בעת הנשואין של ש"ב ר' דוד ז"ל (שהיה לו לחבר טוב מעת לומדו בעיר סיגוט) נסע גם הוא לנייטרא להשתתף אצל השמחה, ובשב"ק בבוקר ראו שהמקוה סגור וא"א לטבול, כיון שנייטרא היתה עיר אשכנזית ולא היה נהוג אצלם הליכה למקוה בשב"ק, והמחותנים החשובים שבאו לשם על שב"ק טרחו זמן מרובה עד שמצאו מקוה מים לטבול בו (מפי בנו כ"ק אדמו"ר מהר"א ט"ב שליט"א מסאטמאר).

קפג. מפי הרה"ח ר' ירמי' טייטלבוים שליט"א, בנו של הרב החסיד ר' אהרן ז"ל שמשפחתו היו ג"כ באותו מחבוא יחד עם ר' דוד הי"ד.

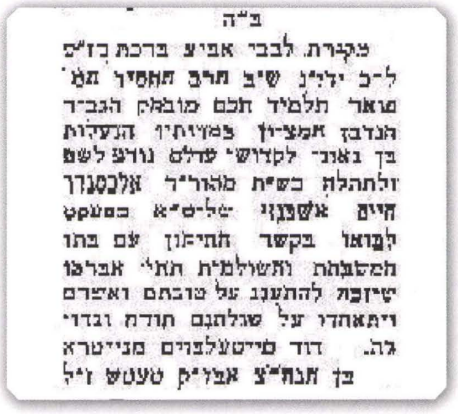

ב"ה

קח ברכתי אהובי בי"ד המיל"ג
ב"ב החריף ובקי עצום יפפת זי"ע
כמר פנחס יוסף טייטעלבוים נ"י
לארושיך, תעלה למעלה בתורה
ויראה לתפארת אבותינו הגה"ק
זצ"ל דוד טייטעלבוים מנייטרא
בן הגה"צ אבד"ק טעטש זי"ל

ברכת מז"ט לבן דודו וגיסו הרה"צ ר' פנחס יוסף טייטלבוים ז"ל

(דאס יודישע בלאט – מונקאטש, ט' תמוז תרצ"ז)

ב"ה

מקירות לבבי אביע ברכת מז"ט
ל-כ ידי"נ שיב תרב תחסיד תמ'
מואר תלמיד חכם מובהק הגביר
הנדבן אמצי-ן במדותיו הנעלות
בן גאוני לקדושי עולם נודע לשם
ולתהלה כש"ת מהור"ר אלכסנדר
חיים אשכנזי שליט"א בפעסט
לבואו בקשר החיתון עם בתו
המשובחת והשולמית תחי' אברכו
שיזכה להתענג על טובתם ואשרם
ויתאחדו על שולחנם תורה וגדולה.
דוד טייטעלבוים מנייטרא
בן הגה"צ אבד"ק טעטש זי"ל

ב"ה

מקירות לבבי אביע ברכת מז"ט לכבוד ידי"נ ש"ב הרב החסיד המפואר תלמיד חכם מובהק הגביר הנדבן המצוין במדותיו הנעלות, בן גאוני וקדושי עולם, נודע לשם ולתהלה כש"ת מהור"ר אלכסנדר חיים אשכנזי שליט"א בפעסט, לבואו בקשר החיתון עם בתו המושבחת והשולמית תחי'. אברכו שיזכה להתענג על טובתם ואשרם, ויתאחדו על שלחנם תורה וגדולה.

דוד טייטעלבוים מנייטרא

בן הגה"צ אבד"ק טעטש זי"ל

ברכת מז"ט למחותנו הרה"צ ר' סענדר אשכנזי ז"ל

(דאס יודישע בלאט – מונקאטש, ב' תמוז תרצ"ז)

במשך של ארבעה שבועות עלה בידם להתחבא מידי הרשעים, עד שביום אחד גילו את הבונקער והובילו את כולם לאושוויץ והגיעו שם ביום ח"י לחודש מנחם אב, באותו היום נעקד"ה הילד הצעיר נפתלי בן ט' שנים, ואת ר' דוד הוליכו למחנה העבודה "גאלעשוי" ועבד שם עבודת הפרך במשך של כמה חדשים, ומשם נאבדו עקבותיו ל"ע. שאר משפחתו של ר' דוד (זוגתו ובניו הקטנים) נגרשו מהגעטא בדעברעצין ביום כ"ה סיון ונשלחו לגיא ההריגה באושוויץ, הי"ד קפד.

ה) מרת ריקל ריזל ע"ה נולדה ביום כ"א כסליו שנת תרם"א (נקראה ע"ש זקינתה הרבנית מנאראל אשת רבי יצחק משולם זלמן זצ"ל), נישאת להגה"צ רבי מאיר גרינוואלד זצ"ל אב"ד טעטש. עי' תולדותם להלן בפרקין באריכות.

ו) מרת מרים ע"ה (נקראה ע"ש זקינתה הרבנית מטעטש ע"ה), בחודש תמוז שנת תרצ"ז נתארסה עב"ג הרב ר' פנחס יוסף טייטלבוים ז"ל אב"ד בישטינא, בנו של דודה אחי אביה הרה"צ ר' חיימ'ל מטעטש זצ"ל.

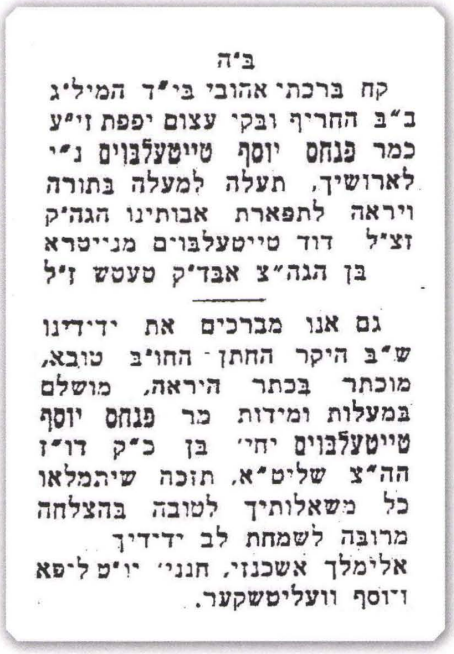
החתונה נערכה בק"ק טעטש בשנת תרצ"ח, מרן הק' מסאטמאר זי"ע פאר את החתונה והופיע בראש המסובין, מסופר כי מרן רקד את הריקודין של מצוה לפני הכלה בהתעוררות גדול מאוד שהתארכה זמן רב יותר מהרגיל, והרבנית מסאטמאר ע"ה חששה לבריאתו ושלחה להמשב"ק הר"ר פייביש אשכנזי ז"ל הי"ד לרמז למרן שיפסיק מהריקודין (מרן היה אז בתוך שנה ראשונה לנשואיו בזוי"ש), אבל מרן לא שמע אליו והמשיך בעבודתו הק' בהתרוממות נפלאה, עד שהרבנית בעצמה באה אליו וביקשה שיפסיק מלרקוד עוד. (מפי מוה"ר ברוך בערקאוויטש הי"ו שנכח שם)

וימלאו ימיה ללדת ונולדה בת אחת, שנפטרה בגיל צעיר ומנו"כ

קפד. פרטי המצב בהבונקער ובמחנה גאלעשוי, נכתבו באריכות ע"י הה"צ ר' ישעי' גרויס שליט"א בספרו "מקערעסטיר עד אמעריקא" (י"ל בשנת תשס"א), ובס' זכרון ישעי' בהקדמה.

רבי דוד ז"ל הצליח לשלוח לאר"י לפני המלחמה תכשיטי הזהב של זוגתו ע"ה, כדי שיגיעו לקרוביו, ואכן אחר כמה שנים הגיעו כמה תכשיטין ליד זקנתינו ע"ה בתו של הרב מטרעסיף זצ"ל.

בטעטש (כ"ה בס' תפוח). ואחר זמן קצר נפטרה גם אמה מרת מרים ע"ה, ולע"ע לא נודע לנו איה מקום מנוחתה. בעלה רבי פנחס יוסף האב"ד בישטינא נעקר"ה בימי המלחמה, הי"ד.

ב"ה

קח ברכתי אהובי בי"ד המיל"ג ב"ב החריף ובקי עצום יפפת ז"ע כמר **פנחס יוסף טייטעלבוים** נ"י לארושיך, תעלה למעלה בתורה ויראה לתפארת אבותינו הגה"ק זצ"ל דוד טייטעלבוים מנייטרא בן הגה"צ אבד"ק טעטש זי"ל

גם אנו מברכים את ידידינו ש"ב היקר החתן החו"ב טובא, מוכתר בכתר היראה, מושלם במעלות ומידות מר **פנחס יוסף טייטעלבוים** יחי' בן כ"ק דו"ז הה"צ שליט"א, תזכה שיתמלאו כל משאלותיך לטובה בהצלחה מרובה לשמחת לב ידידיך אלימלך אשכנזי, חנני' יו"ט ליפא ווסף וועליטשקער.

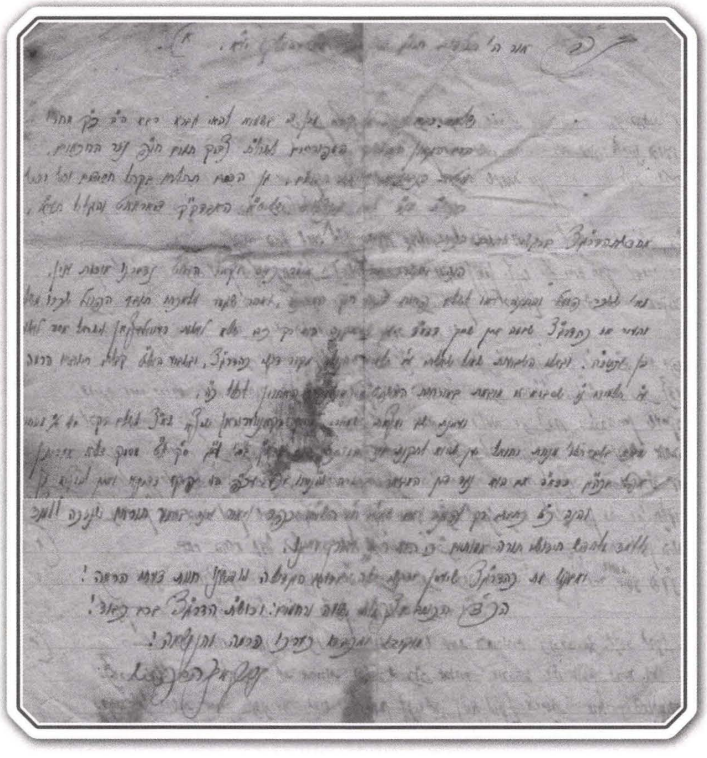
דאס יודישע בלאט – מונקאטש (ט' תמוז תרצ"ז)

ז) מרת **טעמא** ע"ה, נקראה ע"ש זקינתה אשת הר"ר דוד אפטייקער ז"ל מלינסק. בהגיעה לפרקה נישאת להאברך המופלג הרב ר' ברוך אברהם פיש ז"ל בן הגה"צ המפורסם רבי יחזקי' זצ"ל אדמו"ר ממאטע-סאלקא, בעמח"ס לב חזקיה עה"ת ומועדים.

האדמו"ר ממאטע-סאלקא היה בנו של הגה"צ רבי אהרן ישעי' זצ"ל אב"ד האדאס ומח"ס קדושת אהרן ושו"ת פרח מטה אהרן[קפה], וחתן

קפה. הגה"צ מהאדאס זצ"ל היה תלמיד מהגה"ק ר' שמעלקא מסעליש זצ"ל, ואחר

הרה"צ ר' ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל מבארשא (חתן רבי שמואל שפירא זצ"ל מלאנצוהט בן הרה"ק הבני יששכר זצ"ל, ונכד הרה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשוב זצ"ל) בן רבי יעקב צבי זצ"ל אב"ד בארשא.

תחילה וסוף ממכתב שו"ת מהר"ר ברוך אברהם פיש הי"ד שכתב בימי בחרותו

ר' ברוך אברהם נולד ביום כ"ז תשרי תרפ"א לפ"ק בעיר האדאם, בימי בחרותו למד אצל אביו בק"ק האדאם, שימש בהוראה אצל הביד"צ דק"ק

פטירתו הלך ללמוד אצל מרן הייט"ל זצ"ל. מסופר כי פעם בער לו קדושה לעבודת השי"ת, והלך פנימה לרבו הייט"ל וביקש ממנו טובה לנפש, והשיב לו הייט"ל, אין זה התפקיד שלי (שו"ת פרח מטה אהרן, בהקדמה).

מונקאטש וכן אצל שאר גאונים ממדינת אונגארן, ונתעטר על ידם בעטרת חכמים, וכך יצא שמו לשם ולתהלה[קפו].

קפו. נשאר ממנו למשמרת מכתב תשובה בהלכה בדין שכירת פועל, ובדין נתינת שוחד לשופט עכו"ם, שכתבו בימי בחרותו אל הגה"צ רבי זאב גינצלער זצ"ל אב"ד דיארמאט, והיות שלא השאיר אחריו זש"ק נעתיקו הנה ויהא זכרו ברוך (נעתק לראשונה בס' פרי אליעזר, סאלקא, ברוקלין תשע"ג):

ב"ה, אור ה' תולדות תש"ג לפ"ק פה מאטעסאלקא יע"א.

שלמא רבא מן קדם מרן די בשמיא להאי גברא רבא ה"ה כ"ק מחו' הרב הגאון המובהק המפורסם לשול"ת, צדיק תמים חו"פ נזר החכמים, עטרת הנבונים, ערוגת הבושם, גן הדסים, תהלתו בקהל חסידים וכו' כו' כקש"ת מוה"ר זאב גינצלער שליט"א האבדק"ק דיארמאט והגליל תע"א.

אחדשתהדרג"צ ברגשי יותרת הכבוד ויקר אבא בזה. הנה בהיותי בהיכלו כולו אומר כבוד בקיץ העעל"ט נדברנו אודות ענין מא' ששכר פועל והתנה עמו לשלם פחות כפי חוקי המדינה, ואחרי שגמר מלאכתו תובע הפועל שכרו משלם, והעיר אז כהדרג"צ שבזה אין שייך דדינא דמלכותא דינא יען שהתקנה הוא רק כדי שלא לעשות רעוועלאציען לישראל אחר לעשות כן עכתוד"ה, ובאלו השבועות שאול שאלתי ע"י תלמידו הנעלה מקור דברי כהדרג"צ, ובשבוע העל"ט קבלתי תשובתו הרמה ע"י תלמידו נ"י שסברא זו מובאת באורחות המשפטים (ח"א בקונטרס האחרון לכלל כ"ה).

ועיינתי שם ומצאתי שמיירי בקאנווערזיאן שיצא שא"צ לשלם רק 40 % מהחובות, ומביא בשם תשו' מנחת יחיאל יען שהוא לתקנת בני המדינה הגם שהש"ך (סימן ע"ג סקל"ט) מסיק דלא אמרינן אפילו בכה"ג דדמ"ד אם הוא נגד דין המבואר בתורה והניחו בצ"ע, עכ"פ הוי ספיקא דדינא ואין להוציא מן המוחזק עכ"פ, ואח"כ מביא הארחות המשפטים שם ולפימ"ש התקנה היא שלא לעשות רעוועלאציאן וישראל אסור לעשות כן ממילא לא אמרינן דדמ"ד, ומקור מחצבתו מהאסיפות זקנים שמיירי מחוק שאין חזקה רק במ' שנה, והאריך שבין ישראל לחבירו לא שייך ג"כ דינא דמלכותא אם הטיל המלך תקנתו אף על ישראל מפני שהישראל יכול לכוף חבירו לדין בדין ישראל.

מבואר טעמו יען שע"פ תורה הוי חזקה בג' שנים אינו יכול לכופו לדד"מ, וממילא יש ראי' לנידון חוק הקאנווערזיאן שאין שייך דדמ"ד יען שע"פ תורה חייב לו כל החוב ודו"ק ע"ש.

אמנם לנידן דידן לפענ"ד לא זכיתי עדיין להבין כוונת כהדרג"צ שליט"א

א) מנין נדע שהחוק הזה הוא ג"כ כדי שלא לעשות רעוואלאציען, ב) אפילו נאמר שבאמת הוא מטעם זה, עכ"ז לפענ"ד לא נוכל לדמותו לגמרי לחוק הקאנווערציאן, כי שם הוא נגד דין המבואר בתוה"ק, כנ"ל, אשר לפי שיטות רוב הפוסקים לא אמרינן בכה"ג דדמ"ד, אבל בנ"ד שאין לנו מפורש יוצא מתוה"ק היפוך הדינא דמלכותא, מנא לנו לומר שאין שייך כאן דינא דמלכותא דינא, הגם שנאמר שהחוק הזה הוא ג"כ מטעם הרעוועלאציאן כי סברא זו שבכגון דא לא

יהי׳ שייך דדמ״ד לא מצינו עדיין בהפוסקים רק האורחות משפט (שנתקבלו) בחוק הקאנוועזיאן יען שבנה יסודו על דברי האסיפת זקנים הנ״ל, אבל עכ״פ הבו לה דלא להוסיף עליה דרק מקום שדומה ממש לדינו של האסיפת זקנים שהדד״מ הוא נגד תוה״ק, אבל לא בנידן דידן שאינו מבואר בתוה״ק להיפך, ואפי׳ אם נמצא לדמותו מכח איזה סברא עכ״פ מנין לנו לומר כן בברור, כי כן מצינו ראינו בכמה מקומות שדחינו איזה סברא מפני קושיות מנלן, ועיין ביו״ד סי׳ צ״ט בטו״ז סקט״ו שדחה דברי הרשב״א לענין איסור משהו ביורה גדולה במקום שאינו פוגם, יען שמקור הגמרא בש״ס עכו״ם לא מיירי רק במקום שפוגם, ובפרט שבאמת מנין לנו לידע ולומר שטעם חוק הזה הוא כדי שלא יהי׳ רעוועלאציאן.

והנה הגם שאמרו חז״ל במקום גדולים אל תעמוד, ומי אני לבוא בדברי אלה, עכ״פ יען שלפענ״ד לא זכיתי עדיין להבין דברי כהדרג״צ [אשר באמת בטח ממקור נאמן יצאו ועל יסוד חזק נאמרו, ובטח כוונת כהדרג״צ הי׳ דבריו הרמים על מקור אחר שלא זכיתי עדיין לראות] אשר ע״כ תורה אבקשה מפיהם ילמדנו רבינו ביאור דבריו הנאמרים מאז בדבר הלכה זו.

והגם שבאמת בנ״ד אין כ״כ נ״מ ענין שאפילו אי נימא דדמ״ד עכ״פ הוא ספיקא דדינא ואין מוציאין מידי המוחזק כנ״ל מהאסיפת זקנים, וכן הביאו האחרונים ובתוכם החת״ס, וכן יש עוד כו״כ צדדים להתיר כאשר כן אמר לי גם כהדרג״צ פא״פ, עכ״ז תורה הוא וללמוד אני צריך ובפרט יען שעסקתי בהלכה זו ושמעתי מכהדרג״צ סברא זו אשר יוכל להיות לי נ״מ גדולה בענין אחר, ע״כ נפשי אותה לידע ולהבין ולהשכיל דברי כהדרג״צ על ברור, ומה נעים הי׳ לי באם כהדרג״צ יצוה בחסדו לאו״ר באה״ר להדין כי בודאי נמצא עוד מקור נאמרה בענין הזה אשר לא מצאתי, ואני את פקודתו אשמור שלא לגלות מקור מחצבתו כאשר נדברנו מאז, כי באמת לענין המ״מ עדיין לא נאמר... וד״ל.

אשר על כן אקוה שכהדרג״צ ישיבנו בתשובה שלימה ויאיר עיני בהלכה זו כי כך הוא דרכה של תורה.

*

וכדי שלא להוציא את הנייר חלק, אשאלה ממנו מענה לשון ועט, בענין אשר נסתפקתי בה בעת למדי בהלכה וברורתי לעצמי לפענ״ד, ע״כ אשאלה חוו״ד דעתו דעת תורה של כהדרג״צ.

שאלה בנידן א׳ שיש לו קרימינא״ל פראצעס באופן שיודע שאין הצדק אתו, אי רשאי ליתן שוחד לשופט עכו״ם שיטה משפטו לטובה.

ואען ואומר, ראשית דבר אביא המקור לדבר, משו״ע חו״מ (סימן ט׳ ס״א) פתחי תשובה סק״ג עיי״ש שמביא בשם תשו׳ חו״י (סי׳ קל״ו) שאסור ליתן שוחד לעכו״ם מפני לפני עור מטעם שהעכו״ם מצווה על הדינין, עי״ש עוד שמביא הרמב״ן פ׳ וישלח ע״ש ברמב״ן שמביא ירושלמי הטה דינו נהרג, לקח שוחד נהרג, ועוד מביא השו״ת חת״ס ח״ו סימן י״ד ונעיין בפנים החיבור... באריכות נעים דבריו הקדושים, ותוכן דבריו: שמחלק דאם אין הצדק עם הישראל אסור ליתן שוחד, מ״מ אם הישראל יודע בבירור שהצדק אתו וירא לנפשו שהעכו״ם בעצמו יטה דינו אז אדרבא מצוה ליתן שוחד להציל את העכו״ם מלהטות משפט צדק ודו״ק ע״ש.

שנית נבאר האם בנ"ד שעשה נגד חוקי הממשלה אי חשוב שאין הצדק אתו, נעיין בחו"מ שס"ט ס"ו בענין המבריח עצמו מן המכס וז"ל המחבר שם באמצע דבריו: ולא עוד אלא שהמבריח ממכס זה עובר (על לא תגזול) מפני שהוא גוזל מנת המלך בין שהיה מלך ישראל בין שהיה מלך עובד כוכבים ע"ש, נתבאר לנו מזה שבכל דבר שהוא גורע מנת המלך הוי בגדר גזילה.

ובביאור אלו הדברים נתחיל לבאר שאלתינו כיד ה' הטובה עלינו בס"ד, כפי המבואר מהחת"ס אין לנו עדיין שום היתר ליתן שוחד במקום שאין הצדק אתו, אמנם לפענ"ד נראה לחלק ענין זה בג' חלקים.

א) באם החטא גדול כ"כ עד שעונשו יגיע לסכ"נ בוודאי אין שום ספק שמותר ליתן השוחד, כאשר נראה מפנים התשו' הנ"ל בחת"ס בסופו עיש"ה, וכידוע מכמה וכמה מקומות שאין לך דבר שעומד בפני פיקו"נ, וכן מצינו לענין רבית ביו"ד ק"ס סעי' כ"ב ע"ש, ולענין חילול שבת כידוע וד"ל.

ב) ואם הוא מדברים שעונשו הוא להיות חבוש בבית האסורים, נלפע"ד ג"כ לצדד להקל, יען שבשם יצטרך לחלל השבת ולאכול מאכלות אסורות ויתוסף כו"כ איסורים דאורייתא שח"ו יוצרך לעבור, וא"כ טוב לנו שנתיר לי' לעבור איסור דלפני עור שהוא קיל יותר [כאשר נבוא להלן] מלעבור על איסורים דאורייתא כאשר מצינו כן בכמה מקומות, וכאשר נראה לפענ"ד משו"ת חת"ס הנ"ל שאמר ואם שהצדק אתו הגם שגם אז אסור באמת ליתן שוחד כפי' המבואר בשו"ע חו"מ הנ"ל עכ"ד, רק כדי להציל העכו"ם מלהטות משפט צדק התרנו הלאו דלפני עור, מכש"כ כדי להציל הישראל מכו"כ איסורים דאורייתא בוודאי נוכל להתיר כנלפע"ד.

ג) ואמנם אם הוא רק מדברים שיגיע לו עי"ז עונש ממון, עדיין אין לנו שום היתר שבשביל שיפקיע א"ע מממון נתיר לו לעבור על ל"ע, אמנם ראיתי ביו"ד סי' קנ"א בש"ך סק"ו בענין אי מותר למכור לעכו"ם דברים המיוחדים לע"ז, מביא הש"ך וז"ל באמצע דבריו הקדושים, וכל זה לדעת הרב אבל נלעפנ"ד דכו"ע מודי להמרדכי דבעכו"ם או מומר שרי וכו' עד משא"כ בעכו"ם וישראל מומר שאינו חייב עכתוד"ה בקיצור, וע"ש בדגו"מ שמחלק בכוונת הש"ך שבאם עושה בשוגג מצוה להפרישו במומר אבל כשעושה במזיד אינו מצווה להפרישו עש"ה, וכן יש מחלוקת הפוסקים בסי' קנ"ט ס"ב אי רשאי להלות ברבית למומר ועיין ...ביו"ד סימן ק"פ סק"א שמביא ג"כ דברי הש"ך הנ"ל לראי' ודו"ק.

ולפי"ז אפשר לפענ"ד לומר שהעכו"ם בזה"ז שאנו רואים שעוברים במזיד ובשאט נפש על השבע מצוות שלהם, א"כ אפשר שהוי כמומר ישראל שעושה במזיד שיתבאר שאין שייך לפני עור בכה"ג, ולפי"ז נוכל לומר שאין כאן לאו דלפני עור לענין נתינת שוחד ... רק כעין הערה כתבתי.

שוב ראיתי בדרכ"ת בסימן קנ"א (סקכ"ב) דבזה"ז הוא רק מדרבנן ע"כ יש להקל בשעת דוחק ... רק נלפע"ד בדרך אפשר לומר שכוונתו ג"כ כמו שכתבתי שבזה"ז יען שעוברים ממילא על הז' מצות כנ"ל, ואמנם אפילו אם אין כוונתו כדבריי, עכ"פ נתבאר... שבשעת הדחק יש להקל, א"כ נשאר עלינו רק לברר באיזה אופן הוא כדברי בשעת הדחק שנוכל לגזור ודו"ק.

ואפשר שבזה"ז שבעוה"ר השעה משחקת להם הש"י ירחם אין לנו לידע על

החתונה התקיימה בעיר מיהאליפאלווא ביום כ"א שבט תש"ד זמן קצר לפני פרוץ המלחמה במדינת אונגארן, וכיסופר להלן בסוף פרקין באריכות. ואולם לא עברו רק איזה חדשים אחר חתונתם כאשר הרשעים נכנסו לאונגארן, ואז נלקחה מרת טעמא למחנה בירקנאו, ונעקדה שם עקד"ה בחודש סיון תש"ד, ובעלה נעצר למחנות ההסגר ונהרג בסוף ימי המלחמה, הי"ד קפז.

חוץ מאלו בנים ובנות הנזכרים היה לרבי משה זצ"ל והרבנית ע"ה עוד כמה בנים ובנות אשר נעדרו ל"ע בימי נערותם, אשר ביחד עלה מספר בני המשפחה לששה עשר, ונזכיר פרטים אחדים על אלו הילדים שידוע לנו, ושם עולם אתן להם בנים ובנות אשר לא יכרת.

ח) היניק **יעקב שמעון** ע"ה, נולד ביום י"ט שבט תרנ"ג (נולד תאומים עם אחיו ר' יקותיאל יודא ז"ל), נקרא ע"ש זקינו הגה"ק רבי יעקב שמעון זצ"ל אב"ד זאסלאב בנו של הגה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל, נמול על ברכי דודו הרה"צ ר' חיים מטעטש זצ"ל הי"ד, והמוהל היה הרה"ח ר' הערש וויים

ברור על שום ענין מה שיוכל להצמיח ממנו, כי כמ"פ ראינו שמדבר שנראה לעינינו לדבר קל נעשה דבר קשה וח"ו אפילו סכ"נ, וא"כ על הכל נוכל לומר שעת הדחק, ואין לנו שעת הדחק גדול מעתים הללו השי"ת ירחם במהרה.

והנה כ"ז כתבתיו רק לפענ"ד, ואם שגיתי ח"ו השי"ת יכפר ויאר עיני במאור תורתו שנזכה ללמוד וללמד ולחדש חידושי תורה אמתיים כי הם חיינו ואורך ימינו. ואבקש את כהדרג"צ שיעיין בדברי אלה בדעתו הגדולה ויודיענו חוות דעתו הרמה.

הכ"ד הכותב בצפיות ישועה ורחמים, ודוש"ת הדרג"צ ברב כבוד, מוקירו ומכבדו כערכו הרמה.

ברוך אברהם פיש

קפז. בעת המלחמה שהה במחנה הסמוך לו ש"ב הבתולה גנענדיל (גאלד) ע"ה בת הרה"צ ר' יעקב שמשון בר"ח טייטלבוים זצ"ל, והר"ר ברוך אברהם היה זורק לה מעבר הגדר חבילות מזון כדי שתוכל להחיות את נפשה. וסיפרה מרת גנענדיל כי ממאכלים האלו זכתה ג"כ להציל את מרת חנה'לע (הרבנית מאחוזה) בת הרה"ק העצי חיים זי"ע ששכבה כבר בלי סימני חיים, והיא סחטה לתוך פיה צוויקע"ל (בוריקעס) שנזרק לה מצד האחר עד שחזרה להכרה (מפי בנה הרה"ג ר' משה חיים גאלד שליט"א הרב מקראלי).

ז"ל **מראה"ק** (אחיו של הדומ"ץ הגה"צ ר' מאיר זצ"ל). **ולאחר כמה חדשים נפטר ויצא נשמתו ביום א' סיון תרנ"ג** (עפ"י המאטריקל).

ט) **הבתולה מרת רויזא ע"ה, נולדה בשנת תרנ"ה** (אולי נקראה ע"ש זקינתה אשת רבי מרדכי מאוסציא ובתו של רבי ארי' לייביש אב"ד סטאניסלאוו זצ"ל), **נפטרה בדמי ימיה ביום כ"ז אדר תרע"ז.**

י) **הבתולה מרת פעסיל ע"ה** (אולי נקראה כן ע"ש דודתה בתו של מרן הייטי"ל ואשת הגה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל), **נפטרה בילדותה ביום שביעי של פסח תרע"ז.**

שני הבתולות הללו מנו"כ בעיר טעטש סמוך לקברי אבותם (על מצבותיהם כבר נזכר אביהם בברכת "ז"ל", וכ"ה במציבת אחיהם החתן יצחק משולם ע"ה, ומבואר מזה שנעמדו מציבות האלו כמה שנים אחר פטירתם).

יתומים שכולים וגלמודים

כאשר הסתלק רבי משה זצ"ל לחיי העוה"ב הניח אחריו בביתו בנים ובנות צעירים שכולים וגלמודים בלי אב ואם ובלי משען ומשענה רח"ל, ורק שנים מצאצאיו זכה להשיא בחיים חיותו, המה בתו הבכורה הרבנית רחל ע"ה, ובנו הגדול רבי יקותיאל יודא ז"ל.

מרן רביה"ק מסאטמאר זצ"ל בהיותו ראש ופאר המשפחה הנכבדה, נכנס בעובי הקורה ודאג על כל צרכי היתומים כאב רחמן, ובפרט דאג למצוא להם זיווגים הגונים הראוי לפי כבודם וכבוד אבותיהם הק', ולבד זאת נטל על שכמו לכלכל את הוצאות הנישואין כיון שנשארו בלי פטרון

ומשען, וכמו שכותב במכתב לטובת אחת היתומות בזה"ל "היות כי היא בתולה יתומה שכולה וגלמודה ר"ל" קפח.

ראשון תחלה הציעו שידוכים עבור הבת הגדולה שהגיעה לשנים מרת ריקל ריזל ע"ה, וחיפשו אחר חתן כליל המעלות אשר יהיה ג"כ ראוי והגון למלאות את מקום חותנו המרא דאתרא, כפי שהיה נהוג בכמה מקומות כשאירע ל"ע שמת הרב והניח אחריו יתומים קטנים אז עבר הרבנות כנדוניא למי שישא את בתו של הרב ז"ל, וההוא נטל על עצמו להחזיק את בית הרב המנוח ולהשיא את היתומים בדרך כבוד. כמובן שבאירוע כגון זה נטלו חלק בכל ענייני השידוך גם הנהלת הקהלה כדי שיבחר להם רב הראוי לאותה איצטלא קפט.

הגיע לידינו מכתב יקר ערך בכתי"ק של רבינו הק' מסאטמאר זי"ע, אשר כתב באותן הימים שנת תרפ"ו, אל הרבני הנגיד מו"ה אברהם הילמאן

קפח. רביה"ק מסאטמאר זי"ע נודע ומפורסם במדת טובו שדאג רבות לטובת אלמנות ויתומים, ובפרט קירב את קרובי משפחתו כדחז"ל (יבמות סב:) המקרב את קרוביו וכו' עליו הכתוב אומר אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני, ובכל עת הראה קירבה יתירה לנכדי זקינו מרן בעל ייטב לב זי"ע (בשנים קדמוניות לפני המלחמה היה מנהגו לעשות מי שברך בימים נוראים לכל נכדי הייט"ל, עי' במחזור דבר"י לר"ה ויוכ"פ. ועי' בס' בוצינא קדישא ח"א דף תיג, איך שרבינו דאג עבור נכד דודו הגה"ק מקאלבאסוב זצ"ל, ועי"ע מזה בריש שו"ת נחלת יואל זאב במכתב).

קפט. מסופר כי תחילה הציעו את כתר הרבנות לחתן הרב הקודם הוא הגאון הצדיק רבי יואל וועליטשקער-אשכנזי זצ"ל האבד"ק טרעסיף, אבל הרב מטרעסיף היה נגד עיניו טובת המשפחה וטובת היתומים, וטען כי לטובתם נכון יותר לחפש אחר בחור הראוי לאותו האיצטלא שהוא ישא את בתו של הרב ז"ל.

וכך כותב הגה"צ רבי אלימלך אשכנזי זצ"ל גאב"ד מעלבארן, בן אחיו ותלמיד מובהק מהרב מטרעסיף זצ"ל, ב"דברי זכרון" שנדפס בריש שו"ת שארית יואל:

"אחרי פטירת חותנו הגה"צ רבי משה שמילא זמן קצר מקום אביו הגה"ק ר' אלי' בצלאל בטעטש, בקשו אנשי טעטש וראשי הקהלה את גאב"ד טרעסיף שימלא מקומו בטעטש, אמר דודי זצ"ל, מן חותני ז"ל נשארו בנות, יש להשיא אחת מהן לת"ח שיתקבל כאב"ד. ואז נישאת להגה"צ ר' מאיר גרינוואלד בן הגה"צ ר' אברהם יוסף גרינוואלד בן הערוגת הבושם זצ"ל. הגאון ר' מאיר היה גר אחרי המלחמה בטאראנטא. הרב מטעטש עמד בקשר עם גיסו גאב"ד טרעסיף בכל ענייני הלכה ורבנות".

ע"ה מראשי הקהלה בטעטש[קצ], בנוגע שידוך אחד שעמד על הפרק בעת ההוא, ומתוכן המכתב בולט ביותר איך שרבינו עומד על המשמר בכל תוקף ועוז שלא יתקפח טובת היתומים, ואיך שהרגיש כי עליו מוטל עול האחריות לראות בטובתן (עוד יש שני מכתבים ממרן זצ"ל בענין שידוך הזה, ונדפסו בס' מכתבים דברי יואל ח"ב סי' צח, ובס' אגרות מהרי"ט סי' נה).

המכתב הנפלא הזה נעתק כאן לראשונה מעצם כתי"ק, והשמטנו מתוכו איזה דברים פנימיים:

ב"ה

שוכט"ס אל כבוד ידידי הרבני הנגיד המפואר יקר ונעלה ברוב שבח ותהלה, כש"ת מוה"ר אברהם הילמואן נ"י.

היות כי קבלתי פתאום שני דילוג רב מטעטש, כי הוחלט שבת ב"ד הה"ג המנוח האב"ד דק"ק טעטש ז"ל תבוא בהתקשרות עם... וגם נתקבל שם לאב"ד בהסכמת כולם, ומבקשים גם הסכמתי. ונשתוממתי על המזראה, מה עלה על דעתה ועל דעת כל אנשי ק"ק טעטש הידידים לכל בית כ"ק דודי הה"צ זלה"ה, לעשות דבר כזה בלי שאלות שום א' מבני משפחתינו, היודעים ומבקשים טובתה וטובת כל היתומים וטובת כל בני העיר וכו', וכי כך הוא הדרך להחליט ולעשות דבר זר כזה, ואחר העשי' לבקש הסכמתי ובתר דעבדין מיתמלכין.

אבל אנכי לא כן עמדי, ויהי' איך שיהי' אני על משמרתי אעמודה, להגיד האמת והיושר עפ"י דתוה"ק וטובת כל היתומים שיחיו לאויט"א, וימחול נא לדבר עם הבתולה המהוללה מרת ריקל ריזל תחי' בשמי, שלא תתן אומן לעצת אותן שאינם יודעים ומבינים וכו', ויותר אני מבקש טובתם מכל אלו ההולכים דרך עקלתון כזה. ומהדרך הזה אשר הודיעו לי באלו השני דילוג רב שזכרתי, אינני רואה שום תכלית טוב, לא לפני' בשום אופן, ולא לכל היתומים, מכמה טעמים שא"א לבארם בכתב, ופה אל

קצ. היה מאנשי שם קרואי מועד אצל צדיקי בית סיגוט וסאטמאר, ומראשי הקהילה בעיר טעטש, חתן הנגיד המפורסם ר' יעקב יוסף לעפקאוויטש ע"ה מעיר נירעדהאז. נעקד"ה יחד עם קדושי בת עמו בחודש סיון תש"ד.

יואל טייטלבוים
אבד"ק קראל והגליל יע"א.
זצוק"ל

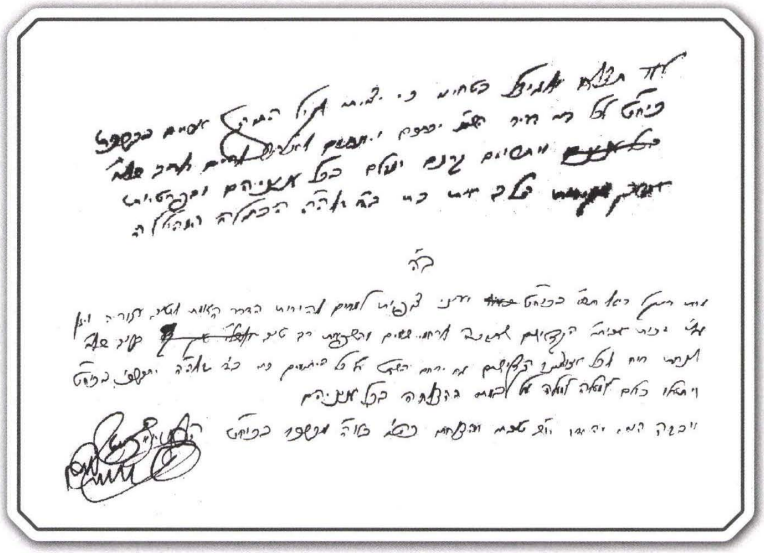
מכתב מרן מסאטמאר זי"ע לק"ק טעטש

פה הייתי יוכל לבאר קצת, אבל בכתב לא אוכל לכתוב רק בקיצור כי אינני מסכים לזה בשום אופן...

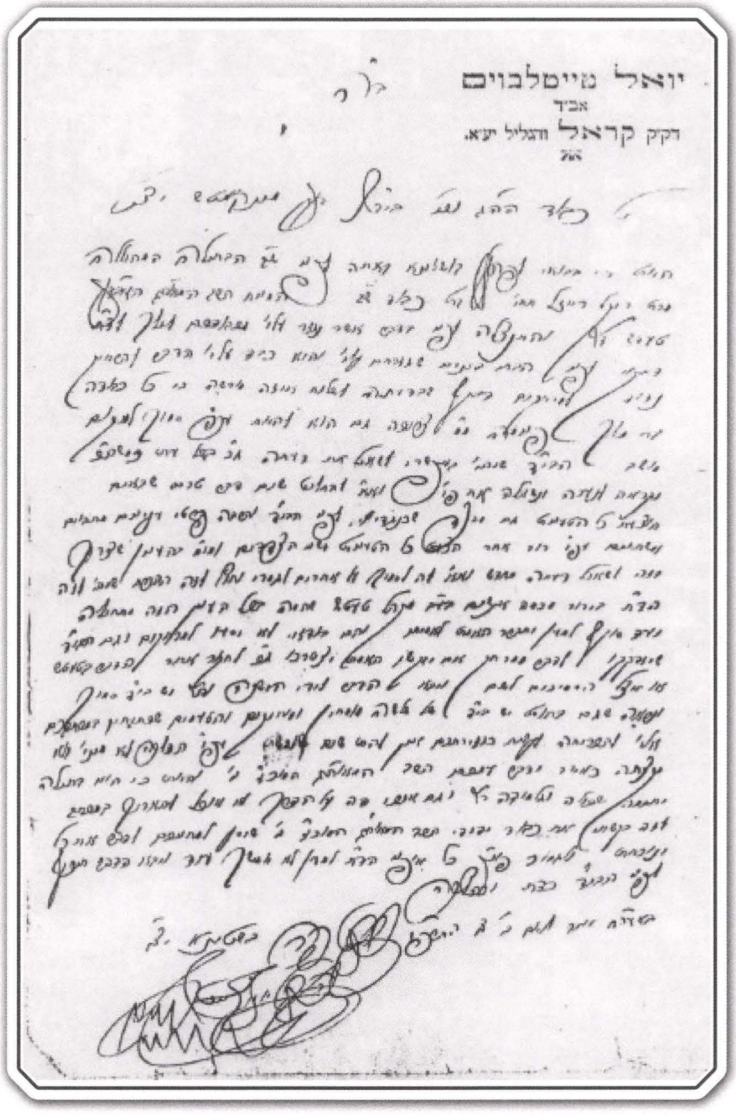
אסיים בברכת כוח"ט לכל בני העיר, השי"ת יכתבם ויחתמם לאלתר לחיים ולרוב שלום, וירומם קרנם ומזלם בכל ענייניהם. ובפרטיות אברך מזקירות הלב את בת ב"ד זלה"ה הבתולה מרת ריקל ריזל תחי' בכוח"ט, ועיני צופיות למרום להורות הדבר האמת לטוב עבורה, ויגן עלי' זכות אבותי' הקדושים, שתזכה לרחמי שמים והשפעות רב טוב ברוב שלום לנחת רוח לכל אבותינו הקדושים. גם ירחם השי"ת על כל היתומים בני ב"ד זלה"ה, ויתברכו בכוח"ט, ויתעלו כולם למעלה למעלה על במותי ההצלחה בכל ענייניהם.

ובזה הנני ידידו דו"ש טובתו והצלחתו כה"י בא"ה, מברכו בכוח"ט

הק' יואל טייטלבוים

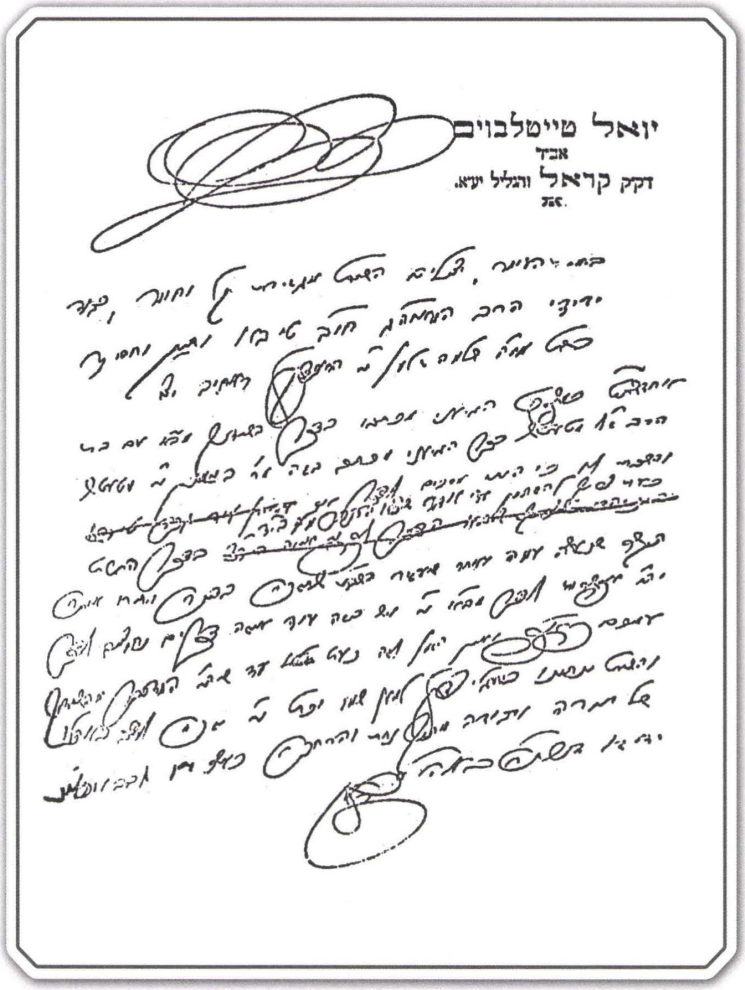

המשך מכתב מרן מסאטמאר זי"ע לק"ק טעטש

"ש"ב הבתולה המהוללה מרת ריקל ריזל תחי' בת כבוד ש"ב המנוח הרב המאה"ג
האבד"ק טעטש ז"ל... היות כי היא בתולה יתומה שכולה וגלמודה ר"ל"

עוד מכתב ממרן מסאטמאר זצ"ל הנעתק בס' אגרות מהרי"ט (סי' נה)

"בדבר השידוך מב"א עם בת הרב ז"ל מטעטש... והשבתי לו כי הנני מסכים לדבר"

עוד מכתב ממרן מסאטמאר זצ"ל הנעתק בס' מכתבים דברי יואל ח"ב (סי' צח)

הגה"צ ר' מאיר גרינוואלד זצ"ל

עבר וחלף זמן עד שחפץ ה' בידם הצליח לבחור בבן גדולים, והבתולה ריקל ריזל נתארסה עב"ג הוא הבחור כארזים אשר שמו הטוב הלך לפניו, רבי מאיר גרינוואלד זצ"ל.

ר' מאיר נולד בשנת תרס"ו לאביו הגה"צ רבי אברהם יוסף זצ"ל אב"ד חוסט ואונגוואר בעמח"ס שו"ת אבני שהם, בנו של הגה"ק המפורסם רבי משה גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט ובעמח"ס ערוגת הבושם עה"ת ושו"ת. בימי בחרותו למד בישיבתו של אביו באונגוואר, ונתייתם מאביו שנפטר בצעירתו ביום ט"ו טבת תרפ"ח לפ"ק.

מספד מר
בכולל שומרי החומות, ירושלם.

כמו נתן צדה כמכבדיה חשך השמש בהדרים כי נצחו אראלים את המצוקים ונשכה ארץ האלקים ותתקדש בישיבה של מעלה מע"כ בולנו הרב הגאון המפורסם צדיק יסוד עולם פאר הדור רבא דעמ"י מדברנא דאסתרי

רבי אברהם יוסף גרינוואלד זצ"ל

אבד"ק אונגוואר

קהה עדת ישורון מכבי מלוכתו מחבקשים לבוא לתהאסף יחד בבית הכנסת בית שמואל בשכונתנו

ביום ה' ויא שבט בשעה 10 אחד הצות עת מנחה ערב, ודבנו הגאון הצדיק

רבי יוסף חיים זאננענפעלד אביד שלמ"א

יעמיד מספר מר קנים ונתן על אבדה התהדות התרדית בכולל, ומולנו בפרט, ולהודיד דמעות על אדם בשר, אשר הגדיל עשות צדקה וחסד בארץ הקדושה וכל בית ישראל יבכו את השרשה אשר שרף ה' – וכן יעמיד הגה"צ הצ"ל על הפרעות וחלול תורתנו הקדושה הנעשה ע"י הפורעים בירושלים שכמלו אחב"י בזמן האחרון ה' יגדר פרצה עמו בי' ובולע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים כיר"א

מספד מר בירושלים על פטירת הגה"צ מאונגוואר זצ"ל

יחד עם קשרי השידוכין שנעשה יפות עם משפחת בית הרב זצ"ל, קיבל החתן לנדוניא את כתר הרבנות דק"ק טעטש, והתקיימה בחירות ע"י תושבי העיר ונתקבל בה ברוב דיעות, לקראת מאורע הנשגבה הזה בא במיוחד למעטש מרן רבינו מסאטמאר

בחירת הרבנת בטעטש

כפי שמודיעים לנו נבחר הרב רבי מאיר גרינוואלד בנו הצעיר של הרב מאונגוואר זצ"ל. עם זאת בא הרב הנבחר בברית האירוסין עם בת הרב הקודם זצ"ל שנפטר כבר לפני כמה שנים. לקראת המאורע הגיע לטעטש גם הרב הנכבד רבי יואל טייטלבוים מקראלי.

Oberrabbinerwahl in Tacevo (Tecsö).

Wie uns mitgeteilt wird, ist Herr Mayer Grünwald, der jüngere Sohn des Ungvarer Oberrabbiners זצ"ל in Tacevo zum Oberrabbiner gewählt worden. Zugleich hat sich der neugewählte Oberrabbiner mit der Tochter seines vor einigen Jahren verschiedenen Vorgängers זצ"ל verlobt. Aus diesem Anlasse war auch Se. Ehrw. Herr Oberrabbiner Joel Teitelbaum aus Nagykároly in Tacevo.

Von anderer Seite wird uns berichtet, daß gegen die Gültigkeit der Wahl bei der zuständigen Behörde Protest eingelegt wurde.

(מכת"ע יידישע פרעסע, ווין–פרעשבורג ג' כסליו תרפ"ט, תירגום משפת דייטש)

זי"ע - בינתיים עד זמן החתונה הוסיף החתן לשקוד על לימודיו והרבה מקנתו בתורה וביראה, קרא שנה ושימש ת"ח עד שנעשה ראוי לאותו איצטלא לכהן ברבנות של עיר מפואר בישראל.

בהתקרב זמן החתונה נדבה רוחו של אחד מראשי הקהילה, ה"ה הנגיד ר' מרדכי קרוים ע"ה[קצא] ליטול על שכמו לכלכל הוצאות הנשואין, ולצורך זה נסע לדפוק על פתחי נדיבים אנ"ש אשר כבוד האבות הק' יקר בעיניהם שיעמדו לעזרתו לצורך הכנסת כלה יתומה. גם עתה יצא רביה"ק מסאטמאר זי"ע בקול קריאה לעמוד לעזרת היתומים בסבר פנים יפות.

ונעתיק את לשון המכתב קודש הנתפרסם כאן לראשונה:

בעזה"י

היות כי בת ש"ב הה"ג הח' המנוח מוה"ר משה ז"ל שהיה אב"ד דק"ק טעטש יצ"ו, נכד זקיני מרן הגאוה"ק מאור הגולה בעל ייטב לב זללה"ה, התקשרה כעת בקשר שידוכין עם ב"ג הנתמנה כעת לרב ואב"ד שם למלאות מקום חותנו המנוח זלה"ה, ואחר כל הצרות והתלאות שעברו על יתמי הרב ז"ל שם, ובעזה"י כי הגיע הזמן להגביל בקרב בלי איחור זמן החתונה.

אבל ההוצאות מרובין ואין הקומץ משביע, והעיר טעטש הלא מצער הוא להספקת הענין הנצרך, ולזה נדבה רוחו של הנגיד הקצין המהולל מוה"ר מרדכי קרויז נ"י מנכבדי הקהלה, לנסוע לאיזה מקומן של שבחים לעשות קיבוץ באיזה סכום הגון לסייע לצורכי הכנסת כלה יתומה בת קדושים כמותה.

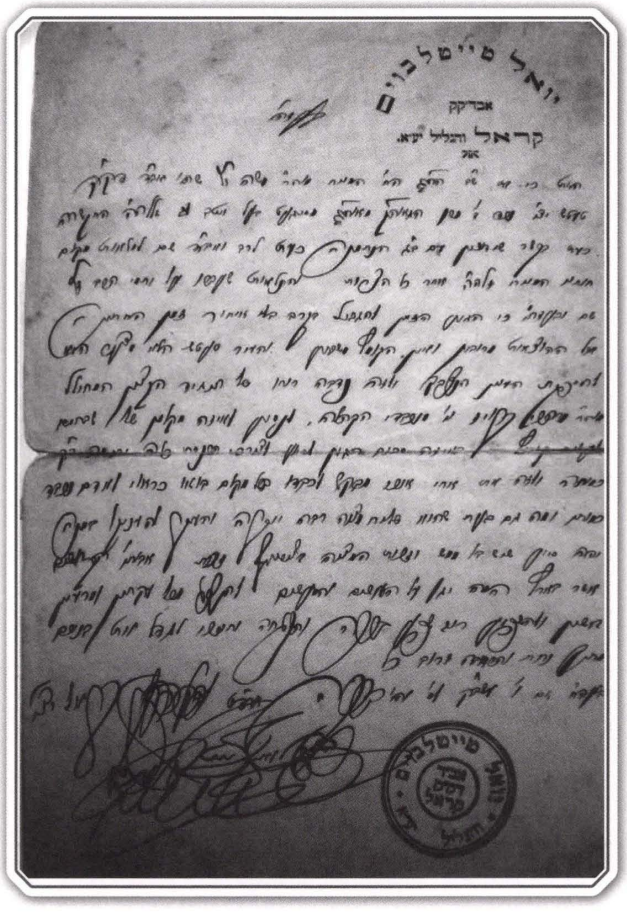
ולזה את אחי אנכי מבקש לכבדו בכל מקום בואו כראוי לאדם נכבד כמותו, ומה גם בעת שהוא שליח מצוה רבה ויקרה, והעיקר להעניקו במנה יפה סיוע שיש בו ממש, וזכות המצוה בצירוף זכות אבותיה הקדושים

קצא. ה"ה בן הרה"ח ר' חיים אליעזר ז"ל מפאטיק תלמיד מרן הייט"ל, ואחי הרה"ח ר' יודל ע"ה מבני ברק (במכתבים דברי יואל נמצאו כמה מכתבים אליו, ועי' ס' זכור ימות עולם ח"ד מאמר נו אות ה). עי' כמה סיפורים בשמו של ר' מרדכי על הרה"ק ר' ישעי' מקערעסטיר זצ"ל בס' בתי אבות (קערעסטיר, ע' לד).

אשר בארץ המה יגן על העושים והמעשים להנצל מכל עקתין ומרעין בישין ולהשפיע רוב שפע ברכה והצלחה, ותזכו לגדל את בניכם מתוך נחת והרחבה מרוב כל.

בעה"ח יום ו' עש"ק לסדר והי' ברכה תרפ"ט לפ"ק, פה"ק קראלי יצ"ו.

הק' יואל טייטלבוים

מכתב המלצה ממרן מסאטמאר זי"ע לטובת נישואי היתומים

שמחת הנישואין נערכה בעיר טעטש בשמחה רבה בשנת תרפ"ט, בהשתתפות כל בני העיר וקרובי המשפחה גאונים וצדיקים מקרוב ומרחוק, כאשר בראש המסובים ישב מרן מסאטמאר זי"ע שהיה השושבינין מצד הכלה. בתום ימי המשתה נתיישב הר"ר מאיר בעיר טעטש, והחל לנהל את הרבנות דק"ק טעטש על מקומו של חמיו המנוח זצ"ל.

הר"ר מאיר זצ"ל על אף היותו רך וצעיר בשנים, מ"מ הראה רוב עוזו ובא בחכמת תורתו ויראתו וזכה להתקבל בחיבה והערצה על כל בני הקהילה, וניהל את הרבנות במשך כל השנים ביד רמה כיד ה' הטובה עליו, היה נאה דורש ונאה מקיים, נעים הליכות ורב תבונות, ועמד בתקיפות נגד כל פגעי הזמן[קצב].

במשך הזמן יסד מחדש את הישיבה בטעטש אשר ממנו יצאו תלמידים הגונים לשם ולתפארת. כפי הנאמר במכתבו הרצוף להלן ששלח לחברת "סענטריל רעליף בניו יארק" בשנת תרצ"ו, למדו שם בשנה ההוא מספר של 95 תלמידים מגיל הבר מצוה עד עשרים שנה.

תיאור קצר מסדרי ישיבה מפי אחד התלמידים, מובא בס' "תפוח – תולדות קהילת טעטש" (עמוד תד), בזה"ל:

> כשפתח הרב ז"ל את הישיבה בטעטש, נשלחנו אני עם חברים שלי ללמוד בישיבה, מו"ר ר' מנחם זאב קויפמאן היה חזור בחור לקיבוץ של עשרה בחורים ואני הייתי ביניהם, ביום ראשון לימד הרב לפני כולנו את השיעור השבוע, וביום חמישי בערב בחן אותנו בנוכחת נכבדי הקהלה בקהל-שטיבל בבנין ביהכ"נ הגדול וכו'.

קצב. כבר מראשית כהונתו בסוף שנת תרפ"ט, מצאנו שדן לפני הגה"צ ר' יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל אב"ד חוסט (עי' שו"ת מהרי"ץ, ח"א סי' קמו) בעניני העיר, בדיני ממונות באחד שהלך בערכאות ורוצה עכשיו להתדיין בדין תורה, אם בי"ד נזקקין לו.

ובשו"ת חסד ליהושע (ח"א סי' כח) השיב לו אחיו הגדול הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד זצ"ל אב"ד חוסט על שאלתו בדין השמרים שבאו בתוך הפסח לחנות של נכרי, ונתברר שבעלי הפאבריק הם יהודים העוברים על דת ישראל. ובשו"ת משמיע שלום (סי' עז) כתב לו הגה"צ ר' שלום ווידער זצ"ל אב"ד נירעדהאז, בדין דהתובע הולך אחר הנתבע ובדין הולך לערכאות. ועי' לעיל פרק ד' שהעתקנו מה ששאל למהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל בענין לשנות מקומות הישיבה בביהכ"נ.

בעזה"י

הרב המופלג בתורה הו"ב מוה"ר משה שוואַרץ נ"י הראה לי ע"י חמיו ספרו אשר חיבור מקבץ מאמרי חכז"ל, ומעט אשר הצצתי כי הוטבו בעיני כי נמצאו בו דברים טובים והמה מסודרים בסדר נכון וישר, לכן גם ידי חבון עמו לחדפיסו ולהוציאו לאור ולחלקו ביעקב ולהפיצם בישראל, וברך ד' חילו כו'.

ובאע"ה פק"ק טעטש (ציכוסלובקי) יע"א ב' מטו"מ תרצ"ה לפ"ק.

מאיר גרינוואלד
אב"ד דפק"ק

מכתב הסכמה מאת רבי מאיר גרינוואלד זצ"ל לספר "זוודין לאורחא"

את תפקידו בכהונת רב אב"ד וראש ישיבה, מילא הגה"צ רבי מאיר ז"ל במשך של ארבע עשר שנים, עד תקופת המלחמה בשנת תש"ד, כאשר הקהילה קדושה נחרבה ונהרסה בידי הצוררים הנאצים ימ"ש. רבי מאיר מבכה מרה על קהל הקודש טעטש שנחרבה כליל, בהקדמתו לס' ערוגת הבשם על משניות, וז"ל:

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

ערוגת הבשם

חידושים ופירושים על משניות

אשר עלו ונשא הרב הגאון המפורסם שר התורה, מאור הגולה, חסיד המפורסם

מרן **משה** בן הרב הגאון מהר"ר **עמרם** זללה"ה

שפטש תהיה מקלן חשוקה, ומקלן קלימאדיין ומה"צ מקלן חסם

רשם ולקט מחוקק ומחן,

מראב מאיר שיחיה השוחט ומשוחט, הקל התורה,

הל' מסקת מהרה על שליח חלוצה מפוארת,

נכד להגאון המפורסם רשכבה"ק בעל פנים מאירות זיע"א.

מקהלות חדושים וחה אחר מכון תרבה מהרים שנאבדו בימי חמוחה

ותיהל ליי בן רבינו המחוקק המחבר זיע, רחים חדיי הרב הגדיע המפורסם

חמאיר ישראל

מהרי"ד לדר יצחק ברינואלד שליט"א

אב"ד ורלק שיחיה ומצבא, פרישלין.

פרחיו ותלמידי לאור עם קטנת חעדות קטורת בחשלח ד' קלי, חעקיר באלף ישראל,

אוד מקהל מאיש, בן כבו של רבינו חק המחבר אלחיהן, ומיהא חסן הגדיא

מאיר גרינוואלד

מלמנדים אב"ד ורלק מעטש וחגולה, חזכה מה פפיקעצקע, קאנטאנא הקלא.

פעניר ריישס

בית צדיקים

"עיני עיני יורדה דמע על ישישי קהלי, קהל "טעטש" המפוארה, בה היה כל כלי חמדה, מי לא ראה חביבותם אל התורה, כולם היו יראי ה' באהבה ובמורא, הייתי להם למורה ארבעה עשר שנה, ונפש כל אחד ואחד מהם בנפשי היה קשורה.

ונגזר עליהם חרי אף זעם ועברה, הובלו אל אוישוויץ ארץ גזירה, וזרקו אותם לתבערה, גופותיהם הטהורות נהפכו למזורה, ויצאה נשמתם בטהרה, בחמישי בסיון בו קידשו שם המיוחד והנורא, אהימה עליהם בבכי יולל לחשרה, כי שקולה הריגתם כשריפת בית אלקינו האולם והבירה, עליהם תמיד עיני בוכיה."

רבי מאיר בנה בית לה' עם זוגתו הרבנית מרת ריקל ויולדו בנים ובנות, ואלה שמותם: הב' **משה** (נעקד"ה כשהיה בן י"ד שנים), הב' **אברהם יוסף** (בן י"ג שנים), **יצחק** (בן י"א שנים), **שמואל דוד** (בן י' שנים), **יקותיאל יודא** (נפגע באסון ל"ע ונפטר י"ח חשון שנת תרצ"ט), **אלי' בצלאל** (נפטר באבו ר"ח חשון תרצ"ד) קצג, **ישכר דוב**, **דבורה** (בת ג' שנים), **שרה בילא** (בת ב' שנים), **הי"ד** קצד.

ספר
אגנים מאירות
שלשה חלקים
שרה מאיר ניישטאדט עלילתה

כאשר הגיעו הזמנים הקשים על יהדות אונגארין עוד בשנת תש"ג, הוגלה רבי מאיר מביתו ונשלח למחנה העבודה במונקא טאבאר, שם היה שלש שנים בצרה ובשביה, כפי שכותב בעצמו בהקדמתו הנ"ל:

"מזדי דברי בו אפרוש כפי להודות לא-ל על חסדיו הגדולים והמרובים שניצלתי מכף הכליון ויצאתי חיים מלהב אש אשר שרף בבית ישראל,

---

קצג. הילד יקותיאל יודא נפגע קשה בתאונת דרכים, וקבוצת ערלים שונאי ישראל מנעו מבעד הרופא שיוכל להגיע לשם, והוא מת מפציעו ר"ל (כ"ה בס' תפוח), ונקבר סמוך לאחיו הילד אלי' בצלאל, והעמידו עליהם מצבה אחת בזה"ל:

כי מדי דברו בו זכור אזכרנו עוד

פ' נ'

ילד שעשועים	ילד שעשועים
נחמד וחכים בנש"ק	בנש"ק
יקותיאל יודא	**אלי' בצלאל**
ע"ה	ע"ה

בהר' ה"ה מוה"ר מאיר שליט"א
נ' ר"ח חשון תרצ"ד נ' י"ח חשון תרצ"ט
תנצב"ה

קצד. בשו"ת חסד יהושע לאחיו הגה"צ ר' יהושע גרינוואלד ז"ל אב"ד חוסט, מזכיר את משפחת אחיו ה"ה זוגתו הרבנית וכל צאצאיהם שנעקדו עקד"ה (הרבנית נזכר שם בשם אישה שהיא שם כינוי).

נפלאים מעשי ה' לא ידעתי ספורות למו, שלש שנים הייתי במחנה העבודה בצרה ובשביה, ואם אמרתי אספרה נא פלאות ה' עצמו מספר, ממש בכל רגע ורגע ראיתי השגחת השי"ת בחסדיו ורחמיו, וכן אחרי ימי השבי ראיתי בכל פסיעה ופסיעה כי זכות אבות עמדו לי, ואני מודה בזה להשי"ת."

זוגתו הרבנית מרת ריקל ריזל ע"ה עם כל בניהם נשלחו לגיא ההריגה באושוויץ באסרו חג הפסח תש"ד, ונעקדו על קדושת שמו יתברך. גם עליהם כותב רבי מאיר זצ"ל מספד מר בהקדמתו הנ"ל בזה"ל:

"זאת בזכרי אזעק מרה, ועפעפי יזלו מים דמע להגירה, ואבכה כל ימותי ולילי, את חללי טפי ועוללי, אשר בשעה שהוליכו אותי לאוקראינה, ויסרוני קשות צרי ואויבי, בעבודה קשה שברו עצמותי, אז לקחו את משפחתי וילדי הרכים, אדמו עצם מפנינים, ספירים ונופכים, לאוישוויץ להריגה היו נמשכים, יחד לטבח הובלו כטלאים וגדיים, ואח"כ לשריפת אש היו נשלכים, היש מכאוב כמכאובי, זכרם יקוד בלבי."

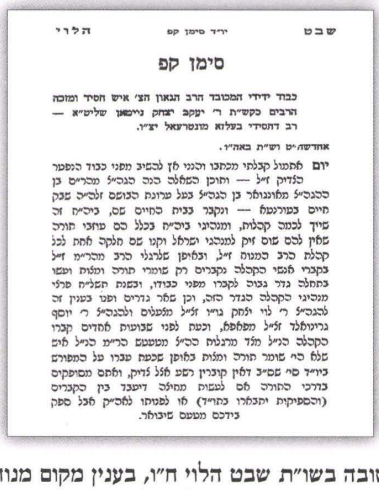
אחרי ימי האפילה בנה רבי מאיר את ביתו מחדש עם זוגתו בזוו"ש הרבנית מרת רויזא בלומא ע"ה, בתו של הרה"צ ר' יהודה יחיאל טויב זצ"ל אב"ד ראזלא, המוציא לאור ס' לב שמח החדש (חתן הגה"צ רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל מסטאניסלאוו ולבוב, ע' עליו בס' שארית יואל בחלק התולדות פרק ג', חתנו של הגה"ק רבי אברהם אהרן ט"ב מקאלבאסוב זצ"ל).

בעת ההוא ישב במחנות שארית הפליטה בדייטשלאנד (איזור ארה"ב) וכיהן בתור סגן יו"ר דוועד הרבנים דשארית הפליטה. אחר זה נסע וקבע מושבו בעיר טאראנטא שבקאנאדא, והקים את בית מדרשו "קהל מחזיקי תורה" ויסד ת"ת וישיבה ופעל שם גדולות ונצורות. עד יום פטירתו בן נ"ט שנים, ביום כ"ח אלול שנת תשכ"ה, ושם מנו"כ[קצה].

קצה. יוצ"ח מזוו"ש: הגה"צ ר' יחיאל גרינוואלד שליט"א אב"ד טעטש, הרה"ג ר' אליעזר דוד גרינוואלד שליט"א. וחתניו הגה"צ ר' יעקב יחזקי' גרינוואלד שליט"א אדמו"ר מפאפא, הרה"ג ר' שלמה אליעזר ברוינשטיין שליט"א ראה"כ בוויזניץ מאנסי, הגה"צ ר' ישעי' יעקב פארטיגאל שליט"א מסקולען (מאנטריאל).

מחידושיו יצא לאור ספר "אבנים מאירות" כולל חידושי אגדה וסוגיות. כמו"כ הוציא לאור בחייו ס' ערוגת הבשם על משניות לזקינו הגה"ק בעל ערוגת הבשם זצ"ל, עם הערותיו בשם "חיבור לטהרה" (גם בריש ס' זרע יצחק על משניות, מהדורת תש"כ, נדפסו כמה דפים עם הערותיו).

ש ב ט ירד סימן קפ ה ל ד י

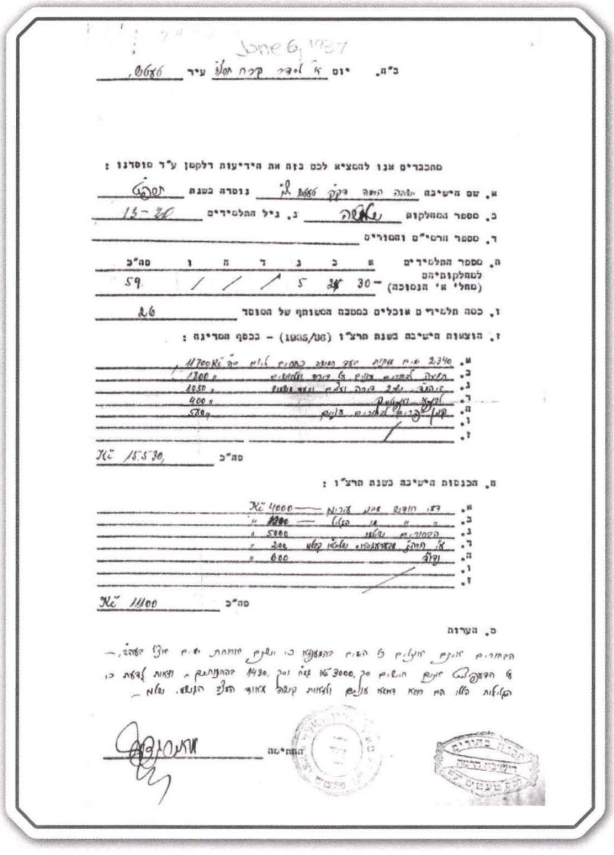
סימן קפ

כבוד ידידי המכובד הרב הגאון הצ' איש חסיד ומזכה הרבים כקש"ת ר' יעקב יצחק נייטשאן שליט"א — רב דתסידי בעלזא מונטריאל יצ"ו.

אחדשה"ט ושי"ת באה"י.

יום פתמול קבלתי מכתבו והנני מן למשיב מפני כבוד המפסר להדיק זיל — ותוכן המכתב הכה הגה"ק מהרי"ם בן ההגה"ק מתונאוור בן הגה"ק בעל ערוגת הבושם זלה"ה שנתיב שנק חיים בעולמנו — ונקבר בנוית כחיים עם, כיה"ת זה שיוך לכתב קבלת, ומתביני ניכיה בכלל מס עוהני תורה שפין לכם שום זוק למעבני ומתלג וקנו שם מקום לחת לכל קבלת כרב המעות זיל, ובתיתן שלגלי כרב מהרי"ם זיל בקברי מגני הקבלה נקבריס רק שומרי תורה ומלות ושבו בתתלה גדר בפוה לקברי מפני כבודו, ובשנת תשליה פרלי מתביני הקבלה הגדל כהה, וכן בפר גדריס ופני בעון זה להגה"ק ר' לוי יצחק בויו זיל מפעלים ולבהה"ל ר' יוסף גרינוואלד זיל מפלפל, ושמה לפני שנותיו לחדיס קברי הקבלה כרגל מלד מרגלת כרגל משמשם כרגיש כרגל ליש שלא כה שומר תורה ומלות בתוכן שכתת שגרו על המפורש בויד כה שמ"ב דפלן קונרין רשפ תלל לזיק, ולחם מפוקקים בדרכי התורה הם לעשות מהילה דישבד כין הקבריס (והספיקות יתבתרו בתוריד) לו לפניהו לתה"ק תכל ספק בידכם משמש שיבואר.

תשובה בשו"ת שבט הלוי ח"ו, בענין מקום מנוחת
רבי מאיר גרינוואלד ז"ל בטאראנטא

פרטי דברים אודות הישיבה בטעטש בשנת תרצ"ו

הנשלח לחברת סענטריל רעליף בנ.י. עם חתימת רבי מאיר גרו"ז ז"ל

מברק ברכה בשפת דייטש מאת רבי מאיר גר"ו זצ"ל לנשיא טשעכאסלאווקיע "מאסאריק" לרגל הבחרו מחדש בשנת תרצ"ד

❖ החתונה של מרת טעמא ע"ה בעיר מיהאליפאלווא ❖

גם בעת החתונה של מרת טעמא ע"ה, עב"ג הרה"ג ר' ברוך אברהם פיש זי"ל, עמד רביה"ק מסאטמאר זצ"ל כמחותן מצד הכלה, וכתבו את התנאים בבית רבינו.

ביה שנת ישועה קרובה. לפ"ק פה מאטעסאלקא יצ"ו.

עוד ישמע בערי יהודא ובחוצות ירושלים

קול ששון קול חתן	למזל טוב	וקול שמחה וקול כלה

בריך שחחייו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. הוא יום כלילת בני חוכך

היב החתן התריף ובכי וכו'

מרה ברוך אברהם שליט"א

עבג

הבתולת חכלה המהוללה

מרה טעמא תצי

בת היב העחיג הטוח בנשיק וכו' כקשית מרה משה מיישלבים

וצל האברכיק טעמש יצ"א

אשר תגיי אריה בשמוטיג לפדים ביום ג' פ' משפטים כיא שבט הבעליט

בכים ערמיזאליפאלווא יצ"ו

ואתבבדה בזה לקרוא בכרישת לידידינו ואנ"ש ומרובינו למחת חבל בשמחתינו וכות השמחה חכות כחישת האבות ינן עלינו שנוכה בכתרית לישועת ושמחת כלל ישראל. כעתירת ידידכם המצפה לישועת ה' במהרה.

יחזקי' פיש

בלאמרי הגה"ח האברק' האדמ"ו זצללה"ה

מה מאטעסאלקא

Sürgönyeim: Fisch Chesskel rabbi Ermihályiaiva.

PLAU BELA KÖNYVNYOMDAJA MÁTÉSZALKA

החתונה התקיימה זמן קצר לפני השמדת היהודים באונגארן, ביום ג' פ' משפטים כ"א שבט תש"ד, בעיר מיהאליפאלווא, רבינו אסף סכום גדול לצורך החתונה[קצו], ושלח את הרבנית הצדיקת ע"ה כשתי שבועות לפני הנישואין שתסע מסאטמאר למיהאליפאלווא כדי להכין את כל צרכי הנישואין ולבשל את הסעודה (הרבנית התאכסנה אז בבית השו"ב הרה"ח ר' יחזקאל וועךצבערגער ע"ה).

ביום החתונה הגיע רבינו למיהאליפאלווא מלובש בבגדי שבת, והיה שמחה גדולה בכל העיר. רבינו התענה ביום החופה וסידר את הקידושין, והתנהג אצל החתונה כמחותן לכל דבר, וכן רקד הריקודין של מצוה בהתלהבות מרובה כדרכו בשעות המאוחרות בלילה[קצז].

מסופר כי אחר החופה ביקש הרה"ח ר' יחזקאל הנ"ל את רבינו שיפסיק את תעניתו ולא ימתין על הסעודה, היות שהיה עדיין שהות הרבה מהחופה עד להחתונה, ויבוא להחתונה לברכת המזון, ענה לו רבינו "איך בין עפעם א זולל וסובא?, איך בין געקומען משמח זיין א יתומה, וועל איך גיין עסן פאר די חתונה", ולא רצה לטעום כלום[קצח].

סיפר הרה"צ ר' אליעזר פיש מסאלקא ז"ל אחיו של ר' ברוך אברהם, כי אחרי המלחמה כשנכנס בפעם הראשון למרן מסאטמאר זי"ע, תיכף שאל אותו אם יש לו איזה ידיעה אודות אחיו רבי ברוך אברהם וזוגתו אם נשארו לחיים (נועם שיח, שם).

קצו. סיפר הרה"ח ר' אלי' בצלאל ט"ב שליט"א מבאניע, כי גם אביו הרה"צ ר' זלמן לייב זצ"ל נטל חלק בצרכי הנישואין, והוא היה שליח מאביו ליסע לטעטש לפני החתונה עם סכום גדול, והתאכסן אז ללינת לילה בבית דודו הרב מטרעסיף זצ"ל.

קצז. מפי מוה"ר מרדכי ווינבערגער הי"ו (מאנטריאל), שבא להחתונה יחד עם רבו הגה"צ מהאדאס זצ"ל.

קצח. מס' שיח זקנים (ח"ב עמוד קז) בשם אחי החתן הרה"צ מסאלקא ז"ל, וכ"ה בשמו בס' נועם שיח, עמוד נ, ובמושיען ש"י ח"ז, וכ"ה גם בס' אביר יעקב (תולדות משפחת כהנא ממיהאליפאלווא).

מזיע לכבוד הרב הגה"צ מהאדעם שליט"א לחתונת בנו תב' החו"ב מ' ברוך אברהם פיש נ"י — ולידידי היקר מ' לפטן נייהויז מיאספאלו לארומי בנו הב' החתן המופלג יואל צבי נ"י בירושלים תוכ"א. — ולכבוד הגה"צ מספינקא שליט"א לחתונת נכדתו תחי' עם הרה"ג האברך מ' נפתלי לנדא אב"ד עדעלין נ"י.

ברכת מז"ט לרגל החתונה של הר"ר ברוך אברהם פיש הי"ד
(גליון הנשר, קובץ יב)

❖ פרשת הרבנות דק"ק בישטינא ❖

קהל בישטינא שהוא סמוכה לטעטש, היתה תמיד כפופה תחת הרבנות דק"ק טעטש בין שאר הגלילות סביביו, והרבנים שכיהנו בטעטש הי' דרכם לבוא לשם מזמן לזמן לפקח על צרכי הקהילה וחיי הדת[קצט].

ויהי בעת שנפטר הגה"צ ר' משה זצ"ל ולא נתמנה תיכף מי שימלא את מקומו, ראו אז איזה קבוצת חסידים בעיר כי כעת הזמן מוכשר להתפרד מק"ק טעטש ולהביא לשם רב אחד משלהם. גם אז בא רביה"ק מסאטמאר זצ"ל לעמוד לעזר להיתומים ושמר בכל כחו שלא יתקפח מהם נחלת אבותם.

ראשי הקהלה בראותם כי אם לא ימנו תיכף רב בבישטינא ולעשות סדר אז יתעורר עי"ז מחלוקת עזה ועצומה אשר לא יוכלו אח"כ להשתיקה,

---

קצט. בישטינא היא העיר המפורסמת שהיה דר בה הרה"ק המפורסם רבי מרדכי מנאדבורנא זצ"ל, אשר רבים נסעו אליו לבקשות ישועות ורפואות, נפטר ביום א' דחג הסוכות תרנ"ה ומנו"כ בבישטינא.

בהמשך השנים הי' שם השו"ב הרה"ג ר' בנציון שעכטער זצ"ל (מסלאטפינא) שהורה ג"כ הלכות בתור מו"ץ, ונדפסו בספרים כמה תשובות אליו במילי דמתא, עי' שו"ת מהרי"ץ (ח"א סי' קיד) תשובה אליו מיום ג' משפטים תרפ"ט, בענין אשר קרה מקרה לא טהור שע"י פשיעת השמש דשם נשרף מגילת אסתר הנתונה בארגז, כדת מה לעשות, ולעשות רצונו חפצתי להלכה ולא למעשה באתריה דאחרינא, עי"ש. ועי"ע תשו' אליו שם בסי' קיא, ובשו"ת משנה שכיר ח"ב סי' כד (בנדמ"ח אה"ע סי' ז) ובשו"ת מהרש"ג ח"ב (סי' כח וסי' קיד, ועי"ע בח"א סי' מט).

החליטו לשלוח כתב קאנסום לרבינו זצ"ל אשר היה בימים ההם אב"ד דק"ק אורשיווא, שיקבל עליו משרת הרבנות גם בק"ק בישטינא בנוסף לרבנותו באורשיווא.

רבינו נעתר למבוקשם לקבל עליו המשרה, ואמנם תנאי הותנה שהוא רק באופן שלא יחלש עי"ז חזקת היורשים יתמי הרב ז"ל, כמבואר בלשון המכתב הלוטה פה (נדפס בס' דברי יואל מכתבים ח"א סי' יח):

ב"ה

אל כבוד הנגידים והחסידים מופלגי תורה ויראה אנשי המעלה דק"ק בישטינא יצ"ו, והמנהלים בראשם, כולם יתברכו ממקור הברכות.

אחדשה"ט כמשפט, הכתב קאנסוס ששלחתם אלי ע"י צירים נאמנים מנכבדי הקהלה הגיעני נכון, והנני מוכן לקבל עלי המשרה לשרת אתכם בכל עניני הרבנות כפי המבואר בהקאנסוס, באופן שלא יחלש עי"ז חזקת היורשים יתמי הרב ז"ל, ובעת שאסלק עצמי מהרבנות דקהילתכם או בעת שיעברו הג' שנים הקצובים בהקאנסוס, יחזיר חזקת היורשים כמקדם.

ואודות ביאתי אצליכם אקוה להגביל הזמן אי"ה, כי כעת יש לי מניעות שונות, ובקרב הימים אקוה להגביל הזמן אי"ה, והשי"ת יניחנו במעגלי צדק למען שמו.

וברב ברכות ושובע שמחות תזכו להתברך בכלל ובפרט, ותעלו מעלה מעלה עדי ביאת משיח צדקינו בב"א.

א"ד ידידכם דו"ש באהבה רבה חפץ בהצלחתכם.

הק' יואל טייטלבוים

ואכן במכתב אחר של רביה"ק מסאטמאר זצ"ל הנכתב אל הגה"צ רבי ישכר דוב זצ"ל אב"ד ליטווסק, שנעשה אח"כ חמיו של הב' דוד טייטלבוים

זצ"ל, כותב אליו רבינו שהותנה מפורש כי הרבנות בבישטינא שייך לבן הרב ז"ל "והוא הב' החשוב והנחמד מתורתו ויראתו כלי מפואר מוה"ר דוד נ"י". וז"ל (מתפרסם כאן לראשונה מכת"י):

בעזהשי"ת

אל כבוד מחו"ר הרב הגה"צ חו"פ בנש"ק כקש"ת מוה"ר ישכר דוב נ"י אבד"ק ליטיוויסק יצ"ו

אחדשת"ה כמשפט, הן הראה לי כבוד ידידינו מוה"ר נחום צבי נ"י[ר"א] את מכתבו אשר רוצה לדעת המעמד של הרבנות בישטינא.

הנה בעת שנתקבל הרב נ"י בטעטש ונשא בתו של הרב ז"ל, נעשה בתנאי מפורש אשר בישטינא שייך לבן הרב ז"ל הוא הב' החשוב והנחמד בתורתו ויראתו כלי מפואר מוה"ר דוד נ"י. ואקוה להשי"ת שיגמור לטובה, אך בעתים הללו ירט הדרך לנגדי ולא יכולתי לנסוע אלה מסעי מחמת סיבות ומניעות שא"א לפורטם, ובקרב הימים דעתי לנסוע שמה אי"ה להשתדל בהענין, ותקותי חזקה בעזה"י שאוכל לברך על המוגמר שיתקבל שמה כדת וכהלכה.

והנני ידידו ש"ב[ר"ב] דושת"ה

הק' יואל טייטלבוים

ר. מסגנון המכתב נראה שנכתב עוד לפני הקישור החיתון של בתו עם הב' דוד בן הרב מטעטש, ומש"כ עליו מרן התואר "מחותני", אולי הוא משום שאחיו של הרב מליטוויסק ה"ה הרה"צ ר' דוד בעער זצ"ל (כפי הנראה) הי' חתנו של הרה"צ ר' נחום צבי ט"ב מדראהביטש אחי מרן הייט"ל. (גם הי' הרב מליטוויסק חתנו של הגה"צ ר' יעקב מרדכי ליבערמאן אב"ד טופורוב שהי' נכד הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצ"ל, וכן הרה"צ ר' נחום צבי הנ"ל היה חתן הרה"ק מדאמבראווא זצ"ל).

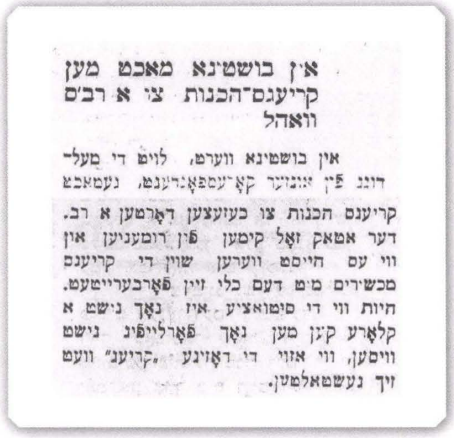
רא. כנראה שהוא הרה"ג ר' נחום צבי כהנא ז"ל הי"ד מסיגוט שהיה משב"ק אצל הרה"ק העצ"ח זצ"ל (עי' קצת מתולדותיו בס' ומשה היה רועה ח"א פ"ה).

רב. לא ידענו אופן התקשרות משפחתם בעת ההוא (אמנם אחר הרבה שנים בשנת

מכתב מרן מסאטמאר זי"ע בענין ירושת רבנות בק"ק בישטינא

תרצ"ז נשא מרן זי"ע את זוגתו בזוו"ש בתו של הגה"צ מטשענסטחוב זצ"ל, והוא הי' חתנו של רבי קלמן בעער מווידאמא נכד הצדיקים לבית ליטוויסק זצ"ל).

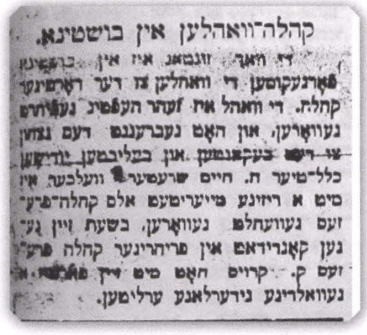
ואמנם מאיזה סיבה שלא נודע לנו לא יצא דבר זה מכח אל הפועל והר"ר דוד נתיישב סמוך לחמיו בעיר נייטרא, ובבישטינא נתמנה גיסו ה"ה הרה"צ ר' פנחס יוסף טייטלבוים זצ"ל בן הרה"צ ר' חיים זצ"ל וחתן דודו הגה"צ ר' משה מטעטש זצ"ל.

אין בושטינא מאכט מען קריענם־הכנות צו א רב׳ס וואהל

אין בושטינא ווערט, לויט די מעל־דונג פֿון זייער קאָרעספּאָנדענט, נעמאכט קריענם הכנות צו כעזעצען דאָרטען א רב. דער אמאק זאָל קיטען פֿון רומענין אין ווי עם הייסט ווערען שוין די קריענם מכשירים מיט דעם כלי זיין פֿאַרבערייטעט. חיות ווי די סימואציע איז נאָך נישט א קלאָרע קען מען נאָך פֿאָרלייפֿיג נישט ווייסען, ווי אזוי די דאָזיגע „קריענ" וועט זיך נעשטאלטען.

מודעה אודות בחירות הרבנות בבישטינא (ביידישע צייטונג, מונקאטש)

קהלה־וואהלען אין בושטינא.

די וואר זונבאר איז אין בושטינא פֿאַרנעקומען די וואהלען צו דער ראַבינער קהלה. די וואהל איז זעהר העפֿטיג נעווארם נעווארען, און האָט נעברענגט דעם נצחון צו דיא בעקאנטען אין בכליבטען זוריאַן כלל־טיער ה. חיים שרעטער. וועלכער איז כיט א ריזיגע בייערישעם אלם קהלה־פֿ"ע זעם נעווחלט נעווארען, בשעת ויין גע־נען קאַנדידאם אין פֿריהריגער קהלה פֿרי זעם ק. קריים האָט כיט זיך פֿאַרבאי נעווארינע נידערלאנע ערליטען.

מודעה אודות בחירות הקהלה בבישטינא
(ביידישע צייטונג, מונקאטש, יז סיון תר"צ)

הר"ר פנחס יוסף זצ"ל הרביץ תורה בבישטינא ופתח שם ישיבה קטנה לתלמידים, ואולם גם הוא לא ארכו לו הימים שם, ואחר שמתה עליו זוגתו הרבנית חזר לעיר טעטש עד מלחמת העולם שנעקד"ה הי"ד[רג].

רג. אחד מהתלמידים בבישטנא הוא דודי מוה"ר יודא ארי' פריעדמאן הי"ו מב"פ שלמד אצלו בשנת ת"ש. - ויצויין כי במפקד הקהלות של שנת תש"ד הנעשה ע"י הדייטשן (נדפס בס' קהלות הונגרי' ע' קמא), מופיע רבי פנחס יוסף זצ"ל כאב"ד דק"ק ווניף הסמוכה לבישטינא.

פרק י"א

תהלות חיים

הרה"צ רבי חיים טייטלבוים זצ"ל מטעטש

מקור חיים

הרה"צ רבי חיים זצ"ל נולד בעיר סיגוט בשבת שובה ו' תשרי שנת תרל"ד, לאביו הגה"ק רבי אלי' בצלאל זצ"ל ולאמו הרבנית הצדיקת מרת מרים ע"ה, זכה להינמל על ברכי זקינו מרן הייטב לב זצ"ל, והמוהל היה דודו אחי אביו הרה"ק הקדושת יו"ט זצ"ל, ונקרא שמו בישראל "חיים" על שם זקינו הגה"ק רבי חיים מקאסוב זצ"ל בעל תורת חיים עה"ת.

כבר הבאנו לעיל (בפרק ה') מה שאירע עמו בימי נעוריו שנפל מן החלון ל"ע ונפגע קשות ברגליו, ונסע אז אביו אל רביה"ק מצאנז זצ"ל להזכיר את בנו הקטן, ואמר להרה"ק כי בדעתו לנסוע לעיר וויען לעסוק שם בעניני רפואות אצל הרופאים הגדולים, וביקש את ברכת צדיק לדבר ישועה ורחמים. כשקרא הרה"ק את הפתקא וראה את השם "חיים בן מרים", אמר, הרי גם שמי הוא "חיים בן מרים", והרי גם אני סובל על רגלי ועכ"ז אינני הולך לרופא. כששמע רבינו את דברי הרה"ק חזר מיד לביתו מבלי לעסוק בהרפואות (ומאז סבל ר' חיים כל ימיו על רגליו).

כאשר הגיע רבי חיים לפרקו הציע לו דודו מרן הקדושת יו"ט זצ"ל להינשא עם בת ידידו ה"ה הגה"צ רבי יעקב פאנעט זצ"ל אב"ד רעטיאג, ומה יצא הדבר ונתחתן עב"ג הרבנית שאשא ע"ה בת הגה"צ מרעטיאג, בנו של הרה"צ ר' יצחק משה פאנעט זצ"ל, בן הגה"ק המפורסם רבי יחזקאל זצ"ל אבד"ק קארלסבורג וכל מדינת זיבענבירגען, בעמח"ס מראה יחזקאל עה"ת ושו"ת.

מציבת הגה"ק בעל מראה יחזקאל זצ"ל בעיר קארלסבורג

הגש"פ עם פי' מראה יחזקאל, ועם תקנות ואזהרות ממרן הישמח משה (סיגוט תרל"ט)

הגה"צ ר' יצחק משה פאנעט זצ"ל

הגה"צ רבי יצחק משה זצ"ל נולד בשנת תקע"ד בק"ק טערצאל, בנעוריו קיבל לקח של תורה מפי אביו הק' בעת שכיהן בק"ק טערצאל, וגם אח"כ כאשר נטע אהלו לק"ק קארלסבורג נשאר ר' יצחק משה בעיר טערצאל, ולמד אצל הגה"ק רבי חיים יוסף גאטליב זצ"ל שמילא את מקום הרבנות טערצאל[רד].

כאשר שב לבית הוריו כבר היה בחור מופלג בתורה ובחכמה, ועמד לימין אביו בהנהגת הרבנות. באחד מהימים שאביו לא היה בביתו השיב תשובה עמוקה בהלכות גיטין יחד עם אחיו הצעיר הרה"ק ר' מנחם מענדל זצ"ל בעמח"ס מעגלי צדק, מתשובה זו ניכרת ידם הגדולה בתורה ובחכמה בימי שחרותם[רה].

בחודש אלול תקצ"ו נשא את זוגתו הרבנית מרת בלומא מלכה ע"ה בת הרבני הצדיק הגביר ר' משה ארי' גאלדשטיין ז"ל מישוב טינטעלניק (מחוז ביסטרי"ן), מצאצאי בעל התום' יו"ט. אחר חתונתו ישב בטינטעלניק ועסק בתורה כדרכו בהתמדה גדולה, ולאחר שנים העתיק את אהלו לעיר דעעש, וישב שם עד סוף ימיו והמשיך בשקידתו על התורה ועל העבודה.

אם כי היה ת"ח מופלג שהגיע להוראה ובפרט היה לו שימוש רב אצל אביו המראה יחזקאל כנזכר, עכ"ז סירב לקבל על עצמו עול הרבנות רק היה ספון בבית מדרשו ועסק בתורת ה'. אביו הרה"ק המראה יחזקאל היה נוהג לומר כי זכה לארבעה בנים צדיקים, שנים מהם נגלים ומפורסמים הבכור ר' חיים בצלאל והצעיר ר' מנחם מענדל, ושנים צדיקים נסתרים ה"ה ר' לייבוש בטערצאל ור' יצחק משה.

רד. בשו"ת מראה יחזקאל (סי' נה) בתשו' להרב ר' פייבל הכהן, מזכיר את בנו בסוף התשובה וז"ל, ועוד יש לי הרהורי דברים בענין זה ואולם כעת קיבלתי איגרת מבני הבחור יצחק משה שהוא עדיין בק"ק טערצאל, וכתב לי חידושי תורה בשיעורין שלו במס' נדה ואני צריך להשיב על דבריו ג"כ, על כן שמתי קנצין למילי, ע"כ.

זאת למודעי כי תולדותיו של הגה"צ מרעטיאג ואביו זצ"ל המובא בפרק הזה לקטנו מדברי התולדות שנדפס בריש ספרו "שארית יעקב" דפוס החדש (בני ברק תשנ"ח לפ"ק), וכ"ה בס' מרכבת יחזקאל, עיין שם תולדות הצדיקים ביתר אריכות.

רה. התשובה נדפסה בשו"ת אבני צדק לבעל מעג"צ מדעעש (סי' פב), ועי' בשו"ת מראה יחזקאל (סי' צג) שמזכיר את המאורע.

רבי יצחק משה נפטר בפרשת תרומה חודש אדר תרמ"א ומנו"כ בדעעש. בספר שארית יעקב לבנו נדפסו כמה וכמה מדרושיו הנאמרים ע"ד מוסר וחסידות, ובדפום החדש ניתוסף קונטרס בשם "מראש הרי"ם" ובו נלקטו כמה חידושי הלכה שנדפסו בספרי אביו ואחיו בשמו. בין דרושיו יש לציין מה שדרש בעת הטיילונג בשנת תרכ"ט כשנתפלגו היראים מכת הנעלאגאן "מה שאמרתי בימי הקאנגרעס נגד כת הנעאלאגען" (נדפס בס' שארית יעקב, בליקוטים על נ"ך)[רו].

זוגתו הצדקנית מרת בלימא מלכה ע"ה היתה אשה גדולה צדקנית וקבלה על עצמה ארחות וטרדות הבית כדי שלא לבטל את בעלה מתורתו וניהלה גם את המסחר של אביה. אחרי פטירת בעלה דרה בק"ק אלמאש אצל בתה מרת אסתר ראזענפעלד ע"ה, ונפטרה בש"ט בת פ"ד שנים ביום ר"ח אדר שני תרס"ב, ולפי בקשתה נטמנה בביה"ח הישן בהידאלמאש[רז].

ואלו הן יוצאי חלציו: א) ר' שלמה אריה ז"ל מישוב סענדזשארץ, נפטר ביום ג' תשרי תר"פ. ב) ר' יוסף ז"ל מנו"כ בטאשנאד. ג) הגה"צ ר' יעקב זצ"ל אבד"ק רעטיאג בעמח"ס שארית יעקב. ד) ר' חיים יחזקאל ז"ל בק"ק זורזעשט. ה) ר' ישראל בנימין זאב ז"ל. ו) בתו מרת אסתר ע"ה ובעלה הרה"ג ר' יצחק אייזיק ראזענפעלד זצ"ל מק"ק אלמאש מח"ס ידות אפרים. ז) בתו מרת אידל ע"ה ובעלה ר' יהודה הארניק ז"ל, מנו"כ בעיר דעעש בסמוך לאהל.

רו. כדאי להעתיק עוד מש"כ בשמו אחיו הגה"ק בעל מעגלי צדק זצ"ל בענין הזה, במכתב אל הגה"ק ר' מרדכי יהודא לעוו אב"ד אינטערדאם (נדפס בס' גדולת מרדכי מכתב לב) וז"ל "ובענין אשר חשש אם לא היה יותר טוב להישאר שם, הנה אחר שאנו עשינו כעצת הזקנים אין מקום לחוש כלל ומעשה דרחבעם יוכיח, והגיעני ספר זרע קודש והראה לי אחי מו"ה יצחק משה נ"י מה שנאמר שם בהגדה לענין הקהה את שיניו וכו', דהיינו ההבדלה ובזה יש להם מפלה, ויפה עשינו כל מה שעשינו וכו', הק' מנחם מענדל פאנעט".

רז. על מצבתה חקוק בזה"ל: "פ"נ האשה הצנועה אשר כל ימיה יגעה ומצאה לגדל בנים על ברכי התורה והיראה, מרת בלימא מלכה בת מו' משה ז"ל, אשת הרב מו"ה יצחק משה בן המראה יחזקאל".

הגה"צ ר' יעקב פאנעט זצ"ל אב"ד רעטיאג

המחותן הגה"צ רבי יעקב פאנעט זצ"ל נולד בשנת תר"ג בישוב טינטעלניק, בימי בחרותו נסע ללמוד בישיבתו של הגה"ק רבי מאיר א"ש זצ"ל אבד"ק אונגוואר בעל שו"ת אמרי א"ש, ואח"כ נעשה תלמיד מובהק אצל מרן הגה"ק בעל ייטב לב זצ"ל[רח], והוסמך מהם להוראה.

בעיקר קיבל לקח של תורה מפי דודו הגה"ק רבי מנחם מענדל פאנעט זצ"ל אבד"ק דעעש בעמח"ס מעגלי צדק ושא"ס, ובשו"ת שערי צדק השיב לו כמה תשובות בדבר ה' זו הלכה (עיין שם סי' כג, נג, סט, עא, צז). וכמו"כ יצק מים על ידי מרן הגה"ק מצאנז זצ"ל.

בשנת תרכ"ז נשא את זוגתו הרבנית צפורה ע"ה בתו של הרבני הנגיד ר' יעקב צודיק ע"ה מק"ק סענדזשארץ. מתחילה ישב על שלחן חותנו ועסק בתורה ואחז בדרכי אביו שלא לקבל עליו משרת רבנות, ושוב בשנת תרל"ט נתמנה ע"י דודו הגה"ק מדעעש זצ"ל לאבד"ק רעטיאג, שהיה עד אז חלק ממחוז הרבנות שתחת דגלו.

בק"ק רעטיאג הרבה פעלים לתורה ולתעודה, יסד תלמוד תורה לגדל בנים ת"ח, ואח"כ הקים ישיבה קטנה לבחורי חמד מן הסביבה והוא עצמו הרביץ תורה עד סוף ימיו, כאשר העיד חתנו הגה"צ ר' משה דוד אשכנזי זצ"ל ראב"ד סעריט, בהקדמתו לס' שארית יעקב עה"ת, וז"ל: "עיני ראיתו, אם כי כבר חלה את חליו לא פסק פומיה מגרסתו, ללמד לבני יהודא קושיות ופירוקים בגפ"ת לבני ישיבתו, בפלפול ובסברא ישרה בטהרת קדושתו".

רח. בספרו שארית יעקב עה"ת, מעתיק כמה ד"ת שזכה לשמוע מפי רבו מרן הייט"ל זי"ע.

וכדאי להעתיק ממכתב שכתב לו דודו הגה"ק רמ"מ מדעעש זצ"ל ביום ד' שבט תרל"ד, וז"ל: "ישאו הרים שלום וכו' לכבוד בן אחי החריף ובקי טובא המפורסם לשבח ירא ושלם אוצר בלום כקש"ת מו"ה יעקב נ"י עם כל אשר לו שוי"ר. גיה"ק לנכון הגיעני אודות השאלה והכתובה עפ"י הצואה של הגר צדק שהלך לעולמו וכו'. כהיום שלח לי אביך הוא אחי הרב המופלג מו"ה יצחק משה נ"י את מכתביך היקרים בשו"ת מרבינו הגאון הצדיק מסיגעט נ"י, ושמחתי בדברי קדשו, ויה"ר שנשמע ונתבשר בכ"ע כל טוב סלה ברב שלום. הכ"ד דודך הדוש"ת הק' מנחם מענדל פאנעט. ד"ש מאביך הוא אחי היקר מאד נ"י ואחיותיך שיחי' דובש"ה".

הדריך את בני קהילתו לאהבת תורה ועשות חסד, ולהתנהג עפ"י דרכי התורה, וכן העיד חתנו הנ"ל בזה"ל: "ובפרט בענין התנהגות קהלתו, כמה פעמים מסירות נפש היה לו בעד מנהג ישרתו, בענין בנין בית הכנסת ומקוה טהרה לישראל הדרתו, וכמה יגיעות יגע בעת הדריך קהל עדתו, בדרך הטוב והישר בעיני אלקים ואנשים.

צילום הביהכ"נ בק"ק רעטיאג

גם בכל הסביבות השייכים לקהלתו, גם עליהם שם עיונו להנחילם בדרך הקודש סביבתו, וזה עשרים שנה הנהיג אותם בתוכחת מוסרתו, בדברים היוצאים מן לבו, והיה נאה דורש ונאה מקיים, גם השפיע להם ברוחניות ובגשמיות והתפלל עבורם בכל עת, ועשו תפילותיו רושם למטה ושורש למעלה וכו'."

וכה ידבר בנו הגה"צ ר' אברהם שמואל פאנעט זצ"ל ראב"ד דקה"י קארלסבורג, בהקדמתו לס' הנ"ל:

"בדרשותיו הנחמדים הורה להם הדרך ילכו בה לדעת חכמה ומוסר ויראת ה' לגדל בניהם לת"ח ויראי ה', וכן בכל עניני הקהלה ובפרט בעניני מקואות אשר פעל ועשה במסירת נפש ממש, וכל רואיו ושומעיו בעומדו לפני ארון הקודש באימה וביראה ברתת וזיע מפחד ה' והדר גאונו, וכן

ביורדו לפני התיבה להתפלל בכל כחו ממש כל עצמותיו תאמרנה, פלגי מים תרד עיניו והרים קולו בקול בכיות עצום ורב וקול חוצב להבות אש, אשרי עין ראתה כל אלה, ואם אבן הוא נימוח היה לבו כדונג מפני האש לשמוע אל הרנה ואל התפילה בעינים זולגות דמעות מקרב איש ולב עמוק ושפך כמים לבו נוכח פני א' דר במרום אשר לא יאומן כי יסופר, לבבו נמס ונתמלא הרהורי תשובה ויראת ה'."

היה איש צנוע ושפל ברך וכל הנהגותיו בנחת ובשלוה, אהוב למעלה ונחמד למטה. זקנים שבאותו הדור שהכירו את הגה"ק המראה יחזקאל זצ"ל, אמרו עליו שתואר פניו וגופו של הרב מרעטיאג הוא דומה ממש לקלסתר פניו של זקינו המראה יחזקאל.

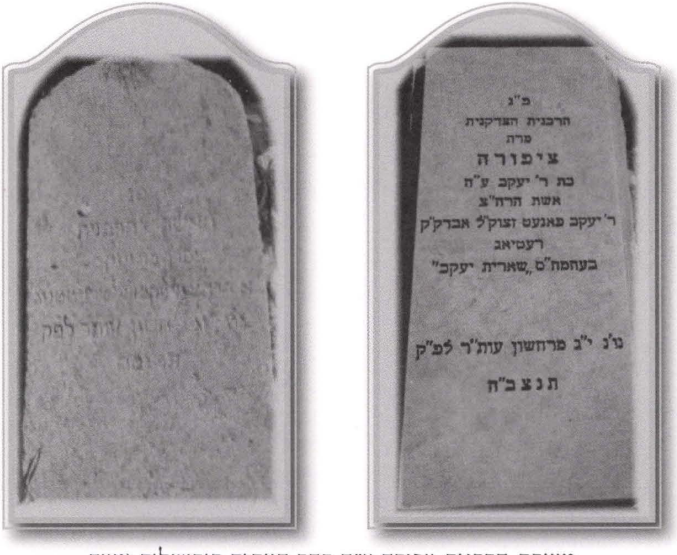

זה השיעור לרז שיהיים יכאב בו
ספר
שארית יעקב
חלק ראשון
על ה' חומשי תורה, ברכתי שפר ונעתה. סלאים זי תורה וקבודה.
בריאת זי מהודה, וגאונים באמת ודאה, בחכמה ומוסר ללמד דרכך
ילכו בה, והמעשה אשר יעשון מרוצה נאמן, הזה קהאמרך הרב הגאון
...צדק וכו' כמשרת מרה יעקב מאנעמה מגיל אבדק רעפיאג יצ"ו
והגלילי.
בהוספה אחה ניתרים מכ"ק אבי אחי הדבג מנשק כו מקשת מרה
צחק משה זל נכתבו הסכימה עיי שאר יחזקאל ומקילות ויש
שאחר הדרכ מרה חיים בצלאל זל שהי מסלא מקום מקאמהרי"ל
דל הנעיר במבחר החניה, שהי שלהחיים וחבבות בקבר.
מרחוב הטאחי לכת הישם אבי הספרי:
אברהם שמואל מאנעמה
ראב"ד והראש רמקק קארלסבורג יצ"ו, בן המחבר זצ"ל.
הקדמה לחיבר הספר הלז יצוה אל על אדיתצו:
Paneth Sámuel orth. rabbi Gyulafehérvár.
קלויזנבורג תרע"ג.
נדפס בדפוס המשביר והמפואר של
מרה אברהם יצחק בי כמרה חיים צבי קליין זל
Nyomtat Ifrai Ignác Könyvnyomdájában, Kolozsvár.

בסוף ימי נחלה ונחלש ל"ע, וביום השב"ק ערב חג הפסח תרנ"ט, אחר הכנה דרבה לכבוד היום, נסתלק לגנזי מרומים ומנו"כ בביה"ח ברעטיאג[רט]. זוגתו הרבנית צפורה ע"ה האריכה ימים ועלתה בימי זקנותה לעיה"ק ירושלים, ושם נפטרה ביום י"ג חשון תרע"ו ומנו"כ בהר הזיתים (בחלקת כולל זיבענבערגין שורה א מספר ח).

רט. על מצבתו נחקק בזה"ל: יעקב איש תם יושב באוהל של תורה, **ע**ודנו באיבו נטה שכמו לסבול עול תורה, **ק**רא ואסף ורבה והעמיד תלמידים הרבה, **ב**קדושה וטהרה האיר עלינו ממנורה הטהורה, עשרים שנה שמש פה בכתר רב ומורה, נהל עדתו בענות חן בדרך הטובה והישרה, רבינו הרב הצדיק גדול בישראל ארי שבחבורה יעקב פאנעטה, בהרב מו"ה יצחק משה, נפטר בש"ק ערב חג הפסח תרנ"ט לפ"ק, תנצב"ה.

מציבת הגה"צ ר' יעקב זצ"ל בעיר רעטיאג

מציבת הרבנית צפורה ע"ה בהר הזיתים בירושלים (מצד השמאל היא מציבה הישנה שכבר קשה לקוראה)

ואלה שמות תולדותיו יוצ"ח: א) ר' יחזקאל פאנעט ז"ל מקליינווארדיין, אח"כ בוועקע והעלמץ. ב) הרה"ג ר' חיים בצלאל זצ"ל מח"ס דברי בצלאל, חתן הגה"צ ר' זאב וואלף ציטראן זצ"ל אב"ד דאראג, אחר פטירת אביו מילא את מקומו בק"ק רעטיאג, ונפטר ביום ט' טבת תרע"ו. ג) הב' מנחם צדוק ע"ה, נפטר בבחרותו בן י"ט שנים בעת למדו בעיר סיגוט ביום י"ד כסליו תר"נ (או תרנ"ה) ושם מנו"כ. ד) הרה"ג ר' אברהם שמואל זצ"ל אבדקה"י קארלסבורג ומח"ס אשיב אברהם, חתן הגה"צ ר' מנשה שמחה פריעדמאן זצ"ל אב"ד סאבראנץ, נפטר בארה"ק ביום י"ג סיון תשכ"ז ומנו"כ בביה"ח קרית שאול בתל אביב (זוגתו מרת ברכה ע"ה נפטרה ביום ז' שבט תשכ"ט ומנו"כ בביה"ח הנ"ל). ה) ר' משה מענדל ז"ל מעיר אנאד.

ובנותיו: ו) מרת חיה רחל ע"ה, אשת הרה"ג ר' משה דוד אשכנזי זצ"ל ראב"ד סעריט, בן הר"ר ארי' ישראל מסעריט זצ"ל בן הגה"ק רבי יואל זצ"ל אב"ד זלאטשוב בעמח"ס שו"ת מהר"י אשכנזי, נפטר ביום י' תשרי תרצ"ט בעיר סעריט ושם מנו"כ. ז) מרת שאשא ע"ה, אשת הרה"צ ר' חיים טייטלבוים זצ"ל מטעטש, שעליו נאריך להלן בפרקין. ח) אשת הר"ר יחיאל מיכל בלאנק ז"ל מקליינווארדיין.

הרב מרעטיאג שלח את בניו ללמוד בישיבות המפורסמות, ורוב בניו למדו אצל מרן הגה"ק בעל קדושת יו"ט זצ"ל, ובעת שהגיעו לפרקן זכה לשדך את בניו ובנותיו עם רבנים וגאונים זרע קודש מחצבתם, וזה היה כל חפצו ותשוקתו כדי שיוכלו לעלות במעלות הקודש בתורה ועבודה, ובפרט הגיע לשיא שמחתו כאשר זכה להשתדך עם משפחת צדיקים זרע רבו הק' הייטב לב זצ"ל והשיא בתו לת"ח ובן קדושים הרה"צ רבי חיים זצ"ל[רי].

רי. בנוגע דרכו בענין השידוכין, כדאי להעתיק מש"כ בזה בנו הגה"צ ר' אברהם שמואל זצ"ל, בהקדמתו לס' שארית יעקב, וז"ל:

"מעודו הסתפק במיעוט ולא נתן בכיס עינו וכו', כאשר הגיעו לפרק השתדל יתר על כחו ולקח עול גדול על עצמו, והשתדך רק עם רבנים גאונים וצדיקים אשר זרע קודש מחצבתם ות"ח חסידים ואנשי מעשה, ופירנסם שנים הרבה בעול כבד למען יעלו במעלות הקודש ויכלו לישב על התורה ועבודה בלי דאגות וטירדות מפריעות מתורה ועבודה, אם כי היה לאל ידו לבוא בקושרות עם נגידים ושועים אשר התרפקו באהבתו וחפצו קרבתו, ולמד את בניו כי לא יתנו עיניהם בממון וכו' כי אם לתכלית הטוב והנרצה בלתי לה' לבדו.

ספר
דברי בצלאל
כולל אגדה על התורה מדברי השנה. בלול יראה עם חכמה. וגם על מגילת השיר. ודאך ענינים. דברים מתוקים מדבש ונופת צופים. לקרוב מפי ומשמועתם. חיים בצלאל פאעטאר ז"ל
הם לוקחם הפי יחיו בצלאל סכנדר אחיו"ר ורב הגאון ה"ג המפורסם במורתו ובצקתו כקש"ת מוה"ר יעקב בצלאל פאעטאר ז"ל
שהיה אב"ד דקהל"ק ראשאג והגליל יצ"ו מחלמיד ו' מוהרש"ם ו' מוהש"ג ו' מוהש"ל ז"ל מוהרי"ל מאנהיים ז"ל. מפלא פקוס אביו הגאון הצדיק
ספר הדור כו' נקש"ת מוה"ר יעקב בצלאל
שאריות יעקב עה"ת וז"ל בן הרב הגאון הכו' וכו' מוהר' יעקב משה שוחר בן של הגאון הגאון והקדוש מרן בצל מראה יחזקאל ז"ל.
דברי בצלאל
ובכרכי השייח לקחם ולהדפיס על נכון להביאם לבית הדפוס כבוד הרב ר"ן כדרך גאספליגם פר"ט ראשאג יע"ו.
שנת ת"ת ש"ת ב'אולה לפ"ק
רשום המשובח והמפואר של ר' מאיר ליב הירש. מאסטראנפעלד.
Nyomtatotott: HIRSCH M. LAJOS könyvnyomdájában. Szatmárnémeti, Kölcsön u. 8
Felelös kiadó: Gottlieb Baruch, Retteg

בעזה"י
ספר
אשיב אברהם
(אשי"ב, ר"ת אברהם שמואל בן יעקב)
דברי אגדה על התורה ומועדים
מפ"ק אאמרי הגה"צ
מוה"ר אברהם שמואל פנט זצלה"ה
אבד"ק קרלסבורג. ובאחרית ימיו בבחי"ד וחסידי אושיצא בתל-אביב.
בן הגה"צ מוהר"ר יעקב פנט אבד"ק רשואג זצלה"ה
בצפו"ם שארית יעקב עה"ת ומועדים.
הוא תבור אשר החזיר עטרה לישנה וזכה להיות ממלא מקומו של זקנו רשכבה"ג והגה"צ מוהר"ר יחזקאל פנט זצלה"ה. אשר היה מכון שבתו בק"ק קרלסבורג ומצודתו פרוסה על כל מדינת זיבנבורגן. בצפו"ם מראה יחזקאל שריה. עה"ת והצפו"ם.
הוצאתי לאור בעה"ת לכבוד בית אבא והוספתי נופך משלי קונטרס דרושיין מיליידע בשם תפרחי חיים על סיום מסכתות
בבו
חיים אלתר פנט
רב השכונה
רחת אביב — שיין מוגים
תל אביב
שנת תשל"ב

ספר "דברי בצלאל" וספר "אשיב אברהם" שנתחברו ע"י בני הגה"צ מרעטיאג זצ"ל

❧ פעולת צדיק לחיים ❧

כאמור נשא רבי חיים את זוגתו בת הגה"צ מרעטיאג זצ"ל, ויהי אחרי חתונתו חזר למקום בית אביו בעיר טעטש וקבע שם את מושבו סמוך על שלחן אביו, שם ישב על התורה ועל העבודה ועבד את קונו בשמחה ובהתלהבות, מנעוריו עד זקנה ושיבה.

וכן לקח לבנותיו ת"ח מופלגים חסידים ויראי ה' הי"ו, והיה ה' מבטחו כי יעזור לו כמו לכל הבא לטהר וכו', וב"ה עלתה בידו וכולם זרע ברך ה' ממשפחות המיוחסות שבישראל, כמו חתנו גיסי יקירי הרב המאוה"ג וכו' שלשלת היוחסין וכו' כקש"ת מו"ה משה דוד אשכנזי שליט"א (כעת ראב"ד בק"ק סערעט יצ"ו) בהה"ג מה"ר ישראל [ו] נכד הגה"ק מזלאטשוב בהגה"ק אבד"ק טאלטשווא וצפת, נכד החכ"צ והח"א ובעל הלבושים עד רש"י ז"ל, וחתנו גיסי יקירי הה"צ בנש"ק שלשלת היוחסין וכו' כקש"ת מו"ה חיים טייטלבוים, בן לאותו צדיק תמים הרה"ק וכו' מו"ה אלי' בצלאל שליט"א אבד"ק טעטש, בן הגה"ק ייטב לב זצוקללה"ה ונכד הגה"ק בעל ישמח משה ונכד הגה"ק וכו' מוהר"ח מקאסוב זצ"ל, ולמעלה בקודש גאונים וקדושים נבג"מ נודע לעולמים."

במשך השנים אחרי פטירת אביו, החל רבי חיימ'ל, כך היה נקרא בלשון חיבה, לערוך את עבודתו בשבתות ובמועדים בבית המדרש של החסידים, שהיתה מחובר לבנין בית הכנסת הגדול בטעטש (כמתואר לעיל פרק ד'), שם עבד את בוראו באהבה ובתמימות, והתנהג בדרכי החסידות על דרך בית אבותיו הק', ומתפללי ביהמ"ד שהיו עפי"ר חסידי בית סיגוט המה הוקירוהו גם חבבוהו כפי ערכו הרם.

מדי שבוע בשבוע בליל שב"ק התאספו בביתו נאוה חסידים ומעריצים, ועסקו בזמירות שירות ותשבחות למלך חי וקים, כנהוג אצל חסידים ואנשי מעשה.

רבי חיים היה בעל תפלה נאה אף נעים, באשר זיכה אותו ה' בקול נאה וערב, ויהי סמוך לימים נוראים שנת תרפ"ג, תיכף לאחר פטירתו של אביו הגה"ק זצ"ל, רצו אנשי הקהל לכבד את רבי חיים שהוא יתפלל לפני העמוד התפלות דימים נוראים על מקומו של אביו, אבל נתעוררה שאלה אם מותר לו להיות שליח ציבור כיון שהיה אבל תוך י"ב חדש, ושלחו לשאול אל מרן העצי חיים זצ"ל שיורה כדת מה לעשות.

וזה אשר השיב בתשובה (נדפס בשו"ת עצי חיים, או"ח סי' לט) **ריא**:

נדרשתי לאשר שאלוני מק"ק טעטש, אם מותר לבן דודי הרב החסיד מו"ה חיים ט"ב נ"י להתפלל בימים נוראים, והוא אבל תוך י"ב חודש אחר אביו דודי הגה"צ ז"ל.

...נראה מדברי המטה אפרים דאם קולו ערב או שהוא גדול בתורה וכו' מוטב שיתפלל אפילו אם לא הוחזק להתפלל... וא"כ בנידון דידן דכולהו איתניהו ביה, כפי ששמעתי אין כעת בקהלתכם מי שהוא קולו ערב

ריא. יש לציין כי שאלה דומה אירע בביהמ"ד ספרד במארגרעטין על אודות ש"ב הגה"צ רבי יהודה יחיאל טויב זצ"ל מראזלא (בעמח"ס לב שמח החדש, חתן הגה"צ ר' משה דוד אשכנזי זצ"ל מלבוב שהי' חתן הרה"ק מקאלבאסוב זצ"ל), שהיה ג"כ תוך יב"ח על אביו, ושלחו לשאול את אחיו של עצ"ח ה"ה רביה"ק מסאטמאר זצ"ל, וגם הוא השיב להתירא מטעם הנ"ל, ובתו"ד כתב וז"ל, הנה כמוני כמוכם כולנו ידועים דליכא דעדיף מיניה בביהמ"ד שלכם הן מצד יחוס עצמו בתורה ובמע"ט, והן מצד יחוס אבותיו אשר גם זה מועיל לתפלה כמו שאמרו חז"ל אינו דומה תפלת צדיק בן צדיק, וא"כ בלתי ספק תוכלו לעשותו

סימן ליט

נדרשתי לאשר שאלוני מקק שפשפ
אם מותר לבן דודי הרב
החסיד מוה חיים ט"ב נ"י להתפלל
בימים נוראים והוא אבל תוך י"ב אחר
אביו דודי הנהיג ז"ל.

הנה בגמ' פ' מקפ"ל מקק"ל כתב מבל תוך י"מ לתקן להתפלל בימים טובים עכשיו"ל עיש ועייכמי בשכשיו"ל פ' קכים לפ כתב שם שמקשי הי"ל שם בשלל לשכשיו"ל שם מבל מותר להתפלל בימים טובים מ"ו דמיש לכתן שליחו שולם להטעם הטוהם שם שבשלח מכתן אין לתון. כלל דכתן אין הבנכם מל שלא שתוך כמי שמשלח שליחו בילמק לביכו עיש וכו' לכן שלא הטוהם מכרים ישענת דכתב שם לאין מכתב שיתבלל מבל תיך יבים בשנת ויוש עכיל ואיכ מצוחר הלכתן לאין לישור רק מכתב. וכתב עיש שחשב הטוהל מל השכשיו"ל דשמיש לכתן שליחו עולה לזוכן לכלוחה ים רמי' לשמך דאדרבה מליחו בכתן שהוח מבל תיך ל' לשמר שמר קרובים שהוח כמו מל מביו ושמו תוך יבים למותה לעשות השבוהה דהא שמשכה כיש יומש ל' יהודה לומר שף לשם שחכם שהקיכין לו וכשכיל לאיכ אין לדבר קוף ואיכ שם שמות לשמו יהי' שבל תוך ז' ואפי' שם כשר דיכבים שפשק שבילות ל' עיש הוי תוך ל' לשחר שלא קרובים ושביאל דכתן גדול מותר לעשות שבהורה בימי שבלו תוך ז' ואיל לישכ כתן שחר דהא גם כתן שחר שפקיכין לו כשבואל שם שמשכה ושיכ עשות לכתיב עכיש הוא עדיף מזה שלחר שמקיכין לו עשויה לא מיישין שמש שהוח תוך ל' כיון שהוח רק מנשב ולא לישוב. שחשב יהל דשה אין רמי' לכתן שבל תוך ל' מותר לעשות עבודה להא דנמי יומש שף יש עיש שריך בגמ' כרי יהודה איכ הויל שכי שתים ורמשכח שחר וכשר בעלו ובעל בימו ולא בעל שכי שתים ושפיק בגמ' שם עיש למינהשם לשלוייהו על מנת עיש ואיכ לש תוחות לשמו לא שרי כלל שבל בשבר בשנהשם ושכי שחרי בגמ' שם שף יש עיש וכי לפי נוזוח מי מילף עלי לשיחות ושל מיבשם יבלחים יהל לשכשן גדול אין לפי' לשחרי' שם ושזהים שף ליש לכתן גדול שקריב חוכן ואיכ יהל לדוקק בכתן שיוש לשיו שקריב חוכן שיה בחוך יתי שבבו אין נכון לשקריב אי ליכח שחר ואיכ יהל לשלים ליביר דוחש לכתן שיוש שבל ביש שכי כתב שמשכיל דשזן לישו דוחש לכתן ורק שפים מנשב לשין לשחשבל, ושמיך יהיל סי' שמיו שיק יהל כתב כתב חיל שבל לא נכנו לשחשבל שבויחש וכן ביחים נוהלים לשהר וכיש עשכיל מיהו היכח דליכח עליף מיני' מוחר עכיל ושמעש דשל שכתב שמיך לשקור הוא מדברי מהכיל וכבר הבחתי דשמכיל שלפיכו לא כתב לשקור רק שהוא מנכה.

ועוד כלעיל דשמן שזה שכל שאר מהפלל לשמוע ואין שמיין מולים רבים ידי מוחשם אין שהשת עולם כלל שים שום שפש לישור ומילוק זה מליהו בשניש פ' כיב שקיק חיל לדוקק בשכיהם שסי' שמיין מולים כהבים יש בהפלהו לו פ' יפיל יכול לעכב לאין בשעה שליחו בשיב שקחיב שם שכולם בקילים רק שמיין הוא לביוחים לחיים שמוחר קדים ושכהו אין כיב קפילת עכיל ופ' בשים יוהל ק' שמיים ע"ב.

והנה בשעה שאחרים קי' הקפילת הוא כיב כתב שם שבהפלל שאין לפחל לביוחם ש"ן לא שאר אלא כשים שם ש"ן שאר שנון כשוהו שבל שם אין שם שאר שנון כשוהו כשון בקול עכ"ל לו שהוח גדול בשוחש ושעשם ע' מוחש פ"פ כלפל ש"ן כיון בשוח שנון יוהה, ושלפה לף בשבל תוך יבים שאר לפל לביו ושפו ושוחק כשם שכיש לשהפלל שבכך שחשם דוחקו ושוח שלולה לקבל ום קפק שם יחזרו שאר ש"ן שאר שעש לא שעבד בשלהו לביבוד ים להחיר שיהפלל שהבל עכיל. ושלפה שדברי בשעכיל לשם קולו עכ"ל לו שהוח גדול בחוחש ושכי' שוחד שהפלל לפ"י לש לא כוחק להפלל אלא להעכיל קוקף שדשהו לפ"י שם אין קולו עכ"ל רק שהוחק לשהפלל וכו' ביב שוחר לשהפלל ביב ואיכ בביל לכולהו שיכי' כי כשי שבשעכי אין כעש בקהלהם ע' שהיל קולו עכ"ל כשוהו וגם הוא שוחק בשקידום ושוא בן גדולים ושוכים איכ לפ' שלבון של השעכיל לדבא שוחד שיהפלל כוא שלש יהפלל לשכי, וגם כן דהוי כלאו כוחק להפהלל עכ"ל חזק לשבשא ושבשלוח בשבו' שבשניש הוצא בשניש קרים ביב ע"ש ובשכי שלבשי הקהל שרוצים בו לשלוח ושבשב שכא שקפקו יש בהוא בהוך יבים ע"ב לשעכיד לאין לשבשו שלהשלל ולדבא יהל כיון לבבר ביולבי לאיהו שלא שבשב איב בשם לא יהפלל הוי כלילות בשהקים כיון שעלב סדין ושבשב בבשיב שוחד שיהפלל הוא ואיכ הוא שבשיק גדול, ושפיים יאזין ויקפיד ויקבל שפלפיהו לרלן בחוך שלב שפלות שבהל ושבל שם ובבוהיי ליהוחש וכשוחש כלל שבהל.

כמותו, וגם הוא מוחזק בחסידות והוא בן גדולים וטובים, א"כ לפי הלשון של המטה אפרים אדרבא מוטב שיתפלל הוא מאם יתפלל אחר. וגם כן דהוי כאילו הוחזק להתפלל, מכח חזקת אבהתא וכמבואר בתשו' הרשב"א [שבנו קודם למנות תחת האב] הובא במג"א סו"ס נ"ג עיי"ש.

ושמעתי שאנשי הקהל מרוצים בו למאוד, ומזעט מהם שפקפקו יען שהוא תוך י"ב חודש, על כן לפענ"ד דאין למנעו מלהתפלל, ואדרבא י"ל כיון דכבר ביארתי דאינו אלא מנהג, א"כ באם לא יתפלל הוי כאבילות בפרהסיא, כיון שמצד הדין והמנהג בכה"ג מוטב שיתפלל הוא וא"כ הוא פרהסיא גדול.

דרכו היה לדלוג על ההרים מעיר לעיר לצרכי צדקה, ובכל מקום בואו רחשו לו כבוד רב כראוי לזרע בית צדיקים. בין המקומות שביקר ידענו שבא פעם על שב"ק לעיר סעליש והתאכסן בבית א"ז הרה"ח ר' אהרן פריעדמאן ז"ל הי"ד מגדולי חסידי סיגוט וסאטמאר, ונתקבל שם בכבוד גדול (מפי בנו א"ז הרה"ח ר' אפרים פישל פריעדמאן ז"ל).

כיוצא בזה מתאר מוה"ר שלמה חיים הייזלער הי"ו (בספרו נהר שלמה), את השבתות שרבי חיימ'ל היה רגיל לערוך בעיר מולדתו נוועמעליצא במחוז מארמאראש, והיה מתאכסן בבית אביו מוה"ר צבי הי"ד, והיה בא יחד עם בניו הבחורים מענדעלע וזלמן לייב, והם שרו ביחד "לכה דודי" בנעימות ומתיקות (ומוסיף שהוצרכו להחביאם מחסידי וויזניץ שהיו הרוב בכפר, והם לא נהגו לשיר "לכה דודי"...).

ברכת צדיק בן צדיק

תושבי העיר טעטש בהכירם את רום צדקתו וזכות אבותיו הצדיקים, היו נכנסים ובאים לפניו בפתקא ובפדיון להפקד בדבר ישועה ורחמים, והיתה ידועה לכל כי תפלתו וברכתו אינה חוזרת ריקם. ואף גם חסידי

שליח להולכה בתפלה ותחנונים וכו', ע"כ. (נדפס בשו"ת דברי יואל סי' כח, ובמכתבים דבר"י ח"א סי' קל. מש"כ שם שהוא תוך יב"ח על אביו, לפ"ז צ"ל דט"ס בשנת כתיבת התשובה ונכתבה בשנת תרצ"ו ולא תרצ"ג, או צ"ל שהוא תוך יב"ח על אמו שאכן נפטרה בשנת תרצ"ג).

סיגוט מעיירות סביב כאשר באו לטעטש לסדר צרכיהם במשא ובמתן וכדומה, באו לפניו לקבל את ברכתו.

סיפר מוה"ר ברוך בערקאוויטש הי"ו, יליד קריוועץ (הסמוך לטעטש), כי איתרמי לו הרבה פעמים לבוא לעיר טעטש לצורך מסחרו, ועפ"י רוב היה נכנס גם אל הרה"צ ר' חיים זצ"ל בפתקא ובפדיון כדי לקבל את ברכתו, ומאוד מתרשם כשזוכר איך שהיה יושב תמיד בחדות הנפש כולו אומר כבוד, והגם שבגשמיות היה מסתפק במועט פת חריבה במלח, אבל שלוה בה וצהלתו תמיד בפניו.

היה פעם כשנקרא ר' ברוך ליכנס לצבא איזה שבועות לפני יום הפורים, ונכנס אל רבי חיים להזכיר עצמו לפניו שישתחרר מהרה, ואמר לו רבי חיים שאם יתן לו כך וכך מעות לצרכי בדק הבית כבר יזכה להיות על פורים בביתו, וכך הוה שחזר לביתו אחר זמן קצר.

עוד סיפר כי בעת שהתחילו שנות הזעם נכנס לרבי חיים עם שני בניו הקטנים עמו, ואמר לו רבי חיים, אם תרצה לתת לי דמי ביטוח על בניך (פארזיכערונג געלד) אז אטלנו מידך. ר' ברוך מתאונן עד היום על מה שאיבד במו ידיו הבטחתו של אותו צדיק, והבנים נשרפו ל"ע ע"י הרוצחים עקד"ה הי"ד.

סיפר מוה"ר בנציון טאבאק ז"ל, יליד טעטש, כי בימי בחרותו זכה לשמש הרבה את רבי חיים, וכמסופר לעיל שהיה צולע על רגלו והיה צריך לעזור וסומך. ולעת פרוץ המלחמה כאשר הגיעו ימי צר, אמר לו רבי חיימ'ל כי לאות הכרת הטוב על עזרתו הוא מבטיח לו שיזכה להינצל מידי הרשעים ולהישאר בחיים, ואכן במשך כל העת לא שלטה בו ידי זרים, והיתה לשם דבר כי יש לו הבטחה מאותו צדיק, וזכה להעמיד אח"כ דור ישרים יבורך (מפי בנו מוה"ר משה דוד הי"ו מבני ברק).

בקרב קדושים

ידידות נאמנה היה שורה בינו לבין שאר בשרו מרן מסאטמאר זי"ע, אשר רחש לו כבוד רב כערכו, ובכל פעם שביקר מרן בעיר טעטש (כמסופר לעיל פרק ד' שהיה מרבה לבקר את עדת מרעיתו בעיר טעטש) היה דרכו ליכנס לראשונה

לביתו לאות כבוד, ובעת חליקת שיריים לאנ"ש עירב מקודם את השיריים של שניהם וכך חילקו לקהל, כמו כן כשערך שם את השב"ק היה הולך להתפלל תפילה אחת בביהמ"ד של החסידים לכבודו של רבי חיימ'ל ריב.

נשאר למשמרת מכתב מרבי חיימ'ל בכת"י מה שכתב אל מרן מסאטמאר זצ"ל בקיץ שנת תרצ"ב בעת שנסע לארץ הקודש, ומזכיר שם את שמות כל יוצאי חלציו שיזכירם מרן אצל קברי הצדיקים בעיר ה' שמה, וז"ל:

ב"ה, ג' דברים תרצ"ב, טעטץ יצ"ו.

החיים והשלום לכ"ק ב"ד הרב הגה"ק שליט"א

אחדשה"ט ושלום תורתו כמשפט, הנה כי כן נשמע שכ"ק דעתו לנסוע לאה"ק להשתטח שמה על הקברים הקדושים אשר שמה, לכן אחלה נא יעלה נא זכרונינו לפניו ויעתיר גם בעדינו שמה שאוכל להשיא את בתי בניקל, ושאוכל לישב בביתי להתפרנס בהרחבה כדי לעבוד את השי"ת מתוך ישוב הדעת.

נאם חיים בן מרים, ז' שאשא בת צפורה

ב' לאה, שזיווגה יעלה יפה ולהשיאה בניקל מתוך הרחבה

ב' פנחס יוסף לזיווג הגון בקרוב

ב' מנחם מענדל

ב' יקותיאל יודא, להתמדה ולהצלחה בלימודו

יעקב שמשון בן שאשא, ז' עטיל בת גנענדל, ב' מלכה גנענדל, ב' מרים, ב' אלי' בצלאל, ב' שפרה

אברהם בן חי' מינדל, ז' רחל בת שאשא מעוברת, ב' צבי, ב' פעסיל

ריב. מפי הרה"ח הישיש ר' ברוך בערקאוויטש הי"ו, ומפי הרה"ג ר' שמואל דייטעל שליט"א מירושלים.

עובדא נפלאה סיפר ר' ברוך הנ"ל מה שבדידיה הוי עובדא באחד הביקורים שערך מרן מסאטמאר בביתו של רבי חיימ'ל, ואירע אז שאחותו היתה מקשה לילד במצב קשה מאוד, וכיון שידע שמרן בא לטעטש לברית מילה, נסע תיכף מקריווע לטעטש כדי להזכיר לפניו את אחותו, כאשר הגיע לטעטש נתוודע לו שמרן לא התפלל עדיין והוא בביתו של רבי חיימ'ל, והלך תיכף לשם, רבינו הי' סגור עם ר' חיימ'ל זמן רב, והיות

מכתב מהרה"צ ר' חיימ'ל זצ"ל אל הרה"ק מסאטמאר זי"ע עם שמות יוצ"ח
(מגנזי נכדו הר"ר יעקב שמשון אלי' גאלד שליט"א)

שאחותו היתה צריכה לישועה דחופה לא הי' יכול לחכות והרהיב עוז והגניב עצמו לתוך החדר ובבהלה רץ למרן והזכיר לפניו את אחותו.

כאשר שמע מרן את דבריו נער עליו "וואס פארדרייסטו א קאפ, אלעס איז אין ארדענונג", הדבר יצא מפי המלך ומיד אמר רבי חיימ'ל לר' ברוך, [הלא שמעת מה שאמר רבינו], אך תצא, הרי בוודאי יבוא זקינך לטעטש ליטול שלום ממרן, ויבשר לך שנולד בת אצל אחותך. ולמרבית הפלא מדבריו לא נפל ארצה, תיכף כאשר יצא משם והלך לעבר תחנת הרכבת כדי לחזור לביתו לקריווע, והנה בא לפניו זקינו הרה"ח ר' יוסף וואלף גליק ז"ל שבא מקריווע לטעטש כדי לבקר את רבינו, ובשורה בפיו שנכדתו כבר יצאה מכלל סכנה ונולד לה בת למז"ט.

גם הרה"ק רבי ישראל מוויזניץ זצ"ל בעמח"ס אהבת ישראל, הראה קירבות לשארו הרה"צ רבי חיים זצ"ל, והיה דרכו לשלוח לו דמי מעמדות מדי חודש בחדשו[ריג], ובכל פעם כשביקר בעיר טעטש בקרב חסידיו, היה עושה ביקור מיוחד בהיכלי ביתו.

מסופר כי פעם הלך אליו לבקרו בליל שב"ק תיכף אחרי התפלה, בזמן שאין הסדר לערוך אז ביקורי כבוד, וחסידי וויזניץ הסבירו שטמון בזה כוונה מיוחדת כיון שלא רצה להפיל על רבי חיים שיצטרך להכין כיבוד הראוי לקהל המלווים, ולכן הלך אליו בשעה זו שאי אפשר לאכול. (מס' קדוש ישראל, תולדות הרה"ק מוויזניץ זצ"ל, פרק כא)[ריד].

ימי צער

רבי חיים סבל במשך ימי חייו מיסורים שונים, ובפרט לעת זקנתו רבות רעות שבעה נפשו בין בגופו ובין בשאר דברים, וקיבל את יסוריו באהבה ובדומיה.

ויהי ביום י"ד שבט[ריט] שנת תרצ"ז נפטרה עליו זוגתו הרבנית הצדיקת מרת שאשא ע"ה, לדאבון לב משפחתה ויוצ"ח ובפרט בעלה הרה"צ שאבד את עזרתו כנגדו ועקרת הבית, מנו"כ בביה"ח בעיר טעטש סמוך לאהל הק'.

מני אז קמה בתו מרת לאה ע"ה אשת הרה"צ ר' ישראל אהרן אונגער ז"ל, ונטלה על שכמה את כל צרכי הבית כדי להקל את מצב אביה, ואמנם עברה זמן של איזה שנים בחודש תמוז תש"א וגם בתו הנ"ל הוגרשה למדינת אוקריינא, וכה בא עליו מכאוב על מכאוביו. בעת ההוא שלח בנו

ריג. מפי הרה"ג ר' משה חיים גאלד שליט"א הרב מקראלי, בשם כ"ק אדמו"ר מוויזניץ מאנסי שליט"א.

ריד. אגב מסופר, כי ר' חיימ'ל שמע פעם את הרה"צ ר' פנחס האגער זצ"ל מבארשא (שהיה דר בסיגוט) איך שהוא מתפלל לפני התיבה, והפליא שהוא מתפלל בדיוק כמו זקינו הצמח צדיק זצ"ל (מפי מוה"ר יונה לאנדא הי"ו בשם בנו מוה"ר מענדל טעטשער ז"ל).

ריט. על המציבה החדשה שהעמידו שם לאחרונה נכתב י"ח שבט, אבל הוא ט"ס. וכן מש"כ שם כי רבי חיים נעקד"ה ביום א' שבועות, צ"ל ב' דשבועות.

מציבת הרבנית שאשא ע"ה בביה"ח בטעטש

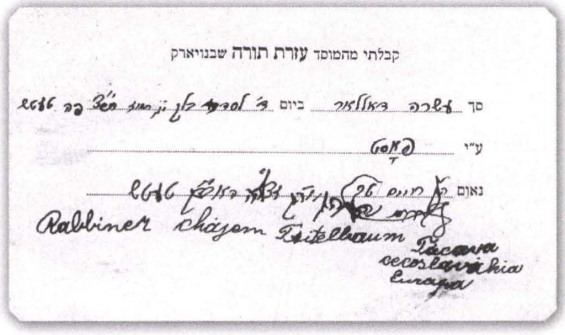
הרה"צ ר' יעקב שמשון טייטלבוים זצ"ל ממונקאטש את בתו הגדולה מרת מלכה גנענדיל ע"ה, שתדור בבית זקינה ולנהל את צרכי הבית (והבטיח לה בשכר זאת להינצל מידי הרשעים וכדלהלן).

גם סבל אז רבי חיים זצ"ל מרוגזו של מלכות שקפץ עליו בעת שבניו היקרים נקראו להתייצב לצבא, והבנים הסתתרו עצמם במקומות שונים כדי להינצל מיד הרודפים אחריהם, ואז השוטרים באו אל ביתו של רבי חיים כדי להכריחו שיגלה את מקום מסתר של בניו, וכאשר לא ידע להשיב לא נשאו פני זקן וצדיק והפליאו בו מכות רצח עד שהתעלף בלי אונים[רטז].

רטז. אגב מן הענין להביא פה מ"ש בס' ברכת אברהם (לרא"צ ווייס דומ"ץ בסאטמאר, פ' לך) וז"ל, שמעתי על הייט"ל זצ"ל שבאו להזכיר לו כי לקחו את נכדו לצבא, והתרגש מאד, ואח"כ בכה הצדיק ואמר כי כעת הוא רואה עד כמה הוא עדיין קרוב אצל עצמו, כי כאשר באו אליו הורים אחרים להזכיר ולבקש שיתפלל עבור ילדיהם שלקחו אותם לצבא לא הרגיש אותו הצער שהוא מרגיש כעת כאשר לוקחים לצבא את נכדו, ע"כ.

סיפר ר' יצחק קעפעטש - גרשוני נ"י (יליד טעטש וכהיום באר"י, מח"ס תפוח - תולדות העיר טעטש), כי בחורף שנת תש"ד זכה ללון בביתו של רבי חיים משך של חודש ימים, ופעם אחת התעורר באמצע הלילה מקול בכייתו של רבי חיים, ונכנס לחדרו ושאל לו אם יכול לעשות משהו כדי להקל עליו, ענה רבי חיים, לא על הכאבים שלי אני בוכה אלא על צרות כלל ישראל. ואח"כ אמר, אני מצטער שהערתי אותך, לך לישון.

יום ד' סיון תש"ד הוא היום המר אשר נגרשו חלק גדול מהיהודים אשר בטעטש, אז נלקח רבי חיים זצ"ל עם רוב צאצאיו למחנה ההריגה בבירקנאו, ושם נטלו את הגורל של מרבית אחב"י ונהרגו עקד"ה ביום ב' דיו"ט שבועות התש"ד, הי"ד ריז.

קוויטינ"ג מאת הרה"צ ר' חיים זצ"ל לחברת עזרת תורה בניו יארק

ריז. סיפר הרה"ח ר' לייבעלע בערקאוויטש ע"ה מטעטש, כי אחיו הר"ר מענדל ע"ה שהיה דר ג"כ בטעטש (היה חתן ר' שמואל זאנוויל כהנא מדיבעווע), הגיע לגיא ההריגה יחד עם הרה"צ ר' חיימ'ל זצ"ל, ורבי חיימ'ל סמך עליו ואחז בידו כדי להקל את הילוכו, וכאשר הגיעו לפרשת דרכים ששם הפרידו בין ההולכים לחיים לההולכים למות רצו להפריד ביניהם, אמנם ר' מענדל לא רצה להניח את רבי חיימ'ל בלי עוזר וסומך, וכך עלה יחד עמו על לאסט-אויטא ונשרפו שניהם עקד"ה, הי"ד (מפי בנו מוה"ר שלמה בערקאוויטש נ"י).

פרק י״ב

פרי חיים

הרה״צ רבי חיים׳ל טייטלבוים זצ״ל, זכה להעמיד בית נאמן בישראל לשם ולתפארת, ויולד בנים ובנות.

א) בנו הרה״צ רבי **יעקב שמשון** ז״ל, נולד ביום ה׳ ניסן תר״ס, נקרא ע״ש זקינו הגה״ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זי״ע. כשהגיע לפרקו נשא את מרת עטיל ע״ה בתו של הגה״צ רבי צבי הירש ריינמאן זצ״ל הי״ד אב״ד בעלזיץ ונאראל[ריח], בנו הגדול של הגה״צ רבי שלום זצ״ל אב״ד נאראל[ריט], בן הגה״צ רבי יצחק משולם זלמן זצ״ל אב״ד נאראל, נכד הרה״ק רבי יעקב מנאראל זי״ע (עיין יחוסו לעיל בפרק ט׳).

ריח. נעקד״ה בימי המלחמה. היה חתן דודו הרה״צ ר׳ ישראל וואגשאהל זצ״ל מפריסטיק (נפטר ביום י״ב תשרי תרפ״ד, וזוגתו מרת שפרה, נפטרה ביום י״ט אדר תרפ״ד), בן הרה״צ ר׳ יחיאל זצ״ל מפריסטיק, נכד הרה״ק רבן של ישראל ר״ר אלימלך מליזענסק זי״ע. הרה״צ ר׳ ישראל זצ״ל היה חתן הגאון המפורסם ר׳ שמואל אהרן ראבין זצ״ל אב״ד קארטשין ומח״ס בית אהרן על הל׳ גיטין ושו״ת שם עולם ועוד. והרה״צ ר׳ יחיאל זצ״ל היה חתן הרה״ק ר׳ יעקב ממעלין זצ״ל, בן הרה״ק בעל זרע קודש מראפשיץ זי״ע. (הר״ר צבי הירש נזכר בשו״ת חבצלת השרון ח״ב אה״ע סי׳ מח, ובשו״ת מנחת הקומץ סי׳ צא, בתואר אב״ד נאראל עוד בחיי אביו, כיון שאביו ברח מסיבת מלחמת העולם הראשונה לעיר קאשוי. ועי׳ עובדא בשמו בס׳ י״ג אורות, ערך בעלזא ע׳ רכח).

ריט. נפטר ביום ב׳ דר״ח אדר שני שנת תרפ״ז, ומנו״כ בנאראל. וזוגתו

מכתב מהגה"צ ר' צבי מנאראל זצ"ל לחברת עזרת תורה בניו יארק

חתונתו התקיימה בעיר קאשוי (שעומדת אצל הגבול), ובערך שנתים אחר חתונתו קבע את מושבו בעיר הגדולה מונקאטש, ועסק בעבודת ה' ובהרבצת תורה ויראה ע"ד אבותיו הק'. נתחבב מאוד ע"י מעריצי בית סיגוט שדרו בעיר והחזיקו בידו בדרך כבוד, וגם רחש התקרבות מאת המרא דאתרא הגה"ק בעל מנחת אלעזר זצ"ל. אחרי פטירת המנח"א החל לערוך

הרבנית רבקה ע"ה, בת הגאון המפורסם ר' שמואל אהרן ראבין זצ"ל אב"ד קארטשין הנ"ל באות הקודם, נפטרה ביום ב' דר"ח אייר תרע"ט.

הסכמה הרב המאור הגדול הגאון מוהר
צבי הירש ריינמאן אבד"ק נאראל ולייפסק.

הנה הרב המאור הגדול חריף ובקי מוהר"ר דוד אלימלך לאוארים
מחבר הספר שער השמים למהר"ר רבינו נתנאל נ"י שלמה
ז"ל אבי הרה"ג ושתנו של הרמבן"ן ז"ל והוא ספר יקר הערך
והחכמים והנבונים יתפשטו מספסרים וראו לשקף שלא יהיו שלחני מבזה
ניזוקין ולכן אמרנא בגזירת עירין שלא יקום שום אדם מבני עמינו
בכל מקומות למהר ולהדפיס ספר הזה שניה בלח שניה בשות הרב הנ"א
לאוצרות ותסומך ויארך ימים ושנות חיים יוסיפו לו.
הק' צבי הירש ריינמאן.
אבד"ק נאראל ולייפסק בן ההגה"צ ר' שלום זצ"ל.

הסכמה על ס' שער השמים לר' גרשם (וויען תרצ"א)

בביתו סעודה שלישית עפ"י נוסח בית סיגוט (בחג השבועות ושמח"ת נסע בקביעות אל מרן מסאטמאר זי"ע).

בימי המלחמה נעקד עקד"ה יחד עם זוגתו הרבנית ויוצ"ח, ה"ה אליהו בצלאל, שלום, מרים, שפרה, רחל, שאשא. והגיעו לגיא ההריגה באושוויץ ביום ב' סיון שנת תש"ד, הי"ד עם דם שאר קדושי בת עמו, ותנצב"ה.

נשארה לחיים רק בתם הגדולה מרת מלכה גנענדיל ע"ה, שנולדה בשנת תרפ"ג. בימי ילדותה לפני פרוץ המלחמה זכתה לדור בבית זקינה הרה"צ רבי חיים זצ"ל בטעטש ועמדה לעזרתו בצרכי הבית, וקיבלה ממנו הבטחה להישאר בחיים. לאחר המלחמה בנתה ביתה עב"ג הרה"ג ר' ישעי' הלוי גאלד ז"ל, תלמיד חביב אצל הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, בנו של הר"ר משה חיים ז"ל מעיר מונקאטש יצ"ו. תיכף לאחר המלחמה נתמנה לאב"ד עדת ישורון ליאון (בצרפת), ואח"כ תקעו אהלם בעיר ווילאמסבורג יצ"ו, בערוב ימיו חיבר ספר "חזון ישעיה" על הלכות נישואין.

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

בעזהשי"ת

ספר

חזון ישעיה

על הלכות נשואין

אוצר כל הדינים ומנהגים והלכות מעניני נשואין המפוזרים בדברי הפוסקי והרמ"א ונושאי כליו בד' חלקי שו"ע, ומספרי האחרונים מפרשי השו"ע כפו כרחים שקיבל אור ספרנ ובירבי יומא, ובירור הלכה והעדות חדשות.

עם קבוצי ואספתי מקומות ומקורים של הדינים מה שימצר ה' שדרתי אותם למען מהשופט, ולהוסיף בי רבו מאחיהי ובדיחי קלה הקשלה חלקתי אותם לשנים, ואשר נקרא בשם

הלכה פסוקה — פירוש הקצר

הוא לאור כל דין בפסקיו ומקצו ושיטתו בכח שכנע לרעת.

ואשר כל סימן ועניין השרשים השני הקרא בשם

הלכה ברורה — פירוש האריך

וחזא עה דעתנן לאשר לחסרי שיטת ושפסקים ולבאר כל דין מקצה ושיטתו בקצרה, ומה שבאריכו ופלפלו באריכה יהי מקומה בביה בקשרים שקרי הלכה במהדורא תנינא באשר ביהכם מרשים.

הצעיר באלפי ישראל

ישעיה הלוי גאלד

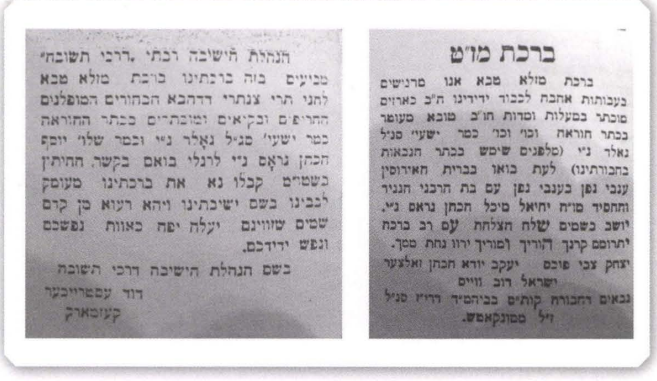
מלשנים אב"ד דקהל עדת ישורון ליאון יצ"ו

נוהלין ע"א שנה שמח תשמ"ה לפ"ק

ס' חזון ישעי' שחיבר הרה"ג
ר' ישעי' גאלד ז"ל

נפטרה בת ס"ט שנה ביום ו' אלול (יום הילולת זקינה מרן הייט"ל) שנת תשנ"ב לפ"ק. ובעלה הרב מליאון נפטר בן צ' שנים ביום ו' אייר שנת תשנ"ט לפ"ק, ומנוחת כבודם בביה"ח בקרית יואל יצ"ו.

ברכת מז"ט

ברכת מזלא טבא אנו מרגישים בעבותות אהבה לכבוד יהודינו ח"כ באריס מופתי במעלות וחדות חו"כ טובא מעופר בכתר תוראה וגו' וכו' כמר ישעי' פנל גאלד נ"י (שלפנים שימש בכתר הנכבדות בחבורתינו) לעת בואו בברית האירופין ענני נפן בענבי נפן עם בת הרבני הגניר ותחסיד מוה יחיאל מיכל חכמן נראם נ"י. יושב כשפים שלח הצלחת עם רב ברכת יתרופם קרנך הוריך ומוריך ירוו נחת מסך.

יצחק צבי פוכם יעקב יודא חכמן ואלעזר
ישראל דוב וויים
גבאים החברות קהלים בביהמ"ד דהיז פנל זיל מסונקאטש.

הנחלת הישיבה רבתי, דרבי תשובה מביעים בזה ברכתינו ברכת טולא טבא לחני תרי צנתרי דדהבא הכתורים הפופלנים החריפים ובקיאים ומופלגים בכתר התוראה כמר ישעי' פנ"ל נאלד נ"י וכבר שלחי יוסף חכמן נראם נ"י לרגלי בואם בקשה התחיתן בשמחת קבלו נא את ברכתינו פעופק לבבינו בשם ישיבתינו ויהא רעוא מן קדם שמים שתזכינם יעלה יפה באוות נפשכם ונפש ידידכם.

בשם הנחלת הישיבה דרכי תשובה
דוד עפשרויבער
קעזמארק

ברכת מז"ט לר' ישעי' גאלד ז"ל בעת התחתנו בזוו"ר

(יידישע צייטונג, מונקאטש פ' בראשית תרצ"ה)

שמחת נישואין נהדרה אצל הרב אב"ד אולם והרב אב"ד ליאון

ביום ז' כסלו השתא באולם הגדול של גרענד פאראדייס, נחוגה ברוב פאר והדר חסידי־אדמור"י שמחת נישואיהם של הני תרי צנתרי דדהבא, הבחור החתן המופלג והמושלם מר"ה יעקב יצחק הלוי נ"י, בן הרב הגאון המפורסם מוה"ר שמוא' פרידמאן שליט"א, אב"ד אולם, עב"ג הכלה הבתולה המושלמת והמהוללה מרת אסתר תחי', בת הרב הגאון המפורסם מוה"ר ישעי' גאלד שליט"א, אב"ד ליאון.

קהל גדול ומגוון של אדמורי"ם, רבנים, ראשי ישיבות, בני תורה ואנשי עלי' ובעלי בתים מכובדים, מילאו את האולמים הגדולים, ואשר כולם באו מכל קצות העיר הגדולה הזו לשמח את החתן והכלה והוריהם שליט"א. המחותנים והאורחים נתבשמו למראה הוספת כ"ק האדמור"ר שליט"א מסאטמאר עם סיעת מלויו, שבדרך כלל אינו הולך לשום אולם נישואין, אבל הנה נתרצה לבוא, כיוצא מן הכלל, לסדר קידושין, משום שהכלה היא ממשפחת האדמור"ר שליט"א, וכמנהג הזה הוא נוהג בכל בני משפחתו.

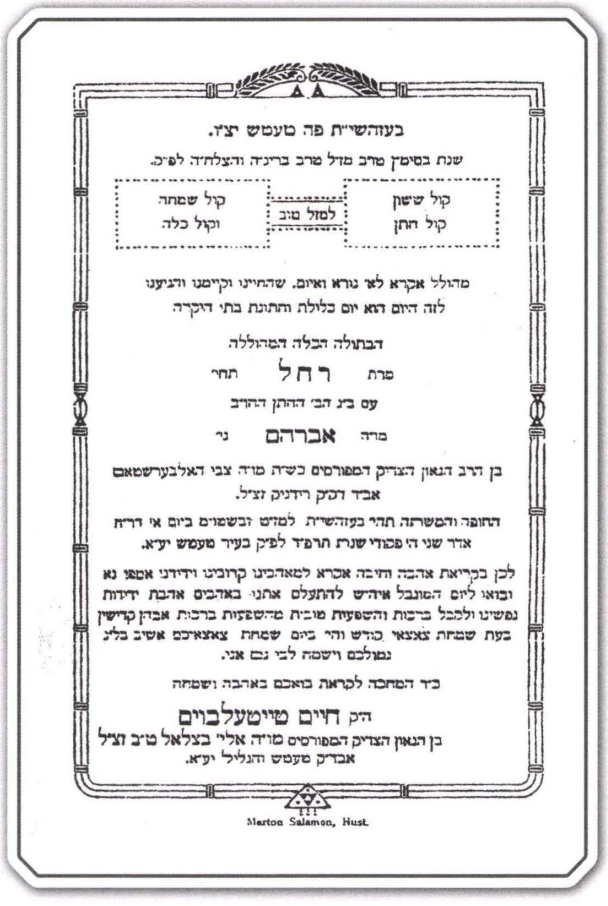
השתתפות מרן מסאטמאר זי"ע אצל חתונה בבית טעטש (גליון המאור, כסליו תשכ"ו)

ב) בתו מרת רחל ע"ה, נולדה ביום ה' סיון תרס"ב ונקראה ע"ש זקינתה אשת חבר מרן הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע. כשהגיעה לפרקה נישאת להרה"צ רבי אברהם הלברשטאם ז"ל (נולד בשנת תרס"ג), בן הגה"צ המפורסם רבי צבי מרודניק זצ"ל[רכ] בן הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל, בנו של רביה"ק

רכ. נפטר ביום ט"ו אב תרע"ח. היה חתן הגה"צ ר' מאיר משולם שפירא זצ"ל מלאנצהוט, בן הגה"צ ר' שמואל מדינוב זצ"ל, שהיה בן השלישי של הרה"ק בעל בני ישששכר זי"ע, וחתן הרה"ק ר' נפתלי הירצל לאבין זצ"ל חתנו של הרה"ק בעל עטרת צבי מזידיטשויב זי"ע.

רבי מאיר משולם הנ"ל היה חתן הרה"צ ר' פסח אייזענבערג זצ"ל, בן הגה"ק ר' אברהם זצ"ל מאוליינוב, מח"ס תולדות אברהם על הש"ס ושו"ת זרע יצחק, בן הגאון המובהק ר' יצחק חריף מסאמבור זצ"ל.

מצאנז זי"ע וחתן מרן הייטב לב זי"ע. שמחת הנישואין התקיימה ביום א' דר"ח אדר שני ה' פקודי שנת תרפ"ד בעיר טעמש[רכא].

בעזהשי"ת פה טעמש יצ"ו.

שנת בסימן מרב מדל מרב ברינ"ה והצלח"ה לפ"כ.

קול ששון קול החתן	למזל טוב	קול שמחה וקול כלה

מהולל אקרא לאי נורא ואיום. שהחיינו וקיימנו והגיענו
לזה היום הזא יום כלולה והתונת בתי דיקרה.

הבתולה הכלה המהוללה

פרת **רחל** תחי

עם בע הב' ההתן ההרב

מוה **אברהם** נר

בן הרב הגאון הצדיק המפורסם כש"ת מוה צבי האלבערשטאם
אבד דק"ק רידניק זצ"ל.

התופה והמשרתה תהי בעהשי"ת למזט ובשעות ביום אי דר"ח
אדר שני ה' פקודי שנת תרפ"ד לפ"ק בעיר טעמש יע"א.

לכן בקריאת אהבה וחיבה אקרא למאהבינו קרובינו וידידנו אמצו נא
ובואו ליום המובל איהיש להתעלם אתנו באהבים אהבת ידידות
נפשינו ולמבל ברכות והשפעות טובות מהשפעות ברכות אברהם קדישין
בעת שמחת צאצאי כודש והי ביום שמחת צאצאיכם אשיב בלע
נמולכם וישמה לבי נם אני.

כיד המחכה לקראת בואכם באהבה ושמחה

הק **חיים שיטטעלבוים**

בן הגאון הצדיק המפורסם מוה אלי' בצלאל ט"ב זצ"ל
אבד"ק טעמש הגליל יע"א.

Morton Salamon, Hust.

רכא. שבוע אח"כ ביום ה' פ' ויקרא נערך החתונה של אחיו הצעיר ה"ה הגה"צ ר' יקותיאל יודא מקלויזנבורג זצ"ל עב"ג בתו של הגה"ק בעל עצי חיים זי"ע, ובס' לפיד האש (ח"א ע' עח) מובא כי מרן העצ"ח דאג ועסק לטובת השידוך של הר"ר אברהם ז"ל עי"ש.

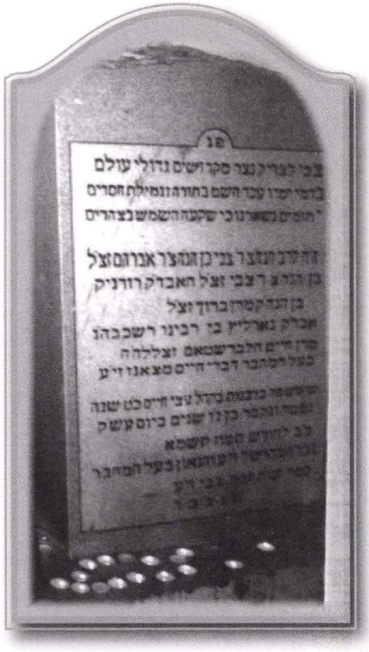
אחרי נישואיו נשארו לדור זמן קצר בטעטש, ואח"כ חזרו לעיר אבותיו בעיר רודניק סמוך לאמו האלמנה ע"ה. עד שהגיעו ימי הזעם והצריכו לברוח ממקום למקום מחמת המציק.

רבי אברהם זצ"ל נהרג עקדה"ש ע"י הצוררים בעיר פרעמישלאן ביום כ"א תמוז תש"ב, ווגתו הרבנית רחל נעקדה עקדה"ש יחד עם בניהם, הבתולה פעסיל, הב' אלי' בצלאל, והב' מאיר משולם, והוקבעה היא"צ ליום ער"ח ניסן תש"ג, הי"ד.

נשאר לפליטה רק בן אחד ה"ה הרה"צ ר' צבי הירש זצ"ל, נולד בשנת תרפ"ה ונתגדל בבית זקינו בטעטש עד שנת ת"ש, שאז הוצרך להסתתר כיון שמקור משפחת אביו הוא מגאליציע, אחר שעבר גלגולי המלחמה זכה להישאר בחיים, היגר לארה"ב ונשא עב"ג להבל"ח הרבנית מרת ברכה סימא שתחי', בתו של הגה"צ רבי חיים יצחק אייזיק הלברשטאם זצ"ל הי"ד אב"ד סלאטפינא חדב"נ הגה"ק העצי חיים זצ"ל. בשנת תשי"ד קבע את משכנו בעיר לאס אנזשעלעס ופתח בית מדרשו קהל עצי חיים דרודניק. נפטר במיטב שנותיו בן נ"ו שנים ביום כ"ב תמוז תשמ"א לפ"ק[רכב].

(בכמה מקומות מובא בטעות כי ר' אברהם ה"ש בן הרב מרודניק היה חתן הגה"צ ר' משה מטעטש, אבל האמת שהיה חתן אחיו הרה"צ ר' חיים מטעטש ז"ל, וכ"ה מפורש בצילום ההזמנה הרצו"פ, וכבר העירו בזה בס' צבי תפארה - רודניק, ח"ב ע' שנח).

רכב. בשנתו האחרונה הדפיס מחדש את הס' תולדות אברהם על הש"ס לזקינו הרה"ק ר' אברהם מאולייגוב זצ"ל, וכותב בהקדמתו בזה"ל: תיכף אחר המלחמה בעת שנשארתי גלמוד לאחר שהזדים הארורים הרגו את הוריי הי"ד ז"ל ואת אחיי ואת אחותי, אמרתי לעשות להם שם וזכרון לכבודם, דמיתי בעצמי שהזכרון הכי מתאים יהיה להוציא הספה"ק הזה לזכרון ומציבה לכ"ק אבי שנקרא על שמו, אבי הרה"צ ר' אברהם בן הרהצה"ק ר' צבי אב"ד רודניק, נהרג על קדה"ש ע"י הגרמנים בפרעמישלאן כ"א תמוז תש"ב, והיה לו עוד הזכיה לבוא לקבר ישראל. כ"ז סיפר לי הרה"ג הצ' ר' מרדכי רוקח אב"ד בילגוריי שהיה נוכח בהלויתו, ואני הייתי באותו הזמן בהונגרי' והודיעו לי, ועוד אמרתי אחריו קדיש תשע חדשים, ע"כ. (נדפס תשובה אליו בשו"ת דברי יואל סי' קב).

מציבת הרב מרודניק זצ"ל
בלאס אנזשעלעס

הרב ר' צבי הלבערשטאם זצ"ל

(הושמט מגליון הקודם)

ביום עש"ק פ' מטות כ"ב תמוז תשמ"א שקעה שמשו הבהירה של הרב הגה"צ המפורסם ר' צבי הלבערשטאם ע"ה, אב"ד ואדמו"ר מרודניק בלאס אנדזשעלעס.

פטירתו במיטב שנותיו היתה שבר נורא ואסון איום לאשתו הרבנית ולב"ב שי', וצער עמוק ליהודי העיר, כי מחובב הי' אצל הכל.

בקהלתו המפוארה "עצי חיים", הרביץ תורה וחסידות כחצי יובל שנה בכל הפאר והכבוד.

בני קהלתו מינו כממלא מקומו ברבנות ואדמו"רות רחדניק את בנו הרה"ג המו"מ בן יכבד אב, מוה"ר אברהם חיים הלברשטם שליט"א. המקום ינחמם בשאצו"י ואיל"ע.

פטירת הרב מרודניק זצ"ל
(גליון המאור, תשרי תשמ"ב)

ג) בתו מרת **לאה** ע"ה, אשת הרה"צ ר' ישראל אהרן אונגער ז"ל, דומ"ץ בעיר קאשוי, בן הגה"צ ר' נפתלי צבי זצ"ל אדמו"ר מבארדיוב, נכד בא"ב להרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זצ"ל, וחתן הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל מבארדיוב בנו של הרה"ק רבי ברוך מגארליץ זצ"ל.

חתונתם התקיימה בטעטש בערך בשנת תרצ"ג, התיישבו תחילה בבארדיוב והיה לעזר לאביו בהנהלת ישיבתו, ואמנם אחר זמן קצר הוצרכו לחזור לטעטש כיון שלא היה להם הניירות הנצרכות מטעם הממשלה (עיין דברי הערכה עליו ועל משפחתו בס' זכרונות המאור עמוד רפז, ובס' מבית אבותי ורבותי עמוד ריט).

בחודש תמוז תש"א הוגרש הרבנית מרת לאה מטעטש לעיר קאמעניץ

שבאוקריינא, יחד עם ג' ילדיה, אלי' בצלאל (בן ז'), רחל פיגא (בן ו'), ברוך (בן ד'), ושם נהרגו עקד"ה יחד עם לערך שלשים אלפים יהודים, הי"ד.

בעלה רבי ישראל אהרן ניצל ממות לחיים ואחרי המלחמה נתמנה לדומ"ץ בעיר קאשוי לפליטי הגולה, לאחר זמן נתיישב בעיר מאנטריאל בקאנאדע ונתקבל לרב דעדת יראים בני משה אליקים בריעה. נפטר ביום כ"ח מנחם אב תשמ"ז לפ"ק, ומנו"כ בביה"ח בקרית יואל יצ"ר רכג.

הראב"ד מקאשוי זצ"ל

ביום כ"ח מנחם אב א' שופטים השתא שבל"ח אחרי מחלה ממושכה הרב הגאון המפורסם מה"ר ישראל אהרן אונגער ז"ל, ראב"ד דק"ק קאשוי. אחרי היסורים הרבים שעברו עליו והצלתו הנפלאה מידי הנאצים הארורים ימ"ש, נתקבל לראב"ד דק"ק קאשוי. ובהיותו בעל הוראה מובהק מדור הישן פעל הרבה הוא, ויבלח"ט הגאב"ד קיוויאשד שליט"א, להדריך את האודים המרצלים בחיי תורה והוראה.

אחרי החורבן השני של הקומוניסטים בא למונטריאל ונתקבל לרב ומנהיג בקהלה החשובה "עדת יראים".

המקום ינחם את בניו הרבנים ואת כל המתאבלים עליו בשאצו"י ואי"ע.

פטירת הדומ"ץ קאשוי זצ"ל
(גליון המאור, אלול תשמ"ז)

רכג. רבי ישראל אהרן נשא בזוו"ש אחרי המלחמה את מרת איטא ע"ה בתו של הרה"ח ר' מרדכי זיגעל ז"ל מוועליפאליא. ונפטרה בדמי ימיה אחרי מחלה קשה ביום ח' תשרי תשכ"ד לפ"ק.

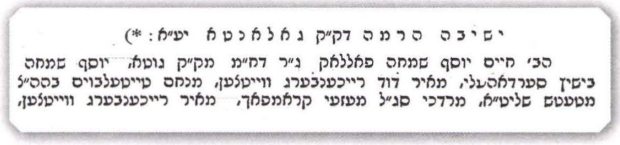
ד) בנו הרה"צ ר' **פנחם יוסף** ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק בישטינא (נקרא ע"ש זקינו הגה"צ רבי פנחם יוסף דאבנער זצ"ל מקאסוב), **בשנת תרצ"ח נשא לאשה מרת** מרים ע"ה בת דודו הגה"צ ר' משה טייטלבוים זצ"ל האבר"ק טעטש, ונולד להם בת שנפטרה בגיל צעיר ומנו"כ בטעטש.

ר' פנחם יוסף היה נודע ככלי מפואר וגדול בתורה ובמעשים, ואחר חתונתו קיבל את הרבנות דק"ק בישטינא מעזבון חמיו האבר"ק טעטש, ופתח בה ישיבה קטנה שבו הרביץ תורה לתלמידים מקשיבים. זוגתו ע"ה נפטרה איזה שנים אחר חתונתם ואז חזר ר' פנחם יוסף לביתו בעיר טעטש, ובמפקד הקהלות של שנת תש"ד מופיע שמו כאב"ד דק"ק ווניף הסמוכה לבישטינא (נדפס בס' קהלות הונגרי' ע' קמא, ועי' עוד אודותיו לעיל בפרק י'). **נעקד"ה בימי המלחמה, הי"ד.**

ה) בנו ר' **מנחם מענדל ע"ה** (נקרא ע"ש דודו זקינו הגה"ק בעל צמח צדיק מוויזניץ זצ"ל[רכד]). **בימי בחרותו למד בעיר גאלאנטא** (כפי הנרשם בפרענומעראנטען על ס' אבן בוחן) **ובעיר סערדיהאלי.**

נפטר אחר שנות של יסורים ביום כ"ד אייר תשל"ח, ומנו"כ בביה"ח דקהל יטב לב בניו דזשערסי יצ"ו.

אבן בוחן, מיהאלאוויץ שנת תרצ"א

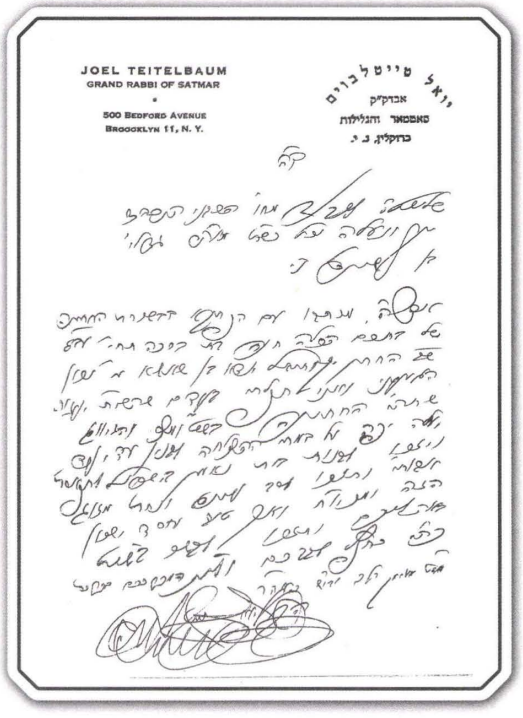
רכד. מפי מוה"ר ברוך הערש פעדער הי"ו ששמע כן מפי ר' מענדל ע"ה.

ו) בנו הר"ר יקותיאל יודא ע"ה (נקרא ע"ש זקינו הגה"ק בעל ייטב לב זצ"ל) נולד בשנת תרע"ט (בערך) בטעטש, בימי המלחמה סבל רבות ונשאר יתום גלמוד מאביו ומאמו, אחרי המלחמה נתקרב לש"ב רביה"ק מסאטמאר זצ"ל שהרבה דאג לשלומו הטוב והיה אצלו כבן בית.

בשנת תשט"ו נתקשר בקשר השידוכין (עפ"י הצעת מרן מסאטמאר זצ"ל ששהה או בארה"ק) עב"ג מרת חנה חיה ע"ה בת מוה"ר גדלי' הכהן גאלדשטיין ז"ל מעיר צעהלים-ארה"ק, נכד הגה"ק רבי חיים צבי מאנהיימער זצ"ל אב"ד אונגוואר ומח"ס שו"ת עין הבדולח. אחר נישואיו קבע את מושבו בעיר וויליאמסבורג (במשך השנים היה דר כעשר שנים בעיה"ק ירושלים).

ר' יקותיאל יודא זכה להעמיד דור ישרים ומבורך, ונפטר בן שבעים שנה ביום כ' סיון תשמ"ט, ווזגתו מרת חנה חיה נפטרה בת ס"א שנה ביום ד' שבט תשנ"ד, ומנו"כ בביה"ח בקרית יואל יצ"ו.

JOEL TEITELBAUM
GRAND RABBI OF SATMAR
500 BEDFORD AVENUE
BROOKLYN 11, N. Y.

ברכת מז"ט מאת רביה"ק מסאטמאר זצ"ל לקראת החתונה של "ש"ב החתן יקותיאל יודא בן שאשא נ"י" (סיום המכתב "המברככם וכו'" נכתב בעצם כתי"ק)

מפתח השמות

לס' שארית יואל – בצל תומר

עפ"י סדר היארצייטן

תשרי

ה. מרת רוזא בלומא ב"ר אהרן, אשת רבי אלעזר ניסן מדראהביטש – תרט"ז

ו. מרת בלומא רוזא בת ר' אלימלך, אשת רבי סענדר אשכנזי – תשמ"ד

ח. רבי אלעזר ניסן ב"ר משה ט"ב, אב"ד דראהביטש – תרט"ו

יח (ב' דחוה"מ). מרת רחל ב"ר חנוך העניך דוב מאלעסק, אשת רבי אשר אנשיל אשכנזי – תרנ"ו

כ (ד' דחוה"מ). רבי יצחק משולם זלמן ב"ר דוב בעריש ריינמאן אב"ד נאראל – תרמ"ז

כ (ד' דחוה"מ). מרת רחל ב"ר משה דוד אשכנזי, אשת הייטב לב – תרמ"ט

כג. רבי אלעזר ב"ר שמואל שמעלקא רוקח אב"ד בראד ואמסטערדאם, בעל מעשה רוקח – תק"ב ומנו"כ בצפת

כה רבי יעקב צבי ב"ר פנחס וועליטשקער מסקאהל – תרל"ב

כט. רבי מנחם מענדיל ב"ר חיים האגער מוויזניץ, בעל צמח צדיק – תרמ"ה

חשון

ג. רבי ישראל ב"ר משה מראדאוויץ – תש"ג ומנו"כ בבית דוד קווינס

ה. מרת הינדא רחל ב"ר זלמן וועבער, אשת ר' פנחס פריינד – תרצ"א

יא. מרת ריקל ריזל ב"ר אברהם, אשת רבי יצחק משולם זלמן אב"ד נאראל – תרמ"ז

יז. רבי מנחם מענדיל ב"ר יעקב קאפיל האגער מקאסוב, בעל אהבת שלום – תקפ"ו

יח. רבי אלטר מנחם מענדל ב"ר פנחס יוסף דאכנער אב"ד בערהאמעטה – תרפ"ד

כ. רבי אשר אנשיל ב"ר משה אשכנזי אב"ד ראזדאל, אבי הרה"ק מטאלטשאווא – תקנ"ד

כ. ר' חנוך העניך דוב ב"ר אלכסנדר חיים אשכנזי מסאן פאלא בראזיל – תשמ"ו, לא הניח זש"ק, מנו"כ בהר הזיתים באר"י

כא. רבי אשר אנשיל ב"ר יואל אשכנזי מסטאניסלאוו–אלעסק – תרנ"ז

כב. היניקה רחל ב"ר יצחק מסטאניסלאוו – תרס"ב

כג. רבי אברהם ב"ר יעקב ריינמאן אב"ד נאראל – תר"ב

כו. רבי משה ב"ר אלי' בצלאל טייטלבוים, אב"ד טעטש – תרפ"ד

כסליו

א. רבי משה ב"ר יוסף אלטר האגער מראדאוויץ, בעל ויקח משה – תרס"ב, מנו"כ בצפת

ה. רבי שמואל אליעזר הלוי ב"ר יהודה איידליס, המהרש"א – שצ"ב

ו. ר' יקותיאל יודא ב"ר משה דוד ט"ב, חתן ר' יצחק מסטאניסלאוו – תשל"ג

יט. רבי אלעזר ב"ר שלום מבעלזא – תרמ"ב

כג. רבי יואל ב"ר משה דוד אשכנזי מזלאטשוב, בעל מהר"י אשכנזי – תרמ"ג

כה. רבי יעקב צבי ב"ר פנחס וועליטשקער מסקאהל – תרל"ב

כט. רבי ארי' לייביש ב"ר אלעזר הלוי הורוויץ אב"ד סטאניסלאוו, בעל פני אריה – תר"ד

טבת

ח. הבה"ח יצחק משולם זלמן ב"ר משה טייטלבוים מטעטש – תרע"ה

י. היניק חנוך הענריך ב"ר יצחק מסטאניסלאוו – תרמ"ז

יט. מרת צפורה ב"ר יודא מאיר, אשת התורת חיים מקאסוב – תרל"א

כד. רבי משה יוסף ב"ר יקותיאל יהודה ט"ב, אב"ד אוהעל – תרנ"ז

כז. מרת מרים ב"ר יואל מטרעסיף, אשת ר' פישל פריעדמאן – תשע"ג ומנו"כ בקרית יואל

שבט

ד. רבי משה לייב ב"ר יעקב אב"ד סאסוב, בעל חידושי הרמ"ל – תקס"ז

ד. מרת חיה רויזא ב"ר יצחק מסטאניסלאוו, אשת ר' זלמן וועבער – תשי"א

י. רבי משה נתן ב"ר צבי הירש החכ"צ, מ"מ בבראד – תקל"ח

יא. מרת רחמה ב"ר זלמן וועבער, אשת ר' הילל מרדכי אליעזר שלעזינגער – תשנ"א

יב. ר' נטע משה ב"ר יעקב צבי וועליטשקער – תרמ"ד

יד. מרת שאשא ב"ר יעקב, אשת רבי חיים ט"ב מטעטש – תרצ"ז

כ. מרת שרה ע"ה אשת ר' פנחס וועליטשקער מסקאהל – תרט"ז

כג. רבי יהושע ב"ר שלום רוקח, אב"ד בעלזא – תרנ"ד

כד. רבי יעקב משה ב"ר משה נתן, אב"ד זבארוב (אבי החוו"ד) – תק"ל

כד. ר' אלכסנדר חיים ב"ר יצחק אשכנזי – תשל"ד ומנו"כ בהר הזיתים

כו. רבי דוד ב"ר שמואל הלוי, בעל הטו"ז – תכ"ז

כז. רבי אלכסנדר סענדר ב"ר אפרים זלמן שור בעל תבואות שור – תצ"ז

כט. רבי חנני' יו"ט ב"ר יקותיאל יהודה ט"ב אב"ד סיגוט, בעל קדושת יו"ט – תרס"ד

אדר

ר"ח. רבי יוסף ב"ר יצחק משולם זלמן ריינמאן אב"ד אוסטריק – תרע"ד

בדר"ח. רבי ברוך ב"ר חיים הלברשטאם זצ"ל, אב"ד גארליץ – תרס"ו

ב (אד"א). רבי שבתי ב"ר מאיר כהן, בעל הש"ך – תכ"ג

ה (אד"ב). הבתולה יוכבד ב"ר אלי' בצלאל טייטלבוים מטעטש – תרמ"ג

כ. רבי יואל סירקיש מקראקא ב"ר שמואל, בעל הב"ח – ה"א ת'

כא. ר' זלמן ב"ר דוד וועבער, חתן ר' יצחק מסטאניסלאוו – תש"ד

כג. רבי יוסף יוסקא ב"ר יודא מאיר שפירא משפיטיווקא – תקס"ז

כז. הבתולה רויזא ב"ר משה טייטלבוים מטעטש – תרע"ז

כח. מרת מלכה פריידא ב"ר אשר אנשיל, אשת ר' יצחק מסטאניסלאוו – תרפ"ג

כח. ר' הלל מרדכי אליעזר ב"ר שמעון שלעזינער – תש"ן

כח. מרת רחל ב"ר חיים ט"ב מטעטש, אשת ר' אברהם הלברשטאם, נעקד"ה עם בניה, הבתולה פעסיל, הב' אלי' בצלאל, והב' מאיר משולם – תש"ג

כט. מרת חיה שרה ב"ר ניסן, אשת הישמח משה – ת"ר

כט (אד"ב). רבי משה דוד ב"ר אשר אנשיל אשכנזי אדמו"ר בלבוב – ת"ש

ניסן

ד. ר' אברהם ארי' לייב ב"ר יצחק הורוויץ מבראד – תקס"ג

ו. רבי יעקב מבראד, אבי רבי משה לייב מסאסוב – תקע"א

ח. רבי יעקב שמעון ב"ר פנחס מקאריץ, אב"ד זאסלאב – תקצ"א

יב. רבי מאיר ב"ר ישכר בערצי לייפער מקליוולאנד, חתן בזוו"ר ר' יצחק מסטאניסלאוו – תש"א

יב–יג. מרת בילא ע"ה ב"ר אברהם לייב, אשת ר' יעקב צבי מסקאהל בזוו"ש – תרס"ה–תרע"ב ומנו"כ בארה"ק

כא (ז' של פסח). הבתולה פעסיל ב"ר משה טייטלבוים מטעטש – תרע"ז

כד. ר' שמואל יוסף ב"ר זלמן וועבער – תשס"ג

כט. רבי יודא מאיר ב"ר פנחס מקאריץ, אב"ד שפיטיווקא – תקפ"ט

אייר

א. רבי צבי הירש ב"ר יעקב אשכנזי, בעל החכם צבי – תע"ח

ו. רבי יצחק מהאמבורג ב"ר יעקב יוקל הלוי – תקכ"ז

ו. ר' ישעי' ב"ר משה חיים גאלד בעל חזון ישעי' – תשנ"ט ומנו"כ בקרית יואל

יג. מרת חיה ב"ר זלמן, אשת רבי יעקב קאפיל חסיד – תקל"ה

יד (פסח שני). מרת שרה ב"ר יצחק מסטאניסלאוו, אשת ר' יקותיאל יהודא ט"ב מלאפאש – תש"ו ומנו"כ בניו דזשערסי

יז. רבי משה חיים אפרים ב"ר יחיאל, אב"ד סדילקאב, מח"ס דגל מחנה אפרים – תק"ס

כ. ר' דוב בעריש ב"ר יוסף ריינמאן מאוסטריק – תש"ב, לא הניח זש"ק ומנו"כ בבארדיוב

כ. ר' משה ב"ר יקותיאל יהודה ט"ב מבאניע – תשס"ח ומנו"כ בקרית יואל

כג. ר' חיים ב"ר משולם זושא יצחק הלברשטאם, ווגתו מרת מרים ב"ר יקותיאל יודא מבאניע – נעקד"ה תש"ד

כד. ר' מנחם מענדל ב"ר חיים ט"ב מטעטש – תשל"ח, ומנו"כ בניו דזשערסי

כה. רבי יעקב ב"ר יעקב משה לורבערבוים אב"ד ליסא, בעל חוות דעת – תקצ"ב

כה. רבי חיים ב"ר מנחם מענדל מקאסוב, בעל תורת חיים – תרי"ד

כח. רבי יואל ב"ר יצחק אב"ד טרעסיף, בעל שארית יואל – נעקד"ה תש"ד

סיון

א. היניק יעקב שמעון ע"ה ב"ר משה טייטלבוים מטעטש – תרנ"ג

ג. רבי יעקב שמשון ב"ר יצחק משפיטיווקא – תקס"א

ו. (א' דשבועות) רבינו ישראל בעל שם טוב ב"ר אליעזר. תקכ

ו. (א' דשבועות) רבי פנחס וועליטשקער מסקאהל – תקצ"א

ז (ב' דשבועות). רבי חיים ב"ר אלי' בצלאל ט"ב מטעטש, עם רוב צאצאיו – נעקד"ה תש"ד

י. רבי משה ב"ר אליעזר הורוויץ זצ"ל, אב"ד ראזוואדוב – תרנ"ד

יא. ר' חיים יודא ב"ר אברהם יצחק מענצער מקניזשא. וזוגתו מרת שרה ב"ר יצחק, ובניהם הילד משה דוד, והבתולה גיטל מלכה – נעקד"ה תש"ד

יב. מרת פעסיל ב"ר יקותיאל יהודה זצ"ל, אשת רבי ברוך ה"ש מגארליץ – תרמ"ד

טז. רבי יקותיאל יהודה ב"ר משה ט"ב מבאניע-טעטש, וזוגתו מרת חיה רחל ב"ר מאיר שלמה, ובנו הב' חנניה יו"ט ליפא – נעקד"ה תש"ד

כ. ר׳ יקותיאל יודא ב״ר חיים ט״ב מטעטש ע״ה – תשמ״ט, ומנו״כ בקרית יואל

כה. משפחתו של רבי דוד ב״ר משה ט״ב מטעטש – נעקד״ה תש״ד

סיון. רבי יעקב צבי ב״ר שמחה באב״ד אב״ד אוסציא–ביסקופיע – תרפ״ו

סיון. מרת טעמא ב״ר משה ט״ב מטעטש, אשת ר׳ ברוך אברהם ב״ר יחזקי׳ פיש – נעקד״ה תש״ד

תמוז

ד. רבי יעקב ב״ר מרדכי אב״ד נאראל – תקע״ד

יד. מרת דבורה אשת רבי דוב בעריש ניימארק מהורבישוב – תרכ״א

טו. רבי צבי הירש ב״ר יצחק, אבי הישמח משה – תקע״ד ומנו״כ בזבארוב

יח. רבי משה דוד ב״ר אשר אנשיל אשכנזי אב״ד טאלטשאווא, בעל באר שבע ותולדות אדם – תרט״ז ומנו״כ בצפת

יט. רבי אלעזר ב״ר שמחה באב״ד אב״ד לאנצוט, חתן ר׳ יצחק מסטאניסלאוו – תרצ״ח

כא. רבי אברהם ב״ר צבי הלברשטאם, חתן ר׳ חיים ט״ב מטעטש – נעקד״ה תש״ב בעיר פרעמישלאן

כח. רבי משה ב״ר צבי הירש טייטלבוים אב״ד אוהעל, בעל ישמח משה – תר״א

תמוז. מרת לאה אונגער ב״ר חיים ט״ב מטעטש, עם ילדיה, אלי׳ בצלאל, רחל פיגא, ברוך – נעקד״ה תש״ד בעיר קאמעניץ

אב

ג. רבי שמשון ב״ר פסח מאסטרפאליא הי״ד – ת״ח

ז. היניקה העסא ב״ר יצחק מסטאניסלאוו – תרס״ד

יג. רבי נתן נטע ב״ר שלמה שפירא מקראקא, בעל מגלה עמוקות – שצ״ג

יג. רבי ישראל שמואל ב״ר ארי׳ לייביש נייהויז אב״ד טאמאשוב, חתן ר׳ יעקב צבי מסקאהל – תרכ״ט

כ. מרת רבקה הענא ב״ר יהודה זונדל רמר״ז, אשת רבי אלעזר רוקח מבראד – תרב, ומנו״כ בבעלזא

כח. רבי ישראל אהרן ב״ר נפתלי צבי אונגער, חתן ר׳ חיים ט״ב מטעטש – תשמ״ז, ומנו״כ בקרית יואל

כט. מרת פערל ע״ה, אשת ר׳ יעקב צבי וועליטשקער בזוו״ר – תרט״ו

ל. רבי אלי׳ בצלאל ב״ר יקותיאל יהודה ט״ב, אב״ד טעטש – תרפ״ב

אלול

א. רבי חנוך העניך דוב ב״ר שמואל אב״ד אלעסק, בעל לב שמח – תרמ״ד

א. רבי פנחס יוסף ב״ר ישכר בערצי דאכנער–שפירא מקאסוב – תרל״ד

א. רבי דוד ב״ר משה (אפטייקער), אב״ד לעשנוב – תקפ״ו

ג. מרת הענדיל ב״ר יקותיאל יהודה זצ״ל, אשת רבי יוקל ט״ב מוואלאווע – תרפ״ד

ו. רבי יו״ט ליפמאן ב״ר נתן הלוי העללער, בעל תוס׳ יו״ט – תי״ד

ו. רבי יקותיאל יהודה ב״ר אלעזר ניסן ט״ב אב״ד סיגוט, בעל ייטב לב – תרמ״ג

ו. מרת מלכה גנענדיל ב״ר יעקב שמשון, אשת ר׳ ישעי׳ גאלד – תשנ״ב ומנו״כ בקרית יואל

ח. מרת מלכה ב״ר ישכר דוב, אשת השר שלום מבעלזא – תרי״ג

ט. מרת מרים ב״ר פנחס יוסף, אשת רבי אלי׳ בצלאל ט״ב מטעטש – תרס״ט

י. רבי פנחס ב״ר אברהם אבא שפירא מקאריץ – תק״נ

יב. רבי אברהם אהרן ב״ר יקותיאל יהודה ט״ב, אב״ד קאלבאסוב – תר״ע

יב. ר׳ אפרים פישל ב״ר אהרן פריעדמאן – תשע״א ומנו״כ בקרית יואל

טו. רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב״ר נחמי׳ פייביל זצ״ל מקאלימייא – תקמ״ז ומנו״כ בטיסמניץ

טו. רבי ישראל יעקב יוקל ב״ר שמואל טייטלבוים זצ״ל, אב״ד ווואלאווא ומח״ס היטב איטיב – תרפ״ד

יז. רבי דוב בעריש ניימארק מהורבישוב – תקצ״ט

כב. מרת דבורה דוואשא ב״ר יוסף, אשת רבי משה ט״ב מטעטש – תרפ״א

כג. רבי אורי ב״ר פנחס, השרף מסטרעליסק (חתן ר׳ יעקב קאפיל חסיד) – תקפ״ו

כז. רבי שלום ב״ר אלעזר רוקח, השר שלום מבעלזא – תרט״ו

כז. הילדה צפורה ב״ר אלי׳ בצלאל טייטלבוים מטעטש – תרל״ז

כח. רבי מאיר ב״ר אברהם יוסף גרינוואלד, אב״ד טעטש – תשכ״ה

מגילת יוחסין

של החתן

הרב שלום יחזקאל שרגא הלוי שליט"א

לבית הורוויץ

והכלה מרת מלכה גנענדיל תחי'

לבית גאלד

אפריון נמטיה לידידינו חוקר היוחסין הרבני המופלג וכו'
ר' דובעריש וועבער נ"י אשר יגע ועמל בזמן קצר והראה
גודל מומחיותיו להוציא מתחת ידו דבר נאה ומתוקן.

גזע א

יחוס מצד החתן נ"י

[מצד האב]

א] החתן המופלג שלום יחזקאל שרגא נ"י

ב] בן הרב ר' אברהם ברוך יוסף הורוויץ שליט"א

ג] בן הרה"ג ר' חיים יעקב הורוויץ שליט"א

ד] בן הג"ר נתן הלוי הורוויץ אבד"ק בית ישראל במאנסי

ה] בן הג"ר יעקב יצחק סג"ל הורוויץ אבד"ק ריגליץ

ו] בן הג"ר אברהם אבא סג"ל טענצער אבד"ק ריגליץ

ז] בן הרה"ק ר' נחום צבי טענצער אבד"ק ריגליץ [זו' מ' חיה בת הג"ר טובי' גוטמאנן אבד"ק ריגליץ מתלמידי החוזה מלובלין]

ח] בן הרה"ק ר' מאיר הלוי מרוסיא

מגזע הש"ך, מהר"ם פאדווא, ובעל כתר כהונה

הג"ר אברהם אבא סג"ל טענצער אבד"ק ריגליץ [אות ו] – מ' רחל לאה

ט] בת הג"ר יעקב יצחק אבד"ק יבוניטש

י] בן הרה"ק ר' ישראל מסטאשוב

יא] בן הרה"ק ר' מאיר מסטאבניץ בעל אור לשמים

הג"ר יעקב יצחק אבד"ק יבוניטש [אות ט]

יב] חתן הרה"ק ר' מנשה'לע מראפשיץ

יג] בן הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ – מ' רייצא

יד] בת הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ בעל זרע קודש

הג"ר יעקב יצחק סג"ל הורוויץ מריגליץ [אות ה] – מ' חנה אידל

טו] בת הג"ר חיים יצחק ירוחם אבד"ק אלטשטאט בעל ברכת ירוחם

טז] בן הג"ר שרגא זאב ז"ל ממעליץ [זו' מ' מרים שרה]

יז] בן הה"ג ר' אפרים ארי' ז"ל [זו' מ' בלימא]

יח] בן הר"ר נפתלי ז"ל

יט] בן הה"צ ר' ירמי' מבארנוב [תלמידו של הרה"ק ר' מענדל'ע מרימנוב]

כ] בן הרה"ק ר' מאיר אחיו של הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא

הג"ר חיים יצחק ירוחם אבד"ק אלטשטאט [אות טו] – מ' רחל דינה

כא] בת הג"ר נתן סג"ל גאלדבערג אבד"ק לימאנוב מח"ס מאורות נתן

כב] בן הג"ר חיים הלוי גאלדבערג אבד"ק ריכוואלד וראב"ד גארליץ [זו' מ' יכט]

כג] בן הג"ר נתן שפירא מגזע המגלה עמוקות

הג"ר נתן סג"ל גאלדבערג אבד"ק לימאנוב מח"ס מאורות נתן [אות כא] – מ' ריבה מלכה

כד] בת הרה"ק ר' מנחם ישכר המכונה מאניס בער פערלמאן מגארליץ [מתלמידי החוזה מלובלין]

הג"ר נתן הלוי הורוויץ אב"ד בית ישראל מאנסי [אות ד] – מ' רחל פיגא

כה] בת הרה"צ ר' ישכר בעריש רבין מדאלינא (נפ' כ"ח תמוז תשל"ט)

כו] בן הרה"צ ר' יצחק אייזיק רבין מדאמבראווא

כז] בן הרה"צ ר' חיים יחיאל רבין מדאמבראווא

כח] בן הרה"ק ר' מאיר רבין מגלאגוב

כט] בן הרה"ק ר' מנחם מענדל רבין מגלאגוב

ל] בן הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ – מ' רייצא

לא] בת הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ בעל זרע קודש

הרה"צ ר' חיים יחיאל רבין מדאמבראווא [אות כז] – מ' דבורה

לב] בת הרה"ק ר' אלכסנדר ליפא מזידטשוב

לג] בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידטשוב

הרה"ק ר' אלכסנדר סנדר ליפא מזידטשוב [אות לב]

לד] חתן בזוו"ר החסיד המופלג ר' אלעזר ווייזער מוועראקי [נפ' כ' אב תרמ"א]

לה] בן הרבני החסיד המופלג ר' ישכר בעריש מסיסקעווע [נפ' י"ב שבט תק"פ ומנו"כ במונקאטש] תלמיד החוזה מלובלין ורצ"ה מזידטשוב – וזו' מ' האדיא

לו] בן הרבני מו"ה ר' חיים מסוואלוויא

לז] וחתן הרבני מו"ה ר' ארי' ליב ז"ל, מגזע המהרש"א

הרה"צ ר' יצחק אייזיק רבין מדאמבראווא [אות כו] – מ' רבקה הי"ד

לח] בת הרה"צ ר' פנחס רוקח מדאלינא

לט] בן הרה"ק ר' משה רוקח מקארוב

מ] בן הרה"ק ר' שלום רוקח השר שלום מבעלזא (נפ' כ"ז אלול תרט"ו) מגזע בעל מעשה רוקח, מהרש"ל, ומגיני שלמה

הרה"צ ר' ישכר בעריש רבין מדאלינא [אות כה] – מ' ברכה

מא] בת הרה"צ ר' אברהם רוקח

מב] בן הרה"ק ר' פנחס רוקח מדאלינא [אות לח]

הרה"ק ר' פנחס רוקח מדאלינא [אות לח–מב] – מ' חי' חנה

מג] בת הרה"ק ר' ישכר בעריש אייכנשטיין מדאלינא

מד] בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידטשוב

מה] וחתן הרה"ק ר' אברהם מסטרעטין

מו] בן הרה"ק ר' יהודה צבי מסטרעטין

הרה"ק ר' משה רוקח מקארוב [אות לט] – זו' בזוו"ש מ' שיינדיל

מז] בת הג"ר פנחס הורוויץ מיאסי

מח] בן הג"ר יוסף יוסקא מוואלטשיסק

מט] בן הג"ר ארי' ליב מוואלטשיסק וביאסי

נ] בן הג"ר שלום סג"ל

הג"ר פנחס הורוויץ מיאסי [אות מז]

נא] חתן הג"ר מרדכי אורנשטיין

נב] חתן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אוהב ישראל (נפ' ה' ניסן תקפ"ה ומנו"כ במעזיבוז)

מגזע מהר"ם מינץ, מהר"ם מלובלין טו"ז והב"ח

הרה"צ ר' אברהם רוקח [אות מא] – מ' שפרה

נג] בת הרה"צ ר' חיים יעקב מאולינוב

נד] בן הרה"ק ר' חנינא מאולינוב (נפ' ב' חשון תרל"ז)

נה] בן הרה"ק ר' יעקב הורוויץ ממעליץ

נו] בן הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ

הרה"צ ר' חנינא הורוויץ מאולינוב [אות נד] – מ' רבקה (נפ' כ"ה אדר תרמ"ו)

נז] בת הרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב (נפ' ג' חשון תרכ"א)

נח] בן הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ

הרה"ק ר' אליעזר הורוויץ מדזיקוב [אות נז]– מ' חיה

נט] בת הרבני הגביר מו"ה יחיאל איכל הלוי ראזענפעלד מראווא

ס] בן הג"ר שלום הלוי ראזענפעלד מראווא

סא] בן הרבני מו"ה נפתלי הלוי ז"ל.

סב] ונכד הג"ר יחיאל איכל הלוי אבד"ק לאדמיר.

מגזע מהרש"ל

הג"ר שלום הלוי ראזענפעלד מק"ק ראווא [אות ס] – מ' לאה.

סב] אחות הג"ר ארי' ליב אבד"ק מיקאלייעב, ואח"כ בסטאנוב והגליל פאדאליא, מח"ס יריעת האהל.

סג] בני "הרבני איש תם וישר כבוד מהור"ר שמואל" מק"ק ראווא

הג"ר יחיאל איכל הלוי ראזענפעלד מראווא [אות נט]– מ' בינה, אחות הג"ר אברהם יעקב אבד"ק יוזעפוף ואודניב

סד] בן הג"ר פייביל

סה] בן הג"ר משה

סו] בן הג"ר אלימלך מ"מ בדראהביטש

סז] בן הג"ר משה

סח] בן הג"ר בער מק"ק סטרעליסק

סט] בן הג"ר יהושע מק"ק סטרעליסק

ע] נכד הרה"ק פייוויל וואהל

מגזע השר הג"ר שאול וואהל מבריסק דליטא

הג"ר משה בהג"ר בער [אות סז]

עא] חתן הג"ר אריה יודא ליב בעל אור יקרות ולוית חן

עב] בן הג"ר שמואל גרשון איש ירושלים מגזע הב"ח

הרה"צ ר' חיים יעקב הורוויץ מאולינוב [אות נג] – מ' רחמה (נפ' סיון תרפ"ו)

עג] בת הרה"צ ר' משה אונגאר מנו"כ בצפת

עד] בן הרה"ק ר' מרדכי דוד אונגאר מדאמבראווא

הרה"צ ר' משה אונגאר [אות עג] – מ' מרים

עה] בת הרה"ק ר' חיים הלברשטאם בעל דברי חיים מצאנז – זו' מ' רחל פיגא

עו] חתן הג"ר ברוך פרענקל תאומים אבד"ק לייפניק בעל ברוך טעם

הרה"ג ר' חיים יעקב הלוי הורוויץ שליט"א [אות ג] – מ' הענא נחמה תחי'

עז] בת הרה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא רבין מציעשנוב

עח] בן הרה"צ ר' ארי' לייבוש רבין אבד"ק טאמאשוב

עט] בן הרה"צ ר' יצחק טובי' רבין מצאנז

פ] בן הרה"ק ר' מאיר רבין מגלאגוב

פא] בן הרה"ק ר' מנחם מענדל רבין מגלאגוב

הרה"ק ר' מאיר רבין מגלאגוב [אות פ] – מ' מירל גאלה

פב] בת הרה"ק ר' יוסף אונגאר מדאמבראווא

פג] בן הרה"ק ר' מרדכי דוד אונגאר מדאמבראווא

הרה"ק ר' יוסף אונגאר מדאמבראווא [אות פב] – מ' גיטל

פד] בת הרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקאזניץ בעל באר משה

פה] בן הרה"ק ר' ישראל [ב"ר שבתי] המגיד מקאזניץ

הרה"ק ר' משה אליקים בריעה בעל באר משה מקאזניץ [אות פד] – מ' חי' שרה

פו] בת הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק

פז] בן הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך

הרה"צ ר' יצחק טובי' רבין מצאנז – מ' נחמה

פח] בת הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז – בזוו"ש מ' רעכיל דבורה

פט] בת הרה"צ ר' יחיאל צבי הירשלע אונגאר מטארנא – וזו' מ' יענטא

צ] בן הרה"ק ר' מרדכי דוד אונגאר מדאמבראווא

צא] וחתן הג"ר שמשון צוקער אבד"ק זוואלין

צב] נכד הרה"ק ר' שמשון מאוסטראפאלי

הרה"ק ר' ארי' לייבוש רבין אבד"ק טאמאשוב [אות עח] - מ' חנה רחל

צג] בת הרה"ק ר' שמחה ישכר בער הלברשטאם מציעשנוב

צד] בן הרה"ק ר' יחזקאל שרגא

הלברשטאם משינאווא בעל דברי יחזקאל

צה] בן הרה"ק ר' חיים הלברשטאם מצאנז בעל דברי חיים

הרה"ק ר' שמחה ישכר בער מציעשנוב [אות צג] – מ' פריידא

צו] בת הרה"ק ר' יהושע רוקח מבעלזא

צז] בן הרה"ק ר' שלום רוקח מבעלזא

הרה"ק ר' יהושע רוקח מבעלזא [אות צו]

צח] חתן הג"ר שמואל אשכנזי (מגזע החכם צבי) - מ' רחל

צט] חתן הרה"ק ר' יצחק מאיר מזינקוב

ק] בן הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל מאפטא בעל אוהב ישראל

הרה"ק ר' יחזקאל שרגא הלברשטאם בעל דברי יחזקאל [אות צד] – מ' חנה רחל

קא] בת הרה"צ ר' צבי הירש רמר"ז אבד"ק לעשנוב

קב] בן הרה"ק ר' ישכר דוב רמר"ז אבד"ק סקאהל

הרה"צ ר' שלום יחזקאל שרגא רבין מציעשנוב [אות עז] – מ' שרה דישקא תחי'

קג] בת הרה"ג ר' יעקב ישראל טאפאלא אבד"ק סאדאוונא

קד] בן הרבני מו"ה ר' חיים ז"ל - זו' מ' שרה דישקא בת ר' הירש ליב ז"ל

קה] בן הרבני מו"ה אברהם יצחק ז"ל

הרה"ג ר' יעקב ישראל טאפאלא אבד"ק סאדאוונא [אות קג] – מ' הענא נחמה

קו] בת הה"ג החסיד מוה"ר אברהם ברוך בורשטין הי"ד מרוזשאן

קז] בן הרבני מו"ה יצחק יעקב ז"ל

הרבני מו"ה ר' אברהם ברוך בורשטין הי"ד מרוזשאן [אות קו] – מ' חי' אסתר

קח] בת הרבני מו"ה משה ליב בלום ז"ל מרוזשאן - זו' מ' שרה רבקה

קט] חתן הרבני מו"ה ר' אברהם לעמיל לאסקער ז"ל

גזע ב

יחוס מצד החתן תחי'

[מצד האם]

א] החתן המופלג שלום יחזקאל שרגא נ"י

ב] בן הרב ר' אברהם ברוך יוסף הורוויץ שליט"א – מ' מנוחה יענטא תחי'

ג] בת הרה"ג ר' יצחק יעקב סעקולא שליט"א אבד"ק סאדוונא

ד] בן הג"ר ירחמיאל ישראל אבד"ק סאדוונא

ה] בן הרב יצחק יוסף סעקולא מסאבאלאוו

ו] בן הרבני ר' משה מרדכי ז"ל [זו' מ' פרידא גאלדא]

ז] בן ר' צבי דוב ז"ל

הרב ר' יצחק יוסף סעקולא [אות ה] – מ' מנוחה יענטא

ח] בת הרבני מו"ה ר' אברהם ברילאווסקי [זו' מ' רייזל]

ט] נכד הרה"ק ר' שרגא פייביל מגריצא [אבי הרה"ק ר' יחיאל מאלכסנדר]

י] בן הג"ר צבי הירש דאנציגער מווארשא [נפ' כ"ז ניסן תקפ"ג]

יא] בן הרבני מו"ה ר' ברוך ז"ל

הג"ר ירחמיאל ישראל סעקולא אבד"ק סאדוונא [אות ד]

יב] חתן הג"ר יעקב ישראל טאפאלא אבד"ק סאדוונא [גזע א אות צז]

הרב ר' יצחק יעקב סעקולא [אות ג] – מ' פעסיל

יג] בת הרה"ח ר' ברוך משה פרנס ז"ל

יד] בן הרה"ח ר' חיים שמעון פרנס מגארליץ

טו] בן הרה"ח ר' מענדל פרנס מגארליץ

טז] בן הרה"ח ר' נפתלי צבי פרנס מגארליץ

יז] בן הרה"צ ר' נתן נטע'לע פרנס מיאשניצא

יח] בן הג"ר יצחק משה ז"ל

מגזע מגלה עמוקות

הרה"ח ר' מענדל פרנס מגארליץ [אות יד]

יט] חתן הג"ר משה יהושע העשיל צענווירטה הנק' ר' משה'לע אלפינער

כ] בן הרה"ק ר' אביש'ל מווישניצא

הג"ר משה'לע אלפינער [אות יט]

כא] חתן הרה"ק ר' יעקב ממעליץ

כב] בן הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ

הרה"צ ר' נטע'לע פרנס [אות טז]

כג] חתן הרה"ק ר' שמעון מיערסלוב

הרה"ח ר' חיים שמעון פרנס מגארליץ [אות יד] – מ' חיה

כד] בת הרה"צ ר' אשר מאיר הלברשטאם אבד"ק באכניע

כה] בן הרה"ק ר' יוסף זאב הלברשטאם מקשאנוב

כו] בן הרה"ק ר' דוד'ל הלברשטאם מקשאנוב

כז] בן הרה"ק ר' חיים הלברשטאם אבד"ק צאנז בעל דברי חיים (נפ' כ"ה ניסן תרל"ו)

מגזע החכם צבי, מהר"ם טיקטין, ר"ר העשיל, רבינו שמחה כהן, ועוד

הרה"ק ר' חיים הלברשטאם אבד"ק צאנז בעל דברי חיים [אות כז] – בזוו"ר מ' רחל פיגא

כח] בת הג"ר ברוך פרענקל אבד"ק לייפניק בעל ברוך טעם (נפ' י"ז תמוז תקפ"ח)

מגזע בעל קיקיון דיונה, ר"ר העשיל, הב"ח, ובעל מגיני שלמה

הרה"צ ר' אשר מאיר הלברשטאם מבאכניע [אות כד] – מ' ברכה לאה

כט] בת הג"ר דוב בעריש פרענקל תאומים אבד"ק ציעשנוב

ל] בן הג"ר יהושע העשיל פרענקל תאומים מקאמארנא

לא] בן הגה"ק ברוך פרענקל אבד"ק

לייפניק בעל ברוך טעם [אות כח]

הג"ר דוב בעריש פרענקל תאומים אבד"ק ציעשנוב [אות כט] – מ' טויבא באשא

לב] בת הג"ר יונה מיערסלוב

לג] בן הג"ר יהודה לייבוש מזאוויכוואסט אחיו של הגה"ק בעל ברוך טעם [אות כח]

לד] וחתן הג"ר צבי הירש אבד"ק ווישניצא

לה] בן הג"ר יעקב אבד"ק קאדלבורג [הסמוכה לפרעשבורג]

לו] חתן הרה"ק ר' שמואל שמעלקא הלוי הורוויץ מניקלסבורג (נפ' בדר"ח אייר תקל"ח)

לז] בן הג"ר צבי הירש הלוי אבד"ק טשארטקוב (נפ' שם ט"ו חשון תקי"ד)

לח] בן הג"ר מאיר הלוי הורוויץ אבד"ק טיקטין הנק' מהר"ם טיקטין

הרה"ק ר' יוסף זאב הלברשטאם מקשאנוב [אות כה] – מ' צפורה

לט] בת הרה"ק ר' מנחם מענדל רבין מגלאגוב

מ] בן הרה"ק ר' אשר ישעי' רבין מראפשיץ - מ' רייצא

מא] בת הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ בעל זרע קודש

הרה"ק ר' מנחם מענדל רבין מגלאגוב [אות קיח] – מ' חוה אסתר

מב] בת הרה"ק ר' מאיר'ל מאפטא בעל אור לשמים

הרה"ק ר' דוד'ל הלברשטאם מקשאנוב [אות כו] – מ' עכסה גיטל

מג] בת הרבני מו"ה ר' יוסף זאב מטארניגראד

מד] דור ששי למ' עכסה

מה] בת איש האלקי רבינו יצחק לוריא האר"י הקדוש

הרה"ח ר' ברוך משה פרנס [אות יג] – מ' ברכה

מו] בת הרה"צ ר' אלישע הלברשטאם מגארליץ

מז] בן הרה"ק ר' ברוך הלברשטאם אבד"ק גארליץ

מח] בן הרה"ק ר' חיים הלברשטאם אבד"ק צאנז בעל דברי חיים מצאנז [אות כב]

הרה"ק ר' ברוך הלברשטאם מגארליץ [אות מז] – מ' פעסיל

מט] בת הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים מסיגעט בעל ייטב לב

נ] בן הרה"ק ר' אלעזר ניסן טייטלבוים מדראהביטש

נא] בן הרה"ק ר' משה טייטלבוים אבד"ק אוהעל בעל ישמח משה

הרה"ק ר' אלישע הלברשטאם מגארליץ [אות מו] – מ' יוכבד

נב] בת דודו הרה"ק ר' מרדכי דוב טוועריסקי מהורניסטייפל

נג] בן הרה"ק ר' משולם זושא מטולמטש

נד] בן הרה"ק ר' יחיאל מיכל מקורימא

נה] בן הרה"ק ר' צבי מנחם מהאניפאלי

נו] בן הרה"ק ר' משולם זושא מהאניפאלי

הרה"ק ר' צבי מנחם מהאניפאלי [אות נה]

נז] חתן הרה"ק ר' בער אולינאב

נח] בן הרה"ק ר' צבי הירש

נט] בן אור שבעת הימים הבעש"ט הק'

הרה"ק ר' משולם זישא מטולמטש [אות נג]

ס] חתן הרה"ק ר' יעקב ישראל טווערסקי מטשערקאס (נפ' י"ג אלול תרל"ו)

סא] בן הרה"ק ר' מרדכי מטשעראביל

סב] בן הרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאבל בעל מאור עינים

הרה"ק ר' יעקב ישראל מטשערקאס [אות ס]

סג] חתן בת הרה"ק ר' דוב בער

סד] בן הגה"ק ר' שניאור זלמן מלאדי בעל התניא

הרה"ק ר' מרדכי טווערסקי מטשערנאביל [אות סא]

סה] חתן בזוו"ר הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין

הרה"ק ר' מרדכי דוב מהורניסטייפל [אות נב] – מ' רייצא.

סו] בת הרה"ק ר' חיים הלברשטאם בעל דברי חיים מצאנז – זו' בזוו"ר מ' רחל פיגא

סז] חתן הג"ר ברוך פרענקל תאומים אבד"ק לייפניק בעל ברוך טעם

הרה"צ ר' נפתלי צבי פרנס מגארליץ [אות טז] – מ' רבקה [זוגתו הרביעית של הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז]

סח] בת הרה"צ ר' אלימלך טארים מגארליץ

סט] בן הרה"צ ר' נתן ליב מרימאנוב

ע] בן הרה"ק ר' מנחם מענדל מרימאנוב

הרה"צ ר' אלימלך טארים מגארליץ [אות סח]

עא] חתן הרב החסיד מו"ה ר' יוד'לע גניוויש ז"ל מגארליץ

עב] בן הרה"ק ר' פנחס'ל גניוויש ז"ל

עג] בן הג"ר ברוך מקראשניק

עד] נכד הגה"ק רבי מאיר בעל פנים מאירות מאייזנשטאט (נפ' כ"ז סיון תק"ד)

עה] בן הג"ר יצחק

עו] ונכד אחות הג"ר הג"ר שבתי הכהן אבד"ק העלישוי בעל הש"ך

גזע ג

יחוס מצד הכלה תחי'

[מצד האב]

א] הכלה החשובה מלכה גענדיל תחי'

ב] בת הרב ר' יעקב שמשון אליהו סג"ל גאלד שליט"א

ג] בן הרה"ג ר' משה חיים סג"ל גאלד שליט"א רב דק"ק גבעת שאול קראלי

ד] בן הרה"ג ר' ישעי' סג"ל גאלד ז"ל רב בליאון ואח"כ בברוקלין (נפ' ו' אייר תשנ"ט)

ו] בן הרבני החסיד מו"ה ר' משה חיים סג"ל ז"ל ממונקאטש (נעקד"ה ב' סיון

תש"ד)

ז] בן הרבני החסיד מו"ה ר' יוסף סג"ל גאלד ז"ל מאוהעל

ח] בן הרבני מו"ה שמעי' חיים ברוך סג"ל ז"ל מאוהעל (נפ' כ"ח אייר תר"ס ומנו"כ בהר הזיתים)

ט] בן הרבני מו"ה מאיר צבי סג"ל ז"ל

הרבני החסיד מו"ה ר' משה חיים הלוי גאלד ז"ל ממונקאטש [אות ו] – מ' בלימא רייזל ע"ה

י] בת הרבני החסיד מו"ה ר' משה יוסף יאזעפאוויטש ז"ל מק"ק מונקאטש, תלמיד הייט"ל

יא] בן הרבני מו"ה ר' לוי יאזעפאוויטש ז"ל מטשעטירזנע (נפ' ח"י חשון תרנ"ז) - זו' מ' ריזל

יב] בן הרבני מו"ה ר' יוסף – מ' ובלימא ע"ה

מגזע הש"ך ורמ"א

הרבני החסיד מו"ה ר' משה יוסף יאזעפאוויטש ז"ל ממונקאטש [אות י] – מ' טשארנא ע"ה

יג] בת הרבני החסיד ר' יחיאל מיכל [זו' מ' הענטשא]

יד] בן החסיד ר' אהרן (ארון) גראס מחסידי הרה"ק מלובלין

הרה"ג ר' ישעי' הלוי גאלד ז"ל [אות ד] – מ' מלכה גנענדיל ע"ה (נפ' ו' אלול תשנ"ב)

יד] בת הרה"צ ר' יעקב שמשון טייטלבוים ז"ל ממונקאטש (נעקד"ה ב' סיון תש"ד)

טו] בן הרה"צ ר' חיים טייטלבוים הי"ד מטעטש (נעקד"ה ב' דיו"ט שבועות תש"ד)

טז] בן הרה"ק ר' אלי' בצלאל טייטלבוים אבד"ק טעטש (נפ' א' דר"ח אלול תרפ"ב)

יז] בן הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים אבד"ק סיגעט בעל ייטב לב (נפ' ו' אלול תרמ"ג)

יח] בן הרה"ק ר' אלעזר ניסן טייטלבוים מדראהביטש (נפ' ח' תשרי תרט"ו)

יט] בן הרה"ק ר' משה טייטלבוים אבד"ק אוהעל בעל ישמח משה (נפ' כ"ח תמוז תר"א) [זו' מ' חיה שרה בת מו"ה ניסן זצ"ל, נפ' ער"ח ניסן ת"ר]

מגזע רבותינו הרמ"א והמהרש"א, מהר"ם מלובלין הטו"ז הר"ר העשיל ובעל מגלה עמוקות.

הרה"ק ר' יקותיאל יהודה טייטלבוים אבד"ק סיגעט בעל ייטב לב [אות יז] – מ' רחל, (נפ' ד' דחוהמ"ס תרמ"ט)

כ] בת הג"ר משה דוד אשכנזי אבד"ק טאלטשאווא ומנו"כ בצפת, בעל תולדות אדם

כא] בן הג"ר אשר אנשיל אשכנזי אבד"ק רוזדול [זו' מ' גיטל]

כב] בן הג"ר משה אשכנזי מו"צ ור"מ בלבוב [זו' מ' רבקה]

כג] בן הג"ר מרדכי ז"ל

הרה"ק ר' משה דוד אשכנזי אבד"ק טאלטשאווא [אות כ]

כד] חתן הג"ר יוסף יצחק הנק' ר' איציקל יאליש מלבוב [אבי הג"ר יקותיאל אבאלי הכהן יאליש מלבוב]

כה] בן הג"ר יואל יאליש הנק' ר' יואל ברעסלער מלבוב

מגזע הב"ח הטו"ז, בעל מגיני שלמה ובעל שארית יוסף ועוד.

הרה"ק ר' אלעזר ניסן אבד"ק דראהביטש [אות יח] – מ' רוזא בלומא

כו] בת הג"ר אהרן אבד"ק חאדרוב ואח"כ בלבוב - מ' פיגא

כז] בת הג"ר נחום פרנס ורה"ק בדראהביטש

כח] נכד הג"ר יקותיאל זלמן סג"ל אבד"ק דראהאביטש (נפ' שם י"ז חשוון תצ"א)

מגזע רבינו מאיר [ב"ר ברוך] הנק' מהר"ם מרוטנבערג [אות קנ].

כט] וחתן הג"ר מאיר אבד"ק חירוב

מגזע הטו"ז, התוספות יו"ט, בעל שארית יוסף, הר"ר העשיל מקראקא

הרה"צ ר' יעקב שמשון טייטלבוים ז"ל מק"ק מונקאטש [אות יד] – מ' עטיל הי"ד

ל] בת הרה"צ ר' צבי הירש ריינמאן ז"ל אבד"ק בעלזיץ ונאראל

לא] בן הג"ר שלום ריינמאן אבד"ק נאראל (נפ' ב' דר"ח אדר ב' תרפ"ז)

לב] בן הג"ר יצחק משולם זלמן ריינמאן אבד"ק נאראל (נפ' חוהמ"ס תרמ"ז ומנו"כ בנאראל)

לג] בן הג"ר דוב בעריש ניימארק מק"ק הרובשוב

מצאצאי הג"ר משולם זלמן מירלש אבד"ק אה"ו, ומגזע רבינו נתן בעל הערוך

הג"ר יצחק משולם זלמן ריינמאן אבד"ק נאראל [אות לב] – מ' ריקל ריזל

לד] בת הרה"ק ר' אברהם ריינמאן אבד"ק נאראל (נפ' כ"ג חשון תר"ב ומנו"כ בלבוב)

לה] בן הרה"ק ר' יעקב ריינמאן אבד"ק נאראל (נפ' ד' תמוז תקע"ד)

לו] בן הג"ר מרדכי ריינמאן בסקאהל, זו' אחות הרה"ק ר' שלמה פלאם לוצקער המגיד מסקאהל

לז] וחתן הג"ר ארי' לייבוש יפה וואלשטיין אבד"ק האלאשיץ

נכד דורות רבים רבני נאראל, ומצאצאי הג"ר מרדכי יפה בעל הלבושים

הרה"ק ר' אברהם ריינמאן אבד"ק נאראל [אות לד]

לח] חתן הג"ר ישראל משה מבוטשאטש [חבר להרה"ק ר' אברהם דוד מבוטשאטש]

לט] בן האשה המפורסמת מ' ליפשטא מבורשטין

מ] בת הג"ר שלמה מבוטשאטש אבד"ק בילקאמין

מא] חתן הג"ר יוסף יוסקא אבד"ק פודקאמין בעל אהל יוסף

מב] בן הג"ר ישראל אבד"ק לאקאטש וזלאזיץ בעל הלכה אדם מישראל (נפ' כ"ז אב תצ"ט)

מגזע הב"ח, מהר"ם לובלין רבינו יעקב בעל הטור והראב"ן

הרה"צ ר' צבי הירש ריינמאן ז"ל אבד"ק בעלזיץ ונאראל [אות ל]

מג] חתן הרה"ג ר' ישראל וואגשאל מפריסטיק (נפ' י"ב תשרי תרפ"ד)

מד] בן הרה"צ ר' יחיאל וואגשאל אבד"ק פריסטיק

מה] בן הרה"צ ר' יצחק ליב וואגשאל מפריסטיק, מגזע הש"ך והרמ"א

מו] חתן הרה"צ ר' ישראל ז"ל

מז] נכד הרה"ק ר' יעקב קאפיל מליקוב

הרה"צ ר' ישראל [אות מו]– מ' אסתר עטיל (נפ' י"ד טבת תקס"ו ומנו"כ בפריסטיק)

מח] בת הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק (נפ'

כ"א אדר תקמ"ז)

הרה"צ ר' ישראל וואגשאל מפריסטיק [אות מג] – מ' שפרה (נפ' י"ט אדר תרפ"ד)

מט] בת הג"ר שמואל אהרן ראבין אבד"ק קורטשין [זו' מ' חנה רחל] (נפ' כ"ז תמוז תרל"ז ומנו"כ בקראקא)

נ] בן הג"ר צבי אלעזר מקראקא (נפ' ל"ב בעומר תרכ"ח בקראקא) – זו' מ' חיה מרים ע"ה (נפ' כ' כסליו תרי"ד ומנו"כ בטארנא)

מגזע המגיני שלמה, מהר"ם פאדווא, ורבינו אלעזר מגרמייזא בעל הרקח

הג"ר שלום ריינמאן אבד"ק נאראל [אות לא] – מ' רבקה ע"ה

נא] בת הג"ר שמואל אהרן ראבין אבד"ק קורטשין [אות מט]

הרה"צ ר' יחיאל וואגשאל מפריסטיק [אות מד]

נב] חתן הרה"ק ר' יעקב הורוויץ ממעליץ

נג] בן הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ

נד] בן הרה"ק ר' מנחם מענדל ראבין אבד"ק לינסק - מ' בילא

נה] חתן הג"ר יצחק הלוי הורוויץ אבד"ק אה"ו הנק' ר' איציקל האמבורגער (נפ' ו' אייר תקכ"ז)

נו] בן הג"ר יעקב יוקל הלוי הורוויץ אבד"ק בראדי וגלוגא

נז] בן הג"ר מאיר הלוי הורוויץ אבד"ק טיקטין הנק' מהר"ם טיקטין (נפ' ר"ח סיון תק"ו)

ונכד מהר"ל מפראג, המהרש"א, הרמ"א, הש"ך, מהר"ם לובלין, ומגזע רבינו זרחיה הלוי בעל המאור

הרה"צ ר' חיים טייטלבוים הי"ד מטעטש [אות טו] – מ' שאשא ע"ה

נח] בת הג"ר יעקב פאנעט אבד"ק רעטיאג

נט] בן הרה"צ ר' יצחק משה פאנעט ז"ל מדעעש

ס] בן הרה"ק ר' יחזקאל פאנעט אבד"ק קארלסבורג בעמח"ס מראה יחזקאל (נפ' א' ד' דחה"מ פסח תר"ה)

הג"ר יעקב פאנעט אבד"ק רעטיאג [אות נח] – מ' צפורה (נפ' י"ג חשון תרע"ו ומנו"כ בהר הזיתים)

סא] בת הרבני הנגיד מו"ה ר' יעקב צודיק ע"ה מק"ק סענזשארזש

הרה"צ ר' יצחק משה פאנעט ז"ל מדעעש [אות נט] – מ' בלומא מלכה

סב] בת הרבני הנגיד מו"ה משה ארי' מכפר טיטעלניק

סג] נכד הג"ר יו"ט ליפמאן העללער בעל תוספות יו"ט

הרה"ק ר' אלי' בצלאל טייטלבוים אבד"ק טעטש [אות טז] – מ' מרים ע"ה (נפ' ט' אלול תרס"ט)

סד] בת הרה"צ ר' פנחס יוסף דאכנער מקאסוב (נפ' ב' דר"ח אלול תרל"ד ומנו"כ בקאסוב)

סה] בן הרה"ק ר' דוב בערצי ז"ל

סו] בן הרה"ק ר' יעקב שמעון אבד"ק זאסלאב (נפ' ח' ניסן תקצ"א)

סז] בן הרה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ מגזע מגלה עמוקות, רבינו יעקב בעל הטור,

והג' מהר"י ווייל ומהר"ם מראטנבורג

הרה"ק ר' יעקב שמעון אבד"ק זאסלאב [אות סו]

סח] חתן הג"ר דוב בער אבד"ק זאסלאב

סט] בן הג"ר בונם אבד"ק זאסלאב

מגזע מהרש"א

הרה"ק ר' דוב בערצי [אות סה]

ע] חתן הרה"ק ר' יוסף יוסקא משפיטיווקע (נפ' בימי עלומיו, כ"ג אדר תקס"ז)

עא] בן הרה"ק ר' יהודה מאיר אבד"ק שפיטיווקע (נפ' בשפיטיווקע בשב"ק ער"ח אייר תקפ"ט)

עב] בן הרה"ק ר' פנחס שפירא מקאריץ [אות שכ]

הרה"ק ר' יוסף יוסקא משפיטיווקע [אות ע]

עג] חתן הרב הקדוש ר' יצחק זצ"ל

עד] בן הרב הקדוש ר' משה חיים אפרים זצ"ל אבד"ק סדליקוב בעמח"ס דגל מחנה אפרים

עה] בן הרה"צ ר' יחיאל ז"ל וזוגתו מ' אדל

עו] בת אור שבעת הימים רבינו ישראל בעל שם טוב ממעזיבוז

הרה"ק ר' יהודה מאיר משפיטיווקע [אות עא] – מ' מרים

עז] בת הרה"ק ר' יעקב שמשון משפטיוויקע (נפ' בטבריה ג' סיון תקס"א)

עח] נכד הרה"ק ר' שמשון מאוסטראפאליע

הרה"צ ר' פנחס יוסף דאכנער מקאסוב [אות סד] – מ' יוכבד (נפ' בשנת תרי"ג)

עט] בת הרה"ק ר' חיים האגער מקאסוב בעל תורת חיים מקאסוב

פ] בן הרה"ק ר' מנחם מענדיל האגער מקאסוב בעל אהבת שלום

פא] בן הרה"ק ר' יעקב קאפיל חסיד מקאלימייע (נפ' בטיסמניץ ט"ו אלול תקמ"ז)

מגזע הטו"ז, ורבינו עובדיה מברטנורא עד חכמי פרוביצנא

הרה"ג ר' משה חיים הלוי גאלד שליט"א אב"ד דק"ק גבעת שאול דקראלי [אות ג] – ליבא רבקה תחי'

פב] בת הג"ר ר' יוסף יהושע גראס אב"ד דק"ק גבעת שאול דקראלי

פג] בן הרבני החסיד מו"ה ר' חיים אליעזר גראס ז"ל מק"ק הערמנשטאט (נפ' ד' תמוז תרצ"ג)

פד] בן הרבני החסיד מו"ה ר' אלי' גראס ז"ל

פה] בן הרבני מו"ה ר' יוסף יהודה ז"ל

הג"ר ר' יוסף יהושע גראס אב"ד דק"ק גבעת שאול דקראלי [אות פב] – מ' שפרה לאה

פו] בת הג"ר אשר הלוי פאללאק אב"ד בעלניעש וגרויסווארדיין ובקרית אתא מח"ס ולאשר אמר (נפ' ט' ניסן תשמ"ט)

פז] בן הג"ר משה הלוי פאללאק מק"ק מאדיאר לאפאש (נפ' ז' תשרי תרע"ו) [זו' מ' רבקה ע"ה לבית טעלשער מק"ק אויוואורוש]

פח] בן הג"ר דוד יהודה הלוי פאללאק ז"ל מק"ק מאדיאר לאפאש (נפ' בדר"ח טבת תרע"ב)

פט] בן הג"ר יצחק זעקיל הלוי פאללאק

מבאניהאד תלמיד הגה"ק בעל חתם סופר, (נפ' בדר"ח תמוז תרנ"א)

צ] בן הג"ר אברהם הלוי פאללאק ז"ל מבאניהאד (נפ' כ"ח אדר תקפ"ד)

צא] בן הרבני מו"ה צבי יהודה פאללאק ז"ל מבאניהאד

צב] מגזע הגאון ר' יעקב פאללאק מפוילן

הג"ר אברהם הלוי פאללאק ז"ל מבאניהאד [אות צ] – מ' ראכל ע"ה

צג] בת הג"ר ישראל שפיטץ

צד] בן הג"ר יצחק זעקל שפיטץ אבד"ק באניהאד

צה] בן אחותו של הג"ר אברהם יחיאל מיכל בעמח"ס נזר הקודש

צו] בני הג"ר עוזיאל ז"ל מקאליש

צז] בן הג"ר ישראל

צח] נכד הג"ר אליהו אבד"ק ור"מ בק"ק קאליש

הג"ר יצחק זעקיל הלוי פאללאק מבאניהאד [אות פט] – מ' הענדל [נפ' א' דר"ח טבת תרל"ט]

צט] בת הרבני מו"ה ר' חיים הרש אדלער ז"ל רה"ק בק"ק סעהרדהעלי [וזו' מ' יסכה ע"ה], נפ' לערך תקצ"ז בסעהרדהעלי

הג"ר דוד יהודה הלוי פאללאק מק"ק מאדיאר–לאפאש [אות פח] – מ' שרה ע"ה [נפ' ה' מנחם תרצ"ו]

ק] בת החסיד הנגיד מו"ה ר' אשר אריה שטעסעל מק"ק דעעש [וזו' מ' נעכא ע"ה]

הג"ר אשר הלוי פאללאק אבד"ק בעלניעש [אות פו] – מ' אסתר מלכה (נפ' כ"ג שבט תש"י)

קא] בת הרבני מו"ה ר' ישעי' מענדלזאהן ראה"ק באנפי הוניאד (נפ' ה' חשון תרצ"ז) - זו' מ' רבקה ע"ה (נפ' כ"א אדר א' תרצ"ה)

קב] בן הרבני מו"ה ר' שלמה מענדלזאהן ז"ל

קג] וחתן הרבני מו"ה אשר ענזיל ז"ל

הרבני החסיד מו"ה ר' חיים אליעזר גראס ז"ל מק"ק הערמנשטאט [אות פג]

קד] בת הרבני מו"ה ר' יוסף יהושע הורוויץ ז"ל שו"ב בגעגען והערמנשטאט - וזו' מ' לאה ע"ה

גזע ד

יחוס מצד הכלה תחי'

[מצד האם]

א] הכלה החשובה מלכה גנענדיל תחי'

ב] בת הרב ר' יעקב שמשון הלוי גאלד נ"י - מ' מרים מאטיל רחל תחי'

ג] בת הרב החסיד מו"ה ר' אלי' גרויס שליט"א מברוקלין

ד] בן הרה"צ ר' חנני' יו"ט ליפא גרויס אב"ד בערבעשט ואח"כ בירושלים

ה] בן הג"ר רפאל גרויס אבד"ק בערבעשט (נפ' כ"ט טבת תרע"ז ומנו"כ בקערעסטיר)

ו] בן הרבני מו"ה ר' ברוך גרויס ממעליץ

ז] בן הרבני החסיד ר' יחיאל ניסן גרויס ז"ל
ח] בן הרבני מו"ה יעקב צבי ז"ל
ט] בן מו"ה ר' ישעי' ז"ל
י] בן מו"ה ר' ברוך נאמן ז"ל
יא] בן מו"ה ר' נחמן מראדוויל
יב] חתן הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש [אבי הרה"ק ר' יחיאל מיכל מזלאטשוב]
יג] בן הרה"ק ר' יוסף נאמן ספראוויזלער
יד] בן הרה"ק ר' משה מזווירש הי"ד

הרבני מו"ה ר' ברוך גרויס ז"ל ממעליץ [אות ו] – מ' בילא

טו] בת הרבני מו"ה אהרן כ"ץ גוטווירטה ז"ל מדוקלא
טז] בן הג"ר אליעזר ליזר כ"ץ ממאשציסק
יז] בן הג"ר רפאל הכהן גוטווירטה אבד"ק באבוב
יח] בן הג"ר מרדכי כ"ץ ז"ל מקראקא
יט] בן הג"ר זלמן כ"ץ מטארניגראד
כ] בן הג"ר משה זאב כ"ץ ז"ל מסטריא
כא] בן הג"ר יהודה ליב כ"ץ שתקע אהלו בירושלים (נכד הג"ר אליהו מחעלמא הנק' ר' אליהו בעל שם)
כב] בן הג"ר אפרים הכהן מווילנא בעל שער אפרים
כג] בן הג"ר יעקב הכהן
כד] ונכד הג"ר אפרים פי"ש שכיהן לאב"ד ראשון לעדת אשכנזים בירושלים

הג"ר רפאל הכהן גוטווירטה אבד"ק באבוב [אות יז]

כה] חתן הג"ר יעקב אבד"ק באבוב, אחי הג"ר יצחק אבד"ק העלישוי
כו] בני הג"ר אברהם ז"ל

הג"ר אליעזר ליזר כ"ץ ממאשציסק [אות טז]

כז] חתן הג"ר אליהו ראזנער אבד"ק מאשציסק
כח] בן הגאון החסיד ר' ישעי' אבד"ק קאלבאסוב
כט] בן הגאון הגביר ר' ישראל דוד אב"ד מעליץ
ל] בן הגאון ר' ישעי' ז"ל אב"ד דעיר חדש
לא] בן הגאון ר' אליהו אב"ד ליקאווע
לב] בן הגאון רשכבה"ג ר' אליעזר הרופא אשכנזי ז"ל בעל מעשי ה'

הרבני מו"ה ר' אהרן כ"ץ גוטווירטה ז"ל מדוקלא [אות טו] – מ' ריקל

לג] בת הרבני היחסן מו"ה ר' נפתלי הלוי איש הורוויץ מדוקלא
לד] בן הג"ר אברהם ארי' ליב הלוי הורוויץ מבראדי (נפ' בשנת תקס"ג)
לה] בן הג"ר יצחק הלוי הורוויץ אבד"ק אה"ו הנק' ר' איציקל האמבורגער (נו' ו' אייר תקכ"ז)

הג"ר אברהם ארי' ליב הלוי הורוויץ מבראדי [אות לד] – מ' הינדא

לו] בת הג"ר אברהם יקותאל זלמן הכהן רפאפורט הנק' ר' זלמן פערליש מבראדי (נפ' ב' דר"ה תקנ"ט)
מגזע בעל תבואת שור, מהרש"א, ר' שכנא מלובלין.

הרבני היחסן ר' נפתלי הלוי איש הורוויץ מדוקלא [אות לג]

לו] בת הרבני החסיד ר' משה ווייזנבערגער מדוקלא הנק' ר' משה פלאנטשער
לז] חתן הנגיד המפורסם ר' צבי הירש גאלדהאמער מדוקלא [חמיו של הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ בעל זרע קודש]

הר"ר ר' חנני' יו"ט ליפא גרויס מבערבעשט [אות ד] – מ' רבקה ע"ה

לח] בת הרבני מו"ה ר' אלי' איליאוויטש שו"ב בעגרעשט סמוך לקויזנבורג[א]

לט] בן הרבני מו"ה ר' אברהם יעקב איליאוויטש מק"ק סיגעט (נפ' שם ח' טבת תרס"א)

מ] בן הרבני מו"ה ר' אלי' ז"ל מטשארדא [וזו' מ' רייזא]

הרבני מו"ה ר' אלי' אילאוויטש שו"ב בעגרעש [אות לח] – מ' מרים מאטיל

מא] בת הרבני מו"ה ר' אברהם יצחק הלוי ווייס שו"ב

מב] בן הרבני מו"ה ישראל מענדל הלוי ווייס מק"ק יולניצע (נפ' ג' אייר תרס"ג ושם מנו"כ)

מג] בן הרבני מו"ה ר' דוד הלוי ווייס ז"ל

הרבני מו"ה ר' אברהם יצחק הלוי ווייס ז"ל [אות מא] – מ' אדל

מד] בת הרבני מו"ה ר' משה פעלדזמאן ז"ל מיולניצע (נפ' תרע"ו) - זו' מ' טויבא ליבא (נפ' כ"א אייר תרנ"ט)

מה] בן הרבני מו"ה ר' יצחק ז"ל [וזו' מ' שרה חנה]

מו] וחתן הרבני מו"ה מו"ה אהרן סטראלאוויטש ז"ל

הרבני מו"ה ר' אברהם יעקב איליאוויטש ז"ל [אות לט] – מ' פייגא רחל

מז] בת הרבני מו"ה ר' משה גדלי' טעסליר

ז"ל מסיגעט (נפ' בשושן פורים תרל"ד) - זו' מ' דבורה גיטל ע"ה

מח] בת הרבני ר' מנחם מאניש ז"ל [ש"ב של הג"ר שלמה יהודה טאבאק ראב"ד סיגעט בעל ערך ש"י]

הגר"ר רפאל גרויס אבד"ק בערבעשט [אות ה] – מ' רוזא בלימא (נפ' כ"א אלול תרצ"ו ומנו"כ בסיגעט)

מט] בת הרה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים אבד"ק וואלאווע

נ] בן הג"ר שמואל טייטלבוים אבד"ק גארליץ (נפ' בקראקא ט' חשון תרמ"ט)

נא] בן הרה"ק אלעזר ניסן טייטלבוים מדראהביטש

נב] בן הגה"ק ר' משה טייטלבוים בעל ישמח משה מאוהעל

הרה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים מוואלאווע [אות צו] – מ' הענדל

נג] בת דודו הרה"ק יקותיאל יהודה טייטלבוים אבד"ק סיגעט בעל ייטב לב

הג"ר שמואל טייטלבוים אבד"ק גארליץ [אות צז] – מ' ראצא רעכיל

נד] נכדת הג"ר ישראל יעקב יוקל הורוויץ אבד"ק באליחוב [אחיו של הרה"ק ר' נפתלי צבי מראפשיץ]

נה] בן הג"ר מנחם מענדל רבין אבד"ק לינסק

הרבני החסיד מו"ה ר' אלי' גרויס נ"י [אות ג] – מ' צירל דבורה

נו] בת הרבני מו"ה ר' מנחם מענדל רבין מקערעסטיר ואח"כ בברוקלין

נז] בן הרה"צ ר' מאיר יוסף רבין הי"ד

א. פרטי משפחות אלו מנכדם האברך מו"ה ר' יואל בראך נ"י מקרית יואל.

אדמו"ר מקערעסטיר (נעקד"ה ט"ו סיון תש"ד)

נח] בן הרה"צ ר' ברוך רבין אבד"ק בריזדוביץ

נט] בן הרה"ק ר' מאיר רבין מגלאגוב

ס] בן הרה"ק ר' מנחם מענדל רבין מגלאגוב

סא] בן הרה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיץ - מ' רייצא

סב] בת הרה"ק ר' נפתלי צבי הורוויץ מראפשיץ בעל זרע קודש

הרה"ק ר' ברוך רבין אבד"ק בריזדוביץ [אות נח] – מ' שרה שלאמצי

סג] בת הרה"ק ר' מנחם מענדל אייכנשטיין מזידטשוב

סד] בן הרה"ק ר' יצחק אייזיק מזידטשוב

סה] בן הרה"ק ר' ישכר בעריש אייכנשטיין מזידטשוב

מגזע התוספות יו"ט

הרה"ק ר' מנחם מענדל אייכנשטיין מזידטשוב [אות סג] – מ' חי' פוריה

סו] בת הרה"ק ר' חיים אברהם [ב"ר שלמה] רעדיל ממיקאלייאב - מ' חנה

סז] בת הרה"ק ר' מאיר'ל מפרעמישלאן

סח] בן הרה"ק ר' ארון ארי' מפרעמישלאן

סט] בן הרה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן

הרה"ק ר' מאיר'ל מפרעמישלאן [אות סז] – מ' שרה שלאמצי

ע] בת החריף ר' צבי מפודהייץ הנק' ר' הירש מיוחס

מגזע הב"ח, תוספות שבת הרמ"א ובעל משאת בנימין

הרה"ק ר' מאיר רבין מגלאגוב [אות נט] – מ' מירל גאלה

עא] בת הרה"ק ר' יוסף אונגאר מדאמבראווא

עב] בן הרה"ק ר' מרדכי דוד אונגאר מדאמבראווא

עג] בן הג"ר צבי שענקער

מגזע בעל סמיכת חכמים

הרה"ק ר' מנחם מענדל רבין מגלאגוב [אות ס] – מ' חוה אסתר

עד] בת הרה"ק ר' מאיר'ל מאפטא בעל אור לשמים

הרה"ק ר' יוסף אונגאר מדאמבראווא [אות עא] – מ' גיטל

עה] בת הרה"ק ר' משה אליקים בריעה מקאזניץ בעל באר משה

עו] בן הרה"ק ר' ישראל [ב"ר שבתי] המגיד מקאזניץ

הרה"ק ר' משה אליקים בריעה בעל באר משה מקאזניץ [אות עה] – מ' חי' שרה

עז] בת הרה"ק ר' אלעזר מליזענסק

עח] בן הרה"ק ר' אלימלך מליזענסק בעל נועם אלימלך

הרבני מו"ה ר' מענדל רבין ז"ל מקרעסטיר וברוקלין [אות נו] – מ' רבקה (נפ' ט"ו בשבט תשנ"ז)

עט] בת הרבני מו"ה ר' זאב ברוך לויאש - ווערצבערגער שו"ב במינכען

פ] בן הרבני מו"ה ר' משה חיים לויאש (נפ' כ"ו אדר תש"ד)

פא] בן הרבני מו"ה ר' אהרן לויאש ז"ל

הרבני מו"ה ר' משה חיים לויאש [אות פ] – מרת עטיא (נפ' ח' תמוז ת"ש)

פב] בת החסיד המופלג ר' שלמה הלוי וועראבערגער שו"ב אינטערדאם (נפ' כ"ז מנחם אב תרע"ד ומנו"כ בהר הזיתים)

פג] בן הרבני מו"ה ר' דוד יצחק הלוי קלאפהוילץ מווישניצא

פד] בן בתו של הג"ר משה מחאנטשין

פה] בן הג"ר דוד בוועד ארבע ארצות

פו] בן בתו של הג"ר דוד הלוי אבד"ק לבוב בעל הטו"ז

החסיד המופלג ר' שלמה הלוי וועראבערגער שו"ב אינטערדאם [אות פב] – מ' רבקה (נפ' ב' דר"ח חשון תרע"ח)

פז] בת הרבני מו"ה ר' משה וועראבערגער ז"ל

הרבני מו"ה ר' זאב ברוך לויאש – וועראבערגער שו"ב במינכען [אות עט] – מ' חנצא מרים

פח] בת הג"ר חיים יוסף לאנדא דומ"ץ בסיניווייר ואורשיווא

פט] בן הג"ר משה דוב לאנדא דומ"ץ וועראצקי

צ] בן הג"ר שלמה זלמן ז"ל אבד"ק דאברא ממשפחת הרה"ק אברהם יהושע העשיל בעל אוהב ישראל מאפטא

הג"ר חיים יוסף לאנדא דומ"ץ באורישווא [אות פח] – מ' יוטא

צא] בת הרבני מו"ה אשר יונה [בן יוטא] ז"ל שו"ב בסיניווער

הג"ר משה דוב לנדא דומ"ץ בוועראצקי [אות פט] – מ' דראזיל

צב] בת הרבני מו"ה צבי ארי' ביינהארן מוועראצקי

צג] בן הג"ר מאיר ביינהארן אבד"ק וועראצקי

הרה"צ ר' מאיר יוסף רבין אדמו"ר מקראעסטיר [אות נז] – מ' רבקה צירל הי"ד (נעקד"ה ט"ו סיון תש"ד)

צד] בת הרה"צ ר' אברהמ'לע שטיינער אדמו"ר מקראעסטיר (נפ' ח"י אדר א' תרפ"ז ומנו"כ בקראעסטיר)

צה] בן הרה"ק ר' ישעי'לע שטיינער מקראעסטיר (נפ' ג' אייר תרפ"ה)

צו] בן הרבני מו"ה ר' משה שטיינער מזבאריב [זו' מ' הענטשא מרים]

הרה"צ ר' אברהמ'לע שטיינער מקראעסטיר [אות צד] – מ' בלימא יהודית הי"ד

צז] בת הרבני החסיד ר' מיכאל רויטמאן מכפר זשיריק (נפ' כ"ד תשרי תר"פ ומנו"כ בהר הזיתים)

צח] בן הרבני מו"ה ר' יצחק יחיאל רויטמאן מבעסראמין

צט] בן הרבני מו"ה משה רויטמאן ז"ל

ק] בן הרבני מו"ה ר' יעקב ז"ל

הרבני החסיד מו"ה ר' מיכאל זשיריקער [אות צז] – מ' צירל דבורה

קא] בת הרבני החסיד מו"ה שמואל זאנוויל מזשיריק - מ' רחל

קב] בת הרבני מו"ה ר' יוסף חיים ז"ל מליסקא ממשפחת הברוך טעם

הרבני מו"ה ר' יוסף חיים מליסקא [אות קב]

קג] חתן הרבני הצדיק המפורסם ר' חיים צארטל'ס ממאד (נפ' ש"ק ונק' א' ב' דחוה"מ סוכות תר"ט) – זו' מ' רוחמה ע"ה (נפ' ט"ו חשון תר"ז)

קד] בן הרבני מו"ה אליעזר ז"ל

קה] וחתן הרבני מו"ה ר' מרדכי יפה שלעזינגער ז"ל

הרבני החסיד מו"ה ר' יצחק יחיאל רויטמאן [אות צח] – מ' רבקה

קו] בת הרה"צ ר' יוזפא מנאנאש (נפ' י"ג שבט תקפ"ט)

קז] בן הרבני מו"ה יעקב ז"ל

מגזע הש"ך ובעל סמיכת חכמים

הרה"ק ר' ישעי'לע מקרעסטיר [אות צה] – מ' שרה (נפ' כ"ב תמוז תרפ"ב)

קח] בת הרבני החסיד ר' יצחק יונה ווינשטאק ז"ל (נפ' ב' שבועות תרנ"ד ומנו"כ בקערעסטיר) - זו' מ' חיה מאטיל ע"ה

קט] בן הרבני החסיד מו"ה ר' ישראל חיים ווינשטאק ז"ל מכפר סעגי ומנו"כ בקערעסטיר, בן הרבני מו"ה ר' יעקב ז"ל

קי] וחתן החסיד המפורסם ר' ישעי' הכהן גדול מקרעסטיר

בצל
תומר